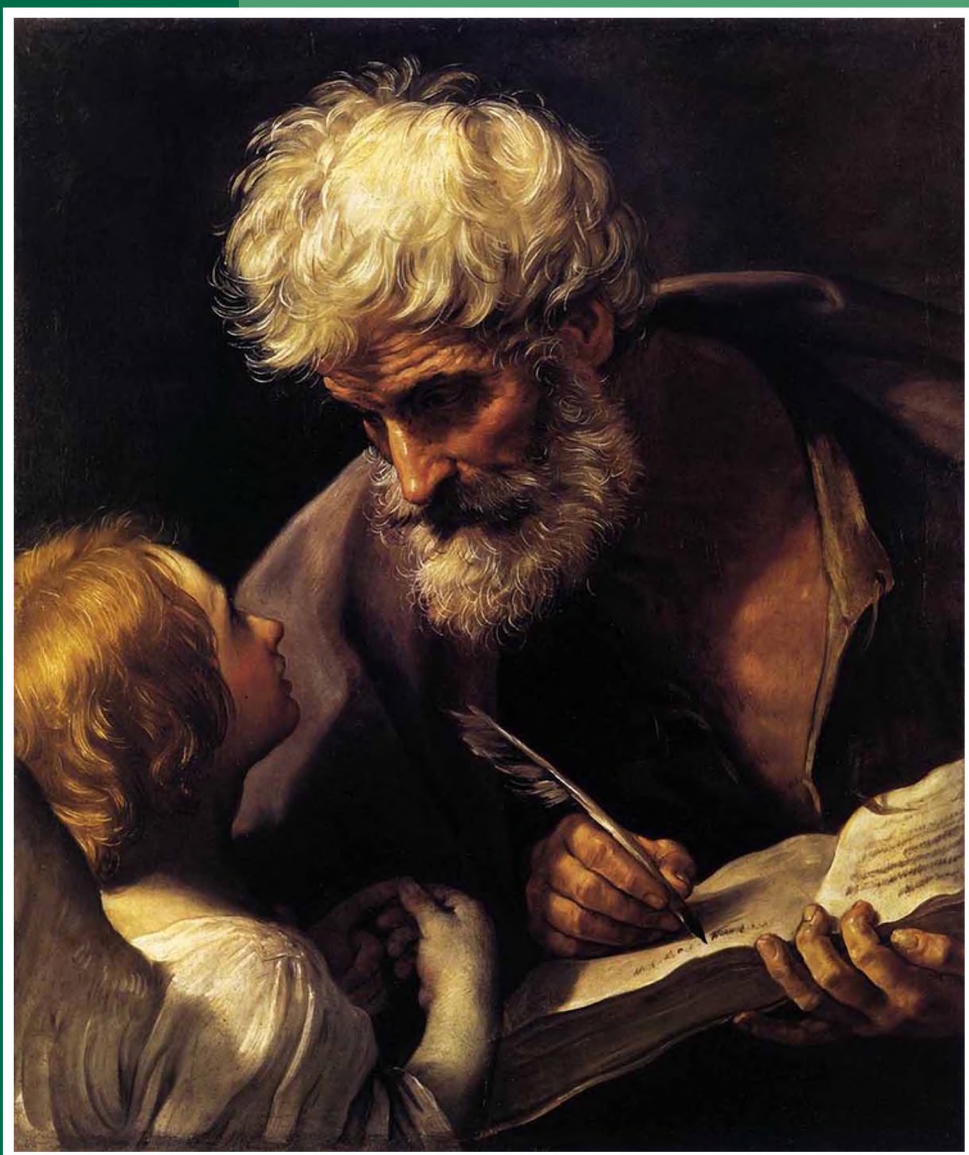

МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ

МИТНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ТОМ 1

Серія: «МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ»

Серію засновано у 2001 році

Редакційна колегія:

П.В. Пашко, д-р екон. наук (голова)

І.Г. Бережнюк, д-р екон. наук

А.І. Крисоватий, д-р екон. наук

А.А. Мазаракі, д-р екон. наук

В.В. Ченцов, д-р іст. наук

А.Д. Войцешук, канд. екон. наук

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
МИТНОЇ СПРАВИ

МИТНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

Том 1

Наукове видання

Хмельницький
2013

УДК 342.951
ББК 67.301:92
М 66

*За повного або часткового відтворення матеріалів даної публікації
посилання на видання обов'язкове*

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державного науково-дослідного інституту митної справи
(протокол № 11 від 22.10.2013 р.)*

Колектив авторів першого тому:

І.Г. Бережнюк, д-р екон. наук, доц.; П.В. Пашко, д-р екон. наук, проф.; Д.А. Арзянцева, канд. екон. наук, доц.; Б.І. Бабенко, канд. техн. наук, доц.; О.І. Барановський, д-р екон. наук, проф.; О.В. Батанов, д-р юрид. наук, с.н.с.; Л.Р. Баязітов; Н.І. Білак; В.В. Булана; В.М. Бурдін, д-р юрид. наук, доц.; О.М. Вакульчик, д-р екон. наук, проф.; О.В. Виноград, канд. пед. наук; А.Д. Войцешук, канд. екон. наук, доц.; К.С. Гальський, д-р іст. наук, доц.; С.В. Гармаш, канд. юрид. наук; О.П. Гребельник, д-р екон. наук, проф.; І.М. Дворнічена; В.В. Долобанько; О.О.; В.Ю. Єдинак, канд. екон. наук; В.П. Жданова; Л.М. Івашова д-р наук з держ. упр.; О.Л. Калашникова, д-р філол. наук, проф.; О.М. Клен; К.М. Колесников, канд. іст. наук, доц.; Ю.О. Коновалов; О.О. Корнійчук; О.Т. Корнійчук; А.І. Кредісов, д-р екон. наук, проф.; А.І. Крисоватий, д-р екон. наук, проф.; Ю.Д. Кунев, д-р юрид. наук, доц.; А.А. Мазаракі, д-р екон. наук, проф.; В.П. Мартинюк, д-р екон. наук, доц.; Ю.О. Медвідь; О.В. Миронов; О.В. Морозов, д-р іст. наук, доц.; К.Д. Мотюк; О.С. Нагорічна, канд. пед. наук; О.В. Неліпович; І.В. Несторишен, канд. екон. наук, доц.; К.І. Новикова, канд. екон. наук; Р.Ю. Олексієнко, канд. екон. наук; В.М. Пархоменко; А.М. Пасічник, д-р фіз.-мат. наук, проф.; О.П. Петров; В.Ю. Петруня, канд. екон. наук; Ю.Є. Петруня, д-р екон. наук, проф.; Ю.С. Погорелов, д-р екон. наук, доц.; С.А. Попель; О.П. Потушинська; А.Ф. Примак, канд. іст. наук; Л.Р. Прус, канд. екон. наук, доц.; О.О. Пунда, канд. юрид. наук; М.М. Разумей; Т.В. Руда, канд. екон. наук; Є.М. Рудніченко, канд. екон. наук, доц.; С.І. Трусов; В.А. Туржанський, канд. екон. наук, доц.; О.А. Фрадинський, канд. екон. наук, доц.; В.О. Хома, канд. юрид. наук, доц.; В.І. Царенко, канд. юрид. наук, доц.; В.В. Ченцов, д-р іст. наук, проф.; О.І. Шнирков, д-р екон. наук, проф.; О.В. Яковенко, канд. екон. наук, доц.

*При оформленні палітурки використано художню картину «Святий Матфей і ангел»,
автор Гвідо Рені (1635-1640 роки)*

*У якості ілюстративного матеріалу до частини наукових статей Митної енциклопедії
використано фотографії С.Орлова*

М 66 Митна енциклопедія: У двох томах. Т.1/: Редкол.: ... І.Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. – 472 с. – (Митна справа в Україні. Т. 22).

ISBN 978-966-346-853-2 (серія)

ISBN 978-617-7094-09-7

Митна енциклопедія є пілотним виданням, до якого увійшли найбільш вагомі результати, отримані Державним науково-дослідним інститутом митної справи під час виконання у 2011-2013 роках науково-дослідної роботи «Розбудова митної справи України: витоки, реалії, перехід до сталого розвитку» (реєстраційний № 0111U006927).

До складу наукового видання включено матеріали, які всебічно характеризують багатогранність митної справи у контексті історії її становлення, формування нормативно-правового забезпечення, організації управлінської діяльності тощо.

Митна енциклопедія буде корисною для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів, а також фахівців митного спрямування, які цікавляться митною проблематикою та вирішують питання нормативного, економічного, управлінського, організаційного забезпечення митної діяльності в Україні.

УДК 342.951

ББК 67.301:92

ISBN 978-966-346-853-2 (серія)

ISBN 978-617-7094-09-7

© Державний науково-дослідний
інститут митної справи, 2013

МИТНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У ДВОХ ТОМАХ

Редакційна рада:

БЕРЕЖНЮК І.Г. – голова редакційної ради

ПАШКО П.В. – заступник голови редакційної ради

ФРАДИНСЬКИЙ О.А. – відповідальний секретар

ВОЙЦЕЩУК А.Д.

НАГОРІЧНА О.С.

НЕЛПОВИЧ О.В.

НЕСТОРИШЕН І.В.

ПАВЛОВ А.П.

ПРУС Л.Р.

ПУНДА О.О.

РУДА Т.В.

РУДНІЧЕНКО Є.М.

ТУРЖАНСЬКИЙ В.А.

ХОМА В.О.

ЦАРЕНКО В.І.

ЯКОВЕНКО О.В.

МИТНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ТОМ 1

А (абак) – Л (Львівська митниця)

Редакційна колегія тому:

БЕРЕЖНЮК І.Г. – відповідальний редактор

ПАШКО П.В. – заступник відповідального редактора

ВАКУЛЬЧИК О.М.

ГАЛЬСЬКИЙ К.Є.

ГРЕБЕЛЬНИК О.П.

ІВАШОВА Л.М.

КАЛАШНИКОВА О.Л.

КРЕДІСОВ А.І.

КРИСОВАТИЙ А.І.

МАЗАРАКІ А.А.

ПЕТРУНЯ Ю.Є.

ЧЕНЦОВ В.В.

ШНИРКОВ О.І.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВАТ – відкрите акціонерне товариство
ВМО – Всесвітня митна організація
ВРУ – Верховна Рада України
ГКУ – Господарський кодекс України
Держмитком – Державний митний комітет
Держмитслужба – Державна митна служба
Держприкордонслужба – Державна прикордонна служба
ДМКУ – Державний митний комітет України
ДМСУ – Державна митна служба України (Держмитслужба України)
ДПСУ – Державна податкова служба України
ЄС – Європейський Союз (Євросоюз)
ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність
ЗУ – Закон України
КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України
ККУ – Кримінальний кодекс України
КМУ – Кабінет Міністрів України
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
МВСУ – Міністерство внутрішніх справ України
МВФ – Міжнародний валютний фонд
Міндоходів – Міністерство доходів і зборів України
МКУ – Митний кодекс України
МОЗУ – Міністерство охорони здоров'я України
МФУ – Міністерство фінансів України
НБУ – Національний банк України
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ПАТ – публічне акціонерне товариство
ПДВ – податок на додану вартість
ПКУ – Податковий кодекс України
СБУ – Служба безпеки України
СНД – Співдружність Незалежних Держав
СОТ – Світова організація торгівлі
ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю
УКТ ЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ЦКУ – Цивільний кодекс України

ПЕРЕДМОВА

За роки незалежності України національна митна політика, митна система та митна справа істотно еволюціонували, про що свідчить міжнародне визнання України, її членство в авторитетних міжнародних інституціях, у тому числі з економічних та митних питань. Наближення національних стандартів митних процедур до європейських дозволить спростити формальності та сприятиме активізації міжнародної торгівлі, забезпечить єдиний злагоджений механізм взаємодії органів доходів і зборів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. 1 червня 2012 року набрала чинності нова редакція Митного кодексу України, який суттєво змінив митне законодавство, наблизивши його до світових стандартів, а 24 грудня 2012 року Указом Президента України № 726/2012 було створено Міністерство доходів і зборів шляхом реорганізації Державної митної служби та Державної податкової служби.

Результативне здійснення державної митної справи вимагає формування та реалізації належного науково-методологічного, нормативно-правового забезпечення, адекватного сучасному стану розвитку країни. У свою чергу, державна митна справа як об'єкт наукових досліджень, повинна, набути вигляду теоретико-прикладних уявлень про відповідні процеси та явища, закономірності функціонування, про відносини та формальності, засновані на певних методологічних засадах.

Систематизація правових, економічних, організаційних, управлінських, історичних та інших аспектів здійснення державної митної справи може здійснюватись на різній методологічній основі, але первинним та домінуючим підходом є енциклопедичний. Для сучасної держави, яка прагне стати успішною та

конкурентноздатною серед країн-партнерів, власна Митна енциклопедія, як реєстр національних митних надбань країни, як свідчення її історичних піднесень і падінь у сфері забезпечення та реалізації митних інтересів, є необхідним узагальненням вітчизняних наукових та практичних здобутків здійснення державної митної справи.

Важливість збереження, систематизації і поширення наукових знань розуміє і підтримує керівництво нашої держави. Символічно, що першим підписаним нормативно-правовим актом Президента України у 2013 році став Указ «Про Велику українську енциклопедію», яким передбачено підготовку та видання протягом 2013 – 2020 років зазначеного видання.

Наміри та спроби створити узагальнюючу наукову працю про багатогранні аспекти здійснення державної митної справи та діяльності митної служби України зокрема, як одного із найважливіших органів державної виконавчої влади, існували впродовж усього розвитку служби. Перші спроби систематизації категорійного апарату митної справи було здійснено О.Б. Єгоровим, А.П. Шейко у 1996-1998 роках, результатом чого стало видання «Енциклопедії митної справи» у 6 томах. Однак зазначене видання узагальнило в себе лише тогочасну нормативно-правову базу з питань здійснення митної справи. Закономірним етапом розвитку галузей науки й освіти стало видання словників з митної справи за авторством Ю.П. Соловкова, Д.В. Зеркалова та І.Х. Баширова, що сприяло вирішенню багатьох суперечливих питань теорії і практики здійснення митної справи, формуванню тезауруса державної митної справи як науки, упорядкуванню її понятійно-категоріального апарату.

Більш змістовна робота з формування термінологічного апарату, який застосовувався у митній справі з часу набуття Україною незалежності, здійснена у 2005 році О. П. Петровим у «Тлумачному митному словнику--довіднику». Ним було проаналізовано близько 1400 термінів, тлумачення яких наведено з офіційних нормативно-правових актів, наукових джерел та результатів власних досліджень.

З метою систематизації основних термінів, понять, їх визначень, стійких фразеологічних сполучень, що характеризують суть митної справи, її внутрішнього і зовнішнього середовища, розкриття її змісту для підвищення ефективності комунікації у процесі практичної, наукової та навчальної діяльності в митній та інших сферах Державним науково-дослідним інститутом митної справи підготовлено наукове видання – Митну енциклопедію.

Митна енциклопедія є пілотним виданням, до якого увійшли найбільш вагомими результатами, отриманими Державним науково-дослідним інститутом митної справи під час виконання у 2011-2013 роках науково-дослідної роботи: «Розбудова митної справи України: витоки, реалії, перехід до сталого розвитку» (реєстраційний № 0111U006927). Зазначена науково-дослідна робота виконувалася у 2011-2012 роках на замовлення Державної митної служби України, а у 2013 році – на замовлення Міністерства доходів і зборів України.

При підготовці Митної енциклопедії автори використовували у якості першоджерел праці відомих українських та зарубіжних науковців і практиків митної справи, а також

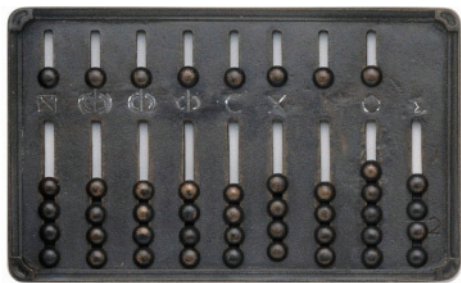
існуючу нормативно-правову базу, що врегульовує питання здійснення митної справи в Україні та світі.

Сподіваємось, що поява подібного видання є дуже своєчасною, відповідає професійним потребам працівників Міндоходів України при підготовці працівників міністерства та підвищенні їх кваліфікації, розробці нормативних документів тощо. Зважаючи на те, що в Україні у багатьох вищих навчальних закладах здійснюється підготовка фахівців з митної діяльності, Митна енциклопедія може слугувати додатковим джерелом знань з митної справи та практичної діяльності у митній сфері для науковців, викладачів вищої школи України, аспірантів, студентів, суб'єктів ЗЕД та усіх, хто цікавиться розвитком митної науки в Україні та за її межами.

Авторський колектив не зупиняється на досягнутому результаті. У процесі подальшої роботи над Митною енциклопедією у 2014 році закономірно буде розширено проблемно-тематичний спектр, враховано зміни законодавства України з питань державної митної справи, доопрацьовано допоміжний апарат. Науковці Державного науково-дослідного інституту митної справи відкриті до співпраці та розглянуть усі пропозиції і критичні зауваження щодо підготовки нових та покращення змісту уже наведених в Митній енциклопедії статей.

Адреса для листів: Державний науково-дослідний інститут митної справи, вул. Тернопільська, 13/3, м. Хмельницький, 29018 або info@dndims.com.

АБАК (з грец. ábax, abákion, з латин. abacus – дошка, лічильна дошка) – лічильний пристрій, що використовувався в торгівлі, у тому числі, міжнародній, для спрощення та пришвидшення розрахунку вартості товарів і ведення бухгалтерського обліку.

Греко-римський абак (реконструкція)

Представляв собою чотирикутну дошку, виготовлену із твердого матеріалу (дерева або мрамору), яку розграфлювали прямими лініями-

АВАЛЬ (фр. aval – підтримка) – вексельне поручительство третьої особи (осіб) щодо взяття на себе відповідальності перед векселедержателем за гарантування оплати векселя та виконання зобов'язань векселедавця або іншої особи, зобов'язаної по векселю.

У митній та податковій термінології поняття **А.** може розглядатися як вексельне поручительство, згідно з яким банк бере на себе відповідальність перед векселедержателем за виконання векселедавцем оплати векселя, в тому числі податкового векселя, яке оформляється шляхом проставлення гарантійного напису банку на кожному примірнику векселя.

Юридична або фізична особа, яка гарантує оплату векселя є авалістом. **А.** оформлюється гарантійним написом аваліста на лицьовому боці кожного примірника векселя або на спеціальному додатковому аркуші (алонжі). Напис може виражатися словами «вважати за аваль» або будь-яким іншим рівнозначним формулюванням, яке підпису-

є канавками. Розрахунок здійснювався завдяки переміщенню уздовж ліній-канавок лічильних марок, що позначали певний числовий розряд.

А. використовувався з часів Стародавнього світу – у Вавилоні, Греції та Римі; згадується у творах істориків та філософів Геродота, Полібія, Ямвліха; існують зображення **А.** на античних вазах. Під назвою «суаньпань» **А.** відомий в Китаї із VI ст. до н.е., починаючи із XV ст. н.е. – активно використовується в Японії під назвою «соробан»; у імперії інків доколумбової Америки застосовувався лічильний пристрій юпана. В Західну Європу **А.** завезли араби, які у VIII ст. завоювали Іспанію. На теренах Російської імперії **А.** трансформувався у, засновану на десятичній системі лічби, рахівницю, із прототипом якої росіяни познайомилися, за однією версією – в Азії у XIV ст., а за іншою – в сибірських народів у XVIII ст. **А.** та лічильні пристрої на його основі, активно використовувалися до кінця XX ст., коли були витіснені електронними калькуляторами.

Фрадинський О.А.

ється авалістом. В **А.** має зазначитися, за кого він виданий. Якщо цього не зазначено, то вважається, що **А.** виданий за векселедавця переказного векселя.

А. може здійснюватися у будь-який час (складання, видача, будь-який інший етап обігу векселя) на всю суму платежу по векселю, або на її частину. Аваліст відповідає за оплату векселя в межах гарантованої ним оплати так само, як і особа, зобов'язання якої по векселю він забезпечив. **А.** дозволяється здійснювати будь-якій особі, крім векселедавця. Авалювання векселів може здійснюватися на підставі договору про авалювання, який укладається на певний термін (генеральна угода про авалювання), або договору на авалювання визначених векселів (окремий договір про авалювання). Здійснивши платіж за векселем, аваліст набуває прав щодо отримання визначеного платежу від особи, зобов'язання якої він забезпечив, а також від інших осіб, які зобов'язані за переказним векселем.

Кредісов А.І.

АВАНСОВИЙ ПЛАТІЖ (англ. cash in advance/down payment) – грошова сума або майнова цінність, яка передається покупцем продавцеві до відвантаження товару в рахунок виконання зобов'язань за контрактом. **А.п.** відіграє в даному випадку двояку роль: з одного боку, покупець за допомогою **А.п.** кредитує продавця, а з другого – забезпечує виконання своїх зобов'язань по контракту.

А.п. може бути в грошовій і товарній формах. Товарна форма **А.п.** передбачає передання ім-

портером експортеру сировинних матеріалів або комплектуючих, необхідних для виготовлення замовленого обладнання. Грошова форма **А.п.** передбачає сплату покупцем узгодженої за контрактом суми в рахунок належних за договором платежів до відвантаження товару (надання послуги), а іноді навіть до початку виконання контракту.

В світовій практиці **А.п.** використовуються у випадках: коли продавець сумнівається в платоспроможності покупця; коли політична і (чи) еко-

номічна ситуація в країні покупця нестабільна; при постачанні дорогого обладнання; при поставці товарів стратегічного призначення; при тривалих строках здійснення контракту.

А.п. може надаватися як на повну вартість, так і у вигляді певного відсотку від неї. Величина залежить від мети **А.п.**, характеру товару, його новизни, вартості і строків виготовлення. В світовій практиці **А.п.** зазвичай складають 10-30% суми контракту. Погашається **А.п.** шляхом заліку заборгованості при поставці товару. Ця умова повинна бути зафіксована в контракті. Передоплата (**А.п.** на повну вартість) – попередня оплата повної вартості товарів і послуг, готових до відвантаження (вивезення, надання), за умови, що відвантаження буде здійснено не пізніше як за три робочі дні від дня отримання оплати, якщо інших термінів не передбачено договором чи нормативними актами.

А.п. як форма міжнародних розрахунків більш вигідні експортеру і менше – імпортеру. При **А.п.** експортер захищений від ризику, що імпортер відмовиться або буде не в змозі оплатити товар, який уже відвантажений на його адресу; експортер отримує у своє розпорядження вільні кошти, які він може використати на придбання сировини, виплату

зарплати, технічне оснащення підприємства тощо; експортер звільняється від необхідності використовувати банківський кредит із сплатою відсотків та інших витрат за користування ним. **А.п.** у вигляді певного відсотка від суми контракту є також засобом забезпечення зобов'язань покупця за контрактом. У разі відмови імпортера прийняти поставлений товар експортер має право використати **А.п.** на відшкодування збитків. Для імпортера **А.п.** являється ризиковою формою розрахунків, тому імпортер наполягає на виставленні на свою користь гарантії першокласного банку. Ризик імпортера при **А.п.** пов'язаний із тим, що експортер може не поставити товар або поставити несвоєчасно, невідповідної якості або неправильної специфікації; експортер може не дотримуватися асортименту товару, умов транспортування, пакування, що зробить товар некондиційним або навіть імпортер може втратити **А.п.** та матеріальну компенсацію, адже фінансує поставку за певний проміжок часу, до того як він фізично отримує товар у своє розпорядження, тобто він «зв'язує» свій капітал до отримання товару. В міжнародній практиці **А.п.**, головним чином частково, одержали достатній розвиток.

Вакульчик О.М.

АВАНСОВІ ЗАКУПІВЛІ – вид зустрічних закупівель, які передбачають укладання основного контракту, за яким приблизно 50% вартості поставленого товару імпортер сплачує грошима, а ще 50% – зустрічним постачанням товарів, але це постачання він здійснює авансом, попередньо, тобто до основного постачання. Закінчення виконання зобов'язань за зустрічним авансовим постачанням товарів є початком виконання зобов'язань за основним постачанням. **А.з.** дають можливість експортеру спочатку одержати, наприклад, матеріали, комплектувальні вироби,

а потім виготовити товар та здійснити експортні постачання.

Експортер захищає свої інтереси включенням в основний контракт зобов'язання імпортера надати фінансові гарантії виконання зустрічних постачань (банківські гарантії, резервні акредитиви). Імпортер захищає свої інтереси тим, що авансові постачання товарів по додатковому контракту здійснюються тільки при наявності банківської гарантії належного виконання зобов'язань на всю суму авансових постачань.

Яковенко О.В.

АВЕРС (лат. adversus, фр. avers – звернений до, повернутий обличчям) – лицевий бік монети.

*Аверс російського карбованця Катерини I.
1727 рік*

А. в монетах вважається та сторона, на якій зображено знак, що гарантує справжність монети. Це, перш за все, державний герб, державна емблема, герб або гербове зображення феодального роду, представники якого мали право карбування власних монет. За відсутності герба або емблеми **А.** вважається сторона з зображенням правителя (божества), а за їх відсутності сторона з монограмою чи ім'ям та титулом правителя. В античних монетах на **А.**, як правило, зображували божество відповідної місцевості. **А.** середньовічних монет прийнято вважати бік із зображенням портрету, символу, імені правителя. З XIX ст. на **А.** європейських монет, як правило, зображено герб (символ республіки), або портрет монарха. Але якщо з одного боку знаходиться портрет (вензель) правителя, а з іншого герб, то портрет (вензель) завжди буде **А.**

Калашникова О.Л.

ють дебетові і кредитові. В **А.** зазначаються його номер, дата, характер виконаної операції, сума, номер рахунку платника й організації, котра одержує кошти, тощо. У банківській практиці найчастіше застосовується у взаємних розрахунках. Таке **А.** є розпорядженням однієї установи банку іншій здійснити банківські операції (перерахувати на рахунки клієнта кошти), або списати з його рахунку відповідні суми. Для оптимізації операцій застосовуються зведені **А.** складені на підставі багатьох розрахункових документів.

Зазвичай як **А.** використовуються копії документів, що оформляють відповідну операцію – копії меморіальних ордерів, платіжних доручень, вимог і т.д.; іноді використовуються спеціальні бланки. Відомості про операції по рахунках і залишки на рахунках подаються за формою, погодженою з клієнтом в договорі відповідного банківського рахунку. Такі **А.** іноді називаються **А.** на паперових носіях і відправляються способом, який встановлюється в договорі з клієнтом або банком-кореспондентом. Банкам-кореспондентам **А.** зазвичай надсилаються поштою (поштові **А.**), іноді доставляються кур'єром та вручаються під розпис-

ку відповідальній особі кореспондента. Відомості про операції та залишки по рахунках видаються представнику клієнта на його вимогу.

Для економії часу використовують телеграфні та електронні **А.** Телеграфні **А.** зазвичай мають зведений характер, тобто відображають відомості не про одну, а про кілька операцій; вони відправляються, будучи забезпеченими спеціальним шифром – телеграфним банківським кодом або ключем, який дозволяє встановити, що **А.** дійсно виходить від його відправника. Електронні **А.** пересилаються Інтернет зв'язком і являють собою файли, що містять відомості про всі операції, скоєні за день. Застосування електронних **А.** повинно бути прямо узгоджено договором кореспондентського рахунку, що не звільняє банк-відправник від подальшого подання **А.** на паперових носіях (зазвичай це робиться раз на місяць). Якщо ж договір кореспондентського рахунку не містить умови про обов'язок виконувати електронне **А.**, то банк, що отримав таке **А.** має право не виконувати розпорядження, які містяться в ньому до отримання **А.** на паперових носіях.

Коновалов Ю.О.

АВТАРКІЯ (грец. autarkeia – самовдоволення) – система замкненого виробництва спільноти, з мінімальною залежністю від обміну із зовнішнім середовищем. Термін часто вживається в розумінні прагнення до відособлення, схильності до вузького намісництва.

У філософії **А.** означає внутрішню самозаспокоєність, задоволеність наявним станом, достатнім та незалежним, незалежність від усіх речей зовнішнього світу або інших людей. Демокрит розглядав автаркію як самозаспокоєність духу і одночасно як властивість самої природи, зазначаючи, що «природі досить власних сил». Широке поширення поняття **А.** отримало у кініків та стоїків. Стоїк Хрисипп визначає **А.** як стан, який задовольняється необхідним і який здатен приводити життя до належного. Платон і Аристотель розуміли **А.** ідеалістично. За Платоном деміург створив космос у вигляді «самодостатнього й досконалішого бога», що нічого не потребує. В пошуку найвищого блага й краси Платон прагнув до того, «що достатнє й досконале». Аристотель, розуміючи добродетельність як внутрішню самовдоволеність, детально розглянув це поняття в праці «Нікомахова етика»: «**А.** – це те, що саме по собі робить життя бажаним і нічого не потребуючим». В цьому розумінні **А.** тотожна блаженству. У нього поняття **А.** вперше вживається до політичного життя у праці «Політика»: «Держава являє собою спілкування... родів і поселень заради досягнення досконалого самодостатнього існування, яке, як ми стверджуємо, полягає в щасливому і прекрасному житті».

В економічному розумінні **А.** – незалежність країни, що позбавляє необхідності ввезення най-

важливіших продуктів споживання; економічний режим самозабезпечення країни, в якому мінімізується зовнішній товарообіг. У Фукідіда **А.** означає політичну й економічну незалежність однієї держави від інших. Опис «замкнутої торгової держави» – закритої, економічно самодостатньої і ізольованої від решти світу, дав Фіхте.

А. проявляється в максимальному обмеженні імпорту, стимулюванні експорту товарів і капіталу, захопленні чужих територій, багатих на сировину. Автаркічні погляди зустрічалися у меркантилістів. Найбільшого поширення отримали в період загальної економічної кризи початку ХХ ст. В період Другої світової війни правлячі кола Німеччини, Італії, Японії використовували **А.** як засіб у боротьбі за переділ світу. Тоталітарні режими використовували політику задля мілітаризації економіки. Нацистська доктрина **А.** була викладена Герінгом і знайшла відображення в чотирирічному плані, що був затверджений німецьким керівництвом 1936 р. Політика **А.** була засуджена на Нюрнберзькому процесі як політика підготовки до війни.

Політика **А.** є економічною політикою держав, які готуються до війни і характеризується консервацією економіки, її відокремленням від економіки континентальної та «замиканням» її саму на себе. Рівень **А.** вимірюють за допомогою різних коефіцієнтів, зокрема, відношення зовнішньоторговельного обігу до валового внутрішнього продукту країни, частки імпорту найважливіших ресурсів у їх загальному споживанні тощо.

Повна **А.** неможлива навіть для великих і багатих ресурсами країн, тому, як правило, в літературі говорять про «автаркічні тенденції» в економічній

політиці (Північної Кореї, Албанії). Історичний досвід показав, що такі тенденції завдають непоправної шкоди економіці країни, відкидаючи її назад в області науково-технічного прогресу, економічної ефективності суспільного виробництва і рівня до-

бробуту народу. У довгостроковій перспективі це може створити неефективний ринок і на внутрішньому ринку уряд не зможе в максимальній мірі використувати всі можливі економічні можливості.
Разумей М.М.

АВТОМАТ КАЛАШНИКОВА – автоматична зброя, розроблена російським конструктором Михайлом Калашниковим у 1947 р. та прийнята на озброєння в Радянській Армії у 1949 р. Ця зброя вважається кращою, з причини своєї безпрецедентної надійності та невибагливості, а також за кількістю вироблених **АК** калібру 7,62 мм. Різні модифікації **АК** вироблялися в різних країнах, в які в більшості випадків обладнання та виробничі лінії

надавав СРСР. Але лівову частку слави **АК** створили зразки АК47 і АКМ, зроблені в СРСР. Ця зброя була розрахована на патрон калібру 7,62 мм, який був сконструйований на основі патрона воєнного часу зразка 1943 р.

Основним недоліком **АК** калібру 7,62 мм була незадовільна кучність бою при стрільбі чергами, тому подальша модернізація здійснювалась у напрямку використання боеприпасу 5,45-мм. **АК**. є індивідуальною зброєю і призначений для знищення живої сили й ураження вогневих засобів противника. Для ураження противника у рукопашному бою до автомата приєднується багнет-ніж. Прицільна дальність стрільби – 1000 м. Найбільш дійсний вогонь по наземних цілях, по літаках, вертольотах та парашутистам – на дальності до 500 м. Зосереджений вогонь по наземних групових цілях ведеться на дальність до 1000 м. Дальність пря-

мого пострілу: по грудній фігурі – 440 м, по фігурі, яка рухається – 625 м. Темп стрільби близько 600 пострілів на хвилину. Бойова скорострільність: при стрільбі чергами – до 100 пострілів на хвилину; при стрільбі одиночними пострілами – до 40 пострілів на хвилину. Вага автомата без багнета-ножа із спорядженим патроном пластмасовим магазином: АК74 – 3,6 кг. Вага штика-ножа з піхвами – 490 гр.

Раніше АК74 виробляли з дерев'яним прикладом і цівкою, магазини робилися або з помаранчевого пластику або штампувалися із сталевого листа. Подальші модернізації направлялися на зменшення ваги. Починаючи з 1986 р. приклад, цівка, накладка на газовідвідну трубку і пістолетна рукоятка виготовлялися з високоміцного полімеру чорного кольору (склонаповнений поліамід), магазини також стали вироблятися з чорного пластику. Існував варіант з рамковим сталевим складаним на ліву сторону прикладом – АКС74У. Більш сучасні моделі АК74М (модернізована модель АК74), що вироблялися з середини 90-х рр. ХХ ст., мають складений на лівий бік полімерний приклад, в якому поміщається пенал з пристосуваннями для догляду за зброєю, як і у всіх попередніх версіях **АК**. Також на лівій стороні ствольної коробки передбачалося кріплення для кронштейна оптичних, нічних і коліматорних прицілів, на лівій стороні приклада є спеціальне поглиблення, в яке входить кріплення кронштейнів, для щільного прилягання складеного приклада до ствольної коробки.

В митній службі України **АК** перебував на озброєнні в підрозділах митної варті, а також оперативно-чергових служб до компетенції яких належали питання: забезпечення дотримання пропускнуго режиму; відбиття нападу на будинки, будівлі, споруди, транспортні засоби, що належали митній службі або використовувалися ними; відбиття нападу на підприємства, установи та організації, в приміщеннях та/або на території яких здійснювався митний контроль; відбиття нападу на товари, що перебували під митним контролем, а також для звільнення зазначених об'єктів у разі їх захоплення.

Бурдін В.М.

АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ – система, що реалізована у складі автоматизованої системи митного оформлення і використовувалась ДМСУ в період з 2007-2012 рр., а з 2013 р. – Міндоходів України під час митного контролю та оформлення товарів із застосуванням митної декларації (МД). **АСАУР** містить збалансований підхід до оцінки ризику за

МД з використанням запроваджених до системи профілів ризику. Основне завдання **АСАУР**: на підставі всіх діючих профілів ризику здійснити оцінку ризику МД, яка прийнята до митного оформлення та видати повідомлення із вказівками необхідних заходів, що слід зробити для перевірки законності зовнішньоекономічної операції посадовій особі, яка здійснює митне оформлення та митний контр-

$$\text{СТУПІНЬ РИЗИКУ ЗА ПРОФІЛЕМ} = \text{СТУПІНЬ РИЗИКУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПЕРЕВІРКИ ІНДИКАТОРІВ} + \text{НЕГАТИВНА ІСТОРІЯ} - \text{ПОЗИТИВНА ІСТОРІЯ}$$

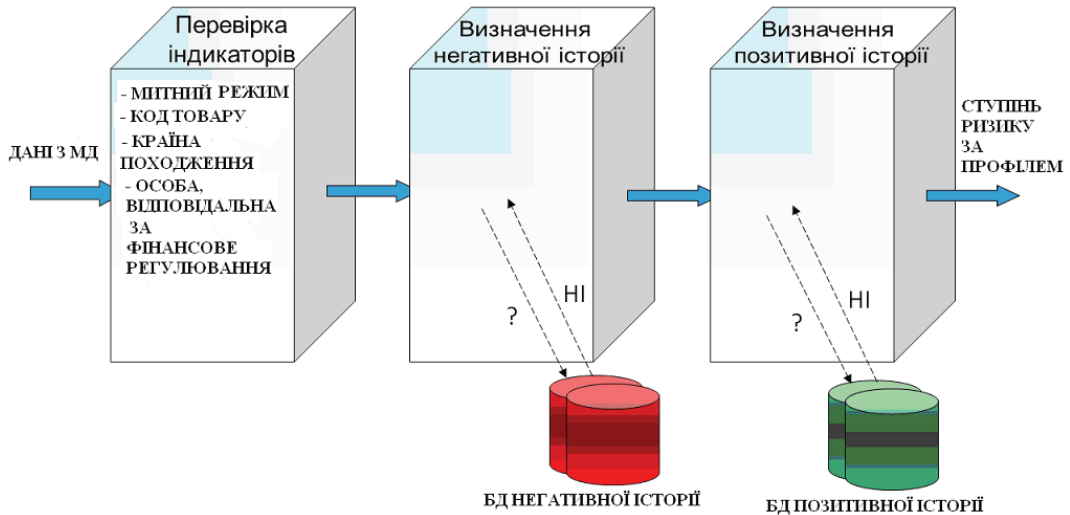

Схема оцінки ризику за кожним профілем ризику

оль (інспектору). **АСАУР** дозволяє автоматизувати оцінку ризику за кожною МД. Процес аналізу здійснюється в два основні етапи: 1) оцінка ризику за кожним профілем ризику; 2) визначення переліку форм контролю в цілому за МД.

На першому етапі для кожного профілю ризику визначається ступінь ризику (під ступенем ризику тут розуміється числове значення у визначених межах, яке показує імовірність порушення митного законодавства в конкретному випадку та, відповідно, передбачає здійснення адекватних даному ризику заходів). Це число визначається по-різному в кожному профілі ризику, залежно від його особливостей. Зокрема, ступінь ризику залежить від комбінації індикаторів, які спрацювали, та їх значень. При оцінці значень індикаторів, за доцільності, застосовуються елементи нечіткої логіки. Наприклад, у випадку перевірки вагових показників товару ступінь ризику може залежати від того, наскільки сильно відрізняється задекларована вага одиниці товару від значення індикатора ризику.

Ще однією особливістю **АСАУР** є те, що вона дозволяє враховувати при оцінці ризику попередню поведінку суб'єкта ЗЕД. У базі даних накопичується інформація по так званих позитивній та негативній історії. Використання в системі таких елементів, як позитивна та негативна історія, дозволяють із часом автоматично коригувати оцінку ризику залежно від результатів попередніх спрацювань системи, при цьому під спрацюванням системи слід розуміти випадок, коли за результатами оцінки ризику за МД системою було сформовано рекомендації з виконання митних процедур щодо застосування форм митного контролю. Таким чином,

схема оцінки ступеня ризику за кожним профілем ризику складається з таких елементів, як ступінь ризику за результатами перевірки декларації за допомогою індикаторів ризику, позитивна та негативна історії.

Після перевірки усіх профілів ризику, визначення форм контролю по кожному профілю, здійснюється завершальний етап – формування загального переліку форм контролю по МД з відповідними коментарями для вказівки інспектору.

Підхід щодо двох-етапної перевірки МД – спочатку за профілем ризику, потім шляхом узагальнення результатів такої перевірки – дозволяє з одного боку формувати перелік форм контролю, адекватний ступеню та характеру оцінених ризиків за МД, з іншого – оптимізувати структуру вказівок, що надаються інспектору.

Оцінка ризику за МД і формування переліку митних процедур **АСАУР** здійснюються після внесення інспектором за допомогою автоматизованої системи митного оформлення вантажів (АСМО) електронної копії МД до бази даних. За результатами оцінки ризику інспектор переглядає сформований в електронному вигляді **АСАУР** перелік митних процедур. З метою уніфікації окремих форм митного контролю для можливості їх автоматизованого використання затверджено класифікатор окремих форм митного контролю. Перелік митних процедур, сформований **АСАУР**, містить: код та назву процедури; вид митної процедури (обов'язкова, обов'язкова за умови, у разі необхідності); повідомлення до митної процедури (містить уточнення, вказівки чи пояснення, які стосуються застосування митної процедури).

У межах компетенції відповідно до положень нормативних актів з питань митної справи, інспектор може прийняти рішення про необхідність застосування митних процедур, додатково до тих, що визначені за допомогою **АСАУР**.

Після проведення митних процедур, визначених **АСАУР** та додатково інспектором, інформація про результати їх проведення вноситься до бази даних. Зокрема, вноситься інформація про результати виконання митної процедури, дату її виконання, прізвище, ініціали посадової особи, яка здійснила митну процедуру, реквізити підтверджуючих документів (наприклад, акту про проведення митного

огляду, рішення про визначення коду товару та ін.). Якщо за результатами виконання митних процедур виявлено порушення чи інші причини, які не дають можливості завершити митне оформлення за конкретною МД, то інспектор вносить за допомогою АСМО відомості про причини незавершення митного оформлення за конкретною МД.

Серед особливостей застосування **АСАУР** є складність її використання, що потребує високого рівня фахової та спеціальної підготовки як посадових осіб, які здійснюють розроблення профілю ризику, так і тих, які імплементують його до системи.
Несторишен І.В.

АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ АВТОМОБІЛЬНИЙ.

АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ ЗАСІБ (АВТОМОБІЛЬ) – колісна (не менше 4 коліс) механічна машина, яка рухається за рахунок енергії встановленого на ній двигуна з використанням сил зчеплення коліс з дорожнім покриттям (автобус, вантажний та легковий автомобіль, тягач,

причіп, напівпричіп та ін.). Автомобілі призначені для перевезення людей, вантажів, спеціального обладнання та механізмів, або для виконання спеціальних робочих функцій: буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт. До **А.т.з.** відносять також тролейбуси, трактори та інші самохідні машини, а також 3-х колісні транспортні засоби, споряджена маса яких перевищує 400 кг. Під автомобілем розуміють і одиночний автомобіль, і автопоїзд.

В митній термінології, з метою здійснення відповідних митних формальностей, **А.т.з.** може розглядатися як транспортний засіб призначений для комерційного переміщення (перевезення) товарів (людей) через митний кордон, як транспортний засіб особистого користування та як окремий товар, який ввозиться на територію країни з комерційною метою.

Пасічник А.М., Клен О.М.

АВТОНОМНЕ МИТО – див. МИТО АВТОНОМНЕ.

АВТОНОМНИЙ МИТНИЙ ТАРИФ – вид митного тарифу, що встановлюється державою самостійно в односторонньому порядку на законодавчому рівні і застосовується до будь-яких предметів та товарів незалежно від їх походження.

Даний вид митного тарифу досягає значних розмірів і є об'єктом дискусій на двосторонніх або багатосторонніх переговорах для отримання поступок в обмін на зниження ставок автономного мита. Предметом таких переговорів є перелік товарів, до яких застосовуються митні тарифи, їх структура, розмір митних ставок, порядок їх застосування. В результаті виникає конвенційний або договірний митний тариф. На ранніх етапах формування митно-тарифної політики, як правило, митний тариф є

автономним. Причини: через відсутність концепції реалізації зовнішньоекономічної стратегії країна не може визначити пріоритетність застосування тих чи інших регуляторів зовнішньоекономічних відносин; основи регулятивності формуються передусім на національному рівні, а потім у міру інтегрування на базі міжнародного законодавства; першочерговими завданнями стають проблеми пошуку джерел формування бюджету та захисту національного ринку; автономне мито встановлюється з метою максимізації митних ставок не стільки з фіскальних причини, скільки створення сприятливих умов для проведення майбутніх торгів у сфері регулювання торгових бар'єрів у вигляді митних тарифів.

Яковенко О.В.

АВТОНОМНІ СТАВКИ МИТА (англ. autonomous rate of duty) – встановлюються на основі односторонніх рішень державної влади країни поза залеж-

ністю від існуючих договорів і угод та інших міжнародних зобов'язань. Таке рішення приймається у вигляді закону парламентом (в Україні – ВРУ), а

конкретні ставки автономних мит встановлюються відповідним відомством (зазвичай Міністерством економіки або фінансів) та схвалюються урядом певної країни незалежно від багатосторонніх або двосторонніх актів (договорів). Розмір мита може змінюватися з урахуванням інтересів держави без узгодження з країнами-партнерами і досягає зазвичай значних розмірів, що використовується під час двосторонніх та багатосторонніх переговорів для отримання поступок в обмін на зниження ставок автономного мита.

А.с.м. – відносяться до розряду складних митних тарифів, що складаються з двох і більше видів митних ставок. Поділяються на два види: автономні й автономно-конвенційні. Автономні митні тарифи закріплюють як високі ставки мита (максимальні, або генеральні), так і низькі (мінімальні; преференційні). Всі ці ставки митного оподаткування встановлюються державами самостійно, без будь-якого зв'язку з торговельними зобов'язаннями перед третіми країнами. Автономно-конвенційні митні тарифи містять одну або кілька автономних ставок мита і одну або ряд ставок конвенційного мита, які встановлюються на основі торговельних угод, укладених даною державою з іншими країнами як на двосторонній, так і на багатосторонній договірній основі. Ці тарифи дозволяють державі здійснювати диференційовану митну політику, у тому числі й у межах міжнародних митних союзів (наприклад, ЄЕС, ЮДЕАК, ЕКОВАС та ін.). В основу митних тарифних ставок покладено принцип, згідно з котрим товар оподатковується тим більшим митом, чим вищий ступінь його промислової обробки. На відміну від автономного тарифу, конвенційний тариф містить перелік ставок мита, що встановлюються в торговельних договорах або угодах між державами для окремих товарів, увезених із митної території однієї договірної держави на митну територію іншої договірної держави. Таким чином за характером походження ставки мита поділяються на автономні мита та конвенційні мита. Конвенційні (договірні) мита встановлюються і закріплюються в рамках двосторонніх або багатосторонніх угод (наприклад ГАТТ/ВТО де близько ста держав). У зв'язку із поширенням у міжнародному торговельному праві принципу

режиму найбільшого сприяння (РНС), конвенційні ставки, значення яких застосовується щодо країн, з якими держава має закріплений принцип РНС, отримали назву ставок РНС. Значення ставки РНС нижче, ніж значення автономної ставки. Конвенційні мита найбільш поширені у сучасній системі міжнародної торгівлі. Конвенційні ставки мита не можуть бути підвищені державною владою в односторонньому порядку, а є результатами двосторонніх або багатосторонніх угод. У митних тарифах країн – членів угоди – договірне мито поширюється на велику частину товарної номенклатури.

У практиці міжнародних митних відносин зустрічаються й інші види мита, такі як кумулятивне, каральне, заборонне, наступальне, охоронне, лісове, заступницьке, зрівняльне та ін., але вони не набули значного поширення. До одного й того самого виду мита можуть застосовуватися різні ставки, які прямо встановлюються в митному тарифі. Залежно від розміру митні ставки поділяються на: «генеральні», або «максимальні» – які є найвищими тарифними ставками, стягнутими тією або іншою країною відповідно до її митного тарифу (застосовується державою до товарів, які вивозяться з країн, із якими дана держава не має договорів, укладених на основі РНС; «мінімальні» – пільгові ставки мита, установлені державами на основі укладених ними торговельних договорів або в односторонньому порядку стосовно всіх товарів або окремих груп товарів як поступка іншій договірній стороні (застосовуються до товарів, якщо не передбачається їх безмитний увіз, котрі походять або ввозяться з країн, що застосовують до держав ввозу РНС у митному оподаткуванні); «конвенційні» – установлені для товарів, що походять із країн, які уклали між собою угоду про стягнення більш пільгових митних ставок, а також із країн, на котрі такі угоди поширюються згідно з принципом найбільшого сприяння (застосовуються з метою розширення торговельних відносин з іншими країнами, широко застосовується країнами-членами ЄС і Європейської асоціації вільної торгівлі); «преференційні» – є найбільш пільговими, рекомендуються однією державою (або групою держав) у формі знижок із митного тарифу і не поширюються на треті країни.

Івашова Л.М.

АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР (англ. Authorised Economic Operator) – суб'єкт господарювання, надійний з точки зору здійснення митної діяльності в рамках ЄС та має право користуватися пільгами на території ЄС. Згідно Митного кодексу ЄС, сертифікат **АЕО** спрощує проходження митних процедур або/та надає право на сприяння в питаннях охорони і забезпечення безпеки. Термін «**АЕО**» за значенням співпадає з терміном «уповноважений економічний оператор», визначеним вітчизняним законодавством.

Форма концепції партнерства «митниця – бізнес» вперше була окреслена на міжнародному рівні у Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) шляхом встановлення спеціальних процедур для «уповноважених осіб». Поняття «уповноважені особи», встановлене в Загальному додатку Київської конвенції, отримало свій розвиток у Спеціальному додатку Е «Транзит», яким встановлено, що митна служба визнає осіб як уповноважених вантажовідправників або уповноважених вантажодержувачів після того, як вона переконається,

що вони дотримуються певних умов, встановлених законодавством.

На основі правил, зазначених в Кіотській конвенції була розроблена більш детальна концепція **АЕО**, яка закріпилася в системі Рамкових стандартів щодо забезпечення безпеки та сприяння глобальній торгівлі (SAFE), затвердженій 23 червня 2005 р. Всесвітньою митною організацією. Це стало початком активного впровадження програми **АЕО** (переважно розвиненими країнами). Положеннями Рамкових стандартів запроваджені принципи й стандарти, що створюють умови для підвищення безпеки міжнародної торгівлі та сприяють безперервному руху товарів впродовж усього безпечного міжнародного ланцюга поставок товарів. І саме в такому контексті в Рамкових стандартах вводиться поняття «**АЕО**», в той час, як поняття «авторизована особа» в Кіотській конвенції розглядається лише в контексті усунення розбіжностей у митних правилах і процедурах договірних сторін. З метою реалізації положень Кіотської конвенції Рамковими стандартами ВМО визначено концептуальні засади функціонування інституту «авторизованого/уповноваженого економічного оператора» та передбачено визнання такого статусу на міждержавному рівні шляхом підписання відповідних угод.

Положення Кіотської конвенції і Рамкових стандартів ВМО щодо забезпечення функціонування інституту **АЕО** імplementовано в митне законодавство ЄС. Метою відповідних програм є максимальне дотримання балансу між інтересами бізнесу і митниці для сприяння міжнародній торгівлі, зменшення необхідних митних процедур, за умови, що особи, які здійснюють такий рух товару, відповідають чітким критеріям безпеки і прозорості ведення бізнесу.

У Європейському союзі інститут **АЕО** був введений з 1 січня 2010 р. відповідно до директив Європейської комісії: № 648/2005, 1875/2006, 1192/2008 і 197/2010.

Статус **АЕО** складається з двох видів уповноважень: надання статусу **АЕО** для «митного спрощення» та надання статусу **АЕО** для «безпеки».

Перший тип уповноважень дозволяє економічним операторам отримати привілеї у вигляді певних спрощень відповідно до митного законодав-

ства. При отриманні другого типу уповноважень, економічний оператор отримує привілеї у вигляді прискорення проходження процедур, пов'язаних з безпекою і захистом. Обидва типи уповноважень можна отримати одночасно.

Статус **АЕО** за умови виконання положень відповідних статей Митного кодексу ЄС без шкоди для митного контролю, визнається митними органами усіх держав-членів.

Митні органи, ґрунтуючись на визнанні статусу **АЕО** та за умови виконання вимог, пов'язаних з певним типом спрощення, надають суб'єкту можливість користуватися таким спрощенням.

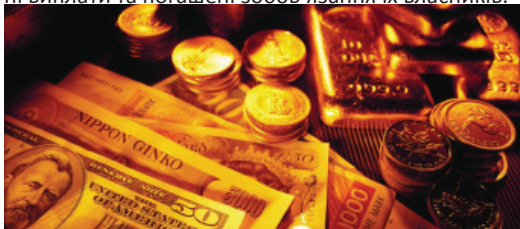
Сертифікат **АЕО** «Спрощення митних процедур» видається будь-якому суб'єкту господарювання, зареєстрованому на території ЄС, що виконує вимоги митного законодавства, відповідних стандартів ведення обліку, за умови, що цей суб'єкт платоспроможний. Власник даного сертифікату має право на: спрощення митних процедур у відповідності з Митним кодексом ЄС; менший обсяг митного контролю; пріоритет при проведенні митного огляду; можливість подати запит на проведення митного огляду у певному місці.

Сертифікат **АЕО** «Захист та безпека» видається будь-якому суб'єкту господарювання, зареєстрованому на території ЄС, що виконує вимоги митного законодавства, відповідних стандартів ведення обліку, за умови, що цей суб'єкт платоспроможний і забезпечує виконання стандартів з захисту та безпеки. Власник даного сертифікату має право на: можливість попереднього повідомлення; зменшений обсяг відомостей у спрощених деклараціях; менший обсяг митного контролю; пріоритет при проведенні митного огляду; можливість подати запит на проведення митного огляду у певному місці.

З метою уникнення небажаного дублювання законодавчих норм стосовно міждержавних і європейських сертифікатів охорони або/та безпеки для перевезення вантажів морським, повітряним та наземним транспортом, установи ЄС тісно співпрацюють одна з одною. Результатом такої співпраці стало забезпечення максимальної сумісності законодавчих норм і, відповідно, створення всіх необхідних умов для взаємного визнання сертифікатів.

Неліпович О.В.

АВУАРИ – різні активи (готівка, чеки, векселі, акредитиви), за рахунок яких можуть бути здійснені виплати та погашені зобов'язання їх власників.

У банківській сфері **А** – це грошові ресурси банку в іноземній валюті, золоті, що є на його рахунках у закордонних банках (вклади юридичних осіб та громадян). Сукупність таких ресурсів, що належать певній країні, називається її закордонними **А**. Ними здійснюються виплати, забезпечують розрахунки між державами. **А** в податковій сфері – це податковий кредит, який відкривають платникові податків (юридичній, фізичній особі), що отримують дивіденди від компанії.

А стимулюють розвиток товарообмінних опе-

рацій, розрахунків як усередині держави, так і з зарубіжними країнами. Поділяються **А.** на вільні (використовуються без обмежень), блоковані (зна-

ходяться у розпорядженні держави або банків) та з певним режимом використання.

Долобатько В.В.

АГЕНТ (ПОСЕРЕДНИК) – фізична або юридична особа, громадянин або організація, що виступають в ролі довіреної особи, посередника, уповноваженого здійснювати певне коло дій від імені іншої особи (принципала), за дорученням і в інтересах цієї особи. У фінансово-комерційних операціях агентами є брокери, маклери, дилери, комісіонери, фондові менеджери, адвокати. За обсягом повноважень розрізняють **А.** з правом та **А.** без права провадити операції від імені й коштом принципала. У ролі **А.** можуть також виступати банки, які надають клієнтам широке коло посередницьких послуг; гуртовий торговець, який пред-

ставляє інтереси продавця чи покупця на відносно постійній основі та виконує певні функції без права власності на товар; банк чи інша фінансова установа, що за договором з емітентом розповсюджує емітовані ним платіжні картки; суб'єкт підприємницької діяльності, який одержав у встановленому порядку ліцензію на діяльність щодо випуску та проведення державних лотерей. За обсягом повноважень **А.** поділяються на дві категорії: універсальні **А.** здійснюють будь-які юридичні дії від імені принципала та генеральні **А.**, які укладають тільки угоди зазначені в дорученні.

Долобатько В.В.

АГЕНТ З ОФОРМЛЕННЯ ВАНТАЖУ (англ. Cargo Agent) – особа, яка відповідає за всі технічні аспекти транспортування вантажів або посилок, в тому числі планування, упаковку, маршрутизацію, документацію, відстеження, митне оформлення.

Основні обов'язки **А.о.в.:** оформлення митних декларацій різних типів на перевезення вантажу в міжнародному сполученні; перевірка правильності заповнення і комплектності перевізних та супроводжувальних документів; ведення оперативного обліку виробничих показників, перевізної та супровідної документації; видача вантажовідправникам та вантажоотримувачам довідок та оперативної інформації з питань застосування тарифів і митного оформлення перевізних та супровідних документів; отримання платежів за надані послуги; забезпечення дотримання правил з приймання і зберігання грошових коштів; ведення оперативного обліку виручки від надання послуг і складання звітів за встановленою формою про готівкові та безготівкові надходження за звітний період; внесення пропозицій з удосконалення роботи та підвищення культури обслуговування вантажовідправників і вантажоотримувачів; здійснення

підбору кадрів, координація роботи персоналу; регулярне проведення технічних навчань з персоналом.

А.о.в. повинен знати: Статут залізниць України; МКУ; вказівки, розпорядження, телетайпограми, інформаційні листи та інші керівні матеріали органів вищого рівня згідно з посадовими обов'язками; Угоду про міжнародне вантажне сполучення залізниць; порядок ведення станційної та комерційної звітності; товарну номенклатуру ЗЕД; Міжнародні правила укладання договорів; методика визначення митної вартості; технологічний процес роботи станції; схему відповідної транспортної мережі та основні маршрути прямування вантажів; Правила технічної експлуатації залізниць; Інструкцію з сигналізації на залізницях за встановленим обсягом; форми первинної документації з вантажною та комерційною роботи; основи економіки, організації праці і управління; основи трудового законодавства; Положення про дисципліну працівників залізничного транспорту; правила внутрішнього трудового розпорядку; правила і норми з охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки.

Туржанський В.А.

АГЕНТСЬКИЙ ДОГОВІР – договір, за яким одна сторона (агент) зобов'язується за винагороду здійснювати за дорученням іншої сторони (принципала) юридичні та інші дії від імені й за рахунок принципала. У митній справі **А.д.** передбачає здійснення агентом комплексу посередницьких послуг, необхідних для проходження митного очищення та доставки вантажу принципалу або кінцевому споживачу з оформленням комплексу звітних документів.

Предметом **А.д.** можуть бути: посередницькі операції з реєстрації суб'єктів ЗЕД на митному посту; укладання зовнішньоекономічних контрактів; відкриття валютних рахунків у банку та оплати товарів в іноземній валюті; пошук та вибір митного терміналу, зручного для принципала з територіальної точки зору; домовленості на складі тим-

часового зберігання; вибір міжнародних перевізників; укладання договору транспортних послуг; контроль подачі вантажу та процесу відвантаження; страхування вантажу на весь час транспортування; класифікація товарів за УКТ ЗЕД; калькуляція митних витрат та їх сплата; забезпечення та контроль документообігу з митницею; митне декларування та інші посередницькі операції.

А.д. запозичений з англо-американської системи права, причому за своїм значенням він охоплює відносини, що регулюються договорами комісії і доручення. **А.д.** за своєю природою є оплатним, консенсуальним і двостороннім. Якщо агент проводить свої дії від імені принципала – договір схожий з договором доручення, а коли агент здійснює дії від свого імені – схожий з договором комісії.

АГОРАНОМИ (грец. ἀγορανομίαι, ἀγορανόμοι –ринковий наглядач) – у Стародавній Греції виборні міські магістрати, колегія яких стежила за порядком на агорі як під час народних зборів, так і в години роботи ринку.

В Афінах від кожної з філ обиралося по одному представнику, які були розподілені між містом і Піреєм по п'ять осіб відповідно. **А.** наглядали за роздрібною торгівлею на ринках, за виключенням хлібної, зіпсовані товари відбирали та знищували, загалом стежили за чистотою і порядком у місцях торгівлі, а також за тим, щоб не було обману, стягували торговельні мита. Своєю владою вирішували дрібні суперечки між покупцями і продавцями та могли на місці піддавати тілесним покаранням (батогам) іноземців і рабів, а громадян карати невеликим штрафом або віддавати під арешт.

У полісах Північного Причорномор'я виконували схожі функції. **А.** займалися благоустроєм місць торгівлі, стягували мита з іноземців за право торгувати на ринку, засвідчували угоди, відповідали за дотримання правил торгівлі. Торговельні угоди мали укладатися на агорі в присутності **А.** Якщо договір купівлі-продажу узгоджувався в приватному порядку, то продавець заявляв про це урядовцю, вказуючи розмір суми для спільної з покупцем сплати торгового мита. **А.** призначали ціни на деякі товари, контролювали міняйл (трапедзитів) та

слідкували за виконанням існуючих законів про грошовий обіг. В Ольвії вони також стежили за системою мір та ваг, для чого існував контрольний посуд та гирі із певним маркуванням. Дзвоником **А.** сигналізували про відкриття та припинення торгівлі на ринку. Зазвичай найінтенсивніша торгівля, як зазначали античні автори, йшла між дев'ятою та одинадцятою годиною ранку, тому ці часи називалися «часом наповнення агори». Із усього арсеналу засобів впливу на порушників **А.** дозволялося застосовувати легкі тілесні покарання щодо рабів та грошові штрафи щодо вільних.

Залежно від обсягів торгівлі в різних полісах кількість **А.** варіювалася: маємо дані, що в Херсонесі одночасно виконували свої обов'язки від одного до двох-трьох магістратів, в Ольвії працювала колегія з п'яти чоловік. Звичайно термін повноважень не перевищував року, але в перші століття нашої ери зустрічаються як кількомісячні, так і довічні терміни. Переважно **А.** для виконання своїх обов'язків користувалися тільки власними коштами. А тому ця посада, що вимагала значних грошових витрат у формі літургії, особливо в перші століття нашої ери була достатньо обтяжливою. У IV ст. н. е., із зникненням полісних інститутів, функції **А.** у Херсонесі перейшли до рук державних чиновників.

Колесников К.М.

АДВАЛОРНЕ МИТО – див. МИТО АДВАЛОРНЕ.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – один із видів юридичної відповідальності поряд з конституційною, цивільно-правовою, кримінальною, дисциплінарною та матеріальною відповідальністю. Поняття **А.в.** законодавчо не визначено. Проте КУпАП вказує, що мірою **А.в.** є адміністративне стягнення і воно застосовується з метою виховання особи, яка вчинила правопорушення, в дусі дотримання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

А.в. доцільно розглядати як обов'язок особи відповідати за свої протиправні діяння, тобто нести покарання за порушення встановлених органами влади правил, в межах встановлених адміністративним законодавством стягнень (санкцій) та у законодавчо визначеному порядку. Такий погляд на визначення **А.в.** через призму особливостей правового статусу особи відображає ідеї сучасного розуміння, закріплення в Україні принципів верховенства права, її розбудови як демократичної, соціальної, правової держави.

Ряд вчених адміністративістів, які займають широко розповсюджену позицію пріоритету за гальних державних інтересів над інтересами особи, достатньо обґрунтовано розглядають **А.в.** (також і за порушення митних правил) як специфічну

форму негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів (судових, митних та ін.) на певну категорію протиправних проявів, згідно з якою особи, що скоїли правопорушення, повинні дати відповідь за свої неправомірні дії та понести за це адміністративні стягнення.

Відносини, що формуються у сфері державного управління, характеризуються великою кількістю різновидів суб'єктів-учасників наділених різним правовим статусом. Це відповідно спричиняє наявність значної кількості різновидів суб'єктів **А.в.** Тому прийнято виділяти загальний і спеціальний суб'єкти **А.в.**

Загальним суб'єктом **А.в.** вважається осудна особа, яка досягла шістнадцятирічного віку. Спеціальним суб'єктом є особа, яка може бути визнана суб'єктом конкретного адміністративного правопорушення за наявності у неї, крім ознак загального суб'єкта, певних додаткових ознак: громадянство; вік; наявність статусу посадової особи або конкретна займана посада тощо.

Для відмежування **А.в.** від інших видів юридичної відповідальності виділяють її загальні та специфічні ознаки.

Загальні ознаки: настає лише за здійснене правопорушення при наявності складу правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) і є наслідком винного протиправного

діяння; виражається у обов'язку особи зазнати певні обмеження за свою вину у скоєні протиправного діяння через втрату свобод, прав особистого, організаційного та майнового характеру, тобто нести покарання, що є новим обов'язком, який не існував до здійснення правопорушення; є засобом охорони встановленого державою порядку; опирається на державний примус (тобто державно-владний вплив відповідних державних органів або посадових осіб на поведінку людей); застосовується компетентним органом у суворій відповідності до закону і полягає в застосуванні санкцій правових норм; застосовується в ході правозастосовчої діяльності при дотриманні визначеного процедурно-процесуального порядку і форм, встановлених законом; це своєрідні правовідносини де відсутні елементи службового підпорядкування між органами (посадовими особами), що застосовують **А.в.** та правопорушниками.

Специфічні ознаки: полягає у застосуванні до винних осіб адміністративних стягнень (попередження, штраф, конфіскація транспортних засобів тощо) визначених КУпАП, МКУ та іншими законодавчими актами та є мірою відповідальності; суб'єктами **А.в.** можуть бути як фізичні – осудні особи, що досягли 16-річного віку (громадяни України, іноземці, особи без громадянства), посадові особи та юридичні особи; правом притягнення до **А.в.** наділена значна кількість органів влади (посадових осіб) та суди (судді); законодавством передбачено особливий порядок притягнення до

А.в. через провадження, зокрема у справах про порушення митних правил (складання протоколу, збір і оцінка доказів, винесення постанови тощо), який визначається КУпАП, МКУ, КАСУ та іншим законодавством; правом встановлення **А.в.** наділена крім ВРУ значна частина органів державної влади та місцевого самоврядування.

А.в. настає за наявності наступних підстав (умов): 1) нормативної – наявність матеріально-правових норм які визначають загальні засади **А.в.**, види порушень, суб'єктів відповідальності, систему стягнень, строки тощо; 2) наявність адміністративно-процесуальних норм які визначають порядок провадження зокрема у справах про порушення митних правил; 3) наявність організаційних норм які визначають основні положення щодо повноважень правозастосовних органів; 4) фактичної (наявність у діянні особи складу правопорушення); процесуальної (наявність рішення уповноваженого органу).

КУпАП також передбачає підстави звільнення від **А.в.** за наявності наступних обставин: 1) обставини, що виключають **А.в.**: крайня необхідність; необхідна оборона; неосудність; 2) обставини, що спричиняють звільнення від **А.в.** (передача матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації, при малозначності – зауваження, наявність дипломатичного імунітету); 3) заміна **А.в.** дисциплінарно при вчиненні адміністративних правопорушень військовослужбовцями, працівниками міліції та ін.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

– різновид адміністративної відповідальності, яка в свою чергу є одним із видів юридичної відповідальності поряд з конституційною, цивільно-правовою, кримінальною, дисциплінарною та матеріальною відповідальністю. **А.** можна розглядати як специфічну частину такого адміністративно-правового інституту адміністративного права, як адміністративна відповідальність. Специфіка цієї частини адміністративно-правового інституту полягає у тому, що сукупність норм які входять до цієї частини охороняють цілком визначену сферу суспільних відносин, які врегульовані нормами МКУ, КУпАП та іншими законами України.

Законодавчими актами саме поняття адміністративної відповідальності чи її галузевих різновидів не визначено. Виходячи з того, що відповідальність є покладеним на особу обов'язком відповідати за дії, вчинки чи слова, **А.** доцільно розглядати як обов'язок особи відповідати за свої протиправні діяння, тобто нести покарання в межах встановлених МКУ стягнень (санкцій) та порядку.

Із врахуванням ряду особливостей **А.**, також розглядають як репресивний, каральний різновид адміністративної відповідальності, в ході якого

державно-владний вплив спрямовується на волю порушника митних правил з метою подолання негативних мотивів його поведінки та виховання у нього, та всіх інших учасників відносин у сфері митної справи України поваги до цих правил. Особливістю таких правовідносин є те, що у них відсутні елементи службового підпорядкування між посадовою особою органу доходів і зборів або суддею (тобто особами, які мають повноваження розглядати справу та накладати адміністративне стягнення) та правопорушником.

А. притаманні такі специфічні ознаки:

– настає лише за здійснене порушення митних правил, яке визначено МКУ при наявності складу правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона) і є наслідком винного протиправного діяння;

– полягає у застосуванні до винних осіб таких адміністративних стягнень як попередження, штраф, конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які визначені МКУ та є мірою відповідальності;

– суб'єктами **А.** можуть бути фізичні – осудні особи, що досягли 16 річного віку (громадяни України, іноземці, особи без громадянства), а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств;

– правом притягнення до **А.** наділені посадові особи органу доходів і зборів та суди (судді);

– законодавством передбачено особливий порядок притягнення до **А.** в рамках провадження у справах про порушення митних правил (складання протоколу, збір і оцінка доказів, винесення постанови тощо), який визначається МКУ, а в частині, що не регулюється МКУ в порядку передбаченим КУПАП, КАСУ та іншим законодавством;

– правом встановлення **А.** (на відміну від інших видів відповідальності) наділена лише ВРУ через внесення відповідних положень до МКУ.

КУПАП також передбачає підстави звільнення від адміністративної відповідальності за наявності наступних обставин:

1) обставини, що виключають адміністративну відповідальність: крайня необхідність, необхідна оборона, неосудність;

2) обставини, що спричиняють звільнення від адміністративної відповідальності: передача матеріалів на розгляд товариського суду, громадської організації, при малозначності – зауваження, наявність дипломатичного імунітету;

3) заміна адміністративної відповідальності дисциплінарною при вчиненні адміністративних правопорушень військовослужбовцями, працівниками міліції та ін.

Проте виходячи зі змісту правопорушень, які визначені МКУ більшість вищевказаних обставин при їх скоєнні реально наступити не можуть. В той же час МКУ передбачає ряд специфічних обставин

наявності яких вказує на відсутність складу порушення митних правил та неможливість настання адміністративної відповідальності. Зокрема це такі обставини:

1) вчинення порушень митних правил, передбачених МКУ, внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами;

2) допущення у митній декларації помилок, які не призвели до неправомірного звільнення від сплати митних платежів або зменшення їх розміру, до незабезпечення дотримання заходів тарифного та/або нетарифного регулювання ЗЕД, якщо такі помилки не допускаються систематично.

Відвернути та запобігти настанню шкідливих наслідків, а відтак **А.** за порушення митних правил також можливо шляхом внесення змін та відкликання митної декларації у встановленому порядку.

Також, МКУ встановлює можливість для звільнення від **А.** (за відсутності в діях особи, яка вчинила порушення митних правил, ознак злочину) через припинення провадження у справі про це правопорушення шляхом компромісу. Компроміс полягає в укладенні мирової угоди між зазначеною особою та органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у справі.

Питання про адміністративну відповідальність іноземних громадян, які користуються імунітетом від адміністративної юрисдикції України вирішуються дипломатичним шляхом.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ – це засіб забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також засіб забезпечення провадження у справах про порушення митних правил, які теж є адміністративним правопорушенням.

МКУ визначає, що **А.з.** особи, яка вчинила порушення митних правил допускається з метою припинення порушення митних правил, встановлення особи, яка вчинила порушення митних правил, а також для складення протоколу про порушення митних правил, якщо його неможливо скласти на місці вчинення правопорушення.

А.з. особи, яка вчинила порушення митних правил здійснюється посадовою особою органу доходів і зборів за вмотивованим письмовим рішенням керівника цього органу або його заступника, а в разі їх відсутності (в нічний час, у вихідні та святкові дні тощо) – старшого чергової зміни.

Строк такого затримання не може перевищувати трьох годин. Цей строк обчислюється з моменту доставляння особи до службового приміщення органу доходів і зборів або до іншого приміщення для проведення необхідних дій, а якщо особа перебуває в стані сп'яніння, – з часу її витвердження.

У разі виявлення порушення митних правил, за яке МКУ передбачено застосування адміністратив-

ного стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів може виникнути необхідність затримання особи під час її безпосереднього перебування (знаходження) у службовому приміщенні контролюючого органу або в іншому приміщенні у зв'язку з проведенням митного контролю або митного оформлення товарів чи транспортних засобів. За таких обставин виноситься вмотивоване письмове рішення про **А.з.** та здійснюється фактичне затримання особи. У цьому випадку строк **А.з.** особи обчислюється з моменту винесення вмотивованого письмового рішення про її **А.з.** Митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів при цьому зупиняються.

У разі виявлення інших порушень митних правил строк **А.з.** обчислюється з моменту завершення митного контролю та митного оформлення.

Так як під час **А.з.** особи, яка вчинила правопорушення, (враховуючи також порушення митних правил) відбувається короткострокове позбавлення людини свободи, право на яку передбачено у Конституції України, то такий захід може застосовуватись лише у виключних випадках, як винятковий тимчасовий запобіжний захід. КСУ відмічає, що характерною особливістю затримання як тимчасовою адміністративно-процесуального заходу, є те, що він застосовується

уповноваженими особами без вмотивованого рішення суду. Тому **А.з.** особи, також, **А.з.** особи, яка вчинила порушення митних правил, як винятковий тимчасовий запобіжний захід повинен мати достатнє правове обґрунтування та процесуальне оформлення у формі вмотивованого письмового рішення посадової особи органу доходів і зборів та протоколу про **А.з.**

Про **А.з.** особи, яка вчинила порушення митних правил складається протокол, У протоколі обов'язково зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого, час і підстави затримання, робиться відмітка

про застосування фізичної сили або спеціальних засобів, якщо таке мало місце.

Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманою особою. У разі відмови затриманої особи від підписання протоколу в протокол робиться запис про це. Копія протоколу вручається затриманій особі.

Орган доходів і зборів, який здійснив тимчасове затримання особи, невідкладно повідомляє про це її родичів, а якщо затриманий громадянин-нерезидент не має родичів на території України – дипломатичне представництво або консульську установу відповідної іноземної держави.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ПРОСТУПОК) – протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Таке первинне поняття **А.п.** закріплює та визначає КУаАП, який за своїм місцем в системі адміністративного законодавства України є правовстановлюючим, первинним джерелом по відношенню до нормативно-правових актів, які приймалися пізніше.

Розглядаючи загальне поняття **А.п.** можна виділити наступні його ознаки: це дія чи бездіяльність. Тобто – діяння, а не думки, бажання чи інші подібні прояви психічної діяльності людей; антигромадська (антисуспільна) спрямованість. Цю ознаку ототожнюють з суспільною небезпекою або суспільною шкідливістю; протиправність. Подібне діяння завжди посягає на загальнообов'язкові правила, встановлені тим чи іншим нормативним актом; винуватість. Таке діяння, як прояв волі і свідомості особи, повинно бути завжди винним, тобто вчиненим умисно або з необережності; адміністративна карність. Подібне протиправне, винне діяння може бути визнане **А.п.** тільки тоді, коли за його вчинення законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Те чи інше протиправне діяння можна кваліфікувати як **А.п.** лише за наявної сукупності ознак які називають юридичним складом **А.п.**. Це два елементи, що характеризують так звану, зовнішню сторону правопорушення – об'єкт, об'єктивна сторона, та два елементи, що характеризують внутрішню сторону правопорушення – суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Виділяють такі різновиди об'єкту в залежності від рівня узагальнення правових норм: загальний об'єкт, яким є суспільні відносини, що складаються в сфері державного управління, урегульовані переважно нормами адміністративного права, а також нормами інших галузей права, і які охороняються адміністративними санкціями; родовий об'єкт – од-

норідні групи суспільних відносин, які в сукупності складають загальний об'єкт (наприклад, громадського порядку, певних галузей та сфер діяльності тощо); видовий об'єкт – самостійний складовий різновид родового об'єкту, відокремлена група суспільних відносин, загальних для ряду проступків (наприклад, суспільні відносини, пов'язані з дотриманням митного режиму, паспортного режиму, прикордонного режиму, правил дозвільної системи, правил військового обліку тощо, які в сукупності з іншими відносинами складають родовий об'єкт у сфері встановленого порядку управління); безпосередній об'єкт – одне або декілька суспільних відносин, яким спричиняється шкода певним **А.п.** (наприклад, порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; порядок перетинання кордону, безпека руху, людська гідність тощо).

При характеристиці **А.п.** виділяють таке поняття як предмет **А.п.**, якими є предмети матеріального світу, з приводу яких виникають суспільні відносини, що охороняються нормами адміністративного права. Предмет може мати суттєве значення для окреслення вчиненого, більш точної кваліфікації проступку. Інколи предмет прямо записується в законі, наприклад, наркотичні засоби, психотропні речовини, транспортні засоби і т. ін.

Об'єктивна сторона складу **А.п.** – це система передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону правопорушення. Вона включає в себе такі обов'язкові ознаки: протиправне діяння – дія чи бездіяльність (більшість **А.п.** скоюється у формі протиправного діяння); шкідливі наслідки діяння; причинний зв'язок між протиправним діянням та шкідливими наслідками, що наступили. Не обов'язкові (факультативні) об'єктивної сторони **А.п.**: час, місце, умови, способи та засоби вчинення правопорушення.

Виділяють дві групи шкідливих наслідків **А.п.**: матеріальні й формальні. Тому виділяють **А.п.** з матеріальним або формальним складом. **А.п.** з матеріальним складом – це такі **А.п.**, для об'єктивної сторони яких закон вимагає встановлення не тільки факту діяння, а й шкідливих

наслідків. **А.п.** з формальним складом – це такі **А.п.**, для об'єктивної сторони, яких закон вимагає встановлення тільки факту власне діяння. Шкідливі наслідки в цих **А.п.**, хоча й можуть настати, але лежать за межами складу **А.п.** (наприклад, порушення режиму зони митного контролю, порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України тощо). Слід мати на увазі, що більшість **А.п.** та порушень митних правил мають формальний склад.

Суб'єктами **А.п.** можуть бути деліктоздатні фізичні та юридичні особи, що скоїли ті чи інші **А.п.**, враховуючи також порушення митних правил. Фізичні особи в такій якості – це осудні особи, які на момент вчинення такого **А.п.** досягли 16-річного віку, громадяни України, іноземці та особи без гро-

мадянства. Юридичні особи в такій якості – це різні організації незалежно від форм власності, що підлягають адміністративній юрисдикції України.

Суб'єктивна сторона **А.п.** характеризує внутрішнє (психічне) відношення суб'єкта правопорушення до скоєного ним діяння та його негативних наслідків. Вона включає в себе такі ознаки, як: вина (основна, обов'язкова ознака суб'єктивної сторони); мотив та мета (факультативні ознаки суб'єктивної сторони). Вина – це власне психічне відношення особи до своїх дій та їх наслідків у формі умислу (наміру) або необережності. Умисел буває прямий або непрямий (побічний намір). Вина у формі необережності може проявлятися як легковажна самовпевненість або недбалість.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

– це адміністративне правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів МКУ чи іншими законами України, і за які МКУ передбачена адміністративна відповідальність. Це визначення поряд з ознаками адміністративного правопорушення враховує галузеві особливості **А.**

Розглядаючи поняття **А.** можна виділити такі його загальні ознаки: це дія чи бездіяльність, діяння, а не думки, бажання чи інші подібні прояви психічної діяльності людини; антигромадська (антисуспільна) спрямованість, суспільна шкідливість або суспільна небезпечність; протиправність, як посягання на загальнообов'язкові правила, встановлені тим чи іншим нормативним актом; винуватість, як прояв волі і свідомості особи у діянні, яка є винною, тобто вчинення умисно або з необережності; адміністративна карність, тобто протиправне, винне діяння. **А.** може бути визнане лише тоді, коли за його вчинення законодавством передбачено адміністративну відповідальність. Специфіка **А.** полягає у тому, що протиправність даного діяння полягає у порушенні встановленого МКУ та іншими актами законодавства України порядку: переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення; здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів МКУ.

Протиправне діяння можна кваліфікувати як **А.** лише за наявної сукупності чотирьох ознак-елементів: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона, які називають юридичним складом **А.** Об'єкт **А.** – це сукупність суспільних відносин, що охороняються правом. Залежно від рівня їх узагальнення та рівня узагальнення правових норм, що їх регулюють виділяють загальний, родовий, безпосередній, видовий різновиди об'єкту. Зокрема, безпосереднім об'єктом є одне або декілька суспільних відносин, яким спричиняється шкода певним **А.** (наприклад, порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України; порядок їх пред'явлення органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення; здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем; порядок перетинання кордону, безпека руху, людська гідність тощо).

Виділяють, також таке поняття як предмет **А.**, яким є предмети матеріального світу, з приводу яких виникають суспільні відносини, що охороняються нормами адміністративного права. Предмет може мати суттєве значення для окреслення вчиненого, більш точної кваліфікації проступку. Інколи предмет прямо записується в законі, наприклад, товари митне оформлення яких не закінчено, товари, переміщення яких через митний кордон заборонено або обмежено.

Об'єктивна сторона складу **А.** – це система передбачених правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону **А.** Вона включає в себе такі обов'язкові ознаки: протиправне діяння – дія чи бездіяльність; шкідливі наслідки діяння; причинний зв'язок між протиправним діянням та шкідливими наслідками, що наступили; а також не обов'язкові (факультативні) ознаки: час, місце, умови, способи та засоби вчинення правопорушення.

Відповідно до шкідливих наслідків **А.**, що наступили, виділяють дві групи правопорушення з матеріальним або формальним складом.

А. з матеріальним складом – це такі порушення, для об'єктивної сторони яких закон вимагає встановлення не тільки факту діяння, а й шкідливих наслідків. **А.** з формальним складом – це такі порушення, для об'єктивної сторони яких закон вимагає встановлення тільки факту самого діяння. Шкідливі наслідки вимірювані в числових значеннях, хоча й можуть настати, але лежать за межами складу порушення (наприклад, порушення режиму зони митного контролю, порушення прикордонного режиму або режиму в пунктах пропуску через державний кордон України тощо). Слід мати на увазі, що більшість адміністративних правопорушень та порушень митних правил мають формальний склад.

Суб'єктами **А.** можуть бути деліктоздатні фізичні та юридичні особи, що скоїли ті чи інші **А.** Фізичні особи в такій якості – це осудні особи, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, громадяни України, іноземці та особи без громадянства. Юридичні особи в такій якості – це різні організації незалежно від

форм власності, що підлягають адміністративній юрисдикції України, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

Суб'єктами **А.** можуть бути перевізники, які несуть відповідальність за переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю.

Суб'єктивна сторона **А.** характеризує внутрішнє (психічне) відношення суб'єкта **А.** до скоєного ним діяння та його негативних наслідків. Вона включає в себе такі ознаки, як вина (основна, обов'язкова ознака суб'єктивної сторони); мотив та мета (факультативні ознаки суб'єктивної сторони). Вина це особите психічне відношення особи до своїх дій та їх наслідків у формі умислу (наміру) або необережності. Умисел буває прямий або непрямий (побічний намір). Вина у формі необережності може проявлятися як легковажна самовпевненість або недбалість.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНЕ РІШЕННЯ З МИТНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

– офіційно оформлений результат розгляду справи. **А.** мають право виносити посадові особи тих органів, які визначені МКУ. Справи про порушення митних правил, можуть розглядатися відповідними органами доходів і зборів та місцевими судами (суддями). МКУ визначає повноваження посадових осіб відповідного органу доходів і зборів щодо розгляду справ про порушення митних правил. Зокрема, від імені митниці справи про порушення митних правил розглядаються керівниками цих митниць або їх заступниками, а від імені центрального органу виконавчої влади, – посадовими особами, уповноваженими на це відповідно до посадових інструкцій, або іншими особами, уповноваженими на це керівником центрального органу виконавчої влади. **А.** виноситься під час розгляду у п'ятнадцятиденний строк з дня отримання посадовою особою відповідного органу доходів і зборів або судом (суддею) матеріалів, необхідних для вирішення справи. Розгляд справи здійснюється за місцезнаходженням органу доходів і зборів, посадові особи якого здійснювали провадження у цій справі.

Справа про порушення митних правил розглядається суддею одноособово. Розглянувши справу про порушення митних правил, компетентна посадова особа органу доходів і зборів або суд (суддя), що розглядає справу, виносить одну з таких постанов: 1) про проведення додаткової перевірки; 2) про накладення адміністративного стягнення; 3) про закриття провадження у справі. У постанові про проведення додаткової перевірки зазначаються конкретні суб'єкти, завдання та строки перевірки. Так як особливості реквізитів постанови по справі про порушення митних правил у МКУ не

вказані, то відповідно МКУ, керуватись потрібно положеннями щодо реквізитів постанови, які визначені у КУпАП. Постанови відповідного органу доходів і зборів та суду про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов'язковими для виконання.

Постанова митниці у справі про порушення митних правил може бути оскаржена до центрального органу виконавчої влади, або до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому КАСУ. Якщо постанова митниці одночасно оскаржується до центрального органу виконавчої влади та до суду і суд приймає адміністративний позов до розгляду, розгляд скарги центральним органом виконавчої влади, припиняється. Постанова центрального органу виконавчої влади у справі про порушення митних правил, а також його постанова по скарзі на постанову митниці у такій справі також можуть бути оскаржені до місцевого загального суду як адміністративного суду в порядку, передбаченому КАСУ. Скарга (адміністративний позов) на постанову подається у строк, встановлений КУпАП. Постанова суду (судді) у справі про порушення митних правил може бути оскаржена особою, стосовно якої вона винесена, представником такої особи, прокурором або відповідним органом доходів і зборів, який здійснював провадження у цій справі. Порядок оскарження постанови суду (судді) у справі про порушення митних правил визначається КУпАП, КАСУ та іншими законами України.

Законність та обґрунтованість постанови митниці у справі про порушення митних правил можуть бути перевірені судом або центральним органом виконавчої влади, а постанови центрального органу виконавчої влади, – судом у зв'язку з

поданням адміністративного позову, внесенням подання прокурора або в порядку контролю.

За результатами перевірки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, що провів перевірку, приймає одне з таких рішень: про залишення постанови без змін, а скарги – без задоволення; про скасування постанови і надіслання справи на новий розгляд; про скасування постанови та закриття справи; про зміну виду адміністративного стягнення в межах відповідальності, передбаченої за відповідне порушення митних правил, з тим, однак, щоб це стягнення не було посилено.

Рішення центрального органу виконавчої влади, приймаються шляхом винесення постанов. Такі рішення теж відносяться до адміністративних рішень з митних правопорушень. У разі якщо за результатами перевірки законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил ця постанова буде скасована, а справа закрита, або адміністративне стягнення за порушення митних правил буде змінено, конфісковані товари, транспортні засоби, або їхня вартість, сума штрафу або її відповідна частина повертаються особі, яка притягалася до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або її представникові. Перевірка законності та обґрунтованості постанови у справі про порушення митних правил судом здійснюється у порядку, встановленому КАСУ.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ – захід адміністративної відповідальності, який у свою чергу належить до заходів адміністративного примусу держави, які застосовуються до особи, що вчинила адміністративне правопорушення.

Зміст та мета **А.с.** визначено у КУпАП, де зазначено, що **А.с.** є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Отож, **А.с.** визначає міру відповідальності особи за скоєння адміністративного правопорушення у т.ч. порушення митних правил. **А.с.** є формою реагування держави (її органів) на порушення адміністративно правової норми. Змістовно **А.с.** – це примусовий вплив держави морального, матеріального або фізичного характеру на правопорушника. Цей вплив, також, полягає у тому, що на особу, у зв'язку зі вчиненням нею правопорушення, покладаються додаткові обов'язки або обмежуються її права. При цьому особа несе певні визначені утиски свого правового статусу. Для особи, що притягується до адміністративної відповідальності **А.с.** є несприятливим наслідком, який наступив в результаті її неправомірної поведінки.

Постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил має бути скасована або змінена у разі: відсутності у діях особи, яка притягується до відповідальності, ознак порушення митних правил; необ'єктивності або неповноти провадження у справі чи необ'єктивності її розгляду; невідповідності викладених у постанові висновків фактичним обставинам справи; при винесенні постанови неправомочною особою, безпідставному недопущення до участі в розгляді справи особою, притягнутої до відповідальності, або її представника, а також інше обмеження прав учасників провадження у справі про порушення митних правил та її розгляду; неправильної або неповної кваліфікації вчиненого правопорушення; накладення стягнення, не передбаченого МКУ. Підставами для скасування чи зміни постанови про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил або про припинення провадження у справі можуть бути визнані й інші визначені законами обставини.

Скарга (адміністративний позов), подання прокурора на постанову у справі про порушення митних правил розглядаються у строки, встановлені законом. Подання скарги (адміністративного позову) або внесення подання прокурора зупиняє виконання постанови у справі про порушення митних правил до закінчення розгляду скарги (адміністративного позову) або подання.

Хома В.О.

Мета **А.с.** містить елемент сукупності цілей та носить комплексний характер. Метою **А.с.** є: покарання порушника; виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття; запобігання вчинення ним порушень надалі; запобігання вчинення правопорушень іншими громадянами.

Залежно від характеру впливу на особу **А.с.** поділяють на особисті (спрямовані безпосередньо на особу правопорушника – це попередження та адміністративний арешт, позбавлення спеціального права наприклад, права керування транспортними засобами), майнові (стягнення, які пов'язані з накладенням на особу раніше не існуючого обов'язку сплати кошти у вигляді штрафу, відрахування певної частини заробітку при виправних роботах) та змішані – особисто-майнові – (позбавлення права володіння реччю при оплатному вилученні предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, а також конфіскація предмета, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, товарів, що неправомірно переміщуються через митний кордон України). Ряд стягнень, зокрема такі як попередження та ті, які можуть бути застосовані до неповнолітніх осіб мають тільки виправно-виховний

вплив. Ще ряд стягнень, пов'язаних з позбавленням певного права (наприклад позбавлення права керування автотранспортними засобами) або конфіскацією предметів, знярядь, товарів, поряд з іншими результатами впливу виключають можливість вчинення особою подібних правопорушень в майбутньому.

За порядком застосування стягнення поділяються на основні і додаткові.

Оплатне вилучення та конфіскація предметів за КУпАП, конфіскація товарів та транспортних засобів за МКУ можуть застосовуватись як основне, так і як додаткове **А.с.** Усі інші **А.с.**, які передбачен-

ні КУпАП, МКУ (в МКУ – попередження та штраф) та іншими актами законодавства можуть застосовуватися тільки як основне **А.с.**

За дією в часі відносно впливу на правопорушника стягнення можуть бути одномоментними (разовими) – (попередження, штраф, конфіскація, оплатне вилучення предмета) і тривалими – арешт (до 15 діб), позбавлення прав (до 3 років), громадські, виправні роботи (до 2 місяців).

Порядок накладення **А.с.** на осіб, що порушили митні правила має ряд характерних особливостей, які визначенні в МКУ.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ – є заходом адміністративної відповідальності, який у свою чергу належить до заходів адміністративного примусу держави, які застосовуються до особи, що вчинила адміністративне правопорушення. Мета **А.** містить елемент сукупності цілей, носить комплексний характер та визначена у КУпАП, де зазначено, що **А.** є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

А. є формою реагування держави (її органів) на порушення адміністративно-правової норми, у т.ч. порушення митних правил. Змістовно **А.** – це примусовий вплив держави морального, матеріального або фізичного характеру на правопорушника. Цей вплив, також, полягає у тому, що на особу, у зв'язку зі вчиненням нею правопорушення, покладаються додаткові обов'язки або обмежуються її права.

Залежно від характеру впливу на особу адміністративні стягнення поділяють на особисті (спрямовані безпосередньо на особу правопорушника – це попередження та адміністративний арешт, позбавлення спеціального права), майнові (стягнення, які пов'язані з накладенням на особу обов'язку сплати кошти у вигляді штрафу, відрахування певної частини заробітку при виправних роботах) та змішані – особисто-майнові (позбавлення права володіння річчю при оплатному вилученні предмета, який став зняряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, а також конфіскація предмета, грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення, товарів, що неправомірно переміщуються через митний кордон України). Ряд стягнень, зокрема такі як попередження та ті, які можуть бути застосовані до неповнолітніх осіб мають тільки виправно-виховний вплив.

За порушення митних правил можуть бути накладені такі види адміністративних стягнень: 1) попередження; 2) штраф; 3) конфіскація товарів,

транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування органу доходів і зборів.

За порядком застосування стягнення поділяються на основні і додаткові. Оплатне вилучення та конфіскація предметів за КУпАП, конфіскація товарів та транспортних засобів за МКУ можуть застосовуватись як основне і додаткове **А.** Усі інші **А.**, які передбаченні КУпАП, МКУ та іншими актами законодавства можуть застосовуватися тільки як основне **А.**, наприклад, попередження та штраф. Якщо статтю МКУ, передбачається основне і додаткове **А.**, застосування лише додаткового **А.** без основного не допускається.

Порядок накладення **А.**, на осіб, що порушили митні правила має ряд характерних особливостей, які визначенні в МКУ. МКУ визначає зміст кожного із стягнень, що накладається на особу-порушника митних правил. Зокрема, попередження це **А.** за порушення митних правил, яке є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження виноситься у формі постанови про накладення **А.**. Штраф – це **А.** за порушення митних правил, яке полягає у покладенні на правопорушника, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається МКУ залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення. Конфіскація як **А.** за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, тран-

спортних засобів, зазначених у МКУ, і безоплатній передачі їх у власність держави. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються МКУ та іншими законами України. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, застосовується незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю правопорушника чи ні.

МКУ визначає строки накладення **А.** у справах про порушення митних правил. Так, якщо справи про порушення митних правил відповідно розглядаються відповідними органами доходів і зборів, то **А.** за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через два місяці з дня вчинення правопорушення, а у разі розгляду органами доходів і зборів справ про триваючі порушення митних правил, то **А.** накладається не пізніше, ніж через два місяці з дня виявлення цих правопорушень. Якщо справи про порушення митних правил розглядаються судами (суддями), **А.** за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через три місяці з дня вчинення правопору-

шення, а в разі розгляду судами (суддями) справ про триваючі порушення митних правил – не пізніше, ніж через три місяці з дня виявлення цих правопорушень.

У разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи, але за наявності в діях правопорушника ознак порушення митних правил **А.** за порушення митних правил може бути накладено не пізніше, ніж через місяць з дня прийняття рішення про відмову в порушенні кримінальної справи або про її закриття.

А. за порушення митних правил не може бути застосовано інакше, як на підставі та в порядку, що встановлені МКУ та іншими законами України.

Додержання органами доходів і зборів вимог закону в разі застосування **А.** за порушення митних правил забезпечується здійсненням систематичного контролю з боку органів вищого рівня та їх посадових осіб, правом оскарження постанов у справах про порушення митних правил та іншими заходами, передбаченими законодавством України.

Хома В.О.

АДМІНІСТРАЦІЯ МИТНА – орган державної виконавчої влади, який відповідальний за реалізацію митної справи в країні: застосування митного законодавства, утримання митних платежів, запобігання та протидії контрабанді і порушенням митних правил та інше. Виходячи із тих завдань, які ставляться перед **А.м.** найважливішими її функціями в сучасному глобалізованому світі є:

– стратегічно-аналітична – **А.м.** реалізує свою діяльність на основі довгострокових планів розвитку, які базуються на реальному стані розвитку економіки держави та перспективах еволюції митної політики. В контексті реалізації стратегії свого розвитку **А.м.** вивчає існуючий стан розвитку митних відносин в суспільстві, аналізує внутрішнє та зовнішнє середовища своєї діяльності та дієвість використання митних важелів регулювання і ефективність роботи свого персоналу, вносить корективи на законодавчому, організаційному та управлінському рівнях;

– законодавча – **А.м.** бере активну участь у розробці проектів законів та підзаконних актів, які відповідають сучасним запитам суспільства, ініціює вдосконалення існуючої нормативно-правової бази у сторону її спрощення, чіткості та прозорості;

– управлінська – **А.м.** виступає виразником державних запитів та потреб у сфері регулювання ЗЕД та наповнення бюджету. Від ефективності її

роботи залежить стан розвитку економіки країни в цілому та її державних фінансів;

– захисна – на **А.м.** покладено завдання, пов'язані не лише із захистом економічного середовища держави, але охороною життя і здоров'я членів суспільства, навколишнього природного середовища;

– представницька – **А.м.** представляє державу в міжнародних організаціях, бере участь у різному роду міждержавних заходах, співпрацює з **А.м.** інших держав, здійснює обмін досвідом, оприлюднює плани та звіти своєї роботи, концепції розвитку.

За своїм підпорядкуванням **А.м.** може діяти: як окремий орган державної влади, що підпорядковується Уряду держави (Федеральна митна служба Російської Федерації); у складі міністерства або відомства (митна служба Республіки Молдова); спільно із податковою службою (Податково-митний департамент Естонської Республіки); спільно із прикордонною службою (митна та прикордонна служба Австралії).

В Україні функції **А.м.** до 2013 р. було покладено на ДМСУ. Із створенням Міністерства доходів і зборів України реалізація функцій **А.м.** передано до зазначеного міністерства.

Фрадинський О.А.

АДМІНІСТРАЦІЯ МИТНИХ ДОХОДІВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ – створена 1633 р. рішенням польського сейму з метою стягнення митних податків з усіх зарубіжних товарів і встановлення розмірів цін на товари для продажу на території Польщі. Головним завданням адміністрації був контроль за товарами, що імпортувалися з Туреччини та Молдови (Валохії). Водночас сеймом були ство-

рені ще три адміністрації, які мали контролювати зовнішньоторговельні операції, кожна на окремих напрямках: у Познані – за імпортом товарів із Пруссії, Помор'я та країн балтійського моря; у Любліні – за товарами з Москви та Ліфляндії, у Кракові – за товарами з Угорщини та Сілезії (Шленську). Окремо для Львівщини та інших адміністрацій були встановлені митні тарифи, відповідно до яких

підпорядковані їм митниці стягували мито та інші податки. Ця робота адміністрації віддзеркалена в Актових книгах, в яких детально викладено назву, кількість і ціну ввезених товарів і суму мита, отриманого і спрямованого у польську казну за кожну партію товарів. Відповідно до урядового розпорядження 1692 р. **А.м.д.** контролювала боротьбу з контрабандою (перемитництвом, пачкарством), яку здійснювали підпорядковані **А.м.д.** митні установи. В розпорядженні відзначалося, що частина купців різними способами не платять мито, а деякі з них оминають митниці. Від митних службовців вимагалося не лише контролювати незаконне ввезення товарів, а й на ярмарках і торгах виявляти крам, увезений в країну без сплати мита.

Після першого поділу Польщі (1772 р.) і утворення на галицьких землях австрійської провінції – «Королівство Галичини та Людомерії» **А.м.д.** продовжувала діяти у складі Адміністративного департаменту (уряду) Галицького намісництва – вищого органу австрійської державної влади в Галичині. Митний підрозділ Галицького намісництва й далі

керував митницями, що діяли у Борині, Самборі, Дрогомишлі, Стрию, Сколе, Снятині, Надвірній, Коломиї, Галичі і Кутах. Окрім державних митниць, в Галичині існували й митниці, на яких місцеві магнати й шляхта з дозволу намісника або адміністративного департаменту (або й без такого дозволу) ставили свої власні митниці й стягували мито та інші платежі за проїзд територією їх маєтків, через мости, переправи. Платежі брали від кожного воза, коней, худоби, а також від різних товарів.

Гострий контроль встановила **А.м.д.** за ввезенням і реалізацією імпортованих товарів у м. Львові, де на рубежі XVII–XVIII ст. нараховувалося близько 7000 крамниць, серед яких значна частина належала угорцям, німцям, росіянам, чехам, туркам, грекам, італійцям. Солідним торговельним потенціалом у місті Лева володіли вірмени та євреї. Поруч зі здійсненням контрольних заходів **А.м.д.** займалася підготовкою та проведенням ярмарок, забезпеченням купців приміщенням, площею, організацією порядку й охорони у торговельній сфері.

Гальський К.Є.

АДМІНІСТРАЦІЯ МОРСЬКОГО ПОРТУ – державне підприємство, утворене відповідно до законодавства, що забезпечує функціонування морських портів, утримання та використання об'єктів портової інфраструктури державної форми власності, виконання інших покладених на нього завдань безпосередньо і через свої філії, що утворюються в кожному морському порту.

А.м.п. створюється з метою: утримання та забезпечення ефективного використання державного майна, переданого їй в господарське відання, у тому числі модернізації, ремонту, реконструкції та будівництва гідротехнічних споруд, інших об'єктів портової інфраструктури, розташованих у межах території та акваторії морського порту; надання послуг суднам на підходах і безпосередньо в акваторії морського порту для їх безпечного судноплавства, маневрування та стоянки; організації та забезпечення безпеки мореплавства; збору та обліку даних, що вносяться до Реєстру морських портів України; організації розроблення та виконання плану розвитку морського порту, підготовки пропозицій щодо його вдосконалення; організації та координації аварійно-рятувальних робіт; організації робіт з підйому затонулого майна в акваторії морського порту; забезпечення дотримання законодавства про охорону навколишнього природного середовища; забезпечення проведення робіт з ліквідації наслідків забруднення території та акваторії морського порту; надання допомоги потерпілим; визначення районів обов'язкового використання буксирів; справляння та цільового використання портових зборів; координації своєї діяльності та діяльності капітана морського порту, лоцманської служби, власників морських терміналів, портових

операторів, інших суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у морському порту, у разі виникнення стихійного лиха, аварій, катастроф, інших надзвичайних ситуацій, що потребують взаємодії; забезпечення створення рівних і конкурентних умов ведення господарської діяльності та отримання послуг у морському порту; контролю і підтримання оголошених глибин.

У процесі своєї діяльності **А.м.п.** укладає договори щодо модернізації, реконструкції та будівництва об'єктів портової інфраструктури, інші договори, що відповідають цілям її утворення, у тому числі господарські договори з питань забезпечення своєї діяльності.

Очолює **А.м.п.** Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту. Керівник **А.м.п.** (начальник морського порту) призначається на посаду та звільняється з посади центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах морського і річкового транспорту, за поданням Голови **А.м.п.** Керівник **А.м.п.** (начальник морського порту) діє на підставі положення про **А.м.п.**

Фінансування діяльності **А.м.п.** здійснюється за рахунок портових зборів, що справляються нею, плати за надання послуг та орендної плати, інших незаборонених законодавством джерел. Фінансування певних напрямів діяльності, зокрема модернізації, ремонту, реконструкції та будівництва гідротехнічних споруд, інших об'єктів портової інфраструктури, може здійснюватися за рахунок коштів Державного бюджету України.

Фрадинський О.А.

АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО (англ. Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC) – форум країни Азіатсько-тихоокеанського регіону для співпраці в галузі регіональної торгівлі, полегшення й лібералізації капіталовкладень з метою підвищення економічного зростання і процвітання в регіоні, зміцнення країн АПЕС. У 2012 р. до складу АПЕС входила 21 країна.

Організацію створено в 1989 р. в Канберрі за ініціативою прем'єр-міністрів Австралії та Нової

Asia-Pacific Economic Cooperation

АЙГУНСЬКИЙ ДОГОВІР 1858 РОКУ – угода про кордон та взаємну торгівлю між Російською імперією та Китаєм, підписана 16 (29) травня в м. Айгунь (Північна Маньчжурія, тепер територія КНР). Зі сторони **А.д.** Росії підписаний генерал-губернатором Східного Сибіру М.М. Муравйов

*Айгунський договір.
Художник В.Романов, 1946-1947 рр.*

АКАДЕМІЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – вищий спеціалізований навчальний заклад з підготовки фахівців у сфері митної справи. В середині 1990-х рр. митна система України вступила в якісно-новий період свого розвитку. Кількісні параметри, що були характерні для розбудови національних митних органів у 1992–1995 рр. поступово трансформувались в якісні показники. Важливий аспект реорганізації митної служби України – створення ефективної системи професійної підготовки працівників митних органів. Одним із головних напрямків розбудови системи підго-

товки кадрів для Держмитслужби стало створення власного навчального закладу. 11.06.1996 р. Президент України Л. Д. Кучма підписав Указ № 412/96 «Про створення Академії митної служби України». **АМСУ** була визначена як головна навчально-методична установа національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців митної справи. Указом Президента України від 23.03.1998 р. № 216/98 **АМСУ** визначено головною навчально-методичною установою національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців митної справи.

Зеландії, як вільний консультаційний форум без певної організаційної структури або великого бюрократичного апарату. Секретаріат АПЕС, розташований у Сінгапурі, має дипломатів, що представляють країни-учасниці АПЕС, а також місцевих найманих співробітників.

Головні робочі органи АПЕС: Ділова консультаційна рада, три комітети експертів (комітет з торгівлі та інвестицій, економічний комітет, адміністративно-бюджетний комітет), 11 робочих груп з різних галузей економіки.

У 1998 р. одночасно з прийомом до АПЕС трьох нових членів – Росії, В'єтнаму і Перу – введено 10-річний мораторій на подальше розширення складу членів форуму. Заяви щодо вступу до АПЕС подали Індія і Монголія.

Стратегічною метою оголошено створення до 2020 р. в Азіатсько-тихоокеанському регіоні (1994 р.) системи вільної й відкритої торгівлі та ліберального інвестиційного режиму.

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

вим-Амурським, а зі сторони Китаю – головнокомандуючим китайськими військами в районі р. Амур І-Шин. Ратифікований китайською стороною 2 (15) червня, а російською – 8 (21) червня 1858 р. Складається із 3 статей. **А.д.** юридично встановив проходження російського кордону по лівому березі річки Амур на ділянці від місця впадіння у Амур річки Аргунь до місця впадіння Амура у Тихий океан. Китайський кордон проходив на вказаній ділянці по правому березі Амуру.

А.д. створив сприятливі умови для розвитку російсько-китайської торгівлі, пільгового імпорту товарів на територію утвореного у 1884 р. Примурського генерал-губернаторства. Торгівельне плавання по річках Амур, Сунгарі та Уссурі дозволялося лише російським та китайським судам, а місцеві влади брали на себе зобов'язання всіляко сприяти торговому обміну. Цей дозвіл згодом був підтверджений статтею 18 Петербурзького договору 1881 р. Основні умови **А.д.** знайшли своє продовження у Пекінському договорі 1860 р., який юридично закріпив кордон між Російською імперією та Китаєм.

Фрадінський О.А.

Створення вищого навчального закладу відбувалось за безпосередньої участі її фундаторів: голови ДМСУ Леоніда Васильовича Деркача та першого ректора **АМСУ** – професора Петра Панфіловича Падуна (ректор Академії 1996–2004 рр.). В **АМСУ** було сформовано висококваліфікований кадровий потенціал, розроблено навчально-методичне забезпечення з урахуванням митного спрямування, організовано науково-дослідну роботу, відкрито аспірантуру, комп'ютеризовано навчальний процес із використанням мережі Інтернет, створено видавничу базу, сформовано бібліотеку з найсучаснішим фондом навчальної та наукової літератури, зміцнено матеріально-технічну базу. Усе це створило умови для акредитації Академії відповідно до рішення Державної акредитаційної комісії від 13 квітня 2004 р. за III освітнім рівнем акредитації.

Наступні досягнення **АМСУ** пов'язані з діяльністю ректора – професора Віктора Васильовича Ченцова. В період з 2005 по 2010 рр. було багато зроблено для зміцнення та технічної реконструкції матеріальної та навчальної бази Академії. Значні зусилля керівництва **АМСУ** спрямовувались на підготовку науково-педагогічних кадрів найвищої кваліфікації з числа власних працівників, що позитивно впливало на зміцнення колективу. Вирі-

шальним досягненням цього періоду стало рішення ДАК від 25.02.2010 р. про акредитацію Академії за IV освітнім рівнем.

АМСУ перетворилася на потужний науково-дослідний центр з вивчення актуальних питань митної проблематики. Науковці **АМСУ** стали провідними виконавцями науково-дослідних програм на замовлення ДМСУ. В цей період ректор В.В. Ченцов запропонував стратегію розвитку спрямовану на перетворення Академії у міжнародний центр митної освіти. Як член Всесвітньої відомчої міжнародної організації – Мережі митних університетів, **АМСУ** одна з перших в світі імplementувала в навчальний процес професійні стандарти підготовки митників Всесвітньої митної організації. 26.06.2010 р. на базі Академії створено один з шести на європейському просторі Європейський регіональний навчальний центр ВМО. **АМСУ** уклала міжнародні договори з багатьма ВНЗ інших країн світу, в її стінах за підтримки Посольства та Генерального Консульства Республіки Польща налагоджено функціонування Українсько-польського центру. Серед почесних докторів Академії – Куніо Мікурія – Генеральний секретар ВМО. В Академії видається регіональний науковий митний журнал «Customs Scientific Journal».

У період з 2011 по 2012 рр. посаду ректора займав професор Леонід Степанович Сорока. Разом з тим, відповідно до розпорядження КМУ від 16.11.2011 р. № 1191-Р **АМСУ** перейшла до сфери управління Міністерства освіти і науки, молоді та спорту. Таким чином в її історії розпочався новий етап розвитку.

З 2013 р. обов'язки в.о. ректора **АМСУ** виконує В.В.Ченцов.

Унікальність **АМСУ** в тому, що значна частина навчальних планів складають дисципліни митного спрямування. За період з 1996 по 2013 рр. викладачами **АМСУ** було підготовлено та направлено до митної служби більше 4500 випускників різних форм навчання.

Морозов О.В.

АКВАТОРІЯ ПОРТУ (лат. aqua – вода, territorium – територія) – відведені порту водні простори, які обмежені природними, штучними чи умовними кордонами із визначеними координатами. **А.п.** може бути природного або штучного походження та включає у себе рейд, внутрішню гавань, підходи до порту та причали на яких здійснюються вантажно-розвантажувальні роботи на судах. Призначена у своїй судноплавній частині для забезпечення безпечного підходу, маневрування, стоянки та відходу суден. **А.п.** є державною власністю і надається порту в користування.

Фрадинський О.А.

дання акта; час початку та закінчення приймання вантажу; прізвища та посади осіб, які приймали участь у складанні акта; найменування та адреса постачальника; дата та номер документа яким викликався представник постачальника (якщо викликався); номер та дата рахунка-фактури (інвойса) та транспортної накладної; дата відправлення товару й час його прибуття до пункту призначення, час розкриття вагона, контейнера, автофургона; стан пломб, тари та упакування на момент приймання; умови зберігання на складі отримувача до моменту складання акта; найменування та стан вантажу який пред'являється до огляду (рівень заповнення

тари, стан упакування, наявність пакувального ярлика, стан маркування, дата розкриття тари); загальна маса продукції (фактична та за документами), маса кожного місця, в якому виявлена недостача (фактична та зазначена на упакуванні, тарі); спеціальні позначки підприємств, які перевозили вантаж, в транспортних документах при його видачі; кількість товару, якого не вистачає, ціна одиниці та загальна сума вартості товару, якого не вистачає або який зіпсовано. **А.к.** є підставою для формування та подання претензії стороні, що допустила нестачу чи псування вантажу.

Івашова Л.М.

АКТ ПЕРЕВІРКИ – 1) службовий документ, який підтверджує факт проведення перевірки, відображає її результати, зокрема виявлені й систематизовані за тематичною однорідністю порушення законодавства України з питань митної справи; 2) службовий документ, який підтверджує факт проведення документальної перевірки діяльності платника податків і є носієм доказової інформації про виявлені порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на відповідні контролюючі органи.

У разі виявлення порушень, встановлених під час перевірки, складається **А.п.**. Якщо такі порушення відсутні, складається довідка. **А.п.** реєструється та підписується посадовими особами відповідного контролюючого органу. Після реєстрації, **А.п.** вручається (надсилається) для підписання керівнику підприємства. Відмова керівника підприємства від підписання **А.п.** або від отримання його примірника не звільняє підприємство від обов'язку сплатити суми коштів відповідно до грошових зобов'язань, визначених відповідним контролюючим органом за результатами перевірки.

У разі незгоди керівника підприємства з висновками перевірки чи фактами та даними, викладеними в **А.п.** про результати перевірки, вони зобов'язані підписати **А.п.** з запереченнями, які вони мають право подати після отримання **А.п.**

Такі заперечення є невід'ємною частиною **А.п.** та розглядаються відповідним контролюючим органом. За результатами розгляду підприємству надсилається відповідь. Керівник підприємства має право брати участь у розгляді заперечень. Рішення про визначення грошових зобов'язань підприємства приймається керівником відповідного контролюючого органу з урахуванням результатів розгляду заперечень підприємства.

В **А.п.** зазначаються факти заниження і факти завищення податкових зобов'язань підприємства. При перевірці правильності нарахування та декларування митних платежів рішення щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості, країни походження, підстав для звільнення від оподаткування окремими документами не оформляються, а зазначаються в **А.п.**. Доводи стосовно незгоди з рішеннями відповідного контролюючого органу при перевірці дотримання законодавства з митної справи щодо правильності визначення заявлених у митних деклараціях кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, їх митної вартості та країни походження, підстав для звільнення від оподаткування викладаються підприємством під час апеляційного оскарження податкових повідомлень-рішень про визначення суми грошового зобов'язання, винесених за результатами документальної перевірки.

Вакульчик О.М.

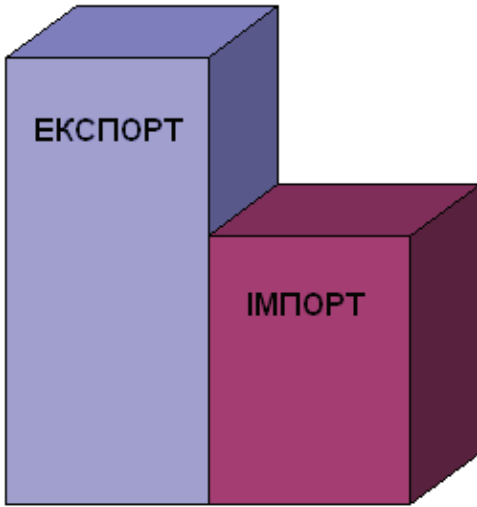
АКТИ МОСКОВСЬКОГО ГОСУДАРСТВА (томи 1, 2) – документи із політичної, економічної, військової історії Росії, видані Російською Академією наук під ред. М. Попова і Д. Самоквасова (том I – 3 СПб, 1890-1901 pp.). Том I охоплює період 1571-1634 pp.; том II з 1635-1659 pp. В **А.М.г.** публікуються документи Розрядного наказу про військові операції на півдні Росії, зокрема, проти турків і кримських татар, розбудову військових укріплень, фортець і редутів, у подальшому названих Українською лінією, про організацію нових митниць вздовж південного кордону Московщини. Окрема тема першого тому – стосунки царського уряду з Запорозькою Січчю. Основні документи другого

тому стосуються відносин Росії з Туреччиною, Польщею і Швецією. Чимало актів присвячені війні з Польщею (1632-1634 pp.) і підписанню, так званого, Поляківського мирного договору, за яким вся Чернігово-Сіверщина увійшла до складу Польського королівства. Тут же містяться документи стосовно російсько-шведської війни 1700-1721 pp. Окреме місце займають матеріали **А.М.г.**, присвячені взаємовідносинам Москви з Лівобережною Україною, регулюванню зовнішньої та внутрішньої торгівлі Московської держави, у тому числі торговельних і митних стосунків між Москвою і Гетьманщиною, а також між прикордонними регіонами обох країн.

Гальський К.Є.

АКТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ БАЛАНС (англ. active trade balance) – співвідношення між вартістю експорту й імпорту протягом календарного року (або іншого обраного періоду) незалежно від термінів їх оплати при якому спостерігається перевищення експорту (вивезення товарів з країни) над імпортом (ввезенням товарів у країну). У даному випадку говорять також про активне сальдо торговельного балансу.

Для узагальнення, систематизації та аналізу торговельного балансу використовуються дані митної статистики.

Активний торговельний баланс

А.т.б. є свідченням не лише надходжень до країни валютних засобів для оплати міжнародних операцій та формування валютних резервів національного банку країни, а й створює умови для стабільності національної валюти.

Величина **А.т.б.** залежить насамперед від спеціалізації та характеру торгових зв'язків країни на міжнародному ринку, забезпеченості власними сировинними ресурсами і засобами виробництва,

АКЦЕПТ – відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти договір, про її прийняття; згода на оплату або гарантування оплати документів.

А. має бути повним і безумовним. **А.** вчиняється або шляхом підписання особою запропонованого проекту договору, або шляхом відправлення листа, телеграми тощо з відповіддю про прийняття пропозиції, або шляхом вчинення конклюдентних дій чи мовчання у випадках, установлених договором або законом. Як форма розрахунків, **А.** виступає платіжною вимогою, що виписана постачальником, оплачується банком тільки після згоди боржника. Якщо особа, яка одержала пропозицію укласти договір, у межах

також від економічної політики держави, в тому числі податково-митної.

В економічній теорії значну увагу вивченню значення **А.т.б.** приділили меркантилісти. За твердженням раннях меркантилістів **А.т.б.** сприяє багатству та економічній стабільності держави, і для досягнення припливу золотовалютних цінностей держава повинна заохочувати експорт та стримувати імпорт.

При стимулюванні експорту використовуються такі заходи як точкова інвестиційна підтримка експортоорієнтованих галузей, субсидювання експортних операцій, звільнення експортних операцій від оподаткування, незастосування до експортних операцій нетарифних заходів (квотування, ліцензування, сертифікація, заборона вивезення тощо), фінансування виробництва інноваційної продукції. Політику стримування імпорту здійснюють шляхом підвищення рівня оподаткування імпорتنних операцій, застосування до імпорتنних операцій нетарифних заходів (квотування, ліцензування, сертифікація, заборона ввезення тощо), стимулювання розвитку імпортозаміщеного виробництва.

В залежності від співставних показників величину **А.т.б.** можна розглядати як співвідношення сумарного значення експорту та імпорту за загальними результатами зовнішньоекономічної торгівлі, так і як співвідношення показників експорту та імпорту за результатами торгівлі з окремою країною або по окремій групі товарів. Наприклад, у 2012 р. загальний торговий баланс України був пасивним. Проте серед окремих країн, за результатами зовнішньоекономічної торгівлі з якими Україна мала **А.т.б.** були Казахстан, Угорщина, Індія, Іран, Єгипет, Туреччина. До товарів, український експорт яких перевищував імпорт у 2012 р., належали чорні метали та вироби з них, руди, продукція неорганічної хімії, добрива, залізничні локомотиви, деревина і вироби з дерева, зернові культури.

До країн, показники **А.т.б.** яких у 2012 р. були одними з найбільших у світі, відносилися Китай, Німеччина та Росія.

Івашова Л.М., Медвідь Ю.О.

строку для відповіді вчинила дію відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (відвантажила товари, надала послуги, виконала роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо), яка засвідчує її бажання укласти договір, – ця дія є прийняттям пропозиції, якщо інше не вказане в пропозиції укласти договір або не встановлено законом. При цьому не обов'язково, щоб названі дії акцептанта повністю вичерпували зміст оферти. Особа, яка прийняла пропозицію, може відкликати свою відповідь про її прийняття, повідомивши про це особу, яка зробила пропозицію укласти договір, до моменту або в момент одержання нею відповіді про прийняття пропозиції.

Пунда О.О.

АКЦЕПТАНТ (лат. *acceptare*) – суб'єкт цивільно-, та (або) господарсько-правових відносин, (юридична або фізична особа), яка акцептує укладений правочин (договір), підписує вексель (тратту), погоджуючись з істотними умовами за цим правочином (договором), беручи на себе зобов'язання за ним, в т.ч. здійснити платіж за переказним векселем під час настання строку платежу.

А. своїми діями реалізує принцип свободи договору, що втілено у праві сторін майбутнього договору вільно обирати контрагента у договірному зобов'язанні, і полягає в можливості offerenta направити оферту будь-якому іншому суб'єктові та в можливості **А.** акцептувати одну з декількох отриманих ним оферт. Дії **А.** розцінюються як прийняття

пропозиції, якщо інше не вказано в оферті або не встановлено законом. При цьому не обов'язково, щоб названі дії акцептанта повністю вичерпували зміст оферти. Із загального правила про те, що договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору, є винятки. Зокрема, це випадки, коли сторони відповідно до акта цивільного законодавства оформляють свої відносини реальним договором, тобто коли для укладення договору вимагається не лише направлення оферти та одержання акцепта, а й передання майна або вчинення іншої дії. У такому разі моментом укладення договору є момент передання відповідного майна або вчинення певної дії, наприклад, договір позики.

Пунда О.О.

АКЦЕПТНА КОНТОРА – фінансова (комерційна, акціонерна (чи приватна) установа, яка здійснює кредитування зовнішньоторговельних операцій, ведення акцептно-позичкових операцій, акцептування комерційних векселів, посередництво з реструктуризації (об'єднання, злиття) компаній, консалтингові послуги, супровід відповідних програм та надає кредити під вексельне забезпечення. Такий кредит може бути наданий і шляхом приєднання кредитора до тратту (особливо у зовнішній торгівлі). **А.к.** частіше кредитують експортерів, щоб ліквідувати розрив у часі між виробництвом товару і його реалізацією. Такий кредит оформляється траттою і іноді називається акцептним кредитом.

Позичальник надає банку (фінансовій фірмі) як гарантії в заклад товарну накладну чи відповідний товарний документ – рахунок, що підтверджує факт відправки вантажу, під який видано кредит. При цьому саме кредит, який надається векселедержимачу виступає як гарантія. Кредитна угода складається з умовою використання переказного векселя, де виставник зазначає платіжника, який повинен акцептувати вексель – дати згоду провести оплату за умови, що до настання строку платежу за векселем клієнт внесе у банк суму необхідну для погашення векселя. Векселедавець може ви-

користати проакцептований вексель як платіжний засіб для сплати своїх зобов'язань.

У випадку надання кредиту банком у вигляді тратт, що виставляються банкові експортерами, акцептом тратти виступає потужний банк, який не вкладає в акцептну операцію власні кошти, але зобов'язується сплатити тратту, тобто формально кредит надається продавцем товару. Якщо позичальник не виконав своїх зобов'язань, тоді відповідно до вексельного права банк здійснює зворотню вимогу до векселедавця з примусовим стягненням відповідних грошових сум з позичальника. За надання акцептного кредиту банк стягне відповідний комісійний процент.

Акцепт банківського векселя означає, що банк на прохання імпортера або його банку бере на себе зобов'язання здійснити оплату векселя в зазначений строк за рахунок коштів, переведених йому боржником за векселем. Акцепт банківського векселя значно підвищує надійність векселя. За акцептні операції банки стягують комісію. Застосовується також акцепт банківського векселя чеків. Оплата, зазначена в акцептованому чеку, гарантована банком. Банки акцептують чеки лише в межах депозиту по поточному рахунку клієнта.

Пунда О.О.

АКЦЕПТНИЙ КРЕДИТ (лат. *acceptus* – прийнятий) – кредит, який надається векселедержателю і виступає як гарантія. Векселедавець, виставляючи вексель, вказує платника, який повинен акцептувати його. Клієнт виставляє тратту на банк, котрий її акцептує за умови, що до настання строку платежу по векселю клієнт внесе в банк необхідну для погашення векселя суму. Позичальник (векселедавець) може використати акцептований банком вексель як платіжний засіб для купівлі товарів або облікувати його в іншому банку. Облік векселя може бути здійснено в банку, який його акцептував. У цьому випадку банк стає не тільки гарантом, але й безпосереднім кредитором клієнта. За здійснення акцептної операції банк стягне комісію.

Через свою високу ліквідність та надійність банківські акцепти виступають як міжнародний платіжний засіб, адже завдяки наявності подвійної гарантії оплати і імпортера, який надає кошти на оплату векселя, і банку, котрий гарантує та здійснює безпосередній платіж, – їх охоче приймають в оплату експортери продукції; крім цього, під банківський акцепт легко рефінансуватися, бо на грошовому ринку існує попит на дані інструменти. Особливо розвинутий ринок банківських акцептів у США та Великобританії, де акцептні операції банків набули найбільшого поширення. На відміну від облікового кредиту, який надається векселедержателю, **А.к.** видається векселедавцю (боржнику за векселем). Клієнт банку (імпортер) укладає зовнішньоекономічну угоду з іноземним контрагентом

том (експортером) на купівлю продукції, умовою якої є оплата контракту за допомогою банківського акцепту.

Імпортер (сам або через посередника) домовляється з банком про можливість останнім акцептувати тратту і очікує поставку. Експортер відвантажує продукцію, виписує тратту на банк імпортера і передає її разом з комерційними документами (безпосередньо або через інший банк) банкові, котрий погодився акцептувати тратту. Банк імпортера акцептує вексель і повертає його експортеру (або його банкові). Експортер може дочекатись строку оплати й отримати платіж за векселем або переврахувати акцептований вексель на грошовому ринку. Більш поширеною є саме реалізація банківського акцепту. Напередодні терміну оплати векселя імпортер надає у свій банк відповідну суму платежу і після пред'явлення власником банківського акцепту оплачує його, отримуючи при цьому товарні документи.

Для того щоб експортер мав упевненість у тому, що банк імпортера акцептує тратту, звичайно контрактом передбачається відкриття імпортером безвідзивного акредитива на користь постачальника. Банк імпортера в акредитивному листі зобов'язується акцептувати тратту після її пред'явлення. Отже, ризики експортера, який

формально надає комерційний кредит імпортеру, перекладаються на банк-акцептант. У ряді випадків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій з використанням банківського акцепту експортер може, не відсилаючи тратту для акцептування, відразу врахувати її у своєму банку, а вже останній передає вексель у банк-акцептант. Витрати експортера на врахування звичайно компенсуються імпортером.

Для зниження ризику акцептної операції банки надають перевагу акцептуванню товарних векселів, намагаються дотримуватись відповідності термінів погашення векселя строкам виконання контракту, здійснювати контроль за товарно-грошовими потоками. Знижує ризик банку і поєднання акцепту з рамбурсуванням – відшкодуванням клієнтом суми платежу до настання строку платежу за банківським акцептом (звичайно за один – три дні залежно від репутації клієнта). Для отримання такого відшкодування банки, як правило, утримують товарні документи до внесення клієнтом суми покриття. З цією ж метою банк перевіряє платоспроможність клієнта, оформлення угоди строковим зобов'язанням (простим векселем) і навіть може вимагатися ліквідне забезпечення у формі цінних паперів, банківської гарантії тощо.

Пунда О.О.

АКЦЕПТОВАНЕ ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника, яке забезпечене гарантованою оплатою (акцептоване), обслуговуючому банку про перерахування з окремого рахунку резервованої суми коштів на рахунок отримувача коштів.

А.п.д. підтверджує наявність на рахунку платника грошей, гарантує їх перерахування отримувачу та використовується: при розрахунках для попередньої оплати товарів і послуг; за фактично отримані товари і послуги; при розрахунках з бюджетом і цільовими державними фондами. Обов'язковими реквізитами **А.п.д.** є назва документа; дата і номер його складан-

ня; найменування платника та отримувача, їх банківські рахунки та ідентифікаційні коди; найменування, код банку платника та отримувача; сума та призначення платежу; підпис платника та акцепт банку платника.

Складається **А.п.д.** у такій кількості примірників, які потрібні для всіх учасників безготівкових розрахунків. **А.п.д.** приймається до виконання банком протягом обмеженого терміну після дати його виписки. Розрахунки за допомогою **А.п.д.** в загальному здійснюються за наступною схемою: платник подає до банку платіжне доручення для його акцептування; з рахунку платника або зі свого рахунку (за договором з платником) банк списує (резервує) відповідну суму на окремий рахунок та ставить акцепт (гарантію на оплату) на платіжному дорученні, після чого надає його платнику; платник передає **А.п.д.** постачальнику (отримувачу коштів) за одержані товари, послуги, або для гарантування оплати інших зобов'язань; постачальник (отримувач коштів) у термін дійсний до виконання банком **А.п.д.** передає його в банк платника для перерахування на свій рахунок зарезервованих раніше коштів платника; банк приймає до виконання **А.п.д.** і перераховує відповідну суму коштів на рахунок постачальника (отримувача коштів). **А.п.д.** може розглядатися як фінансова гарантія, що надається у вигляді документа при забезпеченні сплати митних платежів.

Медвідь Ю.О.

ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ №				04(000)
№		Одержано банком		
Платник:				
Код				
Банк платника	код банку	ДЕБЕТ рах.№	СУМА	
Стримувач:				
Код				
Банк отримувача	код банку	КРЕДИТ рах.№		
Сума словами				
Призначення платежу				
				Проецьовано банком
МП	Підпис	Платник: банком		

АКЦИЗ (старофранц. *accise* – оцінка для оподаткування, також термін акциз може походити від лат. *accidere*, що означає «вирізати») спеціальні насічки на спеціальному вимірювальному пристрої, який показував кількість алкогольного напою у пляшці з метою його оподаткування). Етимологія цього слова дозволяє віднести його до прямих податків, але на практиці поняття **А.** хоча у різні часи й змішувалось з іншими поняттями, майже винятково застосовувалось до непрямих податків взагалі й зокрема – до податків на предмети споживання, що обертаються у внутрішній торгівлі країни. Науковці визначають **А.** як різновид непрямого податку, яким оподатковуються високорентабельні та монополні товари, який включається у ціну товару та платниками якого виступає кінцевий споживач таких товарів.

А. поряд із митом є однією із найбільш ранніх форм оподаткування. Розвиток акцизного оподаткування бере свій початок у часи Римської імперії, де вперше було застосовано податкові платежі у вигляді відсоткової надбавки до ціни товару. Акцизне оподаткування в Україні починається у X ст. н.е. – саме солод, хміль та мед стали першими підакцизними товарами Київської Русі. В Україні акцизний збір запроваджено з прийняттям ЗУ «Про акцизний збір» у 1992 р. Акцизний збір та ПДВ замінили податок з обороту на окремі види товарів. Нормативна база щодо справляння акцизного податку була представлена у різних документах – Де-

креті КМУ «Про акцизний збір», ЗУ «Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби», МКУ та ін. Із прийняттям нового ПКУ у 2010 р. всі законодавчі норми щодо оподаткування підакцизної продукції зібрано в єдиному документі та відображено у ПКУ.

Таким чином, **А.** є одним із різновидів здійснюваних державою податків (зборів), не пов'язаних з одержанням прибутку підприємцем (товаровиробником, торговцем). Це найпоширеніший державний непрямий податок на певні продукти масового попиту (предмети розкоші, тютюн, алкогольні напої, коштовні метали та інше), який стягують з виробників чи продавців товарів. **А.** включається у ціну товару, яку сплачує споживач товару, його розмір і сума стягуються у державний чи місцевий бюджет. Часто застосовується на окремі імпортовані товари з метою захисту внутрішнього ринку й підтримки вітчизняного товаровиробника. **А.** звичай встановлюється на високорентабельні та монополні товари і в теорії вилучає частину надприбутків, які отримуються від продажу подібної продукції. Оподатковуваним оборотом є вартість підакцизних товарів, що продаються виходячи з відпускних цін без акцизного збору.

Оскільки **А.** – це обов'язковий безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку, то в ПКУ його визначено як акцизний податок.

Вакульчик О.М.

АКЦИЗ СПЕЦИФІЧНИЙ – вид непрямого податку, якому притаманний різний підхід до оподаткування підакцизних товарів (переважно високорентабельних, монополних і предметів розкоші) та диференціація податкових ставок. Застосування **А.с.** відоме ще у Стародавньому Римі де існували податок на торгівлю рабами – 4%; податок з рабовласників, що відпускають на волю рабів у розмірі 5%. Таким чином **А.с.** поряд із митом є найдавнішою формою оподаткування.

У **А.с.** яскраво проявляється фіскальна та регулююча функції податків – з однієї сторони вони є важливим джерелом надходження коштів до бюджету держави, а з іншої – є механізмом цінового регулювання процесів споживання товарів, які шкідливі для здоров'я людей або ж для навколишнього природного середовища. Застосування **А.с.** обумовлюється і метою вилучення на користь держави надприбутків, які отримуються в окремих галузях економіки, а також досягнення ефекту пе-

рерозподілу на користь бюджету доходів фізичних осіб, що в силу певних обставин уникли прямого оподаткування. Окремі дослідники вказуючи на багатовікову традицію застосування **А.с.**, називають їх необхідною складовою функціонування податкової системи, оскільки застосування старих способів податкового вилучення є менш затратним та шкідливим ніж використання податків, що запроваджуються в країні вперше.

На відміну від універсальних акцизів **А.с.** менше впливають на величину податкового тягаря, оскільки застосовуються до обмеженого переліку товарів з високим рівнем еластичності; ставки **А.с.** диференційовані за групами товарів; платниками **А.с.** є виробники або реалізатори підакцизних товарів; податкові надходження від **А.с.** до бюджету менші за обсягами та більш ризиковані з огляду на стабільність ніж при використанні універсальних акцизів.

Фрадинський О.А.

АКЦИЗ УНІВЕРСАЛЬНИЙ – різновид непрямого податку, визначальною ознакою у застосуванні якого є наявність широкої податкової бази; єдиного підходу до оподаткування товарів, робіт та послуг; застосування кількох адвалерних (відсоткових) ставок. **А.у.** характеризується високою економічною та фіскальною ефективністю, дозволяє через ціновий механізм оподатковувати ті

види доходів, які уникли прямого оподаткування. Контроль за сплатою **А.у.** більш простіший, в порівнянні з податками на доходи, через меншу кількість платників. Основними видами **А.у.** є: податок з продажу; податок з обороту та податок на додану вартість.

Податок з продажу (податок з обороту в одній рівневій формі – нараховується та сплачується на

одній із стадій виробництва або споживання товару одним із учасників цього процесу. Найчастіше це відбувається на стадії оптової торгівлі. Його перевагами є простота обчислення та контролю, перенесення податкового тягаря із сфери виробництва у сферу обігу. Недоліки – нерівномірність податкових надходжень, неоднакові умови для його платників. Застосовується у окремих штатах США, Швеції, Великобританії, Португалії.

Податок з обороту в багаторівневій формі – оподатковується валовий оборот на усіх стадіях виробництва або споживання. Для нього характерний кумулятивний ефект, при якому під оподаткування потрапляють податки, нараховані на попередніх стадіях. Перевагами податку з обороту є значна фіскальна віддача, однакові умови щодо нарахування та сплати для усіх учасників. Суттєві недоліки – наявність подвійного оподаткування та кумулятивного ефекту, значний ріст кінцевої ціни товару, зменшення обігових коштів у платників. Вперше податок з обороту було введено у Німеччині в 1916 р., у 1920 р. його почала застосовувати Франція, а у 1921 р. – Бельгія.

Податок на додану вартість – під оподаткування підпадає кожна із стадій виробництва або споживання товарів, а сума податку залежить від величини доданої вартості у ціні товару кожного із учасників його виробництва. Позитив податку – ліквідований кумулятивний ефект та подвійне оподаткування, однакові умови стосовно нарахування

та сплати податку; ритмічне надходження коштів до бюджету, наявність механізму взаємної перевірки платниками податкових зобов'язань. Недоліки – складний механізм нарахування та сплати, стимулювання інфляції при застосовуванні високих ставок, можливість ухилення від сплати в умовах недосконалого бухгалтерського обліку. Батьківщиною ПДВ вважається Франція, у якій його почали застосовувати з 1954 р., хоча ідея про запровадження такого податку належала німецькому підприємцю Сіменсу. Сучасна модель нарахування та справляння ПДВ належить французькому економісту М. Лоре, що описав схему дії податку, здатного замінити податок з обороту, який функціонував у той період в країні. Така необхідність була викликана потребою усунення «каскадного ефекту», властивому податку з обороту. У 1968 р. здійснене повне введення податку на додану вартість у Франції. До цього в чистому виді податок не діяв у жодній країні, але з 1968 р. його поширення прийняло інтенсивний характер. Цьому сприяло прийняття 1 і 3 Директив ЄЕС у квітні 1967 р., що затверджували податок на додану вартість у якості основного непрямого податку для країн – членів ЄЕС і встановлювали терміни його введення (до 1972 р.). Для країн, що мали намір у майбутньому вступити в Європейське співтовариство, необхідною умовою стала наявність функціонуючої системи податку на додану вартість.

Фрадинський О.А.

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК – непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених ПКУ як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції). До підакцизних товарів згідно ПКУ в Україні належать: спирт етиловий та інші спиртові дистилати; алкогольні напої, пиво; тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну; нафтопродукти, скрапленний газ; автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли.

Об'єктом оподаткування **А.п.** є реалізація підакцизних товарів (продукції) згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами з

передачею прав власності або без такої, за плату (компенсацію) або без такої, незалежно від строків її надання, а також безоплатного відвантаження товарів, у тому числі з давальницької сировини. Також до об'єктів оподаткування **А.п.** відноситься: реалізація (передача) підакцизних товарів з метою власного споживання, промислової переробки, здійснення внесків до статутного капіталу; ввезення підакцизних товарів на митну територію України; реалізація конфіскованих підакцизних товарів, підакцизних товарів визнаних безхазяйними, чи за якими не звернувся власник до кінця строку зберігання, підакцизних товарів, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходять у власність держави та ін. До об'єктів оподаткування віднесено також обсяги та вартість втрачених підакцизних товарів із вини платника податку.

Не підлягають оподаткуванню операції з вивезення (експорту) підакцизних товарів (продукції) платником податку за межі митної території України. Звільняються від оподаткування **А.п.** операції з придбання за кошти державного та місцевих бюджетів, фондів загальнообов'язкового державного страхування легкових автомобілів спеціального призначення для інвалідів, МОЗУ, Міністерства надзвичайних ситуацій; ввезення підакцизних товарів для офіційного та особистого використання дипломатичними та консульськими представництвами іноземних держав.

База оподаткування залежить від виду застосовуваної ставки **А.п.** Передбачено три види податкових ставок: адвалерні, специфічні, адвалерні та специфічні одночасно (змішані). Адвалерні ставки встановлюються у відсотках до вартості товару. Специфічні ставки встановлюються у грошовому виразі на одиницю товару, представлену у фізичних одиницях виміру (кг, л, см³, штуки) та застосовуються до підакцизних товарів (продукції) таких як: спирт етиловий, алкогольні напої, нафтопродукти, скраплений газ, транспортні засоби. Змішані (адвалерні та специфічні) встановлюються одночасно за ставками у відсотках до вартості товару і у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції) та застосовуються до тютюнових виробів, тютюну, промислових заміників тютюну. Ставки акцизного податку, визначені в ПКУ, не є постійними, а щорічно переглядаються на підставі щорічного внесення КМУ до 1 червня до ВРУ проекту закону про внесення змін до ПКУ щодо абсолютних ставок оподаткування акцизним податком з урахуванням індексів споживчих цін та цін виробників промислових товарів.

Визначення дати виникнення податкових зобов'язань залежить від виду операцій: для підакцизних товарів, вироблених на митній території України, – дата їх реалізації виробником; щодо зіпсованого, знищеного, втраченого підакцизного

товару – дата складання відповідного акта; у разі ввезення підакцизних товарів на митну територію України – дата подання митної декларації або дата нарахування податкового зобов'язання; при передачі підакцизних товарів, вироблених з давальницької сировини, – дата їх відвантаження виробником замовнику або за його дорученням іншій особі; при використанні підакцизних товарів (продукції) для власних виробничих потреб – дата їх передачі для такого використання.

Сума **А.п.** визначається платником податку самостійно, виходячи з об'єктів оподаткування, бази оподаткування та ставок цього податку. Якщо ставку податку встановлено не у гривнях, а в євро, то до бюджету **А.п.** сплачується у гривневому еквіваленті. Умовою звільнення від оподаткування транзиту підакцизних товарів (продукції) через митну територію України є здійснення заходів щодо гарантування доставки таких товарів (продукції) у порядку, визначеному митним законодавством. Певні особливості оподаткування **А.п.** встановлені для алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Обов'язковою умовою реалізації таких підакцизних товарів є наявність марок **А.п.** Крім того, на підприємствах – виробниках спирту та лікєро-горілчанних виробів з метою забезпечення повноти сплати **А.п.** передбачено створення акцизних складів.

Вакульчик О.М.

АКЧЕ (турецк. аксэ – «білуватий») – дрібна срібна монета, що карбувалася на території Османської імперії та Кримського ханства. На території Європи відома під назвою аспра. Вперше почала карбуватися султаном Ураном в 1328-1329 рр. На території Криму перші **А.** були відчеканені ханом Хаджі Гіреєм в середині XV ст.

Вартість **А.** постійно змінювалася, що обумовлювалося зменшенням кількості срібла у монетах. Якщо у перших **А.** вага становила 1,154 грама при 90% вмісті срібла то у середині XVII ст. вага дорівнювала 0,13-0,19 грама, а вміст срібла становив 50%. Після повного знецінення, у кінці XVII ст. **А.** було замінено новою монетою – курушем, який дорівнював 120 **А.** **А.** продовжувало залишатися в обігу, використовуючись при про-

веденні розрахунків та у офіційних документах, а також у якості збірного поняття для позначення терміну «гроші». **А.** чеканилися у Константинополі, на Балканах, в Румунії і Македонії та у містах Малої Азії і Єгипту.

Перші **А.** Кримського ханства були трохи легші за османські та із часом теж зменшили свою вагу до 0,15 грама (1725 р.) та вміст срібла. Починаючи із 1777 р. карбувалися на мідній монетній стопі. На аверсі карбувалося ім'я хана, на реверсі – тамга як символ ханської влади, місце та рік емісії. У Кримському ханстві **А.** перебувало в обігу аж до його завоювання Російською імперією у кінці XVIII ст. Кримські **А.** карбувалися у містах Кафа, Гезлев, Бахчисарай.

Фрадинський О.А.

АМЕРИКАНСЬКА ТОРГІВЕЛЬНА ПАЛАТА В УКРАЇНІ (англ. American Chamber of Commerce in Ukraine – ACC in Ukraine) – професійна, неприбуткова, громадська організація, що представляє іно-

земних інвесторів на українському ринку. Створена 1992 р. представниками міжнародного бізнесу в Україні з метою їх інформаційного забезпечення. З часом, поява нових міжнародно-орієнтованих бізнес-груп в Україні обумовила розширення спектру завдань та інтересів **АТПУ**.

АТПУ – одна з впливових громадських організацій в Україні. Головні завдання **АТПУ**: представництво інтересів іноземних інвесторів, які працюють в Україні, а також сприяння залученню нових інвесторів на національний ринок. У питаннях торгівлі, комерції **АТПУ** співпрацює як з українським урядом, так і з урядами інших країн, що є еконо-

мічними партнерами України. **АТПУ** представляє інтереси не лише американського бізнесу, але й компаній-членів з понад 50 країн світу. Серед членів **АТПУ** – компанії з країн Північної Америки, Європи, Азії, Росії та України. Компанії – члени **АТПУ** – це стратегічні та інституційні інвестори з великим обсягом прямих інвестицій у ринок України. З метою покращення бізнес-середовища та залучення інвестицій в українську економіку **АТПУ** виступає за розвиток стабільних, прозорих; демократичних і справедливих правил ведення бізнесу, за інтеграцію України в економіку світового співтовариства. **АТПУ** є членом та активним учасником Ради вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентів України, а також бере участь в роботі громадських рад, експертних та робочих груп при центральних органах виконавчої влади та Комітетах ВРУ.

Головний механізм розвитку і впровадження політики захисту прав та лобювання ініціатив реалізується через Комітети та Робочі групи **АТПУ**. Структура Комітетів дає змогу зацікавленим компаніям-членам брати участь у підготовці та внесенні пропозицій до законопроектів та чинних нормативних актів у різних сферах економіки. Особливістю Комітетів, які функціонують в межах **АТПУ**, є їх спрямованість на вирішення системних питань у сфері економіки та торгівлі. Поточні завдання вирі-

шуються у межах тимчасових Робочих груп, що зосереджуються на вирішенні найбільш конкретних, актуальних завдань, що постають перед **АТПУ**.

Як організація, яка представляє інтереси великого бізнесу та інституційних інвесторів України, **АТПУ** виступає за законодавчі та регуляторні реформи задля подальшого розвитку економічного потенціалу країни та підвищення рівня її конкурентоспроможності. Реформування національного законодавства в сфері митної справи продовжує залишатися одним із пріоритетів діяльності **АТПУ**. **АТПУ** налагоджено партнерський діалог з Комітетом з питань фінансів і банківської діяльності, податкової та митної політики ВРУ; МФУ, Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва та іншими органами державної влади. Результатом цієї продуктивної співпраці, зокрема, стало й вдосконалення нового МКУ. Фахівці Комітету з питань митної політики **АТПУ** залучаються до розробки рекомендацій та положень, що стосуються принципів аспектів митного законодавства – митної вартості, класифікації товарів, митного постаудиту та процедур його оскарження, декларування товарів, модернізації митних режимів і приведення їх до кращих міжнародних стандартів.

Трусов С.І.

АНГІЛЬЯ (англ. Anguilla) – див. ОФШОРНА ЗОНА АНГІЛЬЯ.

АНГЛІЙСЬКИЙ ФУНТ СТЕРЛІНГІВ (GBP) (англ. round sterling) – грошова одиниця Великобританії. 1 фунт = 100 пенсів. Символ: (лат. Libra – фунт), банківський код: GBP (Great Britain Pounds), також іноді використовується застаріла аббревіатура – UKL (United Kingdom Libra).

*Купюра номіналом в 5 GBP,
аверс (лицьова сторона)*

В готівковому обігу знаходяться банкноти номіналом 5, 10, 20 і 50 фунтів і монети номіналом 1 фунт. Номінал пенсів становить 50, 20, 10, 5, 2 і 1 пенс. Емітентом виступає Банк Англії. В обороті країни знаходиться одна серія грошових знаків, які випускаються з 1994 р. Є декілька версій походження назви «**А.ф.с.**». Деякі джерела вважають, що назва з'явилася в XII ст. і спочатку означала буквально «фунт чистого срібла». Це пов'язано зі

«стерлінгом» – стародавньою англійською срібною монетою. Найбільш поширена теорія Волтера Пінчебека, згідно з якою раніше використовувалася назва «Easterling Silver» (срібло з східних земель), яка означала характерний сплав срібла 925 проби, з якого виготовлялися монети в північній Німеччині. Цю область з п'яти міст англійці називали «Easterling», в XII ст. вона увійшла до складу Ганзейського союзу (Hanseatic League, Ганза). Цей район мав у Лондоні своє представництво («конттору»), вів активну торгівлю з Англією, оплачуючи товари місцевими монетами, які мали високу якість і твердість (чисте срібло дуже м'яке і швидко стирається). Король Генріх II починаючи з 1158 р. зробив подібний сплав стандартом для монет Англії. Поступово в мові назва сплаву скоротилася до «Sterling Silver» і стала еквівалентом «монетне срібло». Назва остаточно була закріплена за грошовою одиницею в 1694 р., коли банк Англії вперше розпочав випуск банкнот.

В сучасній англійській мові для позначення грошей Великобританії вживається слово «фунт» (англ. round). Для відмінності британської валюти від однойменних валют інших країн у офіційних документах використовують повну форму «фунт стерлінгів» (англ. round sterling). У біржовій практиці набуло поширення назва стерлінг (англ. sterling). У менш офіційних текстах зустрічається термін «британський фунт» (англ. British pound).

У розмовній мові вживається слово англ. *quid*, походження якого вбачають у латинській фразі «*quid pro quo*».

Дизайн всіх купюр **А.ф.с.** містить єдине художньо-композиційне рішення. Спільним елементом оформлення банкнот всіх номіналів є портрет королеви Єлизавети II.

На лицьовій стороні купюри Великобританії достоїнством **20 А.ф.с.** розміром 150x80 мм зображено портрет королеви Єлизавети II, а на зворотному боці – портрет економіста Адама Сміта. Даний грошовий знак захищений водяним знаком у вигляді портрета королеви Єлизавети II і цифрового позначення номіналу. Захисна нитка прохо-

дить по всій купюрі зліва від центру. Металізована нитка з'являється на реверсі. Захисна смуга, яка складається з окремих розеток з голографічними зображеннями, розташована на лицьовій стороні зліва від центру.

Якщо при розгляді купюри змінювати кут зору, в деяких розетках буде мінятися колір зображення Адама Сміта, в інших розетках – колір або зображення знака **А.ф.с.**, або числа «20». Також банкнота оснащена рельєфними зображеннями цифрового позначення номіналу, які віддруковані в трьох кутах банкноти. Переважні кольори – ліловий і бузковий.

Геліпович О.В.

АНДОРРА (англ. *Andorra*) – див. ОФШОРНА ЗОНА АНДОРРА.

АНДСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО (англ. *Andean Community – AC*) – створено 26 травня 1969 р. на основі Картахенської угоди у складі Болівії, Колумбії, Перу, Чилі (вийшла з групи в 1976 р.) й Еквадору. З 1973 р. членом цієї організації стала Венесуела (вийшла зі співтовариства 22 квітня 2011 р.). **АС** охоплює територію 3,8 млн кв. км з населенням понад 99 млн чол.

Вищий орган **АС** – комісія Картахенської угоди, що складається з послів зазначених країн з річним терміном повноважень, після закінчення якого комісія переміщується в чергову за алфавітом державу, що входить у товариство. Представник цієї країни стає її головою. Комісія зазвичай проводить не менше трьох сесій на рік, на яких визначає основні напрями співробітництва, затверджує програми координації митної політики та економічного розвитку.

Рада міністрів закордонних справ – орган політичного співробітництва – координує виступ **АС** на світовій арені. Консультативний орган **АС** – Андський парламент, що складається з депутатів законодавчих зборів країн-членів. Спірні питання вирішує Андський суд. Для вироблення рекомендацій з конкретних питань створено ради: планова, валютна, фінансова, податкова тощо.

Картахенська угода передбачає створення спільного ринку, узгодження економічної політики

щодо іноземного капіталу за допомогою спільного програмування розвитку виробничих галузей та інфраструктури, мобілізацію внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів, надання спеціальних пільг менш розвиненим членам союзу – Болівії та Еквадору.

Цілі **АС** – сприяння розвитку країн-учасниць завдяки їх інтеграції та соціально-економічному співробітництву; прискорення економічного зростання і забезпечення зайнятості; створення латиноамериканського спільного ринку. Основні напрями **АС**: вироблення єдиної економічної політики, координації здійснюваних проєктів; гармонізація законодавства (контроль за застосуванням прийнятих у рамках **АС** правових норм за умов повної інтеграції); установлення тісних взаємних зв'язків між регіонами та органами **АС** через допоміжні органи – Консультативну раду приватних підприємців і Андський інститут праці.

У рамках **АС** створено: Андську корпорацію розвитку (АКР) (1968 р.) – виступає як банк розвитку, як інвестиційний банк, як агентство економічного та фінансового сприяння; Латиноамериканський резервний фонд (ЛРФ) – розпоряджається частиною валютних резервів країн-членів для підтримки платіжних балансів і узгодження фінансової та валютної політики; Асоціацію телекомунікаційних комісій – функціонує для поглиблення співпраці, сприяння розвитку телекомунікаційних служб у регіоні.

У 1990 р. прийнято «Андську стратегію», в якій сформульовано три основні цілі: розвиток **АС**; поглиблення міжнародних зв'язків країн **АС**; внесок у єдність Латинської Америки. В «Акті світу» визначено найважливіші завдання: поглиблення процесу інтеграції **АС**; реалізація її окремих етапів (зона вільної торгівлі, митний союз), а також інших заходів, необхідних для створення Андського спільного ринку.

У 2012 р. **АС** функціонувало як митний союз на основі введення спільного митного тарифу і проведення загальної торговельної політики щодо третіх країн. З метою митної лібералізації, усунен-

ня та гармонізації нетарифних бар'єрів створено Андську систему стандартизації, тестування, сертифікації, технічних правил і метрології, розроблено номенклатуру загального митного тарифу, Андську методологію визначення митної вартості та правила транзиту, окрему увагу приділено координатії діяльності митних служб країн-членів.

Спочатку зона вільної торгівлі, а потім і митний союз здійснили значний ефект на динаміку взаємної торгівлі, обсяг якої зростає швидшими темпами порівняно з товарообігом третіх країн.

Загальна політика **АС** проводиться не тільки в торгівлі, але й у таких сферах, як автомобілебудування, сільське господарство, інвестиції, конкуренція, захист прав інтелектуальної власності, торгівля послугами. Загальна сільськогосподарська політика здійснюється в рамках Андської системи цін, Андської системи захисту рослин і тварин. Андська система цін покликана стабілізувати імпортні ціни на окремі аграрні товари, що відрізняються різкими коливаннями світових цін. Стабільність досягається за рахунок збільшення адвалорних мит у разі падіння світових цін вище встановленого рівня, і, навпаки, зниження ставок мита до 0 % за зростання світових цін нижче встановленого рівня. Таким чином, механізм стабілізації запобігає коливанням світових цін.

У цілому країни-члени **АС** досягли максимальних переваг у вільному пересуванні товарів. Принцип вільного переміщення капіталів почав поступово реалізовуватися на основі національного режиму щодо іноземних капіталовкладень, патен-

тів, ліцензій та роялті (1991 р.), вільного перерахування нетто-доходів за кордон. **АС** досягнуто згоди про визнання важливості усунення обмежень у русі капіталів. Країни-члени, в цілому, мають відкриті інвестиційні режими щодо довгострокових капіталів, проводиться лібералізація фінансових ресурсів (у банківській і фінансовій сфері), що стимулює капіталопотоки.

З 1991 р. функціонує загальний режим для транснаціональних корпорацій (ТНК) **АС** (Andean Multinational Enterprises – АМЕ). Відповідно до цього ТНК, створені за участю капіталів країн-партнерів, отримують переваги та пільги під час діяльності на території **АС**. АМЕ та його філії, підпорядковані національному режиму, підлягають регулюванню національним законодавством країни перебування. Ще один напрямок спільного ринку – вільне переміщення осіб.

Основні досягнуті успіхи **АС**: розробка загального андського паспорта та ідентифікаційного документа, що дозволяють безвізові поїздки туристів територією країн-партнерів. Однією з принципових особливостей **АС** є зовнішньополітичне співробітництво як важливий інструмент консолідації інтеграційного процесу та зміцнення спільних дій країн, зокрема у сфері торговельної лібералізації. У цілому **АС** пройшло шлях інтеграційного зближення від зони вільної торгівлі до митного союзу і спільного ринку, що формується, і є одним із найдинамічніших інтеграційних угруповань світу.

Бережнюк І.Г., Ченцов В.В.

АНТИГУА І БАРБУДА (англ. Antigua and Barbuda) – див. ОФШОРНА ЗОНА АНТИГУА І БАРБУДА.

АНТИДЕМПІНГОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО – спеціальні правові акти та положення (у тому числі міжнародні), спрямовані проти демпінгу. **А.з.** України – це система національних нормативно-правових актів, метою яких є припинення імпорту товарів за заниженими цінами через запровадження антидемпінгового мита. Головні принципи **А.з.** зафіксовані у Генеральній угоді про тарифи і торгівлю та в Антидемпінговому кодексі, згідно з якими відповідні положення і процедури запроваджуються у законодавстві держав, які приєдналися до ГАТТ/СОТ. Основу **А.з.** України складають норми ГКУ і МКУ, ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» (1991 р.), «Про митний тариф України» (2001 р.), «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» (1998 р.), «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» (1998 р.), «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» (1998 р.).

А.з. кожної країни містить такі положення: порядок встановлення факту демпінгу, порядок проведення антидемпінгового розслідування, визначення рівня цін (як базового для порівняння і

методики встановлення збитків), порядок встановлення розміру та стягування антидемпінгового мита. Ініціюють антидемпінгові розслідування національні виробники відповідного товару. Згідно зі світовою практикою застосування антидемпінгових заходів, рівень демпінгу встановлюється як різниця між експортною ціною і ціною, прийнятою за базову для порівняння. Розмір антидемпінгового мита встановлюється у кожному випадку окремо і стягується тільки після спеціального розслідування з визначенням шкоди, заподіяної вітчизняному виробникові.

Відповідно до ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність» здійснення демпінгового імпорту є проявом недобросовісної конкуренції при здійсненні ЗЕД. За результатами антидемпінгового розслідування приймається рішення про застосування антидемпінгових заходів, яке може бути оскаржено в судовому порядку протягом місяця від дати запровадження відповідних заходів у порядку, встановленому законодавством України.

Мартинюк В.П.

АНТИДЕМПІНГОВЕ МИТО – див. МИТО АНТИДЕМПІНГОВЕ.

АПОСТОЛ ДАНИЛО ПАВЛОВИЧ (1654-1734 рр.). Гетьман Лівобережної України (1727-1734 рр.). У 1683-1727 рр., понад сорок років займав посаду Миргородського Полковника. Брав

участь у війні з турками. Під час Північної війни (1700-1721 рр.) відзначився у боях під Варшавою та у Лівонії. Був прихильником гетьмана Івана Мазепи, однак у 1708 р., не погоджуючись з його політикою, разом з частиною козацьких полків перейшов на бік Петра I. 1722 р. на чолі козацьких військ разом з російською армією брав участь у поході проти Персії. У 1723 р. разом з гетьманом П. Полуботком, іншими старшинами Гетьманщини виступив проти обмеження державних прав України з боку призначеної Петром I Малоросійської колегії, за що був ув'язнений у Петропавлівську в'язницю. 1727 р. звільнений урядом Петра II і у жовтні того ж року на Генеральній раді у Глухові, за участю вищої козацької старшини і православних ієрархів, обраний гетьманом України. З перших днів керівництва країною **А.Д.** спрямував свої зусилля на зміцнення та розширення автономії України. Він відновив право гетьмана призначати військову старшину

і полковників, сприяв поверненню запорозьких козаків з-під турецько-кримської насильницької «протекції» на Батьківщину з їх підпорядкуванням гетьманському уряду, перевів Київ з-під влади російського губернатора під юрисдикцію гетьмана. Гетьман **А.Д.** провів реформування фінансово-податкової системи України. Вперше встановив бюджет державних видатків країни, зменшив податковий тиск на селянство і небагатих міщан.

За часів гетьманування **А.Д.** Державний (Військовий) скарб перетворився на головну фінансово-економічну інституцію України. Тут зосереджувалися всі валютні й матеріальні ресурси уряду, планувалися доходи і видатки, визначалися митна і податкова політика краю. Гетьман особисто визначав бюджет Генеральної військової канцелярії, судів, Економічної канцелярії та інших урядових структур. Окремо виділялися кошти на утримання війська, митниць і митних комор. Усього ж загальні видатки на державну адміністрацію, як видно з підрахунків самого **А.Д.**, зроблених для імператорського Правительственного сенату, у 1729 р. становили 143 408 рублів. Гетьман особисто визначав суми надходження у бюджет різних податків (на землю, продаж горілки, тютюну та ін.), а також умови й порядок стягнення евекти та індукти. Як писав Генеральний підскарбій Яків Маркович, – при визначенні бюджету країни гетьман **А.Д.** звертав увагу скарбників, щоб митні платежі нараховувалися «...смотря по людехъ можнихъ (багатих), которіє знатнимъ промысломъ и купечествомъ бавляться». У січні 1728 р. **А.Д.** скликав у Глухові нараду українського купецтва, на якій було обговорено стан торговельної справи в Україні та завдання її подальшого розвитку. Нарадою було опрацьовано «Проект направи торгівлі», який передбачав скасування встановленої російським урядом заборони на експорт багатьох українських товарів і створення належних умов для вільної торгівлі і сприятливого переміщення товарів через кордон. Гетьман засуджував митну політику царату, вимагав припинити протиправне стягнення з українських купців різноманітних митних платежів, обмежившись одною індуктою (ввізним митом), що мала надходити не російському урядові, а в гетьманську казну. Діяльність гетьмана **А.Д.** була спрямована на захист прав і державних інтересів українського народу, на зміцнення економіки, фінансів і правоздатності.

Гальський К.Є.

АПОСТОЛ МАТФЕЙ (МАТВІЙ) – один із 12 апостолів – учнів Ісуса Христа, вважається автором першого із 4 канонічних Євангелій – Євангелія від Матфея. Мешкав у I ст. нашої ери в місті Капернаумі, значному торговельному та промисловому центрі Іудеї розташованому на березі Галілейського моря. Через місто проходив торговий шлях із середземноморського порту Кесарія до столиці Сирії – Дамаску. За своєю професією **А.М.** був митарем – збирачем податків для Римської імперії, яка за-

воювала Іудею. На той час митарі вважалися одними із найбільших грішників, зрадниками батьківщини та ідолопоклонниками. А враховуючи, що тогочасний збір податків відбувався із великою користю для самих збирачів, то їх вважали здирниками, людьми, які не заслуговують на повагу, розмова із ними була гріхом.

Згідно з релігійною традицією, Ісус Христос зустрів **А.М.** на березі моря, біля митниці, коли той займався збором податків та сказав йому слова

Евангеліст Матфій і ангел

Художник Рембрандт Харменс ван Рейн, 1661 рік

«Іди за Мною». **А.М.** почув ці слова душою, пішов за Христом, став його учнем, був свідком чудес, страждань, смерті та воскресіння Ісуса, а згодом став проповідником християнського вчення у Палестині, Іудеї, Мідії, Персії та Ефіопії.

Є кілька версій закінчення земного життя **А.М.**: загинув на вогнищі в Ефіопії близько 60 р. н.е.; за проповідь християнства був скараний на смерть у

малоазійському місті Іераполіс (тепер – м. Паммуккале, Турція); був вбитий солдатами гарнізону римської фортеці Апсарос (тепер – м. Гонію, Грузія); помер від старості. За легендою, вбивця **А.М.** – ефіопський князь Фулвіан згодом розкаявся у своєму вчинку, прийняв християнство, змінивши при хрещенні свої ім'я на Матвій та очолив Ефіопську християнську церкву.

А.М. один із сподвижників Ісуса Христа який найбільш часто зображується на фресках, іконах та художніх полотнах. Образ **А.М.** використано російським письменником М. Булгаковим у романі «Майстер і Маргарита» як єдиного вірного послідовника Іешуа Га Ноціри, що залишився поряд із ним до самої його смерті на хресті.

У 2000 р. Патріарх Московський і всієї Русі Алексій II благословив починання вважати святого **А.М.** небесним покровителем російської митної служби, податкової поліції, бухгалтерів та біржових брокерів.

В Україні у 2006 р., після консультацій із Державним департаментом у справах релігій Міністерства юстиції України, а також відповідно до повідомлення отриманого із канцелярії Київської Митрополії за підписом Керуючого справами Української Православної Церкви архієпископа Митрофана покровителем митної служби України було визнано апостола і евангеліста Матфея, про що митні органи України було проінформовано розпорядженням заступника Голови ДМСУ П.В. Пашка від 22.05.2006 р. № 251/3-р.

День пам'яті **А.М.** відзначається щорічно 29 листопада.

Фрадинський О.А.

АПОФІКА, АПОТЕКА (грец. αποθήκai, αποθήκη) – дослівно «упорядкована сукупність», складське приміщення, комора. Один із багатьох термінів, яким у Візантії позначалися складські приміщення; місце стягування мита; аналог або прообраз середньовічного інституту складсько-го права. У ранній Візантії спеціально обладнане місце для зберігання та продажу (переважно опто-

Зображення знайденого в Херсоні відтиску печатки. Належить візантійському митно-податковому чиновнику Стефану, «патрікію і комерціарію аптеки Абідоса», VII ст.

вого) приїжджими торговцями своїх товарів місцевим купцям або представникам громади чи офіційним особам. Влада піклувалась про підтримку своєї монополії ромеїв на складські споруди на території імперії. Доглядати складів – апофікарії могли надавати притулок тим знайомим гостям, які мали справи з їх пакгаузами. **А.** мала тільки одні двері, тобто один вхід і вихід та багато вікон, які відчинялися, коли складом користувалися. Життя святих згадують у Константинополі VIII–IX ст. різноманітні пожежні приладдя, необхідні для гасіння вогню, що лежали поруч з ринковими пакгаузами й іншими коморами для зберігання різноманітних товарів. В одній з версій Життя Феодора Студита фігурує навіть «вогнегасна машина» (sbesterion organon). Безпека складів могла забезпечуватися або апофікарієм, або спеціально найнятими стражами і охоронцями; деякі зберігачі складів, поряд із стражниками, їх старійшинами (фрурархами), агентами муніципальної адміністрації, належали до державних службовців на жалуванні.

А. могли бути приватними і казенними. У Житті Спиридона, єпископа кіпрського Триміфунта, згадуються приватні **А.**, в яких їх власники – кіпрські

хлібні торговці збирали скуплене зерно, щоб під час голоду наживатися на його перепродажі. **А.** була названа винна комора при алкогольному ергастирії, описаному в Житті Василя Нового. Пізніше історик Михайл Атталат також іменував зерносховище **А.**

Частина державних **А.** була безпосередньо пов'язана з діяльністю комерціантів та стягуванням митних зборів. Існує дві основні трактовки їх природи. 1) будь-яка **А.** була митним складом, де крім шовку, що купувався, та іншими привозними предметами розкоші, зберігалися зібрані саме тут мита; 2) **А.** була лише пунктом накопичення та перерозподілу імпортованого шовку, що проходив через митну службу; це – різновид візантійської мітати, арабського фондуку або латинського фондако. **А.** з початку VII ст. почала означати не лише митний склад-пакгауз, але й адміністративну владу комерціантів над певними провінційними територіями і містами, тобто отримала абстрактне значення округу діяльності. Головні (genoi – дослівно «громадські») логофети **А.** і головні комерціанції **А.** несли відповідальність саме за такі установи, а не за окремі міські сховища.

АРЕШТ МАЙНА – накладання заборони на право розпоряджатися майном з метою його збереження до визначення подальшої долі цього майна. Застосовується органами суду і прокуратури, для забезпечення цивільного позову або виконання вироку про конфіскацію майна. Процесуальний порядок **А.м.** полягає у виявленні майна, його описі, опечатуванні та передачі на зберігання. Для виявлення майна судовий виконавець оглядає усі зайняті боржником приміщення у присутності представників громадськості. Опис майна проводиться у присутності боржника або будь-якого повнолітнього члена його сім'ї і двох понятих. Майно описується в кількості та якості, які забезпечують виконання судового акта. Опису підлягає усе майно, яке може бути стягнуто відпо-

АРИСТОПІЛІТИ (грец. ἀριστοπυλῆται) – представники наближеної до царя верхівки боспорської знаті, II–III ст. н. е. Вони згадуються в епіграфічній пам'ятці

Відомо багато печаток, точніше митних пломб, візантійського часу. Наприкінці VI ст. це, наприклад, митна пломба Діоміда, «славного апоепарха і комерціантів апофік Тіра», у VII ст. – печатка патрикія Стефана, комерціантів **А.** Абідоса. Багатством відрізняється сфрагістичний матеріал кримського Херсона і Сугдеї.

У Візантійській державі IV–IX ст. існувала розвинута система складської справи з чіткою ієрархічною інфраструктурою. Державні склади й **А.** зі своїм станом чиновників, пізніші кілістарії, монастирські й церковні склади «перетікали» в середній, між приватним і казенним, варіант мітатного складування, щоб розлитися над широким підґрунтям із приватних **А.**, проміжних складів-пакгаузів, звичайних комор, якими були обладнані основна маса стаціонарних місць виробництва й обміну, починаючи з дрібних ергастиріїв, що суміщали торгово-ремісничі приміщення зі сховищами сировини та товарів, і закінчуючи великими, відносно спеціалізованими складами в безпосередній близькості від основних комунікаційних ліній.

Колесников К.М.

відно до законодавства.

Відповідно до ПКУ, адміністративний **А.м.** платника податків – є винятковим способом забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом. **А.м.** може бути застосовано, якщо з'ясується одна з таких обставин: платник податків порушує правила відчуження майна, що перебуває у податковій заставі; фізична особа, яка має податковий борг, виїжджає за кордон; платник податків відмовляється від проведення документальної перевірки за наявності законних підстав для її проведення або від допуску посадових осіб відповідного контролюючого органу; відсутні дозволи (ліцензії) на здійснення господарської діяльності, торгівлі патентні, а також у разі відсутності реєстраторів розрахункових операцій, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку, крім випадків, визначених законодавством; відсутня реєстрація особи як платника податків у відповідному контролюючому органі, якщо така реєстрація є обов'язковою, або коли платник податків, що отримав податкове повідомлення або має податковий борг, вчиняє дії з переведення майна за межі України, його приховування або передачі іншим особам; платник податків відмовляється від проведення перевірки стану збереження майна, яке перебуває у податковій заставі; платник податків не допускає податкового керуючого до складення акта опису майна, яке передається в податкову заставу.

Мартинюк В.П.

270-х рр. – урочистому написі на постаменті монумента Зевсу і Гері Рятівникам, спорудженому в Пантікапеї на згадку перемоги та заради довголіття царя Тиберія Юлія Тейрана і цариці Елії.

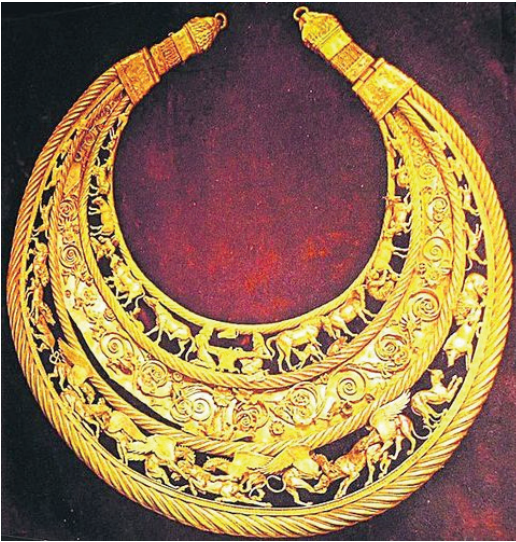
А. були названі як особи, наділені чинами і титулами, так і без них, указані в тексті документа просто за іменами і патронімами. Зокрема згадуються намісник царства та намісник Феодосії ('ὁ ἐπί τῆς βασιλείας καὶ ἐπί τῆς Θεοδοσίας) – одна з найвищих посад Боспорського царства пізньоантичної доби, хіліарх, начальник аспургіан, головний секретар, лохаг, політарх, секретар тощо.

Помітне місце серед боспорської чиновної знаті – **А.** займали вищі митно-податкові урядовці: начальник звітної частини (ὁ ἐπί τῶν λόγων) та колишній начальник звітної частини. До рук такого чиновника надходили різноманітні державні прибутки, в тому числі від митних зборів. В.Ф. Гайдукевич порівнює

дану посаду з сучасним міністром фінансів. У літературі запропоновано дві основні інтерпретації терміна **А.** (ἀριστοπυλῆται): за однією – він походить від слова πύλη або πύλαι, тобто царський палац, та означає кращих придворних, а за іншою – цей термін є місцевою транскрипцією слова ἀριστοπυλῆται, тобто кращі громадяни. Таким чином, в одному трактуванні вищі боспорські управлінці узагальнено іменуються терміном, пов'язаним з царською палацовою службою, а в іншому вони пов'язуються з поняттям поліса, громадянського колективу, що по-різному характеризує сутність монархічної влади в пізньоантичному Боспорі.

Колесников К.М.

АРТЕФАКТ (лат. arte – штучно, factus – зроблений) – будь-який штучно створений або модифікований людиною об'єкт, що має певні фізичні характеристики та знаковий чи символічний зміст.

Скіфська пектораль із кургану Товста Могила, IV ст. до н.е.

А. має відмінне значення у різних сферах. В археології **А.** означає продукт індивідуальної діяльності людини.

Термін **А.** запозичений із археології, що початково використовувався в естетиці, вживався для розмежування художніх творів як результатів людської діяльності та об'єктів природи. **А.** на відміну від художнього твору завжди має матеріальне втілення і є носієм певних художніх смислів. В естетиці та мистецтвознавстві термін **А.** може використовуватися для узагальненого позначення витворів мистецтва, що виходять за рамки традиційних жанрів і видів, продуктів, арт-практик, арт-проектів. **А.** називають різноманітні візуальні чи аудіовізуальні просторові об'єкти.

В культурології **А.** – це весь штучний світ, створений людиною, світ речей.

А. елементарна одиниця культури. Будь-який **А.** можна охарактеризувати з позиції матеріально форми та духовного змісту. Матеріальна форма **А.** визначається його практичними корисними властивостями, можливостями людини і суспільства, а духовний зміст – потребами вираження ідеї, естетичних смаків, виявлення соціального статусу.

Яковенко О.В.

АРТИКУЛ ТОВАРУ – умовне цифрове і буквене позначення, яке привласнюється товару для його

АРТИКУЛ ТОВАРУ

ідентифікації. **А.т.** впорядковують ведення обліку товарів і торговельної документації, прискорюють оформлення замовлень, полегшують вивчення попиту. **А.т.** – один із знаків класифікації товарів яка ведеться за істотними ознаками товару (сировина, властивості і т.д.). **А.т.** часто позначає коротку умовну характеристику виробу, що вказує на його приватні ознаки. Для різних груп товарів ця характеристика завжди буде різною. **А.т.** оригінальних виробів визначаються спеціалізованими каталогами виробників. Неоригінальні вироби, наприклад запчастини, мають відмінні від основних **А.т.**, які також затверджуються виробниками, але в цих випадках в прейскурантах робляться кросування – співвіднесення за відповідністю оригінальних номерів неоригінальним. Процес присвоєння **А.т.** починається з виробництва, закінчуючи свій тех-

нологічний ланцюжок на тимчасовому складі виробництва, де формується остаточний **А.т.** Кожне підприємство розробляє свої **А.т.** Вони можуть співпадати з **А.т.** інших торгових організацій, але лише в тому випадку коли в обороті однакові товари і використовується Європейський Артикульний номер (ЕНА). У нього з тринадцятизначного коду беруться передостанні три цифри. Це і буде **А.т.** товару, але в основному він присвоюється

вручну і кожним підприємством – свій. По більшій мірі **А.т.** потрібен для правильного обороту товару всередині організації, а не ведення зовнішньої торговельної діяльності. У СРСР загальна система **А.т.** була затверджена Кабінетом Міністрів та використовувалась всіма торговельними і складськими організаціями. Це дозволяло спростити торговельні відносини в державі.

Коновалов Ю.О.

АРУБА (англ. Aruba) – див. ОФШОРНА ЗОНА АРУБА.

АРУШСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ – декларація, в якій визначені принципи ефективного управління та службової етики в митних органах. **А.** прийнята у 1993 р. Радю з митної співпраці (з 1994 р. – Всесвітня митна організація) та увійшла у практику міжнародного митного права шляхом схвалення на виїзній сесії ВМО у м. Аруша, Танзанія. Згодом, **А.** була доповнена «Рекомендаціями по самооцінці», де роз'яснювалося, як потрібно реалізовувати принципи даної декларації.

А. визнає антигромадський характер корупції та її вкрай негативний вплив на ефективне функціонування державних органів і на престиж держави. У **А.** визначено 10 основних факторів, які підлягають врахуванню митними органами при розробці своїх національних програм «по забезпеченню чесності на митницях», зокрема: 1) керівна

роль і відданість справі; 2) регулятивна основа; 3) прозорість; 4) автоматизація або комп'ютеризація; 5) реформування і модернізація; 6) проведення розслідувань (внутрішній аудит); 7) прийняття Кодексу поведінки; 8) ефективне управління людськими ресурсами; 9) підтримка морального стану і організаційної культури; 10) налагодження взаємовідносин з підприємцями та бізнес-спільнотами.

У 2003 р. була прийнята нова редакція **А.**, основний зміст якої – це концептуальний правовий базис, що включає в себе ряд ключових елементів, реалізація яких хоч і носить для національних митних служб рекомендаційний характер, але підкреслює важливість їх послідовного впровадження в практику митної служби.

Положення **А.** знайшли своє відображення в Дисциплінарному статуті митних органів України.

Потушинська О.П.

АРХОНТИ (грец. ἄρχοντες – начальник, правитель) – 1) вищі керівники, правителі та голови громад відкупників у стародавній Греції і ряді

елліністичних держав; 2) в Афінах до початку V ст. до н. е. – найвища урядова колегія, що поступово замістила владу царя – базилевса. Після реформ Клісфена швидко втратила своє політичне значення, зберігшись як почесний орган, що виконував різні державні функції. Після 487/6 р. до н. е. **А.** почали обиратися за жеребом; 3) на Боспорі тривалий час «**А.**» був одним із титулів глави держави – пантікапейського тирана, який іменував себе «**А.** Боспора і Феодосії, базилевсом» низки варварських племен; 4) у полісах Північного Причорномор'я – представники найвищої колегії міських магістратів, яка щорічно переобиралася. У Херсонесі римської доби перший **А.** – глава держави, головнокомандуючий міського ополчення.

З III ст. до н. е. в Ольвії законодавча ініціатива під час ухвалення почесних постанов народних зборів переходить від усіх громадян до обмеженого кола посадових осіб – **А.**, синедрів, колегії Семи. Своїми урочистими постановами (проксенічними псефісмами) народні збори дарували іноземцям почесні звання – проксенію разом із громадянством та звільненням від митних зборів. Від рубежу нашої ери ім'я **А.** починають використовуватися в офіційних написах для позначення року – **А.** стає епонімом.

Колесников К.М.

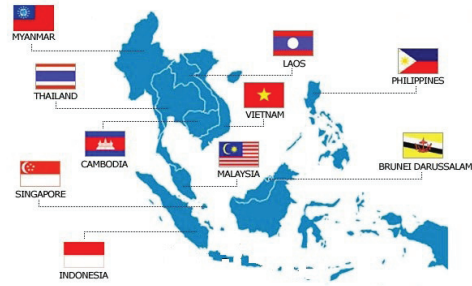
АСОЦІАЦІЯ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

(англ. Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) створена в 1967 р., у 2012 р. нараховувала 10 членів. Її засновниками стали Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Таїланд і Філіппіни, до яких у 1984 р. приєднався Бруней, у 1995 р. – В'єтнам, у 1997 р. – Лаос, М'янма і Камбоджа.

Офіційно завданнями **ASEAN** є: 1) прискорення економічного зростання, соціального та культурного розвитку регіону; 2) зміцнення миру і стабільності в регіоні. За стратегічною програмою «Погляд у 2020 р.» («Vision 2020»), прийнятою 1997 р. до 30-річчя організації, **ASEAN** складається з трьох спільнот: співтовариства безпеки, економічного співтовариства та соціально-культурної спільноти.

Під час створення **ASEAN** превалювали політичні мотиви. Перша програма економічного співробітництва **ASEAN** була розроблена в 1976 р. Вона включала співпрацю в обміні сир-

винними товарами, створення великих спільних підприємств обробної промисловості, розвиток нових галузей промисловості, стабілізацію цін на товари регіонального попиту. У другій половині 70-х рр. країни **ASEAN** розпочали лібералізацію взаємної торгівлі на основі преференційних торгових угод.

Кінцевою метою економічного співтовариства **ASEAN** названо створення в регіоні стабільного, процвітаючого і конкурентоспроможного економічного простору, в якому забезпечується вільне пересування товарів, послуг та інвестицій. Важливе завдання організації – боротьба з бідністю, скорочення соціально-економічних диспропорцій між різними групами населення. 1992 р. в **ASEAN** поставили за мету сформувати зону вільної торгівлі. До 2005 р. її по суті було досягнуто.

Основним законодавчим органом є щорічна зустріч глав урядів, або саміт **ASEAN**, де розробляються основні напрями діяльності асоціації. Також щорічно зустрічаються міністри закордонних справ, регулярно проходять засідання міністрів економіки, енергетики, сільського господарства, туризму та транспорту. Постійний секретаріат **ASEAN** розташований в Джакарті, Індонезія. Рішення всіх органів приймаються одностайно.

Відмінною особливістю **ASEAN** є велика різниця в рівнях багатства країн-учасниць.

Бережнюк І.Г., Ченцов В.В.

АСОЦІАЦІЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ УКРАЇНИ – об'єднання підприємств, які одержали ліцензію на здійснення митної брокерської діяльності або на

право відкриття й експлуатацію митного складу, а також інших підприємств й організацій, діяльність яких пов'язана з митним оформленням товарів. Створена 23 червня 1995 р. з метою координації та розвитку господарської діяльності, пов'язаної з митною справою, а також для провадження культурної, освітньої та наукової діяльності.

Головними напрямками діяльності **АМБУ** є: забезпечення взаємодії з органами державної влади та управління, які здійснюють регулювання профільної ЗЕД; створення та провадження банку даних митних складів, митних брокерів – членів **АМБУ**; організація оперативного обміну інформацією між членами **АМБУ**; обмін досвідом роботи між членами **АМБУ**, узагальнення пропозицій по вдосконаленню нормативної бази з питань митного оформлення, діяльності митних брокерів, митних складів; оперативне, регулярне та централізо-

ване забезпечення членів **АМБУ** нормативними актами з митної справи, ЗЕД; захист прав і інтересів членів **АМБУ** в органах державної виконавчої влади; підготовка й підвищення кваліфікації осіб, уповноважених на декларування, декларантів; соціально-правові й благодійні акції, спрямовані на вдосконалення ринку митних послуг і митної інфраструктури та ін.

Вищим органом управління **АМБУ** є Збори членів **АМБУ**. В період між Зборами керівництво **АМБУ** здійснюється Правлінням, яке обирається на Зборах. Виконавчим органом **АМБУ** є Виконавча Дирекція, яку очолює Директор. Членами **АМБУ** можуть бути юридичні особи, зареєстровані у відповідності з чинним законодавством України, які отримали у встановленому порядку свідоцтва (дозволи та ліцензії) про визнання їх декларантами, відкриття та експлуатацію митних складів, а також інші юридичні особи, діяльність яких пов'язана з митною справою. До **АМБУ** вхо-

дять дійсні та асоційовані члени, серед яких вищі учбові заклади, які готують фахівців з питань митної справи, підприємства – митні брокери, підприємства, які надають послуги митних складів, розробники програмних продуктів для митних брокерів та суб'єктів ЗЕД.

АМБУ бере активну участь в діяльності Громадських Рад при відповідних органах державної влади. 30 травня 2003 р. на 50-му засіданні Паньєвропейської мережі Міжнародної конфедерації митних агентів CONFIAID було проголошено про прийняття **АМБУ** в дану авторитетну європейську конфедерацію. У травні 2004 р. під егідою CONFIAID в м.Києві була проведена перша Міжнародна конференція «Сьогодення і майбутнє українського ділового співтовариства на східному митному кордоні ЄС». Традиційно, щороку **АМБУ** проводить міжнародні конференції митних брокерів, за участю колег з ЄС, країн Митного Союзу, інших країн.

Трусов С.І.

АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ УКРАЇНИ (англ. Association of International Road Carriers of Ukraine (AsMAP UA)) створена наприкінці 1991 р. як договірне об'єднання, завданням якого є постійна координація господарської діяльності підприємств, що об'єдналися для роботи, в тому числі в системі МДП. **АсМАП** сприяє розвитку перевезення вантажів та пасажирів автомобільним транспортом, в тому числі у міжнародному сполученні, представляє інтереси своїх учасників в органах державної влади, міжнародних організаціях, забезпечує зв'язки з громадськістю.

Для виконання своїх завдань **АсМАП**: підтримує і розвиває ділові контакти з органами державної влади та місцевого самоврядування; співпрацює з Міністерством інфраструктури України у сфері вироблення основних напрямків автотранспортної політики на ринку міжнародних перевезень; здійснює інформаційне забезпечення учасників про умови перевезення вантажів та пасажирів та їх зміни; надає консультації та допомогу учасникам у справах, що стосуються міжнародних перевезень, сприяє роботі третейського суду; самостійно або спільно з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та зацікавленими організаціями організовує конференції, семінари, заходи з обміну досвідом роботи, сприяє встановленню ділових контактів; ви-

вчає і поширює досвід, надає рекомендації щодо ефективного виконання міжнародних перевезень; залучає учасників до участі в заходах, які проводяться органами державної влади, Міжнародним союзом автомобільного транспорту (МСАТ) або національними і іноземними організаціями, з метою розвитку ділових стосунків; визначає потреби учасників в іноземних дозволах для здійснення міжнародних перевезень територіями іноземних країн вантажним і пасажирським автомобільним транспортом та бере участь у підготовці і проведенні міжурядових переговорів по встановленню квоти таких дозволів.

Учасниками **АсМАП** можуть бути суб'єкти господарської діяльності, які мають зареєстровані на них транспортні засоби, ліцензію на надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів, визнають Статут **АсМАП**, сплачують членські внески за надані послуги й інші платежі. В **АсМАП** встановлюється три категорії учасників: допущені до системи МДП, з правом вирішального голосу (дійсні учасники); допущені до системи МДП, з правом дорадчого голосу (асоційовані учасники); з правом дорадчого голосу, без права роботи в системі МДП (асоційовані учасники).

АсМАП діє на підставі та у повній відповідності до ЦКУ, ГКУ, Конвенції МДП і Посібника МСАТ для асоціацій, інших нормативних актів, а також Статуту. Управління **АсМАП** здійснюють: Вищий керівний орган Асоціації – Загальні Збори (Конференція) учасників **АсМАП** України; Рада Асоціації; Президент Асоціації. Контроль за діяльністю Асоціації здійснює Ревізійна комісія. Виконавчим органом Асоціації є Секретаріат **АсМАП**. **АсМАП** об'єднує організації України, які надають послуги з перевезень вантажів і пасажирів у міжнародному сполученні. У 2012 р. членами **АсМАП** експлуатувалося понад 33 тис. автомобілів, більше полови-

ни з яких відповідали вимогам стандартів Євро-3, Євро-4 і Євро-5.

З 1992 р. **АсМАП** є дійсним членом Міжнародного Союзу автомобільного транспорту (IRU, Женева) та визнана 170 об'єднаннями міжнародних автоперевізників – учасниками Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із використанням книжки МДП 1975 р. у 73 країнах на п'яти континентах. Рішенням українського Уряду, від 24 липня 1993 р., **АсМАП** України надані повноваження гаранта перед Міжнародним Союзом автомобільного транспорту щодо відповідальності українських та іноземних перевізників у зв'язку із застосуванням ними на території України книжок МДП (TIR-carnet). **АсМАП** забезпечує українських перевізників книжками МДП, контролює стан їх використання та повернення, організовує їх зберігання та облік, надає перевізникам послуги юридичного характеру. Однак однією з головних функцій **АсМАП** залишається гарантування сплати державі митних зборів та платежів у випадку недоставки товарів до митниці призначення.

АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКСПЕДИТОРІВ УКРАЇНИ – професійне добровільне некомерційне об'єднання міжнародних експедиторів України. Заснована 24 вересня 1994 р. До складу **АМЕУ** входять транспортно-експедиторські організації України різних форм власності, серед яких дипломовані фахівці FIATA у сфері експедирування. Члени **АМЕУ** діють у всіх регіонах України і за кордоном, працюють зі всіма видами транспорту і вантажу, а також, відповідно до доручень вантажовласників, надають їм послуги, пов'язані із зовнішньоторговельними операціями (митне оформлення, фрахт, страхування, стеження та ін.)

Головними напрямками діяльності **АМЕУ** є: узагальнення світового досвіду експедиторської діяльності з метою інтеграції України в світовий ринок

АсМАП України підтримує ділові партнерські стосунки з національними Асоціаціями близького та далекого зарубіжжя, спільно з ними вирішує проблеми, які виникають у перевізників в рамках функціонування системи МДП. Фахівці **АсМАП** беруть участь у заходах світової спільноти, організують зустрічі, тематичні семінари з обміну досвідом, які мають за мету вдосконалення та оптимізацію застосування положень Міжнародної митної Конвенції МДП-75. Серед учасників **АсМАП** проводиться конкурс «Кращий перевізник року». Це почесне звання заохочує підприємців – від водія до керівника працювати належним чином, без порушень положень митної Конвенції, законодавчих актів. Згідно рейтингу «За роботу без аварій» визнається кращий екіпаж водіїв-міжнародних рейсів. При **АсМАП** України діє Навчально-консультаційний центр (НКЦ), який має відповідний сертифікат та акредитований при Академії МСАТ (IRU Женева). НКЦ проводить навчання водіїв, керівників та менеджерів підприємств, які здійснюють міжнародні перевезення вантажів та пасажирів.

Барановський О.І.

експедиторських послуг; сприяння підвищенню якості послуг, що надаються у сфері перевезень і транспортно-експедиторського обслуговування, залучення додаткових об'ємів перевезень через Україну; захист українського ринку транспортно-експедиторських послуг від недобросовісних вітчизняних і іноземних експедиторів; підготовка професійних кадрів і підвищення рівня кваліфікації фахівців експедиторських організацій відповідно до стандартів FIATA; інформаційне забезпечення з питань професійної діяльності; науково-методичне і правове забезпечення транспортно-експедиторської діяльності, надання членам **АМЕУ** допомоги в отриманні необхідної інформації; захист професійних інтересів членів **АМЕУ** в органах державної влади і управління, представлення їх на міжнародних конференціях, виставках; встановлення зв'язків між членами **АМЕУ** та їх партнерами.

АМЕУ є національною асоціацією Міжнародної федерації експедиторських асоціацій (FIATA). Асоціація також співпрацює з Комітетом ВРУ з питань транспорту і зв'язку, КМУ, Укрзалізницею, Міністерством економіки, Державною службою з питань регуляторної політики і підприємництва, Українським союзом промисловців і підприємців, Антимонопольним комітетом, Асоціацією міжнародних автоперевізників, Асоціацією митних брокерів, Торгово-Промисловою Палатою України, іншими державними і громадськими організаціями.

У межах спільної діяльності **АМЕУ** з державними та громадськими організаціями значна увага надається розробці стратегії у сфері експортно-імпортних та транзитних перевезень вантажів, розширення міжнародної співпраці.

Трусов С.І.

АСОЦІАЦІЯ УКРЗОВНІШТРАНС – добровільне, загальнодержавне об'єднання комерційних транспортно-експедиторських організацій України. Створена у лютому 1992 р. на базі 12-ти транспортно-експедиторських організацій колишнього «Союзвнештранса» Міністерства зовнішньої торгівлі РСРС, що діяли на території України. 22 травня того ж року установчими зборами **АУ** прийнятий статут об'єднання, який був зареєстрований Держадміністрацією м. Києва. Відповідно до Статуту керівними органами **АУ** є: Загальні збори, Правління і Виконавча дирекція. Голова, він же Президент **АУ**, обирається загальними зборами **АУ** строком на п'ять років.

В **АУ** існує дві категорії учасників: дійсні та асоційовані. Організації, що входять до **АУ**, розташовані в найбільших промислово-транспортних і регіональних центрах України – Києві, Львові, Дніпропетровську, Запоріжжі, а також в основних морських портах держави: Одесі, Севастополі, Керчі, Іллічівську, Маріуполі, Бердянську та ін. Головними напрямками діяльності **АУ** визначені: розширення і поглиблення міжнародного співробітництва у сфері транспортно-експедиторської та логістичної діяльності; розробка та сприяння проведенню заходів щодо підвищення конкурентоспроможності учасників асоціації і професійної підготовки експедиторів; впровадження міжнародних стандартів експедиторської та логістичної діяльності; сприяння впровадженню концепції Єдиного вікна і електронного документообігу у процесах міжнародної торгівлі та логістики; надання органам державного управління пропозицій учасників **АУ** з питань вдосконалення процесів

перевезень і митного оформлення товарів.

З метою виконання завдань **АУ** співпрацює та представляє інтереси транспортно-експедиторської галузі в комітетах ВРУ, КМУ, Міністерстві економічного розвитку і торгівлі та інших органах державної влади. Водночас **АУ** налагодила партнерські зв'язки з профільними міжнародними організаціями: «Міжнародною федерацією експедиторських асоціацій» – ФІАТА (Цюріх); «Європейською асоціацією експедиторів, перевізників, логістики та митних процедур» (Брюссель); «Координаційним комітетом асоціації експедиторів і логістичних операторів південно-східної Європи» (Софія); Міжнародною некомерційною організацією «Євразійський союз транспортних і експедиторських організацій» (Москва). Постійний обмін інформацією здійснюється з асоціаціями Росії, Литви, Італії, Бельгії, Німеччини, Японії, Канади, Австралії, Сінгапуру, Іспанії, Бразилії та іншими експедиторськими компаніями. **АУ** було впроваджено програму «Професійна підготовка міжнародних експедиторів вантажів», де знайшли відображення тенденції в галузі транспортної логістики і професійної діяльності фахівців з міжнародного транспортного експедирування, з урахуванням стандартів ФІАТА. Вона розрахована на співробітників страхових, логістичних, транспортних компаній, банківських установ та відповідних контролюючих органів України, а також на іноземних партнерів **АУ** з Азербайджану, Білорусії, Угорщини, Казахстану, Молдови, Росії, Словаччини, Узбекистану. Курс програми поєднує теоретичну підготовку і виробничий тренінг. Знання та навички в подальшому можуть успішно застосовуватися на практиці, тому що отримані на практичних заняттях, які моделюють реальну виробничу ситуацію. Спільно з організацією «ПЛАСКЕ» **АУ** проводить щорічні форуми «День міжнародного експедитора» у рамках транспортного тижня, а також курси з професійної підготовки експедиторів (з 2006 по 2012 р. 203 фахівця отримали диплом міжнародного стандарту).

Трусов С.І.

АСОЦІАЦІЯ «УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПАЛАТИ» (англ. Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce, Association – ICC Ukraine) – створена відповідно до Конституції Міжнародної Торгової Палати (International

Chamber of Commerce, ICC, МТП) рішенням Світової Ради МТП (Париж) від 3.03.1998 р. за доручення КМУ від 12.11.1997 р. №22692/23. **А.** – добровільна незалежна неприбуткова організація. Установчий договір про створення та діяльність **А.** укладено 5.05.1998 р.

Органами управління **А.** є: Асамблея Учасників **А.** (вищий орган управління), Правління **А.**, Колегія **А.**, Президент, віце-президенти, Генеральний секретар **А.** Системне оперативне керівництво поточною діяльністю **А.** – здійснює Секретаріат, який забезпечує підготовку і виконання рішень вищих органів і посадових осіб **А.** **А.** є відкритою для добровільного вступу та для виходу. Через членство у **А.** учасники набувають представництво у Міжнародній торговій палаті (МТП). Учасниками **А.** можуть бути юридичні особи і суб'єкти підприєм-

емницької діяльності, які зареєстровані і діють на території України або іноземних країн згідно законодавства України чи відповідної держави.

Метою діяльності **А.** є: сприяння розвитку вільного міжнародного обігу товарів, послуг, інтелектуальної власності та інвестиційного капіталу; піднесення національної економіки та її інтеграції у світову господарську систему; збільшення експорту товарів і послуг українських виробників; формування сучасних промислової, фінансової, торговельної інфраструктур; створення сприятливих умов для конкурентної підприємницької діяльності; розвиток усіх видів підприємництва та становлення високого рівня професіоналізму, справедливості й чесності у національних і міжнародних ділових відносинах.

Головни напрямки діяльності **А.**: сприяння розвитку міжнародного співробітництва; представництво та захист інтересів підприємств-учасників в Україні та світі; сприяння залученню інвестицій та супровід інвестиційних проектів; консультації з питань комерційної діяльності та управління; сприяння розвитку інститутів вирішення спорів: Міжнародного арбітражного суду МТП, постійно діючого Третейського суду при **А.** (представництва Третейського суду діють й в регіонах України), Центра медіації при **А.**; популяризація ініціатив, пропозицій, правил, експертних оцінок, послуг МТП та її інших інструментів удосконалення економічної (підприємницької) діяльності, сприяння видавництву та розповсюдженню публікацій МТП.

На базі **А.** працюють профільні комісії з числа представників компаній, державних органів влади, галузевих об'єднань, експертних установ, громадських та міжнародних організацій. Серед

АСТИНОМИ (грец. ἀστυνόμος, ἀστυ – νόμος – градоначальник, міський наглядач) – колегія виборних міських магистратів.

Клеймо астинома на ручці амфори (острів Родос, III ст. до н.е.).

них: Комісія з «зеленої економіки» та екологічних інвестицій, Комісія з протидії комерційним злочинам і корупції, Комісія з питань банківської техніки та практики, Комісія з питань малого та середнього бізнесу, Комісія з питань електронної комерції, інформаційних технологій та телекомунікацій, Комісія з питань технологій безпеки, Комісія з питань транспорту та логістики, Комісія з інтелектуальної власності, Комісія з питань митних та торговельних процедур, Комісія з питань охорони здоров'я, Комісія з питань оподаткування, Комісія з питань ЗЕД та ін. Найбільш перспективними проектами, які здійснюються **А.** вважаються: «Greenenergy initiative» (сприяння розвитку «зеленої економіки» та формуванню ринку альтернативної енергетики в Україні), «Партнерство країн», «Інвестиції в людей».

А. є частиною глобального середовища МТП (національні комітети у 92 державах), **А.** у листопаді 2012 р. представляли 24 інформаційно-аналітичних зарубіжних та 25 регіональних представництв. **А.** має уповноважених представників у Міжнародному арбітражному суді в Парижі; а також у складі урядових комітетів, парламентських комітетів, у громадських радах міністерств та відомств України. Це дозволяє брати участь у законодавчих ініціативах та інформувати Уряд про позицію бізнесу. **А.** представлена в міжурядових комісіях з питань торговельно-економічного співробітництва; активно співпрацює з Посольствами та торгово-економічними місіями. У складі структурних інституцій діють Представництво Бюро з протидії комерційним злочинам та недобросовісній конкуренції та Ініціативна група з протидії контрафакту та піратству BASCAP.

Трусов С.І.

У класичних Афінах – вищий поліцейський чин. У місті їх було п'ять та п'ять у Піреї – по одному від кожної афінської філи. Колегія **А.** наглядала за чистотою міста, порядком і пристойністю на вулицях і в портах, окрім ринків, де діяли агораноми. До їх компетенції належав нагляд за мандрівними артистами, фокусниками та іншими особами, які розважали народ. **А.** могли заарештовувати і карати осіб за провини, що явно посягали на правила моральності. Пізніше уподібнювалися римським еділам (aedilis).

У полісах Північного Причорномор'я **А.** наглядали за карбуванням монет, правильністю вагової і метричної систем, якістю продуктів і товарів, контролювали керамічне виробництво, накладали клейма на експортну тару. З напису м. Коресії на о. Кеос видно, що в обов'язки **А.** входив нагляд за експортом продукції, зокрема в амфорах: вина, солоної риби, олії, сипучих речовин тощо. Штемпель **А.** з його посадою, ім'ям та певною символікою (для елліністичного Херсонесу, приміром, це – грубо виконані зображення палиці Геракла або виноградного грона) являвся свого роду «фабричною маркою» держави, її гарантією при вивозі за

кордон. Збереглося чимало імен **А.** із Гераклеї, Синопи, Херсонеса Таврійського тощо на клеймах амфор і черепиці, знайдених при розкопках анти-

чних пам'яток. У Херсонесі римської доби функції **А.** перейшли до агораномів.

Колесников К.М.

АТЕЛІЯ (грец. ἀτέλεια) – звільнення від непрямих податків, безмитність. Перш за все – це скасування експортно-імпортного мита для торговців, дипломатів і мандрівників. Інколи під **А.** розуміють свободу від іншого роду зборів, наприклад, військового податку на вільних громадян Боспору, нібито скасованого царем Євмелом у 309 р. до н. е. після перемоги у війні зі своїми старшими братами.

А. поширювалася на приватних осіб, їх рідних і нащадків, слуг і компаньйонів; також зустрічалася практика пожалування безмитності цілим громадам і державам. Приватні особи отримували **А.** як окремий торговельний привілей або разом із іншими пожалуваннями в зв'язку з нагородженням проксенією. Особливе значення як засіб регулювання торгівлі **А.** мала в IV ст. до н. е. в Ольвії, де її визначав народ, та на Боспорі, де вона надавалася царями. Головною метою встановлення порядку безмитної торгівлі було прагнення закріпити певні зв'язки і напрямки за конкретними торговими домами, гарантувавши їм у такий спосіб режим найбільшого сприяння. Протягом IV–III ст. до н. е. тільки Ольвія і Боспор надали іноземним купцям, їх уповноваженим особам і нащадкам за орієнтовними

підрахунками близько 28 ателій. Протягом IV ст. до н. е. боспорські тирани Сатир I, Левкон I, Спарток II, Перісад I та Аполлоній користувалися безмитністю в торгівлі з Афінами, за що останні отримали низку відчутних привілеїв. Зокрема, право першочергового завантаження суден хлібом (протопрасія) та право безмитного вивезення цього хліба з Боспора (А.). Скористатися афінською **А.** і протопрасією на Боспорі купці могли після пред'явлення спеціального документу на підтвердження, що вантаж хліба дійсно прямуватиме до Афін. У Пантікапеї функціонувало афінське представництво, що відстежувало ситуації, пов'язані з використанням хлібної **А.** Крім того номенклатура товарів, їх кількість та обсяг, пункт призначення вантажу тощо реєструвалися в боспорських портах особливими митними чиновниками – елліменістами.

Надання **А.** регламентувалося як напівприватними-напівдержавними угодами, так і міжнародними актами. Наприклад, на межі II–III ст. н. е. римський імператор підтвердив безмитність (у документі використано латинський термін *immunitas*) на певні групи товарів під час торгівлі громадян цього міста з імперією.

Колесников К.М.

АТЕСТАЦІЙНИЙ (ФОРМУЛЯРНИЙ) СПИСОК ПРАЦІВНИКА РОСІЙСЬКОЇ МИТНИЦІ

– особова справа чиновника, провадилася відповідно до вимог Митного статуту Російської імперії 1857 р. і відкривалася з дня подання останнім заяви (прохання) про прийняття на роботу до певної митної установи. В архівах України збереглися атестаційні списки працівників Васильківської митниці (ЦДІА України у Києві), Харківської митниці (Харківський обласний архів), Херсонської та Джарилганської митних застав (Херсонський обласний архів). У списку фіксувалися біографічні дані чиновника, походження («дворянин», «міщанин», «із купців», «з польської шляхти»), вік, чин, освіта, віросповідання, місця служби до роботи в митниці, участь у бойових діях армії й на флоті, родинний стан, походження дружини, її батьки, наявність маєтків і кількість кріпаків та ін. Далі детально вписувалося проходження служби (місця роботи, посади, надання нових чинів, від-

знак, заохочень і зауважень за кожною посадою). Особливо позначалися відпустки чиновників (дати та кількість днів), його заробітна плата по роках з відображенням основного окладу, а також квартирних, столових і додаткових виплат. В **А.** фіксувалися всі відрядження чиновника (місце відрядження, виконувана робота, додаткові виплати, а також стан його здоров'я). До **А.** додавалися найважливіші документи, що стосувалися проходження служби чиновника (рапорти щодо нагород, присвоєння чергових чинів, повідомлення керівництва митної служби відносно особистих здобутків чиновника та ін.). Усього **А.** складався з 14 параграфів, які окреслювали всі сторони служби і життєдіяльності працівника митного органу з перших днів служби аж до звільнення (виходу на пенсію). Відповідальним за провадження **А.** був начальник митної установи, а стосовно начальників митниць – начальник митного органу.

Гальський К.Є.

АТЕСТАЦІЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

– проводилася з метою підвищення ефективності діяльності посадових осіб митної служби України та відповідальності за доручену справу.

Установлювалося три види **А.** – первинна, періодична та позачергова. Первинний **А.** підлягали особи, зараховані вперше на посади митної служби, для яких передбачалося присвоєння спеціальних звань. Первинна **А.** проводилася не раніше ніж

через два місяці і не пізніше ніж через шість місяців після зарахування на посаду перед допуском до самостійного виконання службових обов'язків та присвоєнням первинного спеціального звання. Періодична **А.** проводилася один раз на три роки. Періодичний **А.** підлягали посадові особи, що обіймали посади не менше одного року, а також ті, які внаслідок організаційних змін обіймали посади менше одного року, якщо їх посадові обов'язки суттєво не змінилися. Жінки, що перебували у від-

пустці по вагітності, пологах і догляду за дитиною, проходили періодичну **А.** не раніше ніж через рік після виходу на роботу. Особи, призначені на посаду на визначений термін, і вагітні жінки проходили періодичну **А.** за власним бажанням. Позачергова **А.** проводилася за рішенням керівника митного органу, митної організації в разі допущення суттєвих недоліків у роботі, порушення урочистого зобов'язання посадової особи митної служби. Особливості проведення **А.** посадових осіб, що призначалися на посади Президентом України, визначалися відповідними державними органами.

Для організації та проведення **А.** в Держмитслужбі України утворювалася Вища атестаційна комісія, а у митницях, митних органах та митних організаціях – атестаційні комісії. На підставі всебічного аналізу виконання посадовою особою, що атестується, основних обов'язків, складності та результативності виконуваної роботи комісія приймала одне з таких рішень: відповідає займаній посаді; відповідає займаній посаді за умови виконання рекомендацій щодо підвищення кваліфікації з певного фахового напрямку, набуття відповідних навичок у роботі, усунення недоліків у службовій діяльності тощо; не відповідає займаній посаді. Атестованими вважалися посадові особи, визнані комісією такими, що відповідають займаній посаді, або відповідають займаній посаді за певних умов. У разі прийняття рішення про відповідність посадової особи займаній посаді Вища атестаційна комісія (відповідна атестаційна комісія) могла рекомендувати керівникові митного органу, митної організації зарахувати посадову особу до кадрового резерву, призначити на іншу посаду в іншому підрозділі за її згодою, дозволити пройти стажування на більш високій посаді, достроково присвоїти чергове спеціальне звання, установити надбавку, передбачену законодавством, або змінити її розмір.

АТИПОВА ЗБРОЯ – відноситься до стрілецької вогнепальної зброї. Термін **А.з.** є найбільш вживаним у криміналістиці, в зв'язку з використанням злочинцями різноманітних зразків кустарно виготовленої або переробленої вогнепальної зброї. До **А.з.** найчастіше відносять вогнепальну зброю довільної конструкції, деталі та механізми якої виготовлені без дотримання відповідних технічних умов з різних підручних матеріалів вручну або з використанням металорізального верстатного обладнання загального (не збройового) призначення. Така зброя заряджається або з дула, або з казни. Казнозарядні зразки **А.з.** виготовляються під унітарний (як правило, 5-6 мм) патрон. Розбивання капсуля патрона проводиться ударним механізмом ударникового або куркового типу. **А.з.** конструктивно виготовляється з наслідуванням моделей зброї заводського виготовлення або маскується під предмети іншого призначення (авторучку, тростину тощо), іноді комбінується з холодною зброєю.

У разі прийняття рішення про відповідність посадової особи займаній посаді за певних умов Вища атестаційна комісія (відповідна атестаційна комісія) рекомендувала керівникові митного органу, митної організації призначити через рік повторне атестування, якщо посадова особа, що атестувалася, погодиться виконати надані їй рекомендації. У разі прийняття рішення про невідповідність посадової особи займаній посаді Вища атестаційна комісія (відповідна атестаційна комісія) рекомендувала керівникові митного органу, митної організації перевести посадову особу за її згодою на іншу посаду, що відповідає її професійному рівню, або звільнити із займаної посади. Кожне рішення атестаційної комісії повинно було мати відповідне обґрунтування.

Про результати кожного засідання Вищої атестаційної комісії (відповідної атестаційної комісії) її голова повідомляла керівника митних органів та митних організацій. За результатами атестації керівник митного органу, митної організації видавав відповідний наказ. Рішення про переведення посадової особи за її згодою на іншу посаду або про звільнення з посади приймалося керівником митного органу, спеціалізованої митної установи, організації у двомісячний термін з дня атестації. Прийняття такого рішення після закінчення зазначеного терміну не допускалося. Час тимчасової непрацездатності посадової особи, а також час перебування її у відпустці до цього терміну не включався. Посадова особа, визнана за результатами атестації такою, що не відповідає займаній посаді, звільнялася з роботи відповідно до законодавства. Рішення керівника митного органу, митної організації, прийняті за результатами атестації, могли бути оскаржені посадовою особою у суді. Зміна керівника або складу митного органу, митної організації не були підставою для проведення позачергової атестації.

Потушинська О.П.

Ряд вчених-криміналістів дотримується думки, що до **А.з.**, крім саморобної та переробленої серійного, слід віднести зразки зброї заводського виготовлення, яка не підпадає за своїми ознаками або характеристиками ні під один з існуючих видів (наприклад, стріляючий порсигар або стріляюча парасолька).

Як правило, саморобну зброю виготовляють з підручних матеріалів, на найпростішому обладнанні. У той же час, досвід показує, що окремі зразки, виготовлені майстрами-самоучками, виконані з відносно високою якістю. Практика криміналістики знає випадки, коли вилучені у злочинців зразки саморобної зброї відрізнялися цілим рядом конструктивних рішень, гідних патентування. Зокрема, загально відомим є приклад атипової автоматичної зброї, яку виготовляло та використовувало бандитське угруповання братів Толстоп'ятових, що діяло за часів СРСР в м. Ростові-на-Дону на зламі 60-70 рр. минулого століття.

Зразки атипової саморобної зброї вилученої митниками у різні роки.

Брати Толстопятові розробили зовсім нові конструкції стрілецької зброї. В 1972 р. вони створили знаменитий «гангстерський» автомат, що стріляє 9-міліметровими кулями. З трьох метрів постріл з такого автомата пробивав залізничну рейку. З висновку судово-балістичної експертизи ВНДІ судових експертиз (25 січня 1974 р.): «Жоден з відомих зразків ручної вогнепальної зброї не являвся моделлю, за якої виготовлялися привезені на експертизу пістолети-кулемети. Кінетична енергія, створеного В'ячеславом Толстоп'ятовим гладкоствольного автомата, перевищує кінетичну енергію кулі звичайної зброї в 4,5 рази».

Саморобна зброя, яка виготовляється зброярми кустарним способом також називається кустарною. Між поняттями саморобна зброя та кустарна зброя є суттєва різниця. Саморобна зброя виготовляється незаконно особами, які не мають ліцензії на право виготовлення зброї, що тягне за собою кримінальну відповідальність. Кустарна зброя виготовляється, як правило, в штучному варіанті майстром-зброярем (кустарем), який має дозвіл на виготовлення зброї в спеціальній майстерні на спеціальному обладнанні. Кустарна зброя проходить ліцензування, реєстрацію і може бути допущена до обігу.

В своїй більшості, з урахуванням відсутності будь-яких стандартів, **А.з.** виконана у варіантах, які становлять небезпеку для самого власника. Низька якість сталі, відсутність запобіжних механізмів, порушення конструкції механізмів виключає відповідність такої зброї критерію безпечного використання, який пред'являється до стандартної, ліцензованої зброї. З урахуванням усіх умов нестандартного виготовлення та використання, **А.з.** заборонена в більшості країн світу та не ліцензується. Відповідно, за зберігання і носіння **А.з.** передбачена юридична відповідальність.

Бурдін В.М.

АТРИБУТИКА МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – характерні ознаки, які вирізняли митну службу України серед інших органів державної влади та підтверджували легітимність її діяльності. До **А.м.с.У.** відносилися:

- емблеми та прапори митної служби України;

- формений одяг працівників митної служби України;
- службові посвідчення працівників митної служби України;
- заохочувальні відзнаки митної служби України.

Фрадінський О.А.

АТРИБУЦІЯ (лат. Atributio) – встановлення автора, дати і місця виготовлення твору, особливостей стилю виконавця мистецького виробу, призначення, устрою, матеріалу та техніки виконання пам'ятки культури. Вона є однією з операцій експертизи пам'яток культури: ідентифікація; **А.**; визначення прогностичної вартості пам'ятки.

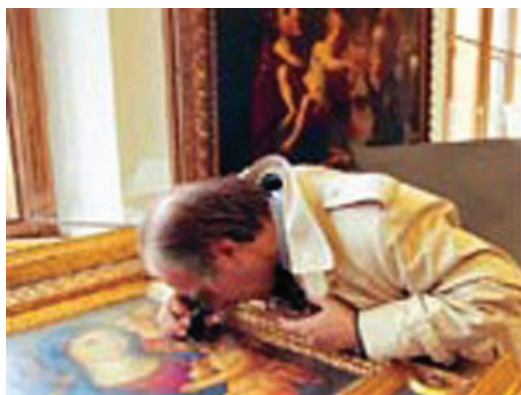
А. об'єкта культури здійснює фахівець-мистецтвознавець на основі комплексної експертизи.

Комплексна (складна) експертиза поєднує три види досліджень: мистецтвознавче, стилістичне

(«знавецька» експертиза); архівно-документальне; техніко-технологічне.

«Знавецька» експертиза – один з найпоширеніших видів експертизи, традиційної для роботи закупівельних комісій, при спілкуванні з приватними колекціонерами, коли у короткий термін необхідно надати атрибуційний висновок на основі візуального аналізу. Таку експертизу здійснюють знавці (звідси її назва – «знавецька»), які спираються на свій накопичений роками досвід. Експерти-знавці виконують основну роботу, здійснюючи мистецтвознавчий стилістичний аналіз, який віді-

грає важливу роль в **А.** пам'яток образотворчого мистецтва: вирішують питання про оригінальність твору, тобто про його приналежність автору, школі, часу, соціальному середовищу побутування твору.

Архівно-документальна експертиза – встанов-

АУДИТ (лат. «audire» – слухати, «audio» – він чує, слухач). Перше документальне свідчення про існування **А.** датується 1299 р., коли королівським указом в Англії було призначено аудиторів у відповідних графствах. За визначенням американських вчених Е.А. Аренса і Дж. К. Лоббека **А.** – це процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник нагороджує й оцінює свідчення про інформацію, що підлягає кількісній оцінці і належить до специфічної господарської системи, з метою визначення і відображення у своєму висновку ступеня відповідності цієї інформації встановленим критеріям.

Відповідно до ЗУ «Про аудиторську діяльність» **А.** – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Міжнародні стандарти **А.** (МСА), які прийняті на території України в якості національних, визна-

лює наявність документальних свідочств походження пам'ятки культури, її приналежність історичним подіям чи особам. Цей вид експертизи посідає важливе місце у процедурі встановлення інформаційного забезпечення пам'ятки культури, ступінь якого визначає вартість художнього виробу.

Техніко-технологічна експертиза передбачає широкий спектр лабораторних техніко-технологічних досліджень матеріальної структури пам'яток культури з використанням мікроскопів, спектрального аналізу, різноманітних хімічних реактивів, ультрафіолетового, інфрачервоного, рентгенівського випромінювання тощо.

Тільки комплексне, системне дослідження культурної цінності дозволяє експерту здійснити **А.** пам'яток культури, визначити їх оціночну вартість і зробити висновок про можливість вивезення (тимчасового вивезення) цих культурних цінностей за межі України.

Калашникова О.Л.

чають, що метою **А.** є підвищення ступеня довіри визначених користувачів до фінансової звітності. Її досягають через висловлення аудитором думки про те, чи була складена фінансова звітність у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності. Таким чином, відповідно до вимог МСА **А.** входить до групи завдань з надання впевненості, за яким фахівець-практик надає висновок, призначений підвищити ступінь довіри визначених користувачів, інших ніж відповідальна сторона, щодо результату оцінки або визначення предмета перевірки за відповідними критеріями. ГКУ визначає, що **А.** здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими організаціями, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення.

Найбільш поширеними видами **А.** є: зовнішній (обов'язковий та ініціативний) і внутрішній. **Обов'язковий А.** – один із основних способів забезпечення добросовісності діяльності важливих для розвитку економічної системи та суспільно значущих суб'єктів господарювання, оскільки вони не лише підтримують економічну життєздатність і незалежність держави, а й гарантують громадянам (вкладникам та інвесторам) захищеність їх економічних прав.

Згідно законодавства, проведення **А.** є обов'язковим для: підтвердження достовірності та повноти фінансової звітності ПАТ, підприємств – емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету; перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, ПАТ, страхових і холдингових компаній, інсти-

тутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників; емітентів цінних паперів та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів. Однак, відповідно до вимог ЦКУ аудиторська перевірка діяльності акціонерного товариства, у тому числі такого, що не зобов'язане публікувати для загального відома документи, має бути проведена у будь-який час на вимогу акціонерів, які разом володіють не менш як десятьма відсотками акцій. Обов'язковість **А.** також визнається іншими законами України у таких випадках: при перевірці фінансової звітності банків, що подається до НБУ; для підтвердження достовірності та повноти річного балансу і звітності страховиків; для перевірки фінансової звітності

підприємства, що приватизується та ін. Ініціативний **А.** – це сфера, яка потребує мінімального втручання з боку держави в особі регулятора, оскільки відповідальність за якість послуг лежить на професійній спільноті в цілому, а якість послуг оцінюється безпосередньо замовником. Внутрішній **А.**, за визначенням Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів, – це діяльність з надання незалежних та об'єктивних гарантій і консультацій, спрямованих на удосконалення діяльності організації. Внутрішній **А.** допомагає організації досягти встановлених цілей, використовуючи систематизований та послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю та корпоративного управління.

Вакульчик О.М.

АУДИТОР (лат. «audio» – він чує, слухач; англ. «auditor» – ревізор; франц. «auditeur» – слухач). У середньовічній Європі **А.** називали службовця, який повинен був вислуховувати звіти посадових осіб. В XVI ст. було запроваджено контроль облікових книг, а осіб, які здійснювали перевірки облікових записів, називали **А.** У духовних навчальних закладах **А.** називали найкращого учня-відмінника, якому вчитель доручав перевіряти інших учнів.

У Росії звання **А.** було введено Петром I, який у воїнському статуті (1716 р.) і в таблиці про ранги до воїнського чину зарахував і **А.**. Сучасний **А.** – це висококваліфікований спеціаліст у галузі бухгалтерського обліку та контролю, фінансів і аналізу, економіки та права, який має повноваження здійснювати аудиторську діяльність на договірній основі з подальшим наданням офіційних висновків.

Відповідно до ЗУ «Про аудиторську діяльність», **А.** може бути фізична особа, яка має сертифікат, що визначає її кваліфікаційну придатність на заняття аудиторською діяльністю на території України. Сертифікат **А.** – це офіційний документ, який засвідчує рівень професійних знань, необхідних для здійснення аудиту підприємств і господарських товариств (серія «А»), банків (Серія «Б») на території України. Сертифікація **А.** здійснюється

Аудиторською палатою України. Термін чинності сертифікату не може перевищувати п'яти років. Право на отримання сертифікату мають фізичні особи, які здобули вищу економічну або юридичну освіту, необхідні знання з питань аудиту, фінансів, економіки та господарського права, досвід роботи не менш трьох років підряд на посадах ревізора, бухгалтера, юриста, фінансиста, економіста, асистента (помічника) **А.**.

Розрізняють внутрішні та зовнішні **А.**. Внутрішні працюють на підприємстві, отримують відповідний оклад за виконання посадових обов'язків та повинні підпорядковувати свою роботу цілям власників підприємства. Зовнішні **А.** є незалежними і виконують перевірку для цілей третіх осіб (користувачів інформації про підприємство).

У різних країнах світу є державні, громадські і внутрішні **А.**. Їх права і обов'язки різні. У США **А.** – основна фігура в обліку, яка організовує і контролює всю систему обліку на підприємстві. У нього більш широкі функції ніж в українських **А.**. У всіх розвинених країнах, бажаючи набути кваліфікацію бухгалтера-аудитора, мають пройти тривале навчання та набути практичну діяльність, а також скласти численні іспити, що є гарантією професіоналізму майбутнього спеціаліста.

В Україні **А.** забороняється безпосередньо займатися іншими видами підприємницької діяльності, що не виключає їх права отримувати дивіденди від акцій та доходи від інших корпоративних прав. **А.** має право займатися аудиторською діяльністю як фізична особа – підприємець або у складі аудиторської фірми з дотриманням законодавчих вимог. **А.** не може бути особою, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення. **А.** забороняється використовувати свої повноваження з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки чи пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

Відповідно до вимог законодавства України **А.** і аудиторські фірми під час здійснення аудиторської діяльності мають право: самостійно визначати форми і методи проведення аудиту та надання інших аудиторських послуг на підставі чинного законодавства, стандартів аудиту та умов договору із замовником; отримувати необхідні документи, які мають відношення до предмета перевірки і знаходяться як у замовника, так і у третіх осіб; отримувати необхідні пояснення в письмовій чи усній формі від керівництва та працівників замовника; перевіряти наявність майна, грошей, цінностей, вимагати від керівництва суб'єкта господарювання проведення контрольних оглядів, замірів виконаних робіт, визначення якості продукції, щодо яких здійснюється перевірка документів; залучати на договірних засадах до участі в перевірці фахівців різного профілю.

А. і аудиторські фірми зобов'язані: в аудиторській діяльності дотримуватися законодавчих вимог, стандартів аудиту, принципів незалежності **А.**

АУКЦІОН (лат. *auctio* – зростання) – спосіб організації торгівлі за яким покупцем аукціонного товару вважається та фізична чи юридична особа, яка запропонувала найвищу ціну. В основу **А.** покладено принцип конкурентності між учасниками торгу, який сприяє підвищенню ціни на товар та максимізації прибутку. Про дату та місце проведення **А.** повідомляється наперед. Об'єктом торгів виступають аукціонні товари. До основних аукціонних товарів відносять: хутро, чай, тютюн, фрукти, рибу, антикварні вироби, предмети старовини, художні вироби. Товар на **А.** продається одиничними

АФРИКАНСЬКИЙ СОЮЗ (англ. African Union Authority, AU) – міжнародна міждержавна організація, що об'єднує держави Африки, правонаступник Організації африканської єдності (ОАЄ). У 2013 р. до складу **АС** входило 54 країни. Заснована 9 лип-

ня 2002 р. Найважливіші рішення в рамках організації приймаються на асамблеї **АС** – зборах глав держав і урядів держав – членів організації, які проводяться раз на півроку. Секретаріат **АС** і Комісія **АС** розташовані в Аддіс-Абебі, столиці Ефіопії.

та відповідних рішень Аудиторської палати України; належним чином проводити аудит та надавати інші аудиторські послуги; повідомляти власників, уповноважених ними осіб, замовників про виявлені під час проведення аудиту недоліки ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності; зберігати в таємниці інформацію, отриману при проведенні аудиту та виконанні інших аудиторських послуг, не розголошувати відомості, що становлять предмет комерційної таємниці, і не використовувати їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб; відповідати перед замовником за порушення умов договору відповідно до договору та закону; обмежувати свою діяльність наданням аудиторських послуг та іншими видами робіт, які мають безпосереднє відношення до надання аудиторських послуг, у формі консультацій, перевірок або експертиз; своєчасно подавати до Аудиторської палати України звіт про свою аудиторську діяльність.

Вакульчик О.М.

зразками або стандартними партіями (лотами). В процесі торгу особа, що здійснює торги, оголошує присутнім потенційним покупцям назву товару та його стартову ціну. Придбані товари підлягають негайній оплаті покупцем. Організаторами торгів на **А.** можуть виступати спеціалізовані комерційні підприємства або ж фізичні чи юридичні особи, для яких **А.** не є профільною діяльністю (власники товару, салони, музеї, галереї).

Залежно від техніки встановлення ціни **А.** поділяються на: англійський (**А.** на підвищення) – передбачає поступове збільшення ціни учасниками аукціонних торгів; голландський (**А.** на пониження) – передбачає встановлення максимального рівня ціни із поступовим його зменшенням продавцем до величини, яка буде прийнятною покупцю. За способом проведення **А.** може бути відкритим – коли покупці володіють інформацією про ціни, запропоновані іншими учасниками торгів та закритим – **А.**, під час проведення якого будь-яка інформація про ціну, запропоновану іншими учасниками є таємною для покупця. В залежності від можливості участі у торгах **А.** поділяються на відкриті (участь беруть усі бажаччі) та закриті (коли до торгів допускається обмежено коло осіб до яких висуваються певні вимоги). На практиці розрізняють добровільний **А.** – проводиться на основі рішення власника товарів та примусовий **А.**, що здійснюється органами виконавчої чи судової влади з метою погашення боргів, продажу конфіскованого чи беззахязного майна.

Фрадинський О.А.

Прапор Африканського союзу

Історичні попередники **АС** – Союз африканських держав (англ. Union of African States), конфедерація держав Африки, створена в 1960 рр. за ініціативи президента Гани Кваме Нкрума, Організація африканської єдності (англ. Organisation of African Unity), заснована 25 травня 1963 р., Африканське економічне співтовариство (англ. African Economic Community), засноване 1991 р.

Емблема Африканського союзу

У 2000 р. під час саміту в Ломе прийнято Уставний акт **АС**, у 2001 р. на саміті в Лусаці – план реалізації проекту нової організації. Тоді ж схвалено масштабну програму стратегії розвитку Африки – «Нове партнерство для розвитку Африки», або НЕПАД.

Завдання **АС**: зміцнення єдності та солідарності африканських держав і народів Африки; захист суверенітету, територіальної цілісності й незалежності держав-членів; прискорення політичної та соціально-економічної інтеграції континенту; просування та відстоювання спільних позицій з питань, що становлять інтерес для континенту та його народів; сприяння міжнародному співробітництву відповідно до Статуту ООН і Загальної декларації прав людини; зміцнення миру, безпеки і стабільності на континенті; зміцнення та захист

прав людини відповідно до Африканської хартії прав людини і народів та інших інструментів із забезпечення прав людини; створення необхідних умов, завдяки яким континент зможе займати гідне місце в глобальній економіці і в міжнародних переговорах; сприяння сталому розвитку на економічному, соціальному та культурному рівнях, а також інтеграції африканських економік; сприяння співробітництву у всіх сферах людської діяльності для підвищення рівня життя населення Африки; координація та гармонізація політики між наявними і майбутніми регіональними економічними спільнотами з метою поступового виконання завдань **АС**; забезпечення прогресу у розвитку континенту через сприяння в наукових дослідженнях у всіх сферах, насамперед у сфері науки і технологій; співробітництво з відповідними міжнародними партнерами в діяльності з ліквідації хвороб і сприяння здоровому способу життя на континенті.

Вищий орган **АС** – асамблея, яка складається з глав держав та урядів або їх акредитованих представників. Асамблея проводиться не менше одного разу на рік. При цьому на вимогу будь-якої держави-члена за схваленням 2/3 держав-членів асамблея може зібратися на надзвичайну сесію. Її очолює голова, що обирається на один рік державами-членами зі складу глав держав чи урядів. Повноваження асамблеї: визначає загальну політику **АС**; розглядає та приймає рішення з різних доповідей та рекомендацій, підготовленими іншими органами **АС**; розглядає питання про членство в організації; засновує нові органи **АС**; контролює реалізацію політики та рішень **АС**, а також їх дотримання державами-членами; приймає бюджет **АС**; дає вказівки Виконавчій раді **АС** щодо управління конфліктами, війнами та іншими надзвичайними ситуаціями; призначає та знімає з посади суддів Верховного суду **АС**; призначає голову Комісії та його заступників, комісара Комісії, а також визначає їх завдання й термін повноважень. Рішення в асамблеї приймаються на основі консенсусу або, в іншому випадку, 2/3 голосів держав-членів організації. Процедурні питання вирішуються простою більшістю голосів.

Для зміцнення подальших інтеграційних процесів, насамперед економічних, у 2004 р. створено Панафриканський парламент. До його складу входять представник від держав-членів організації. Виконавча рада (ВР) **АС** складається з міністрів закордонних справ або інших міністрів/державних службовців, призначених урядами держав-членів. Засідання ВР проводяться щонайменше двічі на рік. При цьому на вимогу будь-якої держави-члена і за схваленням 2/3 держав-членів ВР може зібратися на надзвичайну сесію. ВР координує та приймає рішення щодо спільних інтересів держав-членів, здійснення політичної стратегії, сформульованої асамблеєю, й несе перед нею відповідальність. Сфера діяльності та відповідальності

ВР включає: зовнішню торгівлю; енергетику; промисловість; природні і сільськогосподарські ресурси; захист навколишнього середовища, гуманітарну діяльність і ліквідацію надзвичайних ситуацій; транспорт і комунікації; страхування; освіту, культуру, охорону здоров'я, розвиток трудових ресурсів; науку і технології; громадянство, місце проживання та імміграційні питання; соціальну безпеку, в тому числі формулювання політики щодо захисту материнства і дітей, а також інвалідів та осіб з обмеженими можливостями; організацію системи африканських премій, медалей і призів. Рішення у ВР, як і в асамблеї, приймаються на основі консенсусу або, в іншому випадку, 2/3 голосів держав-членів організації. Проте процедурні питання вирішуються простою більшістю голосів. Крім того, існують спеціалізовані технічні комітети, які несуть відповідальність перед ВР: Комітет сільського гос-

подарства і сільськогосподарських питань; Комітет валютних і фінансових справ; Комітет торгівлі, митних та імміграційних питань; Комітет промисловості, науки і технологій, енергетики, природних ресурсів та навколишнього середовища; Комітет транспорту, комунікацій і туризму; Комітет охорони здоров'я, трудових і соціальних питань; Комітет освіти, культури та людських ресурсів.

Усередині Африканського союзу діють також інші органи: Верховний суд; Комісія АС (адміністративно-виконавчий орган, що виконує функції секретаріату); Комітет постійних представників; Економічна, соціальна і культурна рада; Рада миру і безпеки. Заплановано створити три фінансові інститути: Африканський центральний банк (до 2028 р.), Африканський валютний фонд, Африканський інвестиційний банк.

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

БАГАЖ (фр. *bagage* – дорожні речі) – 1) на залізничному транспорті – речі та інші матеріальні цінності, що відправляються пасажиром за окрему плату при наявності проїзних документів у багажному вагоні, який прямує в тому ж напрямку, що і пасажир; 2) на морському транспорті – будь-який предмет, що перевозяться перевізником за договором перевезення, за винятком: живих тварин, речей або автомашин, що перевозяться за договором фрахтування, коносаментом чи іншим договором, який стосується головним чином перевезення вантажів; 3) на авіатранспорті – речі пасажирів, членів екіпажу, що перевозяться на борту повітряного судна за угодою з авіаційним перевізником;

БАГАЖ НЕСУПРОВОДЖУВАНИЙ – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян. У **Б.н.** можуть переміщуватися як особисті речі, так і інші товари. **Б.н.** (його наявність та кількість місць) заявляється на підставі багажних документів при в'їзді в Україну в декларації у пункті пропуску через митний кордон в одному примірнику, який передається власнику **Б.н.**, що містить товари, які переміщуються через митний кордон України і підлягають письмовому декларуванню або оподаткуванню, заявляється у декларації на товари у двох примірниках, один з яких передається власнику **Б.н.** або уповноваженій ним особі після завершення митного оформлення. Фактурна вартість товарів, які переміщуються у **Б.н.**, крім вартості самих товарів, включає вартість їх страхування та перевезення (фрахту) до моменту перетинання ними митного кордону України.

Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у **Б.н.**, здійснюється в митницях за місцем проживання або

4) на автотранспорті – речі, вантаж, що упаковані для відправлення транспортом і перевозяться окремо від пасажирів.

Перевезення **Б.** здійснюється на договірних засадах за встановленими тарифами. Документом, що видається пасажирові, який здає **Б.** на перевезення, є багажна квитанція. Даний документ також є формою договору на перевезення, за яким перевізник зобов'язується перевезти **Б.** до пункту призначення, а пасажир чи відправник **Б.** зобов'язується оплатити вартість перевезення. **Б.**, підготовлений до відправлення, підлягає зважуванню з нанесенням маркування (зазначення станції відправлення, призначення, даних про відправника та одержувача, особливості поводження з **Б.**). Відповідальність за втрату, нестачу, псування чи пошкодження **Б.** несе перевізник, якщо подія, внаслідок якої було завдано шкоди **Б.**, сталася під час перевезення і була наслідком вини або недбалості перевізника. В залежності від особливостей транспортування, митного оформлення та супроводження **Б.** в митній термінології розрізняють супроводжуваний **Б.**, несупроводжуваний **Б.** та **Б.**, що відстав від громадянина.

Медвідь Ю.О.

тимчасового перебування зазначених громадян, у місці кінцевого призначення транспортного засобу, що здійснював перевезення цих товарів, або, за заявою громадянина, – у пунктах пропуску через державний кордон України. Отримання **Б.н.** відбувається на підставі декларації, оформленої в пункті пропуску через митний кордон України або декларації на товари, що переміщуються через митний кордон у **Б.н.** **Б.н.**, що вивозиться за межі митної території України заявляється у декларації у двох примірниках, де зазначаються відомості про товари, що містяться в **Б.н.** Один примірник оформленої декларації додається до товаросупровідних документів на **Б.н.** Забороняється ввозити на митну територію України в **Б.н.** продукти харчування без упаковки виробника. У випадках наявності підстав вважати, що **Б.н.** містить товари, які становлять небезпеку для життя, здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля або якщо громадянин чи уповноважена ним особа не з'явилися протягом одного місяця з дня надходження до митниці призначення **Б.н.** – здійснюється огляд **Б.н.**

Медвідь Ю.О.

БАГАЖ СУПРОВОДЖУВАНИЙ – товари, що

належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів. **Б.с.** переміщується виключно з його власником або уповноваженою ним особою. У **Б.с.** можуть перевозитися як особисті речі, так і інші товари. **Б.с.**, що містить товари, які переміщуються через митний кордон України і підлягають письмовому декларуванню або оподаткуванню, заявляється у декларації на товари, де зазначаються відомості про наявність **Б.с.** та кількість його місць. Фактурна вартість товарів, які переміщуються у **Б.с.**, визначається на основі касових або товарних чеків, ярликів, інших документів роздрібної торгівлі, які містять відомості щодо вартості таких товарів. Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у **Б.с.**, здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України.

Медвідь Ю.О.

БАГАЖ, ЩО ВІДСТАВ ВІД ГРОМАДЯНИНА – супроводжуваний багаж або його частина, що на момент здійснення громадянином декларування товарів не прибув у пункт призначення або прибув у пункт призначення, але не був отриманий громадянином з будь-яких причин.

Б.в.г. (його наявність та кількість місць) заявляється на підставі багажних документів при в'їзді в

Україну в декларації у пункті пропуску через митний кордон в одному примірнику, який передається власнику **Б.в.г.** **Б.в.г.**, що містить товари, які переміщуються через митний кордон України і підлягають письмовому декларуванню або оподаткуванню, заявляється у декларації на товари у двох примірниках, один з яких передається власнику **Б.в.г.** або уповноваженій ним особі після завершення митного оформлення. Фактурна вартість товарів, які переміщуються у **Б.в.г.**, визначається на основі касових або товарних чеків, ярликів, інших документів роздрібної торгівлі, які містять відомості щодо вартості таких товарів. Митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України громадянами у **Б.в.г.**, здійснюється у пунктах пропуску через державний кордон України. Отримання **Б.в.г.** відбувається на підставі декларації, оформленої в пункті пропуску через митний кордон України або декларації на товари, що переміщуються через митний кордон у **Б.в.г.**

Медвідь Ю.О.

БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ (англ. Bahamas) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ.

БАЗИСНА ЦІНА – 1) ціна товару, роботи, послуги, що відповідають встановленим кількісно-якісним характеристикам та яка береться за основу для визначення рівня цін товарів, робіт, послуг при укладанні договорів на їх поставку, в тому числі зовнішньоекономічних; 2) ціна, що встановлюється на момент укладання угоди купівлі-продажу товару, постачання якого відбуватиметься у майбутньому; 3) ціна, яка в плановій економіці береться за основу при плануванні і веденні статистики та характеризує реальну динаміку виробництва валового внутрішнього продукту, оскільки вартість виготовленої продукції за різні роки розраховується в **Б.ц.**

Б.ц. визначає фактичну ціну товару, до якої застосовуються ряд надбавок і знижок. Розмір надбавок і знижок до **Б.ц.** коригується сезонністю попиту на товар, наявністю чи відсутністю у відповідний час аналогічного товару на ринку, терміном придатності товару, умовами поставки товару тощо. При зміні кон'юнктури ринку **Б.ц.** залишається стабільною, а надбавки і знижки піддаються змінам, що призводить до відповідного зростання або зниження ціни на товар.

У ЗЕД **Б.ц.** являється базою для визначення індексу цін на товари, роботи та послуги, які є об'єктом міжнародної торгівлі. З метою врахування

зміни асортименту, кількісно-якісних характеристик або появи нових товарів, робіт та послуг **Б.ц.** систематично переглядається. Інформація про **Б.ц.** є загальнодоступною та публікується в міжнародній та національній статистиці, періодичних економічних виданнях. З врахуванням умов зовнішньоекономіч-

ного договору, умов поставки, країни походження, кількісно-якісних характеристик товару **Б.ц.** може використовуватися контролюючими митними органами при перевірці достовірності декларування митної вартості даного товару.

Медвідь Ю.О.

БАЗИСНІ УМОВИ ПОСТАВКИ – передбачені договором на поставку товару умови визначення місця передачі права власності на товар, розподілу витрат покупця та продавця щодо навантаження, розвантаження, транспортування і страхування товару, визначення відповідальності за втрату чи пошкодження товару, а також визначення інших обставин або дій, обов'язок виконання яких покладено на продавця і покупця товару при його купівлі-продажі та транспортуванні.

Б.у.п. можуть зазначатися як в договорах купівлі-продажу, так і в договорах фінансового чи оперативного лізингу (оренди). **Б.у.п.** встановлюють базисну ціну на товар, яка залежить від того, чи включаються витрати на страхування, транспортування та інші витрати у ціну товару чи ні, а також регламентують конкретні (базисні) обставини та дії, обов'язок виконання яких покладено на продавця та покупця. **Б.у.п.** забезпечують узгодження дій контрагентів та спрощують вирішення спорів, що виникають при купівлі-продажі товару та його

доставці. Особливості використання **Б.у.п.** регламентовані міжнародною практикою. З метою уніфікації тлумачення **Б.у.п.** Міжнародна торговельна палата розробила і випустила у 1953, 1980, 1990, 2000 та 2010 роках Міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів «Інкотермс» (International Commercial Terms).

Б.у.п. товару, зазначені в зовнішньоекономічному договорі, враховуються для перевірки правильності декларування митної вартості товару та нарахування митних платежів, а саме визначення питання щодо включення або не включення транспортних, страхових та інших витрат до **Б.у.п.** товару. В разі невиключення транспортних, страхових та інших витрат до **Б.у.п.** товару та недекларування їх вартості, відповідні контролюючі органи збільшують митну вартість товару на суму транспортних, страхових та інших витрат, понесених при доставці даного товару до митного кордону.

Медвідь Ю.О.

БАЗОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ (нар. 15(27) липня 1917 р. – 4 травня 1993 р.) – начальник Головного управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР (із 15 квітня 1986 по 16 червня 1989 р.), радянський дипломат та партійний діяч. Надзвичайний та Повноважний Посол СРСР (1972 р.), Дійсний державний радник митної служби СРСР (із 16 грудня 1986 р.), депутат Верховної Ради СРСР 6-8 скликань.

Народився в м. Новозибков Брянської губернії (Росія). У 1936 р. закінчив Борисовський індустріальний технікум, трудову кар'єру розпочав у якості слюсаря на заводі. Із початком II світової війни – у вересні 1941 р. призваний на військову службу. Учасник бойових дій на Волховському, Ленінградському

та Третьюму Прибалтійському фронтах у складі політвідділу 44 стрілецької Чудівської Червонопрапорної дивізії. Брав участь в обороні м. Ленінграда, за зразкове виконання своїх посадових обов'язків нагороджений бойовим

орденом Червоної Зірки. Після демобілізації з армії, у 1947 р. закінчив Ленінградський інститут

Працював на комсомольських та партійних посадах у Ленінграді, інспектором, завідувачим сектору Центрального Комітету КПРС (до 1961 р.), в 1961-1972 рр. – перший секретар Новгородського обласного комітету КПРС. Із 1972 р. – направлений на дипломатичну роботу в Болгарію у якості посла, в 1982-1986 рр. – посол СРСР в Угорщині. Кандидат в члени Центрального Комітету КПРС (1961-1976 рр.), член Центрального Комітету КПРС (із 1976 р.).

В 1986 р. **Б.** призначений на посаду начальника Головного управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР, яке було створене шляхом виокремлення Головного митного управління зі складу Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР з підпорядкування його безпосередньо Уряду. Такі зміни обумовлювалися проголошеною в СРСР «перебудовою» та лібералізацією економічних відносин, у тому числі, – на міждержавному рівні. Почав розробку радянської нормативно-правової бази у сфері митної справи із врахуванням світових стандартів та вимог. Із 1988 р. запроваджено декларування товарів у спеціально створюваних зонах митного контролю, у квітні 1989 р. почали використовувати вантажну митну декларацію, форма якої була наближена до форми Єдиного адміністративного документа.

Нагороджений двома ордена Леніна, двома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, двома ордена-

ми «Знак Пошани», медаллю «За оборону Ленінграда», а також державними відзнаками Болгарії та Угорщини.

Із 1989 р. – на пенсії. Помер у м. Москва, похований на Троєкуровському кладовищі.

Фрадинський О.А.

БАКТЕРІОЛОГІЧНА (БІОЛОГІЧНА) ЗБРОЯ

– зброя, дія якої ґрунтується на використанні хвороботворних властивостей бойових біологічних засобів, які можуть викликати масові захворювання

людей, тварин і рослин, а саме: а) збудники захворювань (патогени), небезпечні для людини, – віруси (збудники різних видів гарячки, енцефаліту, віспи, тифу, бруцельозу, холери, дизентерії, сапу, чуми, туляремії, орнітозу, ботулізму, газової гангренни, правцю тощо і токсини (газової гангренни, стафілококу, дизентерійний, холерний і правцевий токсин); б) патогени небезпечні для тварин, – віруси (збудники чуми свиней, грипу птахів, ящуру, віспи кіз та овець, сказу, хвороби Ньюкасла, чуми дрібних жуйних та чуми великої рогатої худоби тощо) і бактерії (збудник плевропневмонії рогатої худоби); в) патогени небезпечні для рослин, – віруси (збудник куцистості верхівки бананів), бактерії (збудники опіку цукрової тростини, опіку рису, раку цитрусових, збудник хвороби Пірса винограду), мікроскопічні гриби (збудники антракнозу кави, гелмінтоспориозу рису, стеблової та жовтої іржі пшениці, пірікуляріозу рису, інфекційного висихання цитрусових, моніліозу кави) тощо.

Б.з. володіє високою бойовою ефективністю, що дозволяє вражати великі площі при малих затратах сил і засобів. Вона викликає ураження (захворювання) при попаданні в організм в мізерно малих кількостях. Вражаюча дія проявляється через певний час. Уражаюча дія **Б.з.** базується на використанні в першу чергу хвороботворних власти-

востей патогенних мікробів і токсичних продуктів їх життєдіяльності. Потрапивши в організм людини або тварини в дуже малій кількості, хвороботворні мікроби і їх токсичні продукти призводять до виникнення дуже важких інфекційних захворювань, які закінчуються при відсутності своєчасного лікування тривалим лікуванням або смертю.

Уражаюча дія **Б.з.** проявляється не одразу, а через деякий час (інкубаційний період). Вона залежить від виду і кількості хвороботворних мікробів або токсинів, які потрапили в організм, і від фізичного стану людини. Найчастіше інкубаційний період продовжується від 2 до 5 діб. Протягом цього періоду люди зберігають працездатність. Деякі захворювання, що виникли внаслідок ураження (чума, натуральна віспа) можуть потім передаватися від уражених здоровим людям через повітря, укуси кровососних комах та іншими шляхами. Пік захворювання називаються контагіозними. Захворювання, які називаються неконтагіозними (сибірка, туляремія і інші) від хворих людей до здорових практично не передаються. **Б.з.** має сильну психологічну дію на людину.

В основі уражаючої дії **Б.з.** є засоби, спеціально виготовлені для бойового використання біологічних агентів, які, потрапляючи в організм людей і тварин, призводять до важких інфекційних захворювань. До біологічних агентів відносять: окремі види хвороботворних мікробів і вірусів, а також продукти їх життєдіяльності; генетичний матеріал молекули інфекційних нуклеїнових кислот, одержаний з мікробів (вірусів). Заходи бойового застосування **Б.з.** базуються на здатності патогенних мікробів проникати в організм людини наступними шляхами: з повітрям, через органи дихання; з водою і продуктами харчування; через uszkodження шкіри, внаслідок укусів зараженими кровососними членистоногими; через слизові оболонки рота, носа, очей, а також через пошкоджену шкіру.

Враховуючи шляхи попадання біологічних засобів в організм людини заходами застосування вважають наступні: аерозольний – це розпилення біологічних рецептур для зараження приземного шару повітря частинками аерозолі; трансмісійний – це розсіювання у вибраному районі штучно заражених біологічними засобами кровососних переносників; інверсійний – зараження біологічними засобами повітря і води диверсійним оснащенням.

Коновалов Ю.О.

БАЛАНС ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИЙ – складова частина платіжного балансу держави, що представляє собою співвідношення між вартістю експорту й імпорту товарів за певний період часу (місяць, квартал, рік).

Б.з. складається за даними митної статистики і показує не тільки товари, які перетнули кордон, але й платежі та надходження від експорту й імпорту, які в часі можуть не збігатися з рухом товарів. **Б.з.** складається як із уже оплачених, так

і здійснених у кредит торговельних угод. **Б.з.** вважається активним, якщо надходження випереджають і перевищують платежі, тобто спостерігається позитивний залишок. **Б.з.** вважається пасивним, якщо надходження менші від платежів – залишок негативний. Конкретна величина сальдо торговельного балансу становить різницю між вартістю експорту та імпорту.

До країн, які у 2010-2011 рр. мали одні з найбільш позитивних **Б.з.** належали Китай, Федеративна Республіка Німеччини та Російська Федерація. Серед країн, **Б.з.** яких у 2010-2011 рр. був одним з найбільш від'ємних, – Сполучені Штати Америки, Індія, Франція. **Б.з.** України у 2010-2011 рр. також був від'ємним.

Коновалов Ю.О.

БАЛАНСИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ – система балансів, які відображають стан економічних відносин країни з іншими державами. У найзагальнішому вигляді **Б.м.р.** – це співвідношення грошових вимог і зобов'язань, надходжень і платежів однієї держави щодо інших держав. Основні види **Б.м.р.**: платіжний баланс, торговий баланс, баланс послуг і некомерційних платежів, розрахунковий баланс, баланс міжнародної заборгованості.

Розрахунковий баланс – співвідношення на певну (будь-яку) дату вимог і зобов'язань даної країни по відношенню до інших країн незалежно від термінів настання платежів. Такі вимоги і зобов'язання виникають в результаті експорту (імпорту) товарів і послуг, наданні (одержанні) позик і кредитів. Баланс міжнародної заборгованості не враховує поточну заборгованість, а показує лише співвідношення між закордонними активами і золотовалютними резервами країни, з одного боку, і зобов'язаннями перед іноземними вкладниками – з другого.

Платіжний баланс є найпоширенішим із **Б.м.р.**, який показує співвідношення платежів за кордон і надходжень з-за кордону за певний період часу (рік, квартал, місяць). Платіжний баланс – це балансовий рахунок міжнародних операцій як вартісне вираження всього комплексу світогосподарських зв'язків країни у формі співвідношення надходжень та платежів. Тобто, це кількісне і якісне вартісне відображення масштабів, структури і характеру зовнішньоекономічних операцій країни, її участі у світовому господарстві.

Торговий баланс – це співвідношення вартості експорту й імпорту. Оскільки значна частина зовнішньої торгівлі здійснюється в кредит, існують

розбіжності між показниками торгівлі, платежів та надходжень, що фактично здійснені за відповідний період. Саме завдяки цим розбіжностям у свій час і виникло поняття платіжного балансу як співвідношення здійснених грошових платежів і фактичних надходжень на відміну від загального торговельного балансу, що відображає відповідні вимоги і зобов'язання з різними термінами погашення. Економічний зміст активу або дефіциту торговельного балансу щодо конкретної країни залежить від її положення в світовому господарстві, характеру її зв'язків з партнерами і загальної економічної політики.

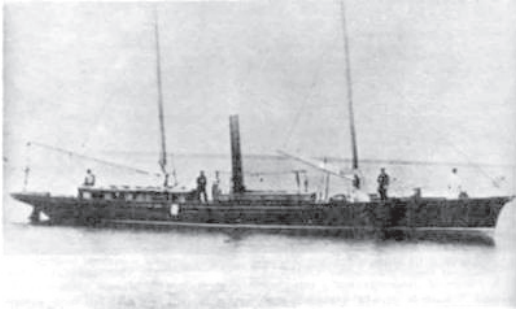
Баланс послуг та некомерційних платежів включає платежі і надходження за транспортні перевезення, страхування, електронний, телекомічний та інші види зв'язку, міжнародний туризм, обмін науково-технічним і виробничим досвідом, експортні послуги, утримання дипломатичних, торговельних та інших представництв за кордоном, передачу інформації, культурні та наукові обміни, різні комісійні збори, рекламу, організацію виставок, ярмарків тощо. Послуги стали найдинамічнішим сектором світогосподарських зв'язків, їх значення та вплив на обсяги і структуру платежів постійно зростають. Це торгівля ліцензіями, наука, іншими видами науково-технічного і виробничого досвіду, лізингові операції, ділові консультації та інші послуги виробничого і персонального характеру. За прийнятими у світовій статистиці правилами в розділ «Послуги» входять також виплати доходів за інвестиціями за кордоном і відсотків за міжнародними кредитами, хоча за економічним змістом вони ближчі до руху капіталів.

Шнирков О.І.

БАЛТІЙСЬКА МИТНА КРЕЙСЕРСЬКА ФЛОТИЛІЯ – з'єднання кораблів Балтійського флоту, основним призначенням яких був контроль за торговими та пасажирськими суднами з метою запобігання контрабанді. Сформована відповідно до указу імператора Олександра II від 1868 р. Кораблі

флотилії вступили у стрій в 1873-1874 р.

Штатом **Б.** передбачалося 10 парових крейсерів, 1 рятувальний катер та 101 гребні плавальні засоби для прибережного плавання. До екіпажу флотилії входив 1 контр-адмірал, 26 штаб- та обер-офіцерів, 7 гардемаринів, 129 осіб рядово-

*Крейсер Балтійської
митної крейсерської флотилії «Кречет»*

го складу. Першим командуючим **Б.** став контр-адмірал Павло Якович Шкот. Для придбання кораблів було виділено 400 тис. рублів на які в Англії було замовлено сім, озброєних 87-мм гарматою, парових баркасів водомісткістю у 35 т. На кожному із них передбачався екіпаж із двох офіцерів та одинадцяти матросів. Побудовані судна отримали назву морських птахів та були зараховані до складу флоту: «Ласточка», «Лебідь» та «Чайка» – 10 серпня 1873 р., «Копчик» та «Нирок» – 18 серпня 1873 р., «Кречет» та «Гагара» – 14 вересня 1873 р.

БАНК – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків; фінансово-кредитна установа, що зосереджує тимчасово вільні кошти (грошові вклади), надає їх у строкове користування у формі кредитів (позик), стає посередником у взаємних виплатах і розрахунках між підприємствами, установами чи окремими особами, регулює грошовий обіг у країні, включаючи випуск (емісію) нових грошей, здійснює операції з золотом, іноземною валютою та інші функції.

Б. в Україні створюються у формі ПАТ або кооперативного **Б.** **Б.** мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності.

Кораблі флотилії мали подвійне підпорядкування – рахувалися у списках військового флоту та входили до його складу, отримували свій прапор, вимпел та гойс, при цьому, паралельно, підпорядковувалися Митному департаменту Міністерства фінансів. Команди на кораблі митної варті набиралися із особового складу Балтійського флоту та на них поширювалися усі види пільг, передбачені для військових моряків. У штаті флотилії передбачалися посади спостерігачів на маяках, які здійснювали нагляд за суднами, що проходили в межах контрольної митної зони.

Ефективність діяльності **Б.** була настільки високою, що стала передумовою її ліквідації – із зменшенням рівня контрабанди падав рівень доходів від конфіскованого у контрабандистів товару, що у свою чергу обумовлювало збільшення витрат та утримання флотилії. Її утримання стало нерентабельним, тому у 1883 р. флотилію розформували, а кораблі передали у підпорядкування начальників митних округів. Про результативність діяльності митних крейсерів Балтійської флотилії свідчить той факт, що результатом їх патрулювання стало банкрутство страхової компанії у м. Мемелі (тепер – Клайпеда), яка займалася страхуванням контрабандних суден та вантажів на випадок їх затримання.

Фрадинський О.А.

Держава не відповідає за зобов'язаннями **Б.**, а **Б.** не відповідають за зобов'язаннями держави, якщо інше не передбачено законом або договором. Органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників **Б.**, у ході виконання ними службових обов'язків або втручатися у діяльність **Б.**, за винятком випадків, передбачених законом.

В Україні відповідно до законодавства створюються такі види **Б.**: державний **Б.** – це **Б.**, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі; кооперативний **Б.** створюється в порядку, передбаченому ЗУ «Про банки і банківську діяльність». Кооперативні банки створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральні кооперативні **Б.**

Учасниками **Б.** можуть бути юридичні і фізичні особи, резиденти та нерезиденти, а також держава в особі КМУ або уповноважених ним органів. Власники істотної участі у **Б.** повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан. Вимоги щодо ділової репутації та задовільності фінансового стану засновників та осіб, які набувають істотної участі у **Б.**, встановлюються НБУ. Учасниками **Б.** не можуть бути юридичні особи, в яких **Б.** має істотну участь, інститути спільного інвестування, об'єднання громадян, релігійні та благодійні організації.

Б. має повне і скорочене офіційні найменування українською та іноземними мовами. Найменування **Б.** має містити слово «банк», а також

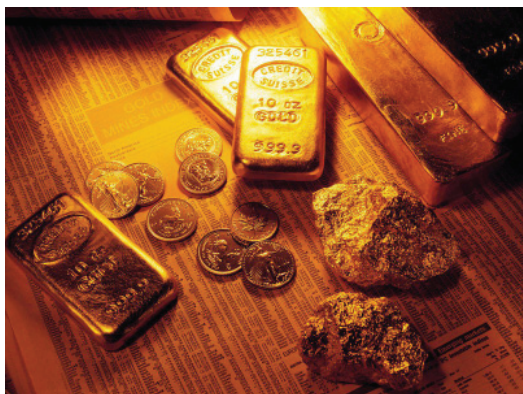
вказівку на організаційно-правову форму **Б**. Він має печатку зі своїм повним офіційним найменуванням.

Слово «банк» та похідні від нього дозволяється використовувати у назві лише тим юридичним особам, які зареєстровані НБУ як **Б**. і мають банківську ліцензію. Виняток становлять міжнародні організації, що діють на території України відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, та законодавства України. Не дозволяється використовувати для найменування

Б. назву, яка повторює вже існуючу назву іншого **Б**. або вводить в оману щодо видів діяльності, які здійснює **Б**. Вживання у найменуванні **Б**. слів «Україна», «державний», «центральный», «національний» та похідних від них можливе лише за згодою НБУ. Відокремлений підрозділ **Б**. використовує найменування лише того **Б**., відокремленим підрозділом якого він є. До назви відокремленого підрозділу **Б**. може додаватися найменування місцезнаходження цього відокремленого підрозділу.

Долобанько В.В.

БАНКІВСЬКІ МЕТАЛИ – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів у зливках та порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, що вироблені з дорогоцінних металів з пробами: для вітчизняних монет не нижче ніж для золота – 995, для срібла – 999, для платини і паладію – 999,5 і в іноземних монетах з дорогоцінних металів з пробами не нижче ніж для золота – 900, для срібла – 925, для платини та паладію – 999. **Б.м.** вагою, що перевищує 500 г, мають право ввозити в Україну виключно уповноважені банки.

Фізична особа має право ввозити в Україну і вивозити за межі України **Б.м.** вагою, що не перевищує 500 г, у вигляді злиwkів і монет на умовах письмового декларування митному органу в повному обсязі. Фізична особа має право вивозити

за межі України **Б.м.** вагою, що перевищує 500 г, у вигляді злиwkів і монет на підставі індивідуальної ліцензії на вивезення за межі України **Б.м.** та за умови письмового декларування митному органу в повному обсязі.

Юридичні особи (крім уповноважених банків) не мають права ввозити в Україну і вивозити за межі України **Б.м.**, за винятком увезення в Україну юридичною особою-резидентом **Б.м.**, що виготовлені нерезидентом за договором про перероблення (афінаж) давальницької сировини, якщо ці **Б.м.** в повному обсязі продаються Національному банку України (Державній скарбниці України). Підставою для ввезення в Україну цих **Б.м.** є спеціальний дозвіл Національного банку України. Підставою для надання юридичній особі-резиденту спеціального дозволу є такі документи: заява; копія договору з нерезидентом про перероблення (афінаж) банківських металів давальницької сировини; копія договору про продаж **Б.м.** Національному банку України. Юридична особа-резидент подає до Національного банку України в строк не більше ніж 10 робочих днів з дати оформлення митної декларації на ввезення **Б.м.** копію митної декларації та опис увезених **Б.м.** з розподілом за вагою злиwkів, за номіналом монет, засвідчені підписом керівника або заступника керівника юридичної особи-резидента та відбитком печатки цієї юридичної особи.

Митна декларація є підставою для вивезення (увезення) **Б.м.** і здійснення операцій за дорученням резидента або нерезидента протягом одного року з часу оформлення декларації.

Долобанько В.В.

БАРБАДОС (англ. Barbados) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАРБАДОС.

БАР'ЄР МИТНИЙ – див. МИТНИЙ БАР'ЄР.

БАР-КОД (англ. bar code) – набір геометричних символів, розташованих у відповідності із певним стандартом з метою ідентифікації товару оптичними скануючими приладами. **Б.к.** – це штриховий код (див.: Штриховий код), в якому інформація записана в двох вимірах, як в матриці (матричний, двовимірний код). Термін «матричний код» (Matrix code) означає двовірний штриховий код, засно-

ваний на розташуванні чорних елементів усередині матриці. Кожен елемент чорного кольору має однаковий розмір, а позиція елемента кодує дані, що дозволяє значно збільшити об'єм інформації, яку можна таким чином зашифрувати. **Б.к.** володіє характеристиками, що дозволяють його розшифрувати навіть при частковому пошкодженні картинки. Основною перевагою використання **Б.к.** є

Приклад QR-кода

легке розпізнавання скануючим пристроєм. Щоб розшифрувати картинку, достатньо мати необхідний пристрій з фотокамерою і спеціальною програмою – декодером. Використання **Б.к.** набуло широкого поширення в торгівлі, виробництві, рекламі та інших сферах життя.

Початком розвитку двовимірних штрихових кодів вважається 1984 р. Тоді Automotive Industry Action Group (AIAG) оприлюднила новий стандарт для маркування вантажів і деталей. Стандарт містить чотири штрихових коди Code 39 типу «stacked» (в перекладі з англ. «Stacked» – розташований один над одним, багаторівневий). Ці коди містили артикул деталі, їх кількість, інформацію про виробника і серійний номер.

Перший штриховий код, який дійсно міг би називатися двовимірним, був представлений компанією Intermec Corporation в 1988 р. Розробники компанії запропонували штриховий код типу Code 49. З 1988 р. були створені ще шість інших двовимірних символік. Це було зроблено з метою створення портативної бази даних в мінімально можливому просторі.

Двовірний код містить кодовану інформацію як по горизонталі, так і по вертикалі. Найбільш поширені такі **Б.к.** та їх види: Aztec Code; Data Matrix; QR код; PDF417;

Приклад Aztec code

QR-code з'явився в 1994 р. в Японії. Він створений дослідниками Denso-Wave (дочірня компанія Toyota). Цей двовимірний, або матричний, **Б.к.** застосовувався спочатку для ідентифікації автозапчастин на заводах корпорації, але швидко знайшов популярність за межами

виробничих ліній. Аббревіатура QR означає Quick Response, тобто «швидкий відгук». Особливість даного типу кодів в тому, що вони легко розшифровуються не тільки за допомогою спеціального сканера, але і за допомогою будь-якого смартфона з фотокамерою з досить простим програмним забезпеченням, що відкриває перспективи його застосування в повсякденному житті.

БАРТЕР – операція, яка передбачає обмін продукцією (товарами або послугами) між економічними суб'єктами без прямого безпосереднього використання будь-якої грошової одиниці.

Б. використовуються у випадках, коли спостерігається суттєва нестача грошово-валютних

Приклад коду DataMatrix

Aztec Code розроблений в 1995 р. доктором Логранс А., дослідником з фірми Welch Allyn Inc. Код був опублікований фірмою AIM International в 1997 р.

В Aztec code були об'єднані кращі відомі тоді особливості всіх двомірних штрихових кодів – MaxiCode, Code One, Data Matrix, Dot Code, PDF417, Super Code. Перші досліди друку квадратної «мішені», оточеній «шарами даних», сплетеними з решітками «елементів прив'язки», розташованої по периметру квадрата, дали в результаті зображення, що асоціюється з мистецтвом Центральної Америки, що і підказало ім'я «Aztec Code» для нової символіки.

DataMatrix являє собою чорно-білі елементи або елементи кількох різних ступенів яскравості, зазвичай у формі квадрата, розміщені в прямокутній або квадратній групі. Матричний штриховий код призначений для кодування тексту або даних інших типів. Найчастіше в промисловості і торгівлі застосовуються бітові матриці, що кодують від кількох байт до 2 кілобайт даних. Прообразом штрихових кодів у вигляді матриць є перфокарти.

PDF417 був розроблений і введений в 1991 р. компанією Symbol Technologies. PDF (з англ. Portable Data File – мобільний файл даних). PDF417 широко застосовується в ідентифікації особистості, обліку товарів, при здачі звітності в контролюючі органи та інших галузях.

Приклад коду PDF417

Штрихове кодування в Україні запроваджується поетапно з 1997 р. з прийняттям постанови КМУ № 574 від 29.05.1996 р. «Про впровадження штрихового кодування товарів». Штриховий код дозволяє отримати повну та достовірну інформацію про товар. Завдяки наявності в штриховому коді детальної інформації про товар та його виробника відповідні контролюючі органи мають можливість отримувати необхідну інформацію, якої бракує в супровідних документах на вантаж, або перевіряти відповідність вказаних в документах даних дійсному стану речей.

Неліпович О.В.

ресурсів, тобто за умов нестабільної економічної ситуації, яка поміж іншого, може супроводжуватися відповідними кризовими явищами, можливим швидким знеціненням грошової одиниці, купівельно-споживчим ажіотажем та дефіцитом певних товарів, що в результаті може викликати

значну недовіру суб'єктів до використання грошових інструментів здійснення обігу. За таких умов у суб'єктів господарювання з'являється зацікавленість у переході від грошової форми обігу товарів до товарно-натурального обміну, щоб уникнути

БАРТЕРНІ ОПЕРАЦІЇ В ГАЛУЗІ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – це операції між суб'єктами ЗЕД, які передбачають суто натуральний експортно-імпортний обмін товарами, відбуваючись без використання грошово-валютних інструментів обігу. Характерною особливістю **Б.о.** необхідно вважати наявність зовнішньоекономічного договору. Незважаючи на специфіку операцій щодо безгрошового обміну товарами, бартерний договір містить у собі фіксовану суму угоди, яка обов'язково зазначається з метою чіткої оцінки та збалансованості обміну, митно-податкового обліку, визначення страхових сум, застосування санкцій, вирішення можливих спорів тощо. Подальші розрахунки між суб'єктами ЗЕД щодо покриття претензій та санкцій, як правило, здійснюються також на безгрошовій основі, тобто за допомогою скорочення обсягів постачання товарів або додатковими постачаннями на відповідні еквівалентні суми.

БАСКАК – намісник монгольського хана. Почина-

Баскаки. Художник С.В. Іванов, 1909 рік

тих реальних та потенційних загроз, що несе у собі нестабільність та валютно-курсові коливання.

Б. обов'язково має передбачати: наявність як мінімум двох суб'єктів угоди; обумовлений обсяг, характеристики і властивості товарів, що обмінюються; певне місце та час здійснення товарообмінної операції.

У результаті **Б.** відбувається передача відповідних прав власності на товарні об'єкти від одного суб'єкта товарообміну до іншого. Новий суб'єкт-правовласник у результаті **Б.** отримує всі права та можливості для повноцінного володіння, використання, видозмінення, знищення відповідного товарного об'єкта, а також отримання доходу від здачі його в оренду чи подальшого відчуження. Товар у результаті **Б.** може отримати конкретне грошово-вартісне вираження, якщо у подальшому буде підлягати відчуженню. Тобто **Б.**, маючи безпосередню товарно-матеріальну основу, все-таки не виключає можливості кінцевого отримання грошей суб'єктом-власником.

Петруня Ю.Є., Олексієнко Р.Ю.

Однією з умов справедливої оцінки суми угоди для здійснення митно-податкових формальностей та ведення статистичного обліку при використанні **Б.о.** має бути застосування світових цін на відповідні товарно-матеріальні об'єкти бартеру. Використання бартерних **Б.о.** може зменшувати кінцеву суму податків, які направляються до державного бюджету, та певні витрати на інші супутні господарські операції, якщо сторони угоди використовують власні договірні ціни, нижчі за середній світовий рівень. Контролюючі органи приділяють особливу увагу обґрунтованості встановленого рівня договірної ціни на відповідні товари при здійсненні **Б.о.** Одним з найбільш суттєвих недоліків **Б.о.** також вважається неотримання країнами реальних грошово-валютних коштів, що не дозволяє вважати бартер повноцінно корисним та сприятливим суспільно-економічному розвитку держави.

Петруня Ю.Є., Олексієнко Р.Ю.

ючи з другої половини XVIII ст. здійснював контроль за діяльністю призначених ханом місцевих (удільних) князів, котрі отримали ярлик Золотої орди на князювання на певній території. Очолював збройні загони ординців, що перебували на завойованих землях, і використовувались для придушення народного опору; наглядав за стягненням податків, данини і мита, яке здійснювалося з особливою жорстокістю. Хан Батий особисто призначав **Б.** у Київ, Чернігів, Переяслав. З метою грабниницького вилучення у населення продовольства, матеріальних цінностей та полону молоді, **Б.** організовували поголовний перепис населення Русі. Протягом XIV ст. влада **Б.** поступово занепада. Набирали сили місцеві князі, котрі самі збирали данину як для Орди, так і для княжого двору.

Гальський К.Є.

БАТЬКИ МІСТА (однина – лат. pater civitatis, грец. πατηρ τῆς πόλεως) – у Римській імперії почесна муніципальна магістратура. **Б.м.** – магістрати, які очолювали полісне самоврядування в пізньо-античному Херсонесі, розпоряджалися міськими фінансами; відомі також в Ольвії. У візантійському

Херсоні належали до інституту кураторів міста, що існував у місті в X ст. Особливе значення в діяльності магістратури надавалося фінансово-фіскальним питанням, через що **Б.м.** координували стягнення та акумулювання митних платежів.

Колесников К.М.

БАХРЕЙН (англ. Bahrain) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАХРЕЙН.

БЕЗВАЛЮТНИЙ ОБМІН – міжнародний обмін товарами, послугами та іншими результатами наукової, економічної і культурної діяльності на безвалютній основі, аби уникнути ризику матеріальних збитків внаслідок знецінення валюти, якою здійснюються платежі.

Прикладом **Б.о.** є бартерні операції у зовнішній торгівлі. **Б.о.** зумовлений розширенням постачань на основі кооперації між підприємствами, розвитком прикордонної торгівлі, практики обміну між країнами, різними делегаціями на взаємоугодженних умовах. **Б.о.** широко застосовується для уник-

нення валютного контролю з боку держави, приховування доходів від оподаткування, уникнення ризику знецінення валюти платежу тощо. Під **Б.о.** можна розуміти оцінений і збалансований обмін товарами, який оформляється єдиним договором (контрактом) як при бартерній угоді. Оцінка товарів проводиться з метою створення умов для еквівалентності обміну, а також для митного обліку, визначення страхових сум, оцінки претензій, нарахування санкцій. Умовою еквівалентності є обмін товарів за світовими або договірними цінами.

Долобняк В.В.

БЕЗДОКУМЕНТНИЙ ВАНТАЖ (astray freight) – вантаж, виявлений на складському приміщенні або на транспортному засобі без перевізних документів, приналежність якого не вдалося встановити або приналежність якого можна встановити тільки по маркуванню. Вантаж, вивантажений без документів, що підтверджують його приналежність, приймається від перевізника на зберігання як **Б.в.** із видачею перевізнику комерційного акту встановленої форми, яким посвідчуються обставини, що можуть бути підставою для матеріальної відповідальності перевізника, вантажовідправника, вантажоодержувача, пасажира за договором перевезення. В разі виявлення перевізником **Б.в.** він живає заходів до встановлення його власника (вантажовідправника, вантажоодержувача).

Відповідно до законодавства України перевезення вантажів супроводжується товарно-транспортними документами, складеними мовою міжнародного спілкування залежно від обраного виду транспорту або державною мовою, якщо вантажі перевозяться в Україні. Такими документами можуть бути: авіаційна вантажна накладна (Air Waybill); міжнародна автомобільна накладна

(CMR); накладна СМГС (накладна УМВС); коносамент (Bill of Lading); накладна ЦІМ (CIM); вантажна відомість (Cargo Manifest); інші документи, визначені законами України.

В місці виявлення **Б.в.**, складається акт, з'ясовується пункт призначення та вантаж досилається на зазначений пункт призначення. **Б.в.**, який має на тарі правильне та чітке маркування, досилається на станцію призначення, яка вказана на маркуванні, **Б.в.**, який не має на тарі маркування чи має нечітке маркування, затримується до з'ясування його приналежності.

Б.в., приналежність якого не вдалося встановити підлягає реалізації у встановленому законодавством порядку. Якщо протягом шести місяців з дня продажу вантажу ніхто не заявить своїх прав на суму, виручену від його продажу, то ця сума, за вирахування належних перевізнику платежів, надходить до державного бюджету, а сума, виручена від продажу бездокументного вантажу, – в дохід перевізника на покриття збитків, викликаних задоволенням вимог, пов'язаних з втратою або нестачею вантажів.

Неліпович О.В.

БЕЗМИТНЕ ВВЕЗЕННЯ – везення в країну товарів без обкладення їх митом для заохочення імпорту товарів, вироблених в недостатній кількості всередині країни. Також застосовується як елемент дипломатичних пільг щодо ввезення певних видів товарів дипломатичними представництвами. Термін **Б.в.** можна розділити на переміщення товарів суб'єктами ЗЕД або державними органами та громадянами країни.

Різними нормативно-правовими актами України встановлена чимала кількість пільг при сплаті митних платежів. Зокрема, МКУ від оподаткування митом звільняються: транспортні засоби комерційного призначення, що здійснюють

регулярні міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів; валюта України, іноземна валюта, цінні папери та банківські метали; товари, право власності на які набувається державою; гуманітарна допомога; документи та видання, які надсилаються в рамках міжнародного обміну до освітніх, наукових або культурних закладів, у тому числі бібліотек і т.д. Термін безмитного ввезення може бути застосований також до переміщення через митний кордон встановленої законодавством країни кількості товарів громадянами.

В Україні без сплати митних платежів ввозяться товари (за винятком підакцизних), сумарна

фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення, та товари (крім підакцизних), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та/або сумарна вага яких не перевищує 50 кг, що ввозяться громадянами на митну територію України у ручній

поклажі та/або у супроводжуваному багажі через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України.

Законодавством України передбачено також можливість застосування умовного повного та умовного часткового звільнення від сплати ввізного мита. Підставою для такого звільнення є міжнародні Конвенції, до яких приєдналася Україна, а також міжурядові Угоди про вільну торгівлю.

Крисоватий А.І.

БЕЗМИТНІ ПРИВІЛЕЇ – це права на безмитну торгівлю, які надавалися у різноманітних формах (дарувань прав безмитності чи за міждержавними договорами) в залежності від історичного періоду та обумовлювалися відносинами між країнами чи державно політикою. **Б.п.** стали прообразом сучасних митних привілеїв, які засновані на принципі взаємності й міжнародних звичаїв, що є засобом митного регулювання у формі норм-доповнень або норм-вилучень, які стосуються митних пільг та митних преференцій. Першими формами **Б.п.** були ателії і проксенії, які існували в античних державах.

З III ст. до н. е. запроваджується ателія (ατελεί) – право безмитної торгівлі, що поширювалося як на приватних осіб, так і на окремі держави (Ольвія, Пантікапей, Херсонес Таврійський). Отримання ателії оформлялося спеціальним почесним правовим актом – проксенією, який надавав можливість іноземцю поряд з безмитністю (яка була не обов'язковою) користуватися дозволом безперешкодного в'їзду та виїзду, дозволом на володіння землею в межах общини-поліса, а також місцевим громадянством. Ателія також могла гарантуватися едиктами, тобто окремими адміністративними розпорядженнями.

Ателія, яка надавалася проксенам за формулою «на всі товари» звільняла їх від усіх різновидів митних зборів: і на привізні іноземні, і на місцеві, що вивозились. Крім того вона стосувалась як мирного, так і воєнного часу, за принципом «без захоплення і без необхідного договору». Разом з тим, проксен наділявся подвійним громадянством і йому надавалося право бути «посланцем дружнього поліса». Проксенія, супроводжувалася даруванням **Б.п.**, ателія – сприяла спрощенню торгових стосунків між містами, які мали спільних проксенів. В період середньовіччя **Б.п.** переважно оформлялися у формі угод між окремими державами про права безмитної торгівлі (угода Русі з греками (візантіяцями) 911 р., договір 944 р.).

В польсько-литовській державі існувала традиція надання лібертацій (польс. – *libertacja*) або листів на звільнення від сплати митних поборів, так званих, безмитних листів. Існувало 2 типи звільнень: територіальні та індивідуальні. Територіальні – привілеї деяким містам, селам, а також землям (магнатським володінням) на звільнення їх мешканців від сплати мит. Часом територіальні звільнення стосувалися лише деяких митних комор або обмежувалися певною окресленою кількістю товару, яку можна було безмитно провезти. Відносно більш поширеними на українських теренах були **Б.п.**, обмежені певними територіальними рамками. Видавалися такі привілеї, переважно, на прохання власника того чи іншого населеного пункту, для підняття економічного становища міста чи округи після пожежі або знищення ворогами (найчастіше татарами), у разі значних фінансових витрат на оборонні потреби (наприклад, будівництво мурів та ін. захисних споруд) або для швидкого зросту нового населеного пункту. Подібні митні «swobody» залежно від розмірів отриманих шкод надавалися на час від 4 до 12 років. Індивідуальні привілеї надавалися королівською чи великокнязівською владою купцям або міщанам під виглядом їхніх заслуг.

У XIV-XVI ст. **Б.п.** встановлювалися відповідними актами: статутами, декретами, кодексами (Кодекс османських законів), жалуваними грамотами (Московська держава) чи універсалами (Гетьманська держава) князів, султанів і гетьманів, які надавали права безмитної торгівлі для окремих «привілейованих» категорій громадян (шляхти, міщан, закордонних послів). Митними пільгами також користувалися мешканці міст, які отримували магдебурзьке право. Пільги на звільнення від сплати мита також отримували великі магнати на підставі «безмитних листів» наданих особисто князями і королями у XVI ст.

Крисоватий А.І.

БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВОГО ПРОДУКТУ – стан харчового продукту, що є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо

він спожитий за призначенням.

В Україні система гарантування **Б.х.п.** включає міністерства (Міндоходів, МОЗУ, Міністерство аграрної політики та продовольства, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство екології та природних ресурсів) та комітети та служби (Державна санітарно-епідеміологічна служба,

Державна екологічна інспекція, Державна ветеринарна та фітосанітарна служба, Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів, Національне агентство з акредитації).

Аналізуючи світовий досвід в питанні гарантування **Б.х.п.** можна зауважити, що існує централізована та децентралізована системи для його забезпечення. Під поняттям централізованої системи розуміється, що усі функції щодо забезпечення **Б.х.п.** поєднані в одній установі. До таких країн, з централізованою системою належать: Бельгія, з контролюючим органом – Бельгійське агентство з продуктів харчування, Естонія – з Департаментом харчових продуктів та ветеринарної медицини, що підпорядкований Міністерству сільського господарства. Децентралізована сис-

тема передбачає, що контроль **Б.х.п.** здійснюють кілька органів. До країн з такою системою належать: Канада, де питаннями регулювання **Б.х.п.**, розробленням директив і норм займається Федеральна служба охорони здоров'я Канади, за контролем і наглядом за дотриманням вимог стандартів – Канадська інспекція контролю якості харчових продуктів; Франція, в якій оцінку ризиків, пов'язаних із харчовими продуктами, здійснює Французьке агентство з безпечності харчових продуктів, а контроль і нагляд – головне управління з харчових продуктів, підпорядковане Міністерству сільського господарства; в США – це Управління харчових продуктів і ліків та Служба інспекції безпечності харчових продуктів.

Мотюк К.Д.

БЕЗПОСЕРЕДНЄ ВІДВАНТАЖЕННЯ – див. ПРЯМЕ ВІДВАНТАЖЕННЯ (ПРЯМЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ).

БЕЗПОСЕРЕДНЯ ЗАКУПІВЛЯ – купівля товару безпосередньо у підприємства, зареєстрованого у встановленому порядку в країні експорту такого товару. Країною **Б.з.** вважається та країна, з підприємством якої імпортер уклав угоду на купівлю товару.

Критерій **Б.з.** використовується у випадку укладання угоди між державами щодо вільної торгівлі для визначення країни, товари з якої оподатковуються за пільговими ставками митних платежів. На підставі міжнародних двосторонніх або багатосторонніх угод до товарів можуть застосовуватися

пільгові ставки ввізного мита (ПДВ) в залежності від ряду умов, зокрема умови **Б.з.** з країни, з якою укладено міжнародну угоду щодо вільної торгівлі (пільгового оподаткування товарів).

Умова **Б.з.** не виконується у разі закупівлі товару в країні експорту у представництва фірми або підприємства, які не є резидентами цієї країни.

Для звільнення від сплати або застосування пільгового оподаткування ввізним митом (ПДВ) товарів, торговельною країною повинна виступати країна, з якою підписано угоду про вільну торгівлю.

Мартинюк В.П., Медвідь Ю.О.

БЕЗУМОВНІ ПОДРАЗНИКИ – чинники, які безпосередньо діють на організм собаки та викликають через відповідний аналізатор центральної нервової системи прояв характерного безумовного рефлексу. **Б.п.** викликають безумовні (вроджені) рефлекси. **Б.п.**, що викликають безумовні рефлекси повинні бути граничної сили. Наприклад, звук викликає слуховий, орієнтувальний рефлекс, улюблена іграшка – зорову, ігрову реакцію. При дресируванні службових собак з навичок загального та спеціального курсу підготовки для проведення огляду транспортних засобів, вантажів, багажу під час проведення митного контролю найчастіше, з безумовних подразників, застосовують харчові, механічні та електричні подразники.

Харчовими подразниками можуть бути ласощі, однакового розміру, середньої величини (шматочки м'яса, корм, іноді цукор, печиво). Наприклад, вимовляючи команду «Сидіти», натискають рукою на ділянку попереку і, як тільки собака сяде, дають йому ласощі. Таким самим способом їжу викорис-

товують для привчання собак долати перешкоди, підходити до дресирувальника тощо. Для ефективного використання харчового подразника собаку необхідно дресировати до годування або через 3-4 години після нього.

Механічні подразники дресирувальник застосовує різними способами, а саме: похлопування по тлубу собаки, натискання рукою на визначені частини тіла (поперек, холку та ін.); погладжування собаки; впливає спеціальним нашійником, повідком (ривок, підтягування).

Дресирувальник, застосовуючи механічні подразники, викликає в собаки потрібну реакцію, чим корегує поведінку собаки відповідно до своїх цілей. Але варто враховувати силу подразника й індивідуальні особливості собаки.

Електричні подразники застосовують для керування собакою на великій відстані від дресирувальника через радіоімпульсні приймачі, розташовані в нашійнику на шиї або в шлєї на спині.

Виноград О.В.

БЕЗУМОВНІ РЕФЛЕКСИ (лат. reflexus – відображення) – вроджена, відносно постійна реакція організму, за участю нервової системи, на дію зовнішнього та внутрішнього середовища.

Б.р. є дихальні, харчові, хапальні, захисні, орієнтувальні, статеві. **Б.р.** проявляються однаково

у кожної особини того самого виду, визначають певну, чітко окреслену поведінку, яка забезпечує пристосування тварин даного виду до стабільних, характерних для них умов життя. **Б.р.** успадковуються, формуються до моменту народження.

Кожен **Б.р.** проявляється у певному віці та у

відповідь на певні подразники. Щеня в перші ж години після свого народження здатне знаходити соски матері і смоктати молоко. Ці дії забезпечуються вродженими **Б.р.** Пізніше починає проявлятися реакція на світло і рухомі об'єкти, здатність жувати і ковтати тверду їжу. У більш пізньому віці щеня починає активно обстежувати територію, гратись із цуценятами зі свого виводку, проявляти орієнтовну, активно-оборонну реакцію, реакцію переслідування тощо. Всі ці дії засновані на вроджених рефлексах, різних за складністю та проявляються в різних ситуаціях.

Б.р. є основною мотивуючою силою, що визначає поведінку собаки. Чим нижчий рівень організації **Б.р.** собак, тим менше вони піддаються

дресируванню. Будь-які спроби виробити потрібну поведінку при відсутності необхідних реакцій закінчаться невдачею. Наприклад, марно готувати собаку до пошуку наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків, якщо у нього відсутня нюхово-пошукова реакція.

Б.р. є базою поведінки собак, тому вкрай важливим є ретельний відбір службових собак з метою спеціальної підготовки та використання під час проведення службових заходів та огляду транспортних засобів, вантажів, багажу під час проведення митного контролю.

Виноград О.В.

БЕЛІЗ (РАНИШЕ БРИТАНСЬКИЙ ГОНДУРАС) (англ. *Belize*) – див. ОФШОРНА ЗОНА БЕЛІЗ.

БЕЛЬ («білка» або араб. بَيْلَة (бела) «зношуватися») – давньоруська одиниця цінності. **Б.** найчастіше згадується у писемних джерелах XV ст.

В Іпатьєвському літописі під 1279 р. зазначено «пошли к нам (ятвягам) жито свое продають, а мы раду купим: чего восхочешь, воску ли, бели ли, бобров ли, черных ли кун, серебра ль, мы рады дамы», де **Б.** протиставляється сріблу поряд із іншими натуральними продуктами. Це підтверджує трактування **Б.** як шкурку білки, що була елементом кунної грошової системи. За цією версією, якщо шкурки білки були літніми, то вони називались векши чи вевериці, а якщо зимовими – білки

або бели. **Б.** рахували «сороками», тобто зв'язками з 40 шкурки і в куні було 18 **Б.**

У той же час в Іпатьєвському літописі під 1257 р. зазначено «пойма на них дань: черныя куны и бель серебро», де бель (білка) пояснено словом срібло. Частина дослідників пояснює **Б.** як зношену іноземну срібну монету. Найчастіше мова йде про візантійську сілікву в 2,84 г. срібла або абасидський дирхем (2,8 г. у 784–940 р.). Така **Б.** мала вагу у 1/144 візантійського фунта срібла (409,5 г) чи 1/72 гривни срібла. До кінця XI ст. були модними буси з дзвіночками – белами (англ. *bell*).

Яковенко О.В.

БЕЛЬГІЙСЬКА ВІВЧАРКА (Belgian Sheepdog) – універсальна службова собака (охорона, захист, вистежування). За класифікацією міжнародної кінологічної федерації відноситься до групи 1: «Вівчарки та собаки-пастухи (за винятком швейцарських собак-пастухів)». Секція 1. «Вівчарки з робочими випробуваннями».

Види бельгійської вівчарки

Перша згадка про собак, схожих на сучасні **Б.в.** датується 1650 роком. В кінці XIX ст. в Бельгії існувало багато собак-пастухів, що дуже відрізнялись за зовнішнім виглядом, особливо шерстю. Група ентузіастів-собаківників вирішили вивести породу, що об'єднувала б переваги кожного виду. Для цього 29 вересня 1891 р. створили в Брюсселі під керівництвом А. Рьоля, професора Курегхемського ветеринарного інституту, клуб любителів **Б.в.** "Club

du chien de berger belge". На організованій ними виставці 15 листопада 1891 р. було представлено 117 собак. За її результатами відібрано кращих представників для подальшого розведення і прийнята селекційна програма. Офіційно порода була виведена в період з 1891 по 1897 р.

З квітня 1892 р. клуб любителів **Б.в.** прийняв перший детальний стандарт породи, згідно з яким в межах однієї породи допускалось існування трьох різновидів, що відрізнялись між собою за типом шерсті.

Перші представники породи **Б.в.** були внесені в книгу заводчиків Королівського товариства Св. Губерта (L.O.S.H.) в 1901 р.

Бельгійські вівчарки на службі на поч. XX ст.

Перший проект випробувань сторожових і захисних собак датується 12 червнем 1989 р. В березні 1899 р. перші **Б.в.** вишли на випробувальну службу. Під час світових воєн широко використовувались **Б.в.**, але методи їх підготовки та тренування були розроблені у поліції.

Виділяють 4 різновиди **Б.в.**, за відмінностями у довжині, фактурі, напрямі та кольорі шерсті:

– грюнендаль (чорний, припустима невелика біла пляма на грудях або між пальців, сивина на морді; довгошерстий);

– лакенуа (рудуватий із чорним нальотом і чорною маскою; жорсткошерстий);

– малінуа (рудуватий із чорним нальотом і чорною маскою; короткошерстий);

– тервюрен (всі відтінки рудого, палевого і сірий кольори з характерним почорнінням кінчиків шерсті і чорна маска; довгошерстий).

З виділенням різновидів за кольором шерсті пов'язані жваві дискусії, що тривають і до сьогодні.

Це стосується зокрема визнання забарвлення сірих відтінків **Б.в.**, яке офіційно допускається лише з 1989 р. Назви різновидів **Б.в.** пішли від відповідних географічних назв у Бельгії. В США під назвою **Б.в.** відомий лише перший вид, малінуа та тервюрен виділяються як окремі породи, а лакенуа невизнана взагалі.

До переваг цієї породи відносять: надзвичайну рухливість, невеликі розміри, сторожові здібності, кмітливість, витривалість. Потребує тренувань з раннього віку, та тривалих прогулянок на природі. Тривалість життя близько 13-14 років. Невибаглива в догляді. Легкість у тренуванні, слухняність, чудовий нюх, сміливість та неагресивність **Б.в.** зумовили їх активне використання митними органами різних країн для боротьби із незаконним обігом наркотиків, зброї, вибухових речовин, для затримання порушників.

Яковенко О.В.

БЕНІЛЮКС (англ. Benelux) – регіон Європи площею 74 640 км², створений в 1944 р., що включає в себе європейські країни політичного і митно-економічного союзу: Бельгію, Нідерланди та Люксембург. Назва походить від перших складів назв країн-учасниць союзу. Грошова **одиниця**: євро. Мови: нідерландська, французька, німецька, люксембурзька.

Прапор Бенілюксу

Початок формуванню **Б.** було покладено валютною угодою (21 жовтня 1943 р.) і митною конвенцією (5 вересня 1944 р.; набрала чинності в січні 1948 р.) трьох зазначених держав. В 1949 р. з'явився Договір про попередній економічний союз, який усував кількісні й інші обмеження в торгівлі і передбачав координацію валютної політики. З лютого 1958 р. Бельгія, Нідерланди і Люксембург уклали в Гаазі договір про заснування економічного союзу, що набрав чинності 1 листопада 1960 р., після його ратифікації парламентами трьох країн. Договір, що передбачав скасування внутрішніх митних зборів, прийняття єдиного зовнішнього тарифу, координацію політики в сфері непрямого оподаткування та внутрішньої фінансової полі-

тики, був укладений на 50 років і може бути пролонгований на кожні наступні 10 років. В 2008 р. в Гаазі було підписана угода про пролонгацію дії договору 1958 р.

Держави **Б.** проводять консультації з найважливіших міжнародних і військових питань (виробництво нових зразків військової техніки, навчання особового складу збройних сил, участь у спільних маневрах тощо). Союз встановлює стандарти тарифів на товари з третіх країн і визначає зобов'язання по торгівлі всередині союзу. **Б.** четверте за розміром угруповання на Заході, обслуговує понад 25 мільйонів чоловік. Економічний Союз **Б.** став важливою моделлю для ідеї ЄС. **Б.** продовжує діяти в деяких питаннях як менше економічне угруповання в рамках більшого, що має штаб-квартиру в Брюсселі.

Країни **Б.** є одними з найбільш високоіндустріалізованих регіонів світу і мають ринкові економіки, які значною мірою залежать від зовнішньої торгівлі. Вони спеціалізуються також на створенні дочірніх ліцензійних компаній в рамках внутрішньофірмової структури ТНК. Це разом зі значною податковою економією транснаціональної групи спрощує отримання країнами іноземних технологій. Цей союз забезпечує вільний рух людей, товарів, капіталу і послуг між трьома країнами; координує їх політику в економічній, фінансовій, соціальній сферах; дотримується спільної зовнішньо-торгівельної політики. Пересування товарів незалежно від місця їх виготовлення, походження чи призначення між територіями цих країн звільнене від будь-якого стягнення імпорتنих мит і акцизів, а також інших податків, зборів, платежів, відрахувань чи обмежень, заборон і перешкод економічного чи фінансового характеру, зокрема, від кількісних, якісних чи валютних обмежень.

Вищий орган **Б.** – Рада міністрів, рішення якого

приймаються одногосно і обов'язкові для всіх учасників. Рада економічного союзу (складається з представників міністерств і відомств трьох країн) керує роботою галузевих і спеціальних комісій і слідкує за виконанням рішень Ради міністрів. Спільні питання вирішує Арбітражна комісія. Є також економічна і соціальна консультативна рада, до якої входить рівна кількість представників об'єднань підприємців, профспілок та інших організацій трьох країн. Адміністративні та організаційні функції виконує Генеральний секретаріат.

БЕРБООУТ-ЧАРТЕР (англ. Vreboat charter) – договір фрахтування судна без екіпажу у торговому мореплаванні. За договором фрахтування судна без екіпажа судновласник зобов'язується за обумовлену плату (фрахт) надати фрахтувальнику в користування і у володіння на певний термін неуккомплектоване екіпажем і неспоряджене судно для перевезень вантажів, пасажирів або для інших цілей торгового мореплавання. Фрахтувальник упо-

вважається розпоряджатися судном протягом терміну дії чартеру на свій розсуд в правах власника. Він приймає на себе всю відповідальність і витрати зі спільного володіння. Крім того, він має право змінити прапор судна, нанести свої фірмові знаки, а також укласти від свого імені договори фрахтування судна без екіпажу з третіми особами на весь термін дії **Б.ч.** або на його частину (суббербоут-чартер).

Барановський О.І.

вноважений розпоряджатися судном протягом терміну дії чартеру на свій розсуд в правах власника. Він приймає на себе всю відповідальність і витрати зі спільного володіння. Крім того, він має право змінити прапор судна, нанести свої фірмові знаки, а також укласти від свого імені договори фрахтування судна без екіпажу з третіми особами на весь термін дії **Б.ч.** або на його частину (суббербоут-чартер).

Миронов О.В.

БЕРМУДСЬКІ ОСТРОВИ (англ. The Islands of Bermuda) – див. ОФШОРНА ЗОНА БЕРМУДСЬКІ ОСТРОВИ.

«БІЛЕ СОНЦЕ ПУСТЕЛІ» – радянський кінофільм, знятий режисером В. Мотилем. Культовий кінофільм усіх митників пострадянського простору. Прем'єрний показ – 30 березня 1970 р.

Історія створення фільму бере свій початок у 1967 р., коли на Експериментальній творчій кіностудії, було прийнято рішення зняти пригодницьку картину про боротьбу за Радянську владу

в Середній Азії у 20-х роках ХХ ст. До роботи було залучено двох сценаристів – Андрія Михалкова-Кончаловського та Фрідріха Горенштейна. За кілька тижнів вони написали сценарій фільму під умовною назвою «Басмачі», який не влаштував керівництво кіностудії, оскільки нічим не відрізнявся від уже знятих фільмів та містив весь «джентльменський набір» атрибутів кіно пригодницького жанру – перестрілки, переслідування, засідки і т.п. (у 1972 р., на основі цього сценарію, кіностудією «Узбекфільм» буде знято кінокартину «Сьома куля»).

Після заміни сценаристів було поставлено завдання у двомісячний термін підготувати інший варіант сценарію. Ні один із авторів сценарію ніколи не мешкав у середньоазійських республіках, не знав тонкощів місцевих звичаїв, і, тим більше, не брав участі у війні з басмачами. Під час написання сценарію автори залучали військових консультантів, які боролися із басмачами та знали специфіку Сходу. Один із консультантів, на запитання чи відбувалися із ним якісь цікаві, неординарні події під час бойових дій, розповів сценаристам, що при переслідуванні басмачів останні часто кидали напризволяще, у пустелі, свої гареми. Тому червоноармійцям доводилося припиняти переслідування та доставляти жінок до найближчого населеного пункту. Розповідь ветерана вирішено було покласти в основу майбутнього сценарію.

У першому варіанті сценарію художній фільм отримав назву «Пустеля». Його фабула значно відрізнялася від відомого нам фільму. Червоноармієць Федір Сухов повертається додому, в пустелі він знаходить закопаного по горло пораненого Саїда, відкопує його та на собі доно-

силь до невеличкого містечка Педжента, в якому його вмовляють стати на 2 тижні військовим комендантом та передають нагляд за гаремом ватажка басмачів Абдули. Протягом свого коменданства Сухов, разом із гаремом, ремонтує поїзд, знайомиться із ротмістром царської армії Верещагіним, який працює радіотелеграфістом на залізничній станції та одружений із Іриною – романтичною особою, що захоплюється Сходом. Ірина заохочується у Саїда результатом чого може стати дуель між ним та Верещагіним, але у справу втручається Сухов і ліквідує конфлікт. Тим часом, до міста повертається Абдула із своїм загоном, в результаті бою басмачі знищені ціною загибелі Саїда та Верещагіна. Сухов повертається на батьківщину.

Розглянувши сценарій на сценарно-редакційній колегії кіностудії було запропоновано зробити правки, які стосуються головних героїв фільму – Сухова, Верещагіна, Саїда, врахувати національне питання, оскільки позитивні герої у сценарії – росіяни, а представники Середньої Азії – негативні або другорядні персонажі, залучити до участі національні кіностудії. Після доопрацювання сценарію, який став ближчим до усім відомого канонічного варіанту, назва кінофільму була змінена на «Врятуйте гарем» та почалися кінопроби акторів. На роль червоноармійця Сухова претендували Георгій Юматов та Анатолій Кузнецов; митника Верещагіна – Адольф Ільїн, Єфим Копелян, Павло Луспекаєв; басмача Обду-

ли – Отар Коберідзе, Каха Кавсадзе; Саїда – Ігор Ледогоров, Спартак Мішулін.

Натурні зйомки кінофільму проходили в Дагестані, біля м. Каспійська (літо-осінь 1968 р.) та в Туркменії біля м. Байрам-Алі (весна 1969 р.). Під час перегляду відзнятого матеріалу на кіностудії усі одностайно відмічали акторську гру Павла Луспекаєва за нестандартність, гумор; наголошували на тому, що його персонаж переграв головного героя фільму – Федора Сухова. Варто зауважити, що спочатку роль Луспекаєва була набагато коротшою – за сценарієм він гинув на початку фільму, проте протягом зйомок, коли стало зрозуміло, у що актор перетворив роль митника Верещагіна, її було вирішено розширити та змінити фінал. Музичне аранжування фільму було виконано композитором Ісаком Шварцом, а слова пісні «Ваше благородіє, госпожа удача», що стала неофіційним гімном митників Радянського Союзу – Булатом Окуджавою.

Кінофільм став одним із рекордсменів за кількістю показів на телебаченні. У 1971 р. його транслювали 4 рази по телебаченню. Свою першу винагороду фільм «Біле сонце пустелі» отримав через 26 років, коли за результатами опитування російського каналу РТР посів перше місце в номінації «Улюблений фільм російських глядачів». А у 1997 р. спеціальним указом Президента Росії Бориса Єльцина творців улюбленого фільму було нагороджено Державною премією РФ.

Фрадинський О.А.

«БІЛИЙ СПИСОК» – перелік підприємств-резидентів суб'єктів ЗЕД, до товарів і транспортних засобів яких не здійснювався митний огляд у пункті пропуску через кордон та міг встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення, а також які мали право звертатися до Державної митної служби з проханням про незастосування до них одного чи декількох заходів нетарифного регулювання.

Поняття **«Б.с.»** почало вживатися в митній службі України наприкінці 1990-х рр. при запровадженні заходів, які сприяють ЗЕД.

З метою встановлення спрощеного порядку застосування процедур митного контролю та митного оформлення було встановлено тривірневу систему довіри митних органів до підприємств-резидентів суб'єктів ЗЕД. Рівень довіри визначався відповідно до набраних оцінюваним підприємством-резидентом балів за критеріями (кількість оформлених митних декларацій за визначений проміжок часу, обсяг переміщення товарів у грошовому еквіваленті, вид господарської діяльності, тривалість провадження ЗЕД, відсутність порушень митних правил), затвердженими Державною митною службою України і залежав від результатів діяльності підприємства-резидента. При цьому

критерії оцінки застосовувалися до підприємств-резидентів за умов відсутності у посадових осіб підприємства притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності за порушення митних правил протягом одного року, що передував даті здійснення оцінки діяльності підприємства; перебування підприємства на загальній системі оподаткування; відсутності застосування до підприємства зовнішньоекономічних санкцій протягом одного року, що передував здійсненню оцінки; відсутності у підприємства непогашених податкових зобов'язань, виявлених митними органами за результатами перевірок.

Підприємства-резиденти суб'єкти ЗЕД, які відповідали за результатами оцінки встановленим критеріям та отримували високий та достатній рівень довіри включалися до Реєстру підприємств, щодо товарів яких міг встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення. Підприємства з високим ступенем довіри вносилися до **«Б.с.»** Реєстру.

До товарів і транспортних засобів підприємств, унесених до **«Б.с.»** Реєстру, застосовувалися спеціальні преференції: заходи нетарифного регулювання відповідно до окремих положень законодавства могли не здійснюватися, митний огляд не проводився у пункті пропуску через державний

кордон України, а у митниці призначення та митниці відправлення – у вибіркового порядку, за винятком обґрунтованих на те підстав.

З 2012 р. на зміну податку переліку підприємств, які включені до «Б.с.», та яким надаються права на спрощений митний контроль, за-

проваджено поняття статусу уповноваженого економічного оператора з одночасним застосуванням автоматизованої системи управління ризиками відповідно до міжнародних норм та стандартів.

Медвідь Ю.О.

БІНОКЛЬ УНІВЕРСАЛЬНИЙ «NIKON ACTION EX 12X50 CF» – див. СИСТЕМИ ВІЗУАЛЬНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ОПТИЧНІ ПРИСТРОЇ ТА ПРИЛАДИ.

БЛЕКЛОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ (місце і час народження та смерті невідомі). Провідний чиновник царської Комерц-колегії. У травні 1720 р. був відряджений на Гетьманщину як комісар для «назидання над тамошнім купечеством». Фактично ж місія Б. полягала у виявленні обсягів і характеру зовнішньої торгівлі Гетьманської України (кількісні показники та асортимент товарів, шляхи транспортування, порти, місця призначення, порядок роботи митниць, суми митних платежів та ін.). Окремим завданням чиновника було таємне з'ясування характеру діяльності українських мануфактур та їх експортного потенціалу. Інформацію із згаданих питань, згідно з інструкцією, затвердженої президентом Комерц-колегії графом П. Толстим, Б. мав отримати «через таможенных служителей и от лучших купецких людей».

Про значення, що надавалося урядом і особисто Петром I місії Б. свідчить іменна царська грамота від 13 травня 1720 р., адресована гетьманові Івану Скоропадському, в якій вказувалося: «По нашему Царского величества Указу и по определению Комерц-коллегии посылаетца в Нежин комиссар Василей Блекой для надзирания над тамошним купечеством... велено ему чинить усмотрение какие товары из Нежина и с протчих Малороссийских го-

родов в Польшу и в Турецкую и в Прусскую землю ив иные какие места вывозятся». Російський уряд, відраджаючи свого комісара в Україну, намагався імітувати свою зацікавленість зовнішньоекономічними зв'язками Гетьманщини, інтересами розвитку її торгового потенціалу. Насправді йшлося про стурбованість російського керівництва зростанням економічного потенціалу України та її конкурентоспроможності щодо російських мануфактур і промислів. Друга проблема, яка дошкуляла петербурзьким володарям полягала у тому, що досить солідні митні збори від експортно-імпортних операцій українського купецтва надходять не в російську, а в гетьманську скарбницю. Саме тому Б. було доручено ретельно вивчити документацію Ніжинської (Ніжин – на той час основний торговий центр Гетьманщини), Київської, Стародубської, Переяславської та інших митниць. Б. виконав доручення царя. Інформація з реєстрів усіх українських митниць за шість останніх років (1715-1720) була узагальнена і подана у Комерц-колегію. Одержані матеріали стали підставою нових обмежень для української зовнішньоекономічної торгівлі, що стало додатковим тягарем не лише для національного купецтва, але й у цілому помітно позначилося на товарному виробництві в Гетьманщині.

Гальський К.Є.

БОЙОВІ ПРИПАСИ – пристрої або предмети, конструктивно призначені для пострілу зі зброї відповідного виду. В окремих визначеннях до Б.п. ще відносять артилерійські снаряди, бомби, гранати, бойові ракети тощо.

Нормативно визначено, що до Б.п. належать патрони до нарізної вогнепальної зброї різних

Патрони до стрілецької зброї основних калібрів

калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі.

Пропонується до цього переліку відносити патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, інші пристрої, конструктивно призначені й технічно придатні для пострілу зі зброї відповідного виду з метою ураження живої чи іншої цілі. Проте дані визначення обмежуються лише Б.п. для стрілецької зброї, не враховуючи наявність військових видів Б.п. Найбільш широко визначення до поняття Б.п. відносить патрони, артилерійські снаряди, бомби, гранати, бойові ракети і тому подібні пристрої, начинені порохом або іншою вибуховою речовиною, призначені для стрільби з вогнепальної зброї або для виробництва вибуху.

З позиції криміналістики Б.п. – багатокомпонентні за своєю конструкцією предмети, одноразової дії, призначені для ураження цілі з використанням вибухових речовин в результаті пострілу з вогнепальної зброї або вибуху. При цьому до них

не відносять: патрони, не призначені для ураження цілі (холості, навчальні, сигнальні, шумові, будівельні); окремі елементи патронів, представлені ізольовано (гільза, капсуль, куля, порох, пиж); навчальні гранати, піротехнічні засоби, вибухові пакети та інші вибухові пристрої. Специфіка реалізації цільового призначення передбачає дві групи боєприпасів: боєприпаси до вогнепальної зброї (бойові патрони і артилерійські постріли); вибухові пристрої.

Б.п., який деколи називають боезарядом складається із вибухової речовини, снаряда і пижа, гільзи для з'єднання заряду в одне ціле. Старовинні зразки вогнепальної зброї, деякі мисливські і сучасні саморобні є дульно-зарядними. Тобто зарядження здійснюється через дульну частину ствола – спочатку засипають порох, потім закладають пиж, на який поміщають снаряд (кулю чи шріт) і прикривають його знову пижем. Для пострілу необхідно через спеціальний отвір у казенній частині ствола запалити порох і лише тоді відбудеться постріл. У сучасній криміналістичній практиці встановлено, що подібну запальну зброю виготовляють, як правило, неповнолітні. У практиці її називають «самопалами».

Усі складові частини сучасного заряду об'єднані в одному пристрої, який називають патроном. Патрон – це бойовий заряд, що об'єднує всі елементи, необхідні для пострілу. Такий патрон називають унітарним. Тому тільки споряджений патрон можна визнати **Б.п.** За формою і конструкцією патрони мають різні розміри, наприклад, неоднакові розміщення ініціюючої речовини для запалення порохового заряду. З цього приводу розрізняють патрони центрального і бокового займання.

Сучасні гільзи виготовляють зі сталі, обробляють міддю і покривають антикорозійним лаком. Форма гільз – пляшкоподібна, конічна або циліндрична. Гільзи старих зразків (для гвинтівок), мисливських і дрібнокаліберних спортивних патронів на денці мають «шляпку», а нових зразків – кільцеву проточку (канавку). У центрі денця є капсульне гніздо, в яке поміщають капсуль з ударно-вибуховою (ініціюючою) речовиною. Снаряд (куля) закріплюється в дульці гільзи шляхом обжиму (гвинтівочний, пістолетно-кулеметний патрон калібру 7,62 мм зразка 1943 р.; дрібнокаліберний спортивний патрон калібру 5,6 мм; бойовий патрон калібру 5,45 мм); шляхом кернування (револьверний та пістолетно-кулеметний патрон калібру 7,62 мм

зразка 1930 р.) і щільної посадки (патрон калібру 9,0 мм).

Патрони для мисливської зброї мають циліндроподібні металеві або ж картонні гільзи багаторазового використання. Після першого пострілу гільзу можна налаштувати вручну, використовуючи спеціальні пристрої. Кулі військових зразків за формою передньої частини бувають гострокінцеві, плоскі і напівсферичні. Хвостова частина у деяких куль має конічну форму (важка, бронебійна). За конструкцією кулі розрізняють як оболончасті і безоболончасті. Оболончасті мають сталю оболонку, всередині якої розміщується свинець або осердя для зростання убивчої сили. Безоболончасті кулі – це моноліт із металу (свинець, чавун). Безоболончасті кулі використовуються в спортивних і мисливських патронах. Спеціальні безоболончасті кулі використовуються для спорядження патронів мисливської зброї. Інколи спеціальні кулі використовують злочинці для стрільби із обрізів мисливської зброї.

Патрони можна класифікувати за наступними критеріями: за цільовим призначенням патрони до ручної вогнепальної зброї бувають: бойові (армійські, поліцейські); цивільні (мисливські, спортивні, газові); імітаційні (неодружені, шумові, навчальні та ін); перевіірочні (для перевірки стовбурів, замикаючого пристрою, балістичних властивостей зброї); по калібру патрони поділяються на: малокаліберні (менш 6,5 мм); середньокаліберні (від 6,5 мм до 9 мм); великокаліберні (понад 9 мм); за типом використовуваного зброї патрони умовно поділяють на: гвинтівкові; проміжні; пістолетні; револьверні; за способом виготовлення: промислові; саморобні.

По відношенню до використовуваної зброї: штатні; патрони-замінники; позаштатні. Штатні – це патрони, які призначені для даної моделі зброї як з точки зору розмірів, так і правильності роботи автоматики і довговічності служби вузлів зброї. До патронів-замінників належать патрони, які, відповідаючи зброї за розмірами, можуть не забезпечувати правильної роботи його автоматики і довговічності вузлів зброї (інший заряд або марка пороху, інший тиск форсування та ін.). Позаштатні патрони не відповідають зброї навіть за розміром. При цьому треба враховувати, що в ряді випадків постріл зі зброї можливий і при використанні нештатного патрона з калібром більшим, ніж калібр ствола зброї.

Бурдін В.М.

БОНДОВИЙ СКЛАД (англ. bounded warehouse) – склад, що підпорядковується певній митниці, на якому зберігаються імпортні товари, без сплати мита. Мито сплачують до моменту відправлення товарів із **Б.с.** всередину країни. Період зберігання товарів на **Б.с.** обмежений термінами визначеними відповідними контролюючими органами, після закінчення яких товари переходять у власність

держави.

Розрізняють **Б.с.** двох типів: митні склади відкритого типу – на них можуть зберігатися будь-які товари, зберігання яких не заборонено законодавством; митні склади закритого типу – можуть зберігатися лише товари, які належать власнику такого складу.

Попель С.А.

БОНДОВІ ВАНТАЖИ (англ. bonded cargo) – товари, що зберігаються на митному складі, які не оформлені відповідно до митних правил, без утримання митних зборів та податків. До таких вантажів не застосовується ліцензування та квоти

тування на період зберігання. **Б.в.** може бути випущений для вільного обігу на територію країни ввезення тільки після сплати митних зборів і виконання всіх митних формальностей.

Попель С.А.

БОРЖНИК – 1) сторона в цивільному зобов'язанні, яка повинна здійснити на користь іншої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, сплатити гроші та ін.) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від **Б.** виконання його обов'язку. **Б.** може бути фізична та юридична особа, держава, територіальна громада, іноземна держава та інші суб'єкти; 2) суб'єкт підприємницької діяльності (юридична особа або фізична особа – підприємець), який неспроможний виконати протягом трьох місяців свої грошові зобов'язання після настання встановленого строку їх виконання, які підтверджені судовим рішенням, що набрало законної сили, та постановою про відкриття виконавчого провадження, якщо інше не передбачено законодавством України.

Фізична особа-підприємець є **Б.** лише за зобов'язаннями, які виникли у неї у зв'язку зі здійсненням підприємницької діяльності. **Б.** не можуть бути відокремлені структурні підрозділи юридич-

ної особи (філії, представництва, відділення тощо).

Якщо кожна із сторін у зобов'язанні має одночасно і права, і обов'язки, вона вважається **Б.** у тому, що вона зобов'язана вчинити на користь другої сторони, і одночасно кредитором у тому, що має право вимагати від неї (двосторонні зобов'язання). Як правило, **Б.** зобов'язаний провадити виконання зобов'язань особисто, але він може бути замінений іншою особою (переведення боргу). Виконання обов'язку може бути покладено і на іншу особу, якщо за умов договору або суті зобов'язання не впливає обов'язок **Б.** виконати зобов'язання особисто.

Якщо у зобов'язанні беруть участь кілька **Б.**, кожен з кредиторів має право вимагати виконання, а кожний із **Б.** повинен виконати обов'язок у рівній частці, якщо інше не встановлено договором. У разі солідарного обов'язку **Б.** кредитор має право вимагати виконання обов'язку частково або у повному обсязі як від усіх **Б.** разом, так і від будь-кого з них окремо. Солідарні **Б.** залишаються зобов'язаними доти, доки їх обов'язок не буде виконаний у повному обсязі. Солідарний **Б.** не має права висувати проти кредитора заперечення, що ґрунтуються на таких відносинах решти солідарних **Б.** з кредитором, у яких цей **Б.** не бере участі. Виконання солідарного обов'язку у повному обсязі одним із **Б.** припиняє обов'язок решти солідарних **Б.** перед кредитором, а **Б.**, який виконав солідарний обов'язок, має право на зворотну вимогу до кожного з решти солідарних **Б.** у рівній частці, за вирахуванням частки, яка припадає на нього. Якщо один із солідарних **Б.** не сплатив частку, належну солідарному **Б.**, який у повному обсязі виконав солідарний обов'язок, не сплачене припадає на кожного з решти солідарних **Б.** у рівній частці.

Долобанько В.В.

БОРТОВИЙ РЕЕСТРАТОР (САМОПИСЕЦЬ) – пристрій, в основному використовується в авіації

Бортвовий реєстратор.

Напис: Бортвовий реєстратор. Не відкривати

для запису основних параметрів польоту, внутрішніх показників систем літака, переговорів екіпажу і т. д. Інформація з бортових самописців зазвичай використовується для з'ясування причин аварій, щоб уникнути їх повторення в майбутньому. Неформальна назва – «чорна скринька». Відповідно до українського законодавства **Б.р.** (бортова система реєстрації) – обладнання повітряного судна, яке призначено для запису параметричної та/або мовної інформації з метою використання під час розслідування авіаційної події та інцидентів, а також під час здійснення програми моніторингу польотних даних про безпеку польотів. Існує два види **Б.р.**: бортовий реєстратор звукової інформації (CVR – cabin voice recorder), бортовий реєстра-

тор параметричної інформації (FDR – flight date recorder).

Б.р. являє собою електронний блок у міцному герметичному помаранчевому або червоному корпусі у формі кулі або циліндра. Запис здійснюється на магнітні носії інформації, наприклад, на металевий дріт або магнітну стрічку. У нових пристроях використовується флеш-пам'ять. Для полегшення пошуку «чорних скриньок» в них вбудовують радіомаяки, які автоматично вмикаються у разі аварії.

Термін «чорна скринька» виник через те, що перші подібні пристрої суворо заборонялося обслуговувати наземному технічному персоналу (за винятком контролю працездатності), а деталі його функціонування були суворо засекречені. Подібні заходи вживалися керівництвом авіакомпаній для

того, щоб забезпечити максимальну об'єктивність при розслідуванні льотних аварій. Ідея створення «чорної скриньки» прийшла Девіду Воррену після участі в розслідуванні катастрофи першого у світі британського реактивного пасажирського лайнера «Комета-1». Через поломку керма висоти цей літак в травні 1953 р. зруйнувався в повітрі під час сильної бурі в 50 кілометрах від індійської Калькутти. Усі 43 людини, що перебували на його борту, загинули. Девід Воррен тоді вирішив створити бортові самописці для фіксації голосів пілотів, що мало значно полегшити розслідування причин авіакатастроф. Сконструйована австралійцем «чорна скринька» була готова в 1956 р., але знадобилося ще багато років, перш ніж ці пристрої стали широко застосовуватися у світовій авіації.

Несторішен І.В.

БОЯРОВ ВІТАЛІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ (нар. 27 серпня 1928 р.) – начальник Головного управління державного митного контролю СРСР (1989-1991 роки), генерал-лейтенант КДБ СРСР (1981 р.), дійсний державний радник митної служби (1989 р.).

Н а р о д и в - ся в м. Чугуєв, Харківської області (Україна) в сім'ї працівника НКВД. Під час Другої світової війни закінчив школу партизанських радистів та отримав військово-спеціальність радіопеленгаторщика, після чого проходив військово-службу в частинах радіорозвідки Міністерства державної

безпеки України (МГБУ). У вересні 1945 р. отримав звання молодшого лейтенанта, згодом очолив комітет комсомолу МГБУ. З 1949 р. працює на посаді старшого оперуповноваженого другого управління МГБУ, згодом очолює відділ. В 1956 р. взяв участь у придушенні повстання в Угорщині, з лютого 1959 р. – начальник відділу по роботі з іноземцями. З 1963 р. – заступник резидента КДБ у Лондоні, в обов'язки якого входила організація безпеки радянських розвідників в Англії, вербування іноземних агентів.

В 1965 р. призначається заступником начальника служби №2 зовнішньої контррозвідки першого Головного управління КДБ СРСР, а з 1970 р. – очолює її. Заочно закінчує вищу дипломатич-

ну школу. У 1972 р. отримав звання генерал-майора. З 1973 р. – заступник начальника другого Головного управління КДБ, а з 1980 – перший заступник зазначеного управління. Був автором ідеї створення телесеріалу «ТАСС уповноважений заявити», став його головним консультантом та прототипом генерала Константинова.

Починаючи з 1984 р. активно займався економічною безпекою держави та бере участь у розробці концепції реорганізації митної служби СРСР. Для реалізації концепції на практиці був переведений у Головне управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР на посаду заступника начальника. З 1989 р. – очолює Управління. За час своєї митної кар'єри активно вивчав досвід організації митної справи в зарубіжних країнах з метою застосування його в радянських реаліях. За час його керівництва було створено ефективну структуру митних органів, єдину митну статистику, запроваджено вантажну митну декларацію, розроблено нові технології митного контролю, здійснено технічне переозброєння, створено міцну матеріальну та фінансову базу митних органів, було підписано першу міжнародну угоду по спільній боротьбі з обігом наркотиків. За ініціативи Б. було розроблено Митний кодекс, прийнятий у квітні 1991 р. та створено передумови для прийняття СРСР до Всесвітньої митної організації. У липні 1991 р. покидає пост начальника митної служби та створює Міжнародну асоціацію з правових та митних питань, яку очолює у якості президента.

За час своєї діяльності отримав 33 радянських, російських та іноземних державних нагород, в тому числі орден Червоної Зірки, три ордени Трудового Червоного прапора, орден Бойового Червоно прапора, орден За заслуги перед Отечеством IV ступеня, медаль «За бойові заслуги», почесний знак «Почесний співробітник держбезпеки».

Фрадінський О.А.

БРИК/БРИКС – міждержавне об'єднання учасниками якого стали країни із найбільш швидкими темпами економічного розвитку – Бразилія, Росія, Індія та Китай (звідси аббревіатура **БРИК**). Після приєднання у 2008 р. до **БРИК** Південно-Африканської республіки (ПАР), об'єднання отримало назву **БРИКС**.

Спочатку країни **БРИК** не розглядалися як якась інституційна одиниця, а тим паче як політичний альянс або офіційна торговельна асоціація. Об'єднання «четвірки» в якусь загальну групу мало багато в чому віртуальний характер. У вересні 2006, 2007 рр. відбулися перша й друга зустрічі міністрів закордонних справ чотирьох держав. Було досягнуто домовленості про поступовий розвиток співпраці в цьому форматі, зокрема в сфері торгівлі, економіки, в питаннях світової фінансової системи. В 2006–2007 рр. **БРИК** активно розпочала роботу щодо запуску консультацій діалогового механізму між міністерствами закордонних справ (МЗС). У грудні 2010 р. офіційно оголошено про поповнення **БРИК** новим членом. Кроком у розвитку взаємодії став третій офіційний саміт, що відбувся у середині квітня 2011 р. в китайському м. Санья. Сторони висловили намір широко й активно розвивати його й надалі, намітили для цього цілу низку конкретних заходів. Складовою прийнятої спільної декларації став план дій, який «закладає», як зазначено в документі, «основи співпраці». Крім активізації раніше вже прийнятих програм і напрямів співпраці, таких як безпека, фінанси, сільське господарство тощо, план передбачає дати старт діалогу в ряді нових сфер, зокрема охорона здоров'я, співробітництво міст-побратимів та місцевих адміністрацій, спільні торговельно-економічні дослідження.

Визначено також сферу, де можливості співпраці глибоко й предметно вивчатимуться, культу-

ра, спорт, «зелена економіка», науково-технічна та інноваційна кооперація, в тому числі й фармацевтична галузь. Важливим підсумком переговорів лідерів «п'ятірки» в м. Санья стали домовленості у фінансово-економічній сфері, досягненню яких сприяла, зокрема, попередня чергова зустріч міністрів фінансів і керівників банківських сфер. Першим практичним кроком на шляху «відходу від доларової залежності», «запуском першого міжурядового проекту співпраці» авторитетні експерти назвали підписану в Санья «Рамкову угоду механізму міжбанківського співробітництва в рамках **БРИК**». Ключовим положенням документа стала декларація про використання національних валют країн «п'ятірки» у взаємних торговельно-економічних, інвестиційних розрахунках і кредитних операціях. Держави **БРИКС** декларують намір активно співпрацювати в проектах, просувати інвестування та фінансування в енергетичній, низьковуглецевій та інфраструктурній сферах.

У ході переговорів і консультацій представники п'яти країн обговорюють глобальні питання взаємодії як в економічній, так і політичній сферах. У спільних заявах вищих та інших керівників **БРИК/БРИКС** в додатках до зазначених вище відображено вже реалізовані та перспективні напрямки, такі як запобігання фінансовій кризі, реформування світової фінансово-економічної структури, включаючи поліпшення міжнародної торгівлі та інвестиційного клімату, а також збільшення допомоги найбільш вразливим країнам. Сторони мають намір співпрацювати з проблем продовольчої та енергетичної безпеки, підвищення енергоефективності й запобігання зміні клімату та стихійним лихам. Важливими напрямками традиційно визначаються: підтримання більш демократичного і справедливого багатоплярного світопорядку, багатосторонньої дипломатії за центральної ролі ООН, зусилля щодо боротьби з тероризмом у всіх його формах.

Поява й розвиток концепції **БРИК**, спочатку як терміна, а потім як діалогового формату, має природний характер, продиктований зростанням ролі й значення країн-учасниць на світовій економічній і політичній арені, розвитком тенденцій різнобічних і колективних підходів до ведення світових справ. У цьому сенсі формат **БРИК/БРИКС** – це показове відображення змін, що відбуваються в світі, включаючи поступове формування початку поліцентричного світоустрою.

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

БРОКЕР (англ. broker – «посередник») – зареєстрований агент-посередник (фізична або юридична особа) при укладанні контракту між покупцем і продавцем товарів, цінних паперів, валют та інших цінностей, у тому числі на товарних і фондових біржах, валютних ринках. **Б.** укладає угоди за до-

рученням і за рахунок клієнтів.

Брокерські контракти з покупцями і продавцями носять тимчасовий характер. За посередництвом між продавцями і покупцями **Б.** отримує винагороду (брокеридж) у вигляді відсотка від вартості угоди, розмір якого визначається або за

угодою сторін, або відповідно до встановлюваної біржовим комітетом таксою. **Б.** спеціалізується на виконанні певних операцій: 1) біржовий **Б.**, у тому числі валютний, – здійснює операції з товарами, цінними паперами, іноземною валютою на біржах; 2) страховий **Б.** – здійснює посередництво між клієнтом і страховою компанією; 3) судновий **Б.** – виступає посередником при укладанні договору про страхування суден; 4) кредитний **Б.** – здійснює посередництво між банками та позичальниками, що потребують залучення фінансових ресурсів. Він допомагає оптимізувати залучення фінансових ресурсів, а також бере на себе ведення переговорів з кредиторами; 5) митний **Б.** – здійснює посередництво між суб'єктом ЗЕД, та митним органом. Митний **Б.** повинен уміти надавати послуги зі здійснення всіх операцій з митного оформ-

БРОКЕР МИТНИЙ – це підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. **Б.м.** повинен бути

БРОКЕРСЬКА ВИНАГОРОДА – плата за посередницьку та консультативну діяльність. Її отримують брокери від клієнтів, за дорученнями яких виконують операції на певному ринку.

Розмір **Б.в.** залежить від наступних чинників:

декларування товарів та їх пред'явлення; пред'явлення митному органу необхідних документів і додаткових відомостей; сплата ПДВ, акцизних податків та інших митних платежів, а також здійснення операцій, пов'язаних із здійсненням митного контролю при експорті та імпорту товару; б) іпотечний **Б.** – допомагає здійснювати збір всіх документів та обирати оптимальну пропозицію щодо іпотеки

Б. забезпечую конфіденційність, що є основою перевагою при проведенні переговорів **Б.** може не розкривати імені свого клієнта. Тому до послуг **Б.** найчастіше звертаються з метою забезпечення конфіденційності. З метою більш ефективної організації роботи **Б.** та розширення діпазону брокерських послуг створюють брокерські контори, фірми та їх філії, через які в основному і здійснюють посередницькі операції. Договір на брокерське обслуговування укладається сторонами (підприємством-клієнтом і брокерською фірмою) на будь-який період і включає такі розділи: предмет договору, організація-виконавець, порядок взаємодії, зобов'язання сторін, гарант, умови розрахунків, відповідальність сторін, умови конфіденційності, особливі умови, порядок розгляду суперечок, строк дії договору, юридичні адреси сторін. Індивідуальний **Б.** зазвичай діє тільки на фондовій біржі. Великі брокерські фірми можуть надавати кредит покупцям або виступати гарантом при укладанні угоди. В окремих випадках **Б.** може розглядатись як одна з ланок каналу розподілу (у маркетингу).

Потушинська О.П.

резидентом. **Б.м.** може проводити свою діяльність у будь-якому органі доходів і зборів України.

Взаємовідносини **Б.м.** з особою, яку він представляє, визначаються відповідним договором. **Б.м.** зобов'язаний дотримуватись конфіденційності інформації отриманої при виконанні митних формальностей.

У трудових відносинах із **Б.м.** перебувають фізичні особи-резиденти – агенти з митного оформлення, які безпосередньо виконують в інтересах особи, яку представляє **Б.м.**, дії, пов'язані з пред'явленням органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Діяльність **Б.м.** підлягає ліцензуванню. Контроль за діяльністю **Б.м.** здійснюється органами доходів і зборів на основі критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності **Б.м.**

Яковенко О.В.

щільності і конкуренції на ринку брокерських послуг; інтересів клієнта та його фінансового становища; дефіцитності та оборотності товару; від конкретної ситуації та інтересів брокера; виду угоди (при угоді з умовою (купівля, на виручені від про-

дажу запропонованого товару гроші, іншого товару на біржі) рівень брокерської комісії може бути вищим, оскільки тут, по суті, наявні дві угоди – на продаж і на купівлю).

В оплату праці брокера також входять виплати брокерської контори, що складаються із зарплати і спеціальних премій. На обсяг **Б.в.** вагомий вплив

мають і такі чинники, як різниця в цінах на один і той самий товар на різних біржах. У такому випадку брокер, організовуючи реалізацію товару сам, вступає в контакт з іншими контрагентами, виходячи на свою або інші біржі. Зі своєї винагороди брокер сплачує біржі 2% за її послуги.

Коновалов Ю.О.

БРУТТО-РЕЕСТРОВИЙ ТОННАЖ (англ. Gross registered tonnage (G.R.T.)) – валова або повна місткість судна, яка встановлюється на основі вимірювання його внутрішнього об'єму під верхньою палубою (за виключенням баластних міждонних цистерн), а також надпа-

лубних надбудов, які використовуються для перевезення вантажів та пасажирів. Визначається у реєстрових тоннах. Визначення **Б.р.т.** необхідне для визначення тарифної ставки при страхуванні суден.

Фрадинський О.А.

БУЛОТИР (від βουλευτήριος – «радник») – урядова посада у Візантійській імперії, яка належала до відомства епарха (намісника) Константинополя. В обов'язки **Б.** входило від імені епарха опечатувати товари, що проходили через Босфор і підлягали митному контролю. У місцях розташування середньовічних об'єктів митної інфраструктури археологи знаходять численні відтиски печаток **Б.**

Колесников К.М.

Відтиск печатки Фо..., булотіра Іерона – митної станції на азійському березі Босфора при вході в Чорне море, VIII ст.

БУНГЕ МИКОЛА ХРИСТΙΑНОВИЧ (ХРИСТОФОРОВИЧ) (1823-1895 рр.) – державний діяч, таємний радник, вчений, економіст, академік Петербурзької АН, Міністр фінансів (1881-1887 рр.), кавалер орденів Святого Станіслава 2 (1857 р.) та 1 (1865 р.) ступенів, Святого Володимира 3 (1862 р.) та 2 (1874 р.) ступенів, Святої Анни 1 ступеня (1868 р.), Білого Орла (1879 р.), Святого Олександра Невського (1883 р.).

Народився 11 листопада (23 листопада по новому стилю) 1823 р. в київській дворянській родині. Батько – Християн Георг Бунге, лікар, який служив у військовому госпіталі і викладав в декількох навчальних закладах. Мати – Катерина Миколаївна Гебнер.

Середню освіту отримав в першій Київській гімназії, яку закінчив із золотою медаллю. Вищу освіту здобув в Київському університеті на юридичному факультеті, який закінчив у 1845 р.

У 1847 р. захистив дисертацію на тему «Исследование начал торгового законодательства Петра Великого». А у 1850 р. – захистив докторську дисертацію на тему «Теорія кредиту». Читав лекції в Київському університеті, протягом 20-ти років був ректором цього ж університету. Викладав у декількох навчальних закладах України. Особистість **Б.** була надзвичайно авторитетною серед студентів, а лекції мали велику популярність. Навчав теорії фінансів та політекономії Олександра III, а потім Миколу II.

Став автором наукових праць: «Теория кредита» (1852 р.), «Курс статистики» (1865 р.), «Основания политической экономии» (1870 р.), «Товарные склады и варранты» (1871 р.), «Полицейское право» (1873-1877 рр.), «Государство и народное образование начальное и профессиональное, то есть ученое, реальное и художественное, в Германии, Англии и Франции: Очерки исслед. Лоренца Штейна: Извлеч. из соч.: Das Elementar und Berufsbildungswesen von L. Stein» (1877 р.), «О восстановлении металлического обращения в России» (1877 р.), «О восстановлении постоянной денежной единицы в России» (1878 р.),

«Государственное счетоводство и финансовая отчетность в Англии»(1890 р.), «Очерки политико-экономической литературы» (1895 р.).

У 1880-1881 р. був заступником Міністра фінансів О.А. Абази. У 1882 р. призначений Міністром фінансів. Головним завданням вважав впорядкування грошової системи країни. Програма виходу з кризи відрізнялась своєю соціальною спрямованістю. Він бачив тісний зв'язок між покращенням фінансового становища країни та покращенням добробуту населення. Одними з перших заходів, які здійснив **Б.** на посту Міністра фінансів, стало зниження відкупних платежів, відміна подушного податку та соляного акцизу, але постала необхідність компенсувати дані заходи іншими. В зв'язку з цим відбулось підвищення податків на спирт, цукор, тютюн, збільшення митних зборів на товари, які ввозились на територію Росії. Намагався зменшити витрати, однак збалансувати бюджет не зміг через неврожаї (1882, 1884, 1885 рр.). Був прихильником введення прибуткового податку.

В часи керування Міністерством фінансів **Б.** в Росії розпочалась підготовка грошової реформи: з 1884 р. в Державному банку розпочали накопичення золота з надходжень за сплату митних зборів та за рахунок зовнішніх позик. Невигідні умови цих позик, невдала спроба скорочення кількості кредитних білетів, які були в обігу, а також дефіцит бюджету – все це було мотивом для постійних наклепів на **Б.** в газетах. Його звинувачували в слабкості та нерішучості, «нерозумінні умов життя населення, надмірному захопленні західноєвропейськими теоріями». Ці обвинува-

чення сприяли звільненню з посади Міністра фінансів. Його наступником став Вишнеградський Іван Олексійович.

Незадовго до смерті **Б.** написав політичний заповіт, адресований імператору (який пізніше отримав назву «Загробные заметки»). В цьому документі, підготовленому з помірно-реформаторських позицій, йшла мова про економічні перетворення в країні, державному управлінні, освіті, оподаткуванні, законодавстві та національному питанні.

Помер **Б.** 3 червня 1895 р. у Царському Селі (тепер м. Пушкін Ленінградської обл., Росія). Похований, за заповітом, у Києві 8 червня 1895 р. на лютеранській ділянці Байкового цвинтаря.

Після смерті **Б.** його нащадки у жовтні 1895 р. подарували бібліотеці університету Святого Володимира частину особистої бібліотеки вченого, яка складала близько 5000 томів (переважно економічної літератури різними мовами), з умовою «образовать из нее самостоятельный отдел с присвоением имени ученого». 1927 р. постановою Наркомосу УРСР її передано до фонду Всенародної бібліотеки України при Українській академії наук (тепер НБУВ).

За заповітом, **Б.** залишив університету Святого Володимира 6 тисяч карбованців. На відсотки від цієї суми у травні 1896 р. затверджено щорічну премію імені Михайла Християновича Бунге за найкращу студентську роботу з економічної тематики та дві щорічні грошові допомоги найуспішнішим студентам.

Дворнічена І.М.

ВАГА БРУТТО – загальна вага товару, що включає в себе вагу всієї упаковки (включаючи піддони), за винятком контейнерів та іншого транспортного обладнання. У міжнародній практиці

торгових відносин зустрічається також термін «полубрутто», що позначає **В.б.** за вирахуванням маси зовнішньої упаковки.

Коновалов Ю.О.

ВАГА НЕТТО – чиста вага (маса, обсяг) товару без упаковки, тари. Протилежний показник – брутто.

Ціна на товар часто встановлюється по **В.н.**, причому в цій ціні враховується вартість тари і упаковки. Для позначення ваги товару разом з первинною упаковкою, в якій він доставляється споживачеві (наприклад, банка консервів, тубик зубної пасти, флакон духів), застосовується поняття «полунетто».

Щоб визначити **В.н.** для розрахунку мита необхідно враховувати внутрішню специфіку. Прийом товарів за **В.н.** в торгових точках проводиться в кожному окремому місці одночасно з розкриттям тари і обов'язково не пізніше 10 днів (швидкопсувних продуктів не пізніше 24 години) з моменту отримання товарів. Вага тари перевіряється одночасно з **В.н.** товару.

Проводиться перевірка **В.н.** в порядку, обумовленому в стандартах, технічних умовах та в інших обумовлених обома сторонами правилах. Якщо неможливо зважити товар окремо від тари на момент приймання за різного роду об'єктивних причин, то **В.н.** визначається за вирахуванням ваги порожньої тари (після її звільнення) з ваги брутто в момент отримання фактичної ваги товару. Результати зважування оформляють відповідними актами. Визначити **В.н.** вирахуванням ваги тари з ваги брутто за даними з транспортних і супровідних документів без перевірки фактичної ваги брутто та ваги тари не дозволяються.

Існує безліч ваг, призначених для промислових вимірювань. У багатьох моделях передбачена функція, що дозволяє визначити **В.н.**, тобто без урахування ваги упаковки.

Коновалов Ю.О.

ВАГИ КРАНОВІ TIGRIP ТКА/TWF – компактні

вимірювальні пристрої з цифровим дисплеєм для зважування вантажу, що піднімається. Похибка вимірювання $\pm 0,1\%$. **В.** забезпечені рідкокристалічним дисплеєм (LCD), який може показувати вагу «брутто» або «нетто». На дисплеї **В.** також показується попередження

про перенавантаження (спрацьовує при 110% від вантажопідйомності) і стан батареї. Діапазон виміру: 1/2/3/3,2/5/8/12/20/35/50/100 тонн. Всі **В.** поставляються зі скобами / гаками у валізі з зарядним пристроєм. **В.** TWF додатково обладнані пультом дистанційного керування з інтерфейсом RS 232 та може бути укомплектований кабелем для з'єднання з комп'ютером і програмним забезпеченням.

Якісними характеристиками **В.** є: висока точність; легка вага; доступний та зрозумілий дисплей; легкість використання; найвища якість; міцність конструкції; можливість повороту при підйомі на 180°С; збереження в пам'яті максимального значення; акумулятор, що перезаряджається.

Туржанський В.А.

ВАГОНО-ГОДИНА – одиниця вимірювання обсягу витрат часу вантажних вагонів у робочому та у неробочому парках. Визначається множенням середньодобової величини парку вагонів на число днів за звітний період і число годин у добі. Витрати **В.-г.** – базовий елемент для розра-

хунку важливих параметрів транспортного процесу: часу знаходження вагонів різних категорій на станціях, часу простою вагонів під вантажними операціями, часу очікування виконання операцій тощо.

Арзянцева Д.А.

ВАГОНО-КІЛОМЕТР – показник, який характеризує відстань, пройдену вагонами у складі вантажних і пасажирських потягів. Визначають окремо для вантажних і пасажирських потягів за

маршрутами машиністів локомотивів як добуток кількості вагонів у потягу і пройдені ним відстані. **В.-к.** використовується для характеристики обсягів роботи вагонного парку, обчислення

якісних показників (динамічного навантаження, середньодобового пробігу, коефіцієнта використання пробігу тощо). **В.-к.** відображає витрати

залізниці, пов'язані з перевезенням вантажів та пасажирів.

Арзянцева Д.А.

ВАЛЮТА – офіційна грошова одиниця певної країни або групи країн. **В.** є: українська гривня, долар США, євро, російський рубль, японська ієна, китайський юань, англійський фунт стерлінгів, турецька ліра та багато інших офіційно встановлених грошових одиниць. Офіційне встановлення грошової одиниці, як правило, здійснюється через прийняття відповідного закону, що регулює грошовий обіг у країні. Найчастіше окремо взята держава вводить в обіг в якості офіційної **В.** країни власну грошову одиницю. Але в той же час, існують і **В.** колективні – **В.** групи країн, як наприклад євро. Емісія **В.** здійснюється у вигляді відповідних

банкнотів, казначейських білетів, монет, записів на банківських рахунках. Залежно від емітента **В.** розділяють на національну та іноземну. **В.** національна може трактуватися як офіційна грошова одиниця певної, конкретно взятої країни. Вона перебуває в обігу, забезпечує платіжні операції на території певної держави, а також може використовуватися в зовнішньоекономічних операціях та міжнародних розрахунках. **В.** іноземна – офіційна грошова одиниця будь-якої іноземної країни або її групи. Вона перебуває в обігу, забезпечує платіжні операції на території відповідної іноземної держави або її групи, а також може використовуватися в зовнішньоекономічних операціях та в міжнародних розрахунках. Залежно від режиму використання **В.** поділяються на конвертовані та неконвертовані. Вільноконвертована **В.** безперешкодно обмінюється на іншу **В.** для всіх видів операцій, частково конвертована – з певними обмеженнями, неконвертована – використовується фактично тільки для обслуговування внутрішніх економічних процесів.

Петруня Ю.Є.

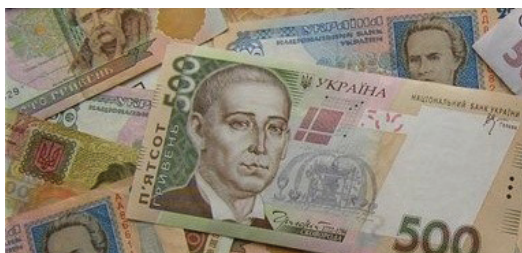
ВАЛЮТА КРЕДИТУ – грошова одиниця, в якій, за згодою кредитора та позичальника, надається кредит. **В.к.** є однією із обов'язкових умов міжнародного кредиту. **В.к.** може бути національною валютою кредитора чи позичальника, валютою третьої країни або міжнародною розрахунковою одиницею (євро, СПЗ). Вибір **В.к.**

є предметом переговорів і може суттєво вплинути на вартість кредиту, оскільки зміна курсу **В.к.** може спричинити її відносно знецінення чи подорожчання. Стан **В.к.** впливає на рівень кредитних відсоткових ставок. **В.к.** не завжди відповідає валюті сплати кредиту.

Яковенко О.В.

ВАЛЮТА НАЦІОНАЛЬНА – грошова одиниця країни. Без **В.н.** неможливе існування національної грошової системи. **В.н.** – грошова одиниця, що емітується державою (центральним банком) для використання на території даної держави. Використовується в міжнародному економічному обміні та інших сферах, заснованих на грошових розрахунках.

Коновалов Ю.О.

ВАЛЮТА ПАРАЛЕЛЬНА (латин. valeo – коштувати і грец. parallelos – що йде поруч) 1) валюта, яка обслуговує внутрішньодержавні платіжні потреби й використовується нарівні з національною валютою; 2) додатково випущений різновид державних грошових знаків поряд (паралельно) з емітованими раніше знаками, тобто тими, що перебувають в обігу. Наприклад грошові купони, випущені в Укра-

їні у 1992 р.; 2) «другі» гроші, що мають місце в країні. Наприклад, якщо в якості грошей визнаються і золото, і срібло, то срібні гроші є паралельною валютою. Іноді як паралельною валютою може виступати іноземна валюта, що має місце поряд з вітчизняною; чужоземна валюта, що є в обігу на території певної країни поряд із національною.

Шнирков О.І.

ВАЛЮТА ПЛАТЕЖУ – валюта, в якій здійснюється платіж за укладеною угодою. Відповідно до українського законодавства **В.п.** – будь-яка валюта, в якій здійснюється, згідно з умовами догово-

ру, оплата товару. **В.п.** може бути будь-яка валюта, яка є узгодженою між всіма учасниками угоди (у найпростішому випадку – між покупцем та продавцем) й вибір якої не суперечить вимогам зако-

нодавства. Для виконання угод між резидентами однієї країни валюта угоди майже завжди співпадає із **В.п.** Нормативно чітко визначено, що валюта України є єдиним законним засобом платежу на території України, який приймається без обмежень для оплати будь-яких вимог та зобов'язань. Водночас у розрахунках між резидентами і нерезидентами в межах торговельного обороту використовуються як засіб платежу іноземна валюта та грошова одиниця України – гривня.

В угоді у разі використання **В.п.**, відмінної від валюти ціни, зазвичай, мають бути вказані такі елементи: дата перерахунку (на день платежу або на день, що передує дню платежу); валютний ринок, котирування якого береться як основа для перерахунку валюти угоди у **В.п.**; курс, за яким буде відбуватися перерахування – курс покупця, курс продавця, або середній з них. Якщо в угоді чітко не зазначено курс перерахунку валюти ціни у **В.п.**, то банк, який здійснює платіж, може використовувати: офіційний курс гривні до іноземних валют, установлений НБУ на дату платежу, якщо однією з валют є гривня; курс, що склався на Московській міжбанківській валютній біржі або встановлений центральним банком країни СНД чи Балтії на дату платежу, якщо одна з валют є валютою країни СНД чи Балтії, а інша – не є гривнею; курс на останню дату публікації у «Financial Times», яка передує даті платежу – у всіх інших випадках.

У разі, якщо резидент України, який виступає покупцем та платником, відповідно до умов угоди має сплачувати вартість угоди у валюті, яка відрізняється від національної (гривні), то він може звернутися до банку, який працює на міжбанківському валютному ринку України із дорученням купити валюту. Торгівля іноземною валютою на території України резидентами і нерезидентами – юридичними особами здійснюється через уповноважені банки та інші фінансові установи, що одержали ліцензію на торгівлю іноземною валютою НБУ, виключно на міжбанківському валютному ринку України.

Поняття **В.п.** широко використовується у ЗЕД, оскільки при укладанні та виконанні угод між ре-

зидентами різних країн валюта угоди (валюта ціни) та **В.п.** можуть відрізнятися. У світовій практиці, якщо учасники угоди є резидентами економічно розвинених країн доволі часто **В.п.** виступає валюта країни покупця-імпортера; якщо один з учасників угоди є резидентом недостатньо економічно розвиненої країни, то часто **В.п.** виступає будь-яка з «твердих» валют – долар США, євро, швейцарський франк, британський фунт стерлінгів, японська ієна. У разі тривалого часу виконання угоди, зазвичай, експортер (продавець) прагне встановити **В.п.** таку валюту, курс якої відносно інших валют є стабільним, й зменшення цінності якої не очікується. Імпортер (покупець) прагне встановити валюту, курс якої коливається, й очікується, що курс такої валюти буде зменшуватися, оскільки при цьому існує шанс отримати додаткову економічну вигоду.

Відмінність валюти ціни та **В.п.** є одним з найбільш простих способів страхування валютних ризиків.

Вибір **В.п.** здійснюється з урахуванням багатьох факторів – динаміки валютного курсу, традицій, методів валютного регулювання та валютного контролю. Наприклад, на ринку нафти та продуктів з нафти історично найбільш використовуваною **В.п.** виступає долар США, у міжнародних розрахунках країн південно-східної Азії часто як засіб платежу використовуються японська ієна та долар США, у зовнішньоекономічних операціях резидентів країн Європи частіше використовується євро.

Якщо за певних умов покупець не може здійснити розрахунок за угодою у вибраній раніше **В.п.** (обмеження щодо купівлі валюти, відсутність необхідної валюти для її купівлі на міжбанківському ринку тощо), то за згодою із продавцем на основі додаткової угоди до основної угоди **В.п.** може бути змінена, або може бути застосований валютний кліринг. В окремих випадках неможливість здійснити розрахунок у **В.п.** (за певних умов) може бути визнана форс-мажором з настанням відповідних наслідків для продавця та покупця.

Погорелов Ю.С.

ВАЛЮТА РЕЗЕРВНА – загальновизнана у світі валюта, що використовується для створення в центральних банках інших країн резерву грошових коштів з метою здійснення міжнародних розрахунків. Виконує функцію резервного засобу, слугує засобом визначення валютного паритету, валютного курсу, використовується як засіб проведення валютної інтервенції. Іноді цим терміном також називаються національні кредитні гроші, валюту провідних держав світу, які використовуються для міжнародних розрахунків.

Статус **В.р.** дає переваги країні-емітенту: можливість покривати дефіцит платіжного балансу національною валютою, сприяти зміцненню позицій національних експортерів в конкурентній боротьбі

на світовому ринку. В той же час висунення валюти країни на роль резервної покладає певні

обов'язки на її економіку: необхідно підтримувати відносну стабільність цієї валюти, не вдаватися до девальвації, валютних і торгових обмежень. Статус **В.р.** зобов'язує країну-емітента приймати заходи з ліквідації дефіциту платіжного балансу і підпорядковувати внутрішню економічну політику завданню досягнення зовнішньої рівноваги.

Спочатку в ролі **В.р.** виступав англійський фунт стерлінгів, що грав панівну роль в міжнародних розрахунках. Разом з фунтом стерлінгів як міжнародна платіжна і резервна валюта поступово став використовуватися долар США, який незабаром зайняв домінуюче положення. Рішеннями конференції в Бреттон-Вудсі (США, 1944 р.) був введений золотодевізний стандарт, заснований на золоті і двох валютах – доларі США і фунт стерлінгів Великобританії. Згідно з новими правилами, долар став єдиною валютою, прив'язаною до золота безпосередньо. Казначейство США зобов'язувалося обмінювати долари на золото іноземним урядовим установам і центральним банкам в співвідношенні 35 доларів за трійську унцію. Фактично золото перетворилося з основної в **В.р.** У 1976 р. за наслідками угод Ямайської валютної конференції (м. Кінгстон, Ямайка) була офіційно узаконена Ямайська валютна система, яка передбачала вільне коливання курсів валют. Як **В.р.** стали викорис-

товуватися німецька марка, японська єна, швейцарський франк. До початку XXI ст. долар США став основною **В.р.** світу.

Євро – друга за використанням **В.р.** Після введення євро в 1999 р. ця валюта частково успадкувала частку в розрахунках і резервах від німецької марки, французького франка і інших європейських валют, які використовувалися для розрахунків і накопичень. Відтоді частка євро постійно збільшувалась, оскільки центральні банки прагнуть диверсифікувати свої резерви. Фунт стерлінгів був основною **В.р.** в більшості країн світу в XVIII і XIX ст. Важка економічна ситуація у Великобританії після Другої світової війни і посилення домінування США в світовій економіці привело до втрати фунтом стерлінгів статусу найзначимішої валюти. Японська єна розглядалася як третя найважливіша **В.р.** протягом кількох десятиліть, але ступінь використання цієї валюти незначний. Швейцарський франк використовується як резервна валюта через його стабільність, хоча частка всіх валютних резервів в швейцарських франках, як правило, нижче 0,3 %.

Зацікавленість в просуванні своїх валют для використання їх як світових резервних виражали Російська Федерація, Китай.

Шнирков О.І.

ВАЛЮТА УГОДИ (ПРАВОЧИНУ) – валюта, в якій визначається ціна товару (за одиницю та за весь обсяг товару за угодою). При цьому під ціною відповідно до ГКУ, мається на увазі виражений у грошовій формі еквівалент одиниці товару (продукції, робіт, послуг, матеріально-технічних ресурсів, майнових та немайнових прав), що підлягає продажу (реалізації), який повинен застосовуватися як тариф, розмір плати, ставки або збору, крім ставок і зборів, що використовуються в системі оподаткування. Згідно українського законодавства ціна зазначається в договорі у гривнях. Ціни у зовнішньоекономічних договорах (контрактах) можуть визначатися в іноземній валюті за згодою сторін. Грошові зобов'язання учасників господарських відносин повинні бути виражені і підлягають оплаті у гривнях. Грошові зобов'язання можуть бути виражені в іноземній валюті лише у випадках, якщо суб'єкти господарювання мають право проводити розрахунки між собою в іноземній валюті відповідно до законодавства.

Існує п'ять основних способів визначення ціни товару відповідно до використання однакової **В.у.** та валюти платежу – тверда фіксація ціни, коли протягом дії угоди ціна є стабільною й не змінюється за жодних умов; фіксований принцип визначення ціни із уточненням ринку, котирування на якому береться за основу на момент виконання угоди, а ціна встановлюється за фактом котирувань на ринку під час виконання угоди; умовна фіксація ціни, коли встановлюється

ся бар'єр перевищення ринкової ціни над контрактною, й за умов перевищення такого бар'єру контрактна ціна змінюється; ковзаюча ціна, яка на момент сплати визначається зміною в елементах витрат; змішана форма, при якій частина ціни твердо фіксується, а частина – встановлюється у ковзаючій формі.

Як **В.у.**, у зовнішньоекономічних угодах, може використовуватися валюта країни експортера або валюта країни імпортера. Як правило, як **В.у.** використовується більш стабільна валюта. **В.у.** й валюта платежу можуть як співпадати, так і не співпадати. Свідоме неспівпадіння **В.у.** та валюти платежу часто використовується як засіб страхування валютних ризиків. З метою страхування валютних ризиків (як імпортера, так і експортера) також можуть використовуватися валютна обмовка та валютне застереження. Валютна обмовка – це умова, яка включається до зовнішньоекономічних контрактів й передбачає перерахування ціни угоди (у разі збереження **В.у.**) на випадок різних коливань валютних курсів. Валютне застереження за суттю та призначенням відповідає валютній обмовці, але валютне застереження використовується у разі неспівпадіння **В.у.** та валюти платежу.

Вибір **В.у.** здійснюється з урахуванням багатьох факторів – традицій географічного або продуктового ринку, стабільності та розповсюдженості окремих видів валют.

Погорелов Ю.С.

ВАЛЮТА УКРАЇНИ – національна валюта держави – гривня, а також платіжні документи, цінні папери, оформлені у цій валюті, грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

В.У. є єдиним законним засобом платежу на території України, який приймається без обмежень для оплати будь-яких вимог та зобов'язань, якщо інше не передбачено актами валютного законодавства України.

ВАЛЮТНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ – умова у міжнародній торгівлі, кредитній чи іншій угоді, що передбачає перегляд суми платежу пропорційно до зміни курсу валюти з метою страхування експортера або кредитора від ризику знецінення валюти. Оскільки зміна валютного курсу в період між моментом укладання угоди чи контракту та моментом їх оплати може завдати збитків одному з контрагентів, **В.з.** дає змогу отримати такий валютний еквівалент, що за своєю реальною вартістю не відрізняється від вартості, в яку було оцінено зовнішньоторговельний контракт або кредит на час їх укладання. Розрізняють два різновиди **В.з.**: застереження щодо встановлення ціни товару (суми кредиту) у твердій валюті, внаслідок чого сума валюти оплати у разі її знецінення збільшується стосовно суми валюти угоди; застереження

ВАЛЮТНИЙ ДЕМПІНГ – метод, що передбачає розширення експорту товарів і послуг за зниженими цінами (нижче від світових) внаслідок зниження курсу національної валюти більшою мірою, ніж зменшення її купівельної спроможності всередині країни. **В.д.** передбачає маніпулювання валютним курсом та використання множинних валютних курсів з метою отримання переваги над виробниками країни-імпортера даного товару. **В.д.** використовують як засіб боротьби за розширення ринків збуту.

Для **В.д.** характерне: експортер, купуючи товари на внутрішньому ринку за національну

Порядок ввезення, переказування і пересилання з-за кордону, а також вивезення, переказування і пересилання за кордон резидентами і нерезидентами **В.У.** визначається НБУ. Суми у **В.У.**, що були вивезені, переказані, переслані на законних підставах за кордон, можуть бути вільно ввезені, переслані, переказані назад в Україну.

В.У., що ввозиться в Україну або вивозиться з України юридичними особами-резидентами, підлягає декларуванню. У митній декларації зазначається повна назва юридичної особи, її місцезнаходження та номер зазначеного доручення, копія якого залишається на митниці.

Пересилання **В.У.** за межі України дозволяється фізичними особами – резидентами та нерезидентами в міжнародних поштових відправленнях з оголошеною цінністю за межі України як нумізматичної (боністичної) продукції з дотриманням Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою КМУ, банкнот, розмінних монет, номінал яких виражено в гривнях, не більше ніж один примірник кожного номіналу та монет із недорогоцінних металів, номінал яких виражено в гривнях, не більше ніж один примірник кожного найменування.

Долобанько В.В.

щодо підвищення ціни товару (суми контракту) на процент знецінення валюти, визначений угодою.

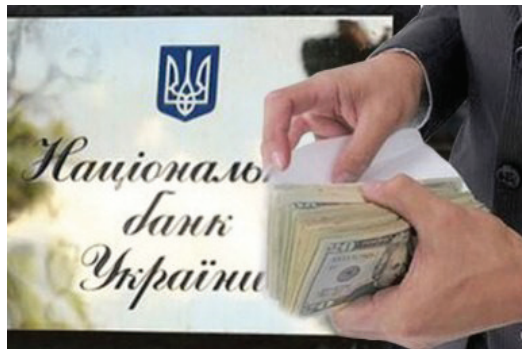
В.з. може бути одностороннім, тобто таким, що діє в інтересах експортера (кредитора) у разі знецінення валюти платежу чи в інтересах імпортера (боржника) – коли курс валюти платежу зростає, а також двостороннім, за якого суму платежу перераховують як у разі підвищення, так і в разі зниження курсу валюти. **В.з.** бувають простими та мультивалютними. У першому випадку ціну контракту і суму платежу пов'язують з курсом іншої валюти, а в другому – перерахунок суми платежу передбачається у разі зміни середньоарифметичного курсу валюти платежу відразу щодо кількох національних валют чи міжнародних колективних валют, створених на базі валютних кошків (СПЗ, євро).

Шнирков О.І.

валюту, куплену за поточним курсом, продає їх на зовнішньому ринку за іноземну валюту за цінами, нижчими за середньосвітові; джерелом зниження експортних цін є курсова різниця, яка виникає при обміні вирученої іноземної валюти на національну за курсом, який за цей час зростає; вивіз товарів у масовому масштабі забезпечує надприбутки експортерів. Демпінгова ціна може бути навіть нижчою за ціну виробництва або собівартості. Однак експортерам невігідна дуже занижена ціна, оскільки може виникнути конкуренція з національними товарами в результаті їх реекспорту іноземними контрагентами.

Арзянцева Д.А.

ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ – система контролю уряду за обміном іноземної валюти в країні, тобто регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу на інші валюти. **В.к.** в Україні підлягають валютні операції за участю резидентів і нерезидентів, а також зобов'язання про декларування валютних цінностей та іншого майна резидентів, яке перебуває за межами України.

Метою **В.к.** є забезпечення додержання валютного законодавства під час здійснення валютних операцій. Для досягнення мети органи **В.к.** в

ВАЛЮТНИЙ КУРС – ціна однієї офіційної грошової одиниці, що виражена в іншій офіційній грошовій одиниці. Враховуючи те, що в світі дуже багато офіційних грошових одиниць (валют), кожна конкретна взята валюта може мати багато курсових виразів. Зовнішньоекономічні операції, й насамперед зовнішня торгівля, викликають необхідність встановлення **В.к.**, тобто пропорцій обміну однієї валюти на інші. Ці пропорції змінюються в часі. Де-

вальвація певної валюти означає зниження її ціни, що виражена в іншій валюті. Ревальвація означає підвищення ціни певної валюти, що виражена в іншій валюті. В умовах сучасної економіки **В.к.** дуже

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ – законодавча чи адміністративна заборона, лімітування чи регламентація операцій резидентів і нерезидентів з валютою та іншими валютними цінностями.

межах своєї компетенції визначають відповідність здійснюваних валютних операцій чинному законодавству і наявність необхідних для них ліцензій та дозволів; перевіряють виконання резидентами зобов'язань в іноземній валюті перед державою, а також зобов'язань про продаж іноземної валюти на внутрішньому ринку України; обґрунтованість платежів в іноземній валюті; перевіряють повноту й об'єктивність обліку та звітності з валютних операцій, а також з операцій нерезидентів у валюті України. Органи, що здійснюють **В.к.**, наділені повноваженнями вимагати та одержувати від резидентів і нерезидентів повну інформацію про здійснення ними валютних операцій, стан банківських рахунків в іноземній валюті в межах своїх прав, а також про майно, що підлягає декларуванню.

Органами **В.к.** в Україні є КМУ, НБУ та інші органи. Головним органом, що здійснює **В.к.** на території України, є НБУ. НБУ надане право здійснювати контроль за виконанням правил регулювання валютних операцій на території України з усіх питань, не віднесених до компетенції інших державних органів та забезпечувати виконання уповноваженими банками функцій щодо здійснення валютного контролю.

Шнурков О.І.

сильно впливає на ЗЕД – торговельні операції, фінансові операції та інші. Так, зростання **В.к.** гривні, наприклад, щодо долара (ревальвація гривні), за незмінності інших умов, є не вигідною українським експортерам – їх валюта виручка переводиться в національну валюту з нижчим коефіцієнтом. За незмінності інших умов цей процес є достатньо привабливим для імпортерів – їх валютні витрати на одиницю імпортованої продукції зменшуються. Ревальвація гривні, таким чином, може певною мірою стимулювати зростання імпорту та негативно вплинути на обсяги експорту. Зменшення курсу гривні (девальвація гривні) має потенційно протилежні наслідки – стимулювати експорт та дестимулювати імпорт. Регулювання **В.к.** здійснюється ринком валют та центральним банком (в Україні – НБУ). Ринковий вплив – це вплив певного співвідношення між попитом та пропозицією певної валюти. Це співвідношення вирішальним чином залежить від співвідношення між експортом та імпортом товарів та послуг, співвідношення потоків фінансових інвестицій – вхідних та вихідних для конкретної країни, курсових очікувань суб'єктів валютного ринку. Регулювання **В.к.** з боку центрального банку може мати різні форми – здійснення інтервенцій на валютному ринку, застосування різних обмежень щодо використання певної валюти тощо.

Петруня Ю.Є.

В.о. є складовою валютного контролю, який передбачає заходи держави з нагляду, реєстрації, статистичного обліку названих операцій. **В.о.** закріплюються валютним законодавством, яке є підставою для постанов і директив з конкретних

проблем. **В.о.** як різновид валютної політики переслідують такі цілі: вирівнювання платіжного балансу; підтримання валютного курсу; концентрація валютних цінностей в руках держави для вирішення поточних і стратегічних завдань.

В.о. мають дискримінаційний характер, бо сприяють перерозподілу валютних цінностей на

користь держави і великих підприємств за рахунок дрібних і середніх підприємств, ускладнюючи їм доступ до іноземної валюти. **В.о.** переважно є складовою політики протекціонізму і дискримінації торгових партнерів. Неабияке значення в їх реалізації мають політичні мотиви.

Шнирков О.І.

ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ – 1) операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; 2) операції, пов'язані з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності; операції, пов'язані з ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Шнирков О.І.

ВАЛЮТНІ УМОВИ КОНТРАКТУ – узгоджені між експортером та імпортером і зафіксовані в зовнішньоторговельному контракті умови, в яких визначено: валюту ціни контракту; валюту оплати розрахунків між експортером та імпортером (вона може збігатися з валютою ціни чи бути іншою); курс перерахування валюти ціни у валюту оплати, якщо вони не збігаються; різного роду застереження, що захищають сторони від валютного ризику (у

разі несприятливої зміни валютного курсу чи падіння купівельної спроможності окремих валют); умови розрахунків (оплата готівкою чи в кредит); форму розрахунків, засоби оплати (векселі, чеки тощо). Правильність визначення **В.у.к.** забезпечує отримання оплати вчасно і в повному обсязі. Неправильний вибір умов може призвести до значних втрат.

Шнирков О.І.

ВАЛЮТНІ ЦІННОСТІ – матеріальні об'єкти, визначені законодавством України про валютне регулювання як засоби валютно-фінансових відносин. До них належать: валюта України – грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу; іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з

обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу; платіжні документи та цінні папери (акції, облигації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах; банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Яковенко О.В., Несторишен І.В.

ВАНТАЖ ВИВАНТАЖЕНИЙ (англ. Off-load

Cargo) – вантаж, який був вивантажений з повітряного судна разом з супровідними документами (авіаційною вантажною накладною, вантажним маніфестом) у пункті відправлення, призначення або проміжному пункті за маршрутом транспортування.

Термін **В.в.** використовується для позначення вантажу, що був навмисно вивантажений з повітряного судна до його відправки і викреслений з вантажного маніфесту. Таке вивантаження санкціонується представником перевізника або агентом з оформлення вантажу в екстрених випадках (необхідність термінового відправлення вакцини і медичних препаратів, живих людських органів і т. ін.).

Вантажі, для яких заброньовані провізні ємності за маршрутом перевезення, швидкопсувні вантажі, вантажі, що є живими тваринами, вивантажуються з рейсу тільки в крайньому разі.

Якщо **В.в.** з повітряного судна – в аеропорт призначення повинно бути направлено повідомлення про причини зняття цього вантажу з повітряного судна, а також зазначені дані про його подальше відправлення (звичайно наступним рейсом). При виявленні помилково вивантаженого вантажу з повітряного судна необхідно негайно направити повідомлення про це в пункт призначення **В.в.** з вказівкою даних про його подальшу відправку.

В.в. з повітряного судна, незалежно від того, чи відбулося це вивантаження навмисно або помилково, повинен бути якнайшвидше відправлений до пункту призначення.

У разі, коли помилково **В.в.** неукомплектований документами (авіаційною вантажною накладною та ін.), необхідно виконати такі процедури: 1) аеропорт, у якому виявлена несправність, повинен направити повідомлення про розшук авіаційної вантажної накладної в аеропорт відправки і в усі аеропорти за маршрутом перевезення вантажу, включаючи ті, що є на маршруті перевезення цього аеропорту; 2) аеропорт, що має основну авіаційну вантажну накладну, повинен направити її копію в аеропорт, де був вияв-

лений вантаж без документів, а також у наступні трансферні аеропорти за маршрутом і в аеропорт призначення відповідно до призначення копій авіаційної вантажної накладної, повідомивши телеграмою про відправку (дата, номер рейсу); 3) якщо отримана відповідь про те, що документи виявлені, вантаж необхідно видати після одержання основної авіаційної вантажної накладної; 4) якщо позитивна відповідь не отримана, необхідно направити запит в аеропорт відправки з вимогою надіслати копії основної авіаційної вантажної накладної; 5) якщо аеропорт, у якому виявлена несправність, є пунктом трансферу, необхідно вжити заходів до якнайшвидшої відправки вантажу, при цьому повинна бути оформлена авіаційна вантажна накладна-дублікат та містити «Notice to Carriers» («Повідомлення перевізникам») такого змісту: «Перевізник, що оформив цю авіаційну вантажну накладну-дублікат, звільняє усіх інших перевізників, що беруть участь у перевезенні, від претензій, вимог, витрат і юридичної відповідальності, що можуть виникнути внаслідок приймання такої авіаційної вантажної накладної-дублікату, за винятком перевізника, що оформив основну авіаційну вантажну накладну» для подальшої відправки за маршрутом.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ВОЛОГИЙ – вантаж, що містить рідину, або вантаж, здатний за своєю природою виділяти рідину або велику кількість вологи. З категорії **В.в.** виключаються будь-які предмети, що можуть бути класифіковані як небезпечні вантажі. **В.в.** може протекти або витекти, що, у свою чергу, може викликати корозію або ушкодження, як транспорту, так і іншого вантажу. До **В.в.** відносяться: рідини; мокрі речовини (свіже м'ясо, шкіри і т.п.); речовини, упаковані з використанням звичайного (мокрого) льоду; живі тварини або

овочі, з яких може виділятися рідина; жива, свіжа, заморожена або охолоджена риба і морські продукти та ін.

Вантажі цієї категорії можуть переміщуватись автомобільним, залізничним, повітряним, водними видами транспорту, за умов дотримання всіх спеціальних умов упакування та вимог до транспортування. У разі потреби упакування з **В.В.** забезпечується ярликами «This Way Up» («Цією стороною вгору»).

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ВТРАЧЕНИЙ – вантаж, який неможливо видати одержувачеві у встановлені строки. На повітряному транспорті **В.в.** – вантаж, що не прибув у пункт призначення і при цьому був включений у вантажний маніфест цього рейсу.

Вантаж вважається втраченим у результаті його знищення, псування, пошкодження вантажу, крадіжки, загублення вантажу в дорозі, при видачі одержувачеві не зазначеному в товарно-транспортній накладній, при використанні перевізником для своїх цілей, коли виключається можливість використання його за прямим призначенням і від прийняття якого одержувач відмовився. Строки видачі вантажу, при порушенні яких вантаж вважається втраченим, встановлюється в залежності від виду транспорту, яким доставляється вантаж: для автомобільного транспорту протягом 30 днів після спливу строку його доставки, якщо більш тривалий строк не встановлений договором, транспортними

кодексами (статутами); вантаж вважається втраченим, якщо він не був виданий: при міському та приміському перевезенні – протягом 10 днів з дня прийняття вантажу, при міжміському перевезенні – протягом 30 днів; а при перевезенні в прямому змішаному сполученні – по закінченні 4-х місяців з дня прийняття вантажу до перевезення.

В правилах повітряних перевезень вантажів зазначається, якщо перевізником визнана втрата вантажу або якщо вантаж не прибув після 7 днів з дати, коли він повинен був прибути, вантажоотримувач має право здійснити щодо перевізника правомірні дії, що випливають з договору перевезення. При залізничному перевезенні, відправник або одержувач має право вважати вантаж втраченим і вимагати відшкодування за втрату, якщо вантаж не було видано одержувачу на його вимогу протягом 30 діб з моменту закінчення терміну доставки, а у разі перевезення вантажу у прямому змішаному

сполученні – після закінчення двох місяців з дня приймання вантажу до перевезення.

На річковому транспорті вантаж вважається втраченим і вантажовідправник чи вантажоодержувач мають право вимагати відшкодування за втрату вантажу, якщо вантаж не видано вантажоодержувачу протягом: а) 30 днів після спливу строку доставки; б) після спливу 4-х місяців з дня приймання вантажу до перевезення – за пере-

везенням вантажу в прямому змішаному залізнично-водному сполученні. Трапляються випадки, коли знаходять вантаж, що визнаний втраченим. В таких випадках одержувач вантажу повинен прийняти вантаж, що прибув після спливу зазначених вище строків, і повернути суму, виплачену йому перевізником за втрату вантажу, якщо інше не встановлено законодавством.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ЕКСПРЕС-ПЕРЕВІЗНИКА – консолидовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолидованих міжнародних експрес-від-

правлень за своїм характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ЗАСЛАНІЙ (англ. Overcarried Cargo) – вантаж, що був помилково перевезений у пункт інший, ніж пункт, зазначений у вантажному маніфесті чи

авіаційній вантажній накладній як пункт призначення. Термін застосовується на авіаційному транспорті.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ЗМІШАНИЙ (англ. Mixed Consignment) – вантаж, що складається з різних товарів, предметів або майна, упакованих разом або в окремих упаковках. **В.з.** може

переміщуватися будь-яким видом транспорту дотримуючись усіх спеціальних умов перевезення.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ЗНАЙДЕНИЙ (англ. Found Cargo) – вантаж, що прибув у пункт призначення (чи був виявлений при перевірці складу) без супровідних документів (авіаційної вантажної накладної, вантажного маніфеста). Термін використовується на авіаційному транспорті.

одержання копії первісної авіаційної вантажної накладної або інструкцій з подальшого відправлення. Якщо протягом двох днів інструкція щодо розпорядження вантажем не отримана і маршрут перевезення не з'ясований, необхідно виконати певні процедури, зокрема: аеропорт, що знайшов вантаж, повинен оформити повідомлення, позначивши його написом «Found Cargo» («Знайдений вантаж»), і описати в ньому характеристики **В.з.**, використовуючи всю наявну інформацію. Якщо інформації, що є на маркуванні вантажу недостатньо, то в присутності представника перевізника, що доставив вантаж (агент з оформлення вантажу) має право розкрити упаковання для одержання необхідної інформації. Повідомлення повинне бути направлено в усі аеропорти, у які приблизно могли відправити цей вантаж і в аеропорт призначення вантажу, якщо він відомий. Якщо протягом 21 дня відповідь на повідомлення неотримана, аеропорт, що знайшов вантаж, повинен сповістити про це перевізника для ухвалення рішення про можливість передачі вантажу на зберігання на термін не більше 6 місяців (окрім швидкопсувного вантажу, небезпечного вантажу, живих тварин), протягом якого повинна бути встановлена належність цього вантажу.

Потушинська О.П.

При прибутті вантажу у проміжний пункт маршруту з авіаційною вантажною накладною, але без зазначення його у маніфесті, необхідно продовжити перевезення за основною авіаційною вантажною накладною, направивши вантаж у пункт його призначення найближчим рейсом, відправивши в пункти завантаження і призначення повідомлення про помилку в оформленні маніфесту. При необхідності маршрут перевезення вантажу може бути змінений.

Якщо при отриманому вантажу відсутня оформлена авіаційна вантажна накладна, у вантажному маніфесті не зазначений пункт розвантаження, але відомий рейс, що доставив вантаж, то аеропорт, що знайшов вантаж, повинен направити повідомлення з запитом про подальші інструкції щодо розпорядження вантажем в усі аеропорти за маршрутом перевезення, включаючи пункти, що розташовані за маршрутом рейсу, яким доставлений вантаж, після пункту, де був виявлений вантаж. Вантаж необхідно відправити тільки після

ВАНТАЖ ЗОВНІШНЬОТОРГОВИЙ – вантаж, який ввозиться або вивозиться на основі зовнішньоторговельного договору (контракту). За цим договором перевізник зобов'язується прийняти від відправника вантаж, доставити його в цілісності в передбачене договором місце

призначення і здати одержувачу вантажу. Вантажовласник зобов'язується сплатити обумовлену провізну плату – фрахт чи тариф. Договір визначає умови навантаження, перевезення, права, обов'язки та межа відповідальності сторін при різних обставинах, що виникають у про-

цесі доставки вантажів, порядок сплати платежів, вирішення спірних питань. Перевезення зовнішньоторгових вантажів регулюється при: міжнародних морських перевезеннях – Кодексом торговельного мореплавства; залізничних перевезеннях – Статутом залізниць; автомобіль-

них перевезеннях – Конвенцією про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів; авіаційних перевезеннях – Конвенцією про міжнародну цивільну авіацію; змішаних перевезеннях – Нью-Йоркської конвенції 1980 р.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ КОШТОВНИЙ – вантаж, що має оголошену цінність для транспортування. До **В.к.** відносять значні грошові суми, дорогоцінні метали і ювелірні вироби, дорогоцінні камені й вироби з них, предмети мистецтва й старовини, що мають високу вартість. Також до **В.к.** прийнято відносити речі що легко б'ються, тендітні речі, рідкі види тварин й екзотичні рослини. Під цим терміном також розуміють унікальне, існуюче в одиничних екземплярах устаткування. Не допускається оголошення вартості вантажів, що перевозяться навалом, насипом, наливом, швидкопсувні та небезпечні вантажі. Не допускається оголошення вартості частини вантажу, який перевозиться за однією накладною.

Для перевезення **В.к.** використовують спеціальний транспорт, такий як: транспорт підвищеного захисту; транспорт, обладнаний нестандарт-

ними засобами кріплення вантажу; транспорт з можливістю створення певних кліматичних умов на шляху проходження. Перевезення **В.к.** один зі специфічних видів вантажоперевезення, що вимагає виконання цілого ряду особливих умов: обов'язкове оголошення вартості вантажу; вантаж повинен бути застрахований в обов'язковому порядку, причому найбільш прийнятною є страхування за схемою з відповідальністю за всі ризики; перевезення **В.к.** вимагають використання спеціального транспорту (або обладнаного спеціальним устаткуванням); для **В.к.** необхідний супровід, причому виконується не тільки охороною (найчастіше збройною), але й експедиторів або іншими представниками як замовника, так і перевізника. Перевезення **В.к.** здійснюється будь-яким видом транспорту, дотримуючись умов перевезення.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ НЕБЕЗПЕЧНИЙ – речовини, матеріали, вироби, відходи виробничої та іншої діяльності, які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заповдіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин.

Корнійчук О.О.

ВАНТАЖ НЕГАБАРИТНИЙ – вантаж, що виступає за габарити транспортного засобу спереду або ззаду більш як на 1 м, а за шириною перевищує 0,4 м від зовнішнього краю переднього або заднього

габаритного ліхтаря та повинен бути позначений відповідно до встановлених вимог.

Розпізнавальний знак «Негабаритний вантаж» у вигляді сигнальних щитків або прапорців розміром 400 x 400 мм з нанесеними по діагоналі червоними і білими смугами, що чергуються (ширина – 50 мм), а в темну пору доби та в умовах недостатньої видимості – світлоповертачів або ліхтарів: спереду білого кольору, ззаду – червоного, збоку – оранжевого. Знак розміщується на крайніх зовнішніх частинах вантажу, що виступає за габарити транспортного засобу на відстань, більшу ніж це передбачено правилами дорожнього руху.

При перевезеннях залізницями України вантаж є негабаритним, якщо його розміри (включаючи упаковку і кріплення) перевищують габарит навантаження при розташуванні вантажу на вагоні (зчепі), який знаходиться на прямій горизонтальній ділянці колії, а поздовжня вертикальна площина

цього вагона (зчепу) збігається з віссю залізничної колії; або якщо геометричні виноси цього вантажу в кривих перевищують геометричні виноси розрахункового вагона у цих кривих.

Перевезення **В.н.** вимагає спеціальної техніки, а також одержання погоджень на перевезення **В.н.** по всьому маршруту проходження. Для таких перевезень, як правило, ретельно обирається маршрут, з огляду на висоту й ширину мостів і огорожень, національні правила перевезення **В.н.** у країнах транзиту. У деяких країнах залежно від габаритів вантажу, що перевозиться, потрібно

не тільки узгодження з дорожніми службами, але й супровід автопоїздів машинами супроводу (поліція, дорожні служби та інше.). Для перевезення **В.н.** автомобільним транспортом застосовуються спеціальні низькорамні причеги – платформи, також **В.н.** часто перевозяться залізничним і морським транспортом або за допомогою, так званих мультимодальних перевезень, коли в процесі перевезення використовується один або кілька видів транспорту (наприклад: автомобільний і морський, автомобільний і залізничний транспорт).

Корнійчук О.О.

ВАНТАЖ ПОМИЛКОВО МАРКОВАНИЙ (англ.

Mislabeled Cargo) – вантаж, на який нанесене маркування, що не відповідає вмісту упакування і/або призначене для іншого вантажу, і/або не відповідає даним, що включені в авіаційну вантажну накладну. Термін застосовують на авіаційному транспорті.

При виявленні в будь-якому проміжному пункті за маршрутом перевезення **В.п.м.**, необхідно запросити дозвіл на виправлення маркування у перевізника, що прийняв вантаж до перевезення,

ВАНТАЖ ТРАНЗИТНИЙ – насипні, наливні, на-

валочні, штучні, тарно-штучні товари, вантажобагаж, що прийнятий до перевезення згідно з договором (контрактом). Такі вантажі, а також транспортні засоби транзиту і контейнери вважаються прохідними через територію України у разі, якщо проходження цих вантажів з перевантаженням, складуванням, подрібненням на партії, зміною транспортного засобу транзиту чи без таких операцій є частиною повного маршруту перевезення, що розпочинається і закінчується за межами території України.

В.т. може переміщуватися автомобільними, залізничними, водними та повітряними шляхами сполучення, що пролягають через пункти пропуску через державний кордон України, визначені КМУ, з урахуванням принципу свободи транзиту та вимог міжнародних договорів України.

Транзит вантажів супроводжується товарно-транспортною накладною, складеною мовою міжнародного спілкування. Залежно від обраного виду транспорту такою накладною може бути авіаційна вантажна накладна (Air Waybill), міжнародна автомобільна накладна (CMR), накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (СІМ/СМГС, ЦІМ/СМГС), коносамент (Bill of Lading). **В.т.** може супроводжуватися (за наявності) рахунком-фактурою (Invoice) або іншим документом, що вказує вартість товару, пакувальним листком (специфікацією), вантажною відомістю (Cargo Manifest), книжкою МДП (Carnet TIR), книжкою АТА (Carnet ATA). При декларуванні **В.т.** відповідно до митного законодавства України до органів доходів і зборів подається митна декларація (МД) або накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (СІМ/СМГС, ЦІМ/СМГС), книжка МДП (Carnet TIR), книжка АТА (Carnet

і після одержання відповіді негайно виправити маркування. Якщо неправильне маркування є помилкою вантажовідправника і потрібне подальше перевезення цього вантажу, повинні бути оформлені нова авіаційна вантажна накладна і пов'язані з цим додаткові збори, що мають бути оплачені вантажовідправником. Для стягнення з вантажовідправника додаткових зборів необхідно оформити повідомлення про зміну вантажних зборів (Cargo Charges Correction Advice – CCA).

Потушинська О.П.

АТА), необхідні для здійснення митного контролю. У разі транзиту вантажів залізничним транспортом до органів доходів і зборів на дільницях, на які поширюється сфера застосування Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ), подається накладна ЦІМ (СІМ). У разі транзиту вантажів залізничним транспортом на інших дільницях до органів доходів і зборів подається накладна УМВС (СМГС) або накладна ЦІМ/УМВС (СІМ/СМГС, ЦІМ/СМГС), що містить відомості, необхідні для здійснення митного контролю. У разі транзиту вантажів автомобільним транспортом до органів доходів і зборів подається митна декларація або книжка МДП (Carnet TIR). Декларування транзиту вантажів, що переміщуються авіаційним транспортом, здійснюється за авіаційною вантажною накладною (Air Waybill) та/або вантажною відомістю (Cargo Manifest) з поданням органам доходів і зборів митної декларації. Декларування транзитних вантажів, що переміщуються морським і річковим транспортом, відповідно до вимог законодавства України здійснюється за поданням органам доходів і зборів коносаменту (BILL of Lading) та митної декларації.

Митне оформлення транзиту підакцизних вантажів будь-яким видом транспорту, крім транзиту вантажів авіаційним транспортом у межах одного пункту пропуску, провадиться виключно за умови подання органам доходів і зборів митної декларації. Службовим особам спеціально уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють контроль транзитних вантажів, зобороняється вимагати від учасників транзиту іншої документації транзиту вантажів, крім визначеної законодавством України та міжнародними договорами України.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖ ТРАНСФЕРНИЙ (англ. Transfer Cargo) – вантаж, що доставлено в аеропорт трансферу (пересадки) одним рейсом, а далі він перевозиться іншим рейсом (із зміною рейсу) того ж чи іншого перевізника.

Перевізник або його уповноважений агент при прийомі **В.т.** до перевезення оформляє вантажну авіанакладну із зазначенням у ній аеропортів трансферу. Перевізник повинен доставити **В.т.** в аеропорт перевантаження за такий термін до вильоту повітряного судна, що виконує стикувальний рейс, щоб можливо було виконати всі адміністративні формальності і процедури з передачі вантажу з одного повітряного судна на інше.

ВАНТАЖ ШВИДКОПСУВНИЙ – вантаж, який втрачає свої якості після закінчення обмеженого періоду часу під впливом умов навколишнього середовища (температури, вологості, тиску та ін.) і вимагає дотримання особливих умов транспортування і зберігання (наприклад, продукти харчування, живі рослини, племінні яйця, медичні препарати, риборозсадний матеріал).

В.ш. залежно від того, чи призначені вони для споживання людиною чи ні, поділяють на швидкопсувні харчові продукти та **В.ш.**, що не є харчовими продуктами. Швидкопсувні харчові продукти залежно від походження поділяють на такі групи: рослинні продукти (харчові продукти рослинного походження) – гриби, ягоди, овочі, фрукти та інші продукти рослинного походження, призначені для споживання людиною; тваринні продукти (харчові продукти тваринного походження) – м'ясо, м'ясні продукти, яйця, яйцепродукти, молоко, молочні продукти, риба, рибні та морепродукти, інші продукти тваринного походження, призначені для споживання людиною; продукти переробки – харчові продукти, які були вироблені шляхом зміни первинного стану рослинних та/або тваринних продуктів з додаванням харчових добавок, ароматизаторів або інших харчових продуктів, зокрема, це ковбасні вироби та інші м'ясні продукти, молочні продукти, різні жири, заморожені плодовоовочі, фруктові напої тощо.

До **В.ш.**, що не є харчовими продуктами, належать рослини (розсада, квіти живі, зрізані та ін.), деякі продукти тваринного походження, призначені для сільськогосподарського або промислового використання, для використання у фармацевтиці тощо. Серед **В.ш.** виділяють групу особливо швидкопсувних харчових продуктів, які не підлягають зберіганню без холоду, а максимальний строк їх зберігання при температурі не вище ніж плюс 6°C становить від 6 до 72 год. залежно від виду про-

ВАНТАЖИ ВВЕЗЕНІ В РАМКАХ ТОРГОВОЇ ОПЕРАЦІЇ – товари, що ввозяться в рамках торгової операції, при цьому власне їхнє ввезення не є торговою операцією, серед яких зокрема: контейнери, піддони, упаковки, зразки, рекламні філь-

Міжнародне повітряне перевезення **В.т.** провадиться з дотриманням вимог державних органів країн, територію яких здійснюється таке перевезення. **В.т.**, який прибув в аеропорт перевантаження в упаковці, що не забезпечує його схоронність для подальшого перевезення, повинен бути перепакований перевізником, що передає вантаж. Подальше перевезення **В.т.** провадиться після усунення несправності упаковки чи переформування вантажної авіанакладної на вантаж за фактичною масою з оформленням відповідного акта, який додається до перевізних документів.

Потушинська О.П.

дукту. У разі недотримання температурних умов і строків реалізації в них створюється особливо сприятливе середовище для розмноження мікроорганізмів, що можуть спричинити псування продуктів і призвести до гострих кишкових захворювань і харчових отруєнь людей. До особливо швидкопсувних харчових продуктів належать м'ясні, рибні, овочеві напівфабрикати, сири, молоко, кисломолочні продукти, варені ковбаси, кулінарні вироби, кремкові кондитерські вироби, вироби з крові та субпродуктів тощо. **В.ш.** залежно від термічного стану поділяють на такі групи: свіжі та остиглі; охолоджені та підморожені (як правило, до температури від мінус 6°C до плюс 4°C); заморожені (до температури від мінус 7°C до мінус 18°C); швидкозаморожені (глибокозаморожені) (до температури нижче ніж мінус 18°C); підігріті (з більш високою температурою відносно температури зовнішнього повітря). За умовами перевезення **В.ш.** поділяють на такі, що: вимагають застосування транспортних засобів спеціалізованого призначення, спеціалізованих контейнерів і тари; допускають застосування транспортних засобів, контейнерів і тари універсальних (загального призначення).

В.ш. різноманітних найменувань, що надають для перевезення, об'єднують за схожими ознаками чи властивостями в укрупнені номенклатурні групи. На кожний транспортний засіб, допущений до перевезення швидкопсувних харчових продуктів у міжнародному сполученні, видається свідоцтво. Бланк свідоцтва повинен бути надрукований мовою країни, яка видала його, а також англійською або французькою мовами; рубрики повинні бути пронумеровані. Свідоцтво або його відповідна фотокопія повинні перебувати під час перевезення на транспортному засобі та пред'являтися на першу вимогу контролерів.

Потушинська О.П.

ми та будь-які інші товари. **В.** ввозяться в режимі тимчасового ввезення. До товарів, що тимчасово ввозяться в рамках торгової операції відносять також товари, ввезені для випробувань, перевірок, експериментів чи демонстрацій; товари, що вико-

ристовуються для здійснення випробувань, перевірок, експериментів чи демонстрацій; кіноплівки, віддруковані і проявлені, позитиви та інші носії зображення із записом на них, призначені для перегляду перед їхнім комерційним використанням; плівки, магнітні стрічки, намагнічені плівки та інші носії звуку та зображення, призначені для трекінгу, дублювання чи відтворення звуку; носії інформації із записами, надіслані безкоштовно і призначені для використання при автоматизованій обробці даних; предмети (у тому числі транспортні засоби), які, за їхнім характером, не можуть використовуватися інакше ніж реклама певного товару або для цілей реклами з певною метою.

Додатком В.3 Стамбульської Конвенції про тимчасове ввезення в рамках торгової операції передбачено пільги при дотриманні таких вимог: 1) упаковки можуть вивозитися після ввезення лише суб'єктом, що має право на тимчасове ввезення. Категорично заборонено використовувати їх для внутрішніх перевезень; 2) контейнери можуть використовуватися для внутрішніх перевезень товарів, але на них обов'язково повинні бути нанесені позначення за яких умов можливе використання; 3) піддони, або така сама кількість піддонів цього ж типу і приблизно такої ж вартості повинні бути вивезені раніше або вивезені після попереднього ввезення; 4) зразки і рекламні філми повинні належати особі, яка офіційно зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення. Вони можуть бути ввезені тільки з метою представлення, як предмет демонстрації на території тимчасового

ввезення для пошуку замовлень на товари, які ввозитимуться на таку територію. Їх заборонено продавати, здавати в оренду або надавати для використання за прямим призначенням, за винятком потреб демонстрації. 5) використання товарів, ввезених в рамках торгової операції повинно бути неприбутковою діяльністю.

Право на тимчасове ввезення товарів ввезених в рамках торгової операції надається без вимагання митного документа або гарантії. Замість митного документа та гарантії на контейнери від суб'єкта, що має право на тимчасове ввезення, митні органи можуть вимагати такі письмові зобов'язання: детальні відомості стосовно пересування кожного контейнера, на який поширюється режим тимчасового ввезення, із зазначенням дати і місця надходження їх на територію тимчасового ввезення та вивезення з цієї території; або перелік контейнерів, супроводжувальних зобов'язанням щодо наступного вивезення. Замість митного документа та гарантії на піддони та упаковки від суб'єкта, що має право на тимчасове ввезення може вимагатися подання митним органам письмового зобов'язання щодо пізнішого їх вивезення. Особам, які регулярно користуються режимом тимчасового ввезення, дозволяється підписати загальне зобов'язання. У випадку, якщо не виконуються умови, що регулюють тимчасове ввезення, необхідно сплатити ввізне мито та податки.

Термін подальшого вивезення товарів, ввезених у рамках торгової операції, становить не більше шести місяців від дати тимчасового ввезення.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖІ ВВЕЗЕНІ В СПОРТИВНИХ ЦІЛЯХ – товари, ввезені для спортивних цілей, реквізити та інше устаткування, призначене для використання особами, які подорожують, на спортивних змаганнях чи показових виступах, або для цілей тренування на території тимчасового ввезення. Особою, яка подорожує є будь-яка особа, яка тимчасово в'їжджає на територію держави, де вона не має свого звичайного місця проживання, для цілей туризму, спорту, бізнесу, професійних зібрань, здорovia, навчання тощо.

До товарів, що тимчасово ввозяться у спортивних цілях відносять: 1) устаткування для легкої атлетики: бар'єри; списи, диски, жердини, ядра, молоти; 2) устаткування для ігор з м'ячем: м'ячі будь-якого типу; ракетки, дерев'яні молотки, ключки, бити й подібне знаряддя; сітки будь-якого виду; стійки воріт; 3) устаткування для зимових видів спорту: лижі і палки; ковзани; сани і швидкісні сани («бобслей»); устаткування для гри в курлінг; спортивний одяг, взуття, рукавички, головні убори для занять спортом тощо будь-якого виду; 4) устаткування для занять водними видами спорту: каное і каяки; вітрильні і веслові човни, паруси, весла і байдаркові весла; дошки для серфінгу і вітрила; 5)

транспортні засоби: автомобілі; мотоцикли; моторні човни; 6) устаткування, призначене для інших заходів, таких як: спортивна зброя і набой; велосипеди без двигунів; луки і стріли; спорядження для фехтування; устаткування для гімнастики; компаси; килими і татамі для спортивної боротьби; устаткування для важкої атлетики; устаткування для кінного спорту, бігові дрозжки (двоколки); парашути для стрибків з гірських схилів, дельтаплани, в'їдсерфінги; альпіністське спорядження; музичні касети, призначені для акомпанементу під час заходів; 6) допоміжне устаткування: устаткування для вимірювання і показу результатів; прилади для аналізу крові та сечі.

Правом на пільги для товарів тимчасово ввезених в спортивних цілях, може скористатися особа, яка зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення, при цьому товари ввезені в спортивних цілях повинні бути в кількості, обґрунтованій запланованим використанням. Згода на тимчасове ввезення товарів, що ввозяться у спортивних цілях, надається без вимагання митного документа або гарантії. Однак, якщо ввозяться товари для спортивних цілей, на які нараховується висока сума ввізного мита та по-

датків, в таких випадках, якщо можливо, замість митного документа і гарантії може прийматись інвентарна відомість і письмове зобов'язання про подальше вивезення. Термін подальшого вивезен-

ня товарів, ввезених для спортивних цілей, становить не більше дванадцяти місяців від дати тимчасового ввезення.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖІ ДЛЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ЦІЛЕЙ – переміщувані через митний кордон країни товари та інші предмети, призначені для офіційного користування (проведення офіційних прийомів, міжнародних виставок і ярмарок, переговорів,

реклами, вручення в якості сувенірів тощо) дипломатичних, консульських представництв і делегацій іноземних держав, міжнародних міжурядових організацій.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖІ З ДОПОМОГОЮ – сукупність майнових об'єктів, що включають в себе: 1) товари, у тому числі транспортні засоби, продукти харчування, медикаменти, одяг, ковдри, намети, збірні будинки, пристрої для очищення та збереження води, інші товари першої необхідності, що направляються як допомога потерпілим від катастрофи природного та/або техногенного походження; 2) транспортні засоби, інструменти та устаткування, спеціально навчені тварини, продукти харчування, припаси, особисті речі та інші товари для осіб, які виконують завдання з ліквідації наслідків катастрофи, необхідні їм для роботи та проживання на території, яка зазнала впливу цієї катастрофи, протягом усього часу виконання зазначених завдань.

Митне оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі **В.з.д.**, здійснюється першочергово. На товари, що пере-

міщуються через митний кордон України у складі **В.з.д.**, допускається подання попередньої або тимчасової декларації за правилами, встановленими МКУ. Плата за виконання митних формальностей поза місцем розташування органів доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для них, щодо товарів, що переміщуються через митний кордон України у складі **В.з.д.**, не справляється. Товари, що вивозяться за межі митної території України у складі **В.з.д.**, пропускатимуться через митний кордон України без сплати митних платежів. Товари, отримані уповноваженими організаціями у складі **В.з.д.** та призначені для використання або безоплатного розповсюдження на митній території України цими організаціями чи під їх наглядом, пропускатимуться на митну територію України без сплати митних платежів.

Потушинська О.П.

ВАНТАЖНА МАРКА – знак (ряд горизонтальних ліній), який наноситься на обидва борти морського судна; визначає мінімальну висоту надвод-

ного борту, яку може мати дане судно за різних умов плавання.

Петров О.П.

ВАНТАЖНЕ ВІДПРАВЛЕННЯ – товари, що надходять в Україну відправляються за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України на підставі одного договору перевезення. Одержувачем та відправником виступають як фізичні, так і юридичні особи (хоча здебільшого відноситься до фізичних осіб). Особливістю **В.в.** є те, що на момент його прийняття до перевезення одержувач не перебуває в країні відправлення. Останнє відрізняє **В.в.** від ручної поклажі, супроводжуваного і несупроводжуваного багажу.

В.в. – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі. **В.в.** – транспортні засоби (номерні вузли чи агрегати), що надходять в Україну на адреси громадян, які не перебували за кордоном, або транспортні засоби (номерні вузли чи агрегати), що відправляються за межі України на адреси фізичних чи юридичних осіб і власники яких не в'їжджають в Україну.

При здійсненні перевезень залізничним транспортом **В.в.** – вантаж прийнятий для перевезення від одного відправника по одній накладній на одній станції відправлення на адресу одного отримувача на одній станції призначення. **В.в.** буває чотирьох типів – повагонне; дрібне; контейнерне; контрейлерне.

Повагонне **В.в.** – вантаж, що пред'явлений по одній накладній та для перевезення якого (через обсяги або характер вантажу) необхідно окремий вагон. Дрібна **В.в.** – вантаж, що пред'явлений по одній накладній, загальна маса брутто якого не перевищує 5000 кг та перевезення якого не вимагає окремого вагона. За згодою між перевізниками, до

перевезення у якості дрібного **В.в.** може бути допущено вантаж більшої маси, за умови, що для його перевезення за обсягом не потрібен окремий вагон. Контейнерне **В.в.** – вантаж, що пред'явлений по одній накладній, для перевезення в універсальному середньотонажному контейнері чи великотонажному контейнері, або ж перевезення зазначених видів контейнетів у порожньому стані.

ВАНТАЖНЕ ПОВІТРЯНЕ СУДНО (англ. Cargo aircraft) – будь-яке повітряне судно, крім пасажирського повітряного судна, що призначене для транспортування вантажу.

В.п.с. є державним, якщо воно використовується на військовій, митній, прикордонній та міліцейській службах і зареєстроване у реєстрі державних повітряних суден. Державні **В.п.с.**, у свою чергу, поділяються на судна, що перебувають на комерційній службі, і на судна, що знаходяться на державній некомерційній службі (урядові, військові, митні, поліцейські та ін.). **В.п.с.** є цивільним, якщо воно зареєстровано у державному реєстрі цивіль-

Вантажне повітряне судно Antonov 225 (Антонов225) «Мрія»

ВАНТАЖНИЙ МАНІФЕСТ (англ. cargo manifest) – 1) перелік коносаментів, які пред'являються митним органам, а також агентам стивідорних компаній у портах призначення; 2) документ, в якому зведені всі основні дані про вантаж, що перевозяться транспортним засобом або транспортною одиницею. **В.м.**, в якому вносяться комерційні відомості про товари, такі як номери транспортного документа, вантажовідправники, вантажоодержувачі, мар-

ВАНТАЖНИЙ МИТНИЙ КОМПЛЕКС – це ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Для функціонування **В.м.к** його власник, або утримувач має забезпечити обов'язково виконання наступних функцій: надання посередницьких послуг з декларування товарів, що переміщуються

Контрейлерне **В.в.** – пред'явлений для перевезення по одній вантажній накладній завантажений автопоїзд (повантажений на один або два залізничних вагони); автомобіль, причіп, напівпричіп або зйомний автомобільний кузов, автопоїзд у порожньому стані до або після їх використання для перевезення вантажів залізницею.

Гармаш Є.В., Фрадинський О.А.

них повітряних суден. **В.п.с.** є експериментальним, якщо воно призначене для проведення випробувань, дослідно-конструкторських і науково-дослідних робіт. Експериментальне повітряне судно до реєстрів не заноситься.

Значним досягненням можна вважати велику кількість важких **В.п.с.**, створених та зареєстрованих в Україні, в тому числі найбільше вантажне повітряне судно Ан-225 «Мрія». Ан-225 «Мрія» з максимальною спорядженою масою 640 000 кг є найважчим літаком у світі. У листопаді 2004 Міжнародна федерація авіонавтики внесла Ан-225 у Книгу рекордів Гіннеса за його 240 рекордів. Екіпаж складається з шести осіб, на борт літак може брати 70 осіб. Ан-124 «Руслан» (по класифікації НАТО «Кондор») – унікальний серійний вантажний літак, який не має аналогів за габаритами вантажної кабіни і вантажопідйомності. Важкий військово-транспортний літак Ан-124 був розроблений в дослідно-конструкторському бюро О. К. Антонова. Ан-124 «Руслан» призначений для перевезення на великі відстані штатної бойової та обслуговуючої техніки повітряно-десантної або мотострілецької дивізії (бригади), парашутного десантування бойової техніки (з екіпажами та розрахунками) і вантажів, а також перевезення великогабаритних і важких вантажів народно-господарського призначення.

Неліпович О.В.

кування (знаки і номери), кількість і вид упакувань, опису та кількість товарів, може використовуватися замість вантажної декларації. Прикладами **В.м.** є повітряний вантажний маніфест, корабельний маніфест, товарний маніфест та «опис» (дорожній рух). Кількість примірників **В.м.**, строки і порядок їх пред'явлення визначаються звичаями країни-прибуття та місцевим законодавством.

Потушинська О.П.

через митний кордон України; надання послуг із зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України, і транспортних засобів комерційного призначення; виконання навантажувально-розвантажувальних робіт.

Також можуть бути обладнані місця для надання додаткових послуг. Вимоги до облаштування **В.м.к** встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Утримувач вантажного митного комплексу зобов'язаний: до-

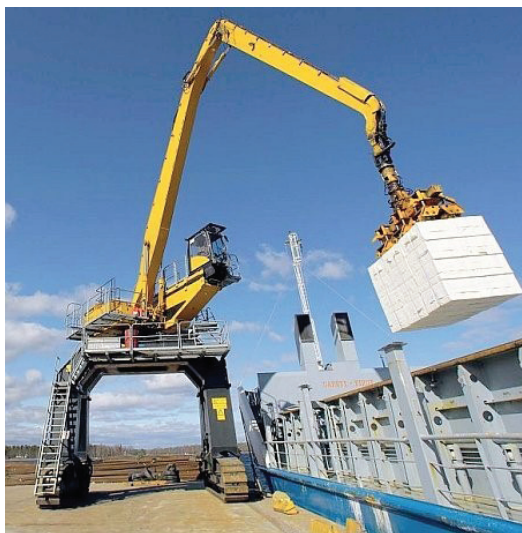
*Вантажний митний комплекс ПАТ «ЗАЗ»
в Іллічівську*

тримуватися положень МКУ, виконувати умови дозволу на відкриття та експлуатацію та вимоги щодо конструкції, облаштування і функціонування комплексу; забезпечити безоплатний вхід та в'їзд на територію комплексу та безоплатне перебування на його території протягом перших чотирьох годин; виключити можливість несанкціонованого доступу на територію комплексу сторонніх осіб, а також вилучення з його території товарів, що перебувають під митним контролем, і транспортних засобів комерційного призначення; забезпечувати безперешкодний доступ посадових осіб органу доходів і зборів до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем на території комплексу, та документів на такі товари, створювати цим особам належні умови для роботи; безкоштовно надати на договірній основі у користування облаштовані приміщення для розміщення на території комплексу посадових осіб

органу доходів і зборів та облаштовані робочі місця для посадових осіб всіх державних органів, які здійснюють інші види контролю; вести облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що обслуговуються комплексом, і щоквартально подавати відповідному органу доходів і зборів звіт про такі товари, транспортні засоби за формою та у порядку, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів; забезпечити наявність та функціонування електронного обліку товарів і транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією вантажного митного комплексу, і безперешкодний доступ до системи такого обліку посадових осіб органів доходів і зборів; забезпечити наявність та функціонування контрольно-пропускної системи при в'їзді на територію вантажного митного комплексу та при виїзді з неї, обладнаної шлагбаумами, засобами автоматичної фіксації даних реєстраційних номерних знаків транспортних засобів та електронними вагами, з можливістю автоматичного внесення інформації про реєстраційний номер транспортного засобу та його загальну вагу до системи електронного обліку товарів і транспортних засобів; забезпечити наявність та функціонування системи відеоспостереження за входом (в'їздом) на територію комплексу та виходом (виїздом) з неї, процедурою здійснення митного контролю з фіксацією такого відображення для ведення відповідного архіву, а також безперешкодний доступ посадових осіб органів доходів і зборів до зазначеної системи відеоспостереження.

Гармаш Є.В.

ВАНТАЖНІ ОПЕРАЦІЇ – навантаження, вивантаження і перевантажування вантажу, завантаження і розвантаження транспортного засобу. Навантаження – переміщення в транспортний за-

сіб товарів, що знаходяться під митним контролем. Вивантаження – переміщення з транспортного засобу в інше сховище, що не є транспортним засобом, товарів, що знаходяться під митним контролем. Перевантаження – переміщення товарів, що знаходяться під митним контролем, з одного транспортного засобу (приміщення) на (в) інше.

МКУ визначається митний контроль лише за **В.о.** у водному сполученні. До **В.о.** на залізничному транспорті відносять: навантаження, вивантаження, перевантаження з вагону в вагон, сортування вантажів і контейнерів. **В.о.** можуть виконуватись на місцях загального користування (вантажні районні станції, станційні склади і майданчики, що перебувають у віданні залізниці і можуть призначатись для використання будь-яким відправником і одержувачем вантажу) та місцях незагального користування (призначених не для використання будь-яким відправником і одержувачем вантажу; це є приколійні склади, майданчики, що належать підприємствам, організаціям та орендовані у залізниці, а також призначені для небезпечних і легкозаймистих речовин). До них відносяться під'їзні колії – це колії, що знаходяться не в віданні Укрзалізниці і з'єднані з загальною ме-

режею залізниць України безперервною рейковою колією. В Україні їх налічується близько 7,5 тис. і на

них виконується до 90% всіх **В.о.**

Туржанський В.А.

ВАНТАЖНО-ПАСАЖИРСЬКІ СУДНА – узагальнюючий термін, який застосовується до усіх видів плавучих засобів, включаючи неводовитісняючі і гідролітаки, які використовуються або можуть бути використаними в якості засобів перевезення вантажів або пасажирів. За класифікацією Регістру судноплавства України суднами вважаються самохідні або несамохідні плавучі споруди, що використовуються в цілях судноплавства, у тому числі судна змішаного (ріка-море) плавання, пороми, вонботи, днопоглиблювальні й дноочисні снаряди, плавучі крани, населені підводні апарати і глибоководні водолазні комплекси, плавучі бурові установки тощо.

Міжнародно-правовий статус суден залежить від того, є вони військовими кораблями і суднами, чи відносяться до торгових суден. До торгових суден відносяться усі самохідні і несамохідні плавзасоби, що використовуються для транспортування вантажів, пасажирів, багажу, пошти, рибного або іншого морського промислу, добування корисних копалин, рятування, буксирування, несення спеціальних служб (охорона промислів, санітарної і карантинної служби), наукових, навчальних і культурних цілей. Разом з тим, законодавство деяких держав відносить до торгових суден тільки судна, що використовуються для перевезення вантажів,

пасажирів і багажу, встановивши для науково-дослідних суден, криголамів та інших спеціальних суден особливий правовий режим.

В залежності від призначення і технічних характеристик **В.-п.с.** діляться на класи, а в межах класів – на підкласи з урахуванням дальності плавання, тоннажу або спеціалізації. Всі судна характеризують за двома основними ознаками: морехідними якостями та експлуатаційними якостями. Морехідні якості визначають надійність і конструктивну досконалість судна. До морехідних якостей відносяться: плавучість, остійність, непоміплюваність, ходкість, керованість. Експлуатаційні якості визначають транспортні можливості і економічні показники судна. Експлуатаційні якості визначаються вантажопідйомністю, вантажо- і пасажиромісткістю, швидкістю, маневреністю, дальністю і автономністю плавання.

Реєстрація судна в Україні передбачає внесення відомостей про нього до Державного суднового реєстру України, або Суднової книги України та отримання цим судном свідоцтва про право плавання під Державним прапором України. Відповідальність за повноту і точність реєстраційних даних про судно, а також за наслідки, які можуть виникнути через неподання або подання недостовірних відомостей про судно, несе власник судна або особа, яка використовує судно на інших законних підставах (судновласник, фрахтувальник). Судно може бути зареєстроване у Державному судновому реєстрі України або Суднової книзі України тільки одним органом державної реєстрації. Орган державної реєстрації судна може бути змінено за бажанням судновласника. З моменту внесення записів про постійну реєстрацію судна до Державного суднового реєстру України або Суднової книги України всі зроблені раніше записи щодо цього судна в суднових реєстрах інших держав Україною не визнаються.

Крисоватий А.І.

ВАНУАТУ (англ. Vanuatu) – див. ОФШОРНА ЗОНА ВАНУАТУ.

ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ) – див. ПОСТАВКА НА УМОВАХ «ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ)».

ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ЕКСПОРТНА (англ. export cost of commodity) – вартість товару, яка визначається згідно з рахунком, пред'явленим іноземному покупцю, за винятком прямих накладних витрат в іноземній валюті пов'язаних з реалізацією певного товару.

Експортна вартість товарів, що експортується з України на основі договору купівлі продажу, визначається на основі ціни, яка фактично сплачено чи підлягає сплаті за ці товари на момент перетину митного кордону України. Якщо договір на

товари, що експортуються з України, відрізняється від договорів купівлі-продажу, то вартість в цьому випадку визначається на базі ціни, що підтверджується комерційними, транспортними, банківськими, бухгалтерськими та іншими документами, що містять відомості про **В.т.е.** з урахуванням витрат на транспортування та страхування товарів до пункту перетину митного кордону України.

При встановлених цінових обмеженнях на експорт окремих товарів їхня митна вартість при экс-

порті з України визначається з урахуванням положень, що встановлюють порядок таких обмежень. Це зокрема індикативні ціни, граничні рівні ціни,

ціни встановлені в результаті антидемпінгових розслідувань.

Попель С.А.

ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ІМПОРТНА (англ. import cost of commodity) – це ціна товару зазначена у рахунку-фактурі або рахунку проформі, по якій розраховують витрати на доставку товару з-за кордону та інші накладні витрати.

Визначення імпортової вартості товарів, здійснюється шляхом застосування таких методів: 1) основний – за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операцій); 2) другорядні: а) оцінювання за ціною договору щодо ідентичних товарів; б) оцінювання за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів; в) оцінювання на основі віднімання вартості; г) оцінювання на основі додавання вартості (обчислена вартість);

ВАРТІСТЬ ТОВАРУ СТАТИСТИЧНА – вартість товару, що розрахована в доларах США на базі договірної (контрактної) вартості та приведена до єдиної умови поставки.

В.т.с. при формуванні даних за окремими категоріями або географічними регіонами може бути розрахована в необхідній валюті.

Статистична вартість експорту, що вивозяться морським (чи іншим водним) транспортом, розраховується в цінах FOB («вільно на борту»).

У випадку, коли товари відправляються з країни-експортера іншими транспортними засобами й умова FOB неприйнятна, замість неї в порту вивезення застосовується умова FCA («франко-перевізник»).

В.т.с. експорту в умовах, коли неприйнятні ні FOB, ні FCA (наприклад, експорт залізницею або трубопроводом), розраховується на базі цін DAF («постачання до кордону» країни-експортера).

В.т.с. імпорту, що ввозяться морським (чи іншим водним) транспортом, розраховується в цінах CIF («вартість, страхування, фрахт»).

В.т.с. імпорту, що ввозяться іншими видами транспорту, визначається за умовою CIP («перевезення і страхування оплачені»).

Види умов постачання товарів, що застосовуються при формуванні статистики зовнішньої торгівлі України, визначаються відповідно до Міжнародних правил тлумачення торгових термінів «ІНКОТЕРМС» (2010).

ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ) – див. ПОСТАВКА НА УМОВАХ «ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ)».

ВАССЕНААРСЬКА ДОМОВЛЕНІСТЬ ЩОДО КОНТРОЛЮ ЗА ЕКСПОРТОМ ЗВИЧАЙНИХ ОЗБРОЄНОЇ ТА ТОВАРІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ПОДВІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВІД 1 ЛИПНЯ 1996 РОКУ. Підписана у місті Вассенаарі (Нідерланди) та створена з метою сприяння регіональній та міжнародній безпеці та стабільності шляхом підвищення

г) резервного методу.

Основним методом визначення імпортової вартості товарів є метод за ціною договору щодо товарів, які імпортуються (вартість операцій). Якщо неможливо використати основний метод використовується наступний метод у наведеному переліку. При цьому кожен наступний метод застосовується, якщо вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

У разі, якщо не можливо застосувати жоден із зазначених методів, імпортна вартість товарів визначається за резервними методами відповідно до вимог, встановлених МКУ.

Попель С.А.

Перерахунок у долари США здійснюється за офіційним курсом, встановленим НБУ на дату оформлення митної декларації. За даними статистичних спостережень перерахунок вартості товарів у долари США здійснюється на основі середньомісячного та середньоквартального офіційних курсів валют, встановлених НБУ.

В.т.с. визначається відповідно до таких рекомендацій:

а) цінні папери, банкноти та монети, які не перебувають в обігу, оцінюються за вартістю паперу, металу та витрат на їх друкування і штампування, а не за їх номінальною вартістю;

б) статистична вартість товарів, які використовуються як носії інформації і засоби програмного забезпечення (упаковані комплекти дискет і компакт-дисків із записаними на них комп'ютерними програмами та/або даними, розробленими для загального чи комерційного використання), розраховується на основі їх повної вартості, враховуючи вартість інформації. Статистична вартість носіїв інформації, виготовлених на замовлення, розраховується на основі вартості чистих носіїв;

в) товари, що ввозяться (вивозяться) на переробку, оцінюються не за доданою, а повною вартістю;

г) **В.т.с.** для ремонту розраховується на основі вартості тільки самого ремонту, тобто виплаченої чи отриманої суми за роботу, вартості заміненних деталей і т.п.

Яковенко О.В.

прозорості і посилення відповідальності у передачах звичайних озброєнь та товарів і технологій подвійного використання, запобігаючи таким чином дестабілізуючим накопиченням.

В.д. відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою сторін.

В.д. складається із 9 розділів із трьома додатка-

ми до неї. Визначає: цілі; обсяги взаємодії; контрольні перевірки; процедури обміну загальною інформацією; процедури обміну інформацією щодо товарів і технологій подвійного використання; процедури обміну інформацією про озброєння; засідання та керівництво; участь; конфіденційність.

Метою **В.д.** є посилення співробітництва, спрямованого на запобігання придбанню озброєнь та чутливих товарів подвійного використання для військової кінцевої мети в разі, якщо ситуація в регіоні або поведінка держави є чи стає причиною серйозного занепокоєння держав-учасниць.

В.д. не спрямована проти будь-якої держави або групи держав і не перешкоджає передачам достеменно цивільного характеру. Також вона не перешкоджає здійсненню права держав на придбання законних засобів самооборони згідно зі статтею 51 Статуту ООН.

В.д. доповнює та посилює без дублювання існуючі режими контролю над зброєю масового знищення та засобами її доставки, а також інші міжнародно визнані заходи, спрямовані на сприяння прозорості та посилення відповідальності шляхом зосередження уваги на загрозах міжнародному та регіональному миру і безпеці, які можуть виникати внаслідок передач озброєнь і чутливих товарів і технологій подвійного використання там, де такий ризик вважається найбільшим.

Участь у міжнародному режимі експортного контролю **В.д.** приймають: Австралія, Австрія, Аргентина, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Канада, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Південно-Африканська Республіка, Польща, Португалія, Республіка Корея (Південна), Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Словенія, Сполучені Штати Америки, Туреччина, Угорщина, Україна, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швейцарія, Швеція, Японія.

У рамках **В.д.**, Україна як член режиму експортного контролю має повідомити про придбання **В.д.** про здійснені передачі звітних категорій товарів військового призначення (за аналогією із звітними категоріями РБ ООН) та відмови у наданні дозволів на експорт товарів подвійного використання (застосовується у разі експорту до держав, які не

беруть участі у **В.д.**), а також надані дозволи щодо експорту «дуже чутливих» товарів до цих держав.

Основою **В.д.** є відповідні контрольні списки товарів військового призначення та товарів подвійного використання.

Структурою режиму **В.д.** та основними категоріями товарів, що контролюються цим режимом є:

- товари військового призначення: звичайні озброєння, боєприпаси, вибухові речовини, військова техніка, а також послуги і технології, пов'язані із ними. Список містить 22 категорії озброєнь та військової техніки (близько 250 позицій). Сім категорій товарів, підзвітних ООН, а саме: бойові танки; бойові бронемашини; артилерія великого калібру; бойові літаки; бойові вертольоти; бойові кораблі; ракети; ракетні системи і безпілотні літальні апарати.

- товари подвійного використання, що можуть бути використані для створення звичайних озброєнь: окремі види матеріалів, обладнання, програмного забезпечення і технологій, що можуть бути використані у створенні звичайних озброєнь, боєприпасів, вибухових речовин та військової техніки. Список містить дев'ять категорій товарів (близько 3200 позицій): матеріали; обладнання для обробки матеріалів; електроніка; комп'ютери; засоби зв'язку та захисту інформації; оптика та лазери; морська техніка; двигуни та їх компоненти; космічні апарати, компоненти морських, авіаційних та ракетних двигунів.

Держави, що приєдналися до **В.д.**, погодилися здійснювати на добровільній та конфіденційній основі обмін чутливою інформацією про експорт та імпорту товарів, здійснювати консультації щодо передач товарів військового призначення та окремих категорій товарів військового призначення, а також сприяти встановленню взаєморозуміння при можливих ризиках таких передач.

В.д. є безстроковою. Відповідно до ч. 5 розділу 1 **В.д.**, держави-учасниці продовжуватимуть заповігати придбанню звичайних озброєнь і товарів та технологій подвійного використання терористичними угрупованнями та організаціями, а також окремими терористами. Такі зусилля є невід'ємною частиною всесвітньої боротьби з тероризмом.

Царенко В.І.

ВВЕЗЕННЯ – переміщення вантажів, пошти тощо із пунктів відправлення з-за меж території держави в пункти призначення на її території.

За тривалістю перебування на території держави виділяють **В.** на постійній основі та тимчасове. Залежно від повторюваності **В.** буває разове та періодичне, за законністю **В.** розрізняють законне та незаконне.

При **В.** на постійній основі вантажі, пошта тощо не вивозяться із території держави призначення. **В.** тимчасове передбачає обов'язковість вивезення вантажів, пошти тощо із території держави призначення через певний проміжок часу.

Разове **В.** передбачає одиничне переміщення вантажів, пошти між пунктами відправлення та призначення. Періодичне **В.** означає повторюване переміщення вантажів, пошти із пункту відправлення в пункт призначення через певний часовий інтервал.

Законне **В.** вантажів, пошти тощо передбачає їх переміщення із дотримання існуючих вимог та обмежень. Незаконне **В.** означає транспортування вантажів, пошти тощо з порушенням встановлених правил та порядку.

Яковенко О.В.

ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ, ВИВЕЗЕННЯ З УКРАЇНИ ТА ТРАНЗИТ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ.

На територію України можуть ввозитись лікарські засоби, зареєстровані в Україні, за наявності сертифіката якості, що видається виробником. Контроль за ввезенням на митну територію України лікарських засобів здійснюється Державною службою України з лікарських засобів. Незареєстровані лікарські засоби можуть ввозитись на митну територію України для: проведення доклінічних досліджень і клінічних випробувань; реєстрації лікарських засобів в Україні (зразки препаратів у лікарських формах); експонування на виставках, ярмарках, конференціях тощо без права реалізації; індивідуального використання громадянами. Порядок ввезення лікарських засобів у зазначених випадках визначається МОЗУ.

У випадках стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання тощо за окремим рішенням МОЗУ дозволяється ввезення незареєстрованих в Україні лікарських засобів зарубіжних країн за наявності документів, що підтверджують їх реєстрацію і використання в цих країнах. Дозвіл на ввезення на митну територію України незареєстрованих лікарських засобів видає МОЗУ. Незареєстровані лікарські засоби ввозяться за наявності сертифіката якості фірми-виробника, який подається до МОЗУ протягом 3 днів після одержання вантажу (за винятком ввезення лікарських засобів у випадках стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання тощо). Ввезення незареєстрованих в Україні лікарських засобів у випадках стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання тощо проводиться за окремим рішенням МОЗУ при наявності документів: звернення до МОЗ центральних або місцевих органів виконавчої влади, на які покладено ліквідацію наслідків стихійного лиха, катастроф, епідемічного захворювання, у якому надається інформація щодо лікарських засобів: назва, виробник, лікарська форма, доза, загальна кількість упаковок, номер серії випуску, термін придатності; документів, що підтверджують реєстрацію і використання лікарського засобу в країні,

з якої надходять в Україну лікарські засоби; сертифіката якості виробника на кожну серію із зазначенням кінцевого терміну придатності (не менше 6 місяців на момент надходження ліків); інструкції з медичного застосування.

Для індивідуального використання забороняється пересилати наркотичні, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори, а також ліки, що мають обмежений термін придатності та потребують особливих умов зберігання (вакцини, сироватки, імунобіологічні препарати, препарати крові та продукти їх переробки тощо). У всіх випадках, при разовому ввезенні в Україну незареєстрованих наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів необхідний дозвіл (сертифікат) Державної служби України з контролю за наркотиками.

Транзит через територію України наркотичних (психотропних) лікарських засобів, наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів, що використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних (психотропних) лікарських засобів, здійснюється за наявності сертифіката (окремого дозволу) на кожну партію товарів, виданого національним компетентним органом країни-експортера. До оригіналу сертифіката додаються дві його копії, завірені в установленому порядку, одна з яких передається митному органу, що знаходиться в пункті пропуску через державний кордон, під час ввезення вантажу на митну територію України, друга – надсилається завчасно національним компетентним органом країни-експортера поштою до Комітету.

Відповідно до ЗУ «Про лікарські засоби» на територію України можуть ввозитись лікарські засоби, зареєстровані в Україні. Зареєстровані лікарські засоби вносяться до Державного реєстру лікарських засобів. Відсутність лікарського засобу у ньому є підставою для відмови у переміщенні його через митний кордон України та митному оформленні. Вивезення лікарських засобів з України здійснюється в порядку, передбаченому законодавчими актами України.

Мотюк К.Д.

ВЕКША (ВЕВЕРИЦЯ або ВІВЕРИЦЯ, БІЛКА) – найдрібніша розмінна грошова одиниця Київської Русі у IX-XIII ст.

Вперше згадується в «Повісті врем'яних літ» під 853-858 рр. в повідомленні про данину, яку платили поляни хозарам «по беле и веверице». В Короткій редакції «Руської Правди» зазначаються грошові одиниці, якими користувалося населення Русі: гривна, ногата, куня, резана, векша або вивериця, саме в них вівся підрахунок штрафів. На основі цього та інших історико-правових документів відтворено давньоруську монетно-грошову систему X ст., при якій 1 гривна = 20 ногатам = 25 куням = 50 резанам = 150 векшам (виверицям). При цьому досі ведуться

дискусії щодо встановлення співвідношення між резаною та векшею. Окремі дослідники стверджують, що векша = 1/4 резани, ще інші прирівнюють її до 1/3 куні. У ваговому відношенні **В.** становила 0,34 г срібла. В реальному грошовому обігу 2 **В.** відповідали західноєвропейському динарові.

За іншою теорією **В.** була елементом кунної системи грошей, виправленою шкуркою білки, яка використовувалась одночасно з її монетним аналогом (частиною срібного арабського дірхема). Давньоруські перекладачі творів візантійських авторів ототожнювали **В.** з візантійською мідною монетою «нумієм».

Яковенко О.В.

ВЕНДОРЛІЗ (англ. vendor-lease) – вид міжнародного лізингового контракту, за яким збутові філіали лізингової компанії, що знаходяться за кордоном, купують обладнання у власної фірми і надають його іноземному споживачеві в оренду або продають у

кредит. Основною перевагою використання цього виду контракту є те, що головна лізингова компанія мінімізує ризики, пов'язані із збутом та здійснює фінансування інвестицій іноземних споживачів.

Попель С.А.

ВЕРЕЩАГІН ПАВЛО АРТЕМОВИЧ – один із головних персонажів художнього кінофільму «Біле сонце пустелі». В образі **В.**, талановито відтвореному на екрані актором П.Б. Луспекаєвим, узагальнено позитивний образ працівника митника.

Із кінофільму можна зрозуміти, що **В.** – кавалерійський унтер-офіцер, учасник бойових дій, нагороджений Георгіївськими хрестами. Після поранення – служить митником на південних кордонах колишньої Російської імперії та, не дивлячись на свою фізичну форму, є грозою місцевих контрабандистів. Від шлюбу з дружиною Настєю у **В.** народився син, який помер в дитинстві. Наслідки поранень, революційні події 1917 р. та Громадянська війна, що призвели до руйнації держави, якій

служив, на фоні особистої сімейної трагедії (смерті сина), обумовили стиль тогочасного життя **В.** – ледарство та зловживання алкоголем.

На початку кінофільму спостерігається чітка нейтральна позиція як по відношенню до місцевих бандітів, так і по відношенню до більшовиків. Після загибелі одного із героїв «червоного» табору – Петрухи (у якому **В.** бачив свого померлого сина), він переходить на сторону загону Ф. Сухова, вступає у нерівний поєдинок із басмачами та підривається на баркасі.

Чітко зрозуміти чи загинув **В.** із кінофільму не можна. Через таку недосказаність, режисер фільму В.Мотиль планував зняти його продовження, в основу якого мало б бути покладено факт порятунку **В.** після вибуху на кораблі. Проте, смерть актора П.Луспекаєва, яка наступила через 18 днів після прем'єри фільму, стала на заваді цьому.

Серед найвідоміших висловів **В.** із кінофільму, які стали афоризмами:

- «Я мзду не беру – мене за Державу обидно!»

- «Я тоже сейчас вот это доп'ю – и брошу».

- «Была у меня таможня – были контрабандисты. Сейчас таможня нет – контрабандистов нет».

- «Опять ты мне эту икру поставила. Не могу я её каждый день, проклятую, есть!».

На пострадянському просторі образ **В.** вважається ідеалом митника та символом митної служби, а виконана ним у кінофільмі пісня «Ваше благородие, госпожа удача» – неофіційним гімном митних служб.

Фрадинський О.А.

ВЕРИФІКАЦІЯ – процедура підтвердження перевірянням та забезпеченням об'єктивних доказів того, що встановлені вимоги виконано.

В. (перевірка достовірності) сертифікатів про походження товару з України здійснюється митними органами у порядку, встановленому КМУ. Органи та/або організації, уповноважені видавати сертифікати про походження товару з України, зобов'язані за запитом митних органів безоплатно надавати їм інформацію, пов'язану з видачею таких сертифікатів і необхідну для здійснення їх **В.**

З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України, митні органи можуть затребувати та отримувати у підприємств-виробників товарів або підприємств, які одержали від уповноваженого органу сертифікат про походження товару з України, документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у такому сертифікаті, а також здійснювати у порядку, встановленому законом, безпосередньо на підприємствах перевірку виробників товарів та первинної документації, пов'язаної з таким виробництвом. З метою встановлення достовірності

даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України, митні органи можуть у порядку, встановленому КМУ, проводити дослідження (аналіз, експертизу) проб (зразків) такого товару.

В. – у фінансовій справі – перевірка і підтвердження істинності документів, правильності розрахунків тощо. **В.** – у праві – це встановлення істинності і вірогідності, точності та обґрунтованості правових норм, правотворчості та правозастосування як важливих передумов, що забезпечують реальність та ефективність правового регулювання. **В.** не є самоціллю дослідження, а має спрямовуватися на з'ясування відповідності правових норм соціальним реаліям, обґрунтованості та результативності державно-правових рішень, що приймаються на її основі. **В.** слугує засобом перевірки здійсненості вимог правових норм. Вона пов'язана з визначенням показників, умов, критеріїв справедливості, ефективності, цінності, динамізму цих норм.

Завданням **В.** є також з'ясування причин та умов, що породжують неадекватне відтворення дійсності, визначення співвідношення між істинним та хибним нормативно-правовим відобра-

женням. **В.** у праві тісно пов'язана з визначенням методів і способів доведення істинності правових норм. Основними методами **В.** у правовій сфері є соціальний експеримент, експертні оцінки, логічні прийоми. Соціально-правова експертиза – особлива форма дослідження ролі людини у правовому прогресі, специфічний засіб раціоналізації правотворчості та правозастосування, пов'язаний з оцінкою соціальних якостей правових актів.

При **В.** норм права здійснюються: перевірка їх точної редакції (повнота, наявність змін і доповнень, визначення систем, зв'язків з ін. нормами); багатопланове тлумачення офіційно чинного тексту; оцінка соціальної зумовленості правовими нормами тощо. Зіставляючи теоретичні та емпіричні дані, експерт робить висновок про істинність правової норми, можливість та необхідність її реалізації, поліпшення або скасування.

Коновалов Ю.О.

ВЕТЕРИНАРНЕ СВДОЦТВО – разовий документ, виданий державним інспектором ветеринарної медицини, що підтверджує ветеринарно-санітарний стан партії тварин, продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, кормів тваринного та рослинного походження, включаючи обов'язкове зазначення результатів лабораторних досліджень та ветеринарно-санітарного статусу території (потужності) походження, а для тварин – засвідчення проведення вакцинації та діагностичних досліджень.

№ 1 та № 2) необхідні при переміщенні об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за межі території Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя, районів, міст. В разі переміщення таких об'єктів в межах району необхідні ветеринарні довідки, а за межі України – міжнародні ветеринарні сертифікати (для країн СНД – ветеринарні свідоцтва форм № 1, № 2 та №3).

В.с. видаються на платній основі. Право видачі **В.с.** надається відповідним державним інспекторам ветеринарної медицини та уповноваженим лікарям ветеринарної медицини: 1) управління ветеринарної медицини в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, містах обласного значення, районах; 2) державних закладів ветеринарної медицини; 3) регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті.

Рішення про видачу або відмову у видачі **В.с.** приймається не пізніше ніж через місяць з дати надходження документів на розгляд. Підставою для відмови у видачі та анулювання **В.с.** є: 1) недотримання ветеринарно-санітарних заходів, передбачених законодавством; 2) ускладнення епізоотичної ситуації на відповідній території, потужності (об'єкті); 3) неможливість безпосереднього огляду об'єкта державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду; 3) відсутність документального підтвердження епізоотичного благополуччя місцевості походження та ветеринарно-санітарного стану об'єктів; 4) відсутність необхідної ветеринарної обробки тварин, їх карантинування, відповідних досліджень та/або експертного висновку.

У разі здійснення експорту продуктів лову та харчової продукції з них **В.с.** підлягає обміну на міжнародний ветеринарний сертифікат. При перевезенні живих тварин за кордон **В.с.** видається не раніше, ніж за 3 дні до від'їзду, на підставі огляду тварини, який включає люмінесцентну діагностику на дерматомікози, перевірку тварини на гельмінтози, і ветеринарного паспорта вихованця з відмітками про вакцинацію від сказу. Термін дії **В.с.** – 3 дні, включаючи день видачі, до моменту відправки. З моменту відправки **В.с.** діє до тих пір поки тварина не досягне кінцевого пункту призначення зазначеного в документі. Вимоги, що пред'являються до тварин для оформлення ветеринарного свідоцтва:

– тхорів, які не досягли 2-місячного віку – люмінесцентна діагностика, дослідження на гельмінти (щеплення до зазначеного терміну не потрібні);

ДЕРЖАВНИЙ КОМПЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ		ФОРМА № 1	
Район (місто) _____ Область _____ № _____ 20 _____ року			
ВЕТЕРИНАРНЕ СВДОЦТВО № _____			
Видає: _____ (підпис - найменування державної особи чи її місцевої державної або приватної, згідно з по безпечної фізичної особи чи фізичної особи - підприємця чи інше її проголошення)			
у тому, що серед тварин _____ (вказати вид тварин) у кількості _____ голів, що пред'явлені для ветеринарного огляду і підлягають відправленню, вихову і підготовці на залучення на ринки з хворобитим м'ясом, вони походять (випливають) із _____ (вказати місце походження, благополуччя щодо зареєстрованих хвороб тварин. Тварини перед відправленням (вказати спосіб і місце профілактичного карантину, який підлягає допідвищенню, щепленням або вищого обробки і лому)			
Тварини направляються _____ (вказати, ставлять прямих чи опосередкованих) для _____ (вказати, вказати промислу, розведення та ін.) і призначення: зазначено, водним, автомобільним, повітряним транспортом (потрібне підкреслити) за маршрутом _____ (вказати основні пункти транспортування: ставлять, порг залізничного)			
Специфікація (гуртов в відомість, товарно-транспортна накладна) № _____ від _____ року.			
Особисті відмітки: _____ (дати та номер погодження на м'ясо та інші здійснювані території) _____ (номер/вказати номер тварини, серія та номер паспорту, серія та номер ветеринарної картки) _____ (необхідні відмітки, які зазначаються при відправленні тварин, що пересікають на закордонні кордони) _____ (підпис, прізвище, вказати чи посада особи, що видає свідоцтво)			

Призначення та порядок видачі **В.с.** визначається ЗУ «Про ветеринарну медицину» від 25 червня 1992 р. № 2498-XII.

В.с. видається з метою охорони території України від занесення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон та захисту населення від хвороб, спільних для тварин і людей, а також недопущення наявності залишкових кількостей ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у продуктах тваринного походження і кормах. **В.с.** (для України – форми

– птахів – дослідження на сальмонельоз, орнітоз, грип птахів;
– кроликів – вакцинація проти міксоматозу і вірусної геморагічної хвороби з 2-місячного віку,

люмінесцентна діагностика;
– гризунів – дослідження на сальмонельоз, люмінесцентна діагностика.
Неліпович О.В., Туржанський В.А.

ВЕТЕРИНАРНІ ДОКУМЕНТИ – документи дозвільного характеру, до яких належать міжнародний ветеринарний сертифікат, ветеринарне свідоцтво, ветеринарна картка, ветеринарна довідка та ветеринарно-санітарний паспорт на тварину, видані державними інспекторами ветеринарної медицини або уповноваженими чи ліцензованими лікарями ветеринарної медицини, що підтверджують ветеринарно-санітарний стан тварини, якість та безпечність продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, патологічного матеріалу та кормів.

Ветеринарне свідоцтво – разовий документ, виданий державним інспектором ветеринарної медицини, що підтверджує ветеринарно-санітарний стан партії тварин, продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, кормів тваринного та рослинного походження, включаючи обов'язкове зазначення результатів лабораторних досліджень та ветеринарно-санітарного статусу території (потужності) походження, а для тварин – засвідчення проведення вакцинації та діагностичних досліджень.

Висновок державної ветеринарно-санітарної експертизи (експертний висновок) – документ, виданий державною або уповноваженою лабораторією ветеринарної медицини, який засвідчує безпечність продуктів тваринного походження, репродуктивного матеріалу, біологічних продуктів, ветеринарних препаратів, субстанцій, кормових добавок, преміксів та кормів. Термін дії експертно-

го висновку – не більше одного місяця.

Одержання **В.д.** для переміщення тварин, продукції тваринного походження, інших об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду здійснюється з метою охорони території України від занесення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон та захисту населення від хвороб, спільних для тварин і людей, а також недопущення наявності залишкових кількостей ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у продуктах тваринного походження і кормах.

Об'єкти державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду супроводжуються такими **В.д.**: міжнародні ветеринарні сертифікати (для країн СНД – ветеринарні свідоцтва форми № 1, № 2 та № 3) – при переміщенні за межі України; ветеринарні свідоцтва (для України – форми № 1 та № 2) – при переміщенні за межі території Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, районів, міст; ветеринарні довідки – при переміщенні в межах району.

В.д. включають також ветеринарні картки та/або ветеринарно-санітарні паспорти на тварин. Право видачі міжнародних ветеринарних сертифікатів, ветеринарних свідоцтв, ветеринарних довідок, ветеринарних карток та/або ветеринарно-санітарних паспортів на тварин надається відповідним державним інспекторам ветеринарної медицини та уповноваженим лікарям ветеринарної медицини: управлінню ветеринарної медицини в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, містах обласного значення, районах; державних закладів ветеринарної медицини; регіональних служб державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні та транспорті.

Ветеринарні довідки та ветеринарно-санітарні паспорти на тварин також можуть видаватися ліцензованими лікарями ветеринарної медицини. Рішення про видачу або відмову у видачі ветеринарних документів приймається не пізніше ніж через місяць з дати надходження документів на розгляд. Підставою для відмови у видачі та анулювання ветеринарних документів є: недотримання ветеринарно-санітарних заходів, передбачених законодавством; ускладнення епізоотичної ситуації на відповідній території, потужності (об'єкті); неможливість безпосереднього огляду об'єкта державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду; відсутність документального підтвердження епізоотичного благополуччя місцевості походження та ветеринарно-санітарного стану об'єктів; відсутність необхідної ветеринарної обробки тварин, їх карантинування, відповідних досліджень та/або експертного висновку.

Порядок видачі **В.д.** установлюється Державною ветеринарною та фітосанітарною службою.

Мотюк К.Д.

транспортом покладається на власників вантажів – експортерів, імпортерів чи агентів-експедиторів у разі оформлення транзитних перевезень територією України. Дозвіл на імпорт товарів, що підконтрольні службі ветеринарного контролю, надається тільки з урахуванням епізоотичного стану країни-експортера та за наявності ветеринарного сертифіката країни-експортера.

Інспектори Держветконтролю проводять огляд підконтрольних вантажів, що переміщуються через митний кордон України, місць їх зберігання, а також транспортних засобів, на яких вони переміщуються. Пропуск вантажів через митний кордон

може здійснюватись тільки за погодженням з Державною ветеринарною та фітосанітарною службою. У разі виявлення порушень ветеринарних вимог, неправильного оформлення ветеринарних документів, виявлення в них розбіжностей щодо кількості, якості, маси та упаковки дозволяється припиняти або тимчасово забороняти перевезення вантажів. У разі імпорту вантажів, підконтрольних Департаменту ветеринарної медицини, їх випуск у вільний обіг можливий тільки за умови пред'явлення митному органу ветеринарного свідоцтва або ветеринарного сертифіката.

Мотюк К.Д., Царенко В.І.

ВИБІРКОВІСТЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ – виділення на підставі результатів застосування системи управління ризиками ризикованих об'єктів в порівнянні з іншими об'єктами та у визначенні митницями (митними постами) відповідних форм та обсягів митного контролю, достатніх для забезпечення додержання законодавства за питань державної митної справи та міжнародних договорів України при митному оформленні.

Не допускаються визначення форм та обсягів митного контролю іншими органами державної влади, а також участь їх посадових осіб у здійсненні митного контролю.

На вимогу власника товарів, щодо яких визначено форму та обсяг митного контролю, або уповноваженої ним особи органи доходів і зборів зобов'язані письмово повідомити про це протягом

години, якщо інший строк повідомлення не визначено МКУ.

Якщо за результатами застосування системи управління ризиками не визначено необхідності проведення митного огляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення та випуск цих товарів, транспортних засобів за рішенням митниці (митного посту) можуть бути здійснені без пред'явлення зазначених товарів, транспортних засобів митниці (митному посту) або з пред'явленням, але без проведення їх митного огляду. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, здійснює координацію діяльності державних органів, що здійснюють контроль за переміщенням через митний кордон окремих видів товарів.

Корнійчук О. О.

ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ – саморобні чи виготовлені промисловим способом виробу одноразового застосування, спеціально підготовлені і за певних обставин спроможні за допомогою використання хімічної, теплової, електричної енергії або фізичного впливу (вибуху, удару) створити вражаючі фактори – спричинити смерть, тілесні ушкодження чи істотну матеріальну шкоду – шляхом вивільнення, розсіювання або впливу токсичних хімічних речовин, біологічних агентів, токсинів, радіації, радіоактивного матеріалу, інших подібних речовин.

В.п. бувають різних видів. За способом виготовлення: промислові (заводські), кустарні, саморобні та перероблені. **В.п.** промислового (заводського) виготовлення виробляються на спеціальних підприємствах у відповідності до затвердженої технічної документації і відрізняються високим ступенем обробки та наявністю маркувальних (відмінних) позначень (знаків). Для спорядження заводських **В.п.** використовуються різні вибухові речовини, від яких залежить їх потужність і призначення. Кожному виду пристроїв відповідає конкретна вибухова речовина, що спрацьовує при конкретних зовнішніх діях або в необхідний момент часу. Кустарні **В.п.** виготовляються фахівцями в умовах промислового підприємства з використанням спеціального обладнання, але без дотримання стандартів і невеликими партіями. Саморобні **В.п.** виготовляються зазвичай в одному або декількох екземплярах, як правило, в домашніх умовах і з використанням звичайних інструментів з підручних матеріалів або з застосуванням певних боєприпасів. У конструктивному плані і за принципом дії вони нерідко є копіями відомих зразків ручних гранат або мін. За матеріалами й характером виготовлення такі **В.п.** поділяють: на повністю саморобні, коли всі елементи зроблені самороб-

ним способом іноді з використанням верстатного та зварювального обладнання, а потім зібрані вручну (наприклад, граната зі сталевим корпусом, виточеним на токарному верстаті, споряджена саморобною вибуховою речовиною, що складається із подрібненої маси з сірників, і саморобним засобом займання); зібрані з використанням елементів промислового виробництва, але не відносяться до конструкцій промислових **В.п.** (наприклад, граната, виготовлена на основі балона з-під вогнегасника, споряджена саморобним вибуховою речовиною, що складається із подрібненої маси з сірників, і електрозапалювача у вигляді лампочки без колби з припаяними до цоколя проводами); зібрані з використанням деяких елементів **В.п.** промислового виготовлення (наприклад, уніфікований запал для ручної гранати та саморобний – вибухова речовина); складаються з елементів **В.п.** промислового виготовлення, але непромислового збирання (це, як правило, вибухові пристрої цивільного призначення, зроблені з зарядів вибухових речовин у вигляді патронів, шашок та засобів підривання, які з'єднуються для виробництва вибуху); перероблені **В.п.** являють собою пристрої заводського виготовлення, які зазнали реконструкції саморобним шляхом (наприклад, перероблення боєприпасів часів Великої Вітчизняної війни; зміна конструкції детонатора з метою скорочення часу горіння піротехнічного сповільнювача). В результаті переробки змінюються окремі елементи **В.п.**, і він набуває нової властивості, якості або призначення.

Стандартні **В.п.** – пристрої, вироблені із застосуванням промислових технологій відповідно до вимог нормативно-технічної документації. До них, згідно ГОСТ В 20313-74, перш за все, відносяться боєприпаси – «вироби військової техніки одногоразового застосування, призначені для ураження цілей або які перешкоджають діям противника і містять вибуховий, металний, піротехнічний, вишнбий заряд чи їх поєднання». Нестандартні **В.п.** не відповідають стандартним зразкам за окремими істотними ознаками. До них відносяться саморобні пристрої, виконані за типом ручної гранати або міни.

В.п. військового призначення – це боєприпаси вибухової дії, призначені для знищення живої сили і техніки в бою. **В.п.** господарського (цивільного) призначення найчастіше використовуються в гірничодобувній, нафтовій і газовій промисловості, в будівництві, при проведенні кінозйомок і т.д. Це конструктивно оформлені заряди вибухових речовин, тобто заряди, що випускаються промисловістю в певному обсязі і певній кількості.

За потужністю виділяють **В.п.** великої, середньої, малої та незначної потужності: відповідно – з зарядами масою понад 250 г в тротиловому еквіваленті, до 100-250, до 50-100 і до 50 р. За конструктивними особливостями **В.п.** класифіку-

ються на безоболонкові, що складаються з заряду вибухової речовини та засобів підривання, конструктивно об'єднаних між собою; з оболонкою (корпусом) і іншими додатковими елементами (вражаючими, запобіжно-виконавчим механізмом, камуфляжем і т. п.), які при вибуху розлітаються і утворюють осколки. Оболонка може бути металева (наприклад, відрізок сталеві труби) або неметалічна (скляна пляшка, корпус електробритви, посилювальної скриньки і т. д.). Вона служить для розміщення в ній вибухових речовин, а в деяких пристроях виконує бойову функцію, утворюючи під час вибуху безліч осколків. За способом утворення елементів ураження розрізняють виготовлені з використанням: готових вражаючих елементів у вигляді картечі, дробу, кульок, підшипників, болтів, гайок, рубаних шматків дроту і т.д., які розміщуються на поверхні вибухової речовини, у ній або окремо; осколків дроблення, які отримують шляхом механічного послаблення оболонки корпусу способом нанесення рифлень (поглиблень) на її зовнішній поверхні (типичним видом такої оболонки є корпус гранат РГО, Ф-1); осколків природного дроблення, коли руйнування оболонки обумовлено конструктивними особливостями пристрої та величиною заряду (в цих випадках оболонка руйнується в місцях найбільших концентрацій напруг, наприклад по шву). За формою: зосереджені (за формою наближаються до куба, виготовлені у вигляді пресованих або литих шашок, промисловим (наприклад, СЗ-1, СЗ-3, СЗ-3А, СЗ-6) або саморобним способом); подовжені (мають форму витягнутого циліндра – шланг, заповнений вибуховою речовиною, або паралелепіпед, що складається з пов'язаних тротилових шашок; фігурні (застосовуються для підривання різних складних елементів конструкцій, наприклад житлових будинків під час терористичних актів). За способом вражаючої дії: фугасні, осколкові, осколково-фугасні і кумулятивні. За зоною дії: пристрої дії по колу (наприклад, гранати (РГ-42), спрямованої дії (кумулятивні протитанкові снаряди і гранати) і сферичної дії (ручні гранати Ф-1, РГД-5). За способом управління: керовані, коли вибух здійснюється за командою при допомозі радіосигналу чи провідними засобами, і некеровані, що спрацьовують при впливі об'єкта ураження (частіше людину) на чутливий елемент (детонатор) або після закінчення встановленого терміну уповільнення (наприклад, за часом уповільнення запалу). За способом приведення в дію: контактні (натискні, натяжні, уривчасті, розвантажувальні, інерційні і т. д.), які спрацьовують при зіткненні з об'єктом ураження; неконтактні, коли для приведення в дію використовується радіосигнал, годинниковий механізм або різні фізичні (хімічні) фактори (зміна тиску, акустичного або електромагнітного поля, чутливості до світла, сейсмічні коливання ґрунту і т. д.); комбіновані, які спрацьовують при контакті з перешкодою, а якщо

такого не відбувається, то через певний проміжок часу. За способом застосування: ручні, призначені для стрільби (з підствольних гранатометів, ручних гранатометів, мінометів і т. д.); для стаціонарної установки (приховані заряди) з метою подальшого вибуху; міни-пастки (спеціально виготовлений вибуховий пристрій, замаскований під який-небудь предмет і спрацьовує при певних діях з ним, наприклад при включенні в мережу, при відкритті кришки ящика). За часом (строками) спрацьовування: **В.п.** миттєвої (контактного) дії, які спрацьовують при зіткненні з об'єктом ураження; **В.п.** короткоуповільненої (дистанційного) дії, що спрацьовують на траєкторії польоту без зіткнення з об'єктом або після того як прогорить вогнепровідний шнур або

спрацює накальний механізм; **В.п.** уповільненої дії, що спрацьовують після закінчення певного часу, який встановлюється за допомогою годинникового механізму або електромеханічного детонатора; **В.п.** змішаної (комбінованої) дії, що спрацьовують при ударі об перешкоду, а якщо удару не відбувається, то через якийсь проміжок часу, коли спрацює накальний механізм. За механізмом приведення в дію розрізняються **В.п.** механічного, електричного, вогневого, хімічного та комбінованого типів. За характером вибухової вражаючої речовини: **В.п.** із звичайними речовинами, ядерні, хімічні та біологічні (бактеріологічні). По можливості знешкодження: знешкоджені та не знешкоджені.

Бурдін В.М.

ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ – хімічні речовини, здатні під впливом зовнішніх дій до швидкого хімічного перетворення, що відбувається з виділенням великої кількості тепла і газоподібних речовин. **В.р.** характеризуються швидкістю вибухового перетворення, температурою вибуху, складом та обсягом утворених газоподібних продуктів, їх максимальною температурою, чутливістю до теплових та механічних впливів, фізичною та хімічною стійкістю і іншими властивостями, а також бризантністю, роботоздатністю.

Розрізняють три основні групи **В.р.**: ініціюючі **В.р.** – високочутливі до зовнішньої дії; їх вибух детонує бризантні та металні речовини. До ініціюючих **В.р.** відносять гримучу ртуть, азид свинцю, тенерес (ТНРС); бризантні **В.р.** – що вибухають під впливом ініціюючих речовин та здатні дробити, руйнувати предмети, що стикаються з ними; до бризантних **В.р.** відносять гексоген, тен, тетрил, тротил, мелініт, пластид; металні **В.р.** – різні види порохів: чорний димний, бездимний піроксиліновий та нітрогліцириновий.

ВИВЕЗЕННЯ – переміщення вантажів, пошти тощо із пунктів відправлення, що знаходяться на території держави у пункти призначення за її межами.

За тривалістю перебування за межами території держави виділяють **В.** на постійній основі та

Крім поняття **В.р.** застосовують поняття вибухові матеріали. Вибухові матеріали – **В.р.**, засоби їх ініціювання, виробу та пристрої, які містять **В.р.**. На території України забороняється застосування **В.р.**, виготовлених на експорт відповідно до особливих технічних умов угоди (контракту), у разі, якщо такі умови суперечать законодавству України. Виробництво пластичних **В.р.**, у тому числі **В.р.** у гнучкій або еластичній листовій формі, здійснюється за умови їх обов'язкового маркування в порядку, визначеному законодавством. **В.р.** зберігаються у спеціальних місцях, де виключається можливість несанкціонованого доступу, забезпечується їх схоронність, додержання комплексу вимог технічної безпеки, які встановлюються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань нагляду за охороною праці та державного гірничого нагляду, за дозволом управління (відділу) адміністративної служби міліції головних управлінь МВС України в адміністративно-територіальних утвореннях. Порядок видачі дозволу на зберігання **В.р.** та вимоги до порядку їх зберігання встановлюються МВС України.

Ввезення на територію України **В.р.**, обладнання і технології для їх виробництва та проведення вибухових робіт здійснюється відповідно до законодавства в галузі експортного контролю на підставі дозволу Міністерства внутрішніх справ України. Забороняється ввезення, вивезення та транзит через територію України немаркованих **В.р.** Вивезення з України та транзит через її територію **В.р.** здійснюється на підставі дозволу Міністерства внутрішніх справ України. За порушення правил зберігання, використання, обліку та перевезення **В.р.** встановлено кримінальну відповідальність статтею 221 ККУ.

Бурдін В.М.

тимчасове. Залежно від повторюваності **В.** буває разове та періодичне, за законністю **В.** розрізняють законне та незаконне.

При **В.** на постійній основі вантажі, пошта тощо зворотно не завозяться із території держави при-

значення. **В.** тимчасове передбачає обов'язковість зворотнього ввезення вантажів, пошти тощо із території держави призначення.

В. разове – це одиничне переміщення вантажів, пошти між пунктами відправлення та призначення. **В.** періодичне означає повторюване переміщення вантажів, пошти із пункту відправлення в пункт при-

значення через певний часовий інтервал.

Законне **В.** вантажів, пошти тощо передбачає їх переміщення із дотримання існуючих вимог та обмежень. **В.** незаконне означає транспортування вантажів, пошти тощо з порушенням встановлених правил та порядку.

Яковенко О.В.

ВИВЕЗЕННЯ КАПІТАЛУ – це процес видалення частини капіталу із національного обігу в даній країні та переміщення його в товарній чи грошовій формі в промисловий процес та обіг іншої країни. Метою **В.к.** є отримання більш високої норми прибутку за рахунок переваг, пов'язаних з використанням інтернаціонального фактору виробництва порівняно з національними умовами господарювання. **В.к.** відбувається внаслідок розбіжностей між нормою прибутку і позичковим відсотком. З часом додаються й інші причини: організація сервісної служби, перенесення екологічно шкідливого виробництва за кордон з наступним імпортом готової продукції на внутрішній ринок країни-експортера

В.к. здійснюється у вигляді: – прямих інвестицій у промислові, торговельні й інші підприємства; – портфельних інвестицій (в іноземні облигації, акції, цінні папери); – середньострокових і довгострокових міжнародних кредитів (або позик) позичкового капіталу промисловим і торговельним корпораціям, банкам та іншим фінансовим установам; – економічної допомоги: безкоштовно й у виді пільгових кредитів (безпроцентних, низькопроцентних).

В.к. з країни можна поділити на дві осно-

вні форми: продуктивну та непродуктивну. Продуктивний **В.к.** відбувається за операціями, які мають законний характер і є доцільними з точки зору зміцнення міжнародних зв'язків та позицій держави на світовому ринку. До непродуктивного **В.к.** призводять операції, здійснення яких має протиправний характер або є неефективними для країни. До таких операцій відносяться ті, що здійснюються з метою оптимізації умов інвестування, ухилення від оподаткування, легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом.

Основними схемами та каналами впливу капіталу через зовнішньоторговельні операції є: неповернення валютної виручки за товари та послуги, що експортуються; приховування валютної виручки шляхом оплати з неї витрат, не пов'язаних з цією операцією; зменшення в договорі валютно-розрахункових зобов'язань іноземного партнера; приховування валютних цінностей шляхом змінення умов договору; приховування валютних надходжень шляхом виплат іноземним громадянам готівкової валютної виручки до здачі її в банк для зарахування на валютний рахунок; приховування валютних цінностей під час здійснення бартерних операцій шляхом її незарахування; приховування валютних цінностей шляхом припинення діяльності суб'єкта господарювання; привласнення валютних цінностей шляхом неповернення товарів і сировини, вивезених на тимчасове зберігання та переробку за кордон; приховування валютних цінностей шляхом незаконного відкриття валютного рахунку за участю іноземної юридичної особи; непогашення вчасно імпорتنних авансів; переключення цін за умови експорту – імпорту товарів; ухилення від оподаткування шляхом здійснення експорту через офшорні підприємства; штучне застосування нерезидентом штрафних санкцій.

Арзянцева Д.А.

ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

– сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку. **В.** зумовлене міжнародним поділом праці, нерівномірністю розвитку окремих галузей, відносною вузькістю внутрішнього ринку, намаганням отримати високі прибутки тощо.

В. здійснюється засобами авіаційного, водного, автомобільного, залізничного, трубопровідного транспорту та лініями електропередач, а також

змішаними перевезеннями.

Залежно від наявності перевізника, відправника, одержувача, а також договору на перевезення товари переміщуються у: вантажних відправленнях; супроводжуваному багажі; несупроводжуваному багажі; ручній поклажі; міжнародних поштових відправленнях; міжнародних експрес-відправленнях.

Контролюючому органу в пункті пропуску через державний кордон України подаються документи, що містять відомості про товари, достатні для їх ідентифікації та необхідні для прийняття рі-

шення про пропуск їх через митний кордон України.

В залежності від порядку та особливостей здійснення митних формальностей можна окремо розглядати **В.** юридичними особами-підприємствами та громадянами.

В. юридичними особами-підприємствами відбувається шляхом поміщення товарів у митні режими: експорту; реекспорту; переробки за межами митної території України; тимчасового вивезення, магазину безмитної торгівлі, транзиту на умовах, передбачених відповідними митними режимами.

При **В.** громадянами діє інший особливий порядок та умови. Зокрема, у разі вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 10000 євро (крім товарів, на які законом встановлено вивізні мито або на які державними органами видаються документи), такі товари не підлягають письмовому декларуванню. Товари, сумарна фактурна вартість яких перевищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) їх громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств, та зі сплатою вивізного мита у випадках, встановлених законом.

Товари, сумарна фактурна вартість яких пере-

вищує еквівалент 10000 євро, при вивезенні (пересиланні) громадянами за межі митної території України підлягають письмовому декларуванню в порядку, встановленому для громадян, та звільняються від подання документів, що видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, за умови, що ці товари: вивозяться у зв'язку з виїздом за межі України на постійне місце проживання; входять до складу спадщини, оформленої в Україні на користь громадянина-нерезидента, за умови підтвердження складу спадщини органами, що вчиняють нотаріальні дії; тимчасово вивозяться громадянами-резидентами за межі митної території України під письмове зобов'язання про їх зворотне ввезення; були тимчасово ввезені на митну територію України під зобов'язання про їх зворотне вивезення, що підтверджується відповідними документами; були одержані громадянами-нерезидентами у вигляді призів і нагород за участь у змаганнях, конкурсах, фестивалях тощо, які проводяться на території України, що підтверджується відповідними документами.

Тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів за межі митної території України здійснюється з наданням контролюючому органу зобов'язання про зворотне ввезення.

Крисоватий А.І., Потушинська О.П.

ВИВІЗНІ (ЕКСПОРТНІ) ПРЕМІЇ – пільги фінансового характеру, що надаються експортерам державними органами на вивезення товарів і послуг за кордон. Вони відшкодовують частину витрат національних виробників і у такий спосіб підвищують їх конкурентоспроможність на зовнішніх ринках.

В епоху меркантилізму **В.п.** входили у той інструментарій, який вважався необхідним для підкорення інших народів більш могутніми країнами світу того періоду. Виходячи з принципів меркантилістичної системи, будь-яка торгівля бажана для нації, якщо вартість вивезення перевищує вартість ввезення на багато більшу суму, ніж усі витрати, понесені державою для досягнення такого вивозу. Меркантилістична система не брала до уваги, що ці державні витрати на субсидії становлять незначну частку витрат, з якими фактично пов'язаний вивіз товару, що субсидується. Велику роль відіграли **В.п.**, встановлені на англійське зерно у 1689 р. Французи трактували їх як джерело багатства Англії і причину розвитку її сільського господарства. Періодом розповсюдження експортних субсидій як універсально засобу, що використовувався майже для всякої галузі виробництва, була епоха 20-40 х рр. ХІХ ст. у Франції. Формально з товарів, що експортувалися, поверталось лише мито, сплачене за імпорту сировину.

До Другої світової війни прями **В.п.** застосовувалися в багатьох країнах, під час війни – у пере-

важній більшості країн. Генеральна угода по тарифах і торгівлі забороняє пряме субсидування експорту, попри це воно дуже поширене, насамперед при експортуванні сільськогосподарської продукції, а також при вивезенні капіталомістких і дорогих товарів. Характерним прикладом є авіаційна і суднобудівна галузі промисловості. Оскільки основні виробники суден реалізують за кордоном понад половину своєї продукції, то навіть формальне субсидування виробництва загалом є фактично субсидуванням експорту. Багато держав виплачують дотації судноплавним компаніям за експлуатацію національних суден. З кінця 50-х років посилюлося субсидування сільськогосподарського експорту через заострення проблеми збуту надлишків продукції. Це виявилось у збільшенні фінансових коштів, що виділяються на такі цілі, збільшенні кількості субсидійованих товарів, застосуванні нових методів субсидування, зокрема колективних (політика ЄС у галузі експорту сільськогосподарських товарів).

В.п. можуть виступати як відповідь на запровадження імпортерами протекціоністських мит. Завдання **В.п.** у цьому випадку полягає у нейтралізації негативних наслідків таких заходів і створенні умов для розширення ринків збуту. Положення ГАТТ/СОТ оцінює **В.п.** як нечесну конкуренцію і дозволяє країнам, що імпортують, вживати заходи

у відповідь шляхом протекціоністських мит. Виділяють дві форми **В.п.**: прямі та непрямі (приховані). Прямі **В.п.** – це певні суми, що виплачуються експортеру для вивезення товарів, в експорті яких зацікавлена країна. Іншими словами, це дотації експортеру для покриття різниці між високою внутрішньою ціною і низькою ціною на аналогіч-

ний товар на світовому ринку або для компенсації частини витрат постачальників. Непрямі **В.п.** – фінансові пільги окремим галузям народного господарства або економіці загалом на отримання кредитів, сплату податків, витрат на електроенергію, транспорт тощо.

Яковенко О.В.

ВИДИ МИТ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ – див. МИТО У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ.

ВИДИ МИТ У КИЇВСЬКІЙ РУСІ – див. МИТО У КИЇВСЬКІЙ РУСІ.

ВИДИ СТАВОК МИТА ЗА СПОСОБОМ НАРАХУВАННЯ – відповідно до способу нарахування виділяються наступні види ставок мита: адвалорна, специфічна та комбінована. Адвалорна ставка мита – певний відсоток від митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон. Специфічна ставка мита – певна грошова сума на одиницю встановленого виміру кількості товару, що переміщується через митний кордон. Комбінована ставка мита – поєднання певного відсотка від митної вартості товару та певної грошової суми на одиницю встановленого виміру кількості цього ж товару, що переміщується через митний кордон. Кожний із зазначених способів нарахування мита має свої пере-

ваги і недоліки. Перевагою адвалорного мита є його здатність реагувати на зміни в ринковій ситуації, на зміни в ринкових цінах. Недолік – необхідність проведення непростой процедури визначення митної вартості товару. Перевагою специфічного мита є простота та надійність нарахування, недоліком – неможливість оперативного врахування змін у ринковій ситуації, в цінових параметрах, у рівні доходності діяльності суб'єктів ЗЕД. Комбінована ставка мита є способом нарахування, який дозволяє певною мірою краще використати сильні сторони адвалорного та специфічного нарахування та зменшити їх можливі негативні прояви.

Петруня Ю.Є.

ВИДИ СТЯГНЕНЬ, ЯКІ НАКЛАДАЮТЬСЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ – відповідно до МКУ за порушення митних правил можуть бути накладені такі адміністративні стягнення: попередження; штраф; конфіскація товарів, транспортних засобів комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил, товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування органу доходів і зборів.

Попередження та штраф можуть застосовуватися тільки як основні адміністративні стягнення за порушення митних правил. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, може застосовуватися як основне і як додаткове адміністративне стягнення. За одне і те саме порушення митних правил може накладатися тільки основне або основне і додаткове адміністративні стягнення. Якщо статтею, якою встановлюється адміністративна відповідальність за порушення митних

правил, передбачається основне і додаткове адміністративні стягнення, застосування лише додаткового адміністративного стягнення без основного не допускається, крім випадку, передбаченого МКУ.

Попередження як адміністративне стягнення за порушення митних правил є офіційним попередженням правопорушника стосовно недопустимості таких діянь у майбутньому. Попередження вноситься у формі постанови про накладення адміністративного стягнення. Штраф як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у покладенні на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності за таке правопорушення, обов'язку сплатити до державного бюджету грошові кошти у сумі, яка визначається МКУ залежно від виду та характеру вчиненого правопорушення. Сплата штрафу, якщо при цьому не застосовується адміністративне стягнення у вигляді конфіскації товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, не звільняє особу, яка вчинила порушення митних правил, від сплати митних платежів, крім випадків, передбачених МКУ.

Конфіскація як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому, моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти конфіскації. Конфіскація може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та

порядку, що визначаються МКУ та іншими законами України. Конфіскація товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, застосовується неза-

лежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Гармаш Є.В.

ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ (The customs value of goods crossing the customs border of Ukraine) – розрахунок вартості товарів, які перетинають кордон України, що використовується для митних цілей.

Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм визначених МКУ. У випадку ввезення товарів на митну територію України в режимі імпорту для визначення їх вартості використовують такі методи: за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції); за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів, на основі віднімання вартості, на основі додавання вартості (обчислена вартість); резервний метод.

В.м.в. товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту, здійснюється згідно із рахунком-фактурою чи рахунком-проформою. При визначенні митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, враховується лише вартість самого носія інформації за умови виділення із ціни, що була фактично спла-

чена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення повинні базуватися на документально підтверджених даних. При цьому слід враховувати, що: поняття «носії інформації» не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, в які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої, а категорія «програмне забезпечення» не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

Проценти, що нараховуються за фінансовими угодами (наприклад, угодою фінансового лізингу), які укладені покупцем і стосуються купівлі імпортованих товарів, не будуть розглядатися як частина митної вартості за умови, що: проценти виділені із сплаченої або тій, що підлягає сплаті ціни; положення щодо фінансування укладені у письмовій формі; покупець може довести, що: такі товари фактично продані за ціною, задекларованою як ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті; процентна ставка не перевищує рівня ставок, які звичайно застосовуються в країні, де і коли таке фінансування було надане. У певних випадках, митна вартість товарів може бути визначена до перетину товаром митного кордону України.

Руда Т.В.

ВИКЛЮЧНА (МОРСЬКА) ЕКОНОМІЧНА ЗОНА УКРАЇНИ – морські райони, зовні прилеглі до територіального моря України, включаючи райони навколо островів, що їй належать. Ширина виключної (морської) економічної зони становить до 200 морських миль, відлічених від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України.

Україна у своїй виключній (морській) економічній зоні має: суверенні права щодо розвід-

ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ. Розглянувши справу про порушення митних правил, компетентна посадова особа органу доходів і зборів або суд (суддя), що розглядає справу,

ки, розробки і збереження природних ресурсів як живих, так і неживих у водах, що покривають морське дно, на морському дні та в його надрах, а також з метою управління цими ресурсами і щодо здійснення інших видів діяльності по економічній розвідці та розробці зазначеної зони, у тому числі виробництву енергії шляхом використання води, течій і вітру; юрисдикцію, передбачену відповідними положеннями законодавства та нормами міжнародного права, щодо створення і використання штучних островів, установок і споруд, здійснення морських наукових досліджень, захисту та збереження морського середовища; інші права, передбачені законодавчими актами України та загальнозвизнаними нормами міжнародного права. Суверенні права та юрисдикція України щодо морського дна виключної (морської) економічної зони і його надр реалізуються відповідно до законодавства України про континентальний шельф та Кодексу України про надра.

Фрадинський О.А.

вносить одну з таких постанов: 1) про проведення додаткової перевірки; 2) про накладення адміністративного стягнення; 3) про закриття провадження у справі.

Постанови органів доходів і зборів та суду (суд-

ді) про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов'язковими для виконання фізичними та юридичними особами яких вони стосуються. Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил підлягає виконанню після закінчення строку оскарження, який визначено у КУпАП, тобто десять днів.

Орган доходів і зборів, який виніс постанову про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, виконує її самостійно або через державного виконавця.

У разі винесення органом доходів і зборів кількох постанов про накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил щодо однієї особи кожна постанова виконується окремо. Не підлягає виконанню постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил, якщо її не було звернуто до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. Контроль за правильним і своєчасним виконанням постанови органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил здійснюється органом доходів і зборів, який виніс постанову.

Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у вигляді попередження виконується органом доходів і зборів, який виніс постанову, шляхом оголошення постанови особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, з врученням їй копії такої постанови. Якщо постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження висилється за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, копія постанови протягом трьох днів з дня її винесення висилається зазначеній особі поштовим відправленням з повідомленням про вручення.

Порядок виконання постанови органу доходів і зборів про накладення штрафу передбачає, що штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови органу доходів і зборів про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови або внесення на неї подання прокурора – не пізніше 15 днів з дня залишення скарги (адміністративного позову) або подання без задоволення. Сума штрафу вноситься

особою, яка вчинила порушення митних правил, до державного бюджету у порядку, встановленому законодавством України. У разі якщо штраф не буде сплачено у строки, встановлені МКУ, постанова органу доходів і зборів або суду (судді) надсилається для примусового виконання до відділу державної виконавчої служби за місцем проживання або роботи порушника або за місцезнаходженням його майна. Постанова органу доходів і зборів або суду (судді), по якій стягнення штрафу поведено повністю, з відміткою про виконання повертається до органу доходів і зборів або до суду, що виніс постанову.

Постанова суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у частині конфіскації виконується державним виконавцем в установленому законом порядку. У разі неможливості конфіскації товарів, транспортних засобів, з осіб, які вчинили порушення митних правил, державним виконавцем за рішенням суду в установленому законом порядку може стягуватися вартість цих товарів, транспортних засобів. Витрати органу доходів і зборів, пов'язані із зберіганням товарів, транспортних засобів, щодо яких прийнято постанову про конфіскацію, до моменту винесення такої постанови повинні бути відшкодовані особою, яка вчинила порушення митних правил. Порядок відшкодування зазначених витрат встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Розмір суми, що підлягає відшкодуванню, розраховується в порядку, передбаченому законодавством України для визначення собівартості платних послуг.

Постанова органу доходів і зборів про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил на осіб, які проживають або перебувають за межами України, виконується за рахунок майна цих осіб, що знаходиться на території України. У разі відсутності в Україні майна, що належить зазначеним у частині першій цієї статті особам, порядок виконання постанови органу доходів і зборів про накладення на них адміністративних стягнень за порушення митних правил визначається законодавством України та укладеними, відповідно до закону, міжнародними договорами України з державами, на території яких проживають або перебувають ці особи.

Хома В.О.

ВИКОРИСТАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ КОМАНД ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ – організація, порядок, прийоми і способи використання кінологічних команд під час здійснення митного контролю, з урахуванням їх спеціалізації, підготовки, завдань, що виконуються, умов роботи та ситуації в зоні діяльності митниці.

В. здійснюється відповідно до технологічних схем пропуску через державний кордон осіб, ав-

томобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, а також Порядку дій кінологічних команд.

В. здійснюється з метою: скорочення часу на проведення огляду товарів, транспортних засобів, приміщень; підвищення ефективності дій з попередження та виявлення контрабанди наркотичних засобів, вибухових речовин, зброї, боєприпасів

тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот, які незаконно переміщуються через державний кордон; участі у службових заходах.

В. вважається результативним, якщо службовий собака під час проведення митного контролю, оперативно-розшукових заходів, слідчих дій виявив наркотичні засоби, вибухові речовини, зброю, боєприпаси, тютюнові вироби, грошові знаки у вигляді банкнотів, які незаконно переміщуються через митний кордон та інші предмети контрабанди або надав можливість представникам інших служб отримати орієнтовну або доказову інформацію.

Виноград О.В.

ВИКОРИСТАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ – застосування наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у виробництві, медичній практиці, науково-дослідній роботі та навчальних цілях.

Вітчизняні правові та організаційні засади державної політики з питань обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів встановлюють порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб щодо виготовлення підконтрольних речовин, їх використання у виробництві, медичній, навчальній та науково-дослідній практиці.

Діяльність з виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації, ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин здійснюється за на-

явності відповідної ліцензії.

Ввезення на територію України (вивезення з території України) чи транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів здійснюються через митниці, визначені КМУ.

Транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів здійснюється за умови обов'язкової їх охорони та супроводження підрозділами органів, уповноважених здійснювати митний контроль, та підрозділами МВС України.

Контроль за виконанням положень щодо **В.** в Україні здійснюють МВС України, СБУ, центральні органи виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я, інші органи виконавчої влади в межах їх повноважень.

Особи, винні в порушенні вимог щодо **В.** несуть відповідальність згідно із законодавством України.

Бабенко Б.І.

ВИМУШЕНА ПОСАДКА – посадка повітряного судна, що не була передбачена планом польоту на незапланований або незаявлений аеродром.

ВИПРОБУВАЛЬНА ЛАБОРАТОРІЯ – лабораторія, яка проводить технічні операції, що полягають у визначенні однієї чи декількох характеристик даної продукції згідно з встановленою процедурою.

Вимоги до **В.л.** регламентуються ДСТУ 3412. Згідно з цим нормативним документом випробувальною лабораторією може бути будь-яка лабо-

Найчастіше причини здійснення **В.п.** поза межами запланованого аеродрому пов'язані з технічним обслуговуванням повітряного судна, правилами експлуатації повітряних суден та інше. У випадку здійснення **В.п.** повітряного судна за межами аеропорту, командир повітряного судна зобов'язаний вжити заходів для забезпечення збереження товарів, які підлягають митному контролю, та протягом доби повідомити найближчий аеропорт про місце посадки судна. Отримавши повідомлення про **В.п.** повітряного судна адміністрація аеропорту зобов'язана забезпечити перевезення посадкових осіб органу доходів і зборів до місця посадки судна або доставити пасажирів, екіпажів, а також товари, що підлягають митному контролю, до органу доходів і зборів.

Попель С.А.

раторія, що виявила таке бажання, незалежно від її галузевої підпорядкованості і форм власності. **В.л.** повинна мати юридичний статус, організаційну структуру, адміністративну підпорядкованість, фінансовий стан та систему оплати праці співробітників, що забезпечують необхідну впевненість у тому, що вона визнається об'єктивною і незалеж-

ною від розробників, виробників та споживачів з усіх питань оцінювання показників, що підтверджується при сертифікації конкретної продукції.

Технічну компетентність **В.л.** характеризують: організація та управління лабораторією; персонал лабораторії; приміщення та робоче середовище; випробувальне обладнання та засоби вимірювань, випробувань та процедури; система управління якістю; організація роботи з виробами та продукцією, що випробовується.

Організація та управління **В.л.** мають відповідати таким вимогам: **В.л.** повинна мати керівника, який несе відповідальність за її діяльність та результати роботи, призначення та звільнення якого мають проводитися за згодою з національним органом із сертифікації; якщо випробувальна лабораторія сама не є юридичною особою, а входить до складу іншої організації, яка є юридичною осо-

бою, то вона має бути структурним підрозділом цієї організації; кожний співробітник лабораторії має бути компетентним щодо закріпленої сфери діяльності, а також знати свої права й обов'язки; організаційна структура має виключати можливість вчинення на співробітників лабораторій тиску, який спроможний вплинути на результати їх роботи з випробувань продукції; у лабораторії має бути система перевірки компетентними особами ходу та результатів, а також кваліфікації персоналу лабораторії.

В.л. повинна мати актуалізовану документацію, що включає: документи, які встановлюють технічні вимоги до продукції, що випробовується, та методи її випробувань – стандарти і технічні умови, в т. ч. міжнародні стандарти (правила, технічні рекомендації тощо); документи, які встановлюють програми та методи випробувань продукції, що закріплена за лабораторією. Нестандартизовані методики випробувань мають бути атестовані у встановленому порядку; документи, що стосуються підтримання в належному стані випробувального обладнання та засобів вимірювання: графіки повірки засобів вимірювань і атестації випробувального обладнання, що застосовується; паспорти на них; методики атестації випробувального обладнання та методики нестандартизованих засобів вимірювання; експлуатаційну документацію на засоби вимірювання, що застосовуються; документи, що визначають систему зберігання інформації та результатів випробувань (протоколи, робочі журнали, звіти тощо).

Мотюк К.Д.

ВИПУСК ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ

– надання митницею відповідно до заявленої мети права суб'єкту господарювання на користування або розпорядження як на митній території, так і за її межами товарами, транспортними засобами та іншими предметами щодо яких здійснюється митне оформлення. В міжнародній митній термінології під **В.** розуміють дії митного органу, якими він надає можливість для використання товарів в цілях митного режиму, в який поміщаються товари.

В. здійснюється як на митну територію України (в митних режимах імпорту, реімпорту, транзиту, тимчасового ввезення) так і за межі митної території України (в митних режимах експорту, реекспорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території).

В. може здійснюватися за попередньою, тимчасовою, періодичною або митною декларацією, заповненою у звичайному порядку. В Україні надання митницею права на користування товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відбувається за умови сплати декларантом митних платежів відповідно до заявленої або скоригованої митної вартості, або надання фінансових гарантій на суму неузгоджених митних платежів. В між-

народній практиці **В.** уповноважених економічних операторів може здійснюватися до подачі митної декларації та до сплати митних платежів за умов надання фінансових гарантій.

У разі неможливості достовірно встановити країну походження товарів, щодо яких застосовуються особливі види мита (антидемпінгове, компенсаційне або спеціальне), такі товари випускаються у вільний обіг на митній території України за умови їх сплати. Митниця відмовляє у **В.**, переміщення яких через митний кордон заборонено.

В., що поміщаються у митний режим реімпорту, реекспорту, транзиту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, переробки на митній території, переробки за межами митної території здійснюється за умови можливості ідентифікації митницею таких товарів.

Для **В.** декларант подає митниці, разом з митною декларацією, передбачені законодавством документи, що підтверджують вартість товару, ліцензії, сертифікати, дозволи, зовнішньоекономічні договори, транспортні документи та інші документи, які зазначені в митній декларації та необхідні для випуску товарів. В окремих випадках (наприклад для уповноважених економічних операторів) комерційні документи, які зазначені в митній де-

кларації та підтверджують її відомості, можуть надаватися після **В**.

В. здійснюється шляхом внесення (проставлення) відповідних відміток в митній декларації та (або) транспортних чи інших комерційних документах, а також внесення аналогічних відомостей до електронної інформаційної системи.

У випадках необхідності дослідження зразків та проб товарів за допомогою спеціальної експертизи випуск товарів здійснюється до одержання результатів відповідних досліджень (аналізів, експертиз),

якщо вони не підпадають під дію встановлених законодавством України заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України та за умови сплати митних платежів (за повними ставками), які можуть бути нараховані за результатами експертизи. У випадку, коли до товарів застосовуються пільги та обмеження щодо їх використання, то здійснюється умовний **В**. Після випуску іноземних товарів для вільного обігу на митній території України вони набирають статус українських.

Медвідь Ю.О.

ВИСНОВОК ДЕРЖАВНОЇ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ – документ установленної форми, що засвідчує відповідність (невідповідність) об'єкта державної санітарно-епідеміологічної експертизи медичним вимогам безпеки для здоров'я і життя людини, затверджується відповідним головним державним санітарним лікарем і є обов'язковим для виконання власником об'єкта експертизи.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СЛУЖБА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Головний державний санітарний лікар
(заступник головного державного
санітарного лікаря)

Місце надання, телефон, факс, Е-пошта,
WWW

(прізвище, ім'я, по батькові)

(підпис)

М. П.

Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи

№ " " 200 №

Об'єкт експертизи

Код за ДКПП

Сфера застосування та реалізації об'єкта експертизи

Розробник

Заявник експертизи

(адреса, місцевознаходження, телефон, факс, Е-пошта, WWW, код ЄДРПОУ)

(адреса, місцевознаходження, телефон, факс, Е-пошта, WWW, код ЄДРПОУ)

(назва об'єкта експертизи)

За результатами державної санітарно-епідеміологічної експертизи відповідає вимогам діючого санітарного законодавства України і може бути погоджений (затверджений).

Висновок дійсний до

При внесенні змін до нормативного документа щодо сфери застосування, умов застосування об'єкта експертизи даний висновок втрачає силу.

Установа, заклад державної
санітарно-епідеміологічної служби
(експертна комісія)

(найменування, місцевознаходження, телефон, факс, Е-пошта, WWW)

Протокол експертизи

(№ протоколу, дата його затвердження)

Керівник установи, закладу державної
санітарно-епідеміологічної служби
(експертної комісії)

(прізвище, ім'я, по батькові)

В. містить: реквізити висновку як документа (назва об'єкта експертизи; назва виробника продукції, розробника документа, країна; назва заявника, країна заявника; сфера застосування об'єкта експертизи (можливий споживач); сферу реалізації (через роздрібну торгівлю, аптечну мережу, для промислового використання, без права реалізації через роздрібну мережу); назву виконавця експертизи, номер протоколу; термін дії висновку;

відповідального за дотримання вимог висновку; примітки, опис ознак об'єкта експертизи; медичні вимоги безпеки для життя і здоров'я людини (критерії безпеки, показники, їх граничнодопустимі рівні, встановлений конкретний термін придатності тощо), яким повинен відповідати об'єкт експертизи, з якими має ознайомитись і які зобов'язується виконувати заявник – власник об'єкта експертизи, а також які є предметом подальшого державного санітарно-епідеміологічного нагляду; перелік відповідних методів їх контролю, які повинні бути перевірені в ході експертизи стосовно можливості застосування для контролю об'єкта експертизи; рекомендації щодо місця, періодичності та обсягів перевірок об'єкта в ході державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

На кожен об'єкт експертизи готується окремий висновок згідно з Державним класифікатором продукції та послуг ДК 016-97 або УКТ ЗЕД ДК 017-98. Підготовлений висновок, підписаний керівником експертної комісії, установи, закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, надається головному державному санітарному лікарю на затвердження, при цьому до висновку додається протокол експертизи, підписаний керівником та членами експертної комісії.

В. у двох примірниках затверджує власним підписом та печаткою головний державний санітарний лікар або вповноважені ним заступники, яким делеговані повноваження в установленому порядку. Після затвердження **В.** вноситься до реєстру висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи і йому присвоюється відповідний номер. **В.** вважається дійсним тільки за наявності номера реєстрації в реєстрі. Перший примірник **В.** видається заявнику після затвердження і внесення до реєстру. Другий примірник **В.** та протокол експертизи зберігаються в Департаменті державної санітарно-епідеміологічної служби МОЗУ. Документи, надані заявником на експертизу, проекти висновків та протоколи експертизи зберігаються в установах (закладах) державної санітарно-епідеміологічної служби чи комісіях протягом терміну, визначеного відповідною категорією документів згідно із законодавством.

В. є чинним протягом терміну дії нормативного документа, прийнятого в установленому порядку

на цей об'єкт експертизи (продукцію). Для продукції імпортного виробництва, на яку відсутні нормативні документи, висновок видається на п'ять років.

Надання копій затверджених В. здійснюється на підставі письмового звернення власника висновку.

Мотюк К.Д.

ВИТВІР МИСТЕЦТВА (мистецтво – від нім. Meister (майстер) – об'єкт матеріальної або духовної культури, продукт майстерності, що при-

*Митниця,
художник Антоніо Каналетто, 1727 рік*

ВИТРАТИ НА ДОСТАВКУ ТОВАРІВ – витрати, пов'язані з транспортуванням товару від продавця-експортера до покупця-імпортера. Ці витрати досить значні і можуть становити до 40-50% ціни товару. При складанні зовнішньоекономічного контракту продавець і покупець детально розраховують витрати по всіх транспортних операціях. В окремому пункті такого контракту оговорюються базисні умови поставки, які визначають того, хто несе витрати, обов'язки продавця і покупця по доставці товарів і встановлюють момент переходу ризику від продавця до покупця при випадковій загибелі чи пошкодженні товару. Витрати на доставку товару, які несе продавець, враховуються в ціну товару і визначають її базис. Тому й умови поставки називаються базисними. Тлумачення базисних умов поставки містяться в «Інкотермс», розробленому Міжнародною торговою палатою. Товар, придбаний покупцем, може бути вивезений ним самостійно або доставлений постачальником. Доставка товару покупцеві може здійснюватися як власним транспортом постачальника, так і за допомогою сторонніх транспортних організацій. При цьому вартість доставки може бути оплачена покупцем окремо або без її виокремлення (вартість доставки включається до вартості товару).

До транспортних витрат підприємства, понесеними у зв'язку з придбанням товарів, належать: вартість транспортних послуг, що пов'язані з доставкою товару сторонніми організаціями; витрати підприємства на доставку товару власним або орендованим транспортом (вартість пального в кількості, необхідній для подолання транспортним засобом відстані від підприємства-покупця до підприємства-продавця і від підприємства-продавця

носить естетичне задоволення. Твори мистецтва почали створювати ще в доісторичні часи, проте деякі автори схильні вважати мистецтвом тільки професійну діяльність людей мистецтва. За способом втілення художнього образу розрізняють: просторові мистецтва – живопис, графіка, скульптура, архітектура, художня фотографія, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн; часові мистецтва – міміка (танок, театр), музика, література. Витвори цих видів мистецтва й становлять основну частину культурних цінностей, визначених у ЗУ № 1068-XIV від 21.09.1999 р. «Про вивезення, везення та повернення культурних цінностей» як «об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення». Збереження національного культурного надбання є одним з важливих завдань органів доходів і зборів.

Калашникова О.Л.

до підприємства-покупця; вартість інших матеріалів, необхідних для руху транспортного засобу; витрати з оплати праці водіїв і експедиторів; витрати на відрядження водія, експедитора; амортизація вантажного автомобіля, або орендна плата за такий автомобіль та ін.).

Згідно МКУ при визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, поряд з іншими витратами (складовими митної вартості) додаються витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України; витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України; витрати на страхування цих товарів, якщо всі ці витрати не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. До митної вартості не включаються витрати на транспортування після ввезення за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, якщо ці витрати документально підтверджені та піддаються обчисленню.

При розрахунку витрат на транспортування до митниці України, якщо вони відповідно до умов постачання не були включені у вартість товару при доставці на безоплатній основі чи за допомогою транспортних засобів покупця, мають використовуватися дані бухгалтерського обліку за калькуляцією транспортних витрат із включенням усіх необхідних статей чи елементів витрат. Якщо декларація заповнюється на товари декількох видів, то витрати на транспортування розподіляються між товарами різним найменувань пропорційно

їх питомої ваги. У тому випадку, якщо витрати на перевезення відсутні, у митну вартість включається сума, розрахована виходячи з діючих на момент

транспортування вантажу тарифів на перевезення вантажів відповідним видом транспорту.

Вакульчик О.М.

ВИШНЕГРАДСЬКИЙ ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ (1831-1895 рр.) – державний діяч, Міністр фінансів (1887-1892 рр.), вчений в області автоматизації, почесний член Петербурзької Академії наук.

Народився 20 грудня 1831 р. в м. Вишній Волочок Тверської губернії в родині священика. Навчався у Тверській духовній семінарії. У 1851 р. закінчив педагогічний інститут, фізико-математичний факультет, деякий час займався викладацькою діяльністю. Магістр математичних наук. У 1854 р. захистив магістерську дисертацію на тему «О движении системы материальных точек, определяемой полными дифференциальными уравнениями». З 1865 до 1875 років професор прикладної математики в Михайлівській артилерійській академії. 1875-1878 рр. – директор Петербурзького технологічного інституту.

Був одружений з Доброєєвою Варварою Федорівною. Доньки – Софія, Варвара, Наталя. Син – Олександр. Внуки – композитор І. А. Вишнеградський, дружина адмірала Колчака Г.В. Кніпер. Правнук – художник В. Тімір'єв.

В 1886 р. призначений членом Державної ради департаменту державної економії. У 80-ті роки **В.** входив до оточення впливового публіциста, редактора «Московських відомостей» М. Каткова (часто публікував у цій газеті свої статті з фінансових питань). Саме з допомогою Каткова та під протекцією князя В. Мещерського, у 1885-1887 р. **В.** розгорнув активну кампанію за відставку «Міністра – інородця» М. Х. Бунге. І

у 1887 р. все-таки зайняв пост Міністра фінансів Росії.

Фінансовий стан країни в той час був досить нестабільним. Фінансова політика **В.** не була відмінною від політики інших керівників Міністерства фінансів, він продовжив працювати за напрямками, які розпочав його попередник М. Х. Бунге, але значно послідовніше та енергійніше. Головною метою була боротьба з бюджетним дефіцитом. Передусім почав скорочувати державні витрати.

Підготовка нового митного тарифу 1891 р. під керівництвом **В.** зайняла 4 роки, так як здійснювалась з особливою вимогливістю. В його розробці брали участь зацікавлені представники торгово-промислових центрів Москви, Санкт-Петербурга, залучались спеціалісти, вчені. Цей тариф став результатом протекціоністської політики попередніх п'ятнадцяти років. Його особливості: першочергова важливість захисту промислових інтересів перед фіскальними; рівномірні пільги всім галузям промисловості, які потребують допомоги; підтримка російських товаровиробників на внутрішньому ринку.

З введенням нових податків **В.** не поспішав. Йому вдалося збільшити доходи від підвищення акцизів на деякі товари, були збільшені і деякі прямі податки. В результаті всіх цих заходів державні доходи стали швидко збільшуватись. Дефіцит зник, курс рубля стабілізувався. При **В.** експорт російського хліба виріс більш ніж у два рази. Саме йому належать слова «не додим, но вывезем». При цьому, він не приділяв достатньої уваги аграрному питанню країни, що сприяло ускладненню становища селян і голоду у 1891-1892 р. В Міністерстві у **В.** була жорстка дисципліна. Він ніколи не хвалив своїх підопічних, завжди детально вислуховував, робив необхідні розрахунки, перевіряв кожну дрібницю. **В.** славився працелюбністю, працювати міг до 16 годин на добу, не відчувачи втоми і не жалюючи себе. Саме тому у 1892 р., в зв'язку із хворобою пішов у відставку з поста Міністра фінансів. Його наступником став Сергій Юлійович Вітте.

В. належать наукові праці: «О движении системы материальных точек, определяемой полными дифференциальными уравнениями» (1854 р.), «Элементарная механика» (1860 р.), «Курс подъёмных машин. Ч. 1-2» (1872 р.), «О регуляторах прямого действия» (1877 р.), «О регуляторах непрямого действия» (1878 р.), «Прикладная механика: Курс паровых машин» (1879-1884 рр.), «Записка И.А. Вышнеградского Александру III «Об изменении финансового управления» та ін. Мав багато найвищих російських нагород, включно до ордена Святого Олександра Невського.

25 березня 1895 р. **В.** помер. Похований на території Олександрівської лаври, м. Санкт-Петербург.

Дворнічена І.М.

ВІДБІР ПРОБ ТА ЗРАЗКІВ ТОВАРІВ – мінімально необхідна кількість проб та зразків, яка забезпечує можливість проведення їх дослідження за нормами, затвердженими відповідними нормативними документами.

У випадку, коли тара герметично запакована в ємності, пакунки, тощо для роздрібної торгівлі, то найменший пакунок вважають зразком для дослідження. Проба (зразок), повинна узагальнювати типові властивості товару всієї партії. Це обумовлює визначення єдиних вимог до підготовки конкретного товару перед відбором проб (перемішування, збовтування, струшування, тощо), а також вибору методу відбору проб та зразків.

З партії товару точкові проби відбирають з різних місць, створюють з них об'єднану пробу та виділяють середню пробу, яка буде мати середні значення характеристик товару всієї партії та яку використовують при проведенні лабораторних досліджень. Якщо технічної можливості для змішування порцій зразка не має чи неможливо визначити однорідність порцій зразка, то потрібно відправляти на дослідження кожну порцію зразка з окремим митним забезпеченням.

Зразки відбирають так, щоб завдана шкода партії товару була мінімальною. Після процедури відбору проб та зразків вживають запобіжних заходів для унеможливлення їх заміни чи підробки. Етикетки прикріплюють до зразків таким чином,

щоб вони не могли відірватись або пошкодитись при відкриванні зразка для дослідження і при знятті митного забезпечення. Під час дослідження ідентифікаційна етикетка повинна залишатися неушкодженою. Потрібно виконувати встановлені заходи безпеки під час відбору проб горючих, вибухонебезпечних, токсичних, корозійноактивних чи отруйних зразків. На тарі з такими зразками повинно бути спеціальне маркування: «небезпечно» тощо. У випадку надходження для митного оформлення швидкопсувних продуктів, зразок чи пробу потрібно чітко маркувати як «швидкопсувний продукт» та забезпечити транспортування до експертних митних підрозділів в термін не більше ніж 2 години.

Зразки потрібно надійно пакувати і відправляти в експертні підрозділи митної служби з такими товарно-супровідними документами: акт про відбір проб і зразків товарів; акт про проведення митного огляду товарів; митна декларація; контракт (договір) на поставку товару; інвойс (рахунок-фактура, накладна); сертифікати контролюючих органів; сертифікат якості товару, виданий виробником; технічна або технологічна документація із зазначенням відомостей про кількісний та якісний склад, фізико-хімічні властивості, основні технологічні стадії виробництва та призначення товару (технічні умови, технологія виготовлення, специфікація, каталоги й паспортні дані на виробі фірм-виробників, дозволи, маркувальні етикетки, робочі креслення).

Акт про відбір проб і зразків складається в трьох примірниках, один з яких додається до взятих проб і зразків, другий – передається власнику товару або декларанту (чи уповноваженій ним особі), третій – залишається у справах митного органу. У цьому акті обов'язково відображають інформацію щодо відповідності відібраних зразків та проб транспортним засобом або партіям, які перевіряються. Акт до експертного підрозділу надається у вигляді оригіналу, інші документи – у вигляді копій, завірених митним органом.

Потушинська О.П.

ВІДВАНТАЖУВАЛЬНА СПЕЦИФІКАЦІЯ (англ. Shipping Specification) – комерційний документ у зовнішньоекономічних договорах поставки, що містить перелік видів і сортів товарів, які складають дану партію, з вказівкою для кожного місця, кількості і роду товару, вона є невід'ємним додатком до договору купівлі-продажу або договору постачання. Специфікація зазвичай доповнює рахунок на поставку товарів різних сортів і найменувань. **В.с.** є одним з основних товаросупровідних документів, оскільки згідно з ним приймається комплектність і якість товару, що поставляється.

Сам термін «специфікація» походить від французького «specification», який, в свою чергу, має латинське походження від двох слів: «spesies» –

вид, рід та «fasere» – робити. **В.с.** – це документ, що завжди містить подробиці та конкретику чогонебудь. Такою є специфікація і в договірному праві. Причому тут виділяють **В.с.** двох видів. По-перше, це документ, який містить детальну характеристику товару. Така специфікація дещо нагадує за змістом інший документ – паспорт на товар заводу-виробника. Всю детальну характеристику товару наводити в самому договорі недоцільно, тому її виносять у додаток, яким є **В.с.** Але суб'єктам ЗЕД більш знайома **В.с.** іншого виду. **В.с.** другого виду використовується в договорах з великим переліком товару, який продається. Якщо асортимент товару широкий за найменуваннями і кількістю, то все це вказується не в самому договорі, а в специфікації як додатку до договору.

На основі **В.с.** можна визначати якість товарів на рівні з державними стандартами та технічними умовами. І, насамперед, це стосується специфікацій, першого типу, охарактеризованих вище. Такі **В.с.** містять необхідні технічні та інші параметри, що характеризують товар. Рівень якості якраз і визначається відповідністю поставленого товару параметрам, вказаним у специфікації. В сфері міжнародної торгівлі такі специфікації складаються в основному експортерами, хоча складати їх може й імпортер,

і різні асоціації та інші організації, причому, як національні, так і міжнародні. В цьому випадку у зовнішньоекономічному договорі необхідно вказати організацію, яка склала специфікацію до цього договору, та навести основні показники такої специфікації.

Оскільки **В.с.** є одним із основних товаросупровідних документів, то він є об'єктом митного контролю під час реалізації однієї з його форм – перевірки документів.

Крисоватий А.І.

ВІДДІЛ (СЕКТОР) ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ – структурний підрозділ митниці, який виконує функції, пов'язані зі здійсненням митного контролю товарів і транспортних засобів, забезпечує вирішення ор-

ганізаційних питань, пов'язаних з використанням, технічним станом і експлуатацією технічних засобів митного контролю та копіювальної техніки.

Войцещук А.Д., Пархоменко В.М.

ВІДЕНСЬКА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ДОГОВОРИ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ - ПРОДАЖУ ТОВАРІВ була укладено в 1980 р. у Відні. **В.к.** – результат роботи декількох міжнародних неурядових організацій, у першу чергу ЮНСІТРАЛ (Комісія ООН з права міжнародної торгівлі) й УНІДРУА (Міжнародний інститут з уніфікації приватного права). **В.к.** набрала чинності 1 січня 1988 р., змінивши чинну раніше Гаазьку конвенцію про єдиний закон щодо укладення договорів міжнародної купівлі-продажу товарів 1964 р. та Гаазьку конвенцію про міжнародну купівлю-продаж товарів 1964 р. Україна приєдналася до **В.к.** 23 серпня 1989 р., а ратифікувала її 1 лютого 1991 р. Станом на 1 липня 2013 р. **В.к.** підписали 79 держав.

говору, ні з таких, що мали місце до чи в момент його укладення, ділових відносин або обміну інформацією між сторонами. Ні національна належність сторін, ні цивільний чи торговий характер договору не беруться до уваги при визначенні застосованості **В.к.**

В.к. не застосовується до продажу товарів: 1) які набуваються для особистого, сімейного або домашнього використання, за винятком випадків, коли продавець у будь-який час чи в момент укладення договору не знав чи не повинен був знати, що товари набуваються для такого використання; 2) з аукціону; 3) у порядку виконавчого провадження або іншим способом відповідно до закону; 4) фондових паперів, акцій, забезпечувальних паперів, оборотних документів та грошей; 5) суден водного та повітряного транспорту, а також суден на повітряній подушці; 6) електроенергії. Положення **В.к.** не застосовують також до договорів: 1) на постачання товарів, що їх слід виготовити, якщо сторона-замовник зобов'язується поставити значну частину матеріалів, необхідних для виготовлення таких товарів; 2) в яких обов'язки сторони, що поставляє товари, полягають переважно у виконанні роботи чи наданні інших послуг.

В.к. складається з чотирьох частин і 101 статті. Частини **В.к.** визначають: I частина – сферу застосування та загальні положення; II частина – порядок підписання договору міжнародної купівлі-продажу; III частина – основні умови; IV частина – заключні положення.

Головна мета **В.к.** – сприяти уніфікації приватного права різних країн, зменшити можливі спори, непорозуміння і труднощі, викликані розбіжностями у правових системах.

В.к. застосовується до договорів купівлі-продажу товарів між сторонами, в яких комерційні підприємства сторін знаходяться у різних державах: якщо ці держави є договірними державами або якщо відповідно до норм міжнародного приватного права застосовується право договірної держави. Та обставина, що комерційні підприємства сторін знаходяться у різних державах, не береться до уваги, якщо це не впливає ні з до-

В.к. регулює порядок укладення договору купівлі-продажу і права та обов'язки продавця і покупця, які виникають із такого договору. **В.к.** не торкається: 1) чинності самого договору або окремих його частин, а також звичаїв; 2) регулювання питань власності на проданий товар; 3) регламентації відповідальності продавця за шкоду, заподіяну товаром здоров'ю особи чи її смертю.

Примак А.Ф.

ВІДЕО-ЕНДОСКОП «EVEREST UV» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ОГЛЯДОВІ ЕНДОСКОПИ).

ВІДЕОКОМПЛЕКС «СПЕКТР-ВІДЕО-М2» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ.

ВІДМОВА У МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ (англ. Refusal of customs clearance) – це письмове вмотивоване рішення митного органу про

неможливість здійснення митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через невиконання декларантом

або уповноваженою ним особою умов, визначених МКУ.

У рішення про відмову у митному оформленні повинні бути зазначені вмотивовані причини відмови та наведені вичерпні роз'яснення вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення товарів, транспортних засобів комер-

ційного призначення. Зазначене рішення повинно також містити інформацію про порядок його оскарження. Рішення про відмову у митному оформленні приймається в межах чотирьох годин. Неприйняття такого рішення протягом зазначеного строку є бездіяльністю, яка може бути оскаржена.

Руда Т.В.

ВІДОЗВА ЛІЦЕНЗІЇ ЧИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО АТЕСТАТА (Revocation license or qualification certificate) – позбавлення ліцензіата органом ліцензування права на провадження певного виду господарської діяльності чи анулювання кваліфікаційного атестата представника митного брокера митним органом.

Відповідно до вітчизняного законодавства певні види господарської діяльності підлягають ліцензуванню. Одним із таких видів є ЗЕД. Підставами для відозви ліцензії є: заява ліцензіата про анулювання ліцензії; акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов; наявність в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців відомостей про перебування юридичної особи у стані припинення шляхом ліквідації (перебування фізичної особи – підприємця у стані припинення підприємницької діяльності) або про державну реєстрацію її припинення (державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця); нотаріально засвідчена копія свідоцтва про смерть фізичної особи – підприємця; акт про виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання для одержання ліцензії; акт про встановлення факту передачі ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для провадження господарської діяльності; акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов; акт про неможливість ліцензіата забезпечити виконання ліцензійних умов,

встановлених для певного виду господарської діяльності; акт про відмову ліцензіата в проведенні перевірки органом ліцензування або спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Орган доходів і зборів приймає рішення про анулювання кваліфікаційного атестата у разі: надходження заяви від особи, якій видано атестат, про необхідність такого анулювання; неотримання особою атестата протягом трьох місяців з дати реєстрації наказу митниці про його видачу; виявлення інформації, яка свідчить про недостовірність документів, які були підставою для видачі атестата; набрання законної сили винесеними протягом одного календарного року трьома і більше постановами контролюючого органу про накладання стягнення за порушення митних правил представником митного брокера; набрання законної сили вироком суду щодо притягнення представника митного брокера до кримінальної відповідальності та застосування покарання у вигляді позбавлення права займатися певною діяльністю або винесення судом рішення про визнання фізичної особи, яка є представником митного брокера, недієздатною або про обмеження її цивільної дієздатності; смерті фізичної особи.

Орган доходів і зборів на підставі наказу може анулювати лише видані ним атестати. Номер анульованого атестата не може бути присвоєний іншому атестату.

Крисоватий А.І.

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ПЕРЕДАЧУ МИТА НА ВІДКУП (однина – *ευκρίκλιων οίκονόμος* – економ (скарбник) відкупів) – на Боспорі II–III ст. н. е. представники спеціальної фінансової установи. Відпо-

відали за передачу на відкуп приватним особам та їх корпораціям низки непрямих податків, у тому числі митних зборів з боспорських гаваней.

Колесников К.М.

ВІДХОДИ – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворилися у процесі виробництва чи споживання, а також товари (продукція), що повністю або частково втратили свої споживчі властивості й не мають подальшого використання за місцем їх утворення чи виявлення

В. можна класифікувати за різними ознаками: за характером вмісту в них шкідливих речовин (токсичні, вибухові, вогнебезпечні, радіоактивні); за сферою утворення (промислові (виробництва і споживання) і побутові); залежно від фізичного агрегатного стану (газоподібні, рідинні, тверді, сумішеві); за ступенем шкідливого впливу на довкілля та людину (надзвичайно небезпечні; високонебезпечні; помірно і мало небезпечні).

Усвідомлюючи безпеку транскордонного переміщення **В.** та можливі екологічні наслідки, що можуть виникнути в результаті такого переміщення, 22 березня 1989 р. в м. Базелі (Швейцарія) було прийнято Базельську конвенцію про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, яка стала першим кроком до врегулювання цих питань на міжнародному рівні. Україна приєдналась до цієї Конвенції 1 липня 1999 р., таким чином, саме вимоги цієї конвенції створюють підґрунтя для регулювання питань транскордонного переміщення **В.** на національному рівні.

Уряд України, на виконання міжнародних зобов'язань щодо рекомендацій Базельської кон-

венції про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних **В.** та їх видаленням, ухвалив відповідну постанову, якою затвердив категорії небезпечних товарів у разі здійснення імпорту, експорту та транзиту. Відповідно до українського законодавства всі **В.** поділяються на категорії: небезпечні **В.**, що включені до розділу «А» жовтого переліку відходів; **В.**, які потребують окремого розгляду, що включені до розділу «Б» жовтого переліку відходів; **В.**, що включені до зеленого переліку відходів і є об'єктом транскордонного перевезення.

Попель С.А.

ВІЗА ДИПЛОМАТИЧНА – особлива позначка, яку проставляє відомство закордонних справ, дипломатичне представництво або консульська установа, означає визнання дипломатичного статусу особи, в паспорті якої вона ставиться. **В.д.**

надається безкоштовно особам, які користуються міжнародним захистом: главам держав і урядів, міністрам, депутатам парламентів, агентам дипломатичним та ін. особам, що мають дипломатичний статус під час перебування їх за кордоном у процесі виконання покладених на них функцій у сфері зовнішніх зносин. Крім того, **В.д.** за нормами міжнародної ввічливості може бути надана й тоді, коли вищезгадані особи перебувають за кордоном у приватних справах. **В.д.** інколи надається у порядку люб'язності навіть особі, яка взагалі не має дипломатичного паспорта, наприклад, гостеві уряду чи посла відповідної держави. Окрім дозволу на в'їзд, виїзд, проживання чи проїзд через територію певної держави, **В.д.** свідчить про те, що дана особа заслуговує на особливу увагу і пошану з боку прикордонної, митної та ін. влади держави перебування.

Коновалов Ю.О.

ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА – сукупність технічних пристроїв та засобів, що призначені для використання чи можуть бути використані у військових цілях. До таких технічних засобів відносять зброю, бойові та небойові машини, прилади, апарати й інші технічні засоби, якими оснащуються військові частини і підрозділи для забезпечення їх бойової та повсякденної діяльності.

Серед технічних пристроїв та засобів подвійно-го призначення віднесення до категорії **В.т.** необ-

хідно проводити за його призначенням до подальшого використання саме у військових цілях. Часто зброю, як засіб ураження виділяють у самостійне поняття (звідси висловлювання «озброєння та військова техніка») (ОВТ).

Велика кількість завдань, які вирішуються із застосуванням **В.т.** обумовлює її різноманітність за видами, багаточисельність та складні конструктивні особливості. Сучасну **В.т.** класифікують на: озброєння з його носіями, технічні засоби управління військами та бойовими засобами, технічні засоби забезпечення бойових дій, технічні засоби навчання, технічні засоби пропаганди, обладнання науково-дослідних та випробувальних установ.

За приналежністю до певного виду Збройних Сил та інших, утворених відповідно до законодавства України військових формувань, **В.т.** класифікують на: військову техніку Сухопутних військ України; Повітряних сил України; Військово-морських сил України; Служби Безпеки України; Внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України; Держприкордонслужби; Залізничних військ Міністерства транспорту України; Управління державної охорони України; Військ цивільної оборони України. За функціональним призначенням на:

озброєння (сукупність різних видів зброї й засобів, що забезпечують його застосування); носії зброї; технічні засоби керування військами (силами) і бойовими засобами, а також забезпечення бойових дій; технічні засоби навчання; технічні засоби пропаганди; устаткування полігонів. У документах, пресі й усних виступах часто вживається термін «бойова техніка». Він виник з неофіційного розподілу військової техніки на бойову та допоміжну. Згідно з таким розподілом до бойової техніки умовно віднесена зброя з її носіями (наприклад, танк, літак, корабель), а також окремі комплекси озброєння й зразки зброї.

Виникнення **В.т.**, а саме перших зразків зброї, відносять до появи знярядь праці. Зброя та військова техніка удосконалювалась внаслідок роз-

витку виробництва. Її розвиток був пов'язаний із застосуванням у військовій справі металів, пороху, парової машини, двигуна внутрішнього згоряння й інших досягнень науки і техніки машинного виробництва та науково-технічного прогресу. Вважають, що особливо швидкий ріст військової техніки відбувався наприкінці XIX і першої половині XX ст., головним чином, у зв'язку з світовими війнами.

Питання технічного оснащення Збройних Сил України та інших, визначених законом України, військових формувань залишається нині одним із пріоритетів діяльності їх командування і керівництва нашої держави загалом. І це цілком зрозуміло, бо воно має безпосереднє відношення до рівня боєздатності та боеготовності будь-якої сучасної армії.

Царенко В.І.

ВІЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ЗОНА – обмежена, спеціально визначена територія країни, в межах якої встановлюються гарантовані законодавством пільгові умови для виробничо-господарської та іншої економічної діяльності з метою залучення інвестицій, створення робочих місць та розвитку відповідних галузей економіки. Для цього, як правило, на території **В.е.з.** запроваджуються спеціальні митно-податкові та інші пільги, а також створюються відповідні сприятливі умови для вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання.

Створення **В.е.з.** має орієнтуватися на всебічне сприяння залученню різноманітних фінан-

Вільна економічна зона «Каунас» (Литва)

ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА – відповідним чином облаштована територія або склад, що призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

В.м.з. може бути промислового, комерційного, сервісного типів та створюватися у пунктах пропуску через державний кордон, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях.

В.м.з. промислового типу створюється для цілей переробки (виробництва) товарів на територіях відповідних спеціальних (вільних) економічних зон. Відкриття **В.м.з.** промислового типу здійсню-

є сово-грошових, трудових, техніко-технологічних та інших ресурсів, а також сучасних наукомістких технологій, необхідних для кращого використання та подальшого розвитку економічного потенціалу країни, для налагодження й удосконалення систем управління на рівні підприємств, територій, країни в цілому для створення кращих умов для подальшого економічного розвитку на мікро- та макrorівнях. Кінцевим прийнятним результатом функціонування **В.е.з.** можна вважати підвищення темпів економічного розвитку, збільшення кількості робочих місць, покращення рівня доходності відповідних бюджетів, зростання рівня технологічності та якості товарів, які можуть бути реалізовані як на національному, так і на зовнішньому ринках.

Для комплексного досягнення поставленої мети при створенні **В.е.з.** мають бути враховані такі ключові аспекти й фактори, як: наявність та рівень достатності ресурсів, необхідних для функціонування **В.е.з.**; зручне та стратегічно вигідне місце розташування **В.е.з.**; наявність або можливість створення розгалуженої транспортної та комунікаційної мережі; відсутність суттєвих заборон чи обмежень для функціонування **В.е.з.**; відповідність загальноприйнятим міжнародним вимогам, нормам і стандартам тощо.

Петруня Ю.Є., Олексієнко Р.Ю.

ється шляхом прийняття окремих законів про відповідну **В.м.з.** **В.м.з.** комерційного типу створюється з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків. **В.м.з.** сервісного типу створюється з метою забезпечення вільної діяльності підприємств з ремонту, модернізації, будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин.

Для відкриття та експлуатації **В.м.з.** сервісного та комерційного типу заявник повинен отримати дозвіл на провадження такої діяльності. Дозволи надаються митницею у зоні діяльності якої розташована територія **В.м.з.** Для отримання дозволу заявником подається заява і ряд документів, се-

ред яких: виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців; документи, що підтверджують право власності на територію чи склад або право користування ними; документи, які містять загальний план території або складу, що планується для використання, плани будівель, споруд, резервуарів, які розташовані в межах території або складу, план приміщень для посадових осіб контролюючих органів; схеми охоронної сигналізації; висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів; дозвіл органу державного пожежного нагляду; технологічні схеми із зазначенням засобів контролю та обліку та ін. У окремих випадках дозвіл може бути анульований або його дія може зупинитися на визначений строк.

Територія або склад, які використовуються при провадженні діяльності з відкриття та експлуатації **В.м.з.**, облаштовуються: огорожено; засобами освітлення у темну пору доби; пропускними пунктами; системою відеоспостереження; охоронною сигналізацією; приміщеннями для розміщення посадових осіб митниці та контролюючих органів; іншими приміщеннями, резервуарами, холодильними чи морозильними камерами, критими чи відкритими майданчиками; засобами, необхідними для проведення митного контролю товарів, які будуть переміщуватись через межі **В.м.з.** (ваги, лічильники, оглядова рампа (естакада, майданчик), навантажувально-розвантажувальна техніка).

На територію **В.м.з.** можуть ввозитися іноземні та українські товари як із-за меж митної території України, так і з митної території України.

Взаємовідносини утримувача **В.м.з.** комерційного або сервісного типу з особами, які розміщують товари у цій зоні, визначаються відповідним договором. Взаємовідносини утримувача **В.м.з.** комерційного або сервісного типу з відповідним контролюючим органом визначаються затвердженою начальником даного органу та погодженою утримувачем вільної митної зони процедурою експлуатації такої зони. Будівництво (ремонт) господарських об'єктів на території **В.м.з.** здійснюється на підставі дозволу.

З метою забезпечення належного митного контролю та недопущення переміщення заборонених товарів на територію **В.м.з.** контролюючі органи здійснюють постійний нагляд за межами території, а також за доступом на цю територію; контролюють ведення обліку товарів, що знаходяться на території **В.м.з.**; проводять перевірку товарів, що переміщуються через межі території **В.м.з.** та товарів, що знаходяться на території **В.м.з.**; здійснюють інші заходи, спрямовані на забезпечення контролю за операціями з товарами, що перебувають під митним контролем.

Утримувач **В.м.з.** або особи, які здійснюють операції з товарами на території цієї зони, ведуть облік всіх іноземних та українських товарів, що перебувають у зазначеній зоні, і подають контролюючим органам звіт про рух товарів у **В.м.з.** Будь-які зміни, що відбуваються з товарами в межах території **В.м.з.**, повинні відображатися в облікових документах.

Реалізація та/або споживання іноземних товарів на території **В. м. з.** забороняється.

Медвідь Ю. О., Попель С. А.

ВІЛЬНИЙ ОБІГ (англ. Free circulation) – обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку органів доходів і зборів України. Поняття **В.о.** пов'язане із митним режимом імпорту, який відповідно до МКУ також називається випуском у **В.о.** Так, імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

При імпорті товарів на митну територію України їх випуск у **В.о.** може бути здійснений при виконанні наступних умов: подання органу доходів і зборів, що здійснює випуск товарів, документів на такі товари; сплати митних платежів, якими відповідно до законів України обладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту; виконання встановлених відповідно до закону вимог щодо заходів нетарифного регулювання ЗЕД.

При виникненні потреби в уточненні заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України або незгоди декларанта з митною

вартістю, визначеною митним органом, останній може дозволити випуск товарів у **В.о.** під гарантійні зобов'язання при ввезенні їх на митну територію України.

Гарантійні зобов'язання надаються декларантом шляхом сплати до державного бюджету суми податків і зборів (обов'язкових платежів) згідно з митною вартістю товарів, визначеною контролюючим органом, або надання гарантії уповноваженого банку. Гарантія уповноваженого банку щодо сплати належних податків і зборів (обов'язкових платежів) надається декларантом органу доходів і зборів на різницю між визначеною органом доходів і зборів заявленою декларантом митною вартістю товарів. Випуск товарів у **В.о.** здійснюється органом доходів і зборів на підставі митної декларації, заповненої у звичайному порядку, а також інших документів, передбачених законодавством. У разі випуску товарів у **В.о.** під гарантію уповноваженого банку до оформлення подається документ про банківську гарантію щодо цієї зовнішньоекономічної операції.

Крисоватий А.І.

ВІННИЦЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міндоходів. Утворена наказом ДМКУ від 8 квітня 1992 р. № 73 на базі Вінницького митного поста. Штат митниці на цей час складає 35 чоловік. До складу Вінницької митниці увійшли Ладизинський та Могилів-Подільський митні пости із штатом, відповідно, у 5 та 10 осіб.

Відповідно до наказу ДМСУ від 20.12.1996 р. №564 **В.м.** була підпорядкована Подільській регіональній митниці. З лютого 2005 р. в зв'язку з оптимізацією структури митних органів відповідно до наказу ДМСУ «Про зміну підпорядкування митних

органів» безпосереднє координаційно-організаційне управління **В.м.** здійснювалося центральним апаратом ДМСУ.

Постановою КМУ № 229 від 20 березня 2013 р. **В.м.** було реорганізовано у **В.м.** Міндоходів як юридичну особу публічного права та територіальний орган Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Вінницької області.

Особливість діяльності – наявність державного кордону з Республікою Молдова, його довжина у межах Вінницької області – 190,7 км., зокрема, по річці Дністер – 141,2 км.

У квітні 2013 р. до складу **В.м.** входило 6 митних постів і 7 пунктів пропуску, в тому числі:

- митний пост «Дністер», міжнародні пункти пропуску: «Могилів-Подільський – Отач» для автомобільного сполучення та «Могилів-Подільський – Волчинець» для залізничного сполучення;
- митний пост «Ямпіль», міжнародний пункт пропуску для річкового сполучення «Ямпіль – Коцеуць», міждержавний пункт пропуску для річкового сполучення «Цекинівка – Сорока» і міждержавний пункт пропуску для автомобільного сполучення з Придністровською Молдовською Республікою «Велика Косниця – Хрушка»;
- митний пост «Піщанка», міжнародний пункт пропуску для автомобільного сполучення з Придністровською Молдовською Республікою «Болган – Хрїстова»;
- митний пост «Вінниця-центральный», пункт пропуску «Аеропорт – Вінниця»;
- митний пост «Жмеринка»;
- митний пост «Немирів».

Керівники **В.м.**:

- Котов Г. С. (1992 р.);
- Куц В. М. (1992-1994 рр.);
- Сікорський О. К. (1994-1997 рр.);
- Мельник В. В. (1997 р.);
- Марусич В. Б. (1998-1999 рр.);
- Лісовенко М. В. (1999-2000 рр.);
- Сидорук В. В. (2000-2004 рр.);
- Рудик В. С. (2004-2005 рр.);
- Ужвак С. М. (2005-2007 рр.);
- Василенко О. Л. (2007-2008 рр.);
- Левчук В. П. (2008-2009 рр.);
- Федик Г. П. (2009-2010 рр.);
- Зварич В. В. (2010 р.);
- Тимошенко В. А. (2010-2011 рр.);
- Микитюк Р. В. (2011 р.);
- Іванов О. В. (2011 р.);
- Федик Г. П. (з 2011 р.).

Фрадинський О.А.

Адміністративна будівля Вінницької митниці

Митний пост «Вінниця-центральный»

ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (США) (англ. United States Virgin Islands) – див. ОФШОРНА ЗОНА ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (США).

ВІТТЕ СЕРГІЙ ЮЛІЙОВИЧ (1849 – 1915 рр.) – російський державний діяч та науковець, граф, Міністр шляхів сполучення, Міністр фінансів (1892-1903 рр.), голова Комітету міністрів,

голова Ради міністрів, кавалер орденів Святого Олександра Невського, Святого Володимира, Святої Анни, Почесного легіону (Франція), Чорного орла (Пруссія), Пруссської корони.

Народився **В.** 17 червня (за ін. даними – 17 липня) 1849 р. в Тифлісі (зараз м. Тбілісі, Грузія). Батько – Христоф-Генрих-Георг-Юліус Вітте був нащадком вихідців з Голландії, які переселились в Прибалтику в середині XIX ст. По материнській лінії його походження велось із сподвижників Петра I – князів Долгоруких. Мати, Катерина Андріївна, була донькою члена головного управління намісника Кавказу, в минулому саратовського губернатора Андрія Михайловича Фадєєва і князівни Олени Павлівни Долгорукої.

В. навчався в Одеському (на той час – Новоросійському) університеті, закінчив його в 1870 р. отримавши ступінь кандидата фізико-математичних наук. Після закінчення навчання **В.** замислювався над науковою кар'єрою, однак рідні не схвалювали такий вибір, тому **В.** був змушений відмовитись від своїх планів і розпочав професійну діяльність в канцелярії Одеського генерал-губернатора, пізніше перейшов працювати в управління Одеської залізничної дороги. Невдовзі кар'єра **В.** мало не обірвалась. В кінці 1875 р. поблизу Одеси сталася аварія на залізниці, так звана Тілігульська катастрофа – одна з наймасштабніших в історії Росії, з великою кількістю жертв. **В.** був засуджений на 4 місяці позбавлення волі умовно. Однак, залишаючись при виконанні обов'язків зміг успішно відзначитись в роботі. В'язницю для **В.** замінили на два тижні гауптвахти.

У 1888 р., після аварії царського потягу, про ймовірність якої **В.** попередив Міністра шляхів сполучення, Олександр III призначив **В.** на посаду директора департаменту залізничних справ у Міністерстві фінансів. 1892 р. став особливим для **В.**, в лютому його призначили керівником Міністерства шляхів сполучення, а в серпні – на посаду Міністра фінансів, яку займав протягом 11 років.

Міністерство фінансів, яке очолив **В.**, являло собою так званий конгломерат відомств. В руках Міністра концентрувалось управління не лише фінансами, але й промисловістю, торгівлею, торговим мореплавством, народною освітою, комерційним та аграрним кредитом. На початковому етапі **В.** намагався прикріпити економічну політику до загальнополітичної доктрини правління Олександра III з курсом на відстоювання консервативних основ у всіх сферах життя. Ця політика знайшла своє відображення в ряді впроваджень – від розробки і широкого запровадження митного законодавства, посилення регулюючої ролі держави у внутрішній та зовнішній торгівлі до викупу в державну скарбницю майже 2/3 всіх залізниць, розширення казенного промислового сектора і посилення ролі Державного банку в усій господарській системі держави.

На засіданні Комітету фінансів 15 березня 1895 р. **В.** висунув програму фінансово-грошової реформи. Він підкреслив необхідність наявності іноземних інвестицій в російській економіці. У 1897 р., серією указів законодавчо були закріплені найважливіші елементи нової фінансової системи: був виданий указ про випуск в обіг золотої монети; про встановлення твердих засад щодо емісії кредитних білетів. Державний банк зобов'язувався випускати грошові знаки у відповідності до потреб грошового обігу та забезпечити їх конвертацію у золото.

На міжнародному рівні Росію визнали як повноцінного суб'єкта політичних і торгових відносин. Внутрішній ринок країни насичувався золотою і срібною монетою. Великий золотий запас, позитивна економічна ситуація і зовнішньоторгівельний баланс дозволили Росії успішно перейти на нову грошову систему і прискорити індустріально-капіталістичну модернізацію країни.

Держава, що стрімко розвивалася, потребувала нових джерел фінансування, відповідно значних витрат бюджетних коштів. Після голоду 1891 р., що наніс удар по економіці країни, розпочався період врожайних років, що дозволило виправити ситуацію. Так, у 1893 р. доходи держави перевищили видатки. В основному це було досягнуто завдяки підвищенню податків. На кінець XIX ст. в Росії сформувалась складна система оподаткування. Існували наступні по-

датки: поземельний податок; податок з нерухомості; податок на грошові капітали промислової податок. Основну масу бюджетних вливань склали акцизи збори від виробництва горілки, тютюну, сірників, керосину і цукру.

В. вдалося закласти основи винної монополії. Вся торгівля перейшла до відома держави. Обробка спирту і приготування горілки здійснювалось державою. Виробництво першочинного спирту залишалось за приватними виробниками для яких встановлювалися квоти на виробництво. **В.** проводив незалежну кадрову політику, видав циркуляр про залучення на державну службу осіб лише з вищою освітою. Був демократичним зі своїми підлеглими, цінував їх ініціативність і самостійність.

У 1894 р. провів переговори з Німеччиною, після чого був підписаний 10-ти річний торговий договір. Пізніше подібні угоди було укладено із Францією, Австро-Угорщиною, Болгарією, Італією, Португалією. По закінченню терміну дії російсько-німецького торгового договору в 1903 р. було видано новий митний загальний тариф, який був введений у дію в 1906 р. та став останньою віхою в дореволюційному митно-тарифному законодавстві.

Характеризуючи в цілому митну політику Російської імперії кінця XIX – початку XX ст., слід відзначити, що вона помітно просунулась вперед по шляху побудови раціонального протекціонізму. На той час вже склалася єдина система митних органів. Центральним органом митного управління став Департамент митних зборів Міністерства фінансів. Штат Департаменту складався з чиновників торгово-промислових установ та членів Ради торгівлі і мануфактур, митних ревізорів.

Діяльність **В.** як Міністра фінансів викликала різку критику та нарікання. Він був сміливим у своїх рішеннях, що можливо і стало причиною його звільнення. Проти нього об'єдналися впливові особи, під натиском яких Микола II в

серпні 1903 р. звільнив реформатора **В.** з посади Міністра фінансів і призначив його на почесний і майже декоративний пост голови Комітету міністрів. На посаді голови Комітету міністрів **В.** очолив делегацію, яка підписала Портсмутський мирний договір 1905 р. з Японією, за що **В.** отримав графський титул.

Серед наукових праць **В.** варто виокремити: «Принципы железнодорожных тарифов по перевозке грузов» (1883 р.), «Речь министра финансов в заседании Совета государственных кредитных установлений, 21 декабря 1892 года» (1893 р.), «Вынужденные разъяснения по поводу отчета генерал-адмирала Куропаткина о войне с Японией» (1911 р.), «Конспект лекций о народном и государственном хозяйстве, читанных его императорскому высочеству великому князю Михаилу Александровичу в 1900—1902 годах» (1912 р.), «Воспоминания» (1960 р.), «Всепопданнейший доклад министра финансов...февраль» 1899 р.), «Протокольная запись выступлений Министра финансов С. Ю. Витте и министра иностранных дел М. Н. Муравьева на совещании министров под председательством Николая II», «Самодержавие и земство» (1908 р.), «Национальная система политической экономии», «Записка по крестьянскому делу» (1904 р.).

Останні роки життя **В.** провів в Санкт-Петербурзі, а також за кордоном. Залишаючись членом Державної ради, він брав участь в роботі Комітету фінансів, головою якого залишався до смерті. **В.** помер 25 (28) лютого 1915 р. в своєму особняку в Петрограді і був похований на кладовищі Олександрівсько-Невської лаври.

На знак пам'яті про **В.** в Москві одна з алей отримала назву «Алея Витте». В Нижньому Новгороді, в приміщенні залізничного вокзалу встановлено бюст **В.** У 2011 р. Московський інститут економіки, менеджменту і права був перейменований у Московський університет імені **В.**

Дворнічена І.М.

ВНУТРІШНІЙ ТРАНЗИТ – переміщення товарів під митним контролем: від пункту ввезення (пропуску) на митній території держави до митного органу, розташованого на митній території держави; від митного органу, розташованого на митній території держави, до пункту вивезення (пропуску) за межі її митної території; від одного пункту, розташованого на митній території держави, до іншого пункту, розташованого на митній території

держави, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території держави; від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні держави, на які поширюється її виключна юрисдикція, до митного органу, розташованого на її території, зайнятії сушею, та у зворотному напрямку.

Потушинська О.П.

ВНУТРІШНЬОКОНТИНЕНТАЛЬНА ДЕРЖАВА – будь-яка держава, що немає виходу до моря. Сьогодні існує 47 держав, кордони яких не мають виходу до Світового океану. Найбільша кількість таких держав розташовані в Африці (15 держав) і у Європі (14 держав та 2 частково визнаних держави).

Кількість країн в Азії, що не мають виходу до моря, становить 12 держав, в Південній Америці – 2. На території Північної Америки та Австралії немає держав які не мають виходу до Світового океану.

Україна межує з чотирма країнами, що не мають виходу до Світового океану: Угорщиною, Молдаві-

єю, Словаччиною та Білорусією. Також межує з міжнародно невизнаною Придністровською Молдавською Республікою. Згідно з міжнародним правом (Конвенція ООН по морському праву 1982 р., частина X), **В.д.** мають право на доступ до моря. Це право реалізується шляхом укладання спеціальних угод між зацікавленими державами, що не мають виходу до моря, і державами транзиту. **В.д.** можуть мати морські судна під своїм прапором, що базуються в іноземних портах (наприклад, морські судна Чехії використовують порт Щеціна на підставі договору з Польщею). У відкритому морі **В.д.** користуються всіма правами на рівних підставах з країнами, що мають прямий вихід до Світового океану: зокрема, вони мають право здійснювати судноплавство, рибальство, польоти літальних апаратів, прокладати підводні кабелі і трубопроводи.

Мартинюк В.П.

Внутрішньоконтинентальна держава Монголія

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ – зброя, в якій для викидання снаряду (міни, кулі) з каналу ствола використовується сила тиску газів, що утворюються при згорянні металеві вибухової речовини (пороху, або спеціальних горючих сумішей). Поєднує в собі засоби безпосереднього ураження (снаряд, міна, куля) і засоби метання їх до цілі (гармата, міномет, кулемет, гвинтівка, пістолет тощо).

Єдине нормативно затвержене визначення **В.з.** вказує що, вогнепальною вважається зброя, в якій снаряд (куля, шрот тощо) приводиться в рух миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші). Сучасна **В.з.** підрозділяється на артилерійську та стрілецьку зброю і гранатомети.

Артилерійська **В.з.** призначається для ураження різноманітних цілей, що знаходяться на значній відстані, і перебуває на озброєнні сухопутних військ, авіації і флоту. До неї відносяться: наземні

нарізні, у тому числі самохідні і саморушні артилерійські системи різних типів (гармати, гаубиці, гармати-гаубиці, гаубиці-гармати, мортири); нарізні та гладкоствольні безвідкатні гармати; нарізні та гладкоствольні міномети; зенітні гармати, у тому числі автоматичні; авіаційні автоматичні гармати; нарізні та гладкоствольні танкові гармати; артилерія морська. До артилерійської **В.з.** також відносять реактивні системи залпового вогню. Сучасну ручну **В.з.** за цільовим призначенням поділяють на бойову, мисливську та спортивну. Кожний вид зброї має свою специфічну конструкцію, що відповідає її цільовому призначенню. Цільове призначення зброї є визначальною загальною ознакою **В.з.**

Бойова нарізна **В.з.** – зброя армійських зразків або виготовлена за спеціальними замовленнями (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети тощо). Гранатомети відносять до засобів ближнього бою. Підствольні та ручні гранатомети можна віднести до ручної **В.з.**, а станкові до групової, так як для приведення такої зброї до бою залучається група осіб.

Окрім цільового призначення для того, щоб віднести пристрій, який має уражаючу властивість до **В.з.**, він має відповідати наступним критеріям: наявність ствола; наявність у предмета пристроїв для замкнення каналу ствола; для метання снаряда (кулі) використовується енергія, що утворюється при згоранні вибухової речовини (пороху та ін.); наявність пристрою для запалювання снаряда – вибухової речовини; достатня уражаюча дія снаряда; достатня міцність конструкції предмета – зброї. Для визнання предмета **В.з.** він має відповідати одночасно всім вимогам.

Бурдін В.М.

ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ГЛАДКОСТВОЛЬНА – різновид вогнепальної зброї. Основною конструктивною особливістю **В.з.г.**, яка відрізняє її від вогнепальної нарізної зброї є гладкий з внутрішньої сторони ствол. Зброя з такою особли-

вістю ствола буває артилерійською: це – гладкоствольні безвідкатні гармати; гладкоствольні міномети; гладкоствольні танкові гармати. Поряд з тим на озброєнні військових та інших воєнізованих формувань доволі часто зустрічаються зразки

бойової стрілецької вогнепальної гладкоствольної зброї.

Практично всі перші зразки вогнепальної зброї були гладкоствольними. **В.з.г.** використовували і в бою і на полюванні. Зниження рівня прицільної стрільби зі **В.з.г.** компенсувалось за рахунок одночасного вистрілу декількох снарядів (кулі, дробини) за один постріл, що підвищувало рівень попадання у ціль хоча б одним з них. Це особливо підвищувало ефективність вогню при стрільбі по рухомих цілях. Ще однією перевагою **В.з.г.** була можливість використовувати різні за типом та масою снаряди в одному пострілі – великих за масою та розміром куль та значної кількості дрібного дробу. Це дозволяло доволі гнучко вирішувати різні завдання, застосовуючи один вид зброї. Заміна дульних насадок (чоків) дозволяла регулювати площу осипу дробу або картечі, ще більше розширюючи можливості **В.з.г.**

Крім куль різного виду гладкоствольні рушниці також можуть використовуватися для метання газових гранат, гумової картечі та інших боєприпасів травматичної дії. Ручна **В.з.г.** користуються популярністю серед поліцейських, а також серед армійських підрозділів спеціального призначення різних країн.

Проте, не дивлячись на описану тактичну гнучкість у порівнянні з нарізною зброєю, основною вадою **В.з.г.** є значно менша ефективність стрільби на більшу відстань. Ефективна дальність стрільби при використанні картечі чи шроту складає не більше 50-70 м., а при використанні кулі біля 100-150 м. Ще одним недоліком є велика маса і розміри набойів, що призводить до зменшення їх кількості у магазині та збільшення ваги спорядженої зброї. Одно- і двоствольні дробовики є найстарішими типами гладкоствольної зброї, але практичної цінності як бойова зброя майже не мають через малу скорострільність.

Для військових і поліцейських цілей використовуються гладкоствольні рушниці з магазинним живленням, з ручним або автоматичним перезарядженням (найчастіше самозарядні, дуже рідко – з можливістю автоматичного вогню). В абсолютній більшості випадків використовується зброя 12 калібру (діаметр каналу ствола приблизно 18 мм). Найбільш поширеними є підствольні трубчасті магазини, що мають ємність 4-6, іноді до 9 патронів. Такі магазини забезпечують компактні габарити

зброї, однак перезаряджаються досить повільно, по одному патрону. В останні десятиліття одержали певну популярність відокремлені коробчаті магазини, які забезпечують швидку перезарядку зброї. Ємність таких магазинів, як правило, від 5 до 10 патронів. Ще рідше використовуються барабанні магазини – відокремлені, ємністю від 12 і до 20 або навіть більше патронів, або невідокремлені, револьверного типу, ємністю 10-12 патронів. Такі магазини занадто громіздкі і важкі, а тому не користуються особливою популярністю.

Доволі розповсюдженим типом **В.з.г.** є помпові рушниці (з ручним перезарядженням), у яких механізм перезарядження приводиться в дію поздовжньо-ковзаючою цівкою, що діє подібно ручному насосу (помпі). Для перезарядки цівка рухається назад і потім вперед, і безпосередньо пов'язана з рамою затвора. Рідше цівка пов'язана з рухливим стволом, і рухається вперед а потім назад. Перші помпові рушниці з'явилися в останнє десятиліття XIX ст., і найбільш типовим була рушниця Winchester 97 конструкції Джона Браунінга. Модифікація цієї рушниці з кріпленням для багнета, широко використовувалася у арміях союзників в Першій світовій війні. Слідом з'явилися схожі моделі ще багатьох виробників. Сьогодні, помпові рушниці 12 калібру, такі як Remington 760, Mossberg 500 і 590, Winchester 1300 широко використовуються як в поліції, так і у військових формуваннях різних країн. Основний недолік помпових рушниць – менша, в порівнянні з самозарядною зброєю, практична скорострільність. Ця тактико-технічна особливість стає критичною умовою поразки чи переваги у коротких за часом озброєних сутичках на візуально обмеженій площі.

На озброєння поліцейських військових підрозділів береться самозарядна (напівавтоматична) ручна стрілецька гладкоствольна зброя. У таких видах зброї використовується частина енергії від згорання порохового заряду під час пострілу, для перезарядження зброї за рахунок інерції (Benelli), або відводу тиску порохових газів зі ствола (у російській рушниці Сайга-12, яка є адаптованою модифікацією автомата Калашникова (АКМ), Remington 11-87), або віддачі з довгим ходом ствола (Браунінговські FN Auto- 5 і Remington 11). Як правило, самозарядні рушниці мають дещо меншу віддачу, ніж аналогічні їм помпові рушниці, і більшу практичну скорострільність.

Останні події, а саме прийняття на озброєння у США гладкоствольної рушниці Benelli M4 – M1014 в якості єдиного для всіх Збройних Сил тільки підкреслює, що для військових операцій важливіше вогнева міць, а не тактична гнучкість помпових рушниць. Крім США, самозарядні рушниці використовуються збройними силами Італії (SPAS-15) та багатьма іншими арміями світу. Існують і комбіновані системи, що дозволяють користувачеві перемикатися між напівавтоматичним або ручним

(помповим) перезарядженням, але вони конструктивно складніші.

Найчастіше поняття **В.з.г.** асоціюється зі зброєю мисливською як різновидом ручної вогнепальної зброї. Гладкоствольна мисливська рушниця має один чи кілька гладких циліндричних стволів, іноді з невеликим звуженням у дуловій частині для поліпшення бойових якостей. Призначаються для стрільби дробом і спеціальними кулями. Стрільба з гладкоствольних рушниць результативна на коротких дистанціях – 30-50 м. Зазвичай розрізняють одноствольні і двоствольні гладкоствольні рушниці. З двоствольними рушницями успішно конкурують напівавтомати «браунінги», «вінчестери», вітчизняні рушниці. Ці самозарядні рушниці дозволяють послідовно зробити до п'яти пострілів з інтервалами в частки секунди. Менш поширені «магазинки» – одноствольні рушниці, які дозволяють зробити два-три і більше пострілів, перемістивши

запасний патрон у ствол за допомогою ковзного затвора або спеціального пристрою цівки.

Калібр мисливської, спеціальної, бойової гладкоствольної зброї – це числове відображення поперечника (діаметру) каналу ствола; який визначають за кількістю круглих свинцевих куль, що за діаметром підходять до цього ствола і відлиті з одного англійського фунта свинцю (453,5 г). Найпоширеніші вітчизняні мисливські рушниці мають калібри 12, 16, 20. Якщо виразити діаметр каналу ствола рушниці вітчизняного виробництва різного калібру в метричній системі вимірювання, то: 12 калібру відповідає 18,2 – 18,75 мм; 16 калібру – 17,0 – 17,25 мм; 20 калібру – 15,5 – 15,75 мм; 28 калібру – 14,0 – 14,25 мм; 32 калібру – 12,5 – 12,75 мм. Калібр вогнепальної зброї нанесений на казенній частині ствола і на денці гільзи.

Бурдін В.М.

ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ ВОДНИЙ

ВОДНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ ЗАСІБ – механічна

машина, яка рухається за рахунок енергії власної енергетичної установки (вітрил, двигуна внутрішнього згорання та ін.) з використанням реактивних сил та виштовхувальної сили води і призначена для перевезення людей, вантажів та спеціального обладнання водними шляхами океанів, морів, річок та озер.

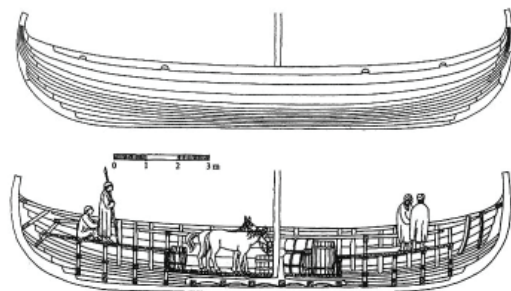
До **В.т.з.** відносять самохідні або несамохідні плавучі споруди, що використовуються для: перевезення вантажів, пасажирів, багажу та пошти; рибного чи іншого морського промислу; розвідки, добування корисних копалин; рятування людей і суден, що зазнають аварій на морі; буксирування інших суден та плавучих об'єктів; здійснення гідротехнічних робіт чи піднімання майна, що затонуло в морі; несення спеціальної державної служби (охорона кордонів, промислів, санітарна й карантинна служби, захист моря від забруднення тощо); наукових, навчальних, культурних і спортивних цілей.

Пасічник А.М., Клен О.М.

ВОДОТОННАЖНІСТЬ СУДНА – маса в тоннах завантаженого судна, яка дорівнює масі води, витісненої зануреною частиною його корпусу. До нього належать обсяги так званих виступаючих частин – плавців, стерен, скегів, кронштейнів, скулових кілів.

Існує кілька стандартних станів навантаження, яким відповідають такі стани **В.**: порожнє, коли судно повністю готове, але без екіпажу, постачання, продовольства та палива, води (тобто з сухими системами); стандартна – повністю готова до виходу в море судно, але без запасів палива, мастил в цистернах (механічна установка, однак, готова до дії); повна – стандартна плюс запаси палива, мастил, води для встановленої автономності плавання на повній та економічній швидкостях; нормальна – стандартна плюс 50% запасів палива, мастил, води, запасів що входять у навантаження при по-

вній водотоннажності; найбільша – стандартна плюс запаси палива, мастил, води у повністю заповнених спеціально для цього обладнаних цистернах та додатковий боєзапас (для кораблів); обмір-

Схема завантаження торгового судна давніх слов'ян

на – відповідно до правил вимірів (наприклад, за деякими з них не повинно бути одягу, білизни, їжі, човна, команди, цистерни можуть бути порожні або повні й т.п.).

У розрахунках, пов'язаних з навантаженням судна, розрізняють наступні основні випадки. **В.** порожнього судна – обсяг підводної частини судна без вантажу, палива, мастила, баластної, прісної, котельної води в цистернах, стічних вод,

запасів на судні, а також без пасажирів, але з водою, паливом у судових системах та механізмах. Повна **В.** – сума водотоннажності порожнього судна і дедвейту (ваги всього корисного вантажу, що перевозиться судном, яка характеризує його **В.**, ваги пального, масла, технічної та питної води, ваги пасажирів з багажем, екіпажу та продовольства).

Коновалов Ю.О.

ВОДЯНЕ МИТО – див. МИТО ВОДЯНЕ.

ВОЛЗЬКИЙ ШЛЯХ (ВОЛГО-БАЛТІЙСЬКИЙ ТОРГОВИЙ ШЛЯХ) – річковий торговельний шлях по Волзі та її притоках, який в VII-X ст. зв'язував Скандинавію з країнами Сходу. У період свого розквіту у другій половині IX ст. **В.ш.** забезпечував економічний добробут трьох державних утворень – Русі у верхів'ях, Волзької Булгарії в середній частині і Хазарського каганату в низов'ях Волги.

Волзький шлях

Купці-руси транспортували зібрані у «віддалених частинах» своєї країни хутра та мечі або до Румійського моря, або по «ріці слов'ян», яка в сучасній науці ідентифікується то з Танаїсом (Доном), то з Итилем (Волгою). Русько-арабська торгівля через Хозарію була досить розвинутою і в попередній період. Про це свідчать, зокрема, згадки про продаж русами слов'янських невольників, що ста-

«Торг в землях восточных словян»,
худ. С.В. Иванов, 1909 рік

новили один з найважливіших товарів в експорті Давньої Русі.

Русь експортувала через **В.ш.** до країн халіфату значну кількість хутра. В аристократичних колах країн Сходу особливо цінувалося хутро чорного лиса та соболіне.

Діяв також згадуваний у джерелах шлях на схід від Волги, що єднав Булгар з Хорезмом. Існує думка, що основна торгівля Русі з Середньою Азією провадилася через Булгар і по Волзі або вздовж неї сухоходом. Можливо, використовувався й морський шлях до східного узбережжя Каспію і далі у Хорезм, звідки руські хутра – горностай, соболь, білка тощо, розходилися по різних країнах Сходу, через що, очевидно, у давньоруській літописній традиції це море й називається Хвалінським.

В другій половині X ст. відбулися великі зміни в міжнародній політиці Русі. Зростання потенціалу молодій державі вимагало концентрації ресурсів для вирішення геополітичних завдань. Активна зовнішня політика проводилася одночасно як на східному, так і на південному напрямках. Київські князі передусім розпочинають збройну боротьбу за найбільш вигідними з торгового погляду регіонами. Влада в них давала можливість збільшити як прямі торгові прибутки, так і митні збори. Давньоруська держава продовжувала стверджувати свій вплив на найважливіших для себе торговельних шляхах, зокрема до Волзької Булгарії.

Розгром Саркела – Білої Вежі, могутньої фортеці, позбавив Хозарію контролю над торговельними шляхами по Дону, через які Хозарія підтримувала, зокрема, зв'язки з Візантією. Для Давньоруської держави важливими були шляхи через Дон на Волгу і до районів приазовської руської колонізації, насамперед на Тамані, які мали з часом все більше значення не лише в торгівлі Русі через Північний Кавказ і Трапезунд, а й як зв'язок зі Східним Кримом. Унаслідок походів Святослава під контроль Русі перейшло практично все Північне Причорномор'я. У XII ст. Русь втрачає більшість комунікацій і, як наслідок, київські князі залишаються без лівової фінансової частки, яка складалася за рахунок торгових і митних операцій.

Торгівля з країнами Сходу була дуже вигідною для Русі. Прянощі, шовк і деякі інші товари можна було придбати тільки тут. Крім того в X ст. Русь стає посередником між Сходом і країнами Євро-

пи, так як пряма торгівля між ними була практично неможлива через кочових племен, які перегоджували їм шлях. Лише хрестовими походами в XI-XII ст. Європа пробила собі прямий шлях на Схід. До цього Русь була одним з головних поста-

чальників східних товарів до Європи. Значення **В. ш.** занепало в зв'язку з розвитком у X-XIII ст. «шляху з варяг у греки», що зв'язав Балтійське море з Чорним.

Ченцов В.В., Морозов О.В.

ВОСКОВА КОМОРА – місце стягнення восково-го мита з купців у Великому князівстві Литовському. Виникнення **В.к.** було обумовлено прагненням влади отримувати надходження у казну від значних обсягів торгівлі воском. Ще однією функцією **В.к.** було здійснення контролю за торгівлею.

Згідно з торговельними умовами й уставами Новгороду, Смоленська й Полоцька віск у XIII-XIV ст. поруч із хутром був найважливіший експортним товаром. Обсяги торгівлі та ціна на віск залежали від якості і вмісту домішок, тому його продаж і вивіз знаходилися під громадським контролем. З цією метою було створено громадську воскобійню у Львові, через яку мав проходити весь віск з Галичини у будь-якому вигляді (з південно-східної частини). Як знак контролю якості на воскові ставився відтиск міської печатки.

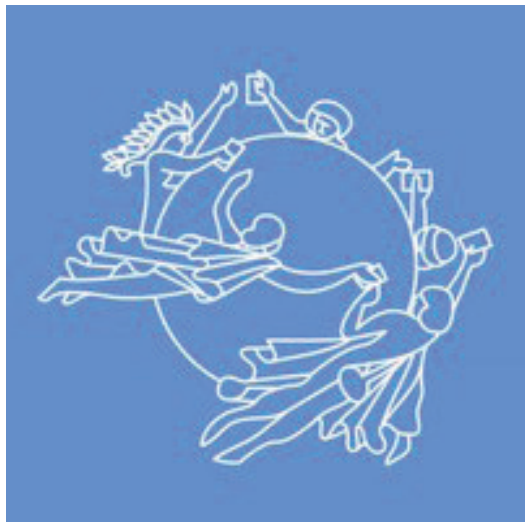
В 1496 р. король Ян-Ольбрахт створює **В.к.** у

Львові. Її завданням було купувати віск від своїх купців і виробників «за справедливою ціною, без шкоди й проволоки», й продавати за кордон. У XV ст. зростання питомої ваги експорту воску через Волинь у західній торгівлі Великого князівства Литовського, стало передумовою встановлення **В.к.** у Луцьку й Володимирі. Великий князь Олександр заснував також **В.к.** у Бересті, Більську, Городні й дальших містах. За документами з архіву Сангушків, відомо, що великокнязівська **В.к.** існувала у Турійську. Уже на початку XVI ст. **В.к.** була в Дорогичині.

Організація та діяльність **В.к.** повторювала організацію та діяльність митних комор. Ними застосовувалися однакові способи запобігання випадкам ухилення від сплати мита. Населення зобов'язане було будь-якими способами допомагати функціонуванню **В.к.**

Яковенко О.В.

ВСЕСВІТНІЙ ПОШТОВИЙ СОЮЗ (англ. Universal Postal Union) (UPU) – спеціалізована установа ООН зі штаб-квартирою у Берні (Швейцарія). 9 жовтня 1874 р., на першому Міжнародному поштовому конгресі представники 22 країн підписали Бернську угоду, створивши Загальний поштовий союз (General Postal Union). Членство в Союзі зросло так швидко, що у 1878 його назва змінилась на Всесвітній поштовий союз. Україна є членом **ВПС** з 1947 р.

Членами **ВПС** у 2013 р. є 192 країни світу. Метою його діяльності є організація та поліпшення поштової служби в усьому світі та забезпечення міжнародного співробітництва в цій сфері. Голо-

вними принципами діяльності **ВПС** є: формування єдиної поштової території; уніфікація поштових тарифів та одиниць ваги; запорука свободи транзиту; врегулювання суперечок шляхом арбітражу; створення центральної установи – Міжнародного бюро, утримання якої фінансується всіма країнами-членами; періодичні збори конгресу; сприяння розвитку міжнародних поштових послуг та поштової технічної допомоги країнам-членам **ВПС**.

ВПС об'єднує країни-члени в єдину поштову територію з фіксованими міжнародними поштовими тарифами. Кожен його член погоджується передавати пошту іншим країнам найкращими з доступних засобів. Загальні правила, що регулюють міжнародні поштові послуги, а також положення, що стосуються відправки листів, втілені у Всесвітній поштовій конвенції. Цей документ, так само, як і Конституція **ВПС**, має обов'язкову юридичну силу для країн-членів союзу.

Всесвітній поштовий конгрес (Universal Postal Congress), куди делегуються представники всіх країн-членів, є головним органом **ВПС**, який, як правило, збирається кожні п'ять років. На Сеульському Конгресі у 1994 р. **ВПС** прийняв план змін у поштовій сфері під назвою Сеульська поштова стратегія, що включає чотири ключові напрями: ефективне реагування на зміну ринкового середовища та потреби клієнтів; контроль та покращення якості поштових товарів та послуг; отримання більшої незалежності у керівництві та сприяння поштовому розвитку; підвищення відповідальності поштового персоналу на всіх рівнях.

Виконавча рада (Executive Council) складається з голови та представників 40 країн-членів та збирається щороку у штаб-квартирі **ВПС** в Берні.

Вона забезпечує непереривність роботи **ВПС** між конгресами, здійснює нагляд за діяльністю **ВПС** та вивчає регулятивні, адміністративні та законодавчі питання роботи Союзу. Рада затверджує бюджет та рахунки **ВПС**, а також щорічно доповнює програму його діяльності, відповідальна за сприяння та координацію технічної допомоги між країнами-членами. Обов'язки головування у Виконавчій раді автоматично покладаються на країну, де проходить останній конгрес. Рада поштових операцій (Postal Operations Council) є технічним та оперативним органом **ВПС** та складається з представників 40 обраних країн-членів. Вона має справу з практичними, економічними та комерційними аспектами діяльності міжнародної поштової служби. Метою її діяльності є допомога поштовим установам у модернізації, поліпшенні та уніфікації їх продуктів.

Міжнародне бюро (International Bureau), встановлене Бернською угодою 1874 р., знаходиться у Берні та займається загальною підтримкою органів **ВПС**. Воно виступає, як зв'язуючий, інформаційний та консультативний орган **ВПС**, а також забезпечує технічну співпрацю між країнами-членами, відповідає за забезпечення представництва **ВПС** у його зовнішніх стосунках, головним чином з міжнародними організаціями.

ВСЕСВІТНЯ МИТНА ОРГАНІЗАЦІЯ (англ.

World Customs Organization) (**WCO**) – міжурядова організація зі штаб-квартирою в Брюсселі. У 1947 р. згідно з запитом Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (**ГАТТ**) була створена робоча група із митних питань

за участю тринадцяти країн. В 1950 р. робота цієї групи привела до підписання в Брюсселі Конвенції, згідно з якою було створено Раду митного співробітництва (**РМС**). 26 січня 1953 р. відбулась інавгураційна церемонія за участю 17 членів-засновників Ради. В 1994 р. **РМС** було перейменовано у Всесвітню митну організацію. За всю історію існування організації її членами стали більше 179 митних служб світу, які контролюють майже 98% міжнародної торгівлі.

Робота **ВМО** спрямована на підвищення ефективності роботи митних служб країн-членів організації, розробку міжнародних інструментів, конвенцій з питань класифікації товарів, митної вартості, правил походження товарів, митних зборів для гармонізації та єдиноподібного застосування спрощених та ефективних митних систем та процедур, які керують рухом товарів, людей та тран-

Кожна держава – член **ВПС** зобов'язується відправляти пошту всіх інших держав-членів **ВПС** найкращими засобами, які використовуються для власної пошти. **ВПС** рекомендує країнам – учасникам союзу методи нарахування і сплати транзитних зборів (для кореспонденції, яка проходить через територію однієї або кількох держав) і зборів на кінцевих пунктах. Він визначає максимальні і мінімальні тарифні ставки, вагу, розміри та умови прийняття кореспонденції, у т. ч. листів, поштових карток, книжок з відповідними знаками для сліпих і невеликих пакетів. **ВПС** встановлює також правила, які стосуються і кореспонденції на замовлення, авіапошти, предметів перевезення, що потребують спец. дозволу. З лютого 2013 року Генеральним директором **ВПС** є Бішар А. Хусейн. Держави-члени союзу зобов'язані дотримуватись положень Всесвітньої поштової конвенції 1959, яка регламентує відправлення 8 категорій «звичайної пошти»; передбачає види кореспонденції, що можуть пересилатися згідно з міжнародним порядком; забороняє перевезення певних вантажів; гарантує свободу пересилання кореспонденції на всій території, яку охоплює союз.

Барановський О.І.

спортних засобів через митні кордони, спрощення процедур міжнародної торгівлі, боротьби з правопорушеннями в митній сфері та незаконним розміщенням контрафактної продукції (захист прав інтелектуальної власності). **ВМО** приділяє особливу увагу програмам інституціонального розвитку, метою яких є надання підтримки при проведенні реформ та модернізації митних служб. **ВМО** розробила Гармонізовану систему опису та кодування товарів (**ГС**), а також адмініструє дві угоди Світової організації торгівлі (**СОТ**): Угоду про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. (митна вартість) та Угоду про правила визначення країни походження товарів.

ВМО є форумом, де делегати з країн-учасниць можуть обговорювати митні питання на рівноправній основі. Кожна країна має одного представника та один голос. Члени **ВМО** також можуть скористатися з технічної допомоги та навчальних послуг, що пропонуються робочими органами організації.

ВМО пропонує своїм членам широкий вибір конвенцій та інших міжнародних інструментів. 10 червня 1971 р. прийнято Конвенцію про міжнародний транзит товарів (Конвенція **ІТІ**).

ВМО розроблено Міжнародну конвенцію з гармонізованої системи опису і кодування товарів (**ГС**) (набрала чинності в 1988 р.). Ця номенклатура використовується в різних цілях як основа для розрахунку митних тарифів та ведення міжнародної митної статистики, розробки торговельної політики, розгляду правил походження товарів, моніторингу контрольованих товарів, розрахунку податків, тарифів на перевезення, контролю за квотами

та цінами, а також для проведення економічних досліджень та аналізу.

Міжнародну конвенцію зі спрощення та гармонізації митних процедур (оновлена Кіотська конвенція) було прийнято в 1974 і переглянуто в 1999 р. Конвенція, що набрала чинності у 2006 р., передбачає: прозорість та передбачуваність операцій митного контролю; стандартизацію та спрощення митних декларацій та супровідних документів; спрощені процедури для уповноважених операторів; максимальне використання інформаційних технологій; мінімально необхідний митний контроль при дотриманні митних правил; застосування процедур митного контролю, заснованих на аналізі ризиків та аудиту; проведення сумісних операцій за участю інших прикордонних служб; партнерство з приватним сектором. Конвенція також передбачає дійові заходи зі спрощення процедур торгівлі та ефективний контроль, а також містить нові обов'язкові вимоги щодо їх застосування.

Конвенція щодо тимчасового ввезення (Стамбульська конвенція), що набула чинності 27 листопада 1993 р., є інструментом **ВМО** з тимчасового ввезення товарів. Зокрема, система АТА дозволяє свободу пересування через кордони та тимчасове ввезення товарів на митну територію, звільняючи від сплати податків та мита. Товари супроводжуються одним документом, відомим, як карнет АТА. Функціонування системи АТА забезпечується за допомогою міжнародних гарантій.

ВМО приділяє увагу і боротьбі з митними правопорушеннями. 26 травня 1980 р. набула чинності Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства

ВСЕСВІТНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (англ. World Intellectual Property Organization (WIPO) – міжнародна організація, створена на основі Стокгольмської Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної

(Найробійська конвенція). Декларація з професійної етики (Декларація Аруша) була прийнята в 1993 та переглянута в 2003 р. Декларація містить низку основних положень для просування принципів професійної етики та боротьби з корупцією в митній сфері.

Керівництво **ВМО** здійснюється Радою, на засідання якої щороку збираються всі керівники митних адміністрацій країн-членів **ВМО**. Для керівництва роботою Ради обирається Головуючий. Стратегією розвитку організації, а також її тактичними завданнями займаються Політична комісія та Фінансовий комітет. Інші комітети **ВМО**, як Комітет з гармонізованої системи опису та кодування товарів (з підкомітетом з перегляду гармонізованої системи і Науковим підкомітетом), Комітет з питань додержання вимог митного законодавства і боротьби з порушеннями митних правил, Постійний технічний комітет, Технічний комітет з митної вартості, Технічний комітет з правил походження, Комітет з інституціонального розвитку та Робоча група з системи рамоквих стандартів (SAFE) створюють необхідну платформу для розвитку інструментів та обміну передовим досвідом в рамках компетенції митних служб. Також діють Робоча група з інституційного рівня, навчання та технічної допомоги, Комітет з аудиту та Підкомітет з інтеграції. З січня 2009 р. Генеральний секретар **ВМО** – Куніо Мікурія (Японія).

Згідно з постановою ВРУ від 19 червня 1992 р. № 2479 – XXII та постановою КМУ від 1 червня 1992 р. № 298 Україна приєдналася до Конвенції 1950 р. про створення РМС і з 10 листопада 1992 р. є її повноправним членом.

Барановський О.І.

власності у 1967 р. з метою заохотити творчу діяльність та забезпечити захист інтелектуальної власності у всьому світі. З 1974 р. **ВОІВ** – спеціалізоване агентство ООН.

Станом на 2013 р. **ВОІВ** нараховує 186 держав-членів. Штаб-квартира цієї організації знаходиться у місті Женева, Швейцарія. З жовтня 2008 р. Генеральним директором **ВОІВ** є Френсіс Гаррі обраний на шестирічний строк. **ВОІВ** було створено на заміну БІПРІ (від фр. Bureaux Internationaux Réunis pour la Protection de la Propriété Intellectuelle), засновану 1893 р. для адміністрування Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, а також Паризької конвенції про охорону промислової власності. Цілями **ВОІВ** є: заохочення творчої діяльності, сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі; модернізація і підвищення ефективності адміністративної діяльності союзів договорів, створених у сфері охорони промислової власності, а також охорони літературних і художніх творів, при повній повазі до самостійності кожного із союзів.

Згідно з положеннями статті 1 Угоди між ООН і **ВОІВ** остання несе відповідальність за вчинення

належних дій відповідно до своїх основоположних документів, а також дій, передбачених союзами і договорами, адміністративні функції яких виконує **ВОІВ**. Ця організація сприяє розвитку творчої інтелектуальної діяльності і полегшенню передачі технологій у сфері промислової власності країнам, що розвиваються для прискорення їх економічного, соціального і культурного розвитку з урахуванням компетенції ООН та її органів, а також інших установ, що входять до системи ООН.

Діяльність **ВОІВ** спрямована на: сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі шляхом співпраці між державами і міжнародними організаціями; забезпечення адміністративної співпраці між союзами у сфері охорони інтелектуальної власності, союзами, створеними в рамках Паризької і Бернської конвенцій, а також в рамках угод, підписаних членами Паризького союзу. Сприяння забезпеченню охорони інтелектуальної власності у всьому світі полягає в тому, що **ВОІВ** заохочує укладення нових договорів, сприяє модернізації національного законодавства в різних країнах, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, збирає і розповсюджує інформацію, забезпечує роботу служб, що полегшують отримання правової охорони винаходів, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, у випадках, коли таку охорону хочуть отримати в кількох країнах, а також сприяє розвитку інших форм співпраці між державами-членами **ВОІВ**.

ВОІВ зосереджує адміністративне управління союзами в Міжнародному бюро в Женеві, що є секретаріатом **ВОІВ**. Контроль за діяльністю союзів здійснюється керівними органами **ВОІВ**. З точки зору економії коштів таке централізоване управління вигідне для держав-членів **ВОІВ**, а також для суб'єктів приватного сектора, зацікавлених в охороні промислової власності, об'єктів авторського права і суміжних прав.

Керівними органами **ВОІВ** є: Генеральна асамблея **ВОІВ**, членами якої є держави-члени **ВОІВ** за умови, що вони також є членами Асамблеї Паризького і (або) Бернського союзів; Конференція, членами якої є всі держави-члени **ВОІВ**; Координаційний комітет, до якого входять держави-члени **ВОІВ**, що є членами Виконавчого комітету Паризького і (або) Бернського Союзів, а також Швейцарська Конфедерація як країна місцеперебування **ВОІВ**. Генеральна асамблея і Конференція скликаються на чергові сесії кожні два роки, Координаційний комітет – щорічно. Виконавчим головою **ВОІВ** є Генеральний директор, що обирається Генеральною асамблеєю на шестирічний термін, який може бути продовжений. Генеральний директор є депозитарієм ратифікаційних грамот і актів про приєднання до договорів та угод, адміністративні

функції яких виконує **ВОІВ**. Секретаріат **ВОІВ** має назву «Міжнародне бюро».

Членом **ВОІВ** може стати будь-яка держава, що є членом Паризького або Бернського союзів, а також будь-яка інша держава, що задовольняє, щонайменше, одній з таких умов: є членом ООН, будь-якої з пов'язаних з ООН спеціалізованих установ або членом Міжнародного агентства з атомної енергії; є стороною статуту Міжнародного суду; запрошена Генеральною асамблеєю **ВОІВ** стати учасником Конвенції про зснування цієї організації (Конвенція **ВОІВ**). Рішення **ВОІВ** приймаються шляхом консенсусу. При цьому кожна держава-член має лише один голос.

Фінансові ресурси **ВОІВ** складаються з внесків держав-членів, а також зборів від фізичних та юридичних осіб, що скористалися міжнародними системами реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, такими як РСТ (Patent Cooperation Treaty) для патентів, Мадридська система для торгівельних марок (Мадридська система міжнародної реєстрації знаків є первісною міжнародною системою, яка полегшує процес реєстрації торговельних марок у багатьох країнах світу) та Гаазька система для промислових зразків.

В рамках **ВОІВ** функціонують три постійних комітети з: співпраці у сфері промислової власності, створений Конференцією **ВОІВ**; співпраці у сфері авторського права і суміжних прав, створений Конференцією **ВОІВ**; питань інформації у сфері промислової власності, створений асамблеями Паризького союзу, Союзу РСТ і Союзу МПК, а також Координаційним комітетом **ВОІВ**. Тимчасові комітети експертів створені для спеціальних цілей. Ці комітети є механізмами, що традиційно застосовуються у **ВОІВ** для виконання підготовчих робіт під час створення нових міжнародно-правових актів, як правило, у формі договорів, що встановлюють нові норми у сфері інтелектуальної власності. Після того як робота комітету експертів досягла певної стадії, скликається дипломатична конференція з метою укладення договору, який регулюватиме правовідносини щодо об'єкта інтелектуальної власності, що є предметом діяльності даного комітету. Таким чином, завдання і термін діяльності комітетів експертів обмежені часом укладення відповідних договорів.

Україна – член **ВОІВ** з 1970 р., з 1993 р. входить до складу Координаційного комітету **ВОІВ**. Починаючи з 1993 р., Україна є членом Постійних комітетів **ВОІВ** з питань інформації у сфері промислової власності та із співпраці з метою розвитку в цій сфері, з 1995 р. – Постійного комітету **ВОІВ** із співпраці з метою розвитку у сфері авторського права і суміжних прав.

Барановський О.І.

ВСЕСВІТНЯ ПОШТОВА КОНВЕНЦІЯ ВІД 14 ВЕРЕСНЯ 1994 РОКУ – міжнародно-правова угода про порядок міжнародних поштових зв'язків.

ВПК була прийнята в 1874 р. у м. Берн під назвою «Загальний єдиний поштовий договір» між країнами-членами Всесвітнього поштового союзу.

Згодом, у 1878 р. **ВПК** перейменована у «Всесвітню поштову конвенцію». **ВПК** неодноразово змінювалася у зв'язку з розвитком поштової справи. **ВПК** та її Виконавчий регламент встановлював загальні правила міжнародної поштової служби та містив обов'язкові для всіх країн-членів Всесвітнього поштового союзу положення щодо обміну письмовою кореспонденцією. Інші види поштового зв'язку (пересилання листів і бандеролей з оголошеною цінністю, посилок, грошових переказів, відправлень післяплатою, грошових доручень, дорожніх чеків) регулювались додатковими угодами, обов'язковими тільки для їх учасників.

ВПК визначала умови транзиту і норми транзитних витрат, різні види безкоштовних пересилань (наприклад, друкованих видань шрифтом для сліпих).

ВПК складалася з 2 частин та 22 статей: I частина – Загальні правила, застосовні до міжнародної поштової служби Єдиний розділ; II частина – Правила, що застосовуються до письмової кореспонденції та поштових посилок.

Втратила чинність у зв'язку з прийняттям нової **ВПК** у серпні 2008 р. Україна приєдналась до нової **ВПК** у січні 2013 р.

Примак А.Ф.

ВСЕУКРАЇНЬСКА АСОЦІАЦІЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ІМПОРТЕРІВ ТА ДИЛЕРІВ – добровільна громадська некомерційна організація, створена у 1999 р. для координації діяльності і захисту законних прав і фінансово-економічних інтересів підприємців-операторів автомобільного ринку України. В жовтні 2012 р. **ВВАІД** об'єднувала 257 компаній – представниць заводів та інших підприємств-операторів автомобільного ринку України. До складу **ВВАІД** входять такі загальновідомі і потужні представники транснаціонального автобізнесу як Bentley, Peugeot, Honda, Subaru, Nissan, Volkswagen, Audi, Skoda, Ford, Volvo, УАЗ, ВАЗ, МАЗ, Лада-Україна, КАМАЗ, Toyota, Mitsubishi та ін.

Метою **ВВАІД** є координація та об'єднання зусиль Учасників на захист економічних, виробничо-технічних та соціальних інтересів, організація автомобільного ринку в Україні на цивілізованих засадах добросовісної конкуренції та взаємодії на основі спільної заінтересованості. Основними напрямками діяльності **ВВАІД** є: сприяння подальшій комерціалізації автомобільного ринку, підвищення якості сервісних і супутніх послуг; представництво інтересів учасників Асоціації у відносинах з органами державної влади та управління громадськими організаціями; участь у підготовці проектів Законів України та підзаконних актів (в тому числі – альтернативних), що стосуються сфери діяльності Асоціації, її учасників, а також удосконалення державного регулювання торгівлі автомобілями; заходи пов'язані з опрацюванням питань щодо вимог сертифікації до автомобілів, запчастин, дотримання вимог якості, екологічної безпеки, застосування нових

технологій сервісу та ремонту; координація спільних заходів, інвестиційних та інших комерційних проектів між учасниками асоціації; відстоювання інтересів учасників **ВВАІД** перед монопольними структурами та ін.

Вищим органом **ВВАІД** є з'їзд, який скликається два рази в рік. Виконавчі функції, виконують генеральний директор **ВВАІД** та очолювана ним Дирекція. У складі Дирекції працюють три департаменти й інші підрозділи за напрямками діяльності Асоціації та конкретними проектами, що впроваджуються Дирекцією у життя. Серед них: Департамент аналізу, прогнозування і розвитку – формування політики, лобювання владних структур стосовно політичних, законодавчих та технічних питань; Департамент Ринкової інформації, освіти та права – надання послуг із загальною інформаційною базою «Підприємництво в автомобільному секторі України»; Департамент ЗМІ – зв'язок з іншими засобами масової інформації.

В процесі здійснення статутних повноважень та в інтересах розвитку цивілізованого автомобільного ринку в Україні Асоціація підтримує партнерські контакти з міжнародними та національними об'єднаннями та компаніями відповідного профілю багатьох країн світу. В Україні партнерами **ВВАІД** є: Європейська Бізнес-Асоціація; Українська спілка підприємців та промисловців; Українська Асоціація автовиробників «Укравтопром»; Всеукраїнська професійна спілка народних депутатів України; Асоціація засобів масової інформації України та деякі інші громадські спілки, об'єднання, організації.

Трусов С.І.

ГААЗЬКА УГОДА ПРО МІЖНАРОДНЕ ДЕПОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ 1925 РОКУ

– (англ. Hague Agreement Concerning the International Deposit of Industrial Designs). Дата підписання – 06.11.1925 р. Переглядалася в Лондоні в 1934 р. і Гаазі в 1960 р. Була доповнена «Додатковими актами», підписаними в Монако і Стокгольмі в 1961 і 1967 р., а також «Протоколом», підписаним у Женеві в 1973 р. В 1979 р. до тексту Додаткового акту були внесені поправки. Дата приєднання України до Г.у. – 17.01.2002 р.

Г.у. є безстроковою, складається із 33 статей; відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

Г.у. передбачено, що Договірні Сторони заснують Спеціальний союз з міжнародного депонування промислових зразків. Стороною Г.у. можуть стати винятково країни-учасниці Міжнародного Союзу по охороні промислової власності.

Метою Г.у. є спрощення міжнародного депонування промислових зразків шляхом єдиного депонування Міжнародним бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ).

Г.у. відкрита для держав-учасниць Паризької конвенції. Ратифікаційні грамоти і акти про приєднання здаються на зберігання Генеральному директорові Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Міжнародне депонування промислового зразка може відбуватися безпосередньо в Міжнародному бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності або за допомогою посередництва національного відомства у справах промислової власності держави-учасниці Г.у., яка є країною походження промислового зразка (якщо це передбачено законодавством відповідної держави). У національному законодавстві держав-учасниць може міститися вимога про здійснення міжнародного депонування через посередництво свого національного відомства.

Гаазький акт від 1960 р. допускає, що заявку можна подавати через національне бюро країни-учасниці Г.у., якщо дозволено законом цієї країни (ст. 4(1)2). Закон країни-учасниці може також вимагати, відповідно до Гаазького акту, у країні, де створено зразок, міжнародна заявка подається

через національне відомство. Невиконання цієї вимоги не веде до припинення дії міжнародної заявки у інших державах-учасниць Г.у.

У кожній державі-учасниці Г.у., яка вказана заявником, міжнародне депонування має ті самі наслідки, які воно мало б у тому випадку, коли б заявник виконав усі формальності, пов'язані з додержанням охорони, що передбачені національним законодавством, і коли б відомство цієї держави виконало всі передбачені у зв'язку з цим адміністративні процедури. Про кожне міжнародне депонування Всесвітня організація інтелектуальної власності публікує в періодичному бюлетені репродукцію промислового зразка. Як правило, репродукція виконується в чорно-білому виконанні. На прохання заявника виконується кольорова репродукція. Заявник має право на відкладення публікації на строк до 12 місяців від дати міжнародного депонування або ж, якщо заявляється клопотання про пріоритет, – від дати пріоритету.

Гаазька система значною мірою спрощує наступне управління промисловими зразками, оскільки дає можливість реєструвати подальші зміни або продовжувати депонування на наступний строк шляхом єдиної й простої процедури, яка здійснюється в Міжнародному бюро ВОІВ.

Плюси міжнародної реєстрації промислового зразка за Гаазькою системою:

- можливість отримати одразу в декількох країнах-учасницях Г.у. шляхом подачі однієї заявки;
- оплата одного «загального» державного збору у швейцарських франках;
- простота в подальшому управлінні промисловими зразками;
- міжнародне депонування має в кожній з відповідних країн таку ж дію, якщо б зразок був депонований безпосередньо у кожній з них.

Мінуси міжнародної реєстрації промислового зразка за Гаазькою системою:

- не всі країни є учасницями Г.у. і для подання заявки на реєстрацію промислового зразка в таку країну можливо лише через патентного повіреного цієї країни.

Царенко В.І.

ГАНЗА (від ст. нім. Hanse – товариство, спілка, союз) – торгове та політичне об'єднання північнонімецьких міст у XIV – XV ст. Його серцевиною став союз між Гамбургом і Любеком, до якого приєдналися Амстердам, Данциг, Бремен та інші міста Центральної та Західної Європи, зацікавлені у вільному судноплаванні, торгівлі у Балтійському

й Північному морях. Остаточо Ганзейський союз який очолював Любек, оформився у 1367 р. До нього приєдналися торгові двори (компанії) з Англії, Франції, Голландії, Сілезії, усього до 90-а міст і державних утворень. Г. мала спільну казну та військово-морський флот.

Торговельні та судноплавні компанії Г., що

стала вагомим економічним фактором Середньовічної Європи, протягом XIV–XV ст. мали значний вплив на політику та воєнну ситуацію в своїх країнах. Одним із головних намагань Союзу було встановлення власної монополії на торговельні операції і морські перевезення як

на півночі, так і в південних морях Європи. Українське купецтво підтримувало широкі зв'язки з торговельними компаніями Г. Основні операції здійснювалися через Новгород (він був членом Ганзейського союзу), Данциг, Ревель, Шльонськ (Сілезія). Експортувалися худоба (головним чином, воли), будівельний та щогловий ліс, хутро, шкіри, зерно, мед, інші продовольчі товари. Ввозилася – зброя, вироби зі скла і металу, вовняні тканини, аптечні препарати та ін. У XVI ст. почався поступовий занепад Г. Він був викликаний трьома основними причинами: чварами і розбратом між членами Союзу; зміною морських торгових маршрутів після відкриття Америки; зміцненням національних державотворчих органів у країнах Європи, які виступали проти торговельних привілеїв і великих повноважень дворів (компанії) Г. в своїх країнах.

Гальський К.Є.

ГАРАНТ – поручитель; юридична або фізична особа, держава, що дає гарантію (виступає за поруку) в чомусь, зокрема у фінансових стосунках. Г. повинен виконувати взяті ним зобов'язання (погашати борги), якщо сторона, за яку він поручився (боржник), не виконує (неспроможна) виконати їх. Г. може виступати держава, її органи, юридичні

та фізичні особи, а при наданні фінансових гарантій щодо забезпечення сплати митних платежів – включені до реєстру гарантів уповноважені незалежні фінансові посередники-юридичні особи або банківські установи, що мають повноваження щодо надання ними фінансових гарантій.

Долобанько В.В.

ГАРАНТ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ – банківська установа, яка надає гарантії безпосередньо або може застосовувати їх як фінансове забезпечення гарантій, що надаються органам доходів і зборів незалежними фінансовими посередниками або незалежний фінансовий посередник – юридична особа, створена у формі повного або командитного товариства.

Банківська установа або інша юридична особа, яка має намір одержати від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної податкової і митної політики, в установленому порядку повноваження Г., повинна відповідати таким критеріям: для банківських установ – мати відповідну чинну ліцензію (дозвіл, витяг з реєстру) НБУ; для інших юридичних осіб – мати відповідні укладені угоди з банками та/або страховими компаніями щодо фінансового забезпечення гарантій, що надаються цими юридичними особами; мати досвід роботи у здійсненні банківської чи іншої фінансової діяльності не менше п'яти років; для банківських установ – мати доведену за останні три календарні роки платоспроможність шляхом підтвердження виконання встановлених нормативів, які забезпечують безумовне виконання платіжних зобов'язань перед державним бюджетом; для банківських установ – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування НБУ заходів впливу за порушення нормативів (критеріїв) у вигляді обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих

видів діяльності, примусової реорганізації установи, призначення тимчасової адміністрації; для інших юридичних осіб – протягом останніх трьох календарних років не бути об'єктом застосування спеціальних санкцій, передбачених ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», і не мати випадків притягнення їх посадових осіб до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за статтями 472, 482 – 485 МКУ; не мати збитковості за останні три календарні роки (крім банківських установ); не мати заборгованості із сплати податків і зборів до бюджетів усіх рівнів; для банківських установ – мати можливість формування в повному обсязі грошових резервів для відшкодування можливих втрат у розмірі визначеної нею самою суми усіх одночасно наданих митним органам фінансових гарантій; не мати заборгованості перед органами доходів і зборів за попередньо наданими гарантіями; мати електронну систему накопичення і обміну інформацією з митними органами, яка забезпечує захист цієї інформації від несанкціонованого використання, копіювання та/або модифікації, зокрема, систему застосування та передачі електронного гарантійного документа незалежно фінансового посередника чи листа банку в єдину автоматизовану інформаційну систему органів доходів і зборів України.

Взаємовідносини між центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, та гарантами регулюються на підставі укладених

угод, у яких зазначається обов'язок гаранта безумовно сплатити суму митних платежів у разі невиконання відповідними особами зобов'язань перед органами доходів і зборів та щорічно, не пізніше 1 березня року, наступного за звітним, надавати підтвердження умов, визначених у пунктах 1-5 частини другої статті 314 МКУ, за попередній рік.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, веде реєстр Г. та форм фінансових гарантій, що надаються ними відповідно до укладених угод, які затверджуються цим органом, та забезпечує регулярне (не рідше чотирьох разів на рік) оприлюднення зазначеного реєстру на своєму офіційному веб-сайті. Включення Г. до реєстру

здійснюється безоплатно.

Строк прийняття рішення про включення Г. до реєстру не повинен перевищувати 30 календарних днів з дня надання центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, документів, які підтверджують виконання умов щодо відповідності критеріям, необхідним для отримання повноважень Г.. У разі порушення строку у 30 календарних днів, юридична особа, що набуває статусу Г., повинна бути включена до реєстру Г. і може бути виключена з нього лише у разі недотримання нею критеріїв, передбачених для отримання статусу Г..

Фрадинський О.А.

ГАРАНТІЙНЕ ОБ'ЄДНАННЯ – національна організація в системі МДП, уповноважена Міжнародним союзом автомобільного транспорту (Швейцарія, МСАТ) здійснювати видачу книжок МДП перевізникам і визнана митним органом договірної сторони як гарант сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) за товари, що перевозяться на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки міжнародного дорожнього перевезення 1975 р. (Конвенція МДП).

У Конвенції МДП зазначено, що Г.о. це об'єднання, визнане митними органами Договірної Сторони гарантом для осіб, які використовують процедуру МДП. Договірна сторона – країна, що приєдналася до Конвенції МДП і визнала її чинність відповідно до національного законодавства. Кожна з Договірних Сторін може, встановивши для цього відомі гарантії та на відомих умовах, надавати деяким об'єднанням право видавати безпосередньо або при посередництві об'єднань, що є їхніми кореспондентами, книжки МДП і надавати гарантії. Об'єднання може бути визнано в даній країні тільки за умови, що надана їм гарантія покриває також відповідальність, прийняту ним на себе в цій країні у зв'язку з операціями, що проводяться із застосуванням книжок МДП, виданих іноземними об'єднаннями, що входять до міжнародної організації, до складу якої входить і дане об'єднання.

Бланки книжок МДП, що направляються Г.о. іноземними Г.о., що є їхніми кореспондентами, або міжнародними організаціями, які звільняються від сплати ввізних і вивізних мита і зборів і не піддаються при ввезенні і вивезенні будь-яким заборонам або обмеженням.

Г.о. бере на себе зобов'язання сплачувати належні ввізні або вивізні мито і збори, а також будь-

які відсотки за прострочення, які можуть належати відповідно до митних законів і правил країни, в якій виявлено порушення у зв'язку з операцією МДП. Г.о. зобов'язується сплачувати згадані вище суми в порядку солідарної відповідальності разом з особами, з яких належать ці суми. У тих випадках, коли законами і правилами тієї або іншої Договірної Сторони не передбачається сплата ввізних або вивізних мита і зборів, як це передбачено вище, Г.о. зобов'язується на подібних умовах сплатити суму, що дорівнює сумі ввізних або вивізних мита і зборів та будь-яких відсотків за прострочення. Кожна Договірна Сторона повинна встановлювати максимальний розмір сум, сплати яких за однією книжкою МДП можна вимагати від Г.о. на основі вищенаведеного.

Г.о. стає відповідальним стосовно компетентних органів країни, у якій розташовано митницю місця відправлення, з моменту прийняття книжки МДП цією митницею для оформлення. В наступних країнах, по території яких продовжується перевезення вантажів з дотриманням процедури МДП, ця відповідальність починається з моменту ввезення вантажу або, якщо операція МДП призупиняється – з моменту прийняття книжки МДП для оформлення митницею, у якій операція МДП поновлюється.

Г.о. несе відповідальність не тільки за вантажі, перераховані в книжці МДП, але також за будь-які вантажі, які не були перелічені в цій книжці, і знаходяться в запломбованій частині дорожнього транспортного засобу або у запломбованому контейнері. Г.о. не несе відповідальності за жодні інші вантажі. Г.о. встановлює термін дії книжки МДП, зазначаючи дату його закінчення, після якої книжка не може бути подана до митниці місця відправлення для її митного оформлення.

Корнійчук О.О.

ГАРАНТІЙНИЙ ЛИСТ – 1) гарантія, що оформлена належним чином на паперовому носії. Це такі службові листи, в яких гарантується виконання чогось, наприклад, оплати за послуги чи товари, забезпечення проведення дослідів, надання ро-

бочого місця тощо. Якщо Г.л. містить відомості фінансового або матеріального характеру, то, незважаючи на те, що банківські реквізити адресанта є на фірмовому бланкові, необхідно продублювати їх у тексті. Г.л. підписують керівник і головний бух-

галтер підприємства (установи, організації, фірми). 2.) **Г.л.** – письмовий документ, згідно з яким гарант (поручитель) бере на себе певні зобов'язання. Ці

зобов'язання можуть бути реалізовані за настання умов, що визначені у листі.

Потушинська О.П.

ГАРАНТІЯ (англ. – warranty, security; франц. – garante в перекладі поручительство, умова, виправдання, підстава, дозвіл, забезпеченість, безпека тощо). У залежності від видів діяльності, способів надання, суб'єктів та особливостей застосування **Г.** поділяються на: **Г.** виплат, **Г.** законності, банківські **Г.**, страхові, фінансові, кредитні тощо. У правовому полі з регулювання фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва в Україні поняття **Г.** трактується декількома законодавчо-нормативними як: найбільш повним є визначення гарантії в «Положенні про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах» де вказано, що «**Г.** – це спосіб забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого банк-гарант приймає на себе грошове зобов'язання перед бенефіціаром (оформлене в письмовій формі або у формі повідомлення) сплатити кошти за принципала в разі невиконання останнім своїх зобов'язань у повному обсязі або їх частину в разі пред'явлення бенефіціаром вимоги та дотримання всіх вимог, передбачених умовами **Г.**». Зобов'язання банку-гаранта перед бенефіціаром не залежить від основно-

го зобов'язання принципала (його припинення або недійсності), зокрема і тоді, коли посилання на таке зобов'язання безпосередньо міститься в тексті **Г.** Більш лаконічним є визначення надане Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг де зазначено, що «... **Г.** – вид забезпечення виконання зобов'язання, за яким гарант (фінансова установа) боржнику перед кредитором виконання обов'язку боржником». У свою чергу ЦКУ зазначено, що «...за **Г.** банк, інша фінансова установа, страхова організація (гарант) гарантує перед кредитором (бенефіціаром) виконання боржником (принципалом) свого обов'язку». Гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником. При здійсненні ЗЕД основними способами забезпечення сплати митних платежів є: фінансові **Г.**; гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 р.; гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул 1990 р.) із застосуванням книжки (карнету) АТА.

Івашова Л.М.

ГАРАНТІЯ ФІНАНSOVA – інструмент забезпечення виконання зобов'язань, за яким гарант (банківська установа/ незалежний фінанс. посередник) гарантує перед кредитором (комерційна/ державна установа) виконання кредитором суб'єктом ЗЕД своїх зобов'язань. Тобто, це письмове, безумовне, фінансово забезпечене зобов'язання гаранта перед органом митного контролю сплатити гарантійну суму у разі порушення суб'єктом ЗЕД свого зобов'язання про виконання встановлених умов та порядку перевезення товарів, що переміщуються через митний кордон України та перебувають під митним контролем, чи перебувають під митним контролем до моменту закінчення дії відповідного митного режиму. **Г.ф.** існує у наступних формах: у формі відповідного документа (в електронній або письмовій формі); у формі грошової застави (внесення коштів на відповідний рахунок).

Основними видами **Г.ф.** є: одноразова (індивідуальна) надається у вигляді письмового зобов'язання на суму митних платежів за: однією митною декларацією в межах однієї зовнішньоторговельної або транзитної операції; одним документом контролю за переміщенням товарів; однією операцією з переміщення через митний кордон України товарів громадянами у випадках, визначених МКУ; багаторазова надається для забезпечення сплати митних платежів за кількома митними деклараціями або документами контролю за переміщенням товарів при ввезенні товарів на митну територію України з метою транзиту або для вільного обігу на цій території для одного власника в рамках одного зовнішньоекономічного договору; генеральна надається для забезпечення

сплати митних платежів за митними деклараціями або документами контролю за переміщенням товарів, які декларант або уповноважена ним особа планують подати протягом одного року. Випадки, умови та порядок застосування генеральної фінансової гарантії визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Визначення розміру **Г.ф.** здійснюється кредитором виходячи з оцінки вартості всіх зобов'язань, виконання яких повинен гарантувати бенефіціар. У випадку взаємовідносин з органом доходів і зборів, це суми митних платежів, що підлягають сплаті при випуску товарів для вільного обігу на митній території України або при вивезенні товарів за межі цієї території у митному режимі експорту.

З точки зору контролюючого органу, **Г.ф.** виступає дієвим інструментом захисту загальнодержавних інтересів по забезпеченню надходження обов'язкових платежів до державного бюджету у разі порушення суб'єктом ЗЕД встановленого порядку митного оформлення або митних процедур. Для суб'єкта ЗЕД, надання **Г.ф.** це спосіб оптимізації руху фінансових коштів, за рахунок зменшення обсягів грошових коштів, що сплачуються митному органу в якості гарантування виконання своїх зобов'язань перед останнім. В той час як для гаранта, **Г.ф.** це засіб, що дозволяє гаранту бути фінансовим посередником між митним органом та суб'єктом ЗЕД та отримувати плату з останнього за надання йому фінансових послуг.

Гребельник О.П.

ГАРМОНІЗОВАНА СИСТЕМА ОПИСУ ТА КОДУВАННЯ ТОВАРІВ

– багатoclівова товарна номенклатура, створена з метою використання в усіх країнах при здійсненні учасниками міжнародних економічних зв'язків зовнішньоторговельних операцій. Г.с. створена з метою домогтися раціоналізації і гармонізації даних торговельної документації і, зокрема, максимально уніфікувати систему кодування інформації, що стосується країн, одиниць виміру, видів транспорту і, найголовніше, самих товарів. Г.с. є додатком до Міжнародної конвенції про гармонізовану систему опису і кодування товарів, яка набула чинності з 1 січня 1988 р. Розробка Г.с. почалася у 1970 р. і тривала понад десять років. Такий тривалий термін розроблення пояснюється тим, що нова номенклатура мала стати придатною як для митних, так і для статистичних цілей.

Товар класифікується згідно з Г.с. якщо він: має самостійні відмінні ознаки; викликає зацікавленість декількох країн. З цією метою використовувалися дані міжнародної та національної статистики зовнішньої торгівлі різних країн. Основними елементами номенклатури Г.с. є: система класифікації і система кодування. Система класифікації має шість ступенів: розділи (21), групи (99), підгрупи (33), товарні позиції (1241), підпозиції (3553), субпозиції (5019). Відповідно до системи класифікації товари групуються за такими ознаками: походження (розділи I, II, V); функціональне призначення (розділи IV, XI, XII, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI); хімічний склад (розділи III, VI, VII); вид матеріалу, з якого виготовлено товар (розділи VIII, IX, X, XIII, XIV, XV).

Система кодування в Г.с. дає змогу надати інформацію в зручній формі для оперування нею при складанні, передачі і обробці даних з використанням сучасних засобів обробки (ЕОМ), забезпечує використання ефективних методів пошуку, сортування та узагальнення даних.

У Г.с. (для позначення розділів і підгруп) використовуються римські цифри, для позначення груп, товарних позицій і субпозицій – арабські. При цьому коди розділів і підгруп не взаємозалежні один з одним, так само як і з кодами груп, товарних позицій і субпозицій. Товарні підпозиції цифрового коду в Г.с. не мають, вони позначаються прочерком ("—"), що проставляється перед їх найменуванням. Хоча в Г.с. римські цифри застосовуються для позначення розділів і підгруп, шестирозрядний цифровий код товару позначається виключно арабськими цифрами, що характеризують номер групи, товарної позиції і субпозиції. Розподіл загального масиву товарів на розділи і окремі групи товарів на підгрупи (римські цифри) проводиться для зручності користування номенклатурою і не знаходить безпосереднього віддзеркалення в шестизначному цифровому коді товару (арабські цифри). Перші дві цифри шестизначного коду означають товарну групу, перші чотири циф-

ри – товарну позицію, п'ята і шоста цифри – субпозицію відносно того самого товару. З позиції або субпозиції виділяють один або декілька видів продукції, які найбільш широко використовуються у світовій торгівлі, для решти видів передбачається узагальнене угруповання «інше».

Країни, які застосовують Г.с., не можуть змінити класифікацію товарів і їх код у межах перших шести знаків. Г.с. складається з 21 розділу і 99 груп, але три групи (97, 98, 99) зарезервовані на майбутнє. Проте вони можуть бути використані в товарних номенклатурах відповідних країн для викремлення специфічних товарів.

На практиці ці додаткові групи містять вирізки із номенклатури Г.с. і приводять до суттєвого обмеження цього міжнародного стандарту класифікації товарів. США використовують групу 98 для класифікації об'єктів, які важко віднести до товарів, наприклад «вартість проведеного ремонту», «вартість гарантійного ремонту за кордоном». У групі 99 зустрічається критерій класифікації «вартість одиниці товару». У Канаді у товарній групі 99.89 класифікуються товари вік яких перевищує 50 років. Специфічні додаткові групи містять також митні тарифи Мексики, Малайзії, Брунею, Папуа Нової Гвінеї та деяких інших країн. Більшість країн деталізують номенклатуру Г.с. з метою кращого регулювання ЗЕД, але на базі існуючої номенклатури.

Крім складових Г.с. існують так звані допоміжні публікації, які значною мірою сприяють коректному пошуку місця товару в Г.с. і присвоєнню товару правильного коду. Дані матеріали включають: 1) пояснення до Г.с.; 2) алфавітний покажчик до Г.с. і Пояснень; 3) збірник класифікаційних рішень з Г.с.; 4) ключі переходу між Г.с. і Номенклатурою Ради з митного співробітництва.

Пояснення являють собою затверджене Радою митного співробітництва (РМС) офіційне тлумачення Г.с. на міжнародному рівні, і отже, є необхідним доповненням до Г.с. Кожного разу, коли в номенклатуру Г.с. вносяться суттєві зміни, РМС видає доповнення до Пояснень. Крім того в Пояснення вносяться поточні правки за результатами кожної сесії Комітета по Г.с.. Збірник класифікаційних рішень з Г.с. являє собою компіляцію рішень (думок), прийнятих Комітетом по Г.с. відносно класифікації конкретних товарів. Він носить рекомендаційний характер.

Г.с. має відповідати вимогам часу і змінам у структурі міжнародної торгівлі. З цією метою передбачена спеціальна процедура внесення змін в Конвенцію та додатки до неї. Зокрема, передбачено оновлювати номенклатуру Г.с. не рідше одного разу на 4-5 років. Для того щоб позиція чи субпозиція залишилась в номенклатурі Г.с. необхідно, щоб як мінімум дві сторони Конвенції виступили проти такого рішення. Крім того, щорічний обсяг міжнародної торгівлі конкретним товаром, не повинен

бути нижчим 50 млн дол. Г.с. використовують понад 100 країн. Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про Г.с. опису та кодування товарів у червні 2002 р.

З 1 січня 1987 р. Конвенція відкрита лише для приєднання, при цьому документ про приєднання вручається Генеральному секретарю РМС. Конвенцію можна денонсувати, але денонсація вступить в силу лише через рік після повідомлення. Країни, що розвиваються можуть застосовувати Г.с. не в повному обсязі на протязі практично необмеженого перехідного періоду, який може бути потрібний, але за дотримання певних вимог. Країна, що розвивається, яка застосовує частково Г.с., використовує або всі субпозиції з двома дефісами, що відносяться до однієї субпозиції з одним дефісом, або ж одну із них. А також застосовує всі субпозиції з одним дефісом, що належать до однієї товарної позиції, або ж одну із них. У таких випадках шостий або п'ятий та шостий знаки, що відповідають коду

Г.с. замінюються на «0» чи «00». У сучасних умовах немає особливих труднощів із застосуванням номенклатури Г.с. у країн, що розвиваються. Навпаки, виникає необхідність деталізації номенклатури Г.с., що викликана потребами ефективного тарифного захисту і проведенням гнучкої фіскальної політики.

Використання Г.с. дало змогу: спростити складання комерційних і митних документів; полегшити їх комп'ютерну обробку; зменшити витрати на діловодство, класифікацію та облік зовнішньоторговельних вантажів за майже всіма параметрами (обсяг, вартість, країна призначення); спростити збирання, облік і зіставлення даних щодо зовнішньої торгівлі, провести економічний аналіз, оскільки інформація, що знаходиться в різних документах на основі Г.с., стала більш доступною і зрозумілішою; спростити облік тарифних поступок у СОТ.

Яковенко О.В.

ГАСАН-БАШІ – торговельна зона Запорозької Січі. Важливим джерелом доходів Війська Запорозького були зовнішня торгівля і митна справа. Запорозький кош (урядова інституція Війська Запорозького) одержував значні кошти від мита та різного роду податків і зборів, а також від купців, які переміщували товари Дніпровою дорогою, повз запорізькі пороги. Починаючи з XVII ст. степовими просторами Запорожжя і Дніпровим маршрутом у західному та північному напрямках торували шляхи турецькі, кримські, молдовські та інші торговці. Деякі з них прямували на торги у Вільнюс, Ригу, Ревель, Гданськ, у ярмаркові міста Подніпров'я, Галичини, Московщини, Польщі. Інші реалізовували свій крам безпосередньо в Запоріжжі.

Головним осередком транзитної торгівлі в Україні, після заснування нової або Підпільнянської Січі (1734 р.) стало розташоване недалеко від сучасного Запоріжжя торговище або базар, добре відомий купцям Східної та Південної Європи під назвою Г.Б. Він знаходився поза межами січових укріплень, недалеко від головної січової брами, яка відкривала центральну в січовій столиці дорогу, що вела до церкви Святої Покрови і резиденції кошового отамана. Г.Б., був великим торговим

полем площею у кілька гектарів. Тут знаходилися сотні великих і менших крамниць, яток, шинків, складів, ремісничих майстерень з різноманітними товарами – від золотих, срібних виробів і вишуканої зброї до елітних коней, а також волів, корів, зерна, риби.

Поруч з торговельною зоною на притоці Дніпра річці Підпільній знаходилися митниця і порт, біля причалів якого з весни до пізньої осені швартувалися десятки іноземних вітрильників і галер. Порт було розбудовано у глибокій затоці, яку називали «оступом». З усіх боків вона була оточена густим чаотоком, який захищав бухту від вітру, а також від проникнення ворожих чи просто небажаних суден. Кожне судно після прибуття у порт до 20 днів утримувалося у так званій «обсервації» (карантині), під час якого козацькі шафари (митники) обстежували його, оцінювали вантаж і стягували мито за ввезені товари. При цьому всі митні платежі спрямовувались у Кошове казначейство. Після цього іноземні купці одержували дозвіл на вивантаження краму та його реалізацію в Г.Б., а також на торгівлю по всій території Війська Запорозького – у слободах, селах і зимовниках. У торговельну зону, на торги і базари Січі призначалися січові кантаржі, котрі наглядали за торговельними обладнаннями, визначали ціну товару і збирали встановлені Кошем податки за продаж краму.

Зарубіжні гості привозили у Г.Б. великі партії срібних, золотих і металевих виробів, вина, паперу, тканин, взуття, червоного саф'яну, а також оливу, рис, тютюн. Зі свого боку, вони скуповували у січовиків худобу, коней, зерно, мед, віск, рибу, інші продовольчі товари. Козацькі купці торгували не лише крамом власного виробництва. Вони також вивозили на продаж в країни Центральної Європи, на Кавказ, у Середню Азію чимало закуплених на запорізькому торговищі товарів з Польщі, Московщини, Балтії. Як кон-

статував видатний дослідник Запорозької Січі А.О. Скальковський (1808–1898), козаки «...любивили торгівлю й суднопластво, займалися ними вельми діяльно і, можна сказати, що вся торгів-

ля Польщі та Південної Росії у XVI ст., XVII ст. та XVIII ст. була в руках Запорозжя або йшла через його руки».

Гальський К.Є.

ГЕНЕРАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ (англ. general declaration) – 1) (мор.) документ, що містить загальні відомості про судно та відомості про наявність на борту вогнепальної зброї, боєприпасів і наркотиків, які є в судовій аптечці, а також відо-

мості про судову касу; 2) (авіа) документ, форму якого визначено Міжнародними стандартами та рекомендованою практикою «Спрощення формальностей» (додаток 9 до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію) і який містить відомості про власника повітряного судна або про виконавця рейсу, а також реєстраційний номер повітряного судна чи його військовий знак, а також номер і дату виконання рейсу, назви аеропортів відправлення, проміжних посадок, призначення, час прибуття тощо.

Г.д., підписана командиром повітряного судна, авіаційні вантажні накладні, каргоманіфести й товаросупровідні документи, а також відомості про запаси споживання, потрібні для здійснення міжнародного рейсу, які перебувають на борту повітряного судна є підставою для здійснення митного контролю повітряного судна. **Г.д.** подається при митному контролі повітряних суден, порядок якого регламентовано законодавством України у пунктах пропуску через державний кордон України. **Г.д.**, підписана капітаном водного судна, зобов'язання (про зворотне вивезення за межі митної території України судна, яке плаває під іноземним прапором), декларація про вантаж, вантажні документи, у тому числі коносаменти та інші документи капітан судна, або уповноважена ним особа, подає для здійснення митного контролю водного судна.

Неліпович О.В.

ГЕНЕРАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ ПОРТУГАЛІЇ. Митна служба Португалії, як і в більшості країн ЄС, входить до складу Міністерства фінансів Португалії. Діяльність **Г.д.** регулюється такими основними законодавчими актами: Митним кодексом Співтовариства від 12 жовтня 1992 р. №2913/92, Положенням про запровадження Митного кодексу Співтовариства від 2 липня 1993 р. № 2454/93. **Г.д.** очолює генеральний директор, який здійснює

керівництво, координує та контролює очолювану ним державну інституцію.

Основними обов'язками керівника **Г.д.** є: співпраця у розробці державної політики в галузі митних і податкових питань; сприяння належному здійсненню політики у галузі митних і податкових питань, а також сприяння у дотриманні податкового й митного законодавства; презентування **Г.д.** у взаємовідносинах із національними та міжнародними організаціями в галузі митної справи.

Генеральний директор має чотирьох заступників. Один із заступників може бути призначений для надання допомоги останньому в координуванні діяльності **Г.д.**, а також виконання обов'язків у разі його відсутності. Кожному із заступників відповідно до розподілу повноважень підпорядковуються від 2 до 3 управлінь **Г.д.** Також при генеральному директорі **Г.д.** діють два допоміжні органи: рада митного управління, яку очолює генеральний директор; технічний митний департамент, який приймає рішення про усунення технічних проблем, що виникають під час огляду товару або під час та після митного оформлення. Також **Г.д.** включає у

свою структуру низку управлінь, а саме: управління митного оподаткування, управління митного регулювання, управління з ліцензування, управління спеціальних податків на споживання, управління податкової служби, управління по боротьбі із шахрайством, управління внутрішнього аудиту, управління людськими ресурсами, управління фінансовими ресурсами, управління національних доходів і власних ресурсів спільноти, директорат із правових аспектів та судової роботи, управління з планування та організації, управління митного співробітництва й документації, лабораторію.

Основною місією **Г.д.** є адміністрування митних та інших зборів, а також економічний захист населення у відповідності з політикою встановленою урядом країни та ЄС. Функції **Г.д.:**

а) забезпечення оцінки мита та інших зборів, їх адміністрування та збір згідно вимог законодавства;

б) виконання функцій інспектування та застосування стандартів до товарів, які переміщуються всередині країни та ввозяться на територію ЄС із метою попередження та боротьби з шахрайством,

ухиленням від сплати митних платежів, їх незаконним обігом;

в) забезпечення переговорів та виконання угод і міжнародних конвенцій з митних питань;

г) сприяння правильному застосуванню митного законодавства, формування пропозицій щодо його удосконалення;

д) формування та управління інфраструктурою, обладнанням, інформаційними технологіями, необхідними для виконання своїх функцій;

е) проведення наукових досліджень й сприяння науково-технічному співробітництву в митних органах;

г) інформування операторів про митні зобов'язання суб'єктів господарювання.

Оскільки Португалія є членом ЄС, то на кордоні з Іспанією митних установ немає. Окрім керівництва та управлінь, у Португалії існують ще й митні служби на місцях. Португалія поділяється на 2 автономні регіони: Азорські острови та Архіпелаг Мадейра. 18 адміністративних округів Португалії поділяються на райони, а ті, у свою чергу, – на парафії.

Ченцов В.В.

ГЕНЕРАЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ НА ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ – документ, що видається на весь період дії валютного регулювання комерційним банкам, небанківським фінансовим установам, національному оператору поштового зв'язку та дозволяє здійснювати валютні операції, які не потребують індивідуальної ліцензії. В Україні органом, уповноваженим на видачу **Г.л.** є НБУ.

Отримання суб'єктом господарювання **Г.л.** дає йому право на торгівлю іноземною валютою

Генеральна ліцензія на здійснення валютних операцій
від _____ N _____

Видає		(повне найменування банку, код за ЄДРПОУ; місцезнаходження)	
на право здійснення валютних операцій згідно з додатком			
Власник цієї генеральної ліцензії зобов'язаний дотримуватися встановлених законодавством України і Національним банком України вимог щодо проведення зазначених у ній валютних операцій.			
Генеральна ліцензія не дійсна без додатка.			
Голова Національного банку України або уповноважена ним посадова особа Національного банку України, яка за розподілом функціональних обов'язків здійснює загалом керівництво Департаментом контролю, методологій та ліцензування валютних операцій		(підпис, печатка, прізвище) М. П.	

та чеками; ведення рахунків клієнтів (резидентів та нерезидентів) в іноземній валюті; відкриття кореспондентських рахунків в іноземній валюті у банках України та банках-нерезидентах; залучення та розміщення валюти і банківських металів на валютному ринку України та міжнародних ринках; відкриття на території України пунктів обміну іноземних валют, у тому числі на підставі агентських угод з іншими юридичними особами-резидентами та інші валютні операції.

Для отримання **Г.л.** суб'єкт господарювання повинен відповідати встановленими законодавством вимогам.

При здійсненні операцій з ввезення та вивезення за межі України іноземної валюти та банківських металів у митних режимах імпорту, реімпорту, експорту, реекспорту, тимчасового ввезення, тимчасового вивезення **Г.л.** надається митниці для проведення митного контролю та митного оформлення. Перевірка наявності документа в пункті пропуску через державний кордон України не здійснюється.

Медвідь Ю.О.

ГЕНЕРАЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ НА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ – відкритий дозвіл на експорт (імпорт) певного товару (товарів) до певної країни (групи країн) протягом періоду дії режиму ліцензування такого товару (товарів).

Г.л. є заходом нетарифного регулювання та надає право суб'єктам господарювання без вартісних або кількісних обмежень експортувати або імпортувати зазначені в ліцензії товари. В окремих випадках в ліцензії може зазначитися також інформація про те, в які країни або з яких країн визначені товари можна експортувати або імпортувати.

В міжнародній практиці **Г.л.** оформляється на кожний вид експортного чи імпортного товару із зазначенням його кількості і вартості та без визначення країни експорту або імпорту даного товару.

В Україні **Г.л.** видається центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики, а також у межах наданих ним повноважень – відповідним республіканським органом Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій на підставі заявок суб'єктів ЗЕД, що подаються за формою, встановленою

центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики.

У випадку ухвалення рішення про видачу ліцензії на бланку заяви ставиться номер і вид ліцензії, підпис службової особи, що видала ліцензію, і печатка відповідної установи. Бланк заяви, на якому проставлені зазначені вище реквізити, є документом, що підтверджує наявність ліцензії.

Митне оформлення товарів, експорт (імпорт) яких підлягає ліцензуванню, здійснюється тільки за наявності відповідної ліцензії. У митному оформленні товарів, що ліцензуються та навантажуються навалом, не може бути відмовлено у разі, коли вартість, кількість або вага таких товарів незначною мірою відрізняються від тих, що за-

значені у ліцензії. Гранична різниця таких значень встановлюється КМУ за поданням центрального органу виконавчої влади з питань економічної політики (Міністерством економічного розвитку і торгівлі України).

З метою забезпечення контролю на орган виконавчої влади з питань економічної політики покладено обов'язок інформувати контролюючі органи (митницю) про видані ліцензії на експорт (імпорт) товарів, що підлягають ліцензуванню, а контролюючі органи зобов'язані надавати Міністерству економічного розвитку і торгівлі інформацію про обсяги експорту (імпорту) товарів за виданими ліцензіями.

Медвідь Ю.О.

ГЕНЕРАЛЬНА СИСТЕМА ПРЕФЕРЕНЦІЙ – система, яка визначає пільгові тарифні умови для окремих товарів, що експортуються з країн, які розвиваються (країни-бенефіціари), у розвинуті країни (країни-донори). Гарантовані цією системою пільги можуть виражатися у частковому або повному звільненні від ввізного мита.

Вперше концепція узагальнених тарифних преференцій була висунута в 1964 р. на 1-й Конференції Організації Об'єднаних Націй (ООН) з торгівлі і розвитку. У 1968 р. в ході 2-ої Конференції в Нью-Делі концепція офіційно прийнята членами ООН. Був утворений Особливий Комітет з преференцій, який покликаний наглядати за використанням системи пільг. Основні принципи концепції дозволяють застосовувати до продукції країн, що розвиваються, найбільш сприятливий режим тарифного і нетарифного регулювання. Тобто, товар, який має походження з країни, що розвивається, при ввезенні на митну територію держави, що дає преференцію, матиме пільгу по ввізному миту, або мито буде нульовим. Країни, які отримують пільги, називаються країнами – бенефіціарами. Країни, які надають пільги, називаються країнами – донорами. Таким чином, значення **Г.с.п.** полягає в сприянні індустріалізації країн, що розвиваються, розширенню асортименту їх конкурентноздатних товарів на ринках високорозвинених держав і відповідно збільшенню доходів від експорту.

Для українських товарів в 1993 р. вперше надані преференції Європейським Союзом (ЄС), в 1996 р. – Японією і Словаччиною. В рамках **Г.с.п.** Україна має преференції в Туреччині, Сполучених Штатах Америки і Швейцарії. Але для того, щоб партія товару

мала пільгові митні тарифи, вона повинна супроводжуватися сертифікатом про походження товарів, а також виробництво – відповідати певним вимогам, що висуваються країною-імпортером. Сертифікат про походження товару – документ підтверджуючий походження товару з тієї або іншої країни. Єдина модель сертифікату в рамках **Г.с.п.** – сертифікат форми А, який розроблений Конференцією ООН з торгівлі і розвитку. Він прийнятий всіма країнами – донорами, що надають пільги.

Значна частина українських товарів, що ввозяться на ринок ЄС, користується перевагами Генеральної системи преференцій. Нова система преференцій ЄС, що діє з 1 січня 2006 р., передбачає позитивні новини для країн-бенефіціарів (включаючи Україну) щодо стабільності, передбачуваності та простоти.

У торгівлі товарами доступ України до ринку ЄС є менш пільговим, ніж для багатьох інших країн. Відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво (УПС), у торгівлі між країнами застосовується режим найбільшого сприяння (РНС). **Г.с.п.** дозволяє користуватися нижчими ввізними митами, ніж ставки РНС, для більш ніж 6000 продуктів. На сьогодні існують дві категорії продуктів, яких стосується **Г.с.п.**: нечутливі, для яких встановлені нульові ставки мита, і чутливі, для яких ставки знижуються. Схема дозволяє досить значне зниження ввізних мит для більшості промислових товарів, але відносно низьке зниження мит на сільськогосподарську продукцію. ЄС застосовує більш сприятливі системи преференцій – ГСП + та режим «Все, крім зброї», у торгівлі з деякими країнами, але Україна не має права на їх використання.

Неліпович О.В.

ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА З ТАРИФІВ І ТОРГІВЛІ (ГАТТ 1947) (англ. General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) – міжнародна угода, укладена в 1947 р. з метою відновлення економіки після Другої світової війни, яке протягом майже 50 років фактично виконувало функції міжнародної організації (нині – Всесвітня торгова організація).

ГАТТ є безстроковою та складається з трьох

частин: перша – 2 статті – загальні положення; друга – 21 стаття – правила торговельної політики, що їх договірні сторони зобов'язалися застосовувати в торговельних взаємовідносинах; третя – 13 статей – мала процедурний характер. З 1966 р. ГАТТ офіційно має четверту частину – “Торгівля і розвиток” – питання торгівлі з країнами, що розвиваються. Повніше уявлення про

характер угоди дає перелік та характеристика змісту її статей.

ГАТТ відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

Основною метою **ГАТТ** було забезпечення безпеки і передбачуваності міжнародних торгових відносин шляхом:

- ліквідації митних і інших торгових обмежень;
- усунення всіх форм дискримінації в міжнародній торгівлі з метою підвищення рівня життя, забезпечення повної зайнятості;
- підвищення реальних доходів населення і попиту, більш ефективного використання сировини, зростання виробництва і торговельного обміну.

ГАТТ – угода, а не організація. Спочатку **ГАТТ** передбачалося перетворити в повноцінну міжнародну організацію, таку як Світовий Банк або СОТ. Однак угода не була ратифікована і залишилося лише угодою. Функції **ГАТТ** були передані Всесвітньої торгової організації, заснованої останнім раундом переговорів по **ГАТТ** на початку 1990-х.

Історію **ГАТТ** прийнято спрощено ділити на три фази – перша, з 1947 р. до Торквейського раунду (фокусувалася на те, які саме товари підлягають регулюванню і заморожування існуючих тарифів), друга, з 1959 по 1979 р., включала три раунди (зниження тарифів) і третя, Уругвайський раунд з 1986 по 1994 р. (розширення **ГАТТ** до таких нових областей, як інтелектуальна власність, послуги, капітал і

сільське господарство; зародження СОТ).

До функції **ГАТТ** відноситься: надання впливу на державну торговельну, політику шляхом вироблення правил світової торгівлі; форум для переговорів з лібералізації торгівлі; врегулювання спорів.

До основи правового механізму **ГАТТ** покладені наступні принципи і норми: недискримінація в торгівлі, що забезпечується, з одного боку, принципом найбільшого сприяння відносно експортних, імпорتنих, транзитних операцій і пов'язаних з ними мит і зборів, з іншого боку – національним режимом, тобто зрівнянням у правах товарів імпортного і вітчизняного виробництва стосовно внутрішніх податків і зборів, а також правилами, що регулюють внутрішню торгівлю; використання переважно тарифних засобів захисту національного ринку; прогресивне зниження митних тарифів у ході періодично проведених раундів багатосторонніх торговельних переговорів; взаємність у наданні торгово-політичних поступок; розв'язання торговельних суперечок проведенням консультацій і переговорів, а у випадку неможливості досягнення згоди – розгляд суперечок у спеціально створюваних третейських групах.

Структура **ГАТТ**: сесія договірних сторін; рада представників; комітети, робочі групи, органи по врегулюванню суперечок; секретаріат.

На сьогоднішній день до **ГАТТ** входить понад 130 країн.

Царенко В.І.

ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА З ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ 1995 РОКУ (ГАТС) (англ. general agreement on trading in services of 1995 (GATS)). Місце розташування: Женева, Швейцарія. Заснована: 1 січня 1995 р. Створена: за результатами переговорів Уругвайського раунду (1986-1994). Членство: понад 145 країн.

З 1947 р. міжнародна торгівля товарами регулювалася положеннями ГАТТ, тоді як багатостороннє міжнародно-правове регулювання торгівлі послугами було відсутнє до VIII (Уругвайського) раунду переговорів ГАТТ. У рамках раунду було укладено Генеральну угоду з торгівлі послугами, мета якої співзвучна з метою ГАТТ. Положення ГАТТ застосовуються у ГАТС з урахуванням специфічних особливостей послуг. В основному тексті ГАТС зафіксовано концепції, принципи та правила, що загалом стосуються торгівлі послугами. У додатках до угоди сформульовані принципи і правила, що стосуються певних видів послуг.

ГАТС необмежена у строках дії та відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

ГАТС складається із преамбули та 29 статей та містяться положення, що регулюють винятки із загальних правил цієї угоди (у зв'язку з економічною інтеграцією, платіжним балансом, інтеграцією ринку праці, етикою, охороною здоров'я людини, охороною навколишнього середовища, безпекою держав).

В **ГАТС** існує сформована і опрацьована система винятків щодо регулювання торгівлі товарами: Стаття X «Надзвичайні захисні заходи»;

Стаття XII «Обмеження з метою захисту платіжного балансу»;

Стаття XVI «Загальні винятки»;

Стаття XIV- bis «Винятки з міркувань безпеки».

Стосовно надзвичайних захисних заходів слід зазначити, що відповідна стаття **ГАТС** тільки констатує необхідність і терміни проведення переговорів з цього питання.

ГАТС має такі додатки:

Додаток про рух фізичних осіб, які надають послуги відповідно до угоди (Annex on Movement of Natural Persons Supplying Services Under the Agreement). Передбачає, що послуги надаються відповідно до специфічних зобов'язань (specific commitments), узятих країнами-імпортерами.

Додаток про фінансові послуги (Annex on Financial Services). Стосується страхових і перестраховальних, банківських та інших фінансових послуг, зокрема, дає змогу країнам вживати заходів, спрямованих на захист інтересів інвесторів, депозитаріїв, власників полісів;

Додаток про телекомунікації (Annex on Telecommunications). Передбачає, що до всіх іноземних постачальників послуг застосовуються режим найбільшого сприяння і принцип національного режиму, що включає доступ до мережі громадських

телекомунікацій і послуг. Згідно з угодою не вимагається застосування зазначених принципів до кабельного або іншого поширення радіо- і телепрограм (cable or broadcast distribution of radio and television programming). Країнам, що розвиваються, дозволяється запроваджувати розумні умови (reasonable conditions) для зміцнення національної телекомунікаційної інфраструктури і посилення участі у міжнародній торгівлі телекомунікаційними послугами;

Додаток про переговори про базові телекомунікації (Annex on Negotiations on Basic Telecommunications). Стосується переговорів про лібералізацію міжнародних комунікаційних послуг, що надаються на великі відстані;

Додаток про переговори про морські транспортні послуги (Annex on Negotiations on Maritime Transport Services). Поширюється на морські перевезення, допоміжні служби, доступ до портових потужностей і їх використання. Правила ГАТС щодо цього сектору не застосовувалися до набрання чинності додатку за результатами переговорів.

Загальні зобов'язання ГАТС стосуються: застосування до міжнародної торгівлі послугами режиму нації найбільшого сприяння; прозорості регулювання (transparency of regulations); взаємного визначення кваліфікаційних вимог до надавачів послуг; правил щодо врегулювання монополій, виключних надавачів послуг (exclusive service suppliers) та іншої підприємницької діяльності, що обмежує конкуренцію; заходів лібералізації торгівлі, зокрема таких, які передбачають зростання ролі країн, що розвиваються.

Право на надання послуг виникає на підставі сертифікатів, ліцензій та інших документів. ГАТС заохочує країни-учасниці укладати двосторонні та багатосторонні угоди щодо взаємного визнання (mutual recognition) кваліфікацій, необхідних для отримання документів, що підтверджують право

на надання послуг. Такі системи взаємного визнання слід тримати відкритими для приєднання до них (accession) інших країн-учасниць, якщо вони доведуть, що їх національні стандарти і вимоги відповідають міжнародним.

ГАТС передбачено заходи, що запобігають зловживанню монопольним становищем ексклюзивними надавачами послуг. Якщо у певній країні склалася ситуація, за якої конкуренція у наданні послуг обмежується, то інші країни мають право проконсультуватися з нею з метою усунення відповідних обмежень. Захист національного надавача послуг відбувається не за допомогою заходів, що вживаються на кордоні, а в результаті законодавчого регулювання зарубіжних прямих інвестицій.

Згідно з ГАТС зобов'язання країн-учасниць щодо лібералізації доступу до ринків послуг має виконуватися за допомогою внесення змін до національного законодавства, спрямованих на широке застосування принципу національного режиму до іноземних надавачів послуг і сервісних продуктів (service products). Мають усунуватися такі обмеження: щодо індивідуальних і загальних інвестицій іноземців у сфері послуг; заснування іноземцями закладів, що надають послуги; кількості видів послуг та їх загального обсягу; кількості конкурентів у конкретному секторі послуг; організаційних форм підприємницької діяльності; загальної чисельності надавачів послуг на ринку.

Принцип національного режиму повинен надаватися країнами у результаті переговорів з іншими країнами-партнерами, при цьому мають визначатися сектори, підсектори, умови (conditions) і кваліфікаційні вимоги (qualifications) для застосування зазначеного принципу.

Хома В.О.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ АКТ – документ, в якому зафіксована кількість місць і вага переданих судном та прийнятих портом (одержувачем) товарів. В **Г.а** відображаються результати вивантаження водного судна. Після розвантаження судна в **Г.а.** зазначаються кількість місць і вага (маса) зданих судном і прийнятих портом това-

рів, а також інформація про номери та загальну кількість складених при розвантаженні судна актів-повідомлень. **Г.а.** підписується представниками адміністрації порту, митного органу та судна. Один примірник **Г.а.** залишається в митному органі.

Неліпович О.В.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ВАНТАЖ – вантаж, який перевозиться в упакованому й не упакованому вигляді, поштучно або укрупненими вантажними місцями, зокрема: металопродукція (прокатний, листовий метал, метал у чушках, пакетах, проволока, злитки, заготовки, труби, стрічковий метал у рулонах, металолом тощо), рухомі технічні засоби (на гусеничному ході та на колесах); залізобетонні вироби та конструкції (балки, шпали, колони, плити, панелі, труби, кільця тощо); у контейнерах (крупно-, середньо- та малотоннажні тощо); у транспортних пакетах (на піддонах, без піддонів, у обв'язці, у плівці тощо); штучні в упаковці (в ящиках із різних

матеріалів та різних розмірів); котно-бочкові (бочкові, барабани різних конструкцій з різними вантажами, корзини), великогабаритні та великовагові; лісоматеріали (круглий ліс, пиломатеріали, фанера, деревинна плита).

Спеціалісти у галузі мультимодальних перевезень розробляють та реалізують оптимальні схеми і маршрути перевезення Г.в.. Для переве-

знення Г.в. використовують залізничний, автомобільний транспорт, портові потужності, морські та річкові тоннажі різного типу у відповідності з фізико-хімічними властивостями вантажу. Перевезення Г.в. різними видами транспортних засобів призводить до оптимізації транспортних витрат.

Потушинська О.П.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИСТРИБ'ЮТОР (англ. distribution – фірма-імпортер) – єдиний представ-

ник виробника, який організовує збутову діяльність у країні або в декількох країнах (у регіоні) власними силами або через мережу дилерів. Дистриб'юторська угода передбачає виконання Г.д. ряду функцій, пов'язаних з ре-

лізацією товару: організацію реклами в даному регіоні, передпродажну підготовку технічно складних товарів, наданням покупцям сервісних послуг, аналіз кон'юнктури ринку та відгуків покупців про придбані ними вироби підприємства.

Дистриб'юторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи – підприємці. Однак фізичній особі бути Г. д. досить важко через значні вимоги до них постачальників-виробників. Тому, зазвичай Г.д. є юридичні особи, які мають значно більші можливості для здійснення збутової діяльності.

Переваги для Г.д.: як посередник він має велику підприємницьку незалежність, можливість самостійно встановлювати відпускні ціни; отримує монопольне право на продаж товарів виробника на певній території. Як правило, укладаючи дистриб'юторський договір, сторони обумовлюють територію, на якій буде працювати дистриб'ютор – це може бути країна, окремий регіон, область, район. Виробник надає ексклюзивні права лише одному Г.д. на всій території, а Г.д. вже самостійно формує регіональну дилерську мережу в окремих регіонах.

ГЕНІКОН – головне податкове відомство у Візантійській імперії. До функцій Г. належало формування податкової політики, управління деякими імператорськими маєтками, управління водопостачанням, шахтами.

Основні завдання Г.: встановлення податкових ставок та збір податків. Ці завдання виконували різні чиновники. Для формування і виправлення податкових списків із Константинополя в феми періодично відправлялись епопти, які вимірювали землю; розподіляли податки між спадкоємця-

Важливим питанням дистриб'юторського договору є визначення ціни товару та формування цінової політики. Г.д. намагається забезпечити на території реалізації єдину цінову політику. З цієї причини в дистриб'юторському договорі можуть бути встановлені конкретні обмеження цінових прав дистриб'ютора. Виробник або Г.д. можуть контролювати верхню планку ціни реалізації. Але іноді вигідніше контролювати не верхню, а нижню планку ціни з метою усунення можливості звуження дилерської мережі шляхом демпінгу. Постачальники, щоб стимулювати Г.д. до збільшення обсягів продажу надають їм додаткові знижки, які можуть залежати від частоти замовлення товару, обсягів товару, що закуповується, виконання плану об'єму продажу та інших чинників. Такі знижки дозволяють дистриб'юторам встановлювати свою надбавку і залишати зазор для однієї дрібнооптової або роздрібної ланки в своєму торговельному ланцюгу. Винагорода дистриб'ютора складається із різниці між ціною закупки товару у виробника та ціною його продажу. Як правило, постачальники крім цінової знижки надають Г.д. й інші пільги. Ними найчастіше є надання товарного кредиту та відстрочка (розстрочка) платежу.

Незважаючи на досить широке поширення, діяльність дистриб'ютора в більшості країн, у тому числі в Україні, окремо не врегульована законодавством. Але в деяких країнах певне правове регулювання є. Так, в Саудівській Аравії, Йорданії, в Кувейті, в ряді інших країн Близького та Середнього Сходу подібний вид діяльності дозволяється лише громадянам цих країн. Тобто, без місцевого підприємця проникнення на ринок неможливо. У деяких країнах захист дистриб'юторів здійснюється судовою практикою шляхом застосування до них правил про агентів або шляхом застосування загальних принципів законодавства (наприклад, у Німеччині та Франції).

Неліпович О.В.

ми померлих платників податків; розшукували і вносили до списку необроблених ділянок землі, тобто вели кадастр на основі якого проводилось нарахування податків.

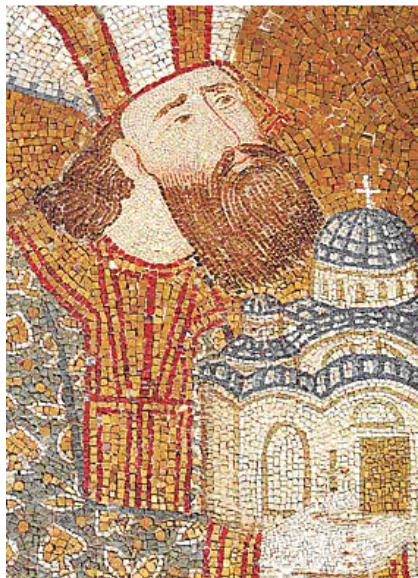
Збір податків здійснювали інші чиновники – дікіти, які пізніше отримали назву праторів. Дікіти приїжджали в фему на короткий термін спеціально для збору податків, і потім повертались в столицю. Збирачі податків несли матеріальну відповідальність і за рахунок власних коштів компенсували нестачі казни.

Крім Г. існували інші відомства, кожне з яких керувало окремим видом доходів та видатків. Дублювання фінансових функцій зумовило бю-

рократичну невпорядкованість та масштабну корупцію.

Яковенко О.В.

ГЕНІКОНУ ЛОГОФЕТ – посада керівника податкового відомства (генікону) у Візантійській імперії.

*Фрагмент мозаїки
«Христос із Феодором Метохітом»*

Ймовірно виникла у другій половині VI ст., за підтвердженнями даними існувала на початку VII ст. (626). Перші письмові згадки збереглися про Г.л. Феодота (692), при правлінні Юстиніана II. Феодот відомий своїми службовими зловживаннями та катуванням населення. Він був вбитий жителями Константинополя після усунення від влади імператора Юстиніана II.

У VIII ст. посада прирівнювалась по рангу до патриків. За «Кліторологією» Філофея Г.л. займали 33 позицію в загальному списку посад і 13-е місце в класі секретарів. Поступово офіс Г.л. став одним із найважливіших і нараховував 12 підрозділів. Після розпаду Візантійської імперії посада Г.л. була збережена у Нікейській імперії і відновлена після 1261 р. Г.л. у цей період були Феодор Метохит і Георгій Акрополит. У середині XIV ст. Г.л. займав 20 місце в імперській посадовій ієрархії.

Г.л. відповідав за збір податків усіх видів, ведення податкових списків, практично виконував функції міністра фінансів. Г.л. мав повноваження судді при розгляді фінансових справ, відповідав за розподіл податкових надходжень сплачених у натуральному вигляді, управляв деякими імператорськими маєтками, шахтами, водопостачанням.

Яковенко О.В.

ГІБРАЛТАР (англ. Gibraltar) – див. ОФШОРНА ЗОНА ГІБРАЛТАР.

ГІГІЄНИЧНИЙ СЕРТИФІКАТ (САНИТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ ВИСНОВОК) – разовий документ, виданий органами державної санітарно-епідеміологічної служби, що підтверджує безпеку для здоров'я та життя людини окремих видів товарів широкого вжитку (харчових продуктів і напоїв, парфумерно-косметичних виробів, товарів дитячого асортименту, виробів побутового призначення тощо) на підставі результатів проведених санітарно-хімічних, токсикологічних, фізико-хімічних, радіологічних, мікробіологічних та інших досліджень.

Видається органами Держсанепіднагляду після проведення експертизи продукції (умов виробництва, технічних умов) на підставі протоколу виробувань і пред'явлених документів.

Порядок проведення Санітарно-епідеміологічної експертизи продукції і видачі Г.с. наступний:

- 1) прийом і реєстрація заявки на проведення експертизи продукції;
- 2) визначення необхідного обсягу експертизи;
- 3) оформлення договору на оплату робіт, пов'язаних з експертизою;
- 4) проведення експертизи документації;
- 5) проведення лабораторних та інструментальних досліджень і випробувань;
- 6) прийняття рішення за результатами експертизи продукції;

7) видача Г.с. та внесення його до Реєстру санітарно-епідеміологічних висновків на продукцію, що пройшла санітарно-епідеміологічну експертизу.

Г.с. – документ встановленої форми містить: реквізити сертифіката як документа (назва об'єкта експертизи; назва виробника продукції, розробника документа, країна; назву заявника, країна заявника; сферу застосування об'єкта експертизи (можливий споживач); сферу реалізації (через роздрібну торгівлю, аптечну мережу, для промислового використання, без права реалізації через роздрібну мережу); назву виконавця експертизи, номер протоколу; термін дії; відповідального за дотримання вимог; примітки, опис ознак об'єкта експертизи; медичні вимоги безпеки для життя і здоров'я людини (критерії безпеки, показники, їх граничнодопустимі рівні, встановлений конкретний термін придатності тощо), яким повинен відповідати об'єкт експертизи, з якими має ознайомитись і які зобов'язується виконувати заявник – власник об'єкта експертизи, а також які є предметом подальшого державного санітарно-епідеміологічного нагляду; перелік відповідних методів їх контролю, які повинні бути перевірені в ході експертизи стосовно можливості застосування для контролю об'єкта експертизи; рекомендації щодо

експертної комісії, установи, закладу державної санітарно-епідеміологічної служби, надається головному державному санітарному лікарю на затвердження, при цьому до висновку додається протокол експертизи, підписаний керівником та членами експертної комісії.

Г.с. у двох примірниках затверджує власним підписом та печаткою головний державний санітарний лікар або вповноважені ним заступники, яким делеговані повноваження в установленому порядку. Після затвердження Г.с. вноситься до реєстру висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи і йому присвоюється відповідний номер. Висновок вважається дійсним тільки за наявності номера реєстрації в реєстрі.

Перший примірник Г.с. видається заявнику після затвердження і внесення до реєстру. Другий примірник Г.с. та протокол експертизи зберігаються в Департаменті державного санітарно-епідеміологічного нагляду МОЗУ. Документи, надані заявником на експертизу, проекти висновків та протоколи експертизи зберігаються в установах (закладах) державної санітарно-епідеміологічної служби чи комісіях протягом терміну, визначеного відповідною категорією документів згідно із законодавством.

Існує три види Г.с.: 1. На продукцію; 2. На вид діяльності (роботи, послуг); 3. На технічну документацію (ТУ). Термін дії Г.с. становить: на продукцію – до п'яти років або під контракт; на дослідну партію продукції – до одного року; на види діяльності, роботи послуги – безстроково, за винятком тимчасових і сезонних робіт; на проектну документацію – безстроково, або на конкретний термін у разі обґрунтованої необхідності.

Туржанський В.А.

місяця, періодичності та обсягів перевірок об'єкта в ході державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

На кожен об'єкт експертизи готується окремий Г.с. згідно з Державним класифікатором продукції та послуг (ДКПП) ДК 016-2010 або УКТ ЗЕД ДК 017-98. Підготовлений Г.с., підписаний керівником

ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ (англ. The Global Competitiveness Index) – узагальнюючий показник оцінки національної конкурентоспроможності, який враховує мікроекономічні і макроекономічні основи національної конкурентоспроможності. Розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ), яка була запропонована у 2005 р., заснованій на комбінації загальнодоступних статистичних даних (на 1/3) і результатів глобального опитування керівників компаній (на 2/3) у країнах, охоплених дослідженням (у 2013 р. – 144 країни). З метою виміру даних у Г.І.к. використовуються статистичні дані, а саме: кількість осіб, що навчається, державний борг, дефіцит бюджету і середня тривалість життя, які отримують від організацій, що мають міжнародне визнання, зокрема, Організації об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), МВФ і Всесвітньої організації охорони здоров'я. Крім того, у Г.І.к. використовуються дані щорічного опитування керівників ВЕФ з метою охоплення тих понять, котрі вимагають більш якісної оцінки або для яких відсутні міжнародні порівняльні статистичні дані відносно цілої низки

Складава 1: <i>Інституції</i> А. Державні інституції Право власності Етика і корупція Зловживання впливом Ефективність уряду Безпека В. Приватні інституції Корпоративна етика Звітність	Складава 2: <i>Інфраструктура</i> А. Транспортна інфраструктура В. Енергетична та телекомунікаційна інфраструктура	Складава 3: <i>Макроекономічне середовище</i>
Складава 4: <i>Охорона здоров'я та початкова освіта</i> А. Охорона здоров'я В. Початкова освіта	Складава 5: <i>Вища освіта та професійна підготовка</i> А. Охоплення освітою В. Якість освіти С. Навчання на робочому місці	Складава 6: <i>Ефективність ринку товарів</i> А. Конкуренція Внутрішня конкуренція Зовнішня конкуренція В. Якість умов пошту
Складава 7: <i>Ефективність ринку праці</i> А. Гнучкість В. Ефективність використання кваліфікованих співробітників	Складава 8: <i>Рівень розвитку фінансового ринку</i> А. Ефективність В. Надійність та впевненість	Складава 9: <i>Технологічна готовність</i> А. Проникнення технологій В. Використання ІКТ
Складава 10: <i>Розмір ринку</i> А. Розмір внутрішнього ринку В. Розмір зовнішнього ринку	Складава 11: <i>Рівень розвитку бізнесу</i>	Складава 12: <i>Іновачії</i>

Групи індикативних показників-чинників Г.І.к.

економік. В Україні партнером ВЕФ є Центр соціально-економічних досліджень України (CASE).

Г.і.к. базується на розрахунку 113 змінних, які об'єднані у 12 груп індикативних показників-чинників, а саме: державні інститути, інфраструктура, макроекономічні умови, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність товарних ринків, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічна готовність, обсяг ринку, рівень розвитку бізнесу, інновації.

За даними останнього звіту ВЕФ про глобальну конкурентоспроможність у 2012-2013 рр., Україна серед 144 країн посіла 73-є місце проти 82-го у 2011-2012 рр. Провідні позиції займають

Швейцарія, Сінгапур та Фінляндія, які складають трійку лідерів. Російська Федерація та Казахстан випереджають Україну за показниками конкурентоспроможності, посідаючи відповідно 67 і 51-е місця у загальному рейтингу.

Внаслідок економічних та політичних негараздів Україна втратила 16 позицій за 2009-2010 рр. Але у 2011-2012 рр. стан економіки країни покращився, що дало змогу піднятися в рейтингу на 7 позицій. А згідно із звітом ВЕФ про глобальну конкурентоспроможність за 2012-2013 рр. Україна піднялася ще на 9 позицій, продовжуючи демонструвати свої основні конкурентні переваги – освіту та ємність ринку.

Прус Л.Р.

ГОЛОВА ДЕРЖАВНОГО МИТНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ – посадова особа, яка очолювала ДМКУ у період його функціонування із грудня 1991 по листопад 1996 р. На Г. було покладено персональну відповідальність за виконання поставлених перед Державним митним комітетом України завдань і здійснення ним своїх функцій. Призначення на посаду і звільнення з посади Г. здійснювалося Указом Президента, відповідно до законодавства України. Г. мав заступників, які призначалися за його поданням у порядку, передбаченому законодавством України. Г. здійснював розподіл обов'язків між своїми заступниками,

встановлював ступінь відповідальності заступників та керівників підрозділів Комітету.

Головами ДМКУ були:

- Коваль Олексій Михайлович (грудень 1991 – березень 1993 р.);
- Колос Анатолій Вікторович (березень 1993 – вересень 1994 р.);
- Кравченко Юрій Федорович (грудень 1994 – липень 1995 р.);
- Деркач Леонід Васильович (липень 1995 – листопад 1996 р.).

Фрадинський О.А.

ГОЛОВА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – посадова особа, яка очолювала Державну митну службу України у 1996-2012 роках. Призначалася на посаду та звільнялася з посади Президентом України. Для призначення на посаду необхідне було подання Прем'єр-міністра України, внесені на підставі пропозиції Міністра фінансів України.

У межах своїх повноважень Г.: очолював ДМСУ, здійснював керівництво її діяльністю, представляв ДМСУ у відносинах з іншими органами, підприємствами, установами, організаціями; визначав пріоритети і стратегічні напрями роботи ДМСУ, затверджував план роботи ДМСУ на рік за погодженням із Міністром фінансів; розподіляв обов'язки між своїми заступниками; вносив на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо формування державної політики у митній сфері та розроблені ДМСУ проекти законів, актів Президента України, КМУ; подавав для внесення на розгляд КМУ розроблені ДМСУ проекти законів України, актів Президента України, КМУ; вносив на розгляд проекти нормативно-правових актів з питань, що належали до сфери діяльності ДМСУ; забезпечував виконання ДМСУ актів та доручень Президента України, актів КМУ; затверджував за погодженням із Міністром фінансів схвалений на засіданні колегії річний план роботи ДМСУ, заходи щодо реалізації основних напрямів та пріоритетних цілей її діяльності; звітував перед Міністром фінансів про виконання річного плану роботи ДМСУ та покладених

на неї завдань, про усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення перевірок діяльності ДМСУ, митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, а також про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях; вносив пропозиції Міністрові фінансів щодо кандидатур на посади своїх заступників; затверджував за погодженням з Міністром фінансів структуру ДМСУ; забезпечував виконання наданих Міністром фінансів доручень; підписував накази Держмитслужби України; вносив Міністрові фінансів пропозиції щодо утворення, а також щодо ліквідації, реорганізації КМУ територіальних органів – регіональних митниць, митниць ДМСУ, затверджував їх структуру, чисельність та штатні розписи; утворював, ліквідував, реорганізовував за погодженням із КМУ та Міністром фінансів територіальні органи як структурні підрозділи апарату Держмитслужби України; затверджував положення про структурні підрозділи ДМСУ, регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації; призначав на посади за погодженням із Міністром фінансів та головами відповідних місцевих державних адміністрацій, звільняв з посад керівників регіональних митниць, митниць, призначав на посади за погодженням із Міністром фінансів, звільняв з посад заступників керівників регіональних митниць, митниць; призначав на посади та звільняв з посад за погодженням із Міністром фінансів керівників і заступників керівників структурних підрозділів апарату

ту ДМСУ, призначав на посади та звільняв з посад інших державних службовців і працівників апарату ДМСУ; розглядав питання щодо присвоєння працівникам митної служби спеціальних звань, їх заохочення; приймав рішення про притягнення посадових осіб ДМСУ до дисциплінарної відповідальності та звільняв за здійснення правопорушення відповідно до положень МКУ, Дисциплінарного статуту митної служби України та інших актів законодавства України; вносив подання щодо відзначення працівників ДМСУ державними нагородами; затверджував порядок кадрового резерву для заміщення посад, призначення на які здійснюється Головою ДМСУ, забезпечував організацію підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ДМСУ; забезпечував взаємодію ДМСУ із визначеним Міністром фінансів структурним підрозділом Міністерства фінансів України; забезпечував дотримання порядку обміну інформацією між Міністерством фінансів та ДМСУ.

ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ МЕКСИКИ

(англ. Servicio de Administracion Tributaria) – орган федерального уряду, підпорядкований Департаменту податкової адміністрації (ДПА – орган непрямого підпорядкування Міністерству фінансів та кредиту). Основними завданнями є: управління процесом збору федеральних податків, контроль за ввезенням/вивезенням товарів через кордон, контроль за дотриманням законодавства, управління ризиками.

ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСПУБЛІКИ КУБА

(The Aduana General de la Republica – ісп., General Customs of the Republic of Cuba – англ.) – є органом державного управління, що очолює організаційно-управлінську структуру митної служби Республіки Куба, яку визначено у Законодавчому

Г. міг мати декілька заступників, у тому числі одного першого.

Керівниками ДМСУ були:

- Деркач Леонід Васильович (грудень 1996 – квітень 1998 р.);
- Соловков Юрій Петрович (травень 1998 – листопад 2001 р.);
- Каленський Микола Миколайович (листопад 2001 – лютий 2005 р.);
- Скомаровський Володимир Володимирович (березень 2005 – вересень 2005 р.);
- Єгоров Олександр Борисович (вересень 2005 – грудень 2007 р.);
- Хорошковський Валерій Іванович (грудень 2007 – січень 2009 р.);
- Макаренко Анатолій Вікторович (січень 2009 – березень 2010 р.);
- Калетнік Ігор Григорович (березень 2010 – листопад 2011 р.).

Фрадинський О.А.

Митні функції податкової адміністрації Мексики: застосування законодавства, що регулює роботу митниці та визначає митні методи і процедури; внесення коригувань під час розгляду правильності нарахування мита, компенсаторних квот та інших засобів регулювання й контролю ЗЕД; перевірка об'єктів ЗЕД, що транспортуються; перевірка транзитних транспортних засобів іноземного походження; визначення податків на ЗЕД та інших податків, згідно із Законом про загальний податок на імпорт, Законом про податок на додану вартість та іншими постановами, такими як митна оцінка товарів на базі митного законодавства; встановлення походження і стану товарів згідно з чинною класифікацією.

Г.м.у. очолює керівник Генеральної Адміністрації, який призначається на посаду Президентом. Керівник Г.м.у. є сполучною ланкою між установою і іншими державними установами, приватним сектором у питаннях, вирішення яких покладено на митне управління.

Попель С.А.

декреті «Митниця Республіки Куба». Система митних органів має вертикальну структуру, не залежить від місцевих органів влади та складається з Г.м.у., територіальних (регіональних) відділень митниці та митниць. Рівні системи митних органів: перший рівень – це начальник Г.м.у.; другий рівень – це територіальні делегати, начальники регіональних відділень митниці; третій рівень – це керівники митниць і глави департаментів місцевих відділень.

Основними завданнями Г.м.у. є безпека й захист соціалістичного суспільства та національної економіки, а також збирання податків, ведення статистики зовнішньої торгівлі, реалізація державної політики у сфері митних формальностей, контроль за переміщенням пасажирів та товарів. Г.м.у. відповідає за виявлення й боротьбу з незаконним

обігом наркотиків, тероризмом і контрабандою, а також за захист населення, національної промисловості й довкілля.

Основними законодавчими актами, що регулюють ЗЕД та діяльність митної служби, є: законодавчий декрет від 1996 р. № 162 «Митниця Республіки Куба» («Customs of the Republic of Cuba», Law-Decree No. 162, (1996), Указ від 1996 р. № 207 «Митні адміністративні правопорушення», Закон від 1995 р. № 77 «Про іноземні інвестиції», Законодавчий декрет від 1979 р. № 22 «Митний тариф Республіки Куба для некомерційного імпорту» (Decreto Ley No. 22 «Arancel de Aduanas de la Republica de Cuba par las importaciones sin caracter comercial»). Республіка Куба є учасницею Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська Конвенція) з 1995 р., а 2009 р. держава ратифікувала зміни до цієї Конвенції.

Особливості здійснення митних процедур наступні. Звільняються від сплати митних платежів: особисті речі, до 10 кг медикаментів, фармацевтика, крісла-каталки для інвалідів, наукові, технічні

й художні книги, записи, стрічки, слайди й фільми для освітніх цілей, протези для заміни органу або його частини, а також обладнання, книги й матеріали для сліпих, памперси для дорослих, предмети домашнього вжитку та особисті речі осіб, які прибувають до Куби на постійне місце проживання в порядку, передбаченому чинними нормами, товари для особистого користування іноземних учених та студентів, які проживають на Кубі, та матеріали, необхідні для їх досліджень. Під час свого перебування в країні вони також можуть імпортувати один комп'ютер та його периферійні компоненти, медалі й нагороди, а також предмети, одержані як подарунки або нагороди кубинським громадянам, якщо їх походження може бути доведено відповідними документами. Продукту на загальну суму в розмірі до п'ятдесяти доларів дев'яноста дев'яти центів у кожній поїздки звільняються від сплати мита. Імпорт предметів домашнього вжитку заборонено. Імпортувати товари можуть особи, які досягли 10-річного віку.

Ченцов В.В.

ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ СРСР – структурний підрозділ Народного комісаріату зовнішньої торгівлі (з 1946 р. – Міністерства зовнішньої торгівлі) СРСР (НКЗТ СРСР), який здійснював керівництво митною справою на усій території Радянського Союзу. У якості Митного управління було засновано декретом НКЗТ СРСР № 133 від 21 грудня 1921 р. Свою остаточну назву **ГМУ** отримало відповідно до декрету НКЗТ СРСР від 2 березня 1924 р. Юридичний статус **ГМУ** визначено у Митному статуті СРСР від 12 грудня 1924 р.

На **ГМУ** було покладена розробка загальних заходів роботи, інструкцій та роз'яснень до них, а також організація та керівництво боротьбою з контрабандою через митні установи на території СРСР. При здійсненні своїх повноважень **ГМУ** мало право безпосередньо видавати циркулярні розпорядження для митних установ. На території союзних республік створювалися відділення **ГМУ**, які здійснювали свою діяльність під прямим та безпосе-

реднім керівництвом **ГМУ**. У вересні 1925 р. було затверджено Положення про **ГМУ** та його нова організаційна структура. До складу управління ввійшли відділи: адміністративно-господарський, тарифний, оперативний, боротьби з контрабандою, кошторисно-розрахунковий, статистичний, а також інспекторська частина.

Після II Світової війни у складі Міністерства зовнішньої торгівлі повноваження **ГМУ** суттєво розширилися та деталізувалися. На управління було покладено наступні завдання: організація та управління митними установами СРСР; розробка питань митної політики; участь у розробці проектів міжнародних договорів та конвенцій у їх митно-тарифній частині; розробка проектів митних тарифів та вирішення питань з їх застосуванням; видання, у належних випадках, правил, інструкцій та інших розпоряджень з митної справи; нагляд за виконанням митними установами законодавчих постанов та адміністративних розпоряджень; розробка заходів по виконанню завдань у частині боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил; складання проектів фінансових кошторисів та керівництво касово-бухгалтерською справою митних установ; інші. Основними структурними підрозділами **ГМУ** в цей період були: інспекція, відділ кадрів, транзитно-вантажний, поштово-пасажирський, відділ по боротьбі з контрабандою, відділ митної статистики, відділ митної інформації, тарифів і кодифікації, фінансовий відділ та відділ постачання.

За рішенням Ради Міністрів СРСР № 222 від 12 лютого 1986 р. **ГМУ** Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР було виведено із міністерського підпорядкування та на його базі було створено Головне управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР.

Фрадинський О.А.

Прапор митних органів СРСР.

Запроваджений 29 серпня 1924 році під назвою «Кормовий прапор плавучих засобів та установ Головного митного управління».

Законодавчо підтверджений Митним кодексом СРСР в редакції 1964 року.

ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНЛЯНДІЇ (з 1 січня 2013 р. – Митниця Фінляндії). 12 лютого 1812 р. російським імператором Олександром I було схвалено створення Загального митного управління Фінського Великого Герцогства, пізніше

цю назву було змінено на Митне управління. Загальне управління митницею покладалося на уряд Фінського Великого Герцогства, тоді як Загальне митне управління відповідало за адміністрацію та виконання інструкцій. Перехід від російського Великого Герцогства до незалежної держави був

порівняно легким. В 1990 р. відбулося приєднання фінської митниці до митної системи ЄС. Митниця Фінляндії підпорядкована Міністерству фінансів. Декілька інших міністерств також мають вплив на діяльність Митниці. Для виконання основних функцій в Митниці Фінляндії створені: Департамент зовнішньої торгівлі і податків, Контрольно – правоохоронний департамент, Адміністративний департамент, Департамент Функціональних підрозділів.

Основні завдання Митниці Фінляндії: стягування мита, акцизів та податку з автомобілів, митний контроль за переміщенням товарів, ведення статистики зовнішньої торгівлі, розслідування злочинів в митній сфері.

Ченцов В.В.

ГОЛОВНЕ МИТО – див. МИТО ГОЛОВНЕ.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР

– центральний орган державного управління в галузі митної справи. Створене 12 лютого 1986 р. Постановою Ради Міністрів СРСР № 222 на базі Головного митного управління Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР. У своїй роботі керувалося Конституцією СРСР, законами, Постановами Верховної Ради СРСР, Урядом СРСР, Положенням про ГУДМК при Раді Міністрів СРСР, затвердженим Постановою Ради Міністрів СРСР від 13 липня 1987 р. № 775. Головним завданням **ГУДМК** було: розробка пропозицій у сфері митної політики СРСР та участь в її реалізації; забезпечення керівництва митною справою з метою захисту державних інтересів СРСР, а також її вдосконалення; забезпечення державного митного контролю за дотриманням міністерствами, відомствами, об'єднаннями, підприємствами і особами встановленого порядку переміщення через державний кордон СРСР товарів та іншого майна, транспортних засобів, предметів особистого споживання, радянської валюти, іноземної валюти, інших валютних цінностей; здійснення боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил та ін. Встановлювалось, що **ГУДМК**, митниці, митні пости, митні уповноважені, підприємства та організації, підвідомчі **ГУДМК**, становлять єдину систему Головного управління державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР. У складі **ГУДМК** діяли навчальні центри, транспортні підприємства, склади, установи ЖКГ, медично-оздоровчі та спортивні заклади.

У структурному відношенні центральний апарат **ГУДМК** складався з головних управлінь, управлінь і відділів. У **ГУДМК** утворювалась колегія на чолі з начальником Головного управління. До її складу входили заступники начальника Головного управління, керівники структурних підрозділів

апарату і начальники окремих митних установ. З метою підвищення ефективності митного контролю, посилення боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями у 1987 р. в системі **ГУДМК** було введено Статут про дисципліну працівників державного митного контролю СРСР (затверджений Постановою Ради Міністрів СРСР від 9 жовтня 1987 р. № 1130.) Статут передбачав низку заохочень за позитивні результати в роботі, а також серйозні адміністративні та службові стягнення працівникам галузі за порушення ними своїх посадових обов'язків.

За своїми повноваженнями і правами Головне управління отримало статус, прирівняний до статусу союзного міністерства. Положення закріпило непідвладність митних органів місцевим, у тому числі обласним і республіканським, управлінським структурам. В оперативну роботу митниць не могли втручатися й партійні органи, які на той час мали всю повноту влади на місцях. Всі організаційні, кадрові та господарські питання роботи митниць вирішувалися безпосередньо в **ГУДМК**. Мито, митні збори, інші надходження митниць у повному обсязі перераховувалися в центр. Таким чином, Українська РСР, як і інші національно-територіальні утворення Радянського Союзу, була відсторонена від формування митної політики та організації митної справи.

26 березня 1991 р. Верховна Рада СРСР, у зв'язку з вимушеною децентралізацією зовнішньоекономічної сфери і послабленням командних методів управління економікою, прийняла новий Митний кодекс СРСР. Водночас була прийнята Постанова Верховної Ради СРСР про утворення Митного комітету СРСР, на підставі якого 15 червня 1991 р. Указом Президента СРСР **ГУДМК** було ліквідовано.

Гальський К.Є.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ПО МИТНИЦІ ТА АКЦИЗАМ ГРЕЦІЇ. Поряд із формуванням сучасної грецької держави, її оборонних механізмів, ство-

рених для захисту своєї територіальної цілісності та для забезпечення збору необхідних ресурсів для функціонування держави 25 березня 1833 р.

була створена Грецька армія і Грецька митна адміністрація. Грецька митниця була підпорядкована Міністерству економіки і фінансів.

У 1961 р. Греція підписала Угоду про асоціацію з Європейським Економічним Співтовариством, а 28 травня 1979 р. було підписано договір із приєднання Грецької Республіки до Європейського Економічного Співтовариства, що набув чинності з 01 січня 1981 р.

При цьому також реорганізовувалась і митна служба. Так, в 1977 р. створюється Головне митне управління. В його функції входять обов'язки нарахування та стягнення акцизів, а також обов'язок контролю за переміщенням товарів, оподатковуваних акцизами (алкогольної продукції, тютюнових виробів та нафтопродуктів). Це призвело до перейменування Головного митного управління на Головне управління по митниці та акцизам. **Г.у.** очолює

Генеральний директор та підпорядковується Міністерству економіки і фінансів Греції.

Головними функціями **Г.у.** є захист національних фінансових інтересів та ЄС, безпека громадян; захист від незаконної торгівлі з одночасною підтримкою законної підприємницької діяльності; зміцнення конкурентоспроможності підприємств шляхом застосування електронних митних систем; охорона культурної спадщини; контроль за контрабандою наркотиків, зброї, вибухових речовин та інших заборонених товарів.

Г.у. інтенсивно працює над адаптацією та автоматизацією митних процедур з метою полегшення торговельних операцій. Процедури автоматизації дозволили з липня 2009 р. подавати митні декларації та документи в електронному вигляді. Метою єдиного вікна є можливість економічним операторам одноразово подати в електронному вигляді інформацію згідно митного та не митного законодавства ЄС під час транскордонного переміщення товарів.

Митна діяльність Греції сильно залежить від якості людських ресурсів. Тому **Г.у.** інвестує в підготовку кадрів для митної служби. При цьому, **Г.у.:** проводить освітню і професійну підготовку персоналу; робить акцент на змішане навчання; професійне та регулярне навчання для всіх співробітників; організовує спеціалізовані семінари з митних питань; створює систему стимулів у вигляді моральної та фінансової винагороди.

Туржанський В.А.

ГОЛОВЩИНА – особливий («поголовний») податок у Київській Русі, що сплачували за кожну людину («за голову»), яка пересувалася на транспортному засобі – на возі або в човні. **Г.** стягувалась у

розмірі від 0,5 до 6 грошей у різних місцевостях. **Г.** застосовувалась також у Великому Князівстві Литовському поряд із обісткою.

Ченцов В.В.

ГРАВЮРА (фр. graver- вирізати) – спосіб розмноження малюнка за допомогою друкарської форми з дерева, металу або каменю. Цей вид гра-

*Р.Штейн. Запорожці на розвідці.
Гравюра на дереві. 1893 р.*

фічного мистецтва з'являється VI –VII ст. у Китаї, а з XIV-XV ст. – у Західній Європі.

Основні види **Г.**: випукла **Г.** (ксилографія, лінографія); заглиблена **Г.** (різцева, офорт); плоска **Г.** на камені – літографія (хромолітографія, вискрібання, розмивання).

Г. називається оригінальною, якщо вона вся (включаючи обробку дошки) виконана самим художником. Репродукційна **Г.** – це та, що відтворює живопис з різним ступенем повноти та точності. На старих **Г.** зустрічаються такі скорочені визначення виконавців: pinx (pinxit – написав, зобразив) – для визначення автора оригінала, що відтворювався; del (delineavit – намалював) – для визначення художника; sc (sculpsit- вирізав) – для визначення гравера; imp (impessit – надрукував) або exc (excudit – відтиснув, виготовив) – для визначення друкаря.

В результаті друку з форми отримують рівнозначні відтиски, кожний з яких вважається оригіналом, хоча й не унікальним, але розмножуваним. Оригіналом вважається не тільки авторський чи підписаний автором відтиск (естамп), а й машин-

ний відтиск з дошки, гравірований художником (Г. у книжці). У ХХ ст. авторська Г. стала сигнатурною, тобто поруч з підписом художника проставляється

порядковий номер відтиску і цифра загальної кількості відтисків тиражу даної Г. (наприклад, 1/100).

Калашникова О.Л.

ГРАМОТА ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ – заохочувальна відзнака, встановлена з лютого 2006 р., якою нагороджувались посадові особи Держмитслужби України, регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних установ і органі-

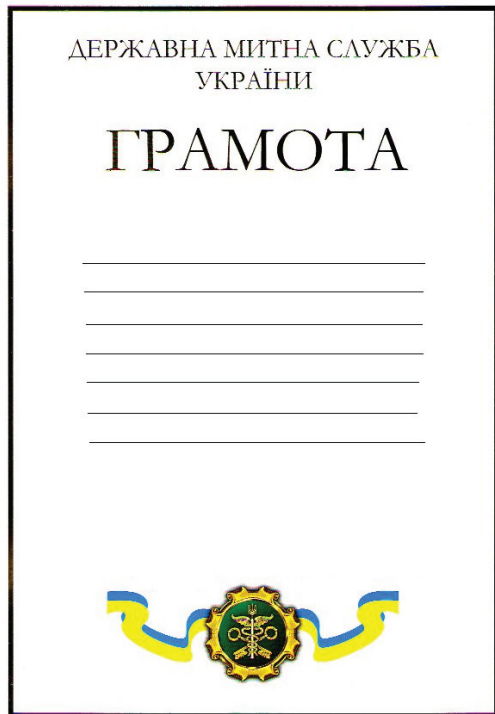
зацій за зразкове виконання службових обов'язків, професіоналізм, виявлену ініціативу й високу результативність у роботі. Г. також нагороджувались: трудові колективи митних органів за високі досягнення при виконанні завдань, покладених на митну службу України, з нагоди урочистих подій, ювілейних дат тощо; представники центральних та місцевих органів виконавчої влади, державні, політичні, громадські діячі, науковці, іноземні громадяни та інші особи за плідне співробітництво з митною службою України, спрямоване на реалізацію державної політики в галузі митної справи.

Подання про нагородження Г. вносились на ім'я Голови Держмитслужби України заступниками Голови Держмитслужби України, керівниками структурних підрозділів Держмитслужби України та начальниками інших митних органів. У поданні зазначались конкретні результати роботи посадової особи митного органу чи досягнення колективу, що стали підставою для подання клопотання про нагородження.

Про нагородження посадових осіб і колективів митних органів Г. видавався наказ Держмитслужби України. У зв'язку з нагородженням Г. посадовим особам митної служби виплачувалася грошова винагорода за рахунок і в межах фонду оплати праці відповідного митного органу. Г. вручалась в урочистій обстановці Головою Держмитслужби України або за його дорученням керівниками митних органів. Дублікат утраченої Г. не видавався.

Відповідно до Указу Президента України від 31.05.2012 №365/12 «Про відомчі заохочувальні відзнаки» Г. було скасовано.

Прус Л.Р.

ГРАФІКА (грец. grapho – пишу, маюю, шкрябаю) – вид образотворчого мистецтва, де використовуються інструменти, якими можна писати, шкрябати, креслити, малювати і де головними зображувальними засобами є контурна лінія, штрих, пляма, а також тон аркуша.

За способом виконання та можливістю тиражування графічні зображення поділяють на: унікальну Г. – рисунок (від слова риска), колаж, аплікація, фотомонтаж; друковану Г. (гравюри, естампи, літографії, шовкографія); комп'ютерну Г.

Окрема область Г., що має давньосхідне походження – це епіграфіка, мистецтво шрифту, каліграфія. За жанрами Г. класифікується як: станкова – твори самостійного значення, якими можна прикрашати вітрини, стіни тощо: рисунок, естамп, лубок; книжкова – складова частина книги: ілюстрації, віньетки, заставки, кінцівки, ініціали (буквиця у середньовічних рукописах); мініатюра (від лат. *miniatur* – кіновар, сурик) – малюнки у середньовічних рукописах зроблені суриком або кіновар-

*Т.Шевченко. Кара шпіцрутенами.1856-1857 рр.
Рисунок. Туш, бістр.(станкова графіка)*

Невідомий художник. Приїзд Аскольда і Діра до Києва Радзивілівський літопис. XV ст. (книжкова графіка)

рю; журнальна та газетна Г. близька до книжкової.

За цільовим призначенням виділяють: прикладну або промислову Г., яка включає художнє проектування поштових, грошових, товарних знаків, етикеток (один з різновидів інтелектуальної власності), емблем тощо; екслібрис, плакат.

Відповідно до ЗУ «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» та Додатка 1 до

Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України, затвердженої Наказом Міністерства культури і мистецтв України від 22.04.2002 р. № 258 об'єктом митного контролю є такі вироби графічного мистецтва: оригінальні художні твори Г., художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва; старовинні книги та інші видання, що становлять історичну художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції; манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи; рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції; паперові грошові знаки до 1960 р. включно.

Необхідність надання дозвільних документів на переміщення цих видів культурних цінностей зумовлена датою виготовлення графічних виробів й зазначена у Додатку 1 до Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України.

Калашникова О.Л.

ГРЕЙГ САМУЇЛ ОЛЕКСІЙОВИЧ (1827 – 1887 рр.) – російський військовий, державний діяч, Міністр фінансів (1878 – 1880), член Державної ради, почесний член Петербурзької Академії наук.

Народився 9 грудня 1827 р. в Миколаєві, Херсонської губернії. Дід Г. – Самуїл Карлович – видатний адмірал. Батько – Олексій Самуїлович – не менш відомий адмірал, який сприяв відновленню боєздатності Чорноморського флоту, що значно

знизилась за роки війни з Наполеоном.

Г. виховувався в Пажеському корпусі в Петербурзі, навчання закінчив у 1845 р. в чині корнета лейб-гвардії Кінного полку. У віці 26 років одружився із Олександрою Макаровою. В сім'ї було дві доньки – Юлія і Олександра.

Під час Кримської війни був ад'ютантом головнокомандуючого князя Меншикова, приймав участь в обороні Севастополя, де отримав контузію.

В 1855 р. розпочав службу в Морському міністерстві, де працював до 1866 р. В 1874 призначений Державним контролером.

В 1878 р. Г. зайняв місце М.Х. Рейтерна на посту Міністра фінансів. Був послідовним прихильником скорочення державних витрат і переходу до політики протекціонізму. Перебував на даній посаді два з половиною роки. Це були важкі часи для Росії: ліквідація військових витрат, закаспійська війна, чума, тощо. У Г. не було чіткої програми виходу з кризи і тому він був змушений звернутись до податків та позик. При ньому був введений податок на пасажирські квитки і товари, які переміщувались швидкісними потягами, горілчані вироби обкладено додатковим акцизним збором, збільшено акциз із пива, тютюну. Відбулось значне обмеження безмитного ввезення заліза, чавуну, деталей верстатів, яке було введено у 1861 р. О.М. Княжевичем для заохочення розвитку машинобудування в Росії. Але всі ці заходи були неефективними, тому що звичайних доходів не могло вистачати не тільки на повсякденні потреби, але й на покриття військових витрат. Більших успіхів Г. досяг при залученні позик. Він не вдавався до допомоги іноземних банкірів,

а діяв через російські банки зі сплатою комісійних в 0,5%.

Політика Міністерства фінансів за часи керування Г. суттєво не змінилась, часто піддавалась критиці з боку населення, яке було невдоволене нововведеними податками, самого Міністра звинувачували у нерішучості. Граф С.Ю. Вітте в своїх спогадах писав про Г.: «В финансах он был чрезвычайно слаб, вообще это был один из наиболее слабых министров финансов России». У 1880 р. Г. був звільнений з посади Міністра фінансів, а на його місце призначений Абаза Олександр

Агейович, відомий як спеціаліст саме в цій сфері.

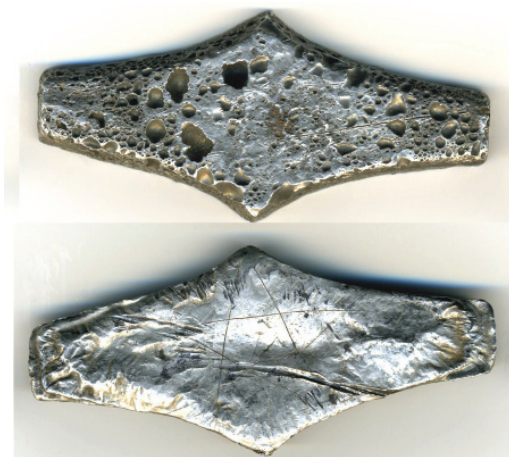
Помер Г. в Берліні 9 березня 1887 р., похований на Смоленському кладовищі в Санкт-Петербурзі.

За життя нагороджений багатьма найвищими орденами та медалями. Після смерті Г. Імператорською Академією наук було засновано премію «імені генерал-ад'ютанта С.А. Грейга» за найкращу наукову роботу в сфері фінансів. Залишив невеликий щоденник часів Кримської війни з цікавими судженнями про війну та припущеннями щодо поразки в ній.

Дворнічена І.М.

ГРЕНАДА (англ. Grenada) – див. ОФШОРНА ЗОНА ГРЕНАДА.

ГРИВНЯ – вагова грошова одиниця Давньоруської держави і незалежної України, карбувалася зі срібла, рідко – золота. Спочатку (IX ст.) вага Г. дорівнювала одному фунтові – 400 гр. У X–XII ст. впала до половини фунта–200 гр. У XIII–XV ст. вага срібної Г. продовжувала зменшуватися і становила 1/7 фунта. У XVIII ст. у Москві почали карбувати срібні десятикопійчні монети, які носили назву Г. (звідси – гривеник). Вони були в обігу в Україні до 1920 р.

Київська гривня (1080-1240 роки)

З падінням царату і створенням Української Народної Республіки Центральна Рада приступила до ґрунтового регулювання економіки краю, торговельної, фінансової, податкової та митної системи. У порядку денний стало принципове питання випуску власних грошей. У січні 1919 р. було проведено грошову реформу. Відповідно до Закону Директорії УНР від 6 січня 1919 р. «Про українську грошову одиницю», єдиним законним засобом платежу на території УНР була визначена Г.. Разом з паперовими грішми за рішенням Директорії УНР планувався випуск золотої, срібної та мідної монети. Для карбування нових монет Міністерству фінансів УНР передавалися всі пам'ятники російських царів в Україні, які мали бути терміново демонтовані. Золоту Г. планувалося карбувати з портретом Т.Г.Шевченка, срібну – із зображенням будинку Центральної Ради. Однак міжнародна ситуація та події на фронтах не дали можливості впровадити ці заходи у життя.

З серпня 1996 р. Г. – єдина офіційна грошова одиниця незалежної Української держави. Вона випускається НБУ як у паперових купюрах, так і у колекційних ювілейних золотих, срібних і мельхіорових монетах різної вартості. В обіг, відповідно до Указу Президента України від 25 серпня 1996 р. «Про грошову реформу в Україні», уведена також сота частина Г.– копійка.

Гальський К.Є.

ГРОМАДСЬКА РАДА ПРИ ДЕРЖАВНІЙ ПОДАТКОВІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ – добровільне, некомерційне, суспільно-громадське об'єднання підприємців-платників податків, діяла з листопада 2011 р. і до створення Указом Президента України від 24.12.2012 №726/2012 Міністерства доходів і зборів України шляхом реорганізації ДПСУ та ДМСУ. Членами Ради були 63 представники громадських організацій (асоціацій, союзів), які виявили бажання брати участь в роботі Г.р. при ДПСУ і рішенням Установчих Зборів були обрані до складу Ради. Основною метою Г.р. було сприяння реформуванню ДПСУ відповідно до світових вимог і стандартів, створення умов для реалізації громадянами конституційного права на участь

в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів податкової служби, сприяння поліпшенню якості обслуговування податковою службою платників податків, налагодження партнерських відносин з громадськістю та ін.

Відповідно до структури Г.р., керівництво її діяльністю здійснювали: Голова, його заступник і голови постійно діючих комісій Г.р. при ДПСУ. У складі Г. діяло 4 постійно діючі комісії, котрі провадили консультації з широким колом платників податків і здійснювали регулярний діалог з ДПС з усіх питань, що входили до компетенції податкового відомства. Це, зокрема, комісії з таких питань: експертно-апеляційна комісія Г.р. при ДПС України; з

питань запобігання та протидії корупції; з питань модернізації податкової служби, міжнародного співробітництва та адаптації законодавства України до права ЄС; з питань реформування податкового законодавства, методології оподаткування та адміністрування податків.

Згідно Положення про **Г.р.** при ДПСУ, затвердженого Установчими зборами **Г.р.** в листопаді 2011 р., на **Г.р.** при ДПС України були покладені наступні завдання: підготовка пропозицій керівництву Податкової служби стосовно Орієнтовного плану проведення консультацій з громадськістю, а також відносно проведення інших громадських заходів, не передбачених таким планом; опрацювання та подання ДПС України обов'язкові для розгляду пропозицій щодо підготовки проектів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної податкової політики та вдосконалення роботи ДПС України; прове-

дення відповідно до законодавства громадської експертизи та громадської антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів, у тому числі з питань оподаткування; здійснення громадського контролю за врахуванням ДПС України пропозицій та зауважень громадськості, а також дотриманням нею нормативно-правових актів, спрямованих на запобігання та протидію корупції; інформація громадськості про свою діяльність, прийняті рішення та їх виконання на офіційному веб-сайті ДПС України та в інший прийнятний спосіб відповідно до чинного законодавства України; узагальнення та подання ДПС України даних про пропозиції громадських організацій щодо вирішення питань, які мають важливе суспільне значення та стосуються сфери оподаткування, а також пропозицій щодо реформування ДПСУ та ін.

Трусов С.І.

ГРОМАДСЬКА РАДА ПРИ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ

– постійно діючий колегіальний виборний консультативно-дорадчий орган, утворений при ДМСУ для забезпечення участі громадськості в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю ДМСУ, налагодження ефективної взаємодії з громадськістю та бізнесом, врахування громадської думки під час формування та реалізації митної політики. **Г.р.** при ДМСУ діяла до створення Указом Президента України від 24.12.2012 №726/2012 Міністерства доходів і зборів України шляхом реорганізації ДПСУ та ДМСУ

Точкою відліку в історії існування громадських рад при органах виконавчої влади України взагалі, та **Г.р.** при ДМСУ зокрема, можна вважати 31 липня 2004 р. – дату видання Указу Президента України № 854/2004 «Про забезпечення умов для більш широкій участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». КМУ 15.10.04 було видано постанову № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» означало створення та формалізацію організаційно-правових засад для створення громадських рад при органах виконавчої влади України. 15 грудня 2004 р. була утворена **Г.р.** при ДМСУ як орган з визначеними статусом, функціями та організаційною структурою. Зокрема, наказом Держмитслужби України від 15.12.04 № 894 «Про створення Громадської ради при ДМСУ України» було затверджено склад **Г.р.** при ДМСУ у кількості 5 осіб та Положення.

Представниками громадськості у першій **Г.** при ДМСУ було лише двоє осіб. Три члена **Г.р.** при ДМСУ були штатними працівниками ДМСУ, а очолював її заступник Голови Служби – Анатолій Педешко. В березні 2005 р. відбулося реформування **Г.р.** при ДМСУ. Склад в кількості 60 чоловік було затверджено наказом Держмитслужби від 24 березня 2005р. № 202. Керівний склад **Г.р.** при

ДМСУ вперше обрано з представників громадськості. Головою Ради обрано Сергія Трусова. Створено Секретаріат та 4 комітети: комітет з питань ЗЕД – об'єднав представників суб'єктів ЗЕД; комітет з питань міжнародних перевезень – об'єднав представників перевізників, експедиторів; комітет з питань митного оформлення та декларування – об'єднав представників митних брокерів, декларантів, митних складів; комітет по роботі з фізичними особами – об'єднав представників організацій, які працюють з фізичними особами, що перетинають кордон.

Члени **Г.р.** при ДМСУ брали участь в робочій групі з питань перегляду регуляторних актів, в обговоренні та запровадженні Державної програми «Контрабанда – стоп», в опрацюванні нормативних актів з митної справи а також в роботі телефонного довіри за участю працівників Держмитслужби, Прикордонної служби, СБУ та членів Ради імпортів.

З метою вдосконалення консультацій між громадськістю та ДМСУ наказом Держмитслужби від 30.06.2005 р. № 599 на базі **Г.р.** при ДМСУ було створено Громадську колегію при Голові ДМСУ. Після проведення громадської експертизи за результатами діяльності Ради було прийнято рішення щодо зміни структури дорадчого органу. Обрано секретаріат, голову та двох заступників за напрямками: відповідальний за організацію обговорення та внесення пропозицій до проектів законодавчих та інших правових актів, підготовлених ДМСУ та іншими органами державної влади, які стосуються митної справи; відповідальний за організацію моніторингу чинних законодавчих актів з метою виявлення тих із них, що можуть породжувати контрабанду та корупцію в митній системі.

Наприкінці 2010 р., з виходом постанови КМУ від 03.11.10 № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», кардинальним чином змінилися за-

гальні організаційно-правові засади створення та діяльності громадських рад при органах виконавчої влади України. Серед основних нововведень – регламентація процедури створення громадських рад, встановлення граничних термінів повноважень рад, формалізація окремих моментів внутрішньої діяльності та деякі інші. Але найголовнішим нововведенням стало закріплення, за встановленням посередництвом громадських рад, нової моделі взаємовідносин між органами виконавчої влади та громадськістю. Зокрема, введення для кандидатів (щодо набуття членства у громадській раді) нової вимоги щодо приналежності до інститутів громадянського суспільства обумовило набуття громадськими радами ролі подвійного представництва: прямого – представництва інститутів громадянського суспільства, та опосередкованого – представництва громадськості, яку, в свою чергу, представляють такі інститути.

22 лютого 2011 р. відбулися Установчі збори, на яких було покладено початок діяльності нової Г.р. при ДМСУ. Членами Г.р. при ДМСУ стали пред-

ставники громадських, благодійних організацій, професійних спілок, асоціацій, організацій роботодавців та недержавних засобів масової інформації. До складу Ради увійшли 67 членів. Головою Ради обрано Олега Платонова.

Діяльність Г.р. при ДМСУ спрямовувалась на виконання завдань, визначених законодавчими та нормативно-правовими актами України у сфері громадянського суспільства: сприяння реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами; забезпечення врахування громадської думки в процесі підготовки й організації виконання рішень ДМСУ; координація роботи громадських рад при регіональних митницях, митницях; надання методологічної допомоги громадським радам при митницях з питань, пов'язаних з організацією проведення консультацій з громадськістю та виробленням за їх результатами узгоджених пропозицій щодо формування та реалізації митної політики.

Трусов С.І.

ГРОМАДСЬКІ РАДИ ПРИ РЕГІОНАЛЬНИХ МИТНИЦЯХ, МИТНИЦЯХ. Влітку 2006 р. Секретаріат Громадської колегії при Голові Держмитслужби звернувся до громадськості із зверненням щодо створення Громадської ради при ДМСУ та громадських рад при Регіональних митницях, митницях. Ідея створення рад була підтримана громадськістю, тому Секретаріат, відповідно до постанов КМУ № 1378 2004 р. та № 215 2006 р., розробив проекти Положень Громадських рад при ДМСУ та митницях. Для обговорення з громадськістю ці проекти були розміщені на сайтах фірм «Поверхность» та «Інтес» та у засобах масової інформації.

14 серпня 2006 р. робоча група Секретаріату Громадської колегії при Голові ДМСУ на своєму засіданні розглянула пропозиції, які надійшли до проекту наказу від громадськості, та внесла пропозиції щодо змін до проекту наказу Держмитслужби з приводу створення Громадських рад у центрі та на місцях. У жовтні 2006 р. остаточну редакцію

положень про Громадську раду при ДМСУ та регіональних митницях, митницях було доопрацьовано і знову оприлюднено в засобах масової інформації та на Інтернет-сайтах.

26 грудня 2006 р. відбулись установчі збори, на яких було створено Громадську раду при Державній митній службі України. Станом на січень 2007 р. було створено 39 Г.р. при регіональних митницях, митницях. Голови цих рад увійшли до складу Громадської ради при ДМСУ. Наказом ДМСУ № 248 від 26 березня 2007 р. було затверджено склад Правління Громадської ради при ДМСУ.

ДМСУ залучала громадські ради при регіональних митницях, митницях до участі в селекторних нарадах, на яких порушувались різні питання: від впровадження електронного декларування, графіку роботи митниці до обговорення діючих нормативно правових актів, проектів наказів, умов і порядку впровадження МКУ.

Трусов С.І.

ГРОСС-ТЕРМС (англ. gross terms.) – умови фрахтування, згідно з якими всі витрати на оплату навантажувально-розвантажувальних робіт, враховуються у фрахтовій ставці і покладаються на судновласника. Фрахтувальник зобов'язаний подавати вантаж до борту судна або відвозити вантаж від борту судна з такою швидкістю, з якою судно може видавати або приймати його. Таким чином, відповідно до умов Г.-т. фрахтувальник, не несучи витрат на оплату вантажних робіт, несе відповідальність за їх інтенсивність.

Одними із різновидів умов Г.-т., вживаними в трамповому судноплаванні, є «лінійні умови» (liner terms), які при перевезенні масових вантажів трактуються як обов'язок перевізника забезпечити приймання і здачу вантажу на припортовому складі з

оплатою його доставки із складу в трюми судна та з трюмів судна на склад. Отже, в цьому випадку фрахтувальник звільняється не лише від витрат по вантажних операціях, але і від відповідальності за їх тривалість. Як правило, відповідно до «лінійних умов» вантаж приймається і здається лінійними перевізниками біля борту судна або на причальному складі перевізника. Звільнення фрахтувальника від витрат по вантажних операціях, звільняє його і від відповідальності за їх тривалість. При цьому, однак, передбачається обов'язок фрахтувальника подавати вантаж до борту судна або відвозити від нього з такою швидкістю, з якою судно може приймати або видавати його. Іншим різновидом умови Г.-т. є умова «су-палан» (sous palan), вживане при перевезеннях в середземноморських портах Італії та Фран-

ції. Відповідно до цієї умови вантажовідправник зобов'язаний подати вантаж до борту судна в межах досяжності суднових вантажних засобів. Подальша турбота про вантаж, його вантаження і укладання в трюмі або на палубі покладається на перевізника. При вивантаженні перевізник зобов'язаний вивантажити вантаж з трюму або з палуби, перемістити

його через поручні і опустити вертикально над причалом або ліхтером. Після цього вантаж надходить в розпорядження вантажоодержувача, який переймає на себе подальшу відповідальність за вантаж, закінчує процес вивантаження і несе всі пов'язані з цим витрати.

Неліпович О.В.

ГРОШОВА ЗАСТАВА – грошове забезпечення виконання зобов'язань громадянина щодо вивезення товарів, тимчасово ввезених на територію України та транспортних засобів, заявлених під час ввезення на митну територію України як таких, що ввозяться з метою транзиту.

Г.з. є однією із фінансових гарантій, яка надається з метою забезпечення сплати митних платежів і оплачується у валюті України або в іноземній валюті (в окремих випадках переміщення товарів територією України транзитом іноземним перевізником або уповноваженою ним особою) за курсом, встановленим НБУ.

При виконанні зобов'язання, забезпеченого **Г.з.**, сплачені кошти підлягають поверненню особі, яка внесла цю заставу, або уповноваженій нею особі не пізніше трьох банківських днів.

Повернення **Г.з.** може здійснюватися у будь-якому органі доходів і зборів, навіть якщо вона вносилася на рахунок іншого органу доходів і зборів. За письмовою заявою особи, яка внесла **Г.з.**,

або уповноваженої нею особи кошти, внесені як **Г.з.**, можуть бути використані для сплати митних платежів або для забезпечення сплати митних платежів за іншим зобов'язанням зазначеної особи перед органами доходів і зборів.

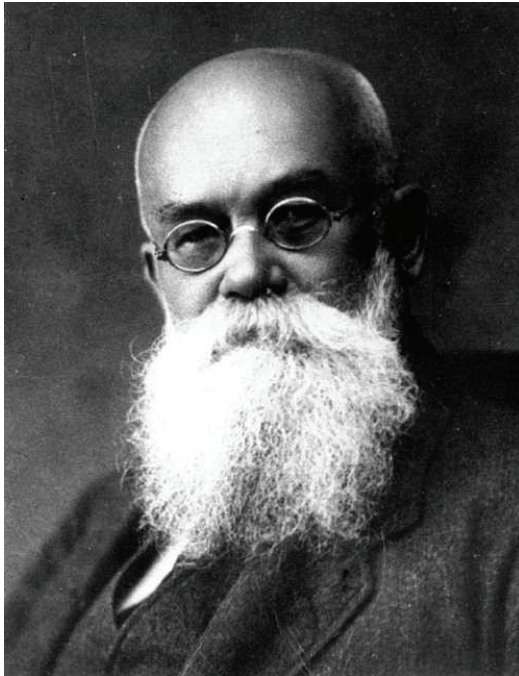
Кошти, внесені як **Г.з.**, що перебувають на рахунку органу доходів і зборів без розпорядження про їх використання протягом 1095 днів з дня їх внесення, у 30-денний строк підлягають поверненню особі, яка вносила ці кошти, або уповноваженій нею особі, а у разі неможливості такого повернення підлягають перерахуванню до державного бюджету. При невиконанні зобов'язання, забезпеченого **Г.з.**, сума митних платежів, що підлягає сплаті, перераховується до державного бюджету із сум **Г.з.**.

Порядок внесення **Г.з.** та її повернення визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Попель С.А.

ГРУШЕВСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕРГІЙОВИЧ (29.09.1866 – 25.11.1934). Видатний історик, письменник, один із фундаторів української науки, громадсько-політичний і державний діяч. Народився

1866 р. у місті Холмі (тепер м. Хелм, Польща) в родині вчителів. Працював професором історії Львівського університету. Протягом майже 15-ти років очолював Наукове товариство ім. Т.Г. Шевченка. У 1907 р. організував та очолив Українське наукове товариство у Києві. За політичну діяльність не раз заарештовувався царською владою, був засланий до Симбірська. Після повалення царату повернувся до Києва, де був обраний Головою Української Центральної Ради, а 29 квітня 1918 р. став Президентом Української Народної Республіки. За його активної участі урядові інституції УНР здійснювали широку державотворчу діяльність, спрямовану на консолідацію українського народу, розбудову демократичних засад влади, відродження української економіки, науки, культури, творення власної армії, фінансової, податкової та митної системи. У квітні 1919 р. емігрував до Праги, де організував Український соціологічний інститут, невдовзі, переїхав до Відня, продовжував займатися викладацькою та науковою діяльністю. У березні 1924 р. повернувся до Києва, очолив кафедру історії України і Археографічну комісію Всеукраїнської академії наук. У зв'язку з політичними переслідуваннями 1929 р. переїхав до Москви, був обраний дійсним членом Академії наук СРСР. У березні 1931-го за сфабрикованим звинуваченням у «контрреволюційній діяльності» був заарештований органами ДПУ. У квітні того ж року академіка звільнили, але без права повертатися до Києва. 25 листопада

1934 р., перебуваючи на лікуванні в Кисловодську, за нез'ясованих обставин після нескладної операції Г. помер. Наукова та літературна спадщина Г. нараховує майже 2 тисячі праць у галузі української та світової історії, соціології, історіографії, археології, які значно збагатили європейську й національну науку й культуру. Г. творець концепції суспільної історії України, над якою він працював усе життя і яку виклав у фундаментальній багатомній праці – «Історія України-Русі».

Великий масив його історичних досліджень присвячено відтворенню розвитку економіки Русі, формуванню внутрішньої та зовнішньої торгівлі краю, захисту його кордонів. У центрі його уваги – стосунки з Візантією, Москвою, Хозарським каганатом, Молдавським князівством тощо. У виданій 1904 (і перевиданій 1906, 1911, 1991 рр.) монографії «Очерк истории украинского народа» академік писав: «Сношения, торговля – как и в истории других народов, так и в истории украинских племен – были весьма важными факторами культурного и общественного развития государственной организации». Историк подає поглиблений аналіз контактів українських земель з Заходом, Півднем і Сходом, досліджує торговельні зв'язки Дніпровою та Дунайською дорогами, морські та сухохідльні маршрути в Південну Європу, Середню Азію та Новгород. Він довів, що шлях «із варяг в греки», як і основні сухохідльні маршрути, вже у X ст. перебували в руках київських князів. По головних торгових дорогах були розташовані гарнізони з «руських дружин» і «княжі намісники», які стягували «контрибуцію» (мити), «сирими продуктами» насамперед хутром, і водночас вели торг з тубільцями. Досліджуючи тогочасну ситуацію у сфері торгівлі та податково-митної справи, прийшов до цілком слушного висновку: «початки київської державної організації були, поза сумнівом, тісно пов'язані з інтересами київської торгівлі, так як і пізніше державні інтереси тісно переплелися з торговельними, а купецький клас – з урядовим».

Зрештою, він констатував, що «власне інтереси торговельної потреби і рахунки Київського купецького патриціату послужили тою пружиною, що пустила в рух політичне жите Києва і його системи». Всебічно проаналізував грабіжницьку торговельно-митну систему королівської Польщі, яка завдавала величезних збитків українському купецтву. Г. прискіпливо вивчив прямі та транзитні маршрути київських, львівських, подільських купців до Кафи (Феодосії), Качибей (Хаджибей-Одеса), інших генуезьких колоній, а також до Волощини, Румунії, Угорщини, Сілезії. «Проте, – стверджував історик, – розвиток торгівлі, самі прикмети, обставини обміну товарів в згаданих вище дорогах, а також у внутрішній торгівлі (насамперед в її «огнищах») – купецьких містах, великих ярмарках) торговля й промисел

перебували в тяжких кайданах середньовічної регламентації, фіскалізму й привілеїв». До неї, за його визначенням входили: «система примусових доріг, примусових станцій, складів, що заковували торгівлю в мертво вікову систему комунікації, зводили комунікаційний рух до мінімуму, забиваючи животворящого Духа промисла й торгівлі – свободну конкуренцію». Тиснула, – писав автор, – й надзвичайно розвинена й до абсурду доведена «система митних і торговельних оплат. Крім оплат пограничних (власне то, з нім. Zoll) були мита (myto, нім. Maut) внутрішні, державні й приватні. Далі, такі оплати як мостове, гребельне, перевізне, пашне й ін. І різнородні ринкові побори – торгове, ярмаркове, помірне, шутоване, сохачне і т.п.». Здирства й побори королівських й магнатських митників або «драч і лупежество» панували скрізь на території Королівства Польського. Побори рік від року зростали». Купці й міщани рішуче протестували проти протиправних дій митних службовців, неодноразово зверталися з цього приводу до королівського уряду. Однак здирства продовжувались. Г. повністю поділяв турботи українського купецтва й підприємницьких кіл і в наступному активно відстоював їхні інтереси, усіляко підтримував прагнення українського торгового стану до зміцнення економічно-го та фінансового потенціалу України.

Очоливши Українську Центральну Раду, Г. надавав великого значення справі організації та впорядкування фінансів, банківської та податково-митної системи молодій державі. Вже у грудні 1917 р. Рада з ініціативи свого Голови приймає рішення щодо друкування українських грошей – карбованців. При цьому один карбованець мав бути забезпечений 17,424 долями щирого золота. В Україні організовується Державний скарб, казначейство, відкриваються інші фінансові установи. Належне місце в законотворчій діяльності УЦР зайняла податково-митна проблематика. Формується новий державний фіскальний апарат. У складі Генерального секретарства фінансів створюється департамент митних зборів, якому доручається керівництво митною справою по всьому периметру державного кордону України. З метою забезпечення митного контролю в Раздвильові, Гусятині, Збаражжі, Новоселиці створюються митниці. В системі збройних сил Республіки формується прикордонна варта. Перший президент України і керівництво Уряду планували й інші ефективні заходи зі зміцнення державного кордону, вдосконалення діяльності митниць і подолання контрабанди. Але втілити ці плани у життя, на жаль, не судилося. Ситуація на фронтах і дестабілізація політичної обстановки в столиці зірвали перспективні плани Г. стосовно розбудови нової демократичної Української держави у зв'язку з чим він був змушений емігрувати на Захід.

Гальський К.Є.

ГУАМ – регіональне об'єднання (політико-консультативний форум) чотирьох держав: Грузії, України, Азербайджанської Республіки та Республіки Молдова. В основі утворення цієї форми співробітництва лежить єдність позицій країн із подібними політичними й економічними зовнішніми орієнтаціями. Заснування політико-консультативного форуму **ГУАМ** відбулося 10 жовтня 1997 р. в Страсбурзі під час саміту Ради Європи, під час якого було схвалено Спільне комюніке глав України, Грузії, Азербайджану й Молдови. У цьому документі було зафіксовано рівень політичного зближення й практичного співробітництва між країнами цієї групи, спільність позицій з ключових міжнародних проблем й процесів у пострадянському просторі. 24 квітня 1999 р. під час Вашингтонського саміту президентів країн-членів до **ГУАМ** приєднався Узбекистан. Розширене таким чином об'єднання держав отримало назву **ГУУАМ**. Однак 5 травня 2005 р. Узбекистан вийшов з організації, що зумовило повернення початкової назви. Штаб-квартира об'єднання розташована у Києві.

В **ГУАМ** існує статус спостерігача і партнера. Організація заявила про свою відкритість до співробітництва з третіми державами і міжнародними організаціями, які поділяють її цілі і принципи, а також готові брати участь в реалізації спільних ініціатив.

Спільні економічні інтереси держав **ГУАМ** сконцентровані навколо питань транспортування прикаспійських енергоносіїв та прокладання нових транзитних маршрутів через Кавказький регіон, розвитку інвестиційної діяльності між державами **ГУАМ**, створення спільних підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, в галузі машинобудування, енергетики і транспорту. Іншим важливим напрямом співпраці в межах **ГУАМ** – є проблеми безпеки й стабільності в регіоні. Співпраця делегацій країн **ГУАМ** в рамках міжнародних організацій, в першу чергу ООН та ОБСЄ, реалізується на постійній основі, що включає регулярні консультації з метою обговорення тих чи інших питань, які виникають під час роботи та тор-

куються інтересів країн **ГУАМ**, вироблення спільних позицій. Започатковано механізм головування національних делегацій країн **ГУАМ** у рамках міжнародних організацій. В 2003 р. **ГУАМ** був наданий статус спостерігача в Генеральній асамблеї ООН.

Найвищим органом об'єднання **ГУАМ** є щорічна зустріч глав держав країн-учасниць **ГУАМ**, виконавчим органом – Рада міністрів закордонних справ країн **ГУАМ**, робочим органом – Комітет національних координаторів (КНК **ГУАМ**), до складу якого входять координатори по одному від кожної країни-учасниці **ГУАМ**. Координацію співробітництва між країнами **ГУАМ** на галузевому рівні покладено на вісім Робочих груп – з питань енергетики, транспорту, з торговельно-економічних питань, з питань інформатики та телекомунікацій, культури, науки та освіти, туризму, боротьби з тероризмом, організованою злочинністю і розповсюдженням наркотиків. Для розвитку співробітництва ділових кіл було утворено Ділову раду **ГУАМ**. В 2004 р. заснована Парламентська асамблея **ГУАМ**, до складу якої входять три комітети: політичний; торговельно-економічний; з питань науки, культури і освіти.

Країнами-членами об'єднання прийнято Ялтинську Хартію **ГУУАМ** (2001 р.); Конвенцію держав-учасниць **ГУАМ** про взаємне надання допомоги з консульських питань (2001 р.); Положення про Раду міністрів закордонних справ країн **ГУАМ**; Угоду про створення зони вільної торгівлі між країнами-учасницями **ГУАМ**; Угоду про співробітництво між Урядами держав-учасниць **ГУАМ** у сфері боротьби з тероризмом, організованою злочинністю і іншими небезпечними видами злочинів.

За Ялтинською Хартією цей консультативний форум отримав статус міжнародної регіональної організації – «Організація за демократію і економічний розвиток – **ГУАМ**». В Хартії були перелічені не лише цілі **ГУАМ**, але й оговорені організаційні структури.

Згідно з Статутом основними цілями **ГУАМ** є: ствердження демократичних цінностей, забезпечення верховенства права і поваги до прав людини; забезпечення сталого розвитку; зміцнення міжнародної та регіональної безпеки й стабільності; поглиблення європейської інтеграції для створення спільного простору безпеки, а також розширення економічного і гуманітарного співробітництва; розвиток соціально-економічного, транспортного, енергетичного, науково-технічного і гуманітарного потенціалу; активізація політичної взаємодії і практичного співробітництва в сферах, що становлять взаємний інтерес. **ГУАМ** є суб'єктом міжнародного права, має власний бюджет. Рішення в органах **ГУАМ** приймаються за участі всіх сторін на основі консенсусу шляхом узгодження без проведення голосування.

Барановський О.І.

ДАВАЛЬНИЦЬКА СИРОВИНА – сировина, яка є власністю одного суб'єкта підприємницької діяльності (замовника) і передається іншому суб'єкту підприємницької діяльності (виробнику) для виготовлення товарів (продукції) без переходу права власності на таку сировину. До прийняття ПКУ поняття **Д.с.** застосовувалось лише по відношенню до тих видів сировини, які використовувались у виробництві піддакцизних товарів.

Згідно із ЗУ «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» (втратив чинність у зв'язку із новим МКУ від 13.03.2012 р. № 4495-VI) **Д.с.** визначалась як сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, ввезені на митну територію України іноземним замовником (чи закуплені іноземним замовником за іноземну валюту в Україні) або вивезені за її межі українським замовником для використання у виробленні готової продукції.

Д.с. не може бути придбана іноземним замовником на митній території України за національну валюту України або отримана ним в результаті проведення різних, у тому числі товарообмінних

операцій. Право власності при ввезенні **Д.с.** на митну територію України та виготовлену з неї готову продукцію належить виключно іноземному замовнику. При розрахунку вартості **Д.с.** у вартості готової продукції враховуються вартість всієї вивезеної (ввезеної) **Д.с.** та витрати по доставці цієї сировини до виконавця. Зазначимо, що втрата чинності ЗУ «Про операції з **Д.с.** у зовнішньоекономічних відносинах» у зв'язку із набранням чинності МКУ у 2012 р. не призвела до закріплення у ньому поняття **Д.с.**.

Поняття **Д.с.** визначається у ПКУ, згідно з якою **Д.с.** – сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі. Отже, **Д.с.** не обмежується лише тими видами сировини, які використовуються у виробництві піддакцизних товарів.

Вакульчик О.М.

ДАТА ВИНИКНЕННЯ ПОДАТКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (англ. date of tax liabilities) – це момент з якого у суб'єкта підприємницької діяльності виникають зобов'язання перед державою у сфері оподаткування. У сфері ЗЕД час настання такої дати регламентується МКУ в якому зазначено, що датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є дата подання органу доходів і зборів митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання органом доходів і зборів у випадках, визначених чинним законодавством. Момент виникнення податкового

зобов'язання платника податку визначається календарною датою.

Варто підкреслити, що дата виникнення податкових зобов'язань не співпадає зі строком сплати податків та платежів. ПКУ визначено, що строком сплати податку та збору є період який розпочинається з моменту виникнення податкового зобов'язання платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку визначеному податковим законодавством. Строк сплати податків встановлюється відповідно до податкового законодавства, для кожного податку окремо.

Івашова Л.М.

ДВОКАНАЛЬНА СИСТЕМА МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ ГРОМАДЯНАМИ (англ. Dual system of customs control of goods and vehicles crossing the customs border of Ukraine citizens) – це спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один з двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Канал, позначений символами зеленого кольору (зелений коридор), призначений для декларування шляхом вчинення дій громадянами, які переміщують через митний кордон України товари в обсягах, що не підлягають оподаткуванню митними платежами та не підпадають під встановлені законодавством заборони або обмеження щодо ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території і не підлягають письмовому декларуванню. Канал, позначений символами червоного кольору («чер-

воний коридор»)), призначений для всіх інших громадян.

Громадянин самостійно обирає відповідний канал для проходження митного контролю. Обрання «зеленого коридору» вважається заявою громадянина про те, що переміщувані ним через митний кордон України товари не підлягають письмовому декларуванню, оподаткуванню митними платежами, а також не є забороненими або щодо

яких немає обмежень щодо ввезення на митну територію України або вивезення за її межі. Громадяни, які проходять (проїжджають) через «зелений коридор», звільняються від подання письмової митної декларації. Звільнення від подання письмової митної декларації не означає звільнення від обов'язкового дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон України.

Руда Т.В.

ДЕКАТА (лат. decem – десять) – у ранній Візантії різновид митного збору розміром у 10 %, що сплачувався під час в'їзду в імперію, був запроваджений Юстиніаном I (527–565). Із впровадженням нового мита пов'язано зростання мережі нових митних пунктів.

Походження **Д.** пов'язано зі зміною структури та порядку стягування митних платежів. Якщо раніше за право продавати на імперських ринках привозні товари торговець сплачував 12,5 % мито (октаву) відразу після укладання угоди купівлі-продажу, то із введенням змін, митний збір у 10 % збирався безпосередньо під час в'їзду в імперію на спеціально обладнаних станціях, а податок з торговельної угоди – безпосередньо під час оформлення угоди в місцях продажу або в магістратських конторах.

ДЕКЛАРАНТ – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування. Відповідно до МКУ **Д.** мають право виступати: 1) при переміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України або при зміні митного режиму щодо товарів на підставі зовнішньоекономічного договору, укладеного резидентом, – резидент, яким або від імені якого укладено цей договір; 2) в інших випадках – особа, яка відповідно до законодавства України має право вчиняти щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення юридично значущі дії від свого імені.

Д. можуть бути тільки резиденти, крім випадків переміщення через митний кордон України: громадянами – особистих речей, транспортних засобів особистого користування та інших товарів для особистих, сімейних чи інших потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності; особами, що мають пільги (дипломатичні представництва іноземної держави, члени дипломатичного персоналу представництва та члени їх сімей; члени адміністративно-технічного персоналу дипломатичного представництва іноземної держави та члени їх сімей; консульські установи іноземних держав та члени їх персоналу; іноземні дипломатичні і консульські кур'єри; представники та члени делегацій іноземних держав; міжнародні організації, представництва іноземних держав при них, а також їх персонал; посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій в Україні) – товарів, у зв'язку із ввезенням яких

Авансовий характер 10 % митного збору в сукупності з ліквідацією податкових пільг значно зачепив інтереси великих торговельних корпорацій. Вони автоматично перенесли свої витрати на покупців, що призвело до різкого зростання цін та невдоволення населення. У свою чергу уряд Юстиніана I був змушений установити державну монополію на торгівлю певними групами товарів, зокрема предметами розкоші та продуктами першої необхідності. Активна участь держави в монополійній торгівлі призвела до зникнення необхідності оподатковувати торгові угоди в монополізованому секторі товарообміну, хоча все ще залишала державі можливість стягувати мито з привозних товарів. Усе це засвідчувало зниження ролі непрямих податків у економічній політиці візантійської держави VI ст.

Колесников К.М.

на митну територію України та вивезенням їх за межі цієї території такі пільги надаються; представництвами іноземних фірм – товарів, що не підлягають відчуженню та призначені для службового користування цих представництв при декларуванні у митні режими тимчасового ввезення, реекспорту, транзиту, а також імпорту щодо товарів, ввезених для власних потреб таких представництв; іноземними перевізниками – товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються територією України прохідним транзитом; інших випадків, коли відповідно до законодавства України нерезидент має право розпоряджатися товарами на митній території України.

Підприємства можуть бути **Д.**, за умови перебування їх на обліку в органах доходів і зборів України. Громадяни можуть бути **Д.** після досягнення ними 16-річного віку.

Д. може здійснювати декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення самостійно або уповноважувати інших осіб на здійснення декларування від свого імені. Декларування товарів, що належать громадянам, може здійснюватися цими громадянами або іншими громадянами, уповноваженими на це власниками зазначених товарів нотаріально посвідченими дорученнями.

Д. зобов'язаний: здійснити декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення відповідно до порядку, встановленого МКУ; на вимогу органу доходів і зборів пред'явити товари, транспортні засоби комерційного призначення

ня для митного контролю і митного оформлення; надати органу доходів і зборів передбачені законодавством документи і відомості, необхідні для виконання митних формальностей; у випадках, визначених МКУ та ПКУ, сплатити митні платежі або забезпечити їх сплату відповідно до МКУ; у випадках, визначених МКУ та іншими законами України, сплатити інші платежі, контроль за справлянням яких покладено на органи доходів і зборів.

Перед подачею митної декларації **Д.** має право дозволу органу доходів і зборів здійснювати фізичний огляд товарів з метою перевірки їх відповідності опису (відомостям), зазначеному у товаросупровід-

них документах, брати проби та зразки товарів.

У випадках та в порядку, визначених МКУ, **Д.** має право вимагати від органу доходів і зборів випуску товарів, за умови забезпечення сплати митних платежів. У разі самостійного декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення **Д.**, відповідальність за вчинення порушення митних правил у повному обсязі несе **Д.** Особа, уповноважена на декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені **Д.**, має такі самі обов'язки, права і несе таку саму відповідальність, що й **Д.**

Потушинська О.П.

ДЕКЛАРАЦІЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ – документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим. **Д.м.в.** подається у разі: якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються комісійна та брокерська винагорода, вартість ящиків тари, упаковки, пакувальних матеріалів, роялті та інших ліцензійних платежів, витрати на страхування товарів та їх транспортування до порту, аеропорту, або іншого місця ввезення на територію України, витрати на навантаження, вивантаження та обробку товарів за умови що вони не включалися до ціни; якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати: на оплату за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування

або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання, витрати на транспортування після ввезення; податки, які справляються в Україні; якщо покупець та продавець пов'язані між собою. В інших випадках **Д.м.в.** подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи. **Д.м.в.** не подається, у тому числі у випадках, зазначених вище, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

У **Д.м.в.** наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене. Форма **Д.м.в.** та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Д.м.в. подається в установленому порядку органу доходів і зборів, що здійснює митне оформлення товарів, разом з митною декларацією на оцінювані товари. При поданні митної декларації на паперовому носії **Д.м.в.** подається на паперовому носії та супроводжується її електронною копією. **Д.м.в.** на паперовому носії подається в одному примірнику, який залишається у справах органу доходів і зборів. За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи **Д.м.в.** на паперовому носії може подаватися в двох примірниках, один з яких з відповідними відмітками органу доходів і зборів повертається декларанту або уповноваженій ним особі.

Д.м.в. складається з основного аркуша та додаткового, який заповнюється на товари одного-трьох найменувань. Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), до основного аркуша **Д.м.в.** додається додатковий аркуш А.

Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену із застосуванням другорядних методів (за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (анало-

ФОРМА
декларації митної вартості

1) Продавець	Для відправки митного органу
2(а). Покупець	
2(б). Декларант	3. Умови поставки
Увага! За подання недостовірних відомостей декларант та або уповноважена ним особа несуть відповідальність згідно з Митним кодексом	4. Реквізити документів, що підтверджують заявлену митну вартість
	5. Номер і дата прийняття митним органом рішення щодо відомостей, зазначених у графах 9 - 11 ДДВ
6. Митна вартість товарів, визначена із застосуванням методу (необхідно позначити 'X'):	
1) основного - за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)	☐
2) другорядного:	
а) за ціною договору щодо ідентичних товарів	☐
б) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів	☐
в) на основі віднімання вартості	☐
г) на основі додавання вартості (обчислена вартість)	☐
г) резервного	☐
7. Обґрунтування обрання методу визначення митної вартості із зазначенням причини не застосування основного методу	

гічних) товарів, на основі віднімання вартості, на основі додавання вартості (обчислена вартість) та резервного), до основного аркуша **Д.м.в.** додається додатковий аркуш Б.

За наявності в партії товарів більше трьох найменувань до основного аркуша **Д.м.в.** залежно від методу визначення митної вартості додається

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ВАНТАЖ – документ установленого зразка, що вміщує транспортні характеристики вантажу та умови його безпечного морського перевезення, а також заяви вантажовідправника про належну підготовку вантажу до транспортування.

Д.п.в. і додаткові документи оформлюються державною, російською, англійською мовами, зрозумілими учасникам транспортного процесу. У **Д.п.в.** і документах, що її доповнюють, слід встановлювати терміни їх чинності.

Підтвердження інформації про вантаж з використанням систем електронної обробки даних і техніки електронного обміну даними може застосовуватися як доповнення до документації в оригіналі.

Д.п.в. заповнюється за формами міжнародного зразка. Додатковими документами до **Д.п.в.**,

ДЕКЛАРУВАННЯ (англ. Declaration) – це операція, яка є складовою частиною процедури розміщення товарів і транспортних засобів під визначений митний режим або по завершенню дії такого режиму. **Д.** здійснюється шляхом заявлення за встановленою формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. При застосуванні письмової форми декларування можуть використовуватися як електронні документи, так і документи на паперовому носії.

Д. товарів і транспортних засобів є одним з обов'язкових умов переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України і виконує такі функції: забезпечує органи доходів і зборів необхідними для митних цілей відомостями про переміщувані через кордон товари і транспортні засоби; служить підтвердженням за-

необхідна кількість додаткових аркушів А та Б.

Д.м.в. заповнюється державною мовою за допомогою комп'ютера. При застосуванні **Д.м.в.** на паперовому носії **Д.м.в.** друкується декларантом або уповноваженою ним особою на білому папері формату А4.

Фрадинський О.А.

необхідність подання яких у цій декларації визначає спеціалізована організація, є:

- Свідоцтво про укладення і кріплення вантажу в контейнері (транспортному засобі);

- Свідоцтво про стан вантажу на час навантажування;

- Свідоцтво про відповідність тари (упаковки) вимогам ГОСТ 26319-84.

Визначення додаткових документів до **Д.п.в.** та поширення їх переліку спеціальною інформацією про вантаж, його вибухонебезпечність, про здійснення та результати радіаційного обстеження вантажу може бути встановлено, якщо це прямо передбачено чинним законодавством України щодо мореплавства.

Туржанський В.А.

конності здійснюваних декларантом (особою, яка провадить **Д.**) дій щодо товарів і транспортних засобів, які розміщені під обраний митний режим; носити контрольну функцію, суть якої полягає в тому, що на основі **Д.** органи доходів і зборів перевіряють відповідність декларованих відомостей про товари і транспортні засоби фактичним даним.

Електронне **Д.** здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках. Декларації у вигляді паперових та електронних документів мають однакову юридичну силу. У системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, створюється акредитований центр сертифікації ключів, який безоплатно надає територіальним органам зазначеного центрального органу виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях та підприємствам усі необхідні послуги електронного цифрового підпису. Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними. Перелік відомостей, що підлягають внесенню до митних декларацій, обмежується лише тими відомостями, які є необхідними для цілей справляння митних платежів, формування митної статистики, а також для забезпечення додержання вимог законодавства.

Митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється органами доходів і зборів на підставі митної декларації, до якої декларантом залежно від митних

формальностей, законодавчо установлених для митних режимів, та заявленої мети переміщення вносяться такі відомості, у тому числі у вигляді кодів: заявлений митний режим, тип декларації та відомості про особливості переміщення; відомості про декларанта, уповноважену особу, яка склала декларацію, відправника, одержувача, перевізника товарів і сторони зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), а в разі якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) укладено на підставі посередницького договору, – також про іншу, крім сторони зовнішньоекономічного договору (контракту), сторону такого посередницького договору; відомості про найменування країн відправлення та призначення; відомості про транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для міжнародного перевезення товарів та/або їх перевезення митною територією України під митним контролем, та контейнери; відомості про товари: найменування, торговельний опис, торговельна марка та виробник товарів, код товару згідно з УКТ ЗЕД, найменування країни походження товарів (за наявності), опис упаковки (кількість, вид), кількість у кілограмах (вага брутто та вага нетто) та інших одиницях виміру, фактурна вартість товарів, митна вартість товарів та метод

її визначення, відомості про уповноважені банки декларанта, статистична вартість товарів; відомості про нарахування митних та інших платежів, а також про застосування заходів гарантування їх сплати: ставки митних платежів, застосування пільг зі сплати митних платежів, суми митних платежів, офіційний курс валюти України до іноземної валюти, у якій складені рахунки, на день подання митної декларації, спосіб і особливості нарахування та сплати митних платежів, спосіб забезпечення сплати митних платежів (у разі застосування заходів гарантування їх сплати), відомості про зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), та його основні умови; відомості, що підтверджують дотримання встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення товарів через митний кордон України; відомості про документи, що надаються для митного контролю разом з митною декларацією відповідно до МКУ; довідковий номер декларації (за бажанням декларанта).

Органам доходів і зборів забороняється вимагати внесення до митної декларації будь-яких інших відомостей. Перелік товарів, що не підлягають обов'язковому письмовому **Д.**, визначається у законодавчому порядку.

Руда Т.В.

ДЕМПІНГ (англ. dumping – скидання) – продаж товарів, робіт, послуг на ринку за штучно заниженими цінами. **Д.** може використовуватися при продажі товарів, робіт, послуг як на внутрішньому ринку, так і на зовнішньому. В країні – імпортері **Д.** розглядається як ввезення на митну територію країни товару, роботи, послуги за ціною, нижчою від порівнянної ціни на подібний товар, роботу, послугу у країні експорту, яке заподіює шкоду національному товаровиробнику подібного товару, роботи, послуги. В міжнародному законодавстві під **Д.** розуміють експорт товару, роботи, послуги за ціною, що: нижча собівартості експортованого товару, роботи, послуги; нижча ціни, за якою даний товар, робота, послуга продається на внутрішньому ринку країни виробника-експортера або на ринку іншої третьої країни.

На практиці підприємства застосовують **Д.** як засіб недобросовісної конкуренції з метою завоювання або розширення ринку збуту та витіснення з цього ринку основних конкурентів, у подальшому з встановлення монополічних цін на свою продукцію.

В залежності від терміну дії, засобів, які використовуються, схем, за якими здійснюється **Д.**, його поділяють на: тимчасовий **Д.** – реалізація товарів, робіт, послуг за заниженими цінами протягом відносно короткого терміну до досягнення поставленої підприємством мети; постійний **Д.** – реалізація товарів, робіт, послуг за заниженими цінами протягом відносно тривалого часу до досягнення поставленої мети та протягом деякого часу

після її досягнення; валютний **Д.** – експорт товарів, робіт, послуг за цінами, які нижчі ринкових за рахунок девальвування (зниження) курсу валюти в країні експортера; соціальний **Д.** – реалізація товарів, робіт, послуг за заниженими цінами за рахунок застосування низького рівня оплати праці (використання дешевої робочої сили) при виробництві товарів, робіт, послуг; ціновий **Д.** – експорт товарів, робіт, послуг за ціною, нижчою ціни їх реалізації на внутрішньому ринку країни – експортера; вартісний **Д.** – реалізація товарів, робіт, послуг за ціною, яка нижча їх собівартості виробництва; випадковий (спорадичний) **Д.** – епізодичний експорт товарів за заниженими цінами у зв'язку з тим, що у експортера накопичилися великі запаси товарів, а реалізація на внутрішньому ринку даних товарів неможлива через насиченість внутрішнього ринку; непрямий **Д.** – реалізація товару, роботи, послуги за заниженими цінами до країни-імпортера через країну, в якій ці ціни не є демпінговими; прихований **Д.** – експорт товару, роботи, послуги за ринковою ціною для пов'язаної або близької особи, яка в подальшому продає товари на відповідному ринку за заниженими цінами.

Міжнародними правилами Всесвітньої торгівельної організації використання **Д.** забороняється. З метою захисту національного виробника та усунення порушень антидемпінгового законодавства країна, в яку імпортується товар, що є об'єктом **Д.**, може застосовувати антидемпінгове мито.

Медвідь Ю.О.

ДЕНАРІЙ (denarius, від лат. deni – по десять, дослівно – «складений з десяти») – римська срібна монета часів Республіки і перших століть Імперії, одна з найпоширеніших монет на територіях, що знаходилися під владою або впливом Риму. Спочатку вага **Д.** дорівнювала 6,8 г (1/48 римського

*Римський денарій
часів імператора Марка Аврелія*

ДЕНЬ ВЕТЕРАНІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – відзначають щорічно 29 травня – у день створення Всеукраїнської громадської організації «Спілка ветеранів митної служби

ДЕНЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – професійне свято працівників ДМСУ. Враховуючи важливу роль митної служби у забезпеченні єдності та цілісності митної території України, розширенні та зміцненні зовнішньоекономічних зв'язків із зарубіжними

ДЕНЬ ПРАЦІВНИКА ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ – професійне свято працівників Міндоходів. Враховуючи значну роль органів доходів і зборів у забезпеченні єдності та цілісності податкової і митної політики держави свято встановлене Указом Президента України

ДЕНЬГА – старовинна срібна монета яка чекалася на території сучасної Росії у XIV-XVIII ст. Вва-

*Московська деньга царя Бориса Годунова,
близько 1600 року*

фунта), наприкінці III ст. до н. е. була проведена офіційна стандартизація **Д.** – 4,55 г, що дорівнювало 10 ассам й дало назву монеті. За часів пізньої Республіки та Імперії маса **Д.** постійно зменшувалася: під час правління Августа вміст срібла впадо до 3,9 г (близько 1/84 римського фунта), за Нерона – до 3,4 г (1/96 римського фунта), наприкінці III ст. н. е. – до 3 г. Вміст срібла в **Д.** часто змінювався з різноманітними політичними та економічними обставинами. В результаті кризи III ст. н. е. під час правління Галлієна (253–268) **Д.**, наприклад, був мідним із тонким шаром срібла. Після розпаду Римської імперії **Д.** продовжував використовуватися. Араби, які завоювали велику частину Римської імперії, карбували свій власний золотий динар, від якого пішли назви багатьох сучасних валют мусульманських країн. В італійській, іспанській, португальській, словенській і каталонській мовах слова, похідні від denarius сьогодні означають поняття «гроші».

На території України срібні **Д.** імператорів Траяна, Адріана, Луція Вера, Марка Аврелія та Коммода (II ст. н. е.) перебували в обігу аж до V ст. Масштаби використання римських **Д.** були дуже значними. Інколи у скарбах фіксувалося по декілька тисяч монет, а всього монетних знахідок у яких присутні **Д.**, було зафіксовано до 1500.

Колесников К.М.

України», яка існує з 2001 р. з метою захисту прав та інтересів ветеранів митної служби України.

Прус Л.Р.

ми країнами свято встановлене Указом Президента України Л.М. Кравчука від 22.06.1992 р. № 353. Відзначалося щорічно 25 червня – в день прийняття ВРУ у 1991 р. ЗУ «Про митну справу в Україні».

Фрадинський О.А.

В. Януковича від 11.10.2013 № 554/2013. Відзначається щорічно 18 березня – в день затвердження Указом Президента України №141/2013 Положення про Міністерство доходів і зборів України.

Прус Л.Р.

жається, що її назва походить від срібної індійської монети – танки, яка перебувала в обігу на території Персії, Середньої Азії і Поволжя та яку татари називали тенга. Залежно від місця чеканки **Д.** відрізнялися формою, вагою та легендою.

Вважається що перші **Д.**, так звані московки, було відчеканено у Московському князівстві за часів Дмитра Донського (кінець XIV ст.). У Новгороді емісію **Д.** (новгородок) розпочато у 1420 р., а у Пскові (псковок) – 1425 р. Вага перших московських **Д.** становила 1,02 грами, новгородських – 0,94 грама, псковських – близько 0,76 грама. Із часом вага монет змінювалася – якщо при Дми-

трі Донському вага московської **Д.** становила 1,02 грама, то вже за князювання його сина Василя Дмитровича – зменшилася до 0,75 грама, а після грошової реформи 1534 р. дві московські **Д.**, вагою у 0,34 грама обмінювали на одну новгородську **Д.** вагою у 0,68 грама. Оскільки на новгородській **Д.** чеканився вершник із списом (на російській мові – копейом) то вона отримала назву копійки, а московська **Д.** – півкопійки. Таким чином московський рубль складався із 100 новгородських **Д.**, або ж 200 московських.

Виготовлення **Д.** відбувалося шляхом плющення срібної проволочки в результаті чого отримувалися заготовки монет овальної форми на аверсі та реверсі яких викарбовувалися необхідні зображення та написи. Відомі **Д.** Тверського, Суздальського, Смоленського, Нижегородського, Рязанського, Ярославського, Ростовського князівств. На початку своєї історії **Д.** карбувалася з подвійною легендою

– одна її сторона несла арабські написи, а інша – слов'янські. Окрім написів могли бути присутніми зображення людей, тварин або символу ханської влади – тамги. Наявність тамги засвідчувала васальні відносини слов'янських князівств із ханами Золотої орди. Окрім того, карбування **Д.** із арабськими написами полегшувало її обіг в татарських землях.

Починаючи з епохи Петра I **Д.** номіналом у ½ копійки карбувалася з міді, хоча відомі і срібні монети номіналом у 10 **Д.**, які карбувалися у 1701, 1703, 1713 та 1714 роках. Монети номіналом у ½ копійки карбувалися в Росії до 1917 р. У Радянському Союзі мідна монета зазначеного номіналу чеканилася в 1925, 1927, 1928, а також відомі проби монети емісії 1961 р.

В російській мові від назви перших монет княжої доби – **Д.** утворилася збірна назва платіжних засобів (грошей) – «деньги».

Фрадинський О.А.

ДЕПАРТАМЕНТ МИТНИЦЬ І НЕПРЯМИХ ПОДАТКІВ ІТАЛІЇ – входить до складу Міністерства фінансів та складається з трьох центральних управлінь: центрального управління із загальних питань, персоналу, інформації та технічних служб, центрального управління митної служби, центрального управління непрямих податків на продукцію і споживання. **Д.** створений в січні 1991 р. Департамент очолюється генеральним директором, який одночасно є директором Центрального управління митної служби.

Служби центральних управлінь розділені на адміністративні й технічні інспекції, кількість яких має бути не більше п'ятнадцяти. Генеральний директор **Д.** керує підпорядкованими службами і забезпечує виконання директив Міністерства фінансів і рішень адміністративної ради. Центральні директори здійснюють

оперативне управління підпорядкованими службами, координують діяльність інспекцій, керують діяльністю регіональних відділень для забезпечення уніфікованого управління, проводять аналіз діяльності підпорядкованих служб з метою підвищення ефективності їх діяльності, гармонізації та спрощення митних процедур.

Управління митною службою на місцях в Італії здійснюють регіональні митні управління. При управліннях діють митні лабораторії, окружні управління і, так звані, міжнародні митниці. Окружне управління в Італії – керівний орган на рівні митного округу. На чолі окружного управлін-

ня стоїть директор однієї з митниць, що входять до зони діяльності окружного управління. В Італії митниця збирає митні платежі, а також інші збори (за митні операції, збори, аналогічні внутрішнім податкам, спеціальні збори, компенсаційні збори для забезпечення функціонування митниці).

Дозволено безмитно ввезення до Італії: сигарет – 200 шт. або 50 сигар, або 250 г тютюну, алкогольних напоїв – 2 л, міцних алкогольних напоїв (більше 22%) – 0,75 л. Дозволено вивезення з Італії предметів особистого споживання і сувенірів. Для аудіо- й відеоапаратури потрібне пред'явлення товарного чека.

Кількісних обмежень на ввезення до Італії іноземної валюти немає. Проте при ввезенні суми більше 12 500 євро потрібно її письмово задекларувати, інакше 40% від суми, що перевищує 12 500 євро, буде вилучено й повернено тільки після сплати штрафу. Алкогольні, тютюнові вироби, парфумерію, каву, чай можна ввозити до Італії безмитно для власного користування (не для продажу та інших форм відчуження). Особа може безмитно ввезти до Італії товари при одночасному дотриманні двох умов: товари не мають бути призначені для продажу, загальна вартість товарів має становити не більше 175 євро (для осіб до 15 років – 90 євро). Ця умова не розповсюджується на особисті речі повсякденного вжитку. Усі питання наразі контролюються Головним митним управлінням Міністерства фінансів, у тому числі ті, що регламентуються договорами ЄС або іншими міжнародними документами. Нормативними документами, що регулюють діяльність митних органів Італії є Закон «Про митну службу Республіки Італія», Митний кодекс, Декрет «Про організацію центральних і периферійних органів Адміністрації митниць і непрямих податків», інші державні й міжнародні договори, акти.

Ченцов В.В.

ДЕПАРТАМЕНТ МИТНИХ ТА АКЦИЗНИХ ЗБОРІВ РЕСПУБЛІКИ КІПР

– перебуває у структурі Міністерства фінансів Республіки Кіпр, несе відповідальність за ефективне здійснення митного законодавства та управління акцизами. Збір податків і зборів на Кіпрі має дуже давню історію. Митна справа сягає 1878 р., коли Османська імперія орендувала острів у Великобританії після Берлінського трактату. 1960 р. Кіпр став незалежною державою. 19 грудня 1972 було підписано Угоду про асоціацію між Республікою Кіпр і Європейським Економічним Співтовариством (ЄЕС), яка передбачала створення митного союзу у два етапи.

Д і - яльність к і п р с ь к о ї м и т н и ц і полягає в наступному: захист суспільства й довкілля,

створення умов для поліпшення рівня життя через запобігання ввезення наркотиків та інших заборонених товарів, збір мит, що встановлюються **Д.**, підтримка законної торгівлі й бізнесу, збір та аналіз відповідних статистичних даних, що належать до компетенції служби.

Д. має такі основні обов'язки та функції: накладання й справляння імпорتنих мит, акцизів і податку на додану вартість на імпортовані товари; контроль руху товарів, а також накладання й справляння акцизів і ПДВ на такі товари; активна

ДЕПОЗИТИ ІМПОРТНІ – різновид нетарифних обмежень, що полягає в попередній заставі, яку імпортер повинен внести в свій банк перед закупівлею іноземного товару. Розмір застави залежить від вартості угоди. Імпортер не одержує по депозиту проценти, і через кілька місяців сума застави повертається. Протекціоністське значення **Д. і.** полягає в тому, що вони збільшують витрати імпортера під час даної операції і підвищують ціну імпортованого товару.

Д.і. – вимога до імпортера заздалегідь сплатити частину вартості товару, що ввозиться. **Д.і.** – форма економічних санкцій до імпортерів, які порушують умови й порядок імпорتنих угод, контрактів щодо обсягів, якості, комплектності продукції, яка ввозиться з-за кордону, особливо техніки, обладнання. **Д.і.** застосовуються у вигляді обов'язкових штрафних платежів на спеціальний банківський рахунок.

Найчастіше **Д.і.** застосовуються для поліпшення ситуації в платіжному балансі за допомогою скорочення імпорту, наприклад наприкінці 60-х рр. подібна система застосовувалася у Великобританії.

До спеціальних імпорتنих процедур, що застосовуються в Україні, належать: 1) застосування

участь в органах ЄС й комітетах; дотримання заборон і обмежень на імпорт, експорт і транзит товарів та ін. На Кіпрі існують регіональні митні органи в Нікосії, Лімасолі і Ларнаці. Митний підрозділ Пафос функціонує як підрозділ митного органу Лімасол. Головне управління розташовано в Нікосії. До його складу входять директор **Д.**, три головних митних і акцизних чиновники, старші митні й акцизні чиновники, збиральники мита, митні й акцизні співробітники.

Для підтримання митних процедур на Кіпрі функціонує наступна інфраструктура: ASET (боротьба з контрабандою), мобільна група, національний розвідувальний підрозділ, THESEAS (комп'ютеризовані системи). Нормативно-правова база Кіпру складається з: міжнародних договорів та зобов'язань щодо ядерної, хімічної та біологічної зброї; міжнародних документів, що стосуються нерозповсюдження та роззброєння; національних законів і положень, що передбачають застосування заборон та обмежень на імпорт і експорт різних груп товарів.

Особи мають право ввозити зі звільненням від сплати митних зборів і податків: тютюнову, алкогольну продукцію, предмети одягу та інше особисте майно, особисті ювелірні прикраси, відео-й фотокамери, яхти, прогулянкові катери й човни. При в'їзді на Кіпр і при виїзді з території країни необхідно декларувати суму ввезеної або вивезеної кіпрської або іноземної валюти та вартість переміщуваного золота, якщо вони перевищують ліміт у 7300 кіпрських фунтів.

Ченцов В.В.

процедури міжнародних торгів або аналогічних їм процедур; 2) режим попередніх **Д.і.**, що вносяться у банки. Попередні **Д.і.** – внесення суб'єктами ЗЕД на безвідсоткові рахунки в банках, які обслуговують їх на території України, на період від моменту набрання договорами (контрактами), що ними укладаються, юридичної сили до моменту проходження товарами, що поставляються згідно із зазначеними договорами (контрактами), через митний кордон України або передачі товарів іноземними суб'єктами господарської діяльності на території України, грошових коштів у валюті договору (контракту) в сумі, визначеній у встановлених відсотках до вартості відповідного договору (контракту).

Режим попередніх **Д.і.** запроваджується НБУ з метою регулювання платіжного балансу України. При цьому НБУ встановлює порядок здійснення операцій з попередніми імпортними депозитами та відносний розмір сум депозитів у процентах до вартості договору (контракту), який не може перевищувати 50 процентів. Попередній **Д.і.** відкривається не пізніше як через три робочих дні з моменту набрання договором (контрактом) юридичної сили. В разі порушення зазначеного строку або інших умов відкриття попередніх **Д.і.** до суб'єктів

ЗЕД застосовуються санкції, які визначаються порядком, затвердженим НБУ. Кошти, що надходять на рахунки попередніх **Д.і.**, відображаються на зведеному спеціальному рахунку, який відкривається кожним комерційним банком, що веде операції з попередніми **Д.і.**, на користь НБУ. Зазначені кошти знаходяться у розпорядженні НБУ.

Суб'єкту ЗЕД, що відкрив попередній **Д.і.**, відповідним банком видається довідка встановленої форми, яка є підставою для пропуску товару через митний кордон України. В разі передачі товару іноземними суб'єктами господарської

діяльності через банківсько-кредитні установи України і відсутності перетину товаром митного кордону України зазначена в цьому пункті довідка є підставою для проведення розрахунків з іноземним суб'єктом господарської діяльності через банківсько-кредитні установи України або для пропуску через митницю відповідної суми готівкою. Забороняється застосування режиму попередніх **Д.і.** щодо товарів, до яких запроваджується режим ліцензування і квотування імпорту.

Крисоватий А.І.

ДЕПОНУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ – передання органам доходів і зборів на зберігання валютних цінностей. Органи доходів і зборів у свою чергу передають отриманні цінності (крім дорогоцін-

них металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння) на зберігання до уповноважених банків.

Яковенко О.В.

ДЕПОРТАЦІЯ (лат. deportatio – вигнання, висилка) примусове переміщення осіб чи народів за межі постійного місця проживання або держави. Застосовується до іноземних громадян, апатридів, які перебувають на території країни без дозволу, або до інших осіб, визначених соціально небезпечними елементами. За часів радянської влади в СРСР відбувалась примусова **Д.** народів з їхніх етнічних територій з політичних мотивів, всупереч нормам міжнародного права і моралі. З території України найбільше депортованих було у 1944-1947 рр.

Термін **Д.** виник в кримінальному законодавстві Франції в XVIII-XIX ст. для позначення особливих видів заслання. Вперше **Д.** політично неблагонадійних в Гвіану була здійснена у відповідності до Закону про підозрілих 1791 р.

Відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, ніхто не може бути висланий з території держави, громадянином якої він є і ніякому громадянину не може бути заборонений в'їзд на територію своєї держави.

Згідно зі Римським статутом міжнародного кримінального суду від 17 липня 1998 р. «**Д.** або насильницьке переміщення населення» належать до числа злочинів проти людяності і спричиняють міжнародну кримінальну відповідальність.

Депортація народів в СРСР

В даний час термін **Д.** є синонімом адміністративного видворення і означає вид адміністративного покарання, що застосовується виключно щодо іноземних громадян або осіб без громадянства та полягає в їх контрольованому добровільному виїзді або примусовому видворенні (у тому числі під конвоем) за межі країни перебування. **Д.** здійснюється виключно на підставах, передбачених у відповідних законодавчих актах. Підставами для **Д.** є: незаконний в'їзд іноземців, порушення правил перебування в країні, або вчинення будь-якого іншого адміністративного правопорушення, а також втрата або припинення законних підстав для подальшого перебування іноземця в державі в'їзду.

Відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 1) іноземець, який законно проживає на території держави, не може бути висланий за її межі інакше ніж на виконання рішення, прийнятого відповідно до закону. При цьому він повинен мати можливість: представити аргументи проти свого вислання; наполягати на перегляді своєї справи; бути представленим компетентним органам.

Д. не застосовується до наступних категорій іноземних громадян і осіб без громадянства: що звернулися з клопотанням про визнання біженцями або про отримання притулку до закінчення розгляду їх клопотання; визнаних біженцями або такими, що отримали політичний притулок; отримали відмову у визнанні біженцями або в наданні притулку, які втратили статус біженця або позбавлені статусу біженця і які не можуть бути вислані проти їхньої волі на територію держави, де їх життя або свободі загрожує небезпека переслідувань за ознаками раси, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань; співробітників дипломатичних і консульських установ, інших осіб, які користуються дипломатичним імунітетом.

Коновалов Ю.О.

ДЕРЖАВНА ВЕТЕРИНАРНА ТА ФІТОСАНІТАРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

(Держветфітослужба України) – центральний орган виконавчої влади, утворений Указом Президента України від 9 грудня 2010 р. №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» шляхом реорганізації Державного комітету ветеринарної медицини України. Діяльність Д. спрямовується і координується КМУ через Міністра аграрної політики та продовольства України і забезпечує реалізацію державної політики у галузі ветеринарної медицини, безпечності харчових продуктів, сферах карантину та захисту рослин, охорони прав на сорти рослин, державного нагляду (контролю) за племінною справою у тваринництві.

Серед завдань Д. основними є: проведення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за здоров'ям тварин, безпечністю та якістю всіх харчових продуктів, неїстівних продуктів тваринного

походження, кормів та інших товарів, охорони території України від занесення збудників особливо небезпечних хвороб, включених до списку Міжнародного епізоотичного бюро (МЕБ), з територій інших держав або карантинних зон; аналіз причин і умов виникнення та поширення хвороб тварин, організація заходів з локалізації та ліквідації спалаху заразних хвороб, спільних для тварин і людей, підготовка пропозицій щодо профілактики та боротьби з такими хворобами; проведення моніторингу поширення та визначення біологічної характеристики збудників особливо небезпечних хвороб тварин, включених до списку МЕБ, з метою вжиття заходів, пов'язаних з епізоотичною та епідеміологічною діагностикою спалаху заразних хвороб; спрямування та координація діяльності територіальних органів Д. із забезпечення ветеринарно-санітарного та епізоотичного благополуччя, захисту життя і здоров'я людей та тварин від ризику, пов'язаного з хворобами тварин, включаючи зоонози, додержання порядку здійснення державного ветеринарно-санітарного, фітосанітарного контролю та нагляду; розроблення, затвердження та здійснення в межах своїх повноважень санітарних, ветеринарно-санітарних та фітосанітарних заходів; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патоло-

гічним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, засобами ветеринарної медицини, засобами догляду за тваринами та супутніми об'єктами, а також потужностями (об'єктами), що використовуються для їх виробництва, переробки, зберігання та обігу; здійснення державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні України та транспорті за тваринами, харчовими продуктами, неїстівними продуктами тваринного походження, репродуктивним матеріалом, біологічними продуктами, патологічним матеріалом, ветеринарними препаратами, субстанціями, кормовими добавками, преміксами та кормами, засобами ветеринарної медицини, призначеними для вирощування тварин та догляду за ними, що не мають лікувальної і профілактичної дії, супутніми об'єктами; охорона території України від занесення регульованих шкідливих організмів; виявлення, локалізація і ліквідація регульованих шкідливих організмів; запобігання проникненню регульованих шкідливих організмів у зони, вільні від таких регульованих шкідливих організмів на території України; здійснення державного контролю за дотриманням карантинного режиму і проведенням заходів із карантину рослин при вирощуванні, заготівлі, вивезенні, ввезенні, транспортуванні, зберіганні, переробці, реалізації та використанні об'єктів регулювання; реєстрація осіб, які здійснюють господарську діяльність, пов'язану з виробництвом та обігом об'єктів регулювання; здійснення державного контролю за дотриманням регламентів застосування пестицидів і агрохімікатів (тільки регуляторів росту рослин), відповідністю вимогам сертифікатів якості засобів захисту рослин, які ввозяться на територію України, вмістом у сільськогосподарській продукції та сировині рослинного походження залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів; здійснення державного контролю за додержанням регламентів зберігання, транспортування, торгівлі та застосування засобів захисту рослин; здійснення державного контролю за проведенням підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та громадянами нагляду за фітосанітарним станом рослин сільськогосподарського та іншого призначення, багаторічних і лісових насаджень, дерев, чагарників, рослинності закритого ґрунту, місць зберігання та переробки продукції рослинного походження, а також захистом їх від шкідливих організмів, додержанням технологій та регламентів застосування і торгівлі засобами захисту рослин; здійснення державного фітосанітарного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів; проведення екологічного та економічного обґрунтування доцільності захисту рослин від шкідливих організмів; сприяння: упровадженню системи ідентифікації тварин; виконанню загальнодержавних програм у галузі ветеринарної

медицини, в тому числі проведенню моніторингу залишкової кількості ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, та інших загальнодержавних програм у сферах карантину та захисту рослин, охорони прав на сорти рослин, племінної справи у тваринництві; участь у прове-

денні науково-технічної, технологічної та інноваційної політики, впровадженні у виробництво науково-технічних досягнень та передового досвіду з питань ветеринарної медицини, карантину та захисту рослин, охорони прав на сорти рослин, племінної справи у тваринництві.

Прус Л.Р.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА ПРИ УРЯДІ КИРГИЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (Customs service under the government of the Republic of Kyrgyzstan) – державний орган виконавчої влади, який здійснює безпосереднє керівництво митною справою у Киргизькій Республіці та має статус озброєного правоохоронного органу. **Д.м.с.** було утворено відповідно до указу Президента «Про утворення державної митної інспекції Республіки Киргизстан» від 31.12.1991 р.

Основними завданнями Служби є: створення сприятливих умов для суб'єктів ЗЕД при переміщенні товарів і транспортних засобів через пункти пропуску на державному кордоні; підвищення якості митного регулювання, яке

сприятиме залученню інвестицій в економіку; розробка пропозицій по вдосконаленню митного законодавства та забезпечення їх реалізації; сприяння державній безпеці, охорона життя та здоров'я громадян, захист тварин і рослин, охорона навколишнього природного середовища, захист інтересів вітчизняних споживачів при імпорті продукції; забезпечення виконання міжнародних зобов'язань держави в частині, що стосується митної справи. Для виконання покладених завдань **Д.м.с.** наділена наступними функціями: забезпечує застосування митних процедур, митних платежів та митного контролю по відношенню до товарів та транспортних засобів, що переміщуються через пункти пропуску на митному кордоні республіки; координує функції державних контролюючих органів в пунктах пропуску та місцях митного оформлення; розробляє заходи та створює умови для розвитку митної інфраструктури; регулює діяльність осіб у сфері навколомитних послуг; розробляє та вносить у встановленому порядку пропозиції по вдосконаленню та спрощенню митних процедур щодо переміщення товарів та транспортних засобів; здійснює контроль за однаковим застосуванням митного законодавства по відношенню до учасників ЗЕД; здійснює співробітництво та взаємодію з митними та іншими органами іноземних держав у сфері уніфікації та гармонізації митного законодавства; забезпечує виконання міжнародних зобов'язань країни у сфе-

рі митної справи; здійснює збір, обробку та аналіз статистичних даних у сфері митної справи, веде митну статистику, зовнішню торгівлю та спеціальну митну статистику, здійснює офіційну публікацію даних митної статистики зовнішньої торгівлі; здійснює ведення товарної номенклатури ЗЕД; здійснює запобігання правопорушенням у сфері митної справи, у тому числі разом з іншими правоохоронними органами; проводить збір та аналіз інформації про митним правопорушенням та злочинам з метою попередження нанесення збитків інтересам держави, а також захисту прав та інтересів осіб; веде методологію по провадженню справ у сфері митних правопорушень та злочинів; забезпечує створення, функціонування та вдосконалення єдиної автоматизованої системи митних органів країни; створює та розвиває матеріально-технічну та соціальну базу митних органів; проводить оцінку ефективності системи внутрішнього контролю та результативності фінансово-господарської діяльності, розробляє рекомендації за результатами такої оцінки; здійснює радіаційний контроль у пунктах пропуску на державному кордоні республіки; забезпечує участь митних органів у здійсненні заходів по захисту здоров'я і життя громадян, навколишнього природного середовища, захисту інтересів вітчизняних товаровиробників при ввезенні товарів на територію республіки.

Структурно Служба складається з Центрального апарату та регіональних митних органів до яких віднесено Центральну митницю, залізничну митницю «Північна», митницю «Манас», Східну митницю, Західну митницю, Північну оперативну митницю, Південну оперативну митницю, Джалал-Абадська митницю, Ошська митницю, Баткенську митницю, Центр професійної та кінологічної підготовки, Центр забезпечення, Представництво митної служби Киргизької республіки при митній службі Російської Федерації.

На службу в митні органи приймаються громадяни Киргизької Республіки, які не мають громадянства інших держав, закінчили вищі навчальні заклади, не старші 35 років та які відповідають діловими і особистими якостями вимогам, визначеним митним законодавством республіки. Обмеження за віком не застосовуються до осіб, які призначаються на керівні та професорсько-викладацькі посади. На посади рядового та молодшого командного складу приймаються особи які не старше 30 років, пройшли дійсну військову службу, або мають трудовий стаж не менше 2 років.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА ТУРКМЕНИСТА-НУ – орган управління, який реалізує на практиці державну політику у сфері регулювання діяльності митної системи Туркменістану, забезпечує дотримання митних міжнародних зобов'язань держави, а також веде боротьбу проти контрабанди, інших злочинів, адміністративних правопорушень у сфері своєї діяльності.

До складу **Д.м.с.** входять: Центральний апарат; Навчальний центр при **Д.м.с.**; митниці у адміністративно-територіальних одиницях (велаєтах); митниці у містах з правами велаєта; митні пости на території Туркменістану та контрольні пропускні пункти на державному кордоні; допоміжні органи **Д.м.с.**

Керівництво службою здійснює її Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом Туркменістану.

Основними завданнями, що покладені на **Д.м.с.** є:

- захист в межах своєї компетенції економічної безпеки держави;
- надання підтримки у розвитку зовнішньої торгівлі та національної економіки в цілому;
- створення сприятливих умов для пришвидшення товарообороту через митний кордон держави;
- охорона митного кордону Туркменістану в межах своєї компетенції та дотримання правил митного контролю;
- здійснення контролю за дотриманням положень про ліцензування та видачу дозволів при пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон держави;
- утримання мита, зборів (за митне оформлення, за митний супровід, збір за збереження), податків у відповідності до нормативно правових актів Туркменістану, які визначають їх розміри та регулюють порядок їх сплати;
- збір та аналіз інформації про правопорушення у сфері митної діяльності;
- застосування передбачених законодав-

ством заходів до осіб що здійснили контрабанду чи інші порушення митних правил;

- ведення митної статистики зовнішньої торгівлі, підготовка звітів про митну діяльність та надання, у встановленому порядку, такої інформації зацікавленим особам;
- забезпечення єдиного дотримання законодавчих актів держави з митної діяльності;
- підготовка та перепідготовка фахівців з митної діяльності, забезпечення підвищення їх кваліфікації;
- забезпечення дотримання міжнародних зобов'язань Туркменістану, пов'язаних із митною діяльністю.

Д.м.с. взаємодіє з правоохоронними та військовими органами Туркменістану під час проведення оперативно-розшукових, пізнавальних, профілактичних та інших заходів з метою реалізації митної політики, запобіганню порушень митних правил і здійснення аналітичної роботи.

Служба в митних органах Туркменістану відноситься до категорії військової. Основними критеріями відбору претендентів для служби є: туркменське громадянство та знання державної мови; служба в лавах Збройних сил за призовом; здатність виконувати завдання покладені на митну службу по своєму працелюбству, особистими рисами характеру, моральними і фізичними якостями, освітньому рівні та станом здоров'я; проживання та території держави. Призначення на посади військовослужбовців митної служби, переведення їх на інші посади та звільнення із займаних посад, присвоєння та позбавлення військових звань здійснюється в порядку, встановленому Законом Туркменістану «Про військовий обов'язок і військову службу». Військовослужбовці **Д.м.с.** користуються пільгами та перевагами законодавчо встановленими для військовослужбовців Збройних сил Туркменістану та забезпечуються грошовим, продовольчим та майновим утриманням. Співробітникам **Д.м.с.** забороняється займатися будь-якою оплатною діяльністю, окрім викладацької, наукової та творчої.

Контроль за діяльністю **Д.м.с.** покладено на Кабінет Міністрів Туркменістану, а нагляд за дотриманням законності – на Генерального прокурора та підлеглих йому прокурорів. Співробітники **Д.м.с.**, залежно від характеру та важкості здійснених ними правопорушень, притягуються до дисциплінарної, матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ – центральний орган виконавчої влади в галузі митної справи у 1996-2012 роках. Утворена в 1996 р. Указом Президента України від 29.11.1996 № 1145/96. **ДМСУ** була правонаступником ліквідованого ДМКУ. Діяльність **ДМСУ**

спрямовувалась і координувалась КМУ через Міністра фінансів України. **ДМСУ** очолював Голова, якого призначав на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра фінансів України, та звільняв з посади Президент України.

Колишні керівники **ДМСУ**: Коваль Олексій Михайлович (1991.12 – 1993.03), Колос Анатолій Вікторович (1993.03 – 1994.09), Кравченко Юрій Федорович (1994.12 – 1995.07), Деркач Леонід Васильович (1995.07

– 1996.11; 1996.12 – 1998.04), Соловков Юрій Петрович (1998.05 – 2001.11), Каленський Микола Миколайович (2001.11 – 2005.02), Скомаровський Володимир Володимирович (2005.03 – 2005.09), Єгоров Олександр Борисович (2005.09 – 2007.12), Хорошковський Валерій Іванович (2007.12 – 2009.01), Макаренко Анатолій Вікторович (2009.01 – 2010.03). З 22.03.2010 по 22.11.2012 **ДМСУ** очолював Калетнік Ігор Григорович.

ДМСУ входила до системи органів виконавчої влади та утворювалася для реалізації державної політики у сфері державної митної справи. Серед основних завдань **ДМСУ** був: захист економічних інтересів України, розвиток зовнішньоекономічних зв'язків; контроль за додержанням вимог митного законодавства України; використання засобів митного регулювання торговельно-економічних відносин, сприяння участі України у міжнародному співробітництві; удосконалення митного контролю, митного оформлення і оподаткування товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України; захист інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку; сприяння прискорення товарообігу та збільшення пасажиропотоку через митний кордон України; боротьба з контрабандою, запобігання порушенню митних правил.

ДМСУ з метою організації своєї діяльності: забезпечувала в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх здійсненням в митній службі України; забезпечувала в межах своїх повноважень реалізацію державної політики у сфері охорони державної таємниці, здійснювала контроль за її збереженням у митній службі; реалізовувала у межах своїх повноважень державну кадрову політику, організовувала та забезпечувала проведення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митної служби; здійснювала внутрішній фінансовий контроль за цільовим та ефективним витрачанням бюджетних коштів, зберіганням державного майна, достовірністю ведення бухгалтерського обліку в митних органах, спеціалізованих митних установах та організаціях; забезпечувала відкритість у діяльності митної служби, своєчасне інформування в

установленому законодавством порядку суб'єктів ЗЕД та громадян з питань митної справи, встановлювала та підтримувала офіційні відносини консультативного характеру з суб'єктами ЗЕД; організовувала планово-фінансову роботу в митній службі України, затверджувала кошториси на утримання регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних установ і організацій та фінансує їх, брала участь у розробленні проектів державного бюджету України і загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку України, забезпечувала організацію і ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової та бюджетної звітності в установленому порядку.

ДМСУ здійснювала свої повноваження безпосередньо та через регіональні митниці, митниці і спеціалізовані митні установи та організації. У процесі виконання покладених на неї завдань, **ДМСУ** взаємодіяла в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, профспілками та організаціями роботодавців, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, підприємствами, установами, організаціями.

Структура апарату **ДМСУ** затверджувалася Головою **ДМСУ** за погодженням із Міністром фінансів України. До апарату **ДМСУ** входили такі структурні підрозділи: Управління забезпечення діяльності Голови Служби; Організаційно-розпорядчий департамент; Департамент організації митного контролю та оформлення; Департамент митних платежів; Департамент класифікації товарів та заходів регулювання ЗЕД; Департамент кадрової роботи; Департамент фінансів, бухгалтерського обліку та звітності; Управління внутрішньої безпеки; Управління правового забезпечення; Сектор внутрішнього аудиту.

ДМСУ відповідно до покладених на неї завдань організовувала та контролювала діяльність регіональних митниць, митниці, спеціалізованих митних установ та організацій. **ДМСУ** здійснювала свої повноваження на всій митній території України, їй підпорядковувалось 27 митних органів у кожному регіоні країни відповідно до адміністративно-територіального поділу країни, а також: Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва; Департамент митних інформаційних технологій та статистики; Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями; Департамент митного аудиту, аналізу та управління ризиками; Центральне митне управління лабораторних досліджень та експертної роботи, Центр підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби; Державний науково-дослідний інститут митної справи, Автотранспортне митне господарство, Медичний реабілітаційний центр «Жемчужина».

Разумей М.М.

ДЕРЖАВНА МИТНА СПРАВА – діяльність держави із застосування, забезпечення виконання й дотримання митного законодавства та протидії його порушенню. Термін «**Д.м.с.**» як самостійно вживаний термін вперше вжито у МКУ 2012 р. До цього моменту термін використовувався як невід’ємна складова терміну «державна політика у сфері державної митної справи», який було вперше застосовано у 2011 р. Значення терміна «**Д.м.с.**» наведено у значенні терміну «митна справа», що використовувався раніше у законодавстві України та зазвичай використовується у теоретичних дослідженнях.

Д.м.с. – це державна функція, суб’єктом якої є держава, а об’єктом – сфера суспільних відносин, що виникають під час фізичного переміщення товарів у міжнародному обігу. Змістовну частину діяльності, що охоплюється терміном «митна справа», становлять митні формальності, митний контроль та протидія митним правопорушенням. Органом, якому державою делеговано повноваження здійснення митної справи, є Міндоходів – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику.

Відповідно до МКУ **Д.м.с.** становлять: встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів та

рифного і нетарифного регулювання ЗЕД, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення УКТ ЗЕД, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Д.м.с. здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загально визначених у світі норм і стандартів.

Засади **Д.м.с.**, зокрема, правовий статус органів доходів і зборів, митна територія та митний кордон України, процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митні режими та умови їх застосування, заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, умови та порядок справляння митних платежів, митні пільги, визначаються МКУ та іншими законами України.

Кунев Ю.Д., Баязітов Л.Р.

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовувалася і координувалася КМУ через Міністра фінансів України. До системи органів ДПС України належали центральний апарат та територіальні органи – державні податкові служби в Автономній Республіці Крим, містах Києві та Севастополі, областях, округах (на два і більше регіони), державні податкові інспекції у районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах, міжрайонні, об’єднані та спеціалізовані державні податкові інспекції.

ДПСУ утворена 1 липня 1990 р. Постановою Ради Міністрів України від 12 квітня 1990 р. №74 «Про створення державної податкової служби в Українській РСР» у складі Міністерства фінансів.

22 серпня 1996 р. Указом Президента України «Про утворення Державної податкової адміністрації України та місцевих державних податкових адміністрацій» встановлено, що ДПА України є центральним органом виконавчої влади, а податкові адміністрації в областях, районах, містах і районах у містах – самостійними одиницями, які не входять до складу місцевих державних адміністрацій. В жовтні 1996 р. у складі Державної податкової адміністрації України було утворено податкову поліцію, що з лютого 1998 р. почала називатися податковою міліцією. З часу ухвалення ПКУ правовий статус ДПС значною мірою регулюється цим актом. **ДПСУ** входила до системи органів виконавчої влади і забезпечувала реалізацію єдиної державної податкової політики, а також державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, здійснювала міжгалузеву координацію у цій сфері.

Основними завданнями **ДПСУ** були: внесення пропозицій щодо формування державної податкової політики і державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; реалізація державної податкової політики та політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів; здійснення контролю за додержанням податкового законодавства та іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладено на органи державної податко-

вої служби, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків, зборів та інших платежів, установлених законодавством; запобігання злочинам та іншим правопорушенням, віднесенням злочинам до компетенції податкової міліції, їх виявлення, розкриття, припинення та розслідування.

Органи **ДПСУ** виконували такі функції: здійснювали контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування і сплати податків та зборів; здійснювали контроль за своєчасністю подання передбаченої законом звітності (податкових декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням податків та зборів), а також перевіряли достовірність цих документів щодо правильності визначення об'єктів оподаткування і обчислення податків та зборів; здійснювали контроль за встановленими законом строками здійснення розрахунків в іноземній валюті, за додержанням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), проведенням розрахункових операцій, а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, наявністю торгових патентів; здійснювали контроль за додержанням виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття та обліку податків і зборів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування цих сум до бюджету; здійснювали контроль за правомірністю бюджетного відшкодування податку на додану вартість; реєстрували та вели облік платників податків, облік об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводили диференціацію платників податків.

Важливу роль в діяльності **ДПСУ** відіграла податкова міліція. Податкова міліція складалася

із спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, які діяли у складі відповідних органів державної податкової служби, і здійснювали контроль за додержанням податкового законодавства, виконували оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну та охоронну функції.

Завданнями податкової міліції були: запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; розшук осіб, які переходять від слідства та суду за кримінальні та інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; запобігання і протидія корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

ДПСУ очолював Голова, якого призначав на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозиції Міністра, та звільняв з посади Президент України. Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції **ДПСУ**, обговорення найважливіших напрямів її діяльності в ДПС України утворювалася колегія у складі Голови **ДПСУ** (голова колегії), першого заступника та заступника Голови **ДПСУ**, посадових осіб МФУ. У разі потреби до складу колегії входили керівники структурних підрозділів **ДПСУ**, а також у встановленому порядку інші особи.

Із створенням у грудні 2012 р. Міністерства доходів і зборів України **ДПСУ** увійшла до складу зазначеного Міністерства.

Батанов О.В.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ – система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету, які реалізу-

ються через: механізми тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД; участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань; встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю; законодавство України з питань державної митної справи.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ – правоохоронний орган спеціального призначення, який відповідно ч. 3 ст. 17 Конституції України та ч. 4 ст. 2 ЗУ «Про Державний кордон України» від 04.11.1991 № 1777-XII, ст. 1 ЗУ «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 № 661-IV, здійснює забезпечення недоторканності державного кордону України, на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, охорону суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, бере участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидіє незаконній міграції на державному кордоні

України в межах контрольованих прикордонних районів.

Функціями **ДПСУ** відповідно до Закону «Про державну прикордонну службу України» є: охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму; здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України осіб, транспортних засобів, вантажів та іншого майна, а також виявлення і припинення випадків

Емблема Державної прикордонної служби України

незаконного їх переміщення; охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у цій зоні інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій; ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України згідно із законами України «Про розвідувальні органи України» та «Про оперативно-розшукову діяльність»; участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів; участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»; охорона закордонних дипломатичних установ України; координація діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетині державного кордону України або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України.

Керівництво **ДПСУ** та діяльністю спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону здійснює Голова Держприкордонслужби. Голова **ДПСУ** несе персональну відповідальність за виконання завдань, покладених на **ДПСУ**.

ДПСУ складається з п'яти регіональних управлінь: Північне регіональне управління (місто Жи-

томир); Західне регіональне управління (місто Львів); Південне регіональне управління (місто Одеса); Азово-Чорноморське регіональне управління (місто Сімферополь); Східне регіональне управління (місто Харків).

Органами охорони державного кордону є прикордонні загони, мобільний прикордонний загін, прикордонний загін спеціального призначення, окремий контрольно-пропускний пункт «Київ», окремі авіаційні ескадрильї, загони морської охорони, дивізіон кораблів і катерів спеціального призначення. До особового складу **ДПСУ** входять військовослужбовці та працівники **ДПСУ**.

Загальна протяжність державного кордону, який охороняють підрозділи **ДПСУ** становить 6992,982 км. З них: сухопутна ділянка 5637,982 км; морська ділянка 1355 км. Площа виключної (морської) економічної зони України становить 72 658 км кв.

Зародження прикордонної охорони відносять до часів Київської Русі. Існувало поняття «межа» між землеволодіннями, а її порушення визнавалось злочином та визначалось покарання у «Руській правді». Пізніше оборону і захист своїх територій східні слов'яни організовували за допомогою будівництва городів. Це були міста-фортеці по річках Десні, Остру, Трубежу, Сулі і по Стугні. У той же час виникає ще одна форма оборонних споруд – так звані «зміві вали». На валах були дозори на вежах, які у разі небезпеки розпалювали димове багаття, попереджуючи і закликаючи до оборони. Також широко використовувалась у Київській Русі система штучних перепон. На проїжджих дорогах у місцевостях, де не було лісів, улаштовувались «зсустрічні ворота». Для їх охорони будувались земляні городки, укріплення з баштами, оточені ровами з водою. На підступах до укріплення влаштовувались надовби, розкидалися рогульки. Біля річкових переправ зводились забори – ряд кілля, забитий поперек усієї річки, перекопувались броди тощо. В оборонно-сторожових фортецях стояли невеликі гарнізони, котрі періодично змінювались. Їхнім завданням було попереджувати сусідні городки-фортеці про наближення ворога. Засобом оповіщення були димові багаття. Сигнал передався від гарнізону до гарнізону і за короткий час досягав самого Києва. Захисники прикордонних форпостів і прикордонне населення взагалі були озброєні луками, піками, бойовими сокирами, а часто й саморобною зброєю.

Суттєву роль у формуванні прикордонної охорони відіграло козацтво. На прикордонну службу покладалось таке важливе завдання, як створення прикордонних сил та засобів попередження Війська Запорозького та населення України про вторгнення ворога й організації йому відсічі. У 1775 р. було остаточно зруйновано Січ – фактично перестали існувати козацькі прикордонні загони. Проте Московська держава ще багато років використо-

вував козацькі полки для захисту своїх Південних і Західних кордонів, аж допоки постала нагальна необхідність кардинальних змін у системі охорони рубежів. У подальшому прикордонна охорона України формувалась у складі окремого корпусу прикордонної сторожі Росії. З початком першої світової війни більшість частин ОКПС перейшло в розпорядження військового командування і влилося до складу польових армій. У 1918 р. ОКПС було реформовано.

В радянську добу Прикордонні війська створювались та розвивались разом із Збройними Силами Радянського Союзу. 30 березня 1918 року при Наркоматі фінансів РРФСР було створено Головне управління прикордонної охорони, в 1919 р. передане у відання Наркомату торгівлі і промисловості. 28 травня 1918 р. декретом РНК засновано прикордонну охорону кордону РРФСР. Тоді ж було створено Головне управління прикордонної охорони. На прикордонну охорону покладалася боротьба з контрабандою та порушеннями державного кордону. 24 листопада 1920 р. відповідальність за охорону кордону РСФСР була передана Особливому відділу ВЧК. 27 вересня 1922 р. охорона

кордону перейшла у відання ОДПУ, був сформований окремий прикордонний корпус військ ОГПУ. У своєму формуванні Прикордонні війська пройшли випробування Громадянською та Великою Вітчизняною війною. Прикордонники першими зустріли переважаючий натиск ворога, мужньо та героїчно боролись, захищаючи кордони вітчизни. За бойові заслуги у війні 150 воїнів-прикордонників було нагороджено званням Героя Радянського Союзу. Більше 13 тисяч нагороджено орденами та медалями.

Набуття незалежності Україною, початок створення незалежної держави спонукав створення Прикордонних військ України. 4 листопада 1991 р. було прийнято ЗУ «Про Прикордонні війська України». Першим Командувачем ПВУ, був генерал армії В. О. Губенко. 3 квітня 2003 р. набув чинності закон України «Про Державну прикордонну службу України», відповідно до якого прикордонні війська України було реформовано у **ДПСУ**, правоохоронний орган спеціального призначення. Головою **ДПСУ** станом на 2013 р. є генерал армії України Литвин М.М.

Царенко В.І.

ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СЛУЖБА УКРАЇНИ (Держсанепідслужба України)

— центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ через Віце — прем'єр міністра України — Міністра охорони здоров'я України.

Держсанепідслужба України входить до системи органів виконавчої влади у галузі охорони здоров'я та утворюється для забезпечення реалізації державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення. Основними завданнями Держсанепідслужби України є: внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення; реалізація державної політики у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення.

Держсанепідслужба України відповідно до по-

кладених на неї завдань: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, КМУ та в установленому порядку подає їх Міністру охорони здоров'я України для погодження і внесення їх в установленому порядку на розгляд КМУ; реалізовує першочергові заходи щодо профілактики інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей, запобігання шкідливому впливу на стан здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності; здійснює санітарні заходи щодо охорони території України від занесення та поширення особливо небезпечних (у тому числі карантинних) і небезпечних інфекційних хвороб, здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд і контроль у пунктах пропуску через державний кордон; здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд та контроль за дотриманням вимог санітарного законодавства органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування, органами влади Автономної Республіки Крим, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, фізичними особами та громадянами, реалізацією ними санітарних та проти-епідемічних (профілактичних) заходів; застосовує передбачені законодавством заходи для припинення порушення санітарного законодавства; здійснює нагляд за дотриманням вимог санітарних норм у стандартах; здійснює аналіз причин і умов погіршення санітарної та епідемічної ситуації, підготовку пропозицій щодо санітарних та протиепі-

демичних (профілактичних) заходів і контроль за їх проведенням а також вчиняє інші дії, спрямовані на виконання покладених завдань.

Держсанепідслужбу України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняє з посади Президент України.

Голова Держсанепідслужби України за посадою є головним державним санітарним лікарем України. Голова Держсанепідслужби має двох заступників, у тому числі одного першого. Перший заступник і заступник Голови Держсанепідслужби України є відповідно першим заступником і заступником Головного державного санітарного лікаря України.

Першого заступника, заступника Голови Держсанепідслужби України призначає на посади Президент України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови Держсанепідслужби України, погоджених із Міністром. Першого заступника, заступника Голови Держсанепідслужби України звільняє з посад Президент України.

Сферою роботи Держсанепідслужби є санітарне та епідемічне благополуччя населення – стан здоров'я населення та середовища життєдіяльності людини, при якому показники захворюваності перебувають на усталеному рівні для даної території, умови проживання сприятливі для населення, а параметри факторів середовища життєдіяльності знаходяться в межах, визначених санітарними нормами.

Одним із важливих та складних видів діяльності Держсанепідслужби є державна санітарно-епідеміологічна експертиза – вид професійної

діяльності органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, що полягає у комплексному вивченні об'єктів експертизи з метою виявлення можливих небезпечних факторів у цих об'єктах, встановленні відповідності об'єктів експертизи вимогам санітарного законодавства, а у разі відсутності відповідних санітарних норм – в обґрунтуванні медичних вимог щодо безпеки об'єкта для здоров'я та життя людини.

Актуальною є діяльність Держсанепідслужби щодо захисту населення від інфекційних хвороб. З цією метою Держсанепідслужба розробляє, затверджує і вводить у дію санітарно-протиепідемічні правила і норми, методи обстеження та лікування хворих, діагностики та профілактики інфекційних хвороб, інші нормативно-правові акти; здійснює нагляд за додержанням підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та громадянами законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, контролює виконання вимог санітарно-протиепідемічних правил і норм; здійснює відповідно до законодавства державну реєстрацію, контроль за виробництвом, якістю, забезпеченням належного режиму зберігання, реалізацією та використанням медичних імунобіологічних препаратів, їх ефективністю, безпечністю і відповідністю вимогам вітчизняних та міжнародних стандартів; встановлює методи випробувань дезінфекційних засобів, контролює відповідності їх вимогам стандартів, інших нормативних документів, регламентує їх застосування; веде статистичний облік інфекційних хвороб.

Батанов О.В.

ДЕРЖАВНА СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ – створює центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання – національний орган України з сертифікації, який проводить та координує

роботу щодо забезпечення її функціонування, а саме: – визначає основні принципи, структуру та правила системи сертифікації в Україні; – затверджує переліки продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації та визначає терміни її запровадження; – призначає органи з сертифікації продукції; – встановлює правила визнання сертифікатів інших країн; – розглядає спірні питання з випробувань і дотримання правил сертифікації продукції; – веде Реєстр державної системи сертифікації; – організує інформаційне забезпечення з питань сертифікації.

Центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання в межах своєї компетенції несе відповідальність за дотримання правил і порядку сертифікації продукції.

В Україні діє **Д.с.с.** продукції – Система сертифікації УкрСЕПРО. Сертифікація в Системі УкрСЕПРО передбачає підтвердження третьою стороною показників (характеристик) продукції (процесів або послуг) на підставі випробувань, обстеження, атестації виробництва і оцінки систем управління якістю.

Спільне керівництво **Д.с.с.** УкрСЕПРО здійснюється Національним органом України по сертифі-

Ukr SEPRO

Знак відповідності УкрСЕПРО

кації – спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері підтвердження відповідності. **Д.с.с.** УкрСЕПРО призначена для проведення обов'язкової сертифікації продукції, проте, правила Системи можуть застосовуватися для проведення добровільної сертифікації.

Обов'язкова сертифікація проводиться на відповідність вимог нормативних документів, встановлених законодавчими актами України або нормативними документами, включеними в затверджений Перелік продукції, належній обов'язковій сертифікації в Україні. Добровільна сертифікація в **Д.с.с.** проводиться в порядку, встановленому договором між заявником (виготовлювачем або постачальником) і органом сертифікації. Сертифікація продукції, що імпортується, і продукції вітчизняного виробництва проводиться по одних і тих же процедурах. Право проведення робіт по обов'язковій сертифікації продукції надається органам по сертифікації, випробувальним лабораторіям (центрам) і аудиторам, які включені в Реєстр Системи сертифікації УкрСЕПРО.

Роботи по сертифікації в **Д.с.с.** проводяться відповідно до порядку (правилами) проведення сертифікації продукції, затвердженого національного органу по сертифікації. Основні вимоги до порядку проведення сертифікації продукції встановлені в ДСТУ 3413. На сертифіковану продукцію видається сертифікат відповідності і за угодою між заявником і органом сертифікації може наноситися знак відповідності. Технічні вимоги до знаку відповідності і порядку його застосування встановлені ДСТУ 2296.

Визнання результатів робіт за оцінкою відповідності, проведених органами по сертифікації і випробувальними лабораторіями інших держав здійснюється на основі багатобічних і двосторонніх угод про взаємну визнання результатів сертифікації. Свідоцтва про визнання зарубіжних сертифікатів є свідоцтва про визнання або сертифікати відповідності, видані в Системі УкрСЕПРО. Процедура визнання результатів сертифікації продукції, що імпортується, встановлена ДСТУ 3417. Система передбачає конфіденційність інформації про результати робіт по сертифікації.

Мотюк К.Д., Арзянцева Д.А.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЕКСПОРТНОГО КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ через Міністра економічного розвитку і торгівлі України. **Д.с.е.к.** входить до системи органів виконавчої влади і є спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань державного експортного контролю.

Державний контроль експорту був введений Указом Президента України від 20 січня 1992 р. №45 та Постановою Кабінету Міністрів України №153 від 25 березня 1992 р., відповідно до якої було створено Урядову експертно-технічну комісію на чолі з Міністром машинобудування, військово-промислового комплексу та конверсії. В подальшому відповідні функції виконувались Урядовою комісією з експортного контролю та Експертно-технічним комітетом. **Д.с.е.к.** була утворена Указом Президента України від 28 грудня 1996 р. № 1279/96 «Про подальше вдосконалення державного експортного контролю» на базі Експертно-технічного комітету при КМУ з метою забезпечення інтересів національної безпеки, дотримання міжнародних зобов'язань України щодо нерозповсюдження зброї масового знищення та її носіїв, встановлення належного державного контролю за здійсненням міжнародних передач

озброєнь, військової та спеціальної техніки, окремих видів сировини, матеріалів, обладнання та технологій, які можуть бути використані для створення зброї, військової і спеціальної техніки. Цим же Указом Урядова комісія з експортного контролю була перетворена на Урядову комісію з політики експортного контролю.

У рамках проведеної наприкінці 1999 р. адміністративної реформи відповідно до Указу Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573 **Д.с.е.к.** була ліквідована, а її функції перейшли до Міністерства економіки України. Однак час довів неефективність таких мір, і 27 грудня 2001 р. знову була утворена **Д.с.е.к.** як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує реалізацію державної політики експортного контролю.

Основними завданнями **Д.с.е.к.** є: реалізація державної політики у галузі державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, подвійного використання та інших товарів, що не внесені до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю та щодо яких відповідно до законодавства можуть бути застосовані процедури державного експортного контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування; захист національних інтересів та зміцнення міжнародного авторитету України під час здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів шляхом забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України, пов'язаних із нерозповсюдженням зброї масового знищення, засобів її доставки та обмеженням передачі звичайних видів озброєння для недопущення їх застосування у терористичних та

інших протиправних цілях; сприяння розвитку міжнародного співробітництва та взаємодії з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань нерозповсюдження та експортного контролю.

Д.с.е.к. відповідно до покладених на неї завдань: узагальнює практику застосування законодавства з питань державного експортного контролю, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, КМУ, нормативно-правових актів Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та в установленому порядку подає їх Міністру; надає в установленому законодавством у галузі державного експортного контролю порядку адміністративні послуги суб'єктам господарювання, які мають намір здійснювати або здійснюють міжнародні передачі товарів, включаючи посередницьку (брокерську) діяльність, а також іншим суб'єктам, визначеним законодавством у галузі державного експортного контролю, а саме: видає дозволи (висновки) на право здійснення міжнародних передач товарів (експорт, імпорт, тимчасове ввезення/вивезення, транзит) та контролює подання суб'єктами здійснення міжнародних передач товарів звітів про фактично здійснені експорт та імпорт товарів; видає висновки на право проведення переговорів, пов'язаних із укладенням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) щодо

здійснення експорту товарів, та контролює подання суб'єктами здійснення міжнародних передач товарів звітів про підсумки проведення переговорів; видає міжнародні імпорتنі сертифікати або інші документи, які містять державні гарантії щодо використання у заявлених цілях товарів, суб'єктам, визначеним законодавством у галузі державного експортного контролю та вчиняє інші дії, передбачені законодавством.

Д.с.е.к. очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняє з посади Президент України. Голова має двох заступників, у тому числі одного першого. Для погодженого вирішення питань, обговорення найважливіших напрямів діяльності у **Д.с.е.к.** утворюється колегія. В діяльності **Д.с.е.к.** України важливе місце займає контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання. **Д.с.е.к.** дає висновок для суб'єктів господарювання про можливість проведення переговорів про поставки товарів, на поставки яких до відповідної іноземної держави встановлено часткове ембарго; отримує інформацію про цільове використання товарів, міжнародну передачу яких планується здійснити а також звіти про використання зазначених товарів та вчиняє подібні дії, передбачені законодавством.

Батанов О.В.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ через Міністра освіти і науки України. **Д.с.і.в.** входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Основними завданнями **Д.с.і.в.** є: реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; внесення на розгляд Міністра пропозицій щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності.

Д.с.і.в. відповідно до покладених на неї завдань: узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правових актів; організовує в установленому порядку експертизу об'єктів права інтелектуальної власності, видає патенти/свідоцтва на об'єкти права інтелектуальної власності; здійснює державну реєстрацію та ведення обліку об'єктів права інтелектуальної власності, проводить реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, ліцензійних договорів; визначає уповноважені заклади експертизи та доручає їм проведення експертизи заявок; веде державні реєстри об'єктів права інтелектуальної власності; організовує проведення перевірок суб'єктів господарювання на предмет дотримання законодав-

ства у сфері інтелектуальної власності; аналізує стан дотримання суб'єктами господарювання всіх форм власності вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності тощо.

Д.с.і.в. очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняє з посади Президент України. Голова Державної служби має двох заступників, у тому числі одного першого. Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції **Д.с.і.в.**, обговорення найважливіших напрямів її діяльності утворюється колегія

Серед основних напрямків роботи необхідно вказати на діяльність в сфері охорони та захисту авторських прав. Зокрема, **Д.с.і.в.** забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав, здійснює свої повноваження у межах, що передбачені законом, і виконує такі функції: реалізує моніторинг застосування і дотримання національного законодавства і міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав; веде облік організацій колективного управління після їх реєстрації, здійснює нагляд за діяльністю цих організацій і надає їм методичну допомогу; здійснює контроль за дотриманням законодавства; здійснює посередництво у переговорах і при вирішенні конфліктів між організаціями колективного управління, а також між цими організаціями і суб'єктами авторського права і (або)

суміжних прав; організовує розробку нормативів і таблиць щодо розміру мінімальної винагороди і її розподілу між авторами і іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав і подає їх для затвердження КМУ; забезпечує відтворювачів, імпортерів і експортерів примірників аудіовізуальних творів, фонограм (відеограм) контрольними марками, веде Єдиний реєстр одержувачів контрольних марок; організовує приймання і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, які стосуються прав авторів на твори, і здійснення їх реєстрації; забезпечує складання і періодичне видання каталогів усіх державних реєстрацій авторського права; організовує публікацію офіційного бюлетеня з питань охорони авторського права і суміжних прав; забезпечує розробку і реалізацію освітніх програм у сфері охорони авторського права і суміжних прав тощо.

Д.с.і.в. забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони прав на винаходи і корисні моделі, для чого: організовує приймання заявок, проведення їх експертизи, приймає рішення щодо них; видає патенти на винаходи і корисні моделі, забезпечує їх державну реєстрацію; забезпечує опублікування офіційних відомостей про винаходи і корисні моделі; здійснює міжнародне співробітництво у сфері правової охорони інтелектуальної власності і представляє інтереси України з питань охорони прав на винаходи і корисні моделі в міжнародних організаціях відповідно до чинного законодавства; приймає в установленому порядку нормативно-правові акти у межах своїх повноважень; організовує інформаційну та видавничу діяльність у сфері правової охорони інтелектуальної власності, а також виконує інші функції відповідно до законодавства.

Батанов О.В.

ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ – відповідно до ЗУ «Про державну таємницю» від 21.01.1994 № 3855-XII, – вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою.

Обсяг **Д.т.** як правило, залежить від політичних, економічних, історичних, культурних, національно-етнічних а інколи територіальних особливостей населення держави та влади. До **Д.т.** відноситься інформація:

У сфері оборони: про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань; про напрями розвитку окремих видів озброєння, військової і спеціальної техніки, їх кількість, тактико-технічні

характеристики, організацію і технологію виробництва, наукові, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, пов'язані з розробленням нових зразків озброєння, військової і спеціальної техніки або їх модернізацією, а також про інші роботи, що плануються або здійснюються в інтересах оборони країни; про дислокацію, характеристики пунктів управління, зміст заходів загальнодержавного та регіонального, у разі необхідності міського і районного рівня, щодо приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій до виконання завдань в особливий період та про організацію системи зв'язку (оповіщення) в особливий період, можливості населених пунктів, регіонів і окремих об'єктів щодо евакуації, розосередження населення і забезпечення його життєдіяльності; забезпечення виробничої діяльності об'єктів національної економіки у воєнний час; про геодезичні, гравіметричні, картографічні та гідрометеорологічні дані і характеристики, які мають значення для оборони країни.

У сфері економіки, науки і техніки: про зміст мобілізаційних планів державних органів та органів місцевого самоврядування, мобілізаційні потужності, заходи мобілізаційної підготовки і мобілізації та обсяги їх фінансування, запаси та обсяги постачання стратегічних видів сировини і матеріалів, а також зведені відомості про номенклатуру та рівні накопичення, загальні обсяги поставок, відпуску, закладення, освіження, розміщення і фактичні запаси державного матеріального резерву; про використання транспорту, зв'язку, потужностей інших галузей та об'єктів інфраструктури держави в інтересах забезпечення її безпеки; про плани, зміст, обсяг, фінансування та виконання державного оборонного замовлення; про плани, обсяги та інші найважливіші характеристики добування, виробництва та реалізації окремих стратегічних видів сировини і продукції; про державні запаси дорогоцінних металів монетарної групи,

коштовного каміння, валюти та інших цінностей, операції, пов'язані з виготовленням грошових знаків і цінних паперів, їх зберіганням, охороною і захистом від підроблення, обігом, обміном або вилученням з обігу, а також про інші особливі заходи фінансової діяльності держави; про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, на базі яких можуть бути створені прогресивні технології, нові види виробництва, продукції та технологічних процесів, що мають важливе оборонне чи економічне значення або суттєво впливають на ЗЕД та національну безпеку України.

У сфері зовнішніх відносин: про директиви, плани, вказівки делегаціям і посадовим особам з питань зовнішньополітичної і ЗЕД України, спрямовані на забезпечення її національних інтересів і безпеки; про військоове, науково-технічне та інше співробітництво України з іноземними державами, якщо розголошення відомостей про це завдаватиме шкоди національній безпеці України; про експорт та імпорт озброєння, військової і спеціальної техніки, окремих стратегічних видів сировини і продукції.

У сфері державної безпеки та охорони правопорядку: про особовий склад органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність або розвідувальну чи контррозвідувальну; про засоби, зміст, плани, організацію, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, форми, методи і результати оперативно-розшукової, розвідувальної і контррозвідувальної діяльності; про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі з органами, що проводять таку діяльність; про склад і конкретних осіб, що є негласними штатними працівниками органів, які здійснюють оперативно-розшукову, розвідувальну і контррозвідувальну діяльність; про організацію та порядок здійснення охорони адміністративних будинків та інших державних об'єктів, посадових та інших осіб, охорона яких здійснюється відповідно до ЗУ «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»; про систему урядового та спеціального зв'язку; про організацію, зміст, стан і плани розвитку криптографічного захисту секретної інформації, зміст і результати наукових

досліджень у сфері криптографії; про системи та засоби криптографічного захисту секретної інформації, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання; про державні шифри, їх розроблення, виробництво, технологію виготовлення та використання; про організацію режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, державні програми, плани та інші заходи у сфері охорони державної таємниці; про організацію, зміст, стан і плани розвитку технічного захисту секретної інформації; про результати перевірок, здійснюваних згідно з законом прокурором у порядку відповідного нагляду за додержанням законів, та про зміст матеріалів дізнання, досудового слідства та судочинства з питань, зазначених у цій статті сфер; про інші засоби, форми і методи охорони державної таємниці.

Конкретні відомості можуть бути віднесені до **Д.т.** за ступенями секретності «особливої важливості», «цілком таємно» та «таємно» лише за умови, що вони належать до категорій, зазначених у частині першій цієї статті, і їх розголошення завдаватиме шкоди інтересам національної безпеки України. Забороняється віднесення до **Д.т.** будь-яких відомостей, якщо цим будуть звужуватися зміст і обсяг конституційних прав та свобод людини і громадянина, завдаватиметься шкода здоров'ю та безпеці населення. Не відноситься до **Д.т.** інформація: про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту; про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і загрожують безпеці громадян; про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, включаючи харчування, одяг, житло, медичне обслуговування та соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення; про факти порушень прав і свобод людини і громадянина; про незаконні дії державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; інша інформація, яка відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, не може бути засекречена.

Царенко В.І.

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «УКРАЇНСЬКИЙ ВАНТАЖНИЙ КОМПЛЕКС» – державне підприємство у сфері митних послуг, створене відповідно до розпорядження КМУ від 17 квітня 2008 р. № 622-р «Про утворення державного підприємства «Український вантажний комплекс». ДП було віднесено до сфери управління Держмитслужби України. Основними завданнями підприємства є надання юридичним та фізичним особам послуг, пов'язаних із здійсненням операцій з товарами, які перебувають під митним контролем, організацією митних аукціонів тощо.

Основні напрямки діяльності підприємства: надання комплексу транспортних і сервісних

послуг юридичним і фізичним особам, у тому числі нерезидентам, при митному контролі та оформленні, а також перевезенні вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим і повітряним транспортом; обслуговування та експлуатація транспортних засобів; організація належного складування вантажів і забезпечення їх зберігання; створення самостійно, а також за участю інших юридичних і фізичних осіб, мережі пунктів і терміналів, обладнаних високотехнологічними й автоматизованими перевантажувальними засобами та технічними засобами митного контролю; надання транспортно-експедиторських послуг при перевезенні

експортно-імпортних вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим і повітряним транспортом; укладання угод (контрактів) з власниками вантажів, транспортно-експедиторськими підприємствами й організаціями, іншими суб'єктами господарювання про надання комплексу транспортних сервісних послуг; організація співробітництва з транспортно-експедиційни-

ми підприємствами, у тому числі з іноземними, при наданні послуг з перевезення експортних, імпортних і транзитних вантажів; організація супроводження, охорони та страхування вантажів; надання послуг з перевезень; посередницька діяльність митного брокера та митного перевізника; інші, відповідно до статуту.

Прус Л.Р.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

– це окрема функція державного управління ЗЕД, що визначається зовнішньоекономічною політикою держави та реалізується шляхом цілеспрямованого впливу на поведінку суб'єктів ЗЕД через реалізацію комплексу правових, адміністративних, економічних, організаційно-управлінських, інформаційно-аналітичних та інших специфічних заходів для забезпечення пріоритетів державної економічної політики. Захист економічних інтересів держави при ЗЕД здійснює система органів державного управління шляхом застосування важелів, механізмів та інструментів **Д.р.**

Термін «регулювання» (від лат. *regulare*) означає «підпорядкування певному порядку» й в зарубіжній економічній літературі трактується по-різному: по-перше, він отожднюється з державним втручанням в економіку; по-друге, пов'язується з адміністративно-правовою регламентацією підприємницької діяльності.

Історія розвитку ЗЕД характеризується неоднозначністю підходів щодо рівня втручання держави в цю сферу. За посилення ролі держави в регулюванні ЗЕД виступали представники меркантилізму У.Стаффорд, Г.Скаурффі, Т.Мен, А.Серра, А.Монкретьєн тощо), та їх послідовники, які відстоювали політику протекціонізму – Л.Клейн, Ф.Модильяні, П.Самуельсон. Натомість прихильники політики фритредерства А.Сміт, Д.Рікарди, Р.Торренс, Дж.Стюарт Міль та ін. відстоювали позиції мінімізації державного впливу на розвиток зовнішньої торгівлі й дотримувалися принципу «вільної торгівлі», що сьогодні лежить в основі формування політики лібералізму (Дж.Чілмен), в сфері державного управління ЗЕД. Найбільш ґрунтовно потреба в державному регулюванні макроекономічних процесів, в т.ч. ЗЕД, теоретично обґрунтована в працях Дж.М.Кейнса та його послідовників, які стверджували, що держава має взяти на себе відповідальність за всі соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні, в тому числі за розвиток ЗЕД та її наслідки.

У правотому полі України чітко визначено основні питання **Д.р.**. ГКУ визначає мету державного регулювання ЗЕД, що полягає в захисті економічних інтересів України, прав і законних інтересів суб'єктів ЗЕД, створення рівних умов для розвитку усіх видів підприємництва у сфері зовнішньоекономічних відносин та використання суб'єктами

ЗЕД доходів та інвестицій, заохочення конкуренції і обмеження монополізму суб'єктів господарювання у сфері ЗЕД.

Д.р. визначає зовнішньоекономічна політика держави на тому чи іншому етапі її реалізації. Основними об'єктами **Д.р.** є легітимні види її здійснення, а саме: експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; діяльність у сфері послуг; наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами; кредитні та розрахункові операції між суб'єктами ЗЕД; спільна підприємницька діяльність, що включає створення спільних підприємств, проведення спільних господарських операцій, спільне володіння майном; підприємницька діяльність пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності; організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, ярмарок, аукціонів, торгів, конференцій, семінарів та інших подібних заходів, які здійснюються на комерційній основі; товарообмінні (бартерні) операції; орендні операції; операції з придбання, продажу, обміну валюти на валютних аукціонах, біржах, міжбанківському валютному ринку; роботи на контрактній основі фізичних осіб; інші види ЗЕД не заборонені чинним законодавством.

Д.р. здійснюється шляхом комплексного застосування правових, економічних, адміністративних та специфічних методів, що дозволяє врівноважувати інтереси суб'єктів господарської діяльності та держави у цій сфері та досягати поставлених державою цілей. У процесі регулювання ЗЕД, держава та її органи виконавчої влади не можуть безпосередньо втручатися у ЗЕД суб'єктів господарювання, що діють у цій сфері, за винятком випадків, коли таке втручання передбачене законами. Суб'єктами **Д.р.** виступають: міждержавні та міжрегіональні органи регулювання ЗЕД (СОТ, ГАТТ, ЄБРР, МВФ); органи законодавчої та виконавчої влади держави (в Україні – ВРУ, КМУ, НБУ, Мінекономрозвитку, Міндоходів та інші).

Ключовою ланкою у державному регулюванні ЗЕД є органи доходів і зборів на які покладено функції виконання державної політики у сфері державної митної справи, в т.ч. регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, які реалізуються через механізми тарифного та нета-

рифного регулювання ЗЕД. Таким чином механізми **Д**, поділяються на: тарифні, що ґрунтуються на використанні митних тарифів та нетарифні – квоти, ліцензії, субсидії, демпінг та ін.

Тарифні механізми за суттю є економічними і діють через ринкові методи регулювання, вони спрямовані на здешевлення експорту, подорожчання імпорту і впливають на фінансові результати діяльності учасників ЗЕД. У галузі імпорту до тарифних методів належать не лише митні тарифи, а й податки і збори з товарів, які ввозять, імпортні депозити та ін. У галузі експорту – це податкові кредити експортерам, гарантії, субсидії, звільнення від податків, надання фінансової допомоги тощо.

Нетарифні механізми відносяться до методів адміністративного впливу. Адміністративними важелями є ембарго (повна заборона зовнішнього

економічних операцій), ліцензування, квотування, специфічні вимоги до товарів (упакування, маркування, добровільні обмеження експорту, бюрократичні ускладнення митних процедур (запровадження підвищених вимог до якості, санітарних та інших стандартів). Серед нетарифних важелів **Д.р.** важливу роль відіграють валютні обмеження, тобто регламентація операцій резидентів і нерезидентів з валютними цінностями, яка може обмежувати ЗЕД або її стимулювати.

Перелік та повноваження органів державної влади, що здійснюють регулювання ЗЕД, а також форми державного регулювання та контролю ЗЕД визначаються ГКУ, МКУ, ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність», іншими законами та підзаконними актами.

Івашова Л.М.

ДЕРЖАВНЕ СПРИЯННЯ ЕКСПОРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ (англ. State support for export activities) – це система державної підтримки страхування, гарантування та кредитування експорту, яка є важливим чинником стимулювання експортної діяльності за допомогою якої забезпечується щонайбільше можливих переваг для виходу національних виробників на зовнішній ринок. При цьому державні регуляторні заходи щодо стимулювання експорту розцінюються ГАТТ/СОТ як одна з форм нетарифних обмежень. Вони входять у групу «участь держави у зовнішньоторговельних заходах (субсидування виробництва і експорту товарів)».

Для надання фінансової підтримки розвитку експортно-імпоротної діяльності країни більшість урядів ініціювали створення спеціалізованих банків, установ, до основних функцій яких належать: короткострокове та довгострокове кредитування експортерів; гарантування та страхування експортних кредитів; довгострокове кредитування іноземних урядів та фірм. Функціонування спеціалізованих банків, як правило, підпорядковане тенденціям економічного розвитку. Так, у Сполучених Штатах Америки фінансуванням зовнішньої торгівлі, крім комерційних банків, займається експортно-імпортний банк США, Ексімбанк (Export-Import Bank, Eximbank). Це корпорація, яка перебуває в повному володінні уряду США. Банк виконує такі функції: надання прямих кредитів експортерам та імпортерам; сприяння комерційним банкам та іншим фінансовим установам, які забезпечують експортні продажі; страхування експортних кредитів і надання гарантії. У Японії фінансуванням зовнішньої торгівлі займається Ексімбанк (фінансовий інститут японського уряду) разом з комерційними банками та торговими домами. Фінансування експорту погоджується із загальною стратегією японського експорту машин та обладнання. Ексімбанк, як правило, фінансує 60–70% суми кредиту за пільговим відсотком, решту суми надають комерційні банки на умовах, що залежать від ситуації на ринку. У Великій Британії підтримка фінансуван-

ня експортно-імпортних операцій здійснюється через Департамент гарантії експортних кредитів (Exports Credits and Guarantee Department, ECGD). Банк отримує різницю між відсотком за кредитом і ставкою рефінансування через субвенції, які виплачує ECGD. На час виробництва експортного товару ECGD не надає фінансової підтримки. Експорт у Франції фінансують Французький центральний банк (Banque de France), Французький банк зовнішньої торгівлі (Banque Francaise du Commerce Exterier, BFCE) та комерційні банки. У Німеччині більшу частину експортного фінансування здійснюють два спеціальних інститути: Консорціум німецьких комерційних банків «Експорт-кредит» (Ausfuhrkredit GmbH/Frankfurt am Main, AKA), та Кредитна установа для відбудови (Kreditanstalt fuer Wiederaufbau, KfW).

Одним з найпоширеніших методів стимулювання експорту товарів є надання експортних премій, або субсидій. Експортні премії (субсидії) – це фінансові пільги, що надаються урядом або приватними організаціями фірмам-експортерам на вивезення певних товарів за кордон. Вони покривають частину витрат національних виробників і в такий спосіб підвищують їх конкурентоспроможність на зовнішніх ринках. На практиці субсидування здебільшого застосовується щодо виробництва товарів в цілому, як на внутрішній, так і на зовнішній ринок, хоча деякі субсидії діють виключно щодо експорту. З огляду на це субсидії поділяються на прямі й непрямі. Прямі експортні субсидії (премії) – це певні суми, що виплачуються експортеру для вивезення товарів, в експорті яких зацікавлена країна. Непряме субсидування експорту є більш поширеним і передбачає фінансові пільги окремим галузям народного господарства або економіці загалом на отримання кредитів, сплату податків, витрат на електроенергію, транспорт тощо. Поширення субсидування ЗЕД змусило ГАТТ розробити відповідні правила субсидування і стягування компенсаційного мита. На «Токійському раунді» було прийнято Кодекс із суб-

сидій і компенсаційного мита, який був уточнений під час «Уругвайського раунду».

Однією з найстаріших і найпоширеніших форм фінансового заохочення вивезення товарів є державне страхування експорту, яке найчастіше здійснюється через надання державних гарантій на експортні кредити. У більшості країн світу операції страхування експорту виконують спеціальні установи. Наприклад, у США – це Експортно-імпорتنний банк, у Великобританії – Департамент гарантій експортних кредитів, у Німеччині, Бельгії та деяких інших країнах функції державного страхування експорту виконують приватні страхові компанії, що здійснюють ці операції за рахунок коштів, які надає держава. Сучасна зовнішня торгівля практично неможлива без надання експортних кредитів. Це пояснюється підвищенням вартості товарів на світовому ринку, насамперед високотехнологічних виробів і комплектного обладнання. Це сприяло створенню сучасної системи кредитного заохочення експорту. Якісно новими елементами якої стали: орієнтація на найперспективніші виробниці машинобудівної продукції в кожній країні; поширення державної допомоги на короткострокове кредитування; широке використання міжурядових банківських організацій для збуту національної продукції.

Значну роль у розширенні експорту товарів і послуг відіграє надання міжурядових кредитів з урахуванням і так званої фінансової допомоги. Ця форма стимулювання зовнішньоекономічних зв'язків із засобу тимчасового сприяння вивезенню окремих видів продукції країн-кредиторів, якою вона була на початковому етапі, перетворилася на постійно діючий універсальний засіб.

Важливим засобом форсування експорту насамперед у країні, що розвиваються, за допомогою кредитів, стали кредити міжнародних банківських організацій, головними фінансовими донорами яких є найбільші промислово розвинені країни. Основною міжнародною організацією в цій галузі є Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) разом з його організаціями, так звана Група світового банку. Важливу роль у кре-

дитуванні країн Східної Європи і СНД відіграє Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР). Крім названих фінансових організацій діють також інші регіональні фінансові інститути, такі як Між-американський банк розвитку, Фонд розвитку і Інвестиційний банк ЄС, Азіатський та Карибський банки розвитку.

Серед різних форм сучасного стимулювання експорту найбільш всеохоплюючою і поширеною є звільнення експортерів від сплати непрямих і деяких прямих податків, до чого вдаються майже всі розвинені держави. Податкові пільги застосовуються, як правило, однаковою мірою до всіх учасників міжнародної торгівлі. Податкове заохочення експорту здійснюється переважно в такі способи: звільнення експортних товарів від непрямих податків; розширення номенклатури товарів, відповідно до яких стягнуті раніше митні збори повертаються (повернення мита); звільнення від сплати податків на матеріали, використані у виробництві експортних товарів; зниження прямого оподаткування підприємств для часткової компенсації їх витрат як експортерів; створення неоподатковуваних грошових форм для розвитку експорту; відстрочення сплати податків; запровадження система умовного безмитного ввезення. Поряд з непрямим оподаткуванням у багатьох країнах експортерам надаються пільги у формі часткового звільнення від сплати прямих податків, знижується податок з фірм, що створюють зарубіжні філії.

Україна, на відміну від усіх головних торговельних партнерів (Росія, країни ЄС, Центральної і Східної Європи) не має власної системи підтримки гарантування та кредитування експорту і, відповідно, відсутній в Україні також банк розвитку. Такий банк розвитку у розвинутих країнах виконує функцію розвитку державної підтримки експорту. Тобто в Україні відсутня необхідна інфраструктура для розвитку експортного потенціалу. Тому реформи у сфері розвитку зовнішньої торгівлі України мають бути спрямованими на формування дієвих інститутів державної підтримки експортних виробництв і розвитку експорту.

Івашова Л.М.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ (англ. the state of international management) – це процес впливу уповноважених органів державної влади різного рівня на ЗЕД суб'єктів господарювання з метою підвищення її ефективності й результативності.

Принципова структура інститутів системи державних органів, що здійснюють управління ЗЕД в промислово розвинутих країнах і в країнах, що розвиваються виглядає майже однаково. Вона включає в себе органи законодавчої влади та низку органів виконавчої влади на чолі яких стоять Кабінет міністрів, профільне міністерство та митні органи.

Вищим законодавчим органом, що здійснює **Д.у.** в Україні є ВРУ. Вона формує законодавчу базу

у сфері ЗЕД, а саме: розглядає, затверджує та змінює структуру органів державного регулювання; укладає і ратифікує міжнародні договори України; встановлює правові режими на території України.

Загальне керівництво ЗЕД в Україні здійснює КМУ на основі прийнятих нормативних актів управління ЗЕД. У підпорядкуванні КМУ знаходяться Міністерства, Державні комітети, Центральні органи влади зі спеціальним статусом та інші центральні органи та установи. Питання управління у сфері ЗЕД знаходяться у компетенції зразу декількох органів виконавчої влади серед яких ключову позицію займає Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку України), яке: забезпечує проведення єдиної зовнішньоекономічної полі-

тики; здійснює контроль за державними суб'єктами ЗЕД, дотриманням законів України.

Мінекономрозвитку України здійснює регулювання та контроль за питаннями, що стосуються забезпечення складання балансу платежів, зведеного валютного плану, коригування розмірів митних тарифів, порядку проведення митних операцій, режиму і ліцензування в Україні, укладання міжурядових угод і контролю за їх реалізацією і т.д. При цьому в процесі управління зовнішньоторговельною діяльністю задіяна велика кількість фахівців, що працюють в різних напрямках управління в галузі економіки.

Важливе місце у структурі державного управління ЗЕД в Україні щодо реалізації функції **Д.у.** посідає Міндоходів, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується КМУ.

До складу центральних органів виконавчої влади у сфері управління ЗЕД також відноситься Державна служба експортного контролю України, яка здійснює оперативне **Д.у.** стосовно обсягів квотування та ліцензування експорту, асортименту експортних товарів тощо. Основними завданнями Держекспортконтролю України є: реалізація державної політики у галузі державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення, подвійного використання та інших товарів, що не внесені до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю та щодо яких відповідно до законодавства можуть бути застосовані процедури державного експортного контролю, а також внесення пропозицій щодо її формування; захист національних інтересів та зміцнення міжнародного авторитету

України під час здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів шляхом забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України, пов'язаних із нерозповсюдженням зброї масового знищення, засобів її доставки та обмеженням передач звичайних видів озброєння для недопущення їх застосування у терористичних та інших протиправних цілях; сприяння розвитку міжнародного співробітництва та взаємодії з відповідними органами іноземних держав і міжнародними організаціями з питань нерозповсюдження та експортного контролю.

Державне управління валютно-фінансовими операціями у сфері ЗЕД здійснює НБУ, який: реалізує валютну політику держави; регулює курс національної валюти; здійснює облік та розрахунки по одержаних державних кредитах і позиках; здійснює зберігання та використання золотовалютного резерву України; представляє інтереси держави у відносинах з центральними банками інших країн; видає ліцензії на здійснення комерційними банками операцій в іноземній валюті.

Крім центральних органів державного управління регулювання та контроль ЗЕД здійснюють і органи місцевого самоврядування, які: здійснюють реєстрацію суб'єктів ЗЕД (як суб'єктів господарської діяльності); контролюють функціонування суб'єктів ЗЕД на регіональному рівні; контролюють придбання, продаж і обмін валют на валютних аукціонах і біржах, міжбанківському валютному ринку. Державне управління ЗЕД на місцевому рівні здійснюється на основі законів, постанов, розпоряджень, наказів, що надходять від органів центральної влади.

Івашова Л.М.

ДЕРЖАВНИЙ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ КОНТРОЛЬ відповідно до ЗУ «Про ветеринарну медицину» від 25.06.1992 № 2498-ХІІ, це – функція, що виконуються державними інспекторами ветеринарної медицини та/або уповноваженими лікарями ветеринарної медицини і полягають у постійному забезпеченні виконання встановлених чинним законодавством ветеринарно-санітарних заходів та технічних регламентів.

Д.в.-с.к. направлений на забезпечення таких завдань ветеринарної медицини: зменшення або усунення ризиків виникнення зоонозів та захворювання населення; охорона території України від проникнення хвороб тварин з території інших держав або карантинних зон; захист тварин та населення від збудників та хвороб тварин шляхом здійснення профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів; здійснення заходів унеможливлення перенесення хвороб тварин через товари, засоби догляду за тваринами і супутні об'єкти; встановлення ефективних та дієвих засобів виявлення, локалізації, контролю і, за можливості – ліквідації ендемічних хвороб тварин та ліквідації

екзотичних хвороб тварин, занесених на територію України; забезпечення надійних та ефективних заходів ліквідації спалахів хвороб тварин з метою зменшення втрат тварин, а в разі зоонозів – зменшення ризику для людей.

Д.в.-с.к. здійснюється державними інспекторами ветеринарної медицини. На державному кордоні України та транспорті здійснюється регіональними службами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду на державному кордоні України та транспорті, їх структурними підрозділами (пунктами). **Д.в.-с.к.** є обов'язковим у разі ввезення на митну територію України (також з метою транзиту), вивезення за межі митної території України об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду всіма видами транспорту.

Д.в.-с.к. та нагляд на державному кордоні України та транспорті здійснюють державні інспектори ветеринарної медицини з оформленням відповідних документів. Робочі місця зазначених осіб облаштовуються на прикордонних інспекційних постах.

У пунктах пропуску через державний кордон України **Д.в.-с.к.** на державному кордоні України та транспорті окремих об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що ввозяться на митну територію України (та з метою транзиту), здійснюється органами доходів і зборів у формі попереднього документального контролю. Перелік об'єктів, що підлягають **Д.в.-с.к.** визначено у «Переліку товарів, що підлягають державному контролю (у тому числі у формі попереднього документального контролю) у разі переміщення їх через митний кордон України», затвердженого Постановою КМ України від 05.10.2011 № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України». У

пунктах пропуску через державний кордон України здійснюють стандартний прикордонний ветеринарно-санітарний контроль за об'єктами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що перевозяться транзитом; та вибірковий або розширений контроль за об'єктами державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, що імпортуються або експортуються;

Оформлення перевезень вантажів тваринного походження, дозволів на ввіз чи вивіз та транзит, забезпечення транспортом покладається на власників вантажів – експортерів, імпортерів чи агентів-експедиторів у разі оформлення транзитних перевезень територією України.

Царенко В.І.

ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ – комплекс заходів з контролю за міжнародними передачами товарів, їх використанням юридичною чи фізичною особою, що здійснюється спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань **Д.е.к.** та іншими державними органами з метою забезпечення захисту інтересів національної безпеки та відповідно до міжнародних зобов'язань України.

Державна політика в галузі **Д.е.к.** формується відповідно принципів: пріоритетність національних інтересів України – політичних, економічних та військових, захист яких є необхідним для забезпечення національної безпеки; обов'язковість виконання міжнародних зобов'язань України щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки та встановлення державного контролю за здійсненням міжнародних передач товарів військового призначення і подвійного використання, а також забезпечення здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях; законність; здійснення експортного контролю тільки тією мірою, що необхідна для досягнення його цілей; узгодження процедур і правил **Д.е.к.** з міжнародно-правовими нормами та практикою; забезпечення взаємодії із міжнародними організаціями та іноземними державами в галузі **Д.е.к.** з метою зміцнення міжнародної безпеки і стабільності, у тому числі з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки.

Методами здійснення **Д.е.к.** є: ідентифікація товарів, що передбачає встановлення відповідності конкретних товарів, які є об'єктами міжнародних передач, найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають **Д.е.к.**; надання дозволів чи висновків на здійснення міжнародних передач товарів або проведення переговорів щодо здійснення таких передач; здійснення митного контролю та митного оформлення товарів відповідно до законодавства; застосування санкцій до суб'єктів господарювання, які порушили порядок здійснення таких передач, установленний

законодавством в галузі експортного контролю.

Законодавчі основи державної політики в галузі **Д.е.к.** визначає ВРУ. Загальне керівництво державною політикою в цій галузі здійснює Президент України. Рада національної безпеки і оборони України координує діяльність та здійснює контроль за діями органів виконавчої влади в галузі **Д.е.к.**. КМУ забезпечує здійснення державної політики в галузі **Д.е.к.**. Реалізацію державної політики в галузі **Д.е.к.** забезпечують спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань **Д.е.к.**, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, уповноважені згідно із законодавством здійснювати заходи в галузі **Д.е.к.**.

Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань **Д.е.к.** безпосередньо або спільно з іншими центральними органами виконавчої влади сприяє здійсненню діяльності, пов'язаної з міжнародною передачею товарів, коли це відповідає національним інтересам, передусім завдяки створенню нових і збереженню існуючих робочих місць у галузі високих технологій, або обмежує чи забороняє провадження такої діяльності в разі, коли це суперечить національним інтересам України, її міжнародним зобов'язанням, цілям боротьби з тероризмом, а також у разі, коли є підстави вважати, що зазначені товари належать до зброї масового знищення чи призначені для створення такої зброї, засобів її доставки, або за відсутності належних гарантій (зобов'язань) щодо кінцевого використання товарів.

Найменування та опис товарів, міжнародні передачі яких підлягають **Д.е.к.**, вносяться до списків товарів, що підлягають **Д.е.к.**. Списки складаються за відповідними групами товарів спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань **Д.е.к.** із залученням заінтересованих центральних органів виконавчої влади. До складання списків можуть також залучатися представники підприємств, наукових установ, організацій, а також їх об'єднань. Списки затверджуються КМУ.

Д.е.к. здійснюється також і стосовно експорту, імпорту або тимчасового вивезення товарів,

не внесених до списків, у разі, коли: такі товари ввозяться на територію України з наданням міжнародного імпортного сертифіката на вимогу держави-експортера; експорт або тимчасове вивезення таких товарів за межі України здійснюється до держав, стосовно яких резолюціями Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій, членом яких є Україна, чи

національним законодавством встановлене повне або часткове ембарго на постачання таких товарів.

Фінансування заходів, пов'язаних із здійсненням **Д.е.к.**, проводиться за рахунок і в межах коштів, передбачених державним бюджетом України на утримання відповідних державних органів.

Фрадінський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НЕХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПРИ ЇЇ ВВЕЗЕННІ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ – діяльність органів доходів і зборів із забезпечення відповідності продукції, що ввозиться на митну територію України для вільного обігу, встановленим вимогам, а також забезпечення відсутності загроз від такої продукції суспільним інтересам.

Д.к.н.п. не поширюється на послуги та роботи; харчові продукти, харчові добавки, ароматизатори, дієтичні добавки та допоміжні матеріали для переробки харчових продуктів; продукти тваринного походження; корми, кормові добавки та премікси; живі рослини і тварини; продукцію людського, рослинного і тваринного походження, що безпосередньо використовується як репродуктивний матеріал, призначений для відтворення; спирт, алкогольні напої та тютюнові вироби; лікарські засоби та ветеринарні препарати; наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги і прекурсори; ядерні матеріали, спеціальні матеріали, що розщеплюються, іншу продукцію у сфері використання ядерної енергії; вироби військового призначення; об'єкти містобудування; об'єкти авіаційної діяльності.

Д.к.н.п. здійснюється щодо продукції, заявленої у режим імпорту, реімпорту або будь-який інший митний режим, що передбачає вільний обіг цієї продукції на митній території України. Під час **Д.к.н.п.** органи доходів і зборів проводять документальні перевірки та вибіркові обстеження зразків продукції на таких підставах: згідно із секторальними планами ринкового нагляду; у разі одержання за допомогою системи оперативного взаємного сповіщення про продукцію, що становить серйозний ризик, інформації про таку продукцію; за повідомленнями органів ринкового нагляду про продукцію, що не відповідає встановленим вимогам.

Орган доходів і зборів призупиняє митне оформлення продукції, пред'явленої для митного контролю та митного оформлення, у разі якщо за результатами документальної перевірки та/або вибіркового обстеження зразків продукції, проведених цим органом, виявлено: що характеристики продукції дають підстави вважати, що ця продукція за умови її належного встановлення, технічного обслуговування та використання становить серйозний ризик суспільним інтересам; відсутність документації в паперовій або електронній формі, яка має супроводжувати продукцію при пропозиції її на ринку, маркування продукції Національним знаком відповідності, якщо його нанесення на продукцію передбачено технічним регламентом на відповідний вид продукції; неналежне застосування Національного знака відповідності.

Рішення про призупинення митного оформлення продукції приймає керівник органу доходів і зборів або його заступник. У рішенні про призупинення митного оформлення зазначаються конкретні партії продукції певної марки (моделі, артикулу, модифікації) або окремі вироби, митне оформлення яких призупиняється. Рішення органу доходів і зборів про призупинення митного оформлення продукції за результатами контролю продукції може бути оскаржено до адміністративного суду. Орган доходів і зборів повідомляє орган ринкового нагляду про призупинення митного оформлення такої продукції. У повідомленні органу доходів і зборів зазначаються: назва продукції, причини та строк, на який призупинено митне оформлення, найменування і місцезнаходження виробника, уповноваженого представника (за наявності) та імпортера продукції, інша необхідна інформація, яка засвідчує факт порушення.

Продукція, що становить серйозний ризик та перебуває під митним контролем, з письмового дозволу органу доходів і зборів, що надається у встановленому порядку, за умови наявності дозволу відповідного органу рин-

кового нагляду може бути поміщена у митний режим знищення або руйнування, якщо відповідні органи вважають це необхідним та доцільним.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ – центральний орган виконавчої влади, підпорядкований Кабінету міністрів Азербайджанської Республіки, на який покладено реалізацію державної політики у сфері митної справи. **Д.м.к.** був створений указом Президента в січні 1992 р. після відновлення незалежності Азербайджанської Республіки. До складу **Д.м.к.** входить Державний митний комітет Нахічеванської Автономної Республіки.

Відповідно до ст. 4 указу Президента Азербайджанської Республіки «Про затвердження структури та Положення Державного митного комітету Азербайджанської Республіки» основними

функціями **Д.м.к.** є: організація і вдосконалення митної справи в Азербайджанській Республіці; реалізація митної політики Азербайджанської Республіки; охорона в межах своїх повноважень економічних інтересів та безпеки Азербайджанської Республіки; забезпечення в межах своїх повноважень єдності митної території Азербайджанської Республіки; організація застосування в Азербайджанській Республіці передових засобів митного регулювання; забезпечення додержання законодавства у сфері митної справи та іншого законодавства, контроль над виконанням якого покладено на митні органи.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ ПРИДНІСТРОВСЬКОЇ МОЛДАВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ (англ. State Customs Committee Dniester Moldavian Republic) – центральний орган в системі митних органів Придністровської Молдавської Республіки (ПМР). Митні органи ПМР утворено 8 вересня 1992 р., відповідно до постанови Верховної Ради ПМР № 221 «Про вдосконалення структури органів державного управління ПМР». На митні органи було покладено функції по захисту економічних інтересів республіки, по нарахуванню та утриманню митних платежів, по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил. Діяльність митних органів ПМР було сконцентровано на наступних напрямках: формування дохідної частини

Права та обов'язки **Д.м.к.** регламентуються ст. 6. Положення, а саме: підготовка пропозицій щодо вдосконалення митної політики Азербайджанської Республіки; підготовка проектів законодавчих актів та інших нормативно-правових актів в галузі митної справи; участь у підготовці пропозицій щодо вдосконалення механізму регулювання взаємовідносин Азербайджанської Республіки зі світовим співтовариством у сфері економіки, включаючи залучення іноземних інвестицій та стимулювання експорту; забезпечувати участь митних органів Азербайджанської Республіки у здійсненні заходів щодо охорони державної безпеки, громадського порядку, добробуту населення, життя і здоров'я людей, охорону тварин і рослин, навколишнього середовища, охорону внутрішнього ринку та інтересів азербайджанських споживачів; вносити пропозиції щодо вдосконалення ставок і механізмів застосування митних зборів, податків, а також інших платежів щодо товарів, які переміщуються через митний кордон; організовувати роботу за ведення відповідної товарної номенклатури ЗЕД, а також контроль за її змінами та доповненнями; визначати особливості правового регулювання митних режимів; обмежувати або забороняти розміщення окремих категорій товарів у вільних економічних зонах і на вільних складах; визначати спрощені, пільгові правила переміщення фізичними особами товарів, передбачених не для комерційних цілей; визначати особливості правового регулювання діяльності митних брокерів та фахівців з митного оформлення; організовувати координаційні та експертні ради, робочі групи з питань митної справи з метою вирішення проблем митної справи і митної політики, залучати на підставі договору спеціалістів і вчених, у тому числі фахівців і вчених зарубіжних країн.

Несторишен І.В.

державного бюджету; вдосконалення роботи по запобіганню та виявленню митних правопорушень; впровадження сучасних технологій митного оформлення та контролю; оснащення митних органів сучасними технічними засобами; сприяння розвитку співробітництва з митними органами інших держав.

У 1993 р. Урядом республіки було прийнято необхідні для функціонування митної служби документи – «Положення про Державний митний комітет, митниці та митні пости», «Положення про проходження служби в митних органах», у яких визначався статус митних органів як правоохоронних та окреслювалося коло завдань, обов'язків та функцій. Було затверджено Дисциплінарний

статут, введено персональні звання в митних органах ПМР. Починаючи із 1995 р. Республіканське митне управління було перетворено в **Д.м.к.**, змінилася його структура та сформувалася концепція нормативно-правової бази.

18 серпня 1997 р. було встановлено День утворення митних органів ПМР – 1 жовтня, затверджено їх прапор та емблему. З 2002 р. **Д.м.к.** увійшов в структуру центральних органів виконавчої влади на правах самостійного відомства зі статусом міністерства, якому було передано питання обліку ЗЕД та реалізації державної політики у цій сфері. Починаючи із 2005 р. на митницю було покладено обов'язок по здійсненню на кордоні контролю у сфері забезпечення радіаційної безпеки.

Структурно митні органи республіки складаються із: Апарату управління **Д.м.к.**; п'яти митниць (Тираспольської, Бендерської, Дубоссарської, Рибницької та Енергетичної); 1 митного поста (Кам'янського); 30 митних пунктів пропуску. До складу Апарату управління **Д.м.к.** входять: 3 відділи (Правовий, Кадровий, Митного співробітництва); 6 управлінь (Організації митного контролю, Інформації та технічного обслуговування, Боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, Власної безпеки, Фінансово-економічне, Матеріально-технічного постачання); Секретаріат та Оперативно-чергова служба.

На митні органи республіки покладено виконання наступних функцій: участь у розробці митної політики ПМР та безпосередня її реалізація; участь у розробці, спільно з Міністерством економіки ПМР, економічної політики та її реалізація в межах своєї компетенції; захист економічних інтересів республіки; контроль за дотриманням законодавства у сфері митної справи; застосування заходів по захисту прав та інтересів громадян, підприємств, установ і організацій при здійсненні митної справи; застосування заходів митного регулювання торгово-економічних відносин; утримання митних платежів; забезпечення дотримання

дозвільного порядку переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон держави; ведення боротьби з контрабандою, порушеннями митних правил та податкового законодавства, запобігання незаконному обороту наркотичних засобів, зброї, предметів, художнього, історичного та археологічного значення, об'єктів інтелектуальної власності, видів тварин і рослин, які знаходяться під загрозою вимирання, а також сприяння боротьбі з міжнародним тероризмом; здійснення та вдосконалення митного контролю та оформлення, створення умов для прискорення товарообороту; ведення номенклатури ЗЕД, митної статистики зовнішньої торгівлі та спеціальної митної статистики; здійснення валютного контролю у межах своєї компетенції; сприяння заходам по захисті національної безпеки, суспільного порядку, життя і здоров'ю людини, інтересам вітчизняних споживачів імпортованих товарів; забезпечення виконання міжнародних зобов'язань ПМР, в частині митної справи, участь в розробці міжнародних договорів республіки; здійснення співпраці з митними та іншими компетентними органами зарубіжних держав, міжнародними організаціями, що займаються питаннями митної справи; надання консультації у сфері митної справи, забезпечення в установленому порядку юридичних та фізичних осіб митною інформацією; здійснення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері митної справи для державних органів, підприємств, установ та організацій.

У складі митних органів ПМР може створюватися мобільна група – спеціальний оперативний підрозділ **Д.м.к.**, який забезпечує дотримання митного законодавства республіки. Мобільна група забезпечується вогнепальною зброєю та спеціальними засобами, транспортом, радіо та телефонними засобами зв'язку а також іншим службовим спорядженням. Основними завданнями мобільної групи є: виявлення, попередження та запобігання контрабандній та іншій злочинній діяльності, порушенням митних правил особами поза межами митних пунктів пропуску; охорона зони митного контролю від будь-яких протиправних посягань фізичними особами; захист співробітників митних органів та товарів, що знаходяться у зоні митного контролю від направлених проти них незаконних дій; локалізація конфліктних ситуацій у зоні митного контролю; участь у ліквідації наслідків катастроф, аварій, стихійних лих та екологічного забруднення в зоні митного контролю.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ РЕСПУБЛІКИ АБХАЗІЯ. Перші згадки про діяльність митних органів на території республіки датуються серединою XV ст. та обумовлені розвитком торгівлі князівства Абхазії з Генуезькою республікою. У статуті генуезьких купців, виданому у 1449 р., знаходяться свідчення про справляння у столиці князівства

– місті Сухумі мита на експортно-імпорتنі операції в розмірі одного відсотка від вартості товарів. Після входження Абхазії до складу Російської імперії у 1811 р. імператор Олександр I видав Указ «Правила для товаров, ввозимых морем из Абхазии с полным торговым карантинном и таможенной», у 1832 р. в Сухумі було створено митну заставу, а у

1848 р. було прийнято рішення про створення митних постів в торгових містах Гудка, Очамчіра, Келасур, Гудаута.

27 вересня 1991 р. було утворено Абхазьку республіканську митницю, яку в 1994 р. було перетворено на Державний митний комітет Республіки Абхазія. Було створено правову базу діяльності митниці, прийнято Митний кодекс республіки, закони «Про митний тариф», «Про службу в митних органах Республіки Абхазія», які визначили митну службу як правоохоронний орган та суб'єкт оперативно-розшукової діяльності. Загальне керівництво митною справою в державі покладено на Кабінет Міністрів Республіки Абхазія. Систему митних органів республіки формують Державний митний комітет Республіки Абхазія; митні управління; митні пости. Для проведення з митною метою експертиз та досліджень товарів **Д.м.к.** може створювати митні лабораторії. З метою проведення науково-дослідної роботи у сфері митної справи, підготовки кадрів та підвищення кваліфікації в системі **Д.м.к.** можуть створюватися науково-дослідні установи та навчальні заклади професійної та додаткової освіти.

На митні органи покладено виконання наступних функцій:

- участь у розробці та реалізації митної політики держави;
- забезпечення дотримання законодавства, контроль за виконання якого покладено на митні органи, застосування заходів по захисту прав та інтересів громадян, підприємств і установ при здійсненні митної справи;
- забезпечення, в межах своєї компетенції, економічної безпеки держави та захист її економічних інтересів;
- застосування засобів митного регулювання торговельно-економічних відносин;
- утримання мита, податків та інших митних платежів;
- участь в розробці та подальшій реалізації заходів економічної політики по відношенню до товарів, що переміщуються через митний кордон Абхазії;
- забезпечення дотримання дозвільного порядку переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон;
- боротьба з контрабандою, порушеннями митних правил та податкового законодавства по відношенню до товарів, що переміщуються через митний кордон, запобігання незаконному обігу через мит-

ний кордон наркотичних засобів, зброї, предметів художнього, історичного та археологічного надбання, об'єктів інтелектуальної власності, видів тварин та рослин, що знаходяться під загрозою знищення, їх частин та дериватів, а також сприяння в боротьбі з міжнародним тероризмом та припинення незаконного втручання в аеропортах республіки в діяльність міжнародної цивільної авіації;

- здійснення та вдосконалення митного контролю та митного оформлення, створення умов, які б сприяли пришвидшенню товарообороту через митний кордон;

- ведення Товарної номенклатури ЗЕД, митної статистики зовнішньої торгівлі та спеціальної митної статистики;

- сприяння розвитку зовнішньоекономічних відносин фізичних та юридичних осіб, заходам по захисту державної безпеки, суспільного порядку, моралі населення, життя і здоров'я людини, інтересів споживачів імпортованої продукції;

- здійснення валютного контролю та контролю за вивезенням стратегічних та інших життєво важливих для республіки матеріалів;

- забезпечення виконання міжнародних зобов'язань Абхазії у частині митної справи, участь у розробці міжнародних договорів країни, співробітництво з митними та іншими компетентними органами зарубіжних держав і міжнародних організацій;

- проводять науково-дослідні роботи та консультування, здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері митної справи для державних органів, установ і організацій.

При переміщенні товарів через митний кордон Абхазії митні органи контролюють сплату наступних обов'язкових платежів: мита; податку на додану вартість; акцизів; збору за видачу ліцензії митними органами Республіки Абхазія та за відновлення дії ліцензії; зборів за митне оформлення; митних зборів за збереження товарів; митних зборів за митне супроводження товарів; плати за інформування та консультування; плати за прийняття попереднього рішення; плати за участь у митних аукціонах; зборів за видачу кваліфікаційного атестата спеціаліста по митному оформленню та за відновлення дії атестата.

Служба в митних органах є особливим видом державної служби громадян республіки, які здійснюють професійну діяльність по реалізації функцій, прав та обов'язків митних органів. Співробітниками митних органів можуть бути громадяни, які досягли 18 річного віку та здатні за своїми особистими та діловими якостями, рівнем освіти та станом здоров'я забезпечувати виконання функцій, покладених на митні органи. Вступ на службу в митні органи громадян здійснюється на добровільній основі та на умовах укладення службового контракту терміном на один, три, п'ять та десять років або до досягнення громадянином граничного віку перебування на службі.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ. Митні органи входять у систему правоохоронних органів країни та беруть свій початок у 1991 р., коли постановою Верховної Ради Республіки Білорусь № 1101-ХІІ «Про митну службу Республіки Білорусь» Білоруське управління Державного митного контролю СРСР було перетворено у **Д.м.к.** із підпорядкуванням йому митних органів СРСР, що діяли на території республіки. До 1991 р. на території республіки діяло 4 митниці, штатна чисельність працівників яких налічувала близько 1500 осіб.

У 1992 р. було прийнято Закон «Про основи організації митної служби Республіки Білорусь», у якому було визначено основні правові та організаційні аспекти митної справи в державі, окреслено завдання митної служби, спрямовані на захист економічних інтересів республіки. У 1993 р. було введено у дію Митний кодекс, який оновлювався у 1998 та 2007 роках. В останній редакції Митного кодексу враховувалися принципи регулювання ЗЕД Всесвітньої митної організації та механізми митного регулювання передбаченні Кіотською конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур. У цьому ж 1993 р. було прийнято Закон «Про митний тариф». З 1 липня 2002 р. введено у дію Товарну номенклатуру ЗЕД, яку було розроблено на основі нової редакції Гармонізованої системи опису та кодування товарів.

Основними завданнями, що ставляться перед **Д.м.к.** є наступні: проведення державної митної політики, здійснення регулювання та управління у сфері митної справи та координація в цій сфері діяльності інших республіканських органів державного управління та інших організацій; забезпечен-

ня в межах своєї компетенції економічної безпеки Республіки Білорусь, захист її економічних інтересів; розробка та застосування засобів митного регулювання торгово-економічних відносин держави; організація та вдосконалення митного контролю та митного оформлення, створення умов, що сприяють прискоренню товарообороту, розвитку ЗЕД організацій та громадян, забезпечення реалізації цих заходів; попередження та запобігання контрабанді, інших злочинів та адміністративних правопорушень у сфері митної справи; забезпечення виконання міжнародних зобов'язань держави у сфері митної справи.

Митні органи країни формують – **Д.м.к.**, одна центральна митниця (Мінська), дві регіональних митниці (Мінська та Гродненська) та шість митниць (Брестська, Вітебська, Гомельська, Могилевська, Ошмянська та «Мінськ-2»). Митниці безпосередньо здійснюють державний митний контроль на території закріплених за ними зон оперативної відповідальності.

Основні функції митних органів Республіки Білорусь визначені у Митному кодексі Республіки. До них віднесено: здійснення митного оформлення та митного контролю, створення умов, сприятливих для пришвидшення товарообороту через митний кордон; утримують митні платежі, контролюють правильність їх нарахування та своєчасність сплати, застосовують заходи по примусовому стягненню митних платежів; забезпечують дотримання порядку переміщення товарів через митний кордон; здійснюють контроль за дотриманням заборон та обмежень, на ввіз товарів у Республіку та їх вивіз із республіки, встановлених законодавством чи міжнародними договорами Республіки Білорусь за умовами економічного чи неекономічного характеру; забезпечують захист прав інтелектуальної власності; ведуть боротьбу з контрабандою та іншими злочинами, адміністративними правопорушеннями, провадження за якими віднесено до компетенції митних органів, перешкоджають незаконному обороту через митний кордон наркотичних засобів, зброї, культурних цінностей, радіоактивних речовин, тварин та рослин, що знаходяться під загрозою знищення, об'єктів інтелектуальної власності, інших товарів, а також сприяють боротьбі із міжнародним тероризмом; в межах своєї компетенції здійснюють податковий, валютний, експортний та інші види контролю, право на здійснення яких або участь у здійсненні надано митним органам законодавчо; ведуть митну статистику зовнішньої торгівлі Республіки Білорусь та спеціальну митну статистику; забезпечують виконання міжнародних зобов'язань держави в частині митної справи, здійснюють співробітництво з митними та компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями, що займаються питаннями митної справи; провадять інформування та консультування по пи-

таннях митного регулювання та інших питань, що входять до компетенції митних органів, надають, у встановленому порядку, інформацію по митних питаннях; здійснюють підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації посадових осіб митних органів; проводять науково-дослідні роботи у сфері митної справи.

У структуру **Д.м.к.** входять 11 управлінь, 1 самостійний відділ та 1 група: Управління організації митного контролю; Управління організації боротьби з контрабандою та адміністративними митними правопорушеннями; Управління розвитку митної інфраструктури; Управління інформаційних технологій, митної статистики та аналізу; Управління організаційно-кадрової та ідеологічної роботи; Фінансово-економічне управління; Управління тарифного регулювання та митних платежів; Правове управління; Управління власної безпеки; Управління організації пост митного контролю; Контрольно-ревізійний відділ; Організаційно-ана-

літичне управління; Група по захисту державних секретів.

Д.м.к. адмініструє митні платежі до яких віднесено ввізне мито, вивізне мито, спеціальне мито, антидемпінгове мито, компенсаційне мито; податок на додану вартість, що утримується при ввезенні товарів на митну територію; акцизи, що утримуються при ввезенні товарів на митну територію; митні збори. Відповідно до білоруського законодавства **Д.м.к.** є органом влади, що відповідає за організацію боротьби із контрабандою та адміністративними митними правопорушеннями. До компетенції митних органів віднесено проведення дізнання у справах про контрабанду, ухилення від сплати митних платежів. Митні органи Білорусі здійснюють оперативно-розшукову діяльність з метою виявлення осіб, які готують, здійснюють або вже здійснили злочини, провадження за якими віднесено до компетенції митної служби.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ РЕСПУБЛІКИ УЗБЕКІСТАН – правоохоронний орган державної влади створений для реалізації єдиної митної політики та захисту економічної безпеки Республіки Узбекистан. **Д.м.к.** утворено указом Президента Республіки Узбекистан від 10 серпня 1992 р. «Про утворення Державного Митного комітету Республіки Узбекистан». Систему митних органів формують Державний митний комітет Республіки Узбекистан, управління **Д.м.к.** по Республіці Каракалпакстан, областях, місті Ташкенту, митні комплекси та митні пости. **Д.м.к.** проводить свою діяльність незалежно від органів місцевої влади, а його рішення, у межах компетенції, обов'язкові

для виконання усіма фізичними та юридичними особами.

До основних завдань **Д.м.к.** віднесено наступне:

- захист прав та інтересів фізичних і юридичних осіб;
- захист економічних інтересів та забезпечення у межах своєї компетенції економічної безпеки держави;
- участь в розробці та реалізації митної політики;
- здійснення контролю за дотриманням митного законодавства;
- утримання митних платежів;
- забезпечення митного контролю за товарами і транспортними засобами, які підлягають такому виду контролю;
- запобігання, виявлення та прискікання порушень митного законодавства, у тому числі контрабанди;
- ведення митної статистики та товарної номенклатури ЗЕД;
- забезпечення виконання зобов'язань в частині митної справи, прийнятих на себе Республікою Узбекистан в результаті укладання міжнародних договорів.

Д.м.к. очолює Голова, якого як і його заступників, начальників територіальних управлінь, спеціалізованих митних комплексів призначає на посаду та звільняє з посади Президент. Посадовим особам митних органів, у відповідності до їх посад та вислуги років, можуть присвоюватися спеціальні звання: молодший склад – молодший сержант, сержант, старший сержант митної служби; середній керівний склад – лейтенант, старший лейтенант, капітан митної служби; старший керівний склад – майор, підполковник, полковник митної служби; вищий керівний склад – генерал-майор, генерал-лейтенант, генерал-полковник митної служби.

Втручання в законну діяльність осіб митних органів заборонено. Невиконання законних вимог посадових осіб митних органів, перешкодження виконанню ними службових обов'язків, образа честі та гідності, вчинення спротиву, насилля та посягання на життя, здоров'я і майно під час здійснення

ними своєї професійної діяльності караються відповідно до законодавства. Посадові особи митних органів мають право при виконанні своїх службових обов'язків зберігати, носити та застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби.

Фрадинський О.А.

ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

– центральний орган виконавчої влади, що протягом грудня 1991 – листопада 1996 рр. забезпечував впровадження у життя державної митної політики та організовував роботу митної системи України. Створений Указом Президента України від 11 грудня 1991 р. № 1. Цим же Указом було призначено першого Голову **ДМКУ** Олексія Ковалю. У Тимчасовому Положенні про Державний митний комітет України, затвердженому Президентом України 11 грудня 1991 р., зазначалось, що **ДМКУ** в межах своєї компетенції, організовує виконання законодавчих актів, рішень Уряду України і здійснює систематичний контроль за їх виконанням. **ДМКУ** узагальнює практику застосування законодавства з питань митної справи, розробляє пропозиції щодо його вдосконалення і вносить їх на розгляд Президента України та КМУ. Положенням визначались завдання Держмиткому у сфері забезпечення економічної безпеки країни, вдосконалення та виконання законодавства про митну справу, митного регулювання, боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями. Комітет очолював голова, якого призначав на посаду і звільняв з посади Президент України. Для погодженого вирішення питань, обговорення основних напрямів діяльності митної галузі в **ДМКУ** утворювалася колегія, до складу якої входили голова Комітету (керівник колегії), його заступники (за посадою) та керівні працівники митної системи. У січні 1992 р. Постановою Уряду затверджується структура центрального апарату Держмиткому. Створюється сім управлінь Комітету: організації митного контролю, боротьби з контрабандою, митно-тарифного регулювання, економічне, по роботі з особовим складом та ін., а також чотири самостійних відділи

– міжнародний, правовий, технічний і бухгалтерський. В Києві створюється Інформаційно-обчислювальний центр **ДМКУ**, Центральна митна лабораторія, перший навчальний заклад митної служби – Курси підготовки та перепідготовки працівників митних установ. Невідкладним завданням Комітету було встановлення належного повсякденного контролю за переміщенням товарів та інших предметів по всьому периметру митного кордону держави.

Протягом першого року роботи **ДМКУ** було прийнято МКУ, ЗУ «Про Єдиний митний тариф», інші нормативно-правові акти з митної справи. Кількість особового складу зросла майже в чотири рази, було створено 28 нових митниць, 40 митних постів. Визначено зони діяльності митних установ, запроваджено систему їх кодування. В усіх митницях створено відділи боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. До державного бюджету було спрямовано близько 40 мільярдів купоно-карбованців і 12,1 мільйона інвалютичних карбованців. У листопаді 1992 р. Україна стала повноправним членом ВМО. Позитивними результатами відзначалася робота митних органів і протягом 1993–1996 рр. Значні збільшення обсягів міжнародних перевезень, стрімке поширення контрабанди, величезна злива документів, погоджень і звернень, недосконалість окремих структурних схем практичної роботи митниць вимагали корінного реформування митної служби в напрямі її подальшої розбудови та гармонізації, відповідно до сучасних міжнародних норм і стандартів. Враховуючи згадані фактори 29 листопада 1996 р. Указом Президента України № 1145 **ДМКУ** було ліквідовано, а на його базі створено Державну митну службу України.

Гальський К.Є.

ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ МИТНОЇ СПРАВИ

– утворено Постановою КМУ від 24 вересня 2008 р. № 852 на базі Київського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Держмитслужби України. ДНДІМС – державна неприбуткова науково-дослідна установа, яка заснована на державній власності і була підпорядкована ДМСУ.

Головна мета діяльності **ДНДІМС** – формування наукового підходу до забезпечення комплексу заходів щодо оптимізації та підвищення ефективності діяльності митної системи, забезпечення економічної безпеки держави, виконання завдань державного бюджету України.

Основні напрями наукової діяльності: наукові дослідження з питань методології оцінки

ефективності діяльності митної служби; наукове обґрунтування та дослідження теоретичної бази формування концептуальних засад забезпечення митної безпеки та організаційно-економічного механізму її реалізації; проведення наукових досліджень з питань стратегії розвитку митної політики та митної справи з урахуванням пріоритетних завдань розвитку держави та Міндоходів; розроблення науково-методичних рекомендацій щодо впровадження законодавчих актів з питань митної справи у практичну діяльність; дослідження механізмів спрощення процедур торгівлі, розробка і розвиток стратегії та методів співпраці між органами доходів і зборів та іншими уповноваженими структурами сфери торгівлі для забезпечення спрощеного переміщення зовнішньоторговельних

потоків; дослідження та розвиток методів систематичної ідентифікації ризиків та застосування всіх необхідних мір у відповідності із законодавством для збору даних та інформації, аналізу і оцінки ризиків, визначенні дій та результатів для поліпшення і модернізації системи управління; наукові дослідження та вдосконалення механізму реалізації фіскальної складової діяльності Міндоходів; наукові дослідження та формування системного підходу до вирішення проблем у сфері боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, посилення правоохоронної роботи, спрямованої на забезпечення безпеки суспільства, боротьбу з піратством, тероризмом, відмиванням «брудних» грошей, незаконним переміщенням наркотиків, заборонених та небезпечних предметів і т.п.; інша діяльність, визначена Міндоходів.

Тематичні плани наукових досліджень **ДНДІМС** на 2009-2013 рр. затверджувалися згідно з Тематикою робіт Багатогалузевої науково-технічної програми розвитку ДМСУ на 2006-2010 роки, затвердженої наказом Держмитслужби України від 23.06.08 № 678 (у редакції наказу Держмитслужби України 23.12.2008 № 1438), Концепції реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей», схваленої рішенням колегії Держмитслужби України від 29.10.2010, та відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі митної справи на 2011-2015 роки, затверджених наказом Держмитслужби України від 15.11.2010 № 1392. Відповідно до Тематичних планів кількість науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт становила: у 2009 – 10; у 2010 – 9; у 2011 – 17; у 2012 – 16, у 2013 – 10. За результатами наукових досліджень було опубліковано близько 300 наукових праць.

Працівники **ДНДІМС** забезпечували організацію проведення засідань та функціонування Наукової ради Держмитслужби України, яка виконувала дорадчі функції щодо управління науковою діяльністю Держмитслужби України.

Відповідно до наказу Держмитслужби

України від 14.08.09 р. № 760 «Про розміщення особового складу Державного науково-дослідного інституту митної справи» **ДНДІМС** було надано в оперативне управління комплекс будівель загальною площею 1583,6 кв.м. (службово-виробничий будинок з прибудовою та господарська будівля) та прилеглої до нього земельної ділянки площею 0,2036 кв.м., що розташовані за адресою: Київ, провулок Політехнічний, 4. Площа приміщень для розміщення особового складу (штатна чисельність – 46 осіб) складала 539,9 кв.м. від загальної площі приміщень будівель.

Згідно з наказом Держмитслужби України від 08.07.2011 № 588 «Про зміну місцезнаходження Державного науково-дослідного інституту митної справи» новим місцезнаходженням **ДНДІМС** є м. Хмельницький, вул. Тернопільська, 13/3. Методичне керівництво діяльністю **ДНДІМС** з липня 2011 р. Держмитслужбою передано Центру підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології.

До структури **ДНДІМС** у 2009 р. входило керівництво, 6 відділів (фінансів, бухгалтерського обліку, звітності та кошторисно-договірної роботи; організаційний; відділ забезпечення планування, реєстрації, обліку та експертизи науково-дослідних робіт і дисертацій; моніторингу наукових розробок у сфері забезпечення митної справи; науково-технічного, інформаційно-аналітичного забезпечення; господарсько-експлуатаційний) сектор чергових та обслуговуючий персонал.

У 2010 р. за рахунок виведення зі структури обслуговуючого персоналу та працівників сектору чергових, кількість наукових працівників збільшено до 70 відсотків загальної чисельності (керівництво, 7 відділів та 1 сектор).

У 2012-2013 рр. до структури **ДНДІМС** входять директор, заступник директора з наукової та організаційної роботи, заступник директора з наукової роботи, помічник директора, провідний спеціаліст-юрисконсульт, 6 відділів: фінансів, бухгалтерського обліку, звітності та кошторисно-договірної роботи; організаційно-адміністративного забезпечення; наукових досліджень з економічних питань митної справи; наукових досліджень з правових питань митної справи; наукових досліджень з організаційних питань митної справи; науково-організаційний.

ДНДІМС є засновником наукового журналу «Митна безпека» з виданням до 15 умовно-друкованих аркушів двічі на рік. Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 15638-4110 Р від 16.09.2009 р.

Відповідно до ст. 10 ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність» та п. 8.11. Статуту Інституту, затвердженого наказом ДМСУ від 24.11.2008 № 1301 створено Вчену раду **ДНДІМС**, яка є колегіальним дорадчим органом управління науковою та науково-технічною діяльністю **ДНДІМС**.

У 2011 р. започатковано діяльність наукової школи «Митні реформи». Основною метою функціонування наукової школи є здійснення колективної інтелектуальної творчої діяльності, спрямованої на здобуття і використання якісно нових, оригінальних, значущих у сфері знань з державної митної справи.

ДНДІМС співпрацює з вітчизняними навчальними та науково-дослідними установами в межах своєї компетенції відповідно до основних напрямів наукової діяльності.

У 2012 р. **ДНДІМС** пройшов державну атестацію з віднесенням до категорії «Б1» (наказ Держінформнауки України від 25.12.2012 № 240), що свідчить про високий рівень розвитку та ефективність використання наукового потенціалу, можливість формування перспективної науково-

технічної політики певного наукового напрямку, бути провідним у сфері проведення досліджень, розробок, впровадженнь конкретних видів наукової, технічної, проектної продукції та виявляє активність в інтеграції до світового інформаційного простору.

Першим директором ДНДІМС був Павлов Анатолій Петрович. Наказом ДМСУ від 30.04.2010 № 731-к з 06.05.2010 директором ДНДІМС призначено Бережнюка Івана Григоровича. Посади директора Інституту, його заступників, були віднесені до номенклатури Голови Держмитслужби України.

З 2013 р. ДНДІМС продовжує свою діяльність у Міністерстві доходів і зборів України, утвореному Указом Президента України №726/2012 від 24.12.2012.

Нагорічна О.С.

ДЕРЖАВНИЙ РЕЕСТР ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

– нормативний документ, який містить відомості про лікарські засоби, дозволені для виробництва і застосування в Україні. Веде **Д.р.** МОЗУ.

Д.р. ведеться з метою забезпечення: ідентифікації суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють виробництво та реалізацію лікарських засобів на професійній основі з дотриманням відповідних стандартів та правил у цій сфері; організації статистичних спостережень у сфері обігу лікарських засобів; взаємодії на єдиних методичних засадах з базами даних інших центральних органів виконавчої влади; гласності та відкритості інфор-

мації про суб'єкти підприємницької діяльності.

До **Д.р.** вносяться відомості про: торговельне, міжнародне непатентоване та синонімічне найменування лікарського засобу; його виробника; хімічну назву та склад, фармакологічну дію та фармакотерапевтичну групу, показання, протипоказання, запобіжні заходи, взаємодію з іншими лікарськими засобами та побічну дію; форму випуску, спосіб застосування та дози, умови і строки зберігання та умови відпуску; дату і номер наказу МОЗУ про реєстрацію та перереєстрацію, строк дії реєстрації, повну (тимчасову) заборону застосування та виключення з **Д.р.**

Мартинюк В.П.

ДЕРЖАВНИЙ РЕЕСТР НАЦІОНАЛЬНОГО КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ

– форма обліку об'єктів матеріальної та духовної культури виняткової історичної, художньої, наукової, чи іншої культурної цінності, що мають важливе значення для формування національної самосвідомості українського народу і визначають його внесок у всесвітню культурну спадщину.

Д.р. запроваджений Основами законодавства України про культуру (1992 р.). У **Д.р.** виділено: пам'ятки історії; пам'ятки археології; пам'ятки містобудування та архітектури; пам'ятки мистецтва; документальні пам'ятки. До **Д.р.** можуть бути включені й інші об'єкти, що становлять виняткову історичну, наукову, художню чи ін. культурну цінність.

Занесення об'єктів національного культурного надбання до **Д.р.** здійснюється в установленому порядку органами влади, установами та організаціями, до компетенції яких належать функції державного управління в галузі обліку і охорони пам'яток історії та культури.

Виключення об'єктів з **Д.р.** допускається у виняткових випадках за рішенням вказаних центральних органів державної виконавчої влади.

ДЕРЖАВНИЙ СУДНОВИЙ РЕЕСТР УКРАЇНИ

– упорядкована інформаційна система реєстрації

Правила обліку, охорони, реставрації та використання об'єктів національного культурного надбання визначаються чинним законодавством про пам'ятки історії та культури, музейний, бібліотечні та архівні фонди України, а також інструкціями відповідних центральних органів виконавчої влади, які обов'язкові для всіх закладів, підприємств, організацій та громадян, у чий власності знаходяться ці об'єкти.

Міністерства, інші центральні органи державної виконавчої влади, об'єднання громадян, у віданні чи власності яких перебувають об'єкти національного культурного надбання, зобов'язані забезпечити їх схоронність. Об'єкти національного культурного надбання, які є загальнодержавною власністю, не підлягають роздержавленню і приватизації.

Вивезення об'єктів, включених до **Д.р.**, за межі України забороняється. Винятком може бути лише їх тимчасове експонування за кордоном з дозволу в кожному окремому випадку відповідного органу.

З 2000 р. функції **Д.р.** частково дублюються Державним реєстром нерухомих пам'яток України.

Яковенко О.В.

та обліку торговельних суден в Україні. Вимоги до реєстрації та обліку торговельних суден в Україні

визначені у Порядку ведення **Д.с.р.** і Суднової книги України, затвердженому постановою КМУ.

Реєстрація судна в Україні означає внесення відомостей про нього до одного з відповідних реєстраційних документів: а) **Д.с.р.**; б) Суднової книги України. Відповідальність за повноту і точність реєстраційних даних про судно, а також за наслідки, які можуть виникнути через неподання або подання недостовірних відомостей про судно, несе власник судна або особа, яка використовує судно на інших законних підставах (судновласник, фрахтувальник).

Включення морських торговельних суден до **Д.с.р.** здійснюється виключно капітанами морських портів за погодженням з Укрморречінспекцією, а риболовних суден – за погодженням з Держрибагентством та Укрморречінспекцією.

Внесення річкових суден до **Д.с.р.** здійснюється безпосередньо Укрморречінспекцією. Порядок погодження реєстрації торговельних та риболовних суден визначається Мінінфраструктури разом з Мінагрополітикою.

Укрморречінспекція веде **Д.с.р.**, Держрибагентство – Реєстр риболовних суден, який є складовою частиною **Д.с.р.**.

Реєстрації у **Д.с.р.** підлягають: а) пасажирські, наливні судна, судна, призначені для перевезень небезпечних вантажів, а також буксири незалежно від потужності головних двигунів і валової місткості; б) самохідні судна, у тому числі риболовні, не зазначені в підпункті «а» цього пункту, з потужністю головних двигунів 55 кВт і більше; в) судна, не зазначені в підпунктах «а» і «б», валовою місткістю 80 одиниць і більше.

Реєстрація здійснюється на підставі погодженої в Укрморречінспекції, а для риболовних суден – Держрибагентстві та Укрморречінспекції письмової заяви судновласника, зразок якої затверджу-

ється Мінінфраструктури, що подається до органу державної реєстрації. До заяви додаються такі документи: а) заповнена судновласником анкета **Д.с.р.**, зразок якої затверджується Мінінфраструктури; б) копія документа, що підтверджує право власності на судно; в) копія обмірного свідоцтва; г) копія свідоцтва про придатність судна до плавання; д) копія пасажирського свідоцтва (для пасажирського судна); е) копія свідоцтва про мінімальний склад екіпажу; є) копія страхового полісу або іншого документа із зазначенням умов забезпечення цивільної відповідальності судновласника за шкоду від забруднення нафтою, передбачених міжнародними договорами (угодами), до яких приєдналася Україна; ж) свідоцтво про тимчасове право на плавання під Державним прапором України, якщо воно видавалося; з) документи, що підтверджують наявність або відсутність заставних зобов'язань; и) копія документа, що підтверджує особу власника та його громадянство (у разі належності судна фізичній особі). Додатково подається документально підтверджена інформація про призначення судна, наявність у нього ідентифікаційних ознак та знімки судна (вигляд з правого та лівого борту).

На підставі поданих документів Укрморречінспекція, а для риболовних суден – Держрибагентство та Укрморречінспекція готує висновок про реєстрацію судна у **Д.с.р.** або відмову у його реєстрації з обґрунтуванням причин. Рішення про реєстрацію судна або про відмову у його реєстрації приймається протягом 15 робочих днів з дня одержання заяви необхідних документів.

Д.с.р. повинен бути прошнурованим і пронумерованим, а записи скріплені підписом Голови Укрморречінспекції і гербовою печаткою Укрморречінспекції.

Крисоватий А.І.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ

(англ. state financial control) – невід’ємна частина державного устрою, одна з найважливіших функцій управління країною, обов’язкова умова ефективного функціонування фінансово-кредитної системи. Основна його мета – контроль за виконанням державного бюджету і позабюджетних фондів, організацією грошового обігу, використанням кредитних ресурсів, станом державного внутрішнього і зовнішнього боргу, державних резервів, наданням фінансових і податкових пільг.

Роль функції контролю у державному управлінні чітко визначена у ст. 1. Лімської декларації керівних принципів контролю, прийнятій на IX Конгресі Міжнародної організації найвищих контрольних органів (INTOSAL) де наголошується, що «...контроль – не самоціль, а невід’ємна частина системи регулювання, метою якої є виявлення відхилень від прийнятих стандартів і порушень принципів, законності, ефективності і економії витрачання матеріальних ресурсів на ранній стадії з тим, аби мати

можливість прийняти відповідні заходи, в окремих випадках залучити винних до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяні ушкодження або здійснити заходи щодо запобігання або скорочення таких порушень в майбутньому».

Д.ф.к. – це особлива управлінська функція держави, реалізація якої передбачає встановлення правових норм, що визначають порядок використання суб’єктами господарювання фінансових ресурсів, проведення моніторингу чи інших контрольних дій за дотриманням цих норм, виявлення правопорушень у частині використання фінансових ресурсів, їх усунення, блокування незаконних фінансових операцій і здійснення заходів щодо компенсації збитків, завданих державі, суб’єктам господарювання та громадянам.

Відповідно до законодавства України здійснення **Д.ф.к.** забезпечує центральний орган виконавчої влади, уповноважений Президентом України на реалізацію державної політики у сфері **Д.ф.к.**. Орган **Д.ф.к.** у своїй діяльності керується Консти-

туцією України, Законами, іншими законодавчими актами, актами Президента України та КМУ.

Головними завданнями органу **Д.ф.к.** є: здійснення **Д.ф.к.** за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних

ДЕРЖАВНИЙ ФОНД ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ І ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ УКРАЇНИ – вся сукупність дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, які перебувають у державній власності та відповідно до законодавства зараховані до нього і призначені для забезпечення державних виробничих, наукових, соціально-культурних та інших потреб, що фінансуються з державного бюджету. Частина **Д.ф.**, що є зібранням дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, ювелірних, побутових виробів, предметів релігійного культу, виготовлених із застосуванням дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (покриття з них), які мають історичну, музейну, наукову, художню або іншу культурну цінність, а також унікальні золоті та платинові самородки, дорогоцінне каміння, доро-

ДЕРЖАТЕЛЬ (КОРИСТУВАЧ) КНИЖКИ МДП – суб'єкт господарської діяльності, допущений до виконання перевезення вантажів на умовах Конвенції МДП у порядку, передбаченому національним законодавством, та зареєстрований учасником відповідних асоціацій. Конвенція про міжнародне перевезення вантажів з використанням книжки МДП (Конвенція МДП, 1975 р.) – одна з найдієвіших міжнародних конвенцій в галузі автомобільного транспорту і найвигідніша міжнародна система митного транзиту, яка функціонує в 56 країнах світу, і кожен рік за її допомогою здійснюється більше 3 млн. перевезень. Система МДП базується на взаємодії двох основних принципів: спрощення та безпеки.

Система МДП – універсальна система митного транзиту, якою користуються міжнародні автомобільні перевізники країн Європи, Азії та Близького Сходу з метою прискорення перетину кордонів при перевезеннях вантажів. Таке значення її поширення пов'язане з перевагами, які вона надає.

Одним із основних принципів Конвенції МДП є контрольований доступ **Д.** до системи МДП. У 1999 р. вступили в силу ряд поправок до Конвенції

фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи.

Д.ф.к. забезпечується органом **Д.ф.к.** через проведення державного фінансового аудиту, перевірки державних закупівель та інспектування.

Івашова Л.М.

гоцінне каміння органогенного утворення та напівдорогоцінне каміння є історичним фондом дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України.

Цінності, зараховані в **Д.ф.**, є державною власністю. Положення про порядок формування та зберігання **Д.ф.** та його складової частини – Історичного фонду, а також про місце знаходження зазначених фондів затверджується КМУ. Безпосереднє формування і зберігання цінностей Державного фонду здійснює Державне сховище дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння.

МФУ забезпечує належний облік та контроль за операціями з дорогоцінними металами, дорогоцінним камінням, дорогоцінним камінням органогенного утворення та напівдорогоцінним камінням, які зараховані до Державного фонду.

Прус Л.Р.

МДП, які встановлюють додаткові вимоги до транспортної галузі для доступу **Д.** до системи МДП. Ці заходи були запроваджені з метою профілактики порушень та зведення до мінімуму зловживань пов'язаних із виконанням операцій МДП.

Зазначені поправки фактично зобов'язують відповідні органи виконавчої влади та національні Асоціації здійснювати контрольований допуск до системи МДП суб'єктів підприємницької діяльності, які виявили бажання здійснювати перевезення вантажів за системою МДП. Тобто, перш ніж стати **Д.** книжки МДП в АСМАП (Асоціація міжнародних автомобільних перевізників) України, перевізник має отримати допуск до процедури МДП від відповідного органу виконавчої влади. Такий допуск надається тільки тим суб'єктам підприємницької діяльності, які відповідають мінімальним умовам і вимогам, викладеним у Додатку 9 Конвенції.

Для отримання допуску до роботи в системі МДП перевізник повинен мати ліцензію на право надання послуг з міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом, яка видається уповноваженим органом і досвід роботи по пере-

везенню вантажів у міжнародному сполученні не менше шести місяців; документи, що підтверджують стабільне фінансове становище перевізника.

В Асоціацію надаються копії фінансового звіту та балансу за останні два роки.

Крисоватий А.І.

ДЕРКАЧ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ – Голова Державного митного комітету України з липня 1995 по листопад 1996 р., Голова Державної митної служби України з листопада 1996 по квітень 1998 р., дійсний державний радник митної служби України, генерал армії України.

Народився 19 липня 1939 р. у м. Дніпропетровськ. Трудову діяльність розпочав у 1957 р. слюсарем на підприємстві. З 1958 р. навчався у Дніпропетровському механічному технікумі, працював помічником майстра на підприємстві. З 1961 по 1964 р. проходив службу в армії.

У 1970 р. закінчив фізико-технічний факультет Дніпропетровського університету за фахом інженер-механік, після чого працював старшим інженером-технологом Південного машинобудівного заводу у м. Дніпропетровськ. У 1973 р. закінчив вищі курси КДБ СРСР. З березня 1972 р. працював

оперуповноваженим, старшим оперуповноваженим, начальником відділу УКДБ УРСР в Дніпропетровській області, з 1983 по 1988 р. – начальник Павлоградського міськвідділу УКДБ УРСР в Дніпропетровській області, з лютого 1988 р. – заступник начальника УКДБ УРСР в Дніпропетровській області з кадрів – начальник відділу кадрів, заступник начальника УКДБ УРСР в Дніпропетровській області. У грудні 1992 р. призначений на посаду Голови Державної служби України з питань технічного захисту інформації. З серпня 1994 р. по липень 1995 р. перебував на посаді 1-го заступника Голови СБУ.

Указом Президента України від 11 липня 1996 р. Л. В. Деркач призначений на посаду Голови Державного митного комітету України, а з 29 листопада 1996 р. – на посаду Голови ДМСУ.

Очолюючи митні органи, Л. В. Деркач особливу увагу приділив оптимізації структури митних органів, підвищенню фіскальної функції митних органів, удосконаленню нетарифного та митно-тарифного регулювання, організації боротьби з контрабандою, порушеннями митних правил та корупцією, удосконаленню форм митного контролю із застосуванням систем ризиків, посиленню

трудової дисципліни працівників митних органів, покращенню умов та оплати праці.

За ініціативою Л. В. Деркача у листопаді 1996 р. ДМКУ реорганізовано в Державну митну службу України. На базі 8 територіальних митних управлінь, 65 митниць та інших митних установ було утворено 10 регіональних митниць, 45 митниць (4 з яких спеціалізовані), спеціалізовані митні управління та організації. Замість деяких ліквідованих митних постів у пунктах пропуску створено відділи або сектори митниці та митних постів, орієнтовані на специфіку пункту пропуску. Було систематизовано та конкретизовано функціональні обов'язки управлінської вертикалі митної служби України. За рахунок працівників з керівним досвідом роботи було посилено оперативну діяльність та виконання конкретних завдань, що значно підвищило ефективність роботи митних підрозділів. Відповідно до нової структури та наданих функціональних повноважень вперше були сформовані організаційно-інспекторське управління, правове управління, управління міждержавних зв'язків, управління з верифікації сертифікатів. В структурі регіональних митниць було створено відділи тарифів та митної вартості, які напрацьовували методичні рекомендації щодо розрахунку митної вартості, технології вирішення спірних питань при визначенні митної вартості, класифікації товарів і верифікації сертифікатів про походження товарів.

З метою оптимізації надходжень митних платежів до Державного бюджету за час роботи Л. В. Деркача серйозні кроки зроблено у напрямку удосконалення законодавства щодо регулювання зовнішньоекономічних бартерних операцій, операцій з давальницькою сировиною, операцій з гуманітарною допомогою, отримання суб'єктами господарювання пільг з податку на додану вартість, акцизного збору, мита. Результатом законодавчих напрацювань стала зміна механізму надання податкових пільг шляхом переходу від загальних до конкретних адресних, посилено контроль за доставкою та цільовим використанням гуманітарної допомоги, встановлено контроль за розрахунками по бартерних операціях та операціях з давальницькою сировиною, законодавчо встановлено мінімальний рівень митної вартості на лікєро-горілчані та тютюнові вироби. Плідна робота була зроблена при розробці проекту нового Митного кодексу, в якому окрему увагу приділено наданню митним органам статусу правоохоронних та значному підвищенні штрафних санкцій за порушення митного законодавства.

Під керівництвом Л. В. Деркача митні органи

вживали суттєвих заходів з виявлення та локалізації тінювих схем ухилення від сплати податків. З метою посилення контролю за дотриманням митного законодавства у 1996 р. створено оперативно-розшукові підрозділи митної варти, однією з основних функцій якої було контроль за доставкою вантажів.

Стратегічним значенням для митної служби України Л. В. Деркач вбачав організацію боротьби з незаконним обігом наркотиків з використанням системи аналізу ризиків, застосуванням технічних засобів та тісного міжнародного співробітництва. В практиці широко застосовувалися методи проведення контрольованих поставок. Результатом такої посиленої боротьби з наркобізнесом було виявлення українськими митниками у листопаді 1997 р. найбільшої на ті часи партії наркотиків в історії України та другої за кількістю у Східній Європі. Завдяки активній позиції української митниці у боротьбі з контрабандою наркотиків Україна 1997 р. була обрана до одного з керівних органів Всесвітньої митної організації – Фінансового комітету.

Тісною була співпраця з митниками Сполучених штатів Америки, Франції, Англії, Бельгії, Федеративної Республіки Німеччина. У процесі реалізації програми TACIS Єврокомісія та ВМО надавали ДМСУ суттєву фінансову та технічну допомогу в розширенні та реконструкції пунктів пропуску. Налагоджувалися зв'язки з митними службами сусідніх держав, вирішувалися проблеми митного оформлення громадян і товарів, що переміщувалися через спільні кордони. Протягом 1997 – 1998 років було укладено міжурядові угоди про митне співробітництво між Україною та Францією, Великобританією, Китайською Народною Республікою, Грузією, Чехією, Фінляндією, Російською Федерацією та іншими країнами.

Окремим напрямком роботи Л. В. Деркача на посаді Голови Державної митної служби України було забезпечення вдосконалення підбору, підготовки та перепідготовки митників, комплектування підрозділів по боротьбі з контрабандою висококваліфікованими спеціалістами. В зв'язку з чим у 1996 р. було створено Академію митної служби України, а в Чорноморській регіональній митниці організовано Кінологічний центр.

Позитивних зрушень було досягнуто у справі матеріально-технічного забезпечення митниць, соціального захисту і санаторно-медичного обслуговування її працівників: суттєво підвищилася заробітна плата, встановлювалася щорічна доплата на придбання продуктів харчування, для дітей митників надавалися безкоштовні путівки для відпочинку у санаторіях. Облаштовувалася інфраструктура митниць, суттєво реконструювалися діючі та створювалися нові пункти пропуску, збільшувалася пропускна спроможність існуючих пунктів пропуску, придбавалося спеціалізоване митне обладнання.

У квітні 1998 р. Л. В. Деркач призначений на посаду Голови Служби безпеки України.

З травня 2002 по травень 2006 р. Л. В. Деркач – Народний депутат України 4-го скликання.

Нагороджений орденом «Знак Пошани», орденом Богдана Хмельницького III ступеня, іменною вогнепальна зброя, почесною відзнакою Служби безпеки України, відзнаками Міністерства оборони України «Доблесть і честь», «Ветеран військової служби», почесною відзнакою Національного олімпійського комітету України, відзнакою Міністерства вугільної промисловості України «Шахтарська доблесть» I ступеня.

*Корнійчук О. Т., Фрадинський О. А.,
Медвідь Ю. О.*

ДЕТЕКТОР ВАЛЮТИ «SUPERSCAN» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ.

ДЕТЕКТОР ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН EVD-3000 – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР ДОКУМЕНТІВ «REGULA 1019.01» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ.

ДЕТЕКТОР ДОКУМЕНТІВ «REGULA 4303» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ.

ДЕТЕКТОР ДОРОГОЦІННИХ КАМЕНІВ «JEWEL DETECTOR» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР КОНТРАБАНДИ «K910B» («БАСТЕР») – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ПОРТАТИВНІ).

ДЕТЕКТОР МАТЕРІАЛІВ «HAZMATID RANGER» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «GARRETT PD 6500» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ).

ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «GARRETT THD» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ).

ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «АКА – 7202» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ).

ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «АКА - 7202М» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ).

ДЕТЕКТОР НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ «NDS-2000» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР РАДІАЦІЇ «PM1703 MA» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.

ДЕТЕКТОР РАДІАЦІЇ «PM1703MA/MA» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.

ДЕТЕКТОР УНІВЕРСАЛЬНИЙ «MULTIRAE PLUS» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР ХІМІЧНИЙ ТА РАДІАЦІЙНИЙ «APD 2000» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕТЕКТОР ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН «SABRE 4000» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ДЕЦКОВАНЬЄ – пеня, що нараховувалась у Великому Князівстві Литовському за ухилення від сплати або несвоечасність розрахунків зі сплати

мита за право реалізації горілчаних виробів, меду та пива населенням (капщизни).

Ченцов В.В.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТУ – переспеціалізація виробничої бази і технологічних процесів, виокремлення підрозділів для збільшення обсягів випуску, розширення асортименту товарів і послуг, конкурентоспроможних на зарубіжних ринках та забезпечення тим самим зростання обсягів експорту товарів, послуг.

Д.е. характерна для країн зі слабкою економікою та країн, що намагаються покращити структуру експорту. Використання стратегії диверсифікації експорту стало підґрунтям економічного відродження і зміцнення міжнародних конкурентних позицій таких країн світу, як Китай, Індія, Бразилія, Сінгапур, Мексика, Республіка Корея та інших. Включення економік цих країн у світове господарство супроводжувалося і закріплювалося саме процесами диверсифікації експорту, які набували тим більшого значення, чим у більш кризовому стані знаходилися їх економіки.

Науковці виділяють три основні підходи до тлумачення сутності диверсифікації експорту: структурно-функціональний, ресурсний і результативний. Структурно-функціональний підхід спирається на методологічну схему «загальне – особливе – окреме» та понятійний ряд «потенціал економічний потенціал – експортний потенціал», за якими диверсифікація експортного потенціалу підприємства визначається як складова економічного потенціалу підприємства, що забезпечує

формування його міжнародних конкурентних переваг, або як складова системи зовнішньоторговельних зв'язків підприємства. Згідно з ресурсним підходом, диверсифікація експортного потенціалу підприємства визначається як здатність або можливість підприємства виробляти конкурентоспроможні товари і послуги, що можуть бути реалізовані на світових ринках. Ці можливості визначаються ресурсною базою експортної діяльності, що має бути адаптована до конкурентного профілю зовнішнього ринку та факторної моделі конкурентоспроможності підприємства. Ресурсний підхід інтегрований в сучасні концепції стратегічного потенціалу підприємства, що акцентують увагу на таких його характеристиках як цінність для клієнтів, специфічність, складність імітації та складність заміщення, які забезпечують встановлення конкурентних переваг підприємства на зовнішніх ринках. Результативний підхід базується на тлумаченні диверсифікації експортного потенціалу підприємства крізь призму його цільової орієнтації – як механізм або засіб досягнення певної мети, а конкретніше – максимального обсягу товарів і послуг, що можуть бути вироблені і реалізовані на світових ринках. Відповідно до логічної конструкції «засіб – мета» визначаються характеристики експортного потенціалу, що відображають модель конкурентоспроможності підприємства.

Мартинюк В.П.

ДИНАР – грошова одиниця багатьох держав, переважно арабомовних або колишніх частин Османської імперії. Арабське слово «динар» походить від денарія, срібної монети Римської імперії.

Д. називаються валюти Алжиру, Бахреїну, Йорданії, Кувейту, Лівії, Сербії, Республіки Македонія, Тунісу, **Д.** входить до грошової систему Ірану.

Колесников К.М.

ДИПЛОМАТИЧНА ПОШТА – всі види дипломатичного офіційного листування, яке здійснюється в будь-якій речовій формі (поштовим зв'язком, телеграфним, електронним, по радіо тощо). При цьому усі відправлення, що становлять **Д.п.**, повинні мати видимі зовнішні ознаки, які вказують на їхній характер, та можуть містити лише дипломатичні документи, офіційну кореспонденцію або предмети, призначені для офіційного користування.

Відповідно до МКУ **Д.п.** іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не

підлягає ні розпечатуванню, ні затриманню. **Д.п.** може містити виключно дипломатичні документи та товари, призначені для офіційного користування.

Д.п. мають право користуватися ВРУ, Президент України, КМУ, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади України у порядку, що встановлюється Міністерством закордонних справ України. Формування, оформлення, доставка **Д.п.** здійснюється Державною фельд'єгерською службою України, яка за погодженням з Міністерством закордонних справ України призначає дипломатичних кур'єрів, розробляє розклад і маршрути її доставки. Міністерство закордонних справ України за поданням Державної фельд'єгерської служби України оформляє дипломатичним кур'єрам дипломатичні паспорти з відповідними візами та веде облік кур'єрських листів.

Фінансування витрат з доставки **Д.п.** здійснюється за рахунок коштів, що виділяються Міністерством фінансів України, та коштів, які одержуються Державною фельд'єгерською службою України від відправників цієї пошти.

Коновалов Ю.О.

ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ – постійний закордонний державний орган зовнішніх зносин, створений на основі спільної угоди однією державою на території іншої для підтримання постійних офіційних контактів. **Д.п.** виступає від імені своєї країни у всіх питаннях, що стосуються відносин з іншою стороною.

Виділяють два основних види **Д.п.**: посольства та місії. Прийнято вважати, що посольства – представництва вищого класу, хоча суттєвих відмінностей між ними немає. Більшість держав, у т. ч. Україна, віддають перевагу обміну дипломатичними представництвами на рівні посольств. До посольств прирівнюються представництва Ватикану – нунціатури. Місія є представництвом нижчого класу. Представництва Святейшого престолу називають інтернунціатурами. Рівень **Д.п.** визначаєть-

ся угодою між відповідними державами. З др. пол. ХХ ст. місії зустрічаються дуже рідко.

Держава, що направляє посольство або місію в іншу державу, іменується державою, що акредитує, а держава, що приймає такі представництва на своїй території, – державою, що приймає, державою перебування.

Главою посольства є посол, місії – посланник або повірений у справах, для Ватикана – інтернунцій.

Посол акредитується при главі держави, а тимчасовий повірений у справах – при міністрові закордонних справ. Посланники акредитуються при главі уряду. Глави дипломатичних представництв є найвищими офіційно акредитованими представниками держави в країні перебування.

Співробітниками **Д.п.** є глава дипломатичного представництва та члени персоналу дипломатичного представництва. Членами персоналу **Д.п.** є члени дипломатичного, адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичного представництва. Членами дипломатичного персоналу **Д.п.** є члени персоналу дипломатичного представництва, які мають дипломатичний ранг. Членами адміністративно-технічного персоналу **Д.п.** є члени персоналу **Д.п.**, які здійснюють адміністративно-технічне обслуговування дипломатичного представництва.

Членами обслуговуючого персоналу **Д.п.** є члени персоналу дипломатичного представництва, які виконують обов'язки щодо обслуговування дипломатичного представництва.

Віденська конвенція 1961 р. «Про дипломатичні зносини» визначає функції **Д.п.**:

– представництво держави, яка акредитує, у державі перебування;

Посольство США в Україні

– захист у державі перебування інтересів держави, що акредитує, і її громадян у межах, що допускаються міжнародним правом;

– ведення переговорів з урядом держави перебування;

– з'ясування всіма законними способами умов і подій у державі перебування і повідомлення про них уряду держави, що акредитує;

– заохочення дружніх відносин між державою, що акредитує, і державою перебування та розвиток їхніх взаємовідносин в галузі економіки, культури і науки.

Всі перераховані вище функції крім останньої, були вироблені в процесі тривалої міжнародної практики. Зміцнення дружніх відносин між державами і співробітництво в галузі економіки, культури і науки розпочалося вже в сучасний період. Ця функція була запропонована делегацією Чехословаччини в процесі проведення Віденської конференції і знайшла своє місце в прийнятому нею кодифікованому документі.

До привілеїв та імунітетів **Д.п.** належать: недоторканність помешкань представництва; фіскальний імунітет – звільнення дипломатичних представництв від усіх державних, районних і муніципальних податків, зборів і мит, крім зборів за

конкретні види обслуговування; недоторканність архівів і документів представництва; свобода зносин представництва – дипломатичне представництво має свободу зносин із своїм урядом, іншими представниками і консульствами акредитованої держави, де б вони не знаходилися; право користування прапором і емблемою держави, що акредитує. Окремими привілеями **Д.п.** є митні, які здавна частково існували у багатьох держав, розцінюючись як знак ввічливості, та були сформульовані як норма загального міжнародного права при кодифікації дипломатичного права у Віденській конвенції про дипломатичні зносини.

В Україні митні привілеї для **Д.п.** надаються відповідно до норм міжнародного права. Зокрема, **Д.п.** можуть переміщувати через митний кордон України товари та моторні транспортні засоби службового користування із звільненням від митного огляду та сплати митних платежів за умови дотримання порядку їх переміщення. Митні пільги передбачені також для персоналу **Д.п.** та членів їх сімей. Дипломатична пошта та консульська валіза іноземних держав, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають ні розпечатуванню, ні затриманню.

Яковенко О.В.

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВАНТАЖ – відправляється з оформленням авіаційної вантажної накладної з використанням звичайної вантажної документації і стандартних процедур обробки, передбачених для відповідних категорій вантажів. **Д.в.** звичайно перевозяться в закритих мішках або пакетах. Пакети повинні бути марко-

вані відповідним чином. Найменування вмісту повинно бути позначене в авіаційній вантажній накладній і інших перевізних документах (маніфест, ярлики, бирки на вантаж) як **Dip Cargo Д.в.** До **Д.в.** застосовуються звичайні процедури обробки вантажу.

Коновалов Ю.О.

ДИПЛОМАТИЧНИЙ КУР'ЄР – уповноважена офіційна особа, якій доручається доставка дипломатичної пошти. Уповноважена офіційна особа забезпечена офіційним документом із зазначенням його статусу та кількості місць, які складають дипломатичну пошту, користується при виконанні своїх обов'язків захистом держави перебування. **Д.к.** користується особистою недоторканністю і не підлягає арешту або затриманню в якій б то не було

формі. Державна фельд'єгерська служба України за погодженням з Міністерством закордонних справ України призначає **Д.к.**, розробляє розклад і маршрути доставки дипломатичної пошти. Міністерство закордонних справ України за поданням Державної фельд'єгерської служби України оформляє **Д.к.** дипломатичні паспорти з відповідними візами та веде облік кур'єрських листів.

Коновалов Ю.О.

ДИРГЕМ (ДИРХАМ) – арабська монета, запроваджена в обіг наприкінці VII ст. з початковою вагою в 3,9 г і вартістю 1/10 динара. Назва походить від грецького слова *драхма*. Згідно з ісламською заборонаю на зображення живих істот, на араб-

ських **Д.**, на відміну від європейських монет, розміщували тільки написи: вислови з Корану, імена правителів тих областей, де було карбовано **Д.**, назву монети, рік і місто.

З розпадом Арабського халіфату **Д.** починають карбуватися різними династіями Північної Африки і Середньої Азії. У Східній Європі, зокрема на Україні, **Д.** використовувалися як валюта в добу раннього середньовіччя доти, доки там не з'явилися місцеві монети. Дирхамові скарби знайдено в Україні, Білорусі, Європейській частині Росії, країнах Балтії, Швеції та на півночі Польщі (найбільший з таких скарбів містив понад 50 000 монет).

Аббасидські **Д.**, переважно з Північної Африки, першої чверті IX ст. свідчили про хозарсько-арабські

Диргем хана Джанібєка

торговельні зв'язки через Середземномор'я. Протягом другої чверті IX – початку X ст. північноафриканські монети замінюються середньоазіатськими. За доби вікінгів, коли варяги контролювали Балтійсько-Дніпровський шлях («шлях із варягів у греки»), **Д.** поширилися на півночі Європи. Важливі дирхамські скарби виявлено в Швеції, зокрема на острові Готланд. Вивіз арабського срібла до Східної Європи

зменшився наприкінці X і припинився на початку XI сторіччя. Останній саманідський **Д.**, знайдений у Швеції, датований 869 р., на Русі – 1015 р. Наприкінці XI сторіччя арабські монети були цілком витіснені європейськими. Нині **Д.** є грошовою одиницею Марокко, ОАЕ, присутній у грошових системах Лівії, Катару, Йорданії, Таджикистану.

Колесников К.М.

ДИСКРИМІНАЦІЯ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ – створення для юридичних і фізичних осіб однієї країни в їх торговельній діяльності на території іншої держави гірших умов, ніж ті, які створені юридичним особам іншої країни. На практиці постає як відмова окремі країні або низці країн у режимі найбільшого сприяння за одночасного надання його іншим країнам (як торговельним партнерам).

Термін «дискримінація» означає будь-яку відмінність, виключення, обмеження або перевагу, що заперечує або зменшує рівне здійснення прав. Поняття охоплює виключення або обмеження можливостей для членів певної групи відносно можливостей інших груп.

Дискримінаційна торгівля – форма міжнародної торгівлі за специфікою регулювання, віддзеркалення державно-політичного підходу уряду певної країни до торгівельно-економічних відносин з іншими країнами. Дискримінація в зовнішній торгівлі виникає у результаті застосування в торговельно-економічних відносинах жорстких обмежувальних заходів (ембарго, торговельний бойкот, торговельна блокада) або інших інструментів, що дискримінують права торговельного партнера. Дискримінація у зовнішній торгівлі є відходом від принципу однакового режиму для всіх торговельних партнерів

– принципу недискримінації. Згідно з цим принципом, прийнятим ООН та ГАТТ/СОТ, жодна з країн не може бути дискримінована в процесі міжнародної торгівлі та інших форм міжнародних економічних відносин. Однак на практиці дискримінація у зовнішній торгівлі зустрічається доволі часто, а застосування таких заходів, як ембарго, бойкот і блокада, дозволяється ООН як метод торговельно-політичного тиску на країну, що порушує норми міжнародного права. Принцип недискримінації в частині національного режиму має два обмеження. Він не застосовується по відношенню до системи державних закупівель, а також субсидій, що виплачуються виключно національним виробникам.

У 1990 р. відбулися якісні зміни у діяльності міжнародної організації, яка проводила дискримінацію у зовнішній торгівлі (Координаційний комітет з експортного контролю). На сесії виконкому цієї організації було знято обмеження на поставку багатьох видів сучасної техніки у східноєвропейські країни. Такі обмеження було знято й щодо України. У 1996 р. організація трансформувалася у клуб технологічно розвинутих країн та найбільших експортерів зброї. Україну як експортера зброї прийнято до цього клубу як країну-засновницю.

Разумей М.М.

ДИСЦИПЛІНАРНИЙ СТАТУТ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – нормативно-правовий акт у якому було визначено суть службової дисципліни, права та обов'язки посадових осіб митної служби України, яким присвоєно спеціальні звання, у тому числі керівників митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, щодо забезпечення та додержання дисципліни, а також види та порядок застосування заохочень і дисциплінарних стягнень.

Д.с. врегулював питання стосовно обов'язків

керівника митного органу із забезпечення службової дисципліни, видів заохочень та порядку їх застосування, видів дисциплінарних стягнень та порядку їх застосування, порядку оскарження рішень про застосування дисциплінарних стягнень, обліку заохочень і дисциплінарних стягнень.

Закон «Про Дисциплінарний статут митної служби України» втратив чинність 4 липня 2013 р.

Царенко В.І.

ДИСЦИПЛІНАРНІ СТЯГНЕННЯ – примусові заходи впливу, міра відповідальності осіб за порушення дисципліни. **Д.с.** застосовують до осіб за вчинення дисциплінарних проступків.

За загальним правилом, відповідно Кодексу законів про працю України, за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення: догана або звільнення.

За вчинення дисциплінарних правопорушень до посадових осіб органів доходів і зборів застосовуються **Д.с.** відповідно до ЗУ «Про державну службу».

До військовослужбовців за вчинення дисциплінарного проступку застосовують **Д.с.**, визначені у Дисциплінарному статуті ЗСУ. Зокрема на рядових (матросів) строкової військової служби можуть бути накладені такі стягнення: зауваження; догана; сувора догана; позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини чи корабля на берег; призначення поза чергою в наряд на роботу – до 5 нарядів; позбавлення військового звання старший солдат (старший матрос).

Д.с. прокурорсько-слідчих працівників, а також працівників навчальних, наукових та інших установ прокуратури застосовують за невиконання

чи неналежне виконання службових обов'язків або за проступок, який порочить його як працівника прокуратури є: догана; пониження в класному чині; пониження в посаді; позбавлення нагрудного знаку «Почесний працівник прокуратури України»; звільнення; звільнення з позбавленням класного чину.

На осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ за порушення службової дисципліни можуть накладатися такі види **Д.с.**: усне зауваження; зауваження; догана; сувора догана; попередження про неповну посадову відповідність; звільнення з посади; пониження в спеціальному званні на один ступінь; звільнення з органів внутрішніх справ.

На осіб рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту

інформації України за порушення службової дисципліни можуть накладатися такі види **Д.с.**: зауваження; догана; сувора догана; попередження про неповну службу відповідність; пониження в посаді; пониження у спеціальному званні на один ступінь; звільнення зі служби.

До суддів, відповідно до ЗУ «Про судоустрій і статус суддів», може застосовуватися **Д.с.** у виді догани.

До працівників гірничих підприємств, що допущили порушення гірничого законодавства, застосовуються такі види **Д.с.**, як догана та звільнення.

На працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб можуть накладатися такі види **Д.с.**, як зауваження, догана, звільнення (розірвання контракту).

Царенко В.І.

ДІЗНАННЯ – початкова форма досудового розслідування. Основна його функція – проведення оперативно-розшукових заходів і невідкладних слідчих дій з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його вчинили (одержання документів, предметів, інших відомостей, які несуть в собі важливу інформацію, виявлення свідків і потерпілих).

За КПК України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI **Д.** – це форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Кримінально-процесуальне законодавство на сьогодні передбачає дві форми досудового розслідування як процесуальної діяльності. Обидві ці форми за своїми завданнями, процедурою взаємопов'язані між собою. Наявність провадження в обох формах при розслідуванні кожної кримінальної справи не обов'язкова. КПК України дає вичерпний перелік органів **Д.**, тобто органів та посадових осіб, які вправі провадити **Д.** у кримінальних справах.

Про виявлений злочин і почате дізнання орган **Д.** негайно повідомляє прокурора. За наявності ознак злочину, що не є тяжким, орган дізнання порушує кримінальну справу і, керуючись правилами кримінально-процесуального закону, проводить слідчі дії до встановлення особи, яка його вчинила. Після цього орган **Д.**, складає постанову про передачу справи слідчому, яку подає прокурору для затвердження. У разі порушення органом **Д.**

справи про тяжкий злочин він зобов'язаний передати її слідчому через прокурора після виконання невідкладних слідчих дій.

Орган **Д.** вправі затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, лише при наявності однієї з таких підстав: коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення; коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин; коли на підозрюваному або на його одязі, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину.

При наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі, коли ця особа намагалася втекти, або коли вона не має постійного місця проживання, або коли не встановлено особи підозрюваного. Орган **Д.** вправі допитати підозрюваного у вчиненні злочину. Строки провадження **Д.**: по справах про тяжкі або особливо тяжкі злочини – 10 днів з моменту порушення справи; по справах про злочини, що не є тяжкими чи особливо тяжкими, – до встановлення особи, що вчинила злочин, та у термін не більше 10 днів, починаючи з моменту встановлення особи, що вчинила злочин. Передбачені законом строки провадження **Д.** є остаточними і продовженню не підлягають.

Пунда О.О.

ДЮЙКЕТ, ДЮЙКИТ (ο διοικητής – дослівно «той, хто стоїть на чолі управління») – в давньогрецьких полісах Північного Причорномор'я найвищий одноособовий фінансовий та контрольно-ревізійний орган. **Д.**, урядовець із досить великими повноваженнями, не акумулював різні види грошових надходжень, він фактично здійснював постаудит, у тому числі, щодо відкупників орендованих митних зборів. Головним його завданням був загальний нагляд за джерелами надходжень державного скарбу, тоді як храмовим скарбом завідували «скарбники священних сум».

У ранньосередньовічній Візантії **Д.** – чиновник із відомства логофета генікону (управління поставання), що належав до фіскального управління імперії.

У причорноморських полісах античної доби прибутки з торгівлі, митні збори, штрафи, судові мита, доходи з орендованого державного майна, кошти від конфіскації майна поряд з іншими джерелами надходжень – пожертвуваннями у вигляді літургій, податками на жертвоприношення тощо – складали головні статті прибуткової частини «Державного бюджету». Хоча **Д.**, як верховний

розпорядник фінансів або скарбник держави, ніколи не зосереджував у свої руках усі фінансові ресурси держави, оскільки не існувало самого поняття єдиного «Державного бюджету», влада цього урядовця була дуже великою. **Д.** контролював надходження найважливіших державних доходів, у тому числі відкупів, мав право конфісковувати майно не виправних боржників, або навпаки, не стягувати відсотки з сум заборгованостей перед державою, відкладати виплати і навіть скасовувати борги. Щорічно у визначені строки дійкет був зобов'язаний звітувати на народних зборах. Тер-

мін виконання цієї магістратури зазвичай дорівнював року, хоча на практиці дійкети затримувалися на посаді значно довше.

У III–I ст. до н. е. дійкет (поряд із номофілаком) був наділений у Херсонесі правом законодавчої ініціативи. Найвідомішим **Д.** був ольвіополіт Протоген, син Геросонта, який у III ст. до н. е. виконував обов'язки головного розпорядника фінансів поліса протягом трьох років, що, на думку фахівців, свідчило про елітаризацію ольвійської демократії, що досягла свого піку в імператорський період.

Колесников К.М.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міндоходів. У 1989 р., відповідно до наказу Головного управління Державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР від 10.07.1989 р. № 113, було створено митний пост «Дніпропетровськ» у складі Криворізької митниці.

Д.м. заснована 8 квітня 1992 р. наказом ДМКУ № 73. Згідно даного наказу Дніпропетровський митний пост було перетворено в **Д.м.**. До її скла-

ду входив митний пост «Дніпродзержинськ». Загальна чисельність митників складала 33 штатні одиниці.

Постановою КМУ від 08.07.1994 р. № 465 та наказом Держмиткому України № 304 від 13.10.1994 р. створено Дніпровське територіальне митне управління. Наказом Держмитслужби України № 564 від 20.12.1996 р. на базі ліквідованих Дніпровського територіального митного управління і **Д.м.** була створена Дніпровська регіональна митниця.

Наказом Держмитслужби України № 194 від 22.03.2005 р. було припинено діяльність Дніпровської регіональної митниці шляхом перетворення її на **Д.м.**.

Наказом Держмитслужби України № 1218 від 14.10.2010 р. припинено діяльність Криворізької митниці шляхом приєднання її до **Д.м.**.

Згідно з постановою КМУ № 229 від 20.03.2013 р. **Д.м.** реорганізовано в **Д.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Дніпропетровської області.

Товарна структура експортно-імпорتنих операцій митниці обумовлена промисловим потенціалом регіону. За показниками зовнішньоекономічного обороту у 2012 р. **Д.м.** відносилася до експортноорієнтованої, а сальдо торгівельного балансу становило 2,5 млрд. дол. США. Основними країнами експорту були Росія, Китай, Польща, а імпорту – Росія, Німеччина та Китай. Найбільшу питому вагу в імпорті займали паливно-енергетичні та мінеральні продукти. Доставка вантажів у зону діяльності митниці здійснюється усіма видами транспорту: авто, авіа, залізничним, морським, та поштовими і експрес-відправленнями. За 2012 р. **Д.м.** перерахувала до державного бюджету 9,6 млрд грн. За цей період оформлено 39,1 млн. тон. вантажів.

У квітні 2013 р. до складу **Д.м.** входило 12 митних постів та 2 пункти пропуску, в тому числі:

- митний пост «Дніпродзержинськ»;
- митний пост «Павлоград»;
- митний пост «Дніпропетровськ-аеропорт», міжнародний авіаційний пункт пропуску «Дніпропетровськ-аеропорт»;
- митний пост «Новомосковськ»;
- митний пост «Кривий Ріг», міжнародний авіа-

*Адміністративна будівля
Дніпропетровської митниці*

*Митний пост
«Дніпропетровськ-транспортний»*

ційний пункт пропуску «Кривий Ріг – аеропорт»;
– митний пост «Дніпропетровськ-Ліски»;
– митний пост «Дніпропетровськ-південний»;
– митний пост «Нікополь»;
– митний пост «Дніпропетровськ-лівобережний»;
– митний пост «Дніпропетровськ-транспортний»;
– митний пост «Дніпропетровськ-річпорт»;
– митний пост «Дніпропетровськ-індустріальний».

Керівники **Д.м.:**

- Яценко С. А. (1989 – 1995 рр.);
- Свіренко О. А. (1995 – 1997 рр.);

- Воловик А. П. (1994 – 1996 рр.);
- Калашніков С. В. (1996 – 1997 рр.);
- Рибалка В. В. (1997 – 2000 рр.);
- Пашко П. В. (2000 – 2001 рр.);
- Кисельов В. Л. (2002.– 2004 рр.);
- Соловков Ю. П. (2004 – 2005 рр.);
- Більчук О. С. (2005 р.);
- Писарев В. А. (2005 – 2009 рр.)
- Кудашкін О. М. (2009 – 2010 рр.)
- Кодіс Є. І. (2010 – 2010 рр.)
- Сухіна М. А. (2010 – 2013 рр.)
- Лєднік О. В. (з 2013 р.).

Джур В.В., Яковенко О.В.

ДОБРОВОЇЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ ЕКСПОРТУ

(від англ. – voluntary export restraint) – метод державного регулювання ЗЕД, що передбачає зобов'язання одного з партнерів зовнішньої торгівлі обмежувати або не розширювати обсяг експорту. Таке зобов'язання може бути прийняте внаслідок укладення офіційної або неофіційної угоди про встановлення квот на експорт товару, а також щодо підприємств, фірм, компаній, які порушили закон про добросовісну конкуренцію в тих країнах, куди експортуються товари цих виробників.

Д.о.е. є, по суті, тією ж квотою, але запроваджує її не країна-імпортер, а країна-експортер. Проте, наслідки застосування такого інструменту регулювання зовнішньої торгівлі для економіки країни, яка імпортує, мають більш негативний характер, ніж при використанні митного податку чи імпоротної квоти. Оскільки замість того, щоб отримати дохід від ввізного мита або від продажу імпортих ліцен-

зій на аукціоні, держава «віддає» частину вигод зарубіжним експортерам. Дуже часто на практиці такі експортні обмеження є не добровільними, а вимушеними: вони вводяться або під політичним тиском країни-імпортера, або ж під впливом погроз застосувати жорсткіші протекціоністські заходи (наприклад, почати антидемпінгове розслідування).

Д.о.е. передбачає проведення таких заходів, як: введення експортного мита експортером; квотування експорту експортером; квотування імпорту імпортером; квотування експорту імпортером. **Д.о.е.** як інструмент зовнішньоторговельної політики досить часто використовується економічно розвинутими країнами стосовно своїх конкурентів. Основною причиною є те, що цей дієвий інструмент кількісного обмеження імпорту і захисту внутрішнього ринку довгий час формально не заборонявся положеннями ГАТТ/СОТ.

Попель С.А.

ДОГОВІР ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО

– прийнятий Дипломатичною конференцією Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) 20 грудня 1996 р. в Женеві з метою: вдосконалення та підтримки охорони прав авторів на їх літературні та художні твори найбільш ефективним та однаковим шляхом; введення нових міжнародних правил та більш чіткого тлумачення певних існуючих правил для забезпечення адекватного вирішення питань, що виникають у зв'язку з економічним, соціальним, культурним та технічним розвитком; збереження балансу між правами авторів та інтересами широкої публіки, особливо в сфері освіти, наукових досліджень і доступу до інформації. **Д.** не має відношення до інших договорів, крім Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24 липня 1971 р. змінений 2 жовтня 1979 р.) і не обмежує будь-які права та зобов'язання за будь-якими іншими договорами.

За **Д.** охорона авторських прав поширюється на форму вираження, а не на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі; комп'ютерні програми незалежно від способу або форми їх вираження охороняються як літературні твори; компіляції даних (бази даних) або іншої ін-

формації в будь-якій формі, які за підбором і розміщенням змісту є результатом інтелектуальної творчості, охороняються як такі. Така охорона не розповсюджується на самі дані або інформацію і не обмежує будь-яке авторське право, яке відноситься до самих даних або інформації, що містяться в компіляції. Автори літературних та художніх творів користуються виключним правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності. Автори комп'ютерних програм; кінематографічних творів; творів, втілених у фонограмах, як визначено національним законодавством договірних сторін, користуються виключним правом дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналів або примірників своїх творів. Договірні сторони передбачили відповідну правову охорону та ефективні засоби правового захисту від обходу існуючих технічних засобів, які вживаються авторами у зв'язку із застосуванням їх прав згідно з **Д.** або Бернською конвенцією і обмежили дії, які не дозволені авторами або не допускаються законом по відношенню до їх творів.

Д. передбачені відповідні ефективні засоби юридичної відповідальності по відношенню до будь-якої особи, яка свідомо чинить будь-які з

нижчезазначених дій, знаючи або, у зв'язку із застосуванням цивільно-правових засобів захисту, маючи належні підстави знати, що така дія буде спонукати, дозволяти, сприяти або приховувати порушення будь-якого права, передбаченого **Д.** або Бернською конвенцією: недозволене усунення або зміну будь-якої електронної інформації про управління правами; недозволене поширення, імпортування для розповсюдження, передачу в ефір або розповсюдження серед широкої публіки, творів або примірників творів, знаючи, що в них без дозволу була усунена або змінена електронна інформація про управління правами.

Договірні Сторони зобов'язалися відповідно до своїх правових систем вжити заходів, необхідних для забезпечення застосування **Д.**, а також передбачили наявність в їх законах заходів щодо забезпечення прав, які дозволяють ефективно

ДОГОВІР ДАРУВАННЯ. За договором дарування одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність (ЦК України). **Д.д.**, спрямований на припинення права власності в дарувальника й виникнення права власності в обдарованої особи. **Д.д.** завжди є безоплатним. Під безоплатністю розуміється відсутність зустрічного надання з боку обдаровуваного. Дарувальник не має права вимагати від обдарованої особи вчинення зустрічних дій. **Д.д.**, який встановлює обов'язок обдаровуваного вчинити на користь дарувальника будь-яку дію майнового або немайнового характеру, не є **Д.д.**

Д.д. є за своєю типовою належністю договором, спрямованим на передачу майна у власність; безоплатним; може бути одностороннім договором або договором, який не має зобов'язального характеру; може бути реальним, консенсуальним, а в деяких випадках формальним договором (укладеним з моменту його нотаріального посвідчення та/або державної реєстрації). Дарувати будь-яке майно є виключним правом власника цього майна. Договори на дарування майна, що знаходиться у спільній власності, укладаються за згодою всіх співвласників. Якщо дарувальнику відомо про недоліки речі, що є дарунком, або її особливі властивості, які можуть бути небезпечними для життя, здоров'я, майна обдаровуваного або інших осіб, він зобов'язаний повідомити про них обдаровуваного. Прийняття обдаровуваним документів,

ДОГОВІР ДОРУЧЕННЯ. За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, вчинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя (ст. 1000 ЦК України). **Д.д.** може бути встановлено виключне право повіреного на вчинення від імені та за рахунок довірителя всіх або частини юридичних дій, передба-

протидії будь-яким актам порушення прав, передбачених **Д.**, включаючи термінові заходи для запобігання порушень та заходи як стримуючий засіб від подальших порушень.

Міжнародне бюро ВОІВ виконує адміністративні функції, які стосуються **Д.**. Будь-яка держава-учасниця ВОІВ може стати учасницею **Д.**. Асамблея може винести рішення про допуск до участі в **Д.** будь-якої міжурядової організації, яка заявляє, що вона має компетенцію і власну, обов'язкову для всіх держав-членів такої організації, нормативну базу з питань, що регулюються **Д.**, і що вона належним чином уповноважена відповідно до своїх внутрішніх процедур стати учасницею **Д.**. Генеральний директор ВОІВ є депозитарієм **Д.**. Україна приєдналась до даного Договору в 2001 р. (закон № 2733-III від 20.09.2001, ВВР, 2002, № 2, ст. 16).

Барановський О.І.

які посвідчують право власності на річ, інших документів, які посвідчують належність дарувальникові предмета договору, або символів речі (ключів, макетів тощо) є прийняттям дарунка.

Укладати **Д.д.** може також представник дарувальника на основі письмового доручення, в якому обов'язково вказується ім'я обдаровуваного. Письмова форма з нотаріальним посвідченням необхідна для **Д.д.** нерухомої речі та валютних цінностей на суму, що перевищує 50-кратний розмір неоподатковуваного мінімуму доходів громадян. Дарувальник може встановити умови, за яких **Д.д.** набиратиме чинності головне, щоб ця умова не породжувала зобов'язання обдаровуваного перед дарувальником, інакше такий договір матиме ознаки іншого правочину.

Д.д. може бути розірвано відповідно до норм ЦКУ за наступних підстав: обдарований умисно вчинив злочин проти життя, здоров'я, власності дарувальника, його батьків, дружини (чоловіка) або дітей (як уже зазначалося раніше); обдарований створює загрозу безповоротної втрати дарунка, що становить для дарувальника велику майнову цінність; внаслідок недбалого ставлення обдарованого до речі, що становить історичну, наукову, культурну цінність, ця річ може бути знищена або істотно пошкоджена. У разі розірвання **Д.д.** обдарований зобов'язаний повернути дарунок у натурі. До вимог про розірвання **Д.д.** встановлено позовну давність в один рік.

Пунда О.О.

чених договором. У договорі можуть бути встановлені строк дії такого доручення та (або) територія, у межах якої є чинним виключне право повіреного.

Д.д. є різновидом договорів про надання послуг, а тому норми, які регламентують послуги, безпосередньо стосуються і зобов'язань, що виникають із **Д.д.**, якщо це не суперечить його суті. За своєю правовою природою **Д.д.** є консенсуальним та двостороннім. Договір вважається укладеним,

якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору (ч. 1 ст. 638 ЦК). Згідно з цим договором кожна зі сторін має певні права та обов'язки, які кореспондують одне одному. Сторонами в **Д.д.** виступають довіритель та повірений. Учасниками договору як на одній, так і на другій стороні можуть бути фізичні та юридичні особи.

Д.д., разом з договорами комісії, управління майном та агентським договором опосередковують відносини, учасником яких є особа (посередник), яка у правовідношенні діє не у власних інтересах, а в інтересах іншої особи. Крім того, усі вказані договори спрямовані на досягнення певного юридичного (правового) результату – група посередницьких договорів. За **Д.д.** як довіритель, так і повірений – це особи, які здійснюють вольові дії, спрямовані на настання певних юридичних наслідків, тому їх повна дієздатність є необхідною умовою дійсності договору. При визнанні довірителя або повіреного недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності **Д.д.** припиняється.

Особливою формою **Д.д.** є комерційне представництво. Відповідно до ЦК України комерційним представником є особа, яка постійно та самостійно виступає представником підприємців при укладенні ними договорів у сфері підприємницької діяльності. Комерційним представником може виступати юридична або фізична особа, яка займається підприємницькою діяльністю (ЦК України). Осо-

бливістю діяльності комерційного представника є те, що він одночасно може представляти інтереси кількох сторін правочину (наприклад, брокер на товарній біржі, може бути повіреним, який одночасно діє від імені продавця та покупця певного товару). Так, наприклад, брокерський договір є змішаним цивільно-правовим договором, який опосередковує посередницько-представницькі відносини і спрямований на здійснення одним із його учасників (брокером) правомірних дій фактичного та/або юридичного характеру, учинених від свого імені або від імені іншого учасника (принципала) в його інтересах і за його рахунок або за власний рахунок з наступною компенсацією всіх витрат. Окремі види брокерських договорів будуються за моделями конструкцій договорів доручення, комісії, агентського договору, зокрема брокерські договори у сфері митного брокерства – за моделлю **Д.д.**, біржового брокерства – за моделлю договору комісії, страхового брокерства – за моделлю агентського договору. Взаємозв'язок брокерських послуг із реалізацією інтересів учасників цивільного обороту відбувається завдяки запропонованим пропозиціям брокера, виходячи з особливостей, що існують на ринку на даний момент (право вибору пропозиції за клієнтом). Таке представництво допускається тільки за згодою сторін договору та в інших випадках, встановлених законом.

Пунда О.О.

ДОГОВІР ЗАСТАВИ. Застава – це спосіб забезпечення зобов'язань (ст. 546 ЦК України). В силу застави кредитор (заставодержатель) має право в разі невиконання боржником (заставодавцем) забезпеченого заставою зобов'язання одержати задоволення з вартості заставленого майна переважно перед іншими кредиторами. Застава виникає на підставі договору, закону або рішення суду. Заставою може бути забезпечена будь-яка дійсна існуюча або майбутня вимога, що не суперечить законодавству України, зокрема така, що впливає з договору позики, кредиту, купівлі-продажу, застави, перевезення вантажу тощо. Застава має похідний характер від забезпеченого нею зобов'язання.

Основні положення застави визначає ЗУ «Про заставу», закони України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»; «Про іпотеку»; «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати»; Міжнародна конвенція «Про морські застави та іпотеки».

Предметом застави можуть бути майно та майнові права. Предметом застави може бути майно, яке відповідно до законодавства України може бути відчужено заставодавцем та на яке може бути звернено стягнення. Предметом застави не можуть бути вимоги, які мають особистий характер, а також інші вимоги, застava яких забороня-

ється законом. Майно, що перебуває у спільній власності, може бути передано в заставу тільки за згодою всіх співвласників. Майно, що перебуває у спільній частковій власності (частки, паї), може бути самостійним предметом застави за умови виділення його в натурі. Законом чи договором передбачається перебування заставленого майна у володінні заставодавця, заставодержателя або третьої особи.

У **Д.з.** визначаються суть, розмір і строк виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, подається опис предмета застави, а також визначаються інші умови, погоджені сторонами договору. Опис предмета застави у **Д.з.** може бути поданий у загальній формі (вказівка на вид заставленого майна тощо). Як предмет застави можуть використовуватися наступні майнові права: права грошової вимоги; права користування; окремі види корпоративних прав (зокрема, право на частку в статутному капіталі ТОВ); окремі речові права на чужі речі (зокрема, право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

Д.з. майнових прав, як найбільш поширена підстава виникнення відповідних заставних правовідносин – це цивільно-правовий договір, відповідно до якого кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставодавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставлених майно-

вих прав переважно перед іншими кредиторами цього боржника шляхом відступлення боржником (заставадцем) таких майнових прав на користь кредитора (заставодержателя).

Істотними умовами **Д.з.** майнових прав є: суть, розмір та строк виконання зобов'язання, забезпеченого заставою, опис майнового права вимоги, що є предметом застави, посилання на зобов'язання, з якого право вимоги випливає, строк такого зобов'язання, а також інші умови, щодо яких за заявою однієї із сторін повинна бути досягнута згода сторін.

Сторонами **Д.з.** (заставадцем і заставадержателем) можуть бути фізичні, юридичні особи та держава. Заставадцем може бути як сам боржник, так і третя особа (майновий поручитель). Заставадцем при заставі майна може бути його власник, який має право відчужувати заставлене майно на підставах, передбачених законом, а також особа, якій власник у встановленому порядку

передав майно і право застави на це майно.

Д.з. повинен бути укладений у письмовій формі. У випадках, коли предметом застави є нерухоме майно, космічні об'єкти, договір застави повинен бути нотаріально посвідчений на підставі відповідних правоустановчих документів. Нотаріальне посвідчення **Д.з.** нерухомого майна здійснюється за місцезнаходженням нерухомого майна, договору застави космічних об'єктів – за місцем реєстрації цих об'єктів. Законодавством України може бути передбачено й інші випадки нотаріального посвідчення **Д.з.** Угодою сторін може бути передбачено нотаріальне посвідчення **Д.з.** і в тих випадках, коли це є не обов'язковим в силу законодавства України, але на цьому наполягає одна із сторін.

Недотримання вимог щодо форми **Д.з.** та його нотаріального посвідчення тягне за собою недійсність договору з наслідками, передбаченими законодавством України.

Пунда О.О.

ДОГОВОРИ КНЯЗЯ ОЛЕГА З ВІЗАНТІЄЮ З ТОРГОВЕЛЬНИХ І МИТНИХ ПИТАНЬ.

Перші договірні стосунки Києва з Візантією відносяться до другої половини IX ст. У 860 р. дружина київського князя Аскольда розбила візантійське військо та взяла в облогу Константинополь. Після цього імператор Василь I (867-886) уклав першу торговельно-митну угоду з Києвом (так званий «договір миру і любові»), котрий і створив правові підстави для торгівлі між Руссю й Візантією. Як згадується в літописних актах, договір забезпечив сприятливі умови для торгівлі руських купців і регламентував їх перебування у Візантії. Константинополь зобов'язувався регулярно сплачувати киянам данину. Торговельні зв'язки з Візантією здійснювалися через її кримську колонію Херсонес. Однак наступні володарі Візантії не виконували договірні зобов'язання, чинили перешкоди руським купцям, не сплачували Києву визначеної договором данини. Це й привело до війни між Київським князівством та імперією. Як згадується у Лаврентієвському літописі, 907 р. князь Олег на чолі могутньої дружини і

морської армади з 2000 суден вирушив у похід на Візантію. Облога Константинополя закінчилася повною перемогою княжого війська, на відзначення якої князь Олег прибив свого бойового щита на головні ворота Константинополя. Візантіїці сплатили переможцям велику данину – по 12 гривень на кожне судно киян.

Головним здобутком княжого війська треба вважати торговельно-митний договір між Київською Руссю та Візантією. Відповідно до цього трактату, руським купцям надавалося право торгувати у Візантії «скільки їм треба», не сплачуючи при цьому жодних податків. Умовами договору поновлювалася й дія «договору миру і любові», й зокрема щорічна сплата Києву досить великої данини. Для купецтва з Русі встановлювались пільгові умови перебування й торгівлі у Константинополі, їм надавалося право на приміщення та вільне пересування по країні.

Як згадується у «Повести временных лет», договірні стосунки між двома державами не припинялися. 912 р. між Візантією і Києвом було укладено додатковий договір, згідно з яким київські купці одержали право безмитної торгівлі на всій території Візантії. В угоді вказувалося, що Русь і Візантія й надалі підтримуватимуть дружні стосунки і стверджують це «клятвою твердою» і «оружієм своїм». Акт підписано представниками князя Олега і послами візантійських царів Лева, Олександра і Костянтина 2-го вересня 6420 (тобто 912) р. Його було складено «на двох харатью» (тобто двома мовами – грецькій і давньоруській), що, поза сумнівом, свідчило про високий на той час міжнародний авторитет Києва.

Гальський К.Є.

Похід князя Олега на Константинополь. Мініатюра з Радзивилівського літопису. XV століття

ДОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ – різновид митної декларації, яка подається органу доходів і зборів декларантом у разі подання ним попередньої, тимчасової або періодичної митної декларації. **Д.д.** повинна містити точні відомості про товари, задекларовані за попередньою, тимчасовою або періодичною митною декларацією, що подавалися б у разі декларування цих товарів за митною декларацією, заповненою у звичайному порядку.

У разі відсутності інформації, необхідної для визначення числових значень складових митної вартості товарів, яка стане відомою після випуску товарів у вільний обіг та сплати роялті, ліцензійних платежів, інших складових вартості, які визначаються залежно від обсягів продажу або прибутку від продажу, декларант або уповноважена ним особа має право подати **Д.д.** протягом 180 днів з

дати випуску товарів. У разі якщо значення ціни товару в зовнішньоекономічному договорі визначається за формулою і на дату декларування невідомо, декларант або уповноважена ним особа має право подати додаткову декларацію протягом 90 днів з дати випуску товарів.

Д.д. подається до відповідного органу доходів і зборів, яким була оформлена відповідна попередня, тимчасова або періодична митна декларація. Дозволяється подання однієї **Д.д.** до кількох попередніх, тимчасових або періодичних митних декларацій, що були оформлені одним органом доходів і зборів в межах одного зовнішньоекономічного договору та одного митного режиму, за умови дотримання строків подання додаткової декларації.

Фрадинський О.А.

ДОЗВІЛ НА ВИЛІТ ПОВІТРЯНОГО СУДНА ДЛЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО ТА ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

– надається комісією з авіаційних перевезень товарів військового та подвійного призначення, яка створюється наказом Державіаслужби для оформлення вільоту повітряного судна що перевозить товари військового та подвійного призначення. Члени комісії повинні мати допуск для роботи з документами, які становлять державну або військову таємницю. Комісія більшістю голосів на закритих засіданнях у присутності не менше двох третин свого складу приймає рішення щодо надання дозволу (відмови) на виліт повітряного судна для перевезення товарів військового та подвійного призначення, яке підписується присутніми членами Комісії та оформлюється протоколом.

Для отримання **Д.** заявником подаються до Державіаслужби України такі документи та інформація:

1. У разі виконання перевезення із України: заява вантажовідправника (на офіційному бланку за підписом керівника) на ім'я директора Державіаслужби України щодо отримання дозволу на виліт повітряного судна для перевезення товарів військового та подвійного призначення. У заяві має бути така інформація – місцезнаходження та номери контактних телефонів вантажовідправника; інформація про вантаж та умови його перевезення (назва, характер та кількість вантажу, реквізити контрактів на поставку та дозволів державних органів виконавчої влади, згідно з якими здійснюється перевезення); маршрут перевезення (аеропорти відправлення, призначення, запасні та проміжні аеродроми, аеродроми технічних посадок чи перевантаження/зберігання); терміни перевезення, назва авіаперевізника, номер рейсу, тип повітряного судна. До заяви додаються: засвідчена печаткою заявника копія дозволу чи висновку Державної служби експортного контролю України (у разі виконання перевезень іноземними експлу-

атантами заявник додатково надає інформацію про доцільність виконання такого перевезення іноземним експлуатантом та письмове погодження Державної служби експортного контролю України); копія сертифіката експлуатанта повітряного перевізника, з яким укладено договір про перевезення; у разі перевезення товарів військового та подвійного призначення з небезпечними властивостями – копії документів, які підтверджують право повітряного перевізника на перевезення небезпечних вантажів, та копії свідоцтв членів екіпажу та осіб, які супроводжують вантаж, про спеціальну підготовку з перевезень небезпечних вантажів; копія відповідної ліцензії на надання послуг з перевезень вантажів повітряним транспортом (в Україні, з України або в третій країнах); копія контракту/договору на виконання авіаційних перевезень товарів військового та подвійного призначення; програма забезпечення авіаційної безпеки; технологія обслуговування, супроводження, завантаження/вивантаження та перевезення товарів військового та подвійного призначення (включаючи аварійну карту дій).

2. У разі здійснення перевезення в Україну або в третій країні: заява авіаперевізника або вантажоодержувача (на офіційному бланку за підписом керівника) на ім'я директора Державіаслужби України для отримання дозволу на виліт повітряного судна для перевезення товарів військового та подвійного призначення. У заяві має бути така інформація: місцезнаходження та номери контактних телефонів заявника; інформація про вантаж та про умови перевезення товарів військового та подвійного призначення (назва, характер та кількість вантажу, ім'я й адреса вантажоодержувача, реквізити контрактів на поставку та дозволів державних органів виконавчої влади, згідно з якими здійснюється перевезення); маршрут перевезення (аеропорти відправлення, призначення, запасні та проміжні аеродроми, аеродроми технічних посадок чи перевантаження/зберігання). До заяви

додаються: засвідчена печаткою заявника копія дозволу чи висновку Державної служби експортного контролю України; у разі перевезення товарів військового та подвійного призначення з небезпечними властивостями – копії документів, які підтверджують право повітряного перевізника на перевезення небезпечних вантажів, та копії свідоцтв членів екіпажу та осіб, які супроводжують вантаж, про спеціальну підготовку з перевезень небезпечних вантажів; копія відповідної ліцензії на надання послуг з перевезень вантажів повітряним транспортом (в Україну, з України або в третіх країнах); копія контракту/договору на виконання авіаційних перевезень товарів військового та подвійного призначення; копія державних дозволів країн реєстрації вантажодержувача та вантажовідправника щодо повноважень на замовлення та одержання товарів військового та подвійного призначення; програма забезпечення авіаційної безпеки; технологія обслуговування, супроводження, завантаження/вивантаження та перевезення товарів військового та подвійного призначення (включаючи аварійну карту дій).

Розгляд заяв і доданих до них документів про-

водиться на закритих засіданнях Комісії. При прийнятті рішення Комісія враховує особливі умови виконання відповідного перевезення товарів військового та подвійного призначення та може запитати додаткову інформацію або документи від вантажовідправника або авіаперевізника щодо виконання заявленого перевезення. Розгляд документів та прийняття рішення щодо надання дозволу на виліт повітряного судна для виконання перевезення товарів військового та подвійного призначення здійснюються протягом 15 робочих днів з дати отримання Державіаслужбою України повного комплексу документів. Під час розгляду документів Комісія проводить перевірку достовірності вказаної у заяві інформації. Виявлення недостовірної інформації може бути підставою для відхилення заяви (відмови). У разі прийняття рішення про відмову в наданні авіаперевізннику дозволу на виконання заявленого перевезення товарів військового та подвійного призначення Державіаслужба України протягом 2 робочих днів офіційно інформує про це заявника та Державну службу експортного контролю України.

Фрадинський О.А.

ДОЗВІЛ НА ПРАВО ВВЕЗЕННЯ, ВИВЕЗЕННЯ ТА ТРАНЗИТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ - документ

встановленого зразка, що дає право протягом визначеного строку здійснити ввезення на територію України, вивезення з території України чи транзит через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.

Законодавство України регулює видачу **Д.** підприємствам, установам та організаціям за на-

явності у них ліцензії на здійснення відповідних видів діяльності у сфері обігу підконтрольних речовин.

Д. надаються суб'єктам господарювання Державною службою України з контролю за наркотиками за погодженням зі СБУ, скріплюються гербовою печаткою і підписуються головою Державної служби з контролю за наркотиками. За оформлення та видачу **Д.** справляється плата.

У **Д.** зазначається строк, протягом якого повинно бути здійснене ввезення чи вивезення підконтрольних речовин. Строк дії **Д.** може бути одноразово продовжений, якщо заявлений вантаж з поважних причин у визначений період не перетнув митного кордону України.

Імпорт та експорт підконтрольних речовин здійснюються підприємствами за умови одержання **Д.** на кожну окрему операцію, з врахуванням квот на ввезення (вивезення), встановлених КМУ. При транзиті підконтрольних речовин копія **Д.** на їх вивезення надсилається Державній службі з контролю за наркотиками уряду країни-імпортера. Копії **Д.**, завірені в установленому порядку, долучаються до кожної партії підконтрольних речовин та переміщуються разом з нею, а також надсилаються до Державної служби з контролю за наркотиками. Підрозділи контролюючого органу, уповноваженого на здійснення митного контролю, роблять на **Д.** відмітки про поставку кожної партії підконтрольних речовин.

Д. є документом суворої звітності і у разі його втрати не поновлюється.

Бабенко Б.І.

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
З КОНТРОЛЮ ЗА НАРКОТИКАМИ
State Service of Ukraine on Drugs Control
ДОЗВІЛ
НА ВВЕЗЕННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І
ПРЕКУРСОРІВ

Permit to import of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors
N .....

Цим засвідчується, що Державна служба України з контролю за наркотиками, на якій покладено застосування відповідних національних законів, перетворених міжнародними конвенціями про наркотичні засоби та психотропні речовини, зобов'язана:

It is hereby certified that State Service of Ukraine on Drugs Control, which is obliged to follow the appropriate national laws required in pursuance of the International Conventions on Narcotic Drugs and Psychotropic Substances permits the following import:

Імпортер: назва, адреса
Importer: name, address
Експортер: назва, адреса
Exporter: name, address

Назва та кількість наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів і лікарських засобів:
Name and quantity of the narcotic drugs, psychotropic substances, precursors and medicinal products:

Вид тари та її кількість:
Containers and their quantity:

Назва та кількість контрольованих наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що містяться в тарі:
Name and quantity of the controlled narcotic drugs, psychotropic substances and precursors contained in a batch:

Вид транспорту:
Transport: sea/air:

Назва митниці та назва пункту пропуску на державному кордоні України:
Customs checkpoint:

Дата видачі: * Дійсний до: *
Date: * Valid till: *

Голова Державної служби України
з контролю за наркотиками
Head of the State Service of Ukraine
on Drugs Control

ДОЗВІЛ НА ПРИДБАННЯ І ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ – документ, який засвідчує право громадян, органів державної виконавчої влади, підприємств, установ та організацій на придбання, перевезення, зберігання та носіння предметів дозвільної системи України: вогнепальної зброї (нарізної воєнних зразків, несучасної стрілецької, спортивної, навчальної, вихолощеної, мисливської нарізної і гладкоствольної) та бойових припасів до неї.

Видача та анулювання дозволів на придбання, зберігання, носіння, перевезення і використання вогнепальної зброї та боєприпасів до неї здійснюється у порядку, визначеному Міністерством внутрішніх справ України.

Здійснюючи дозвільну систему, органи внутрішніх справ відповідно до законодавства України видають дозволи на право: 1) придбання, перевезення вогнепальної зброї та бойових припасів до неї міністерствам та іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам, організаціям, а також іноземним суб'єктам господарювання на підставі міжнародних договорів України; 2) придбання в Україні та перевезення (за 5 днів до перевезення) вогнепальної зброї та бойових припасів до неї іноземцями за погодженням з іноземними дипломатичними представництвами країн, громадянами яких вони є (ввезення вогнепальної зброї та бойових припасів до неї в Україну для участі у змаганнях здійснюються за клопотанням міністерств та інших центральних органів виконавчої влади); 3) перевезення нагоро-

дної зброї та патронів до неї громадянами України; 4) зберігання нагородної зброї; 5) перевезення мисливської вогнепальної зброї та бойових припасів до неї громадянами України; 6) придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, гладкоствольної та бойових припасів до неї громадянами України; 7) придбання та зберігання відомчої вогнепальної та бойових припасів до неї підприємствами, установами та організаціями; 8) носіння і перевезення відомчої вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

Залежно від виду дозволу підписуються керівником органу МВСУ відповідного рівня і скріплюються гербовою печаткою.

Оформлений відповідний дозвіл видається керівникам підприємств, установ, організацій, а також громадянам після пред'явлення документа, що посвідчує особу. У загонах воєнізованої охорони видача дозволів на зберігання відомчої зброї здійснюється на ім'я командирів, начальників команд або окремих підрозділів. Видача дозволів громадянам на придбання, зберігання та носіння зброї здійснюється після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, правил поведіння з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування, після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведіння з ними та їх застосування.

Бурдін В.М.

ДОЗИМЕТР ГАММА – ВИПРОМІНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИЙ «ДКС-02К «КАДМІЙ» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.

ДОЗИМЕТР-РАДІОМЕТР «МКС-05 «ТЕРРА» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.

ДОКАЗИ – фактичні дані що відповідають вимогам належності до справи, допустимості і достовірності, достатності. Належність **Д.** – спроможність фактичних даних надавати інформацію щодо обставин, які входять в предмет доказування, служити аргументами (посиланнями) в процесі встановлення об'єктивної істини. Належність доказів у обумовлюється їх доказовою цінністю. Рівень такої визначається відповідно до місця фактичних даних в системі доказової інформації, зокрема для чого вони можуть бути використані. Допустимість **Д.** означає правову придатність їх для використання у кримінальному процесі як аргументів у доказуванні. Достовірність **Д.** означає відповідність їх змісту тому, що мало місце в дійсності. Достовірність передбачає відомість, можливість бути перевіреними та добротність як самого джерела, так і способу одержання фактичних даних, надійність процесуального носія та засобів фіксації. Достатність **Д.** – це така їх сукупність, що дає змогу встановити всі обставини, які потребують доказування в кримінальній справі.

Відповідно до ГПК України, **Д.** – це будь-які фактичні дані, на підставі яких арбітражний суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

Відповідно до КУпАП, **Д.** – це будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків, висновком експерта, речовими **Д.**, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, які використовую-

ються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Відповідно до ЦПК України, **Д.** – це будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються на підставі поясень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових **Д.**, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів.

Відповідно до КПК України, **Д.** – це фактичні дані, отримані у передбаченому Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами **Д.** є показання, речові **Д.**, документи, висновки експертів.

Відповідно до МКУ, **Д.** у справі про порушення митних правил є будь-які фактичні дані, на осно-

ві яких у визначеному законом порядку встановлюються наявність або відсутність порушення митних правил, винність особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Такі дані встановлюються: протоколом про порушення митних правил, протоколами процесуальних дій, додатками до зазначених протоколів; поясненнями свідків; поясненнями особи, яка притягується до відповідальності; висновком експерта; іншими документами (належним чином завіреними їх копіями або витягами з них) та інформацією, у тому числі тими, що перебувають в електронному вигляді, а також товарами – безпосередніми предметами порушення митних правил, товарами із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортними засобами, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Пунда О.О.

ДОКОВА РОЗПИСКА – документ, що видається пароходними або транспортно-експедиційними підприємствами в підтвердження прийняття вантажу, доставленого відправником на пристань чи доковий склад для наступного навантаження на судно. В **Д.р.** зазначається, як правило, кількість прийнятих місць, їх номери,

маркування, вага та розміри, вид упакування, найменування вантажу, заявлена відправником вартість вантажу, порт призначення. **Д.р.** виписується на ім'я вантажовласника. Після передачі вантажу зі складу на судно **Д.р.** обмінюється на коносамент.

Петров О.П.

ДОКУМЕНТ КОНТРОЛЮ ДОСТАВКИ (ВАНТАЖУ) (від лат. documentum – повчальний приклад, взірєць) – матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку і має юридичну силу відповідно до чинного законодавства. **Д.к.д.** товарів до митниці призначення виступає письмова заява встановленої форми на паперовому носії, або як електронний документ, що містить відомості про товари та інші предмети, що переміщуються прохідним або внутрішнім митним транзитом, відправника, одержувача, тощо, і які потрібні для здійснення контролю за переміщенням цих товарів та інших предметів між митницями. Відповідно до МКУ суттєво скорочено перелік видів **Д.к.д.**

товарів. Такими документами виступають: попереднє повідомлення, попередня митна декларація, повідомлення про транзитне переміщення зобов'язання про доставку чи про транзит транспортних засобів, книжка МДП, накладні ЦІМ, УМВС, внутрішній транзитний документ; книжка АТА; єдиний транспортний документ під час ввезення товарів у поштових та експрес відправленнях; транспортні накладні, якщо не використовується митна декларація. Особливістю **Д.к.д.** є наявність митниці призначення, або місця доставки вантажів, визначено строк доставки товарів і наявність зобов'язання перевізника про доставку товарів до митниці призначення.

Гармаш Є.В.

ДОКУМЕНТАЛЬНА ВІЗНА ПЕРЕВІРКА – вважається перевірка, яка проводиться за місцезнаходженням платника податків чи місцем розташування об'єкта права власності, стосовно якого проводиться така перевірка.

Планова перевірка повинна бути передбачена у плані-графіку, яким відбираються платники податків, що мають ризик несплати податків та зборів, невиконання іншого законодавства. Періодичність проведення таких перевірок визначається залежно від ступеня ризику який поділяється на високий, середній та незначний. Платники податків з незначним ступенем ризику включаються

до плану-графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки, середнім – не частіше ніж раз на два календарних роки, високим – не частіше одного разу на календарний рік. У разі планування різними контролюючими органами у звітному періоді проведення перевірки одного й того самого платника податків така перевірка проводиться зазначеними органами одночасно, а порядок координації визначається КМУ. Документальна візна позапланова перевірка здійснюється за наявності обставин, які регламентуються ПКУ, а саме: виявлено факти, що свідчать про можливі порушення платником податків податкового законодавства;

платником не подано в установлений строк податкову декларацію; виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях; платником подано заперечення до акта перевірки або скаргу на прийняте за її результатами податкове повідомлення-рішення; розпочато процедуру реорганізації або припинення юридичної особи; платником подано декларацію, в якій заявлено до відшкодування з бюджету податку на додану вартість з від'ємним значенням більше 100 тис. грн. та ін.

Підстави та порядок проведення органами доходів і зборів **Д.в.п.** регламентуються МКУ. Тривалість такої перевірки не повинна перевищувати 30 робочих днів.

Д.в.п. плановою вважається перевірка, яка передбачена в плані-графіку органу доходів і зборів та проводиться за місцезнаходженням підприємства. Проведення документальних виїзних планових перевірок здійснюється на підставі кварталних планів, які формуються органами доходів і зборів, виходячи з результатів аналізу зовнішньоекономічних операцій підприємств із застосуванням системи управління ризиками. Перевірка підприємства може проводитися не частіше одного разу на 12 місяців, а підприємства, яке отримало статус уповноваженого економічного оператора, – не частіше одного разу на 30 місяців. Керівнику підприємства не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня проведення зазначеної перевірки обов'язково має бути вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копію наказу про проведення документальної планової перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку проведення такої перевірки. **Д.в.п.** позапланова перевірка не передбачена планами роботи органу доходів і зборів та може проводитися за наявності хоча б однієї з таких обставин: виявлено невідповідність висновків акта документальної перевірки, проведеної органом доходів і зборів, вимогам законодавства (тільки за умови, що стосовно посадових осіб митного органу, які проводили таку перевірку, розпочато службове розслідування або порушено кримінальну справу); виявлено факти порушення підприємством вимог законодавства з питань

державної митної справи (якщо підприємство не надасть пояснення протягом 10 робочих днів); підприємством не подано в установлений строк митну декларацію; розпочато процедуру припинення підприємства або банкрутства; підприємством подано заперечення до акта перевірки.

Посадовим особам органів доходів і зборів під час проведення **Д.в.п.** надається право: здійснювати перевірку грошових, фінансових і бухгалтерських документів, звітів, контрактів, декларацій, калькуляцій, інших документів, необхідних для з'ясування питань перевірки (в тому числі електронному вигляді); отримувати пояснення, письмові довідки, копії документів, засвідчені підписом керівника підприємства та скріплені печаткою; проводити огляд виробничих, складських, торговельних та інших приміщень підприємства; відбирати проби та зразки товарів; проводити контрольні аналізи сировини, матеріалів і готової продукції, контрольні запуски у виробництво сировини та матеріалів, призначати проведення уповноваженими експертами контрольних обмірів обсягів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт; проводити зустрічні звірки на підприємствах; вимагати від керівників підприємства проведення інвентаризації відповідних активів; у разі недопущення посадових осіб органів доходів і зборів до проведення огляду звертатися до суду; складати протоколи про порушення митних правил у порядку; визначати суми податкових зобов'язань підприємства.

У той же час посадові особи органів доходів і зборів під час проведення **Д.в.п.** підприємства зобов'язані: проводити перевірку відповідно до її програми; поважати права та законні інтереси працівників підприємства; не допускати заподіяння підприємству шкоди неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю; не порушувати нормального режиму роботи підприємства; не розголошувати інформацію, яка була отримана під час проведення перевірки і становить державну, банківську або комерційну таємницю; забезпечувати збереження документів; видати керівнику підприємства примірник акта або довідки, складених за результатами перевірки.

Вакульчик О.М.

ДОКУМЕНТАЛЬНА НЕВИЇЗНА ПЕРЕВІРКА – предметом **Д.н.п.** є дані про своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати митних платежів при переміщенні товарів через митний кордон України підприємствами, а також при переміщенні товарів через митний кордон України громадянами з поданням митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємств.

Д.н.п. проводиться у разі: виявлення ознак, що свідчать про можливе порушення законодавства України з питань державної митної справи, за результатами аналізу електронних копій мит-

них декларацій, інформації, що стосується товарів, митне оформлення яких завершено, отриманої від суб'єктів ЗЕД та виробників таких товарів, з висновків акредитованих відповідно до законодавства експертів; надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтвердженої інформації про не підтвердження автентичності поданих органу доходів і зборів документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, недостовірність відомостей, що в них містяться, а також запитів стосовно надання інформації про зовнішньоекономічні операції, які здійснювалися за участю суб'єктів ЗЕД – резидентів України.

Д.н.п. проводиться на підставі наказу органу доходів і зборів. **Д.н.п.** проводиться посадовими особами органу доходів і зборів в приміщенні цього органу за умови направлення керівнику відповідного підприємства або відповідному громадянину рекомендованим листом з повідомленням про вручення, або особистого вручення зазначеним особам, чи уповноваженим ними представникам під розписку письмового повідомлення про дату початку та місце проведення перевірки. Присутність уповноважених посадових осіб підприємства або громадянина, що перевіряється, під час проведення **Д.н.п.** не обов'язкова.

Тривалість проведення перевірки визначається у відповідному наказі органу доходів і зборів та не може перевищувати 30 робочих днів. Продо-

вження строку проведення перевірки можливе на строк та з підстав, визначених МКУ.

Про продовження строків проведення перевірки орган доходів і зборів інформує підприємство (громадянина) у визначеному порядку. Посадові особи органу доходів і зборів під час проведення перевірки не мають права: перевіряти дані, які не є предметом перевірки; вимагати від підприємства, що перевіряється, надання документів або інформації, що не стосуються предмета перевірки; розголошувати відомості про підприємство, що перевіряється, які становлять конфіденційну інформацію, державну, комерційну чи банківську таємницю та стали відомі під час виконання такими особами службових обов'язків.

Вакульчик О.М.

ДОКУМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА – форма контролю за станом розрахунків платників податків з бюджетом. Предметом **Д.п.** є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати усіх передбачених ПКУ податків та зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи. Також під час **Д.п.** з'ясується стан дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками. Як правило **Д.п.** проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, ведення яких передбачено законом, первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку і пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів, виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи доходів і зборів.

Д.п. дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи є однією з форм митного контролю, під час якої перевіряється своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплати митних платежів. В процесі **Д.п.** органи доходів і зборів переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну терито-

рію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони.

Органи доходів і зборів здійснюють митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок. В процесі перевірок з'ясується: правильність визначення бази оподаткування; обґрунтованість та законність надання пільг і звільнення від оподаткування; правильність класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД; відповідність фактичного використання переміщених через митний кордон України товарів заявленій меті такого переміщення, а також відповідність фінансових і бухгалтерських документів, звітів, договорів, калькуляцій, інших документів підприємства, що перевіряється, інформації, зазначеній у митній декларації, декларації митної вартості. Посадові особи органу доходів і зборів перевіряють також законність переміщення товарів через митний кордон України, у тому числі ввезення товарів на територію вільної митної зони або їх вивезення з цієї території.

Результати перевірки оформлюються актом (довідкою) та є підставою для самостійного визначення органом доходів і зборів суми податкового зобов'язання підприємства щодо сплати митних платежів, застосування заходів, передбачених законами України.

Вакульчик О.М.

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ КІТРОЛЬ (англ. documentary control) – полягає у визначенні сутності, реальності, достовірності та повноті відображення фінансово-господарської діяльності підконтрольного об'єкта на основі вивчення даних комерційних документів, первинних документів, облікових реєстрів і звітності шляхом застосування спеціальних методів документального контролю. Оскільки кожна зовнішньоекономічна операція підтверджується в обліку підприємства цілим пакетом документів (зовнішньоекономічним контрактом, вантажною митною декларацією, інвой-

сом, платіжними дорученнями на сплату податків та зборів тощо), то завжди є великий обсяг інформації, що міститься в документах, щодо визначення митної вартості товарів, доходів від реалізації товарів, витрат на виробничі та інші потреби, бази нарахування мита, акцизного збору, ПДВ, митних зборів, стану їх сплати, розрахунків з іноземними постачальниками тощо.

Методи **Д.к.** – це сукупність способів та прийомів перевірки достовірності інформації, що утримується в облікових документах та формах звітності. Їх сутність полягає в тому, що за змістом

господарської операції, що відображена в документі, установлюється, чи не суперечить вона чинним законодавчим нормам, правилам, вимогам статутів та інших засновницьких документів; чи дотримується послідовність, повнота і правильність заповнення реквізитів у документах, наявність відповідних підписів, а також визначається правильність арифметичних розрахунків.

До методів **Д.к.** відносяться такі способи та прийоми:

– читання документів, що передбачає всебічне вивчення (сканування) інформації, що міститься у документі й передбачає одночасне проведення: формальної перевірки документів – правильність оформлення (наявність всіх реквізитів) та відсутність ознак недоброякісності чи фіктивності документа (виправлення, підчистки, витравлення, підробка підписів тощо); логічної перевірки – з метою підтвердження реальності здійснення задокументованої господарської операції даним підприємством в указаний період в означених обсягах (відповідність фізичним потужностям, технічним та технологічним вимогам з урахуванням сезонності виробництва); перевірка законності операції – для підтвердження відповідності форми та змісту зовнішньоекономічної операції вимогам господарського, цивільного, фінансового, податкового та інших видів права, статутних та організаційно-управлінських документів підприємства;

– співставлення документів, що здійснюється за різними напрямками: по горизонталі – дослідження достовірності документів шляхом: порівняння даних різних примірників одного й того ж документа дає можливість установити факти порушень, які завуальовані виправленнями окремих реквізитів в документах суб'єкта ЗЕД чи складанням підставних документів, заміни ними дійсних документів; співставлення одних і тих же відомостей про операцію у декількох різних документах підприємства; контрольного порівняння збалансованості окремих показників; по вертикалі – перевірка правильності перенесення господарських

операцій з первинних документів до реєстрів бухгалтерського обліку та їх відображення у різних формах звітності;

– арифметична перевірка документів – передбачає контроль проведених у документах обчислень, підрахунків при підведенні підсумків, що здійснюються при оформленні та обробці документів;

– аналітичні процедури – аналіз обґрунтованості показників бухгалтерського обліку і звітності та їх впливу на формування результатів діяльності й розмір податків та платежів. До основних прийомів аналізу в процесі митного пост-аудиту належать: техніко-економічні розрахунки; порівняння даних; відносні та абсолютні величини; групування даних; статистичні обстеження тощо;

– зустрічна перевірка документів – один з ефективних прийомів документального контролю достовірності відображення в документах зовнішньоекономічних операцій. Суть такої перевірки полягає в порівнянні відомостей у документах взаємопов'язаних сторін. Застосування даного прийому включає в себе дві стадії: запит – це надсилання дебіторам, кредиторам, банкам, юристам та іншим третім особам, пов'язаним з підприємством-суб'єктом ЗЕД, офіційного листа з проханням підтвердити, надати інформацію про здійснені операції, залишки по рахунках, зобов'язання, претензії та інші дані; підтвердження – це отримання письмової інформації від пов'язаних із суб'єктом ЗЕД фізичних та юридичних осіб, у тому числі персоналу підприємства.

Під час проведення перевірок для забезпечення їх ефективності здійснюється комбінування різних методів, прийомів та способів здійснення митного пост-аудиту. Тому розуміння їх сутності та призначення є важливою складовою засвоєння посадовими особами органів доходів і зборів методики проведення митного контролю після завершення митного оформлення товарів та їх випуску у вільний обіг.

Івашова Л.М.

ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВАНТАЖАМИ (англ. Documentary control loads) – комплекс контрольних заходів, що здійснюються посадовими особами органів доходів і зборів шляхом перевірки товаросупровідних документів з метою підтвердження достовірності інформації щодо кількісних, якісних і вартісних характеристик вантажів, що заявлені у митній декларації зовнішньоекономічної операції. За часом проведення **Д.к.в.**, що здійснюється посадовими особами митних органів поділяється на попередній, поточний і наступний.

Попередній документальний контроль полягає у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологіч-

ного контролю, та здійснюються митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що переміщуються через митний кордон України. У разі наявності повного комплексу документів на вантаж, для прискореного проходження митного оформлення **Д.к.в.** проводиться без залучення фахівців суміжних контролюючих органів (фітосанітарний, ветеринарний, екологічний, санітарно-епідеміологічний контроль та контроль за переміщенням культурних цінностей).

Поточний контроль – здійснюється під час митного контролю у формі перевірки документів та відомостей, які відповідно до МКУ подаються органами доходів і зборів під час переміщення товарів,

транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Органи доходів і зборів мають право вимагати від осіб, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України чи провадять діяльність, контроль за якою покладено на органи доходів і зборів, тільки ті документи та відомості (в усній, письмовій та/або електронній формі), які необхідні для здійснення митного контролю. Перевірка документів та відомостей під час поточного документального контролю здійснюється шляхом проведення форматно-логічного контролю, контролю співставлення, контролю із застосуванням системи управління ризиками та в інші способи, передбачені МКУ.

Наступний документальний контроль здійснюється у формах: проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. МКУ визначено, що: документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких органи доходів і зборів переконуються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нара-

ДОКУМЕНТИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОСТАВКОЮ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

– матеріальний об'єкт, що містить у зафіксованому вигляді інформацію, оформлений у заведеному порядку і має юридичну силу відповідно до чинного законодавства. **Д.** до митниці призначення виступає письмова заява встановленої форми на паперовому носії, або як електронний документ, що містить відомості про транспортні засоби, що переміщуються прохідним або внутрішнім митним транзитом і які потрібні для здійснення контролю

ДОКУМЕНТИ РОЗРАХУНКОВІ – в залежності від призначення можуть бути двох типів: розпорядчі та виконавчі. До настання факту виконання господарської операції – це складені на папері за встановленою формою документи, які подаються банкам юридичними та фізичними особами з дорученням (чи з вимогою) переказати з їхніх рахунків (чи зарахувати на їхні рахунки) певну суму грошей. До розпорядчих **Д.р.** відносяться: чеки на одержання коштів у банку, платіжне доручення банку на перерахування коштів, доручення на одержання матеріальних цінностей та ін. Виконавчі (виправдні) **Д.р.** підтверджують факти виконання господарських операцій і служать підставою для облікових записів (виписки банку з поточного рахунка про надходження або списання коштів, ка-

хування та сплати митних платежів; документальні перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів, проводяться органами доходів і зборів з урахуванням строків давності, ПКУ; органи доходів і зборів мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи щодо: направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих органу доходів і зборів. З метою здійснення митного контролю після випуску товарів органи доходів і зборів мають право направляти письмові запити та отримувати документи або їх засвідчені копії, інформацію (у тому числі в електронній формі), що стосується переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, випуску товарів та їх використання на митній території України або за її межами.

Документи та відомості, у тому числі в електронній формі, що надавалися органам доходів і зборів декларантами або уповноваженими ними особами для здійснення митного контролю, зберігаються органами доходів і зборів не менш як протягом 1095 днів з дня завершення митних процедур.

Івашова Л.М.

за переміщенням цих транспортних засобів між митницями. Такими документами виступають: попередня декларація для громадян; повідомлення про транзитне переміщення транспортних засобів. Митна декларація використовується як **Д.** у разі переміщення транспортних засобів, нового або знятого з реєстраційного обліку у відповідних підрозділах реєстраційних органів України або іноземної держави, транзитом через митну територію України.

Гармаш Є.В.

совий чек, товарний чек, акти, квитанції, авансові звіти та ін.). Для підприємства це виконавчі документи, а для виконавців (банків, підзвітних осіб) – це виправдні документи.

Порядок документального оформлення господарських операцій і вимоги до складання документів регламентується Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженим наказом МФУ. Вони строго уніфіковані, мають єдину для всієї країни стандартну форму, визначений набір реквізитів. Значна частина реквізитів є спільною і обов'язковою для всіх документів.

До обов'язкових реквізитів належать: назва документа; номер, число, місяць та рік виписки документа; повна та скорочена назва платника

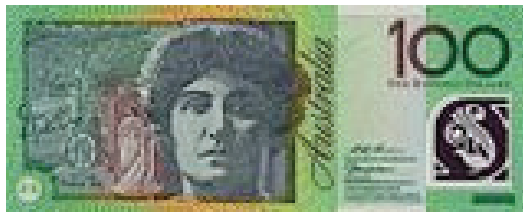

якість під час здійснення митного контролю і митного оформлення та основною інформаційною базою для здійснення документального контролю

таких операцій після завершення митного оформлення.

Івашова Л.М.

ДОЛАР АВСТРАЛІЙСЬКИЙ – валюта Австралійського Союзу, включаючи Острів Різдва, Коковосі острови та Острів Норфолк, а також незалежні тихоокеанські держави Кірибаті, Науру і Тувалу. Ділиться на 100 центів. **Д.а.** скорочується знаком долара (\$), але існують і інші скорочення (A\$, \$A, AU\$, і \$AU).

Купюра номіналом в 100 AUD, аверс (лицьова сторона).

Купюра номіналом в 100 AUD, реверс.

До початку ХХ ст. Австралія була колонією Великої Британії, в обігу перебували монети місцевих приватних випусків (токени), також було випущено золоті торгові монети для міжнародних розрахунків. У 1901 р. було розширено автономні права Австралії та створений британський домініон Австралійський Союз. У 1910 р. введена в обіг перша національна валюта Австралії – фунт (за зразком фунта стерлінгів поділявся на 20 шилінгів). Протягом тривалого часу в країні велася робота макетів нового грошового знаку. У 1965 р. прем'єр-міністр Роберт Мензіс (Robert Menzies) запропонував назву валюти «the royal» («королівський»), хоча розглядалися й інші назви, такі як «the austral» («австралійський»), «the oz» («оз»), «the boomer» («кенгуру»), «the roo» («кенгуру»), «the kanga» («кенгуру»), «the emu» («ему»), «the digger» («австралієць»), «the kwid» («квід»), і, жартома, «the ming» (прізвище Мензіса). Пробні зразки були підготовлені та надруковані в друкарнях Федерального банку Австралії. Назва валюти

виявилась непопулярною і її змінили на «долар».

Д.а. є шостою найбільшою торгівельною валютою світу (після долара США, євро, єни, фунту стерлінгів та швейцарського франка), займаючи 5 % світових валютних операцій. Це пояснюється досить високою процентною ставкою в Австралії, відносною свободою валютного ринку від втручання уряду, загальною стабільністю австралійської економіки та політичної системи. В 1966 р. в обіг були введені монети номіналом 1, 2, 5, 10, 20 і 50 центів. Однодоларова монета була випущена в 1984 р., а монета в два долари – в 1988 р. Монети номіналом 1 і 2 центи були виведені з обігу в 1991 р. Готівкові розрахунки ведуться округленням суми за стандартними правилами округлення до найближчої суми, кратній 5 центів.

Всі **Д.а.** у вигляді монет мають на аверсі зображення Єлизавети II і випускаються Королівським Австралійським монетним двором (англ. Royal Australian Mint).

Австралія регулярно випускає пам'ятні монети номіналом 50 центів. Перша була випущена в 1970 р. в пам'ять дослідження Джеймсом Куком східного узбережжя австралійського континенту. В 1977 р. була випущена монета, присвячена срібному ювілею Єлизавети II, монета 1981 р. на честь весілля принца Чарльза і Діани, монета 1982 р. на честь Ігор Співдружності в Брісбені. Був також здійснений спеціальний випуск монет номіналом 20 центів і 1 долар.

Випуск перших паперових банкнот **Д.а.** був здійснений у 1966 р. Банкноти номіналом 1, 2, 10 і 20 доларів були еквівалентами колишніх австралійських фунтів. П'ятидоларові банкноти були випущені в 1967 р., після того як населення ознайомилося з десятиковою грошовою системою. 50-доларова банкнота була введена в 1973 р., а 100-доларова – у 1984 р. Всі австралійські банкноти мають однакову висоту, але різну довжину. В 1988 р. Резервний банк Австралії випустив перші пластикові банкноти з полімеру поліпропілену, виготовлені Note Printing Australia, на честь двохсотріччя європейських поселень в Австралії. Ці банкноти мають прозоре вікно з портретом капітана Джеймса Кука в якості захисного елемента, який візуально змінюється. Австралійські банкноти першими у світі використали такі елементи. В даний час всі австралійські банкноти виготовляються з полімеру.

Неліпович О.В.

ДОЛАР КАНАДСЬКИЙ (англ. Canadian dollar, фр. Canadian dollar, код – «CAD», символи «\$» або «C\$») – національна валюта Канади. В 1 доларі 100 центів (cents). Позначення: знак \$, який в англійських текстах передує сумі: \$10, \$20 і т.д. Щоб не плутати з американським долларом, **Д.к.** часто по-

значають C\$, рідше Can\$ або CAN\$. Центи позначаються ¢ і позначаються після суми: 5 ¢, 25 ¢. Першою валютою, що використовувалася на території Канади, були так звані іспанські долари – реалі, що випускалися для іспанських колоній. В 1841 р. британська провінція Канада ввела в обіг власний

долар, який за вартістю був рівний золотому долару США і складався з п'яти шилінгів. У розмовній мові франкоканадців (і особливо квебекців) **Д.к.** найчастіше називається піастр (фр. le piastre, вимовляється: «п'яс» як «piasse»), а центи (стандарт. фр. un cent) називаються «су» (фр. sou). Це данина традиційним назвам валют в колоніях Франції.

Купюра номіналом в 100 CAD, аверс.

Д.к. в силу географічної близькості і значної залежності Канади від імпорту США, знаходиться під сильним впливом економіки США. Циклічні коливання курсу **Д.к.** характеризували і характеризують канадську економіку протягом усього ХХ – початку ХХІ ст. Так, до 1976 р. **Д.к.** був дещо дорожче американського, а потім слабшав аж до 2003 р. Дешевий **Д.к.** був важелем конкурентоспроможності канадських товарів (особливо сировини) на ринку США. Поступово, з розвитком негативних тенденцій в економіці США, почалося знецінення долара в 2005–2007 рр. У вересні 2007 **Д.к.** зрівнявся з американ-

ським, що досить сильно вдарило по канадським споживачам і експортерам. Першими паперовими грошима Канади, номінованими в доларах, були британські армійські банкноти, випущені в 1813–1815 рр. Банкноти номіновані в **Д.к.** були пізніше емітовані дипломованими банками, і починаючи з 1830-х деякими колоніальними управліннями (в першу чергу Провінцією Канада в 1866 р.), і пізніше конфедерацією Канада, починаючи з 1870 р.

В 1935 р. був заснований Банк Канади. Він розпочав емісію банкнот номіналом \$1, \$2, \$5, \$10, \$20, \$25, \$50, \$100, \$500 і \$1000. В 1944 р. статутним банкам було заборонено емітувати свої власні гроші. Право емісії залишилися тільки за Royal Bank of Canada і Банком Монреаля. Після 1935 р. відбулися значні зміни в дизайні банкнот. Також в 1937, 1954, 1970, 1986 рр. були введені нові серії паперових грошей. В даний час всі банкноти Канади друкуються Canadian Bank Note Company and BA International Inc відповідно до контракту з Банком Канади. В обігу знаходяться банкноти номіналом в 2,5 доларів Канади, 10 доларів Канади, 20 доларів Канади, 50 доларів Канади, 100 доларів Канади і 1000 доларів Канади і монети номіналом 1 і 2 долари, 1, 5, 10 і 25 центів. На банкнотах номіналом 2, 20 доларів Канади, 100 доларів Канади і 1000 доларів Канади зображений на лицьовій стороні портрет королеви Британії та глави Співдружності Єлизавети II, на решті – портрети відомих канадських політиків та вчених.

Неліпович О.В.

ДОЛАР СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ (англ. United States dollar) – грошова одиниця США. **Д. США** є однією з провідних світових валют поряд з євро, фунтом стерлінгів і єною. В 1 **Д. США** 100 центів (cents). Цифровий код 840, буквенний код – USD за стандартом ISO. Позначення: знак \$, в англо-мовних текстах передує сумі: \$ 100, \$ 2 і т.д. Так як

Купюра номіналом в 100 USD, аверс.

цей знак використовується для позначення песо і доларів інших держав, щоб уникнути плутанини **Д. США** часто позначають US \$. Центи позначаються с або с. Грошову емісію здійснює Федеральна резервна система (англ. Federal Reserve System), яка виконує в США функції центрального банку.

«Долар» походить від слова «Йоахімстальер», назви монети XVI ст., яку карбували біля срібної копальні в м. Яхимів, на території сучасної Чехії. «Йоахімсталь» означає «діл (долина) Йоахіма». З часом «Йоахімстальер» скоротили до «талера», а датчани перетворили це слово в «далер». Англіїці перетворили його в більш благозвучніше для них слово «долар». «Талером» або «доларом» називали різні монети в різні часи. У колоніальній Америці так називали іспанську срібну монету у 8 реалів. Коли уряд США запровадив власну валюту у 1785 р., основою став долар (перші **Д. США** почали карбувати у 1794 р., до цього в обігу були іспанські монети).

До 1861 р. США практично не мали єдиної банкнотної системи. Більшість грошових операцій здійснювалися через приватні банки або через «дзвінку монету» (у цьому випадку під цей термін підпадають також золоті та срібні зливки). Тимчасові облігації «Treasury Notes», що випускалися Скарбницею США (US Treasury) у 1793—1861 рр. та швидко погашалися, повноцінними банкнотами

Купюра номіналом в 100 USD, реверс.

вважати не можна. Після початку Громадянської війни обом ворогуючим сторонам знадобилися значні суми коштів готівкою. 17 липня 1861 р. Конгрес США ухвалив акт, яким зобов'язував Скарбницю випустити нові грошові знаки на астрономічну на ті часи суму – 60 мільйонів доларів. Замовлення було направлено до нью-йоркської друкарської компанії «American Bank Note Co.» Беручи до уваги, що акт 17 липня санкціонував випуск лише номіналів 5, 10 і 20 доларів, можна уявити, яку велику кількість банкнот треба було виготовити. Друкарі підійшли до справи з чисто практичного боку: вони перевірили, перш за все, запаси фарби у сховищах і виявили, що більше всього зеленої. Таким чином і були емітовані мільйони банкнот із зеленою зворотною стороною. У народі вони одразу отримали назву «грінбеки» (від англ. «greenbacks» – «зелені спини»). Ця назва закріпилася за всіма видами американської валюти, незалежно від її кольору. Пізніше й сама Скарбниця перейняла цю традицію й тривалий час випускала банкноти лише із зеленим зворотом. Тільки у 2004 р. стали випускатися купюри інших кольорів. Зміни торкнулися купюри вартістю 10, 20 і 50 **Д. США**.

Д. США традиційно захищається від підробок. Папір для банкнот виготовляє тільки одна компанія, якій заборонено продавати його кому-небудь, окрім федеральної влади США. Формула фарби є секретом Бюро США з гравіювання і друку (англ. Bureau of Engraving and Printing). У 1990 р. США почали виробляти **Д. США**, додатково захищені за допомогою мікродруку і захисних ниток. У 1996 р. захист **Д. США** був ще більш посилений. У 2003 р. з'явилася нова версія банкноти \$ 20, в 2004 р. – \$ 50, у 2005 р. – \$ 100, у 2006 р. – \$ 10, у 2008 р. – \$ 5.

21 квітня 2010 р. офіційні представники Скарбниці США, Ради керуючих Федеральної резервної системи і Секретної служби США оприлюднили новий дизайн 100-доларової банкноти. Оновлена купюра зберегла традиційний зовнішній вигляд американської валюти, але дістала нові ефективні елементи захисту від підробок. Нова 100-доларова купюра не надійшла в обіг у зв'язку з виявленими проблемами – змінанням паперу під час вироб-

ництва, чого не було помічено на етапі тестування перед друком. Введення в обіг було здійснено восени 2013 р.

Щоб успішно боротися з фальшивомонетниками, планується змінювати дизайн **Д. США** кожні 7-10 років. При цьому мається на увазі, що старі купюри виводяться з обігу, хоча і залишаються дійсними та обов'язковими до прийому.

У вільному обігу присутні і випускаються банкноти наступних номіналів: 1 долар; 2 долари; 5 доларів; 10 доларів; 20 доларів; 50 доларів; 100 доларів; і монети номіналів: 1 цент (пенні); 5 центів (нікель); 10 центів (дайм); 25 центів (квотер); 50 центів (хаф); 1 долар.

До сьогодні дійсні банкноти номіналом в \$ 500, \$ 1000, \$ 5000, \$ 10 000 (їх нумізматична вартість набагато вище номіналу); і \$ 100 000 (для внутрішніх розрахунків ФРС і казначейства). Доларова банкнота найбільшого номіналу – \$ 100 000 – була випущена в 1934 р. На даний момент з усіх випущених банкнот номіналом 10 тисяч **Д. США**, кількість яких відстежується ФРС і останній випуск яких був в 1944 (серія 1934), не вилучені з обігу тільки 130 штук. Тому їх вартість у каталогах зазвичай взагалі не вказується.

Сьогодні банкнота **Д. США** з найбільшим номіналом – \$ 100. Банкноти номіналом \$ 500, \$ 1000, \$ 5000 і \$ 10 000 випускалися до 1946 р., а з 1967 р. офіційно виведені з обігу (з причини використання електронних банківських платежів). Тим не менш, всі долари, коли-небудь випущені США, залишаються легальним платіжним засобом.

Д. США є основною резервною валютою світу. Протягом останнього десятиліття більше 50% від загального обсягу золотовалютних резервів країн світу були в **Д. США**. У 2003-2008 рр., в міру посилення євро та накопичення негативних тенденцій в економіці США, курс долара по відношенню до інших валют і роль його в якості резервної валюти дещо знизився. З другої половини 2008 р., в умовах глобалізації кризових явищ у світовій економіці, спостерігається зростання курсу **Д. США** по відношенню до валют інших країн.

Неліпович О.В.

ДОЛАРОВА ЗОНА – валютний союз країн, в яких долар США має законне обертання поряд з національною валютою. **Д.з.** виникла на базі доларового блоку, сформованого в 30-х роках ХХ ст. після відходу США від золотого стандарту. Після девальвації у 1934 р. країни американських континентів, економічно залежні від США, знижували курс своїх валют слідом за знеціненням долара. Ці країни прикріпили свої валюти до валюти США шляхом встановлення жорстких доларових паритетів. Для країн **Д.з.** були характерні такі особливості: 1) підтримання більш-менш незмінного співвідношення національної валюти з долларом США; 2) відсутність державного валютного контролю при міжнародних розрахунках з іноземними дер-

жавами або здійснення такого контролю в порівняно м'яких формах; 3) зберігання основної маси валютних резервів у вигляді доларових вкладів в американських банках та здійснення міжнародних розрахунків через ці банки. У середині **Д.з.** американська валюта використовувалася для проведення багатосторонніх платежів. Однак за її межами долар як сильна і міцна валюта застосовувався майже виключно для врегулювання двосторонніх розрахунків з **Д.з.**

Крім США в **Д.з.** входили Болівія, Венесуела, Гаїті, Гватемала, Гондурас, Домініканська Республіка, Канада, Колумбія, Коста-Ріка, Мексика, Нікарагуа, Панама, Сальвадор, Еквадор, а також Ліберія, Філіппіни, американські володіння Пуерто-Ріко і ко-

лишні японські острови в Тихому океані, що перебували під контролем США.

Більша частина країн **Д.з.** впродовж тривалого періоду підтримувала тверде співвідношення своїх національних валют з доларом США: Гаїті – з 1919 р., Гватемала – з 1925 р., Гондурас – з 1926 р., Домініканська Республіка – з 1947 р., Ліберія – з 1944 р., Панама і Сальвадор – з 1934 р. Національні грошові одиниці трьох з цих країн (Гватемали, Ліберії і Панамі) постійно приврівняні до долара США, при цьому банкноти і монети в американських доларах використовуються у внутрішньому обігу в Ліберії і Панамі в якості законного платіжного засобу.

Коновалов Ю.О.

ДОНОРИ (англ. Donors) – 1) іноземні, вітчизняні юридичні та фізичні особи в Україні або за її межами, які добровільно надають гуманітарну допомогу отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за її межами; 2) іноземна держава, уряд та уповноважені урядом іноземної держави органи, іноземний муніципальний орган або міжнародна організація, що надають міжнародну технічну допомогу відповідно до міжнародних договорів України. Керуючись гуманітарними принципами, Україна може надавати гуманітарну допомогу іншим державам, а, отже, виступати донором. Рішення про надання Україною гуманітарної допомоги приймається ВРУ

або Президентом України. Порядок надання Україною гуманітарної допомоги встановлюється КМУ. Іноземні громадяни, які доставляють, супроводжують гуманітарну допомогу та організують її надходження в Україну, координатори міжнародних гуманітарних програм мають право на першочергове, безкоштовне візове обслуговування, а також на поселення в готелях за тарифами, встановленими для громадян України.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань гуманітарної допомоги є Мінсоцполітики України.

Руда Т.В.

ДОПУЩЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ДО ПЕРЕВЕЗЕНЬ ТОВАРІВ ПІД МИТНИМИ ПЕЧАТКАМИ Й ПЛОМБАМИ – здійснюється на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) 1975 р.

До транспортних засобів комерційного призначення, які здійснюють міжнародні перевезення вантажів під митним контролем митними органами можуть застосовуватися засоби забезпечення ідентифікації. Забезпечення ідентифікації здійснюється шляхом накладення таких митних забезпечень як одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв та печаток. При цьому накладення одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток на транспортні засоби комерційного призначення може здійснюватися без проведення митного огляду товарів, що переміщуються зазначеними транспортними засобами через митний кордон України, про що робиться відповідна відмітка в товаросупровідних документах.

Відповідно до національного та міжнародного законодавства до міжнародного перевезення вантажів під митними печатками і пломбами можуть допускатися тільки транспортні засоби, вантажні відділення яких сконструйовані та обладнані та-

ким чином щоб: не було можливості вилучити або вкласти товари з(в) опечатаної(у) частини(у) транспортного засобу, не залишивши помітних слідів злому або пошкодження митних печаток і пломб; митні печатки й пломби могли накладатися простим та надійним способом; у них не було ніяких потаємних місць для приховування товарів; усі місця, в які можуть поміщатися товари, були легкодоступні для митного огляду.

Транспортні засоби можуть бути допущені до перевезень або в індивідуальному порядку або за типом конструкції (серія транспортних засобів). На кожний допущений до перевезень транспортний засіб видається Свідоцтво про допущення, оригінал якого супроводжує дорожній транспортний засіб. Свідоцтво про допущення друкується українською та англійською мовами, видається митницею, у зоні діяльності якої зареєстровано власника транспортного засобу або його користувача, на два роки з дня його оформлення з можливістю продовження його дії. Свідоцтво про допущення є чинним на території країн, які є Договірними сторонами Конвенції МДП, і визнається митними органами всіх Договірних сторін цієї Конвенції.

Крисоватий А.І.

ДОРОГОЦІННЕ КАМІННЯ – природні та штучні (синтетичні) мінерали в сировині, необробленому та обробленому вигляді (виробак): першого

порядку – алмаз, рубін, сапфір синій, смарагд, олександрит; другого порядку – демантоїд, евклаз, жадеїт (імперіал), сапфір рожевий та жовтий,

ДОРОГОЦІННЕ КАМІННЯ ОРГАНОГЕННОГО УТВОРЕННЯ – перли і бурштин в сировині, необробленому та обробленому вигляді, а також перламутр (внутрішній шар черепашок прісноводних і морських моллюсків), гагат (чорний блискучий різновид викопного вугілля) та корал (матеріал скелету колонії коралових поліпів).

Калашикова О.Л.

ДОРОГОЦІННІ МЕТАЛИ – золото, срібло, платина і метали платинової групи (паладій, іридій, родій, осмій, рутеній) у будь-якому вигляді та стани (сировина, сплави, напівфабрикати, промислові продукти, хімічні сполуки, вироби, відхо-

ДОРОЖНІЙ ЧЕК (англ. travelers cheque) – зобов'язання фінансової установи виплатити власнику чека зазначену в ньому суму у зазначеній валюті. **Д.ч.** є однією з найбільш зручних та безпечних форм перевезення грошових коштів під час подорожей по всьому світу. **Д.ч.** обмінюється на готівку лише власнику чеку, який має поставити свій повторний підпис. Виплата здійснюється за валютним курсом, що є більш вигідним за запропонованим пунктами обміну валют.

Перевага **Д.ч.** – це практично повна гарантія повернення суми чека навіть у випадку його втрати або крадіжки. Така гарантія забезпечується до-

Дорожній чек American Express

опал благородний чорний, шпінель благородна; третього порядку – аквамарин, берил, кордієрит, опал благородний білий та вогняний, танзаніт, топаз рожевий, турмалін, хризоберил, хризоліт, цаворіт, циркон, шпінель; четвертого порядку – адуляр, аксиніт, альмандин, аметист, гесоніт, гросуляр, данбурит, діоптаз, кварц димчастий, кварц рожевий, кліногуміт, кришталь гірський, кунцит, моріон, піроп, родоліт, скаполіт, спесартин, сподумен, топаз блакитний, винний та безколірний, фенакіт, фероортоклаз, хризопраз, хромдіоксид, цитрин.

Калашикова О.Л.

ди, брухт тощо).

Ввезення в Україну ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів суб'єктами підприємницької діяльності провадиться за умови їх наступного обов'язкового клеймування в органах, які здійснюють державний пробірний контроль. Клеймування провадиться за наявності митної декларації та документа про сплату ввізного мита і акцизного збору. Вивезення з України ювелірних виробів з дорогоцінних металів суб'єктами підприємницької діяльності може провадитися без клеймування пробірним клеймом за наявності такої умови у договорі (контракті) про виготовлення та (або) поставку зазначених ювелірних виробів.

Калашикова О.Л.

суть надійною та захищеною схемою видачі чека і прийому його до оплати. Розпорядитися чеком може тільки його власник, ім'я якого зазначено на чеку. Звірити ім'я-по батькові власника можна з паспортом або будь-яким іншим документом, що ідентифікує особу. Крім того, власник ставить на чеку свій підпис, який в подальшому буде служити зразком для звірки з підписом пред'явника чека і, знов-таки, з підписом у паспорті.

Д.ч. приймаються для оплати товарів та послуг у переважній більшості магазинів, готелів, ресторанів, пунктів прокату, сервісних центрів багатьох країн світу. **Д.ч.** друкуються на спеціальному папері та мають кілька надійних ступенів захисту, а у разі їх втрати власники мають змогу отримати відшкодування грошовими коштами або чеками, вчасно сповістивши про це будь-якій установі. **Д.ч.** повинен містити наступні реквізити: назву документа – «дорожній чек» («Traveler's Cheque»); назву компанії-емітента, що випустила **Д.ч.**; назву платника та його реквізити; підписи уповноваже-

них представників компаній-емітентів; номінал та назву іноземної валюти; серію та номер; місця для підписів особи, яка купує чеки.

Найбільшими світовими емітентами **Д.ч.** є: American Express (чеки American Express, CitiCorp); Travelex (чеки Visa Interpayment, Thomas Cook Mastercard). В Україні продаються тільки дорожні чеки American Express. Банки України пропонують наступні різновиди **Д.ч.**: American Express – чеки для безпечного зберігання грошей під час подорожей; American Express Secure Funds – чеки для безпечного зберігання вдома. Всі різновиди чеків, незважаючи на відмінність у назвах, продаються, використовуються і оплачуються за однаковими правилами.

Купуючи **Д.ч.** та знімаючи з нього готівку, необхідно звертати увагу на розмір комісії, яку утримує

банк при продажу і обміні. Також банк може ввести обмеження за сумою, яку можна перевести в готівку за один раз. Вибирати валюту і тип чеку слід виходячи з місця призначення поїздки. На кожному чеку є два місця для підпису. Перший підпис ставиться при покупці в присутності співробітника банку. При цьому підпис слід ставити уважно, оскільки другий підпис буде ставитися також у присутності працівника банку, але вже в момент отримання грошей по **Д.ч.** Відповідно, ідентичність першого і другого підписів буде підтвердженням права пред'явника чека на його використання. Ні в якому разі не слід ставити другий підпис заздалегідь, оскільки в разі втрати або крадіжки чека, ним може скористатись хтось інший.

Несторишен І.В.

ДОРОЖНЯ ВІДОМІСТЬ – дорожня багажна (вантажобагажна) відомість перевізний документ, який є письмовою угодою між відправником і залізницею про перевезення багажу (вантажобагажу). **Д.в.** оформлюються для перевезення вантажів на залізничному і річковому транспорті.

Отримавши накладну разом з вантажем від відправника, станція відправлення повинна на підставі накладної скласти **Д.в.**, яка є внутрішнім транспортним документом залізниці (на відміну від накладної її не видають одержувачеві разом із

вантажем); виконує роль розписки, оскільки саме розписка в дорожній відомості про отримання вантажу та накладної посвідчує виконання договору перевезення. Талон, який разом з дорожньою відомістю надходить на станцію призначення, відривають від дорожньої відомості й пересилають на станцію відправлення. У такий спосіб здійснюють матеріальний облік перевезень вантажів на станції відправлення, яка під час отримання талона встановлює факт доставки вантажу.

Несторишен І.В.

ДОСИЛЬНА ДОРОЖНЯ ВІДОМІСТЬ – документ, складений за відповідною формою, наведеною в Угоді про міжнародне залізничне вантажне сполучення.

Д.д.в. використовується у разі відчеплення в дорозі (через несправність рухомого складу, перевищення встановленої вагової норми або з інших причин) одного або декількох вагонів, на які оформлено одну накладну. Працівник залізниці складає про це акт загальної форми та досильну дорожню відомість відповідно до Правил і угод про міжнародні залізничні сполучення. Перший примірник акта долучається до перевізних документів, другий – до комплекту досильних, третій – залишається на станції. При складанні такого акта працівник залізниці переносить до нього з накладної та документу контролю за доставкою усі відомості про результати митного оформлення всієї відправки.

Про відчеплення вагона робиться відмітка в накладній і дорожній відомості та повідомляється найближча митниця з метою інформування митниці відправлення та митниці призначення. **Д.д.в.** працівником залізниці оформлюється у порядку, визначеному Службовою інструкцією до Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення.

Прикордонні передавальні станції ведуть облік вагонів, що рухалися в складі маршруту за межі митної території України й були відчеплені в дорозі. Підставою для такого обліку є відмітки в накладній і дорожній відомості та акти загальної форми, складені станціями, на яких було здійснене відчеплення. Пропуск товарів (вантажів) через митний кордон України здійснюється за рішенням посадової особи митниці призначення, прийнятим на підставі цих даних.

Несторишен І.В.

ДОСТУП ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНУ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ НА ОБ'ЄКТИ ПІДПРИЄМСТВА (англ. access the customs officials at the objects of the enterprise) – регламентується МКУ яким передбачено, що посадові особи органів доходів і зборів у випадках, передбачених МКУ та іншими законами України, з метою здійснення митного контролю мають право безперешкодного доступу на територію чи в приміщення будь-якого підприємства незалежно від форми власності та сфери управління,

де знаходяться або можуть знаходитися товари, що підлягають митному контролю.

Особливі умови допуску посадових осіб органів доходів і зборів до проведення документальних (планових чи позапланових) виїзних перевірок та зустрічних звірок визначені МКУ, де зазначено, що посадові особи органу доходів і зборів мають право приступити до проведення документальної (планової чи позапланової) виїзної перевірки підприємства чи зустрічної звірки

на підприємстві за наявності підстав для їх проведення за умови пред'явлення керівнику відповідного підприємства або уповноваженій ним особі під розписку посвідчення на право проведення перевірки, а також копії наказу органу доходів і зборів про проведення перевірки та службових посвідчень посадових осіб митних органів, які проводитимуть перевірку.

Непред'явлення керівнику підприємства або

уповноваженій ним особі копії наказу митного органу про проведення перевірки, службових посвідчень посадових осіб органів доходів і зборів, які проводитимуть перевірку, посвідчення на право проведення перевірки або їх пред'явлення з порушенням вимог, є підставою для недопущення посадових осіб органу доходів і зборів до проведення перевірки.

Івашова Л.М.

ДРАХМА (δραχμή) – багатозначний термін, що означає давньогрецьку одиницю вимірювання маси (від 4 до 7 г); срібну монету тієї ж ваги; валюту Греції з 1842 р. до запровадження євро; одиницю вимірювання британської імперської системи мір (1,772 г); історичну одиницю вимірювання маси аптекарської ваги, що колись використовувалася лікарями та аптекарями в ході самостійного виготовлення ліків, а також для зважування дорогоцінних металів.

Давньогрецьке слово δραχμή походить від асирійського «дараг-мана» – одна шістдесяті міни срібла (міна – μνά – від 600 до 341,2 г); інша етимологія виводить слово від давньогрецького виразу «те, що схоплене рукою». Первинно **Д.** як одиниця маси певної вартості являла собою злиток срібла вагою 1/60 міни. Поступово вартість **Д.** як монети

Давньогрецька тетрадрахма

змінювалася, певний час складаючи 1/100 міни, 1/2 або 1/3 статера (στάτηρ), дорівнюючи 5 літрам (λίτρα) або 6 оболам (δβολός).

Розрізнялися сім **Д.**: егінська – вагою 6 г (з VII ст. до н. е.; Егіна, Фессалія, Евбея, Беотія, Крит, Сицилія); малоазійська – близько 3,6 г (з часів Креза; Лідія, іонійські міста, Фінікія, Єгипет, Карфаген); родоська – 3,25 г (з часів перемог Римської республіки); аттична – 4,25 г; коринфська – 2,91 г (Коринф та його колонії); персидська, або сікль, – 5,5 г (за Ахеменідів); олімпійська – 4,88 г (у Македонії до часів Філіпа).

Найпоширеніша аттична **Д.**, запроваджена Солоном, була поширена майже в усій Греції, а з часів Олександра Великого – в елліністичному світі; вона існувала до римського часу, коли була замінена денарієм. На основі **Д.** існувала ціла низка номіналів і фракцій, найвідомішою з яких була тетрадрахма (тетράδραχμον) – давньогрецька срібна монета в 4 **Д.** **Д.** була в грошовому обігу Давнього Риму, Іудеї, дорівнювала трьом римським денаріям. Вага – від 15,5 (родоська, або фінікійсько-родоська монетна система) до 17 (аттична монетна система) грамів. Тетрадрахми почали карбувати в Афінах близько 510 р. до н. е. У Новому Заповіті тетрадрахма фігурує як срібняк (ἀργύριον) і у кількості в тридцять одиниць символізує іудину зраду.

Колесников К.М.

ДРЕСИРУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК (від фр. dresser – виправляти, навчати) – привчання тварин до виконання певних дій за сигналами людини. Суть дресирування полягає у виробленні в собаки умовних рефлексів (навиків), необхідних для керування його поведінкою при застосуванні в роботі (на службі). Науковою основою дресирування є рефлекторна теорія, учіння про вищу нервову діяльність та еволюційне розуміння єдності організму й зовнішнього середовища. Практичною основою дресирування собак є вмільний підбір і правильне застосування подразників для вироблення умовних рефлексів і формування з них певної поведінки.

Д.с.с. складається з:

- 1) загального дресирування;
- 2) спеціального дресирування;
- 3) тренування.

Мета загального дресирування – вироблення в собак слухняності та навичок загальної дисципліни, необхідних для керування їх поведінкою при

спеціальному дресируванні і службовому використанні.

Під час спеціального дресирування у собаки виробляються навички необхідні для службового використання (зокрема у процесі митного контролю).

Тренування має на меті закріплення в собаки навичок, вироблених в процесі загального та спеціального дресирування, їх систематичне удосконалення.

Д.с.с потрібно починати в простих умовах, поступово підсилюючи вплив навколишнього серед-

овища і вимоги до більш чіткого виконання прийому. Розпочинати з легких вправ, а закінчувати складними, намагаючись не допускати помилок.

Проводити **Д.с.с.** можна два рази в день, зранку і ввечері до початку годування.

Тривалість заняття може бути різною, але за умови, що собака активний та зацікавлений.

Успіх **Д.с.с.** залежить від правильності відбору службових собак відповідно до їх робочих якостей та від професійності інспектора-кінолога (дресирувальника).

Виноград О.В.

ЕВЕКТА – зовнішнє мито, яке справлялося в Запорізькій Січі від вивезення товарів. Слід зауважити, що в історіографії немає єдиної думки щодо змісту і правової природи Е.. Вона існувала поряд з індуктою. Нерідко Е. віддавалась на відкуп представникам місцевої еліти. У зв'язку

з офіційною ліквідацією царським урядом митних кордонів на українських землях, Е. було скасовано указом імператриці Єлизавети Петрівни від 5 січня 1754 р.

Ченцов В.В., Морозов О.В.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ – здатність національної економіки до відтворення та протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу збалансованому розвитку країни, здатність до забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання, здатність реалізувати власні економічні інтереси. **Е.б.у.** є головною та визначальною складовою національної безпеки України та має складну внутрішню структуру, до якої входять: макроекономічна безпека, фінансова безпека, зовнішньоекономічна (експортна, імпортна, митна безпека) безпека, інвестиційна безпека, виробнича безпека, продовольча безпека та ін.

Сутність **Е.б.у.** полягає у мінімізації можливих суперечностей та протиріч між державою, суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами в процесі їх функціонування та взаємодії.

Вирішення проблеми **Е.б.у.** полягає в балансі інтересів як по вертикалі (суспільство, країна, держава, регіон, підприємство, людина), так і по горизонталі, або у відтворювальному аспекті, що проявляється у необхідності забезпечення економічної безпеки на усіх стадіях відтворювального процесу: виробництво, розподіл, обмін і споживання. Забезпечення **Е.б.у.** є найважливішою функцією держави та справою всього українського народу. Держава здійснює забезпечення економічної безпеки через систему державних органів влади, одним з яких є Міністерство доходів і зборів України. Рівень економічної безпеки вимірюється на основі інтегрального індексу, який визначається ієрархічно та містить велику кількість факторів, шляхом нормалізації показників: «найкращому» значенню показника відповідає значення 1, а «найгіршому» – значення 0.

Петруня Ю.Є., Єдинак В.Ю.

ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ – формування транснаціонального, планетарного рівня міжнародної економіки з властивими йому закономірностями. **Е.г.** є частиною загального глобалізаційного процесу, який крім економічної складової включає в себе соціальну, освітню, культурну, політичну та інші сфери. В результаті глобалізації відбувається масштабне зближення, певна універсалізація країн стосовно основних сфер життєдіяльності. Основними проявами **Е.г.** можна вважати: формування певних загальних стандартів поведінки споживачів; формування широких світових ринків товарів та послуг; створення світової інфраструктури фінансових ринків; широкомасштабний рух світових інвестиційних ресурсів; зближення національних рівнів цін на товари ресурсного та деякого іншого призначення; посилення тенденції до використання глобальних (широкомасштабних) інструментів регулювання економіки

та зближення національних систем державного регулювання економіки. Розвиток глобалізаційних процесів посилює взаємозалежність національних економік. Національні економіки стають все більш залежними від світових економічних процесів, від того, що відбувається в економіках інших країн. Національні економічні тренди в багатьох країнах все більше повторюють світові економічні тренди. **Е.г.** характеризується як достатньо суперечливе явище в контексті оцінки її наслідків. Так, вважається що від **Е.г.** вирають насамперед економічно розвинені країни світу, що **Е.г.** несе загрозу посилення розриву між багатими та бідними країнами. Розвиток **Е.г.** вимагає оновлених підходів до державного та міждержавного регулювання економічних процесів. Держава має бачити плюси та мінуси глобалізації, й відповідним чином будувати свою економічну політику.

Петруня Ю.Є., Петруня В.Ю.

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА РАДА ООН (англ. Economic and Social Council) (ECOSOC) – головний орган з координації економічної діяльності ООН та спеціалізованих установ, пов'язаних з ООН. Її перша сесія відбулась в Черч-Хаусі в Лондоні 23 січня 1946 р.

Заснована відповідно до Статуту ООН як головний орган, що, діючи під керівництвом Генеральної Асамблеї, покликаний сприяти: підвищенню

рівня життя, повній зайнятості населення й умовам економічного та соціального прогресу та розвитку; вирішенню міжнародних проблем в економічній і соціальній сферах, галузі охорони здоров'я й подібних проблем; міжнародному співробітництву у сфері культури та освіти; загальній повазі й дотриманню прав людини та основних свобод для всіх, незалежно від раси, статі, мови й релігії.

ЕКОСОП наділена такими функціями і повноваженнями: слугувати центральним форумом для обговорення міжнародних економічних і соціальних проблем глобального й міжгалузевого характеру, а також для вироблення рекомендацій щодо політики з цих проблем для держав-членів і системи ООН; проводити й організувати дослідження, складати доповіді та виробляти рекомендації з міжнародних питань в економічній і соціальній сферах, галузях культури, освіти, охорони здоров'я; заохочувати повагу й дотримання прав людини та основних свобод; скликати міжнародні конференції і складати для подання Генеральній Асамблеї проекти конвенцій з питань, що входять до її компетенції; вести переговори зі спеціалізованими установами відносно угод, що визначають їхні взаємини з ООН; погоджувати діяльність спеціалізованих установ шляхом консультацій з ними і винесення рекомендацій таким установам, а також шляхом винесення рекомендацій Генеральній Асамблеї і членам ООН; надавати послуги, схвалені Генеральною Асамблеєю, членам ООН, а також спеціалізованим установам на прохання останніх; консультуватися з відповідними неурядовими організаціями з питань, що входять до компетенції Економічної і соціальної ради.

ЕКОСОП уповноважена скликати спеціальні засідання з надзвичайних ситуацій гуманітарного характеру, в разі необхідності проводить чи організовує дослідження з питань, що входять в сферу її діяльності, публікує доповіді з цих питань, сприяє підготовці і організації проведення міжнародних конференцій з економічних і соціальних проблем,

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО ДЕРЖАВ ЗАХІДНОЇ АФРИКИ (англ. Economic Community of West African States – ECOWAS) створено в 1975 р. Його членами на момент створення були 16 держав: Гамбія, Гана, Ліберія, Нігерія, Сьєрра-Леоне, Бенін, Буркіна-Фасо, Гвінея, Малі, Нігер, Кот-д'Івуар,

реалізації рішень цих конференцій. Для реалізації своїх повноважень в розпорядження **ЕКОСОП** виділено понад 70 відсотків людських і фінансових ресурсів системи ООН.

ЕКОСОП складається з 54 країн-членів, які обираються Генеральною асамблеєю ООН терміном на 3 роки, щорічно по 18 членів. Місця в Раді розподіляються за географічним критерієм: 14 місць – країни Африки, 11 місць – країни Азії, 6 – країни Східної Європи, 10 – країни Латинської Америки та Карибського басейну і 13 – країни Західної Європи та інші країни. Кожен член Ради має один голос, рішення приймаються простою більшістю голосів. **ЕКОСОП** проводить щорічно дві сесії тривалістю в один місяць: у Нью-Йорку і в Женеві.

Протягом року робота **ЕКОСОП** проводиться в її допоміжних органах: комісіях і комітетах, які регулярно збираються, і подають доповіді і звіти. Механізм допоміжних органів **ЕКОСОП** складається з функціональних комісій, постійних комітетів, регіональних комісій, постійних експертних органів. Крім того, сімнадцять спеціалізованих установ, пов'язаних з ООН спеціальними угодами про співробітництво і координацію, взаємодіють з нею і одна з одною через координуючий апарат **ЕКОСОП**. Це самостійні міжнародні організації, створені на основі міжурядових угод, які мають широку компетенцію і працюють у співробітництві з ООН. Спеціалізовані установи користуються самостійністю і мають повну юридичну правоспроможність. **ЕКОСОП** координує їхню діяльність.

Функціональними комісіями є: статистична комісія, комісії з народонаселення, соціального розвитку, прав людини, становища жінок, наркотичних засобів. Серед регіональних комісій: Економічна комісія для Африки, Економічна і соціальна комісія для Азії і Тихого океану, Європейська економічна комісія, Економічна і соціальна комісія для Латинської Америки і Карибського басейну, Економічна комісія для Західної Азії.

В рамках **ЕКОСОП** діють такі постійні комітети і комісії на правах комітетів: Комітет по програмі і координації, Комітет по природних ресурсах, Комітет по неурядових організаціях, Комітет по переговорах з міжурядовими установами, Комісія по транснаціональних корпораціях, Комісія по населених пунктах. Функціонує також ряд експертних органів з питань: запобігання злочинності та боротьба з нею, планування розвитку, міжнародне співробітництво з питань податків, перевезення небезпечних вантажів.

Барановський О.І.

Сенегал, Того, Гвінея-Бісау, Кабо-Верде, Мавританія. В 2002 році склад **ECOWAS** покинула Мавританія. Спільнота склалася на базі колишніх колоній Франції в Західній Африці. В XIX ст. там за рішенням французької влади було об'єднано адміністративні служби, створено митний і валютний союзи.

Офіційна мета **ECOWAS** – створення митного союзу, а потім і справжнього спільного ринку за зразком Європейського Союзу. Учасники **ECOWAS** поставили перед собою такі завдання: гармоніза-

ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ – об'єднання національних економік декількох країн, що передбачає проведення спільної економічної та валютно-фінансової політики країнами – учасниками союзу. **Е.с.** є найбільш складною та одночасно найвищою формою міжнародної економічної інтеграції. **Е.с.** поєднує в собі характеристики та елементи більш простих форм міжнародної економічної інтеграції (зона преференційної торгівлі, зона вільної торгівлі, загальний ринок, митний союз): відміну митних тарифів між країнами-учасниками; вільний рух

ЕКСПЕРТНА РАДА ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ – колегіальний дорадчий орган, який був створений у 2012 р. і діяв на постійній основі з метою визначення пріоритетних напрямків розвитку та вдосконалення діяльності ДМСУ щодо: функціонування та розвитку Відомчої телекомунікаційної мережі Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМСУ; оснащення митних органів сучасними технічними засобами митного контролю та механізмів інтеграції, отриманих за їх допомогою результатів митного контролю до інформаційних ресурсів ДМСУ. Склад Ради та її Положення затверджувались наказом ДМСУ.

Основними завданнями Ради були підготовка рекомендацій та надання методичної допомоги структурним підрозділам ДМСУ щодо розробки та змісту нормативних документів, наказів МФУ та ДМСУ, технічних вимог, технічних специфікацій тощо, необхідних для: забезпечення функціонування та розвитку Відомчої телекомунікаційної мережі Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМСУ; забезпечення ефективного використання на об'єктах митної інфраструктури систем зв'язку, локальних обчислювальних мереж, технічних засобів митного контролю та підготовка

ЕКСПЕРТНО-ТЕХНІЧНА РАДА ДЕРЖМИТ-СЛУЖБИ УКРАЇНИ – колегіальний орган, що був

ція економічної політики і ліквідація всіх обмежень у виконанні економічних угод; гармонізація політики в галузі сільського господарства, досягнення самозабезпеченості продовольством; узгодження промислової політики; розвиток співробітництва в галузі транспорту та комунікацій, будівництво мережі автодоріг; співпраця у сфері виробництва електроенергії та видобутку корисних копалин; забезпечення вільного пересування робочої сили (діє з 1979 р.); удосконалення грошової системи.

Головний орган **ECOWAS** – конференція глав держав, як і наради Ради міністрів (на яких присутні по два представники від кожної країни), проводиться двічі на рік. Діє кілька комісій, що займаються поточними питаннями торгівлі, митних зборів, промисловості й транспорту. Трибунал тлумачить положення Договору і розв'язує суперечки між державами-членами.

Бережнюк І.Г., Ченцов В.В.

товарів та послуг; проведення колективного протекціонізму щодо інших країн; вільний рух фінансового капіталу та робочої сили між учасниками; гармонізація фіскальної та монетарної політики. **Е.с.** передбачає також уніфікацію економічної політики, кредитно-грошових відносин, соціальної політики, стратегії економічного розвитку, оподаткування, а також створення наднаціональних органів управління, рішення яких є обов'язковими для кожного члена **Е.с.**

Петруня Ю.Є., Єдинак В.Ю.

рекомендацій щодо визначення критеріїв їх ефективності; оптимізації норм оснащення митних органів технічними засобами митного контролю; складу інформації, необхідної для забезпечення дієвого митного контролю та механізмів інтеграції отриманих за допомогою технічних засобів результатів митного контролю до інформаційних ресурсів ДМСУ; необхідності проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт по найбільш актуальним та перспективним напрямках роботи Ради.

Склад Ради формувався із голови Ради, заступника голови Ради та представників структурних підрозділів ДМСУ, Департаменту розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва, Департаменту боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями, Департаменту митних інформаційних технологій та статистики. Головою Ради був начальник Департаменту митних інформаційних технологій та статистики. Формою роботи Ради було засідання, що проводились згідно порядку денного, який складався її секретарем та погоджувався Головою Ради, але не менше ніж один раз на півріччя.

Прус Л.Р.

створений з метою визначення пріоритетних напрямів нового будівництва, реконструкції, розширення

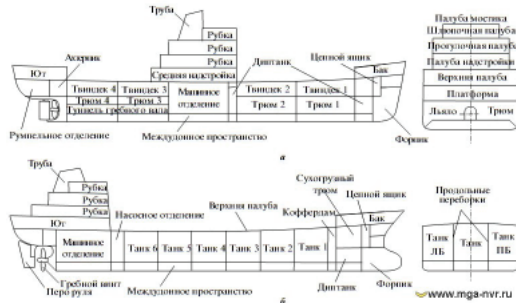
та технічного переоснащення митних об'єктів, направлених на збільшення надходжень до державно-бюджету України, з урахуванням урядових рішень.

Відповідальність за організаційне забезпечення роботи Експертно-технічної ради ДМСУ, а також

внесення змін до Складу та Положення про Експертно-технічну раду було покладено на Департамент розвитку митної інфраструктури та міжнародного співробітництва ДМСУ.

Прус Л.Р.

ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ЯКОСТІ СУДНА – навігаційні та експлуатаційно-економічні якості судна, що визначають його плавучість, остійність, непотоплюваність, ходкість, керованість, плавність хитавиці, міцність, вантажопідйомність та вантажомісткість.

Сучасне морське судно являє собою складну в конструктивному плані споруду, яка в процесі експлуатації піддається одночасному впливу двох рухомих середовищ – води і повітря. Кожне судно характеризується навігаційними (моґрехідними) та експлуатаційно-економічними якостями. До навігаційних якостей судна відносять: плавучість – здатність судна плавати в необхідному положенні відносно поверхні води при заданому навантаженні; остійність – здатність судна, нахиленого зовнішніми силами, повернутися у вихідне положення рівноваги після припинення їх дії; непотоплюваність – здатність судна залишатися на плаву і зберігати необхідну остійність після затоплення одного або декількох

відсіків корпусу; ходкість – здатність судна розвинути задану швидкість в суднохідних умовах при витраті мінімально необхідної потужності енергетичної установки; керованість – здатність судна зберігати заданий або приймати новий напрямок руху визначений судноводієм; плавність хитавиці – здатність судна при плаванні на схвильованій воді розгойдуватися з можливо меншою частотою і амплітудою; міцність – здатність корпусу судна не руйнуватися і не змінювати своєї форми під дією зовнішніх сил, що з'являються у процесі експлуатації.

До **Е.я.с.** судна відносять такі: вантажопідйомність – маса вантажу, прийнятого на борт судна при заданій висоті надводного борту. Розрізняють дедвейт – граничну вантажопідйомність судна, при якій його осадка (занурення) відповідає встановленому вантажному маркеру, і чисту вантажопідйомність – граничну масу вантажу, яку може прийняти судно, при його осадці по вантажний маркер, при необхідному запасі палива, питної води, продовольства та наявності на борту повного складу екіпажу; вантажомісткість – об'єм приміщень (трюмів) судна, призначених для розміщення вантажу. Валова місткість – об'єм приміщень судна, визначається за спеціальним Правилем обміру і служить для розрахунку збору у портах. При цьому враховується обсяг усіх приміщень під верхньою палубою, в надбудовах і рубках, за винятком міжднищового простору, паливних і баластних цистерн. Чиста місткість враховує обсяг тільки комерційно експлуатованих приміщень. Валова і чиста місткості вимірюються в тоннах реєстрових, які є одиницями обсягу: 1 реєстр. Т = 2,83 м³ (100 футів³).

Пасічник А.М., Клен О.М.

ЕКСПОРТ – вивезення товарів або капіталу за межі країни з метою їх подальшого використання на території іншої країни.

Е. товарів займає ключове місце в світових експортних операціях. Це відображає процес подальшого розвитку світової торгівлі, закріплення її домінуючого місця в міжнародних економічних зв'язках. Товарні експортні потоки конкретно взятої країни є відображенням місця даної країни в системі світового поділу праці. **Е.** товарів з країни показує, з одного боку, значення даної країни в світовій економічній системі, з іншого – міру її інтегрованості в світовий економічний простір, міру її залежності від економік інших країн. Експортне значення країни в світовій економіці може бути ресурсним, технологічним, продовольчим, інноваційним тощо. Експортне лідерство країни визначається за рівнем технологічності її експортної продукції.

Е. капіталу відіграє також важливу роль у сучасній світовій економіці. Грошово-інвестиційні ресур-

си вивозяться з країн достатньо активно й в сукупності досягають величезних розмірів. З одного боку, країна-експортер втрачає грошово-інвестиційні ресурси, – вони б могли бути використані безпосередньо в межах своєї економіки. З іншого боку, країна-експортер може сподіватися на отримання певної вигоди від такого інвестування. Якщо мова йде про позичкове закордонне інвестування, то в кінцевому рахунку інвестовані кошти мають повернутися з певним приростом. Якщо ж розглядати закордонні інвестиції в підприємства, в об'єкти підприємницької діяльності, то тут економічна вигода для країни-постачальника формується у вигляді повернення прибутку в країну, тобто формування додаткових фінансових ресурсів. Крім того, через підтримку певних підприємств на територіях інших країн, дана країна, її економіка може отримати певні переваги через покращення коопераційних зв'язків – в системі постачання чи збуту продукції.

Петруня Ю.Є.

ЕКСПОРТ КАПІТАЛУ – переміщення (вивезення) капіталу за межі країни з метою його подальшого використання на території іншої країни. В межах світової економіки відбувається постійне переміщення не тільки товарів, але й грошово-інвестиційних ресурсів. В основні закордонного інвестування лежать різні фактори, основними серед яких є: а) різниця в умовах конкуренції; б) різниця в вартості економічних ресурсів; в) різниця в доходності фінансового інвестування; г) реалізація проектів міжнародних організацій тощо.

Закордонні інвестиції можна класифікувати за рядом важливих ознак: а) за джерелом – офіційні та приватні. В першому випадку мова йде про державні кредити, державну допомогу, кредити та допомогу від різних міжнародних міжурядових організацій (МВФ, Світовий банк та інші). Щодо приватних закордонних інвестицій, то це насамперед інвестиції від суб'єктів підприємницької діяльності. Саме ці інвестиції відіграють визначальну роль у системі міжнародного руху капіталу; б) за харак-

ЕКСПОРТ ТОВАРІВ – вивезення товарів за кордон з метою їх подальшої реалізації. Основними причинами, що спонукають компанії для виведення своїх товарів на зовнішні ринки є такі: а) обмежені масштаби внутрішнього ринку. Це означає, що місткість внутрішнього ринку є такою, що об'єктивно обмежує можливості розвитку компанії або групи компаній відповідної галузі. Вихід на зовнішні ринки надає можливість подолати бар'єри місткості внутрішнього ринку; б) більш сприятлива кон'юнктура зовнішнього ринку для компанії-виробника визначається насамперед рівнем цін, за яким можна реалізовувати свою продукцію. Різниця між зовнішніми та внутрішніми цінами (на користь перших) обумовлює інтерес до експорту продукції, в основі якого лежить можливість отримати більш високі фінансові результати; в) нижчий рівень конкуренції на закордонному ринку, ніж на внутрішньому, наявність значного потенціалу для подальшого зростання закордонного ринку. В цьому випадку навіть факт зростання витрат компанії

ЕКСПОРТНА КВОТА – визначений державою або економічним союзом у натуральних чи вартісних одиницях граничний обсяг певної категорії товару (товарів), який дозволено експортувати з їх території протягом встановленого строку.

В залежності від географії експорту товару, **Е.к.** поділяють на: глобальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) без зазначення конкретних країн (груп країн), в які товар (товари) експортується; групові – квоти, що встановлюються по товару (товарам) з визначенням групи країн, в які товар (товари) експортується; індивідуальні – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з визначенням конкретної країни, в яку товар (товари) може експортуватись.

Встановлення **Е.к.** є заходом нетарифного регулювання, що здійснюється з метою забезпечен-

ням використання закордонні інвестиції можна поділити на підприємницькі та позичкові. В свою чергу підприємницькі закордонні інвестиції можуть бути прямими та портфельними. Прямі інвестиції передбачають наявність тривалого інтересу інвестора до об'єкту інвестування (підприємства). Вони можуть передбачати формування статутних фондів, створення дочірніх підприємств, філій, придбання контрольних пакетів акцій. Портфельні закордонні інвестиції – це придбання цінних паперів, корпоративних прав, які не дають можливість реально контролювати діяльність підприємств. Позичкові закордонні інвестиції – це надання кредитів, розміщення коштів на різні терміни у вигляді депозитів у банках, придбання облігацій тощо. Безумовно, найбільшу цінність для країн-реципієнтів (отримувачів інвестицій) відіграють прямі іноземні інвестиції. Вони є не такими рухомими, як портфельні інвестиції, вони орієнтовані на довготривале знаходження в країні та розвиток відповідного бізнесу.

Петруня Ю.Є.

при організації експорту своєї продукції не зупиняє її, тому що в цілому вона бачить можливості покращення загальних результатів своєї діяльності.

На рівні країни експортні потоки товарів можна класифікувати за різними ознаками й представити структуру експорту в: а) географічному розрізі; б) галузевому розрізі; в) товарному розрізі тощо. Географічна структура надає можливість визначити основні зовнішні ринки збуту продукції країни. Галузева структура експорту визначає експортний потенціал окремих галузей національної економіки, їх зовнішню конкурентоспроможність. Товарна структура деталізує галузеву структуру експорту, визначає рівень сировинності чи технологічності експортних потоків країни. Загальний обсяг експорту, з одного боку, характеризує можливості країни реалізовувати свою продукцію на зовнішніх ринках, з іншого – міру залежності її економіки від світових ринків, від тих процесів, які можуть на них відбутися.

Петруня Ю.Є.

ня раціональної структури експорту, відновлення рівноваги попиту та пропозиції певних товарів на внутрішньому ринку, а також у інших випадках з метою захисту національних інтересів держави або економічного союзу.

В Україні обсяги **Е.к.** затверджуються КМУ із зазначенням натуральних чи вартісних обсягів товарів. Видачу **Е.к.** на підставі поданої суб'єктом господарювання заявки здійснює комісія Мінекономрозвитку України.

Підставою для відмови у видачі квоти може бути вичерпання загальної квоти на експорт відповідного товару.

З метою забезпечення контролю на Мінекономрозвитку України покладено обов'язок інформувати митницю про обсяги встановлених **Е.к.** на

відповідні товари, а митниця зобов'язана надавати Мінекономрозвитку України інформацію про обсяги експорту товарів, на які встановлені квоти,

та здійснювати випуск таких товарів за кордон в межах **Е.к.**

Медвідь Ю.О.

ЕКСПОРТНА ЛІЦЕНЗІЯ – належним чином оформлений документ, який надає право на здійснення, протягом встановленого строку, експорту певних товарів або інвестування валютних коштів.

В міжнародній практиці **Е.л.** є документом, що містить тимчасовий дозвіл на експорт визначених товарів протягом встановленого періоду часу.

Видача **Е.л.** є заходом нетарифного регулювання, що здійснюється з метою забезпечення контролю за експортом товарів, згідно затвердженого переліку, в межах національних інтересів держави або економічного союзу.

В Україні **Е.л.** видається центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики (Мінекономрозвитку України), а також у межах наданих ним повноважень – відповідним республіканським органом Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій на підставі визначених документів та заявок, що надаються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики (Мінекономрозвитку України) на строк дії, передбачений законодавством України та умовами зовнішньоекономічного договору. У разі встановлення кількісних обмежень на експорт товарів строк дії ліцензії не повинен перевищувати строку дії кількісних обмежень, якщо інше не передбачено законодавством України. Вивезення то-

вару за ліцензією може здійснюватись окремими партіями.

За видачу **Е.л.** справляється збір, розмір якого встановлюється КМУ з урахуванням фактичних витрат, пов'язаних із застосуванням процедури ліцензування.

Митне оформлення товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню, здійснюється тільки за наявності відповідної ліцензії.

У митному оформленні товарів, що ліцензуються та навантажуються навалом, не може бути відмовлено у разі, коли вартість, кількість або вага таких товарів незначною мірою відрізняються від тих, що зазначені у ліцензії. Гранична різниця таких значень встановлюється КМУ за поданням Мінекономрозвитку України.

З метою забезпечення контролю на Мінекономрозвитку України покладено обов'язок інформувати контролюючий орган (митницю) про видані ліцензії на експорт товарів, що підлягають ліцензуванню, а контролюючий орган зобов'язаний надавати Мінекономрозвитку України інформацію про обсяги експорту товарів за виданими ліцензіями.

Перелік товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню, інформація про строк дії ліцензій та внесення будь-яких змін до них, а також порядок подання та розгляду заявок публікується в офіційних друкованих виданнях України з повідомленням відповідного комітету СОТ.

Медвідь Ю.О.

ЕКСПОРТНА СУБСИДІЯ – (лат. *subsidiium* – допомога, підтримка) – форма державного стимулювання експорту за рахунок бюджету. **Е.с.** дає можливість експортерам реалізовувати товари за кордоном за низькими цінами. Це робить їх продукцію конкурентоздатнішою, збільшує обсяги експорту. **Е.с.** практикуються як засіб форсування експорту, досягнення активного торгового балансу. Перше теоретичне обґрунтування **Е.с.** дали меркантилісти, які вважали підтримку вивезення товарів експортних галузей головним завданням державної економічної політики.

У світовій практиці використовуються численні й різноманітні види та форми **Е.с.**, які поділяють на дві групи. До першої належать прямі виплати фірмам-експортерам, тобто експортні дотації. Ця форма субсидіювання в розвинутих країнах найчастіше застосовується щодо сільського господарства. Так, у США вона здійснюється через компенсації фермерам частини витрат на придбання сільськогосподарської техніки, добрив, проведення державою робіт для поліпшення якості земель, будівництво іригаційних систем тощо. Поширенішою формою субсидіювання аграрної продукції є компенсація фермерам різниці між мінімальними

закупівельними цінами і цінами реалізації на світових ринках. Рівень мінімальних (національних) цін вищий за середньосвітовий, тому різниця покривається фермерам дотаціями з державного бюджету. Однак значнішими за обсягом є непрямі субсидії, податкові пільги, низьковідсоткові позики, що надаються експортерам або їх іноземним клієнтам, організація державними представництвами за кордоном реклами, збирання комерційної інформації тощо. Хоча загалом з-поміж **Е.с.** вони невеликі (в обробній промисловості розвинутих країн становлять приблизно 1% від вартості експорту), для окремих товарів (підприємств) ці субсидії можуть бути значними.

Найбільшими субсидіями, зокрема, користується сільське господарство. Світове співтовариство, зокрема ГАТТ/СОТ, засуджують **Е.с.** як метод «нечесної конкуренції». Кодекс щодо субсидій і відповідних кроків, прийнятий на Токійському раунді ГАТТ, забороняє прямі **Е.с.**. Водночас допускаються певні їх види: дотації регіонам, що знаходяться в несприятливих умовах, дотації на підтримку зайнятості, стимулювання науково-дослідної роботи. У разі, якщо буде доведена значна шкода, заподіяна субсидіями окремим секторам

економіки країни-імпортера їм дозволяється застосовувати до субсидійованих товарів «компенсаційні мита». Для врегулювання спорів щодо застосування **Е.с.** і кроків у відповідь передбачена спеціальна процедура.

Наслідки використання **Е.с.** неоднозначні. Субсидіювання скорочує витрати виробництва і підвищує конкурентоспроможність національної продукції порівняно з імпортною на внутрішньому і на зовнішніх ринках. Але воно здійснюється за рахунок платників податків, що призводить до підвищення

останніх. Щодо країни-імпортера, то вона отримує вигоду зберігається і за умови запровадження «компенсаційного мита», що забезпечує додаткові надходження до бюджету країни. **Е.с.**, форсуючи вивезення товарів, збільшує зайнятість і сприяє економічному зростанню. **Е.с.** є важливим елементом протекціоністських заходів, створює штучні переваги окремим виробникам, суперечить міжнародним угодам і тенденціям лібералізації.

Шнирков О.І.

ЕКСПОРТНЕ МИТО – див. МИТО ЕКСПОРТНЕ.

ЕКСПОРТНИЙ КРЕДИТ – кредит, пов'язаний з обслуговуванням та заохоченням експорту, сутність якого полягає у відстроченні платежу, що полегшує покупцеві придбання товару. **Е.к.** став торговим звичаєм і фактично необхідний при вивезенні продукції. **Е.к.** надають фірми-експортери, банки або уряди іноземним фірмам, урядам для оплати закуплених у країні кредитора товарів і послуг. Вони, як правило, «зв'язані», тобто можуть бути використані лише для придбання товарів певної фірми або вироблених у певній країні. **Е.к.** надається як покупцеві, так і продавцю. Найпоширеніший **Е.к.** покупцеві. Це переважно короткотерміновий кредит з відстроченням платежу на 2-6 міс., рідше – до 1 року. Практикується в торгівлі споживчими та сировинними товарами. Середньотермінові (до 5 р.) і довготермінові (понад 5 р.) кредити надають для фінансування експорту машин і устаткування. **Е.к.** продавцю надається переважно виробникам устаткування впродовж періоду виробництва замовленої іноземним партнером продукції. Це кредити попереднього фінансування за фіксованою відсотковою ставкою, що дають можливість самим експортерам відстрочувати платежі.

Е.к. належить до спеціальних і має значну

ЕКСПОРТНИЙ ЛІЗИНГ – зовнішньоторговельна угода, при якій постачальник і лізингова компанія знаходяться в одній країні, а орендар – зарубіжна компанія. Така угода називається **Е.л.**, оскільки по відношенню до свого одностороннього учас-

державну підтримку, головною формою якої є надання державних гарантій, покликаних усунути експортний ризик, не охоплений комерційним страхуванням. Державні гарантії **Е.к.** виникли на початку ХХ ст.: в Англії – у 1919 р., у Франції – в 1923 р., у Німеччині – в 1926 р. Нині їх практикує більшість країн, створено спеціальні органи для їх надання (в Англії – Департамент гарантій експортних кредитів). Держава гарантує експортеру повернення грошей не лише у разі банкрутства боржника, а й коли існують неплатежі внаслідок воєнних дій, революцій, оголошення мораторію. Політичні ризики покриває держава на 90-100%, економічні – на 80-85% вартості контракту. Вигода державних гарантій виявляється ще й у тому, що за їх наявності банки надають **Е.к.** за нижчою відсотковою ставкою. Держава є не лише гарантом **Е.к.**, а й може брати участь у кредитуванні угоди, покривати за рахунок бюджету різницю між ринковими відсотковими ставками і пільговими на **Е.к.**. Щодо позикового відсотка по середньо- і довготермінових **Е.к.** країнами ОЕСР на початку 80-х досягнуто консенсусної угоди, якою встановлено його нижню межу залежно від рівня розвитку країни-імпортера і терміну кредиту.

Шнирков О.І.

ника угоди (у даному випадку постачальника) лізингова фірма виконує функцію стимулювання збуту. **Е.л.** відносять до альтернативних форм кредитування міжнародної торгівлі.

Шнирков О.І.

ЕКСПОРТНИЙ СЕРТИФІКАТ ЯКОСТІ – документ, що підтверджує відповідність хімічного складу виробу маркам ливарних сплавів, стандартам, міжнародним стандартам, визначає спосіб виробництва, номер плавки та виданий власною акредитованою лабораторією, занесеною до реєстру центрального органу виконавчої влади з питань промислової політики. **Е.с.я.** застосовуються спеціалізованими металургійними переробними підприємствами в процесі оформлення операцій з експорту (вивезення) брухту легованих чорних металів, брухту кольорових металів та напівфабрикатів з їх використанням.

Протягом 5 р. з дня набрання чинності ЗУ «Про ставки вивізного (експортного) мита на брухт ле-

гованих чорних металів, брухт кольорових металів та напівфабрикатів з їх використанням» експорт таких напівфабрикатів здійснюється тільки спеціалізованими металургійними переробними підприємствами, на яких готовлені такі товари, за наявності **Е.с.я.**

Бланки **Е.с.я.** є бланками документів суворого обліку, що передбачає: облік їх одержання, зберігання та використання в установленому законодавством порядку як бланків суворого обліку; виготовлення їх з друкарською нумерацією; видачу бланків посадовій особі спеціалізованого металургійного переробного підприємства, на яку покладено обов'язки з реєстрації виданих та повернутих

ні засоби **Е-п.** повинні мати свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами, видані згідно з Порядком реаліза-

ції положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

Крисоватий А.І.

ЕЛЕВТЕРІЯ (з грец. ἑλευθερία – свобода, незалежність) – свобода людини і незалежність держави. У Стародавній Греції похідні від цього слова поняття характеризували якості вільної людини – відверті, прямі і вільні слова й міркування, щедрість і шляхетність у вчинках, здатність звільняти, відпускати на волю. Це слово використовувалося як щодо індивідів, так і щодо окремих колективів, громад та спільнот. В останньому значенні поняття «**Е.**» застосовувалося до вільних і незалежних міст-держав, було синонімом слова «автономія» (у сенсі самоврядування та наявності власних законів). Для Аристотеля поняття «**Е.**» й «автономія» (разом із «автаркією» – самодостатністю, здатністю самостійно забезпечити себе) можуть бути передані сучасним терміном «суверенітет». Для Платона такий «суверенітет» є нормою для кожного полісу, він належить самій громаді, а його носієм є всі громадяни.

У V–IV ст. до н. е. із виникненням в Елладі надполісних об'єднань – Пелопоннеської і Делоської симмахій – під **Е.** (свободою) починають розуміти повну незалежність, а під автономією («самозаконням») внутрішнє самоврядування на тлі обмеження в зовнішньополітичній сфері: автономні поліси зобов'язувалися координувати міжнародну політику і надсилати власні збройні контингенти за рішенням союзних надполісних органів, а також сплачувати податок на спільні справи – форос. Такі обмеження ще більше проявляються в умовах узурпації найпотужнішими полісами, що домінували в союзах, загальносоюзних владних повноважень. Наприклад, Делоський союз фактично перетворюється на Афінський архе – морську державу. В період Римської імперії правовий статус

багатьох міст, що входили до її складу, визначався категоріями «**Е.**» й «автономія». **Е.** в той час вже означала не суверенітет, а самоврядування під римським контролем, існування власного законодавства, збереження громадянства певного міста і дозвіл порядкувати земельним фондом поліса. «Автономія» передбачала перебування під щільнішим контролем намісника провінції в питаннях зміни чинного законодавства, земельних справах та при наданні громадянства. Більше того, «свобода» грецьких міст відтепер залежала від милості імператора, який міг відібрати надані привілеї. До категорії вільних міст (civitas liberae) належали також міські общини, які підлягали Риму, але розташовувалися за межами римських провінцій. Правове положення таких міст та податки, які вони повинні були сплачувати, визначалися міським законом (lex civitatis) у кожному конкретному випадку в залежності від умов і політичної ситуації. У ряді випадків прикордонні міста звільнялися від податків для того, щоб ці кошти використати для зміцнення їх обороноздатності.

На теренах сучасної України в перші століття нашої ери статус автономії було надано Римом Тірі, а елевтерії – Херсонесу. Наявність таких статусів не звільняло міста від обов'язку платити Імперії податки. У IV ст. н. е. імператори Констанцій Хлор (305–306) та Константин I Великий (306–337), за допомоги в кількох війнах надавши херсонеській громаді свободу, спеціально підкреслили дарування безмитності – ателії – права не сплачувати митні збори під час торгівлі з імперськими провінціями та Константинополем.

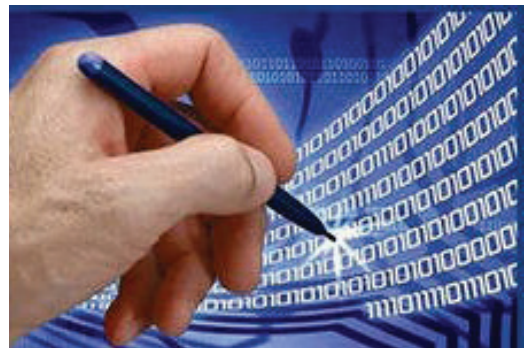
Колесников К.М.

ЕЛЕКТРОННА МИТНИЦЯ – багатофункціональна комплексна система, яка поєднує інформаційно-комунікативні технології та сукупність механізмів їх застосування і дає можливість підвищити якість митного регулювання та вдосконалити митне адміністрування з метою забезпечення митної безпеки України, шляхом:

- технологічного забезпечення безперервного потоку, накопичення та обробки електронної інформації між митними адміністраціями держав, органами державної влади України і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

- впровадження новітніх сучасних електронних процедур митного контролю і оформлення та їх супроводження;

- створення та технічної підтримки організаційно-технічних систем для функціонування всеохоплюючих автоматизованих процедур оцінки якості виконання митної справи;

- інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності та контролю за переміщенням товарів.

Е.м. поєднує інформаційно-телекомунікаційні технології та сукупність механізмів їх застосування. Принципами побудови **Е.м.** є: законність; до-

стовірність, цілісність та доступність інформації; єдність форматів даних, технічних і технологічних параметрів; уніфікованість документів; багаторівневість зберігання та доступу до інформації.

Е.м. повинна функціонувати в єдиному інформаційному середовищі зі ступеневою системою обробки інформації та доступу до неї. За основу створення **Е.м.** слід брати структурний принцип побудови, що забезпечує модульну організацію і поетапне нарощування її функціональних можливостей. Це допоможе сконцентрувати технічні та фінансові ресурси ЄАІС на розв'язанні завдань поетапного переходу від діючого механізму подання документів (митної декларації) до митного оформлення до механізму електронного декларування і одночасно започаткувати проектування, створення і впровадження програмно-технічних комплексів для автоматизації обробки всіх типів документів, які повинні надаватися як суб'єктом ЗЕД, так і іншими органами виконавчої влади виключно в електронному вигляді.

Основою **Е.м.** є інтегрована база даних та телекомунікаційне середовище. Інтегрована база даних **Е.м.** формується на базі центральної бази даних Міндоходів, центрів обробки даних митниць. Передбачається функціонування резервного комплексу збереження та обробки даних, який з міркувань безпеки повинен бути територіально віддаленим від інтегрованої бази даних.

Відповідно до організаційних та економічних умов створення, а також враховуючи необхідність гарантування безпеки інформації, **Е.м.** повинна формуватися відповідно до таких засад:

- забезпечення повного циклу збирання, обробки, відображення, реєстрації, зберігання та розподілу інформації;

- використання обладнання з високою надійністю, реалізація принципу розподілених обчислень для підвищення надійності **Е.м.**;

- оперативність забезпечення зовнішніх користувачів **Е.м.** необхідною інформацією, надання її в зручному для сприйняття вигляді, надання допомоги в проведенні аналізу та виробленні можливих варіантів рішень з використанням сучасних інтерфейсів і процедур прийняття рішень;

- відповідність технологічного обладнання, що використовується в **Е.м.**, державним та міжнарод-

ним стандартам;

- єдність загальнодержавного і відомчих інформаційних просторів, захист національного інформаційного ресурсу під час забезпечення взаємодії із зовнішніми інформаційно-аналітичними системами.

Програмно-технічний комплекс **Е.м.** повинен базуватися на проєктних рішеннях, які опрацьовано під час створення ЄАІС: робота з великими обсягами даних; підвищена стійкість до відмов, резервування даних, відновлення даних у разі їх руйнування; підтримання гетерогенного середовища даних; захист інформації як на рівні доступу до баз даних, так і під час її циркуляції в мережах; підтримання одночасної роботи з інформацією різних категорій; підтримання цілісності баз даних; спільна обробка та зберігання різних типів даних; формування інформації державною мовою, латинськими літерами для транслітерації українського алфавіту, відповідних форматів дат.

Е.м. є базою для створення «єдиного вікна» та повинна включати такі підсистеми: електронне декларування; електронний документообіг; аналіз ризиків і керування ними; контроль за транзитом; єдина міжвідомча автоматизована система збору, збереження й обробки інформації, у тому числі від різних відомств; уніфікована база нормативних і довідкових документів, які використовуються в митних цілях; інформаційне забезпечення постаудиту та правоохоронної діяльності. Отже, замість додатка до митних процедур вона повинна стати ядром, стрижнем не тільки митних технологій, а ще й інструментом керування та контролю митної діяльності, тобто головним механізмом забезпечення митної справи.

Сьогодні вже функціонує портал Електронного урядування в Україні (е-урядування <http://egov.ua.wordpress.com>) на якому визначено розділ для **Е.м.** Введення в дію **Е.м.** повинне передбачати максимальне використання програмно-апаратних комплексів вузлів ЄАІС. Це суттєво зменшить витрати та прискорить процес введення в дію **Е.м.**, дасть змогу поетапно оптимізувати програмно-апаратний комплекс як за продуктивністю обладнання, так і за його вартістю.

Туржанський В.А.

ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАМОК З ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЮ ФУНКЦІЄЮ GPS – GSM НАВИГАЦІЇ – багаторазовий інформаційно-телекомунікаційний засіб, який застосовується для забезпечення ідентифікації товарів під час здійснення їх переміщення митною територією України та є складовою частиною системи захисту транзитних переміщень.

Е.з. обладнаний електронним блоком, за допомогою якого інформація про переміщення товару та закриття/відкриття замка передається за протоколами GPS – GSM зв'язку через оператора

мобільного зв'язку та мережу Інтернет (з використанням виділеного каналу передачі даних) до Моніторингового центру Міндоходів. Після проведення митного контролю та оформлення товарів посадова особа органу доходів і зборів безкоштовно встановлює **Е.з.** на транспортний засіб або його частину (контейнер, цистерну, інше пристосування), в якому безпосередньо перевозяться товари. При цьому пакет товаросупровідних документів разом з митною декларацією, актом приймання-передачі електронного замка з функцією GPS – GSM навігації та ключем від електронного замка

надаються перевізнику для пред'явлення на митниці призначення. Для контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів інформація про серійний номер замка обов'язково вноситься до програмно-інформаційного комплексу та в режимі реального часу передається до Моніторингового центру Міндоходів.

У випадку надходження повідомлення про відкриття **Е.з.** або зникнення сигналу під час прямування транспортного засобу митною територією України інформація негайно передається на митницю відправлення та митницю, у зоні діяльності якої зафіксовано порушення. Фахівці останньої встановлюють місцезнаходження транспортного засобу. Після прибуття вантажу на митницю призначення замок з вантажного відсіку транспортного засобу знімається, звіряється його номер із занесеним до програмно-інформаційного комп-

лексу, до якого також вноситься інформація про його зняття. Після цього переміщення знімається з контролю.

Рішення щодо застосування **Е.з.** приймаються керівником органу доходів і зборів відправлення або уповноваженою ним особою на підставі результатів застосування системи управління ризиками. **Е.з.** безоплатно встановлюються додатково до інших видів митного забезпечення, що використовуються органами доходів і зборів. **Е.з.** накладаються на транспортний засіб або частину транспортного засобу (контейнер, цистерну, інше пристосування), у якому безпосередньо переміщуються товари. Для здійснення контролю за переміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення і виявлення фактів їх недоставки до митниці призначення використовується Єдина автоматизована інформаційна система органів доходів і зборів України (ЕАІС).

Е.з. перебувають на балансі Міндоходів та закріплені за матеріально відповідальною особою Департаменту інфраструктури. Контроль за передачею **Е.з.** між митницями Міндоходів, їх використанням покладається на Департамент інфраструктури. Кожному **Е.** в установленому порядку присвоюється унікальний інвентарний номер, який має десять знаків. Перші три знаки означають номер субрахунку, четвертий – підгрупу і останні шість знаків – серійний номер **Е.з.** Серійний номер **Е.з.** наноситься безпосередньо на поверхню **Е.з.** та під час застосування вноситься до програмно-інформаційного комплексу «Контроль за доставкою товарів» ЕАІС.

Прус Л.Р.

ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. **Е.ц.п.** накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа.

Е.ц.п. за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису (печатки) у разі, якщо: 1) електронний цифровий підпис підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису; 2) під час перевірки використовувалася посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладення електронного цифрового підпису; 3) особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному в сертифікаті.

Е.ц.п. призначений для забезпечення діяльності фізичних та юридичних осіб, яка здійснюється з використанням електронних документів. **Е.ц.п.** використовується фізичними та юридичними особами – суб'єктами електронного документообігу для ідентифікації підписувача та підтвердження

цілісності даних в електронній формі.

Використання **Е.ц.п.** не змінює порядку підписання договорів та інших документів, встановленого законом для вчинення правочинів у письмовій формі. Нотаріальні дії із засвідчення справжності **Е.ц.п.** на електронних документах учиняються відповідно до порядку, встановленого законом.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації державної форми власності для засвідчення чинності відкритого ключа використовують лише посилений сертифікат ключа. Інші юридичні та фізичні особи можуть на договірних засадах засвідчувати чинність відкритого ключа сертифікатом ключа, сформованим центром сертифікації ключів, а також використовувати **Е.ц.п.** без сертифіката ключа. У випадках, коли відповідно до законодавства необхідне засвідчення дійсності підпису на документах та відповідності копій документів оригіналам, печаткою на електронний документ накладається ще один **Е.ц.п.** юридичної особи, спеціально призначений для таких цілей.

У складі Інформаційно-довідкового департаменту Міндоходів функціонує Акредитований

центр сертифікації ключів, метою діяльності якого є безкоштовне надання послуг електронного цифрового підпису органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, уста-

новам та організаціям всіх форм власності, іншим суб'єктами господарської діяльності та фізичним особам.

Потушинська О.П.

ЕЛЕКТРОЩУП «OF/800» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

ЕЛЕМЕНТИ ОПОДАТКУВАННЯ – характерні особливості податків і зборів чи процесів оподаткування, які регламентують організацію та специфіку фіскальних правовідносин в суспільстві. Вони характеризують ті поняття, без яких неможливим є справляння податків та розкривають суть оподаткування, а саме: хто повинен платити податок; що підлягає оподаткуванню; яка частка повинна віддаватися державі у вигляді податку; який повинен визначатися розмір обов'язкового платежу; на кого покладено контроль за сплатою податків; відповідальність сторін за порушення податкового законодавства.

Згідно вітчизняного законодавства, під час встановлення податку обов'язково визначаються наступні **Е.о.**: платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку.

Платниками податків визнаються фізичні особи і юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування згідно з ПКУ або податковим законодавством, і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів.

Об'єктом оподаткування називають ті явища чи предмети, внаслідок наявності яких податок сплачується. Об'єктом оподаткування, на сьогодні, виступає додана та митна вартість, прибуток, дохід, рухоме і нерухоме майно, земля, ресурси. Він повинен піддаватися чіткому вираженню, мати безпосереднє відношення до платника і вказувати на те, що саме оподатковується. Назва податку майже завжди походить від об'єкта оподаткування: так податок, об'єктом оподаткування якого є додана вартість, називається податком на додану вартість. При визначенні об'єкта оподаткування застосовується два основні вимірники: вартісний – об'єкт оподаткування визначається виходячи із його грошової оцінки, вираженої у національній або іноземній грошовій одиниці; фізичний – об'єкт оподаткування визначається виходячи із його кількисних або натуральних характеристик.

Базою оподаткування визнаються конкретні вартісні, фізичні або інші характеристики певного об'єкта оподаткування. База оподаткування – це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання. База

оподаткування і порядок її визначення встановлюються для кожного податку окремо. У передбачених випадках один об'єкт оподаткування може утворювати кілька баз оподаткування для різних податків. Конкретна вартісна, фізична або інша характеристика певного об'єкта оподаткування може бути базою оподаткування для різних податків.

Ставкою податку визнається розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування. Ставки оподаткування класифікують в залежності від ряду ознак: 1) за обсягом оподатковуваних операцій: універсальні ставки – єдині ставки оподаткування для усіх платників податків та незалежні від величини об'єкта оподаткування; диференційовані ставки – податкові ставки які змінюються в залежності від платника податку чи об'єкта оподаткування (ставки податку з власників транспортних засобів); 2) в залежності від виду діяльності платника податку: базові податкові ставки – основна ставка, що застосовується для усіх податкоплатників, незалежно від особливостей їх фінансово-господарської діяльності; підвищені податкові ставки – застосовується із врахуванням особливостей діяльності платника податку, або із змінами об'єкта оподаткування; понижені ставки оподаткування – застосовуються для податкового стимулювання окремих платників податку, виконують регулюючу функцію та мають на меті зниження податкового навантаження; 3) за методом розрахунку поділяються на: пропорційні – встановлюються у вигляді певної частки від об'єкта оподаткування; прогресивні – збільшуються більшими темпами ніж зростає об'єкт оподаткування; регресивні – ставки, величина яких змінюється меншими темпами ніж зміна вартісної або фізичної величини об'єкта оподаткування; 4) за видом: адвалорні – встановлені винятково у відсотковому відношенні від об'єкта оподаткування; специфічні – встановлені у фіксованих сумах, виражених у національній або іноземній валюті, від об'єкта оподаткування; комбіновані – ставка оподаткування поєднує у собі як адвалорні так і специфічні ознаки.

Обчислення суми податку здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосування відповідних коефіцієнтів.

Податковим періодом визнається встановлений ПКУ період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів. Податковий період може складатися з кількох звітних періодів. Базовий податковий (звіт-

ний) період – період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати до бюджету суми податків та зборів. Податковим періодом може бути: календарний рік; календарне півріччя; календарні три квартали; календарний квартал; календарний місяць; календарний день.

Строком сплати податку та збору визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений. Момент виникнення податкового обов'язку платника податків визначається календарною датою. Строк сплати податку та збору обчислюється роками, кварталами, міся-

цями, декадами, тижнями, днями або вказівкою на подію, що повинна настати або відбутися. Строк сплати податку та збору встановлюється для кожного податку окремо.

Податкова звітність (декларація, розрахунок) – документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. Митні декларації прирівнюються до податкових декларацій для цілей нарахування та/або сплати податкових зобов'язань. Додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною.

Фрадінський О.А.

ЕЛЛІМЕНІОН (ἐλλιμένιον τέλος) – портове мито з кількості товарів, що проходили через гавань і фіксувалися в митних списках елліменістів. Свідчення про цей портовий збір отримуємо з Боспору IV ст. до н. е. Це мито стягувалося з усіх суден за право стоянки в порту та можливість користуватися портовими спорудами. Немає сумнівів, що Е. збирався в усіх портах Боспору, хоча згадки про нього збереглися тільки для столичного Пантікапея. Такий саме митний збір існував і в портах інших держав Північного Причорномор'я. Існує паралель між Е. та енорміном (ἐ νόρμιον) – портовим збором у Єгипті римського часу, причому обидва відрізняються від експортно-імпортних мит. Нічого не відомо про розмір портового збору, який залежав від кількості і якості товарів, що ввозилися або вивозилися. Той факт, що елліменісти (збирачі мита в гаванях) вели так звані митні списки (ἀπογραφαί), до яких заносилося найменування, кількість та якісні ознаки товарів, указує на існування кореляції між обсягами товарів і розмірами портового збору. Звільнення від портового збору регулювалося шляхом індивідуальних декретів-пожалувань.

Е. набув великого фіскального значення в зв'язку з тим, що для стимулювання зростання товарообороту античні держави практикували скасування ввізного та вивізного мита для окре-

мих суб'єктів торгових зносин. Тому при відносно великих торгових оборотах боспорських портів, особливо Пантікапею і Феодосії, в IV ст. до н. е. портовий збір став однією з найважливіших прибуткових статей правлячої династії Спартокідів. Важливість Е. для фінансово-податкової системи Боспору добре ілюструється порівнянням з практикою інших давньогрецьких держав. Наприклад, в елліністичний час одним з головних джерел процвітання Родосу були прибутки від портового збору. Полібій указує, що до оголошення римлянами Делоса вільним портом Е. на Родосі приносили щорічно 1 млн. драхм (≈166,67 талантів) прибутку. Автор псевдо-аристотелієвої «Економіки» відзначає, що афінський фінансовий діяч Калістрат збільшив прибутки однієї з македонських гаваней від портового збору з 20 до 40 талантів.

Е. може бути ототожненим з 2% митом, що стягувалося на Делосі, та з делоським портовим митом. Свого роду аналогом Е. в римських володіннях був спеціальний портовий збір – порторія (portoria). Процедура стягування цього мита, запроваджена римлянами, полягала в тому, що новоприбулі торговці декларували свій вантаж у збирачів мита – практорів (від πρακτό – «стягувати») й у агораномів. Portoria – це мито за право суден користуватися акваторією порту.

Колесников К.М.

ЕЛЛІМЕНІСТИ (ἐλλιμενισταί) – у Стародавній Греції збирачі мита в гаванях. В античному словнику Поллукса (VIII, 132) дається загальне визначення: ἐλλιμενισταί – збирачі мита в гаванях. У промові Демосфена «Проти Форміону про позику» (XXXIV, 34) в пантікапейському порту IV ст. до н. е. згадується інститут Е., завданням якого було збирання мита у портах та ведення в особливих митних списках (ἀ πογραφαί) обліку кількості й якості товарів, що проходили через порт. При цьому в списки заносилися всі товари, в тому числі й ті, що не обкладалися звичайним вивізним митом. Немає сумніву, що цей облік

проводився не стільки зі статистичною, скільки з фіскальною метою: купці, звільнені від вивізного мита, все одно мали сплачувати митним властям Пантікапея портове мито – елліменіон (ἐλλιμένιον τέλος) – за право користування інфраструктурою гавані.

Адміністрація портів через митників вела суворий облік не тільки асортименту й обсягів товарів на кораблях, що вантажилися в доках, а й установлювала певний контроль за тими суднами, що заходили в порт по дорозі, наприклад, для поповнення запасів. Усі записи зберігалися у спеціальних митних або портових архівах. Завдяки цьому під

час суперечок приватних торговців з адміністрацією на Боспорі або за кордоном, під час конфліктів між учасниками торговельних операцій зацікавлені сторони могли використовувати спеціальні

митні записи (*α λογραφαί*) в судових справах. Про загальне поширення цієї практики свідчить уже згадувана промова Демосфена 328 р. до н. е.

Колесников К.М.

ЕМБАРГО (ісп. embargo – заборона) – різновид економічних санкцій у міжнародній торгівлі, який полягає у повній чи частковій забороні експортно-імпортних операцій для окремої країни чи групи країн. Може бути індивідуальним (між країнами, які перебувають у стані війни) або колективним (відповідно до статуту ООН Е. – колективний репресивний захід по відношенню до держави, дії якої несуть загрозу міжнародній безпеці). З економічної точки зору Е. – заборонна зовнішньоекономічна квота, яка дорівнює нулю. З логістичної точки зору Е. – заборона заходу судам інших держав у порти, перехоплення суден у морі, затримання вантажів та суден у портах; для інших транспортних засобів – заборона на транзит по суші або у повітряному просторі країни. Е. застосовується як у

кубинським урядом приватних латифундій, землеволодінь, промисловості, філіалів північноамериканських банків, США запровадили систему дискримінаційних економічних заходів (припинення поставок нафти та відмова від імпорту цукру), які у 1962 р. трансформувалися у повне Е.

Загальна вартість експропрійованого американського майна на Кубі сягнула 1 мільярда доларів США. Із 1966 р. було заборонено в'їзд американських громадян на Острів свободи, а також укладання будь-яких угод на Кубі. Порушникам законодавства загрожувало тюремне ув'язнення на термін до 10 років та великі штрафи. Було заборонено експорт кубинської продукції через треті країни, а кораблям, що везли товари на Кубу або із Куби – вхід до портів США. За підрахунками кубинської сторони, загальний розмір заподіяної шкоди, від застосування Е., становив близько 105 мільярдів доларів США (у сучасних цінах).

Генеральна асамблея ООН із 1992 р. щорічно вимагає від США зняти торговельне Е. стосовно Куби. Початок лібералізації відносин із Кубою було покладено президентом Клінтоном, який у 2000 р. підписав закон, що дозволив експорт на Кубу окремих видів сільськогосподарської продукції (від продуктів харчування до деревини та мінеральних добрив). У 2009 р. президент Барак Обама підписав указ, за яким дозволив громадянам США щорічно відвідувати близьких родичів на Кубі, та витрачати на острові до 180 доларів щоденно.

Нормативним актом, що регламентує торговельно-економічну блокаду Куби Сполученими штатами є «Закон про торгівлю з ворогом» (Trading With the Enemy Act), прийнятий 6 жовтня 1917 р. Закон забороняє громадянам та юридичним особам США вести торговельні операції із державами, які перебувають у стані війни із Сполученими Штатами. На рубежі ХХ – ХХІ століть цей закон застосовувався стосовно Югославії, Іраку, Північної Кореї. На сьогодні, єдиною країною, що підпадає під його дію є Куба.

Фрадинський О.А.

мирний так і у військовий час та може мати на меті економічні, екологічні чи політичні цілі.

Україна може застосовувати повне або часткове Е. у відповідь на дискримінаційні або недружні дії інших держав. Рішення про його застосування приймає ВРУ.

Найбільш давнім із достовірно відомих Е. є, так звана, Мегарська псефізма, а найбільш відомим сучасним Е. є дії США проти Куби. Його початок сягає 1960 р., коли у відповідь на націоналізацію

ЕМБЛЕМА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ

УКРАЇНИ – зображення золотого кольору крилатого жезла Меркурія – кадучея, увінчаного Знаком Княжої Держави Володимира Великого, накладеного на два перехрещених ключі. Емблему вміщено у крузі зеленого кольору, прикрашеному золотим картушем з вісьмома волютами на горизонтальних осях. Висота картуша дорівнює 3/2 діаметра зеленого круга.

Затверджена Указом Президента України від 27.06.2003 № 554/2003 «Про символіку Державної митної служби України».

Фрадинський О.А.

ЕМИГРАЦІЯ – вимушена чи добровільна зміна місця проживання людей (емігрантів, переселенців), переселення зі своєї батьківщини, країни де вони народилися і виросли у інші країни глобального суспільства з економічних, політичних або релігійних причин.

Е. – це виїзд за межі країни проживання в іншу країну, який обов'язково передбачає перетин державного кордону. Саме поняття **Е.** виникає зі встановленням та розвитком держави. **Е.** здійснюється з метою постійного – довготривалого або тимчасового – проживання в іншій країні та часто з відповідною зміною правового статусу, чим і відрізняється від цільових та туристичних поїздок, робочих відряджень за кордон тощо. У той же час **Е.** не завжди пов'язана або тягне за собою зміну громадянства або підданства. **Е.** може бути, і до-

бровільною, і вимушеною, – але здійснення усіх процедур з виїзду (еміграції) із країни відбувається особою, яка виїжджає з країни, добровільно. Примусове (нерідко насильницьке) переселення чи виселення особи/осіб, здійснене представниками державних органів країни, звідки відбувається переселення, називають депортацією. **Е.** називають і сукупність емігрантів за межами вітчизни. Поняття не набагато відрізняється від поняття діаспора: останнє втім ширше, адже охоплює не тільки осіб, що виїхали з вітчизни, – а й тих, що в силу різноманітних обставин, нікуди не переселяючись, опинилися в тій чи іншій країні унаслідок змін державних кордонів етнічної батьківщини; поняття стосується також їх нащадків (наступних поколінь), і перших емігрантів.

Миронов О.В.

ЕМПОР (ἐμ-πορος) – у Стародавній Греції 1) мандрівник, пасажир; 2) великий торговець, negocіант, який здійснював закордонні оптові операції, хтось на кшталт давньоруського гостя. Термін походить від давньогрецького ἐμπορία – торгівля, товар, ἐμποριον – ринок.

В архаїчну добу в Греції не сформувалося професійного прошарку торговців, а епізодична заморська торгівля здійснювалася принагідно різними мандрівниками – **Е.**, щоб окупити власну подорож. З класичної доби з'являються фахові торговці – великі закордонні купці – **Е.**, посеред-

ники-перекупники (παιλι-κάπηλο, полікапели) та дрібні гендлярі (κάπηλο, капели).

Е. самі виступали як власники транспортних засобів або фрахтували кораблі у навклерів (судновласників). Крупний торговець тримав у ключових пунктах, з якими вів справи, відповідальних осіб (рабів, вільновідпущеників, вільних компаньонів), які сліdkували за боржниками, зустрічали чи виряджали торговців з товаром, вивчали і вираховували ринкову кон'юнктуру. Вони не покидали своїх занять навіть узимку, між періодами морської навігації, коли торгівля завмирала. Зусиллями міняйл (трапедзитів) і храмів поширилися банківсько-фінансові операції кредитування торгівлі, чітко фіксовані в різноманітних нормативно-правових договорах. За відсутності практики страхування кораблів і вантажів, виходячи з ризиків сезонної навігації і піратської загрози, позикові проценти кредитування морської торгівлі значно перевищували відсотки з інших видів позик. Діяльність учасників торговельних операцій у добу розквіту античної економіки мала високоорганізований характер, будучи орієнтованою на раціональне отримання прибутку, подібно до модерних капіталістичних господарств Європи.

Колесников К.М.

Розвантаження в порту давньогрецького міста привезених товарів

ЕМПОРИЙ (ἐμποριον) – «ринок»; спеціально обладнані поселення, переважно на березі моря, для ведення далекої оптової торгівлі; в **Е.** надавалися портові, митні та складські пільги; в період ранньої Візантії – спеціально визначені,

з відповідною інфраструктурою пункти на східному кордоні Імперії, в яких дозволялося проведення операцій міжнародного торговельного обміну.

Колесников К.М.

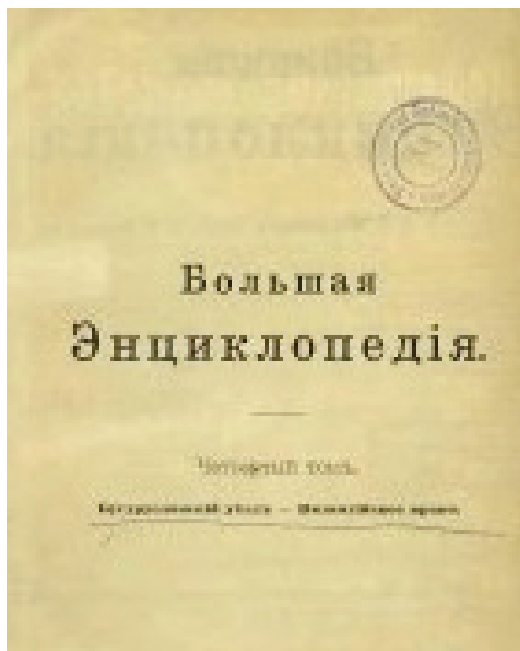
ЕНДОСКОП ТИПУ «ЕТА 6 – 1,2» – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ОГЛЯДОВІ ЕНДОСКОПИ).

ЕНЕРГОДИСПЕРСІЙНИЙ РЕНТГЕНОФЛУОРЕСЦЕНТНИЙ АНАЛІЗАТОР «EXPERT 3L» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ (від давн.-грец. ἐγκύκλιος παιδεία – «навчання в повному колі», κύκλος – коло і παιδεία – навчання; новолат. encyclopaedia (не раніше XVI ст.)) або рідше Ціклопедія (давн.-

грец. κύκλιος παιδεία – «кругове навчання»; новолат. cyclopaedia) – це систематична сукупність усіх галузей людських знань або визначене коло певної галузі знань. **Е.** також називають науковий

*Большая Энциклопедия. В 20-ти томах.
Томъ 4 (Бугурусланскій уездъ -
Византійское право) Год: 1900*

довідник-посібник, що містить огляд наук або дисциплін (переважно у формі словника). У широкому розумінні **Е.** – збірник наукових відомостей та довідок на різні теми, призначений для широкого кола читачів.

Сьогодні **Е.**, як жанр наукової або науково-популярної довідкової літератури, має певні особливості: популярність викладу; розрахунок на широке коло читачів; поєднання наукової чіткості з логікою викладання матеріалу; стислість,

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ. Термінологічні словники склалися вже в Давньому Єгипті в період Середнього царства (2 тисячоліття до н.е.). Зібрання знань склалися і в Стародавньому Китаї (XII–X ст. до н.е.). **Е.** були популярні в християнському світі в період раннього Середньовіччя: на заході прикладом можуть служити твори Ісидора Севільського, на сході – візантійський словник «Суду».

У період Середньовіччя на заході Європи сформувалося декілька видів енциклопедичних праць: зерцала (лат. *speculum*), компендіуми (*compendium*), суми (*summae*), які служили в основному навчальними посібниками для студентів «нижчих» загаль-

Британська енциклопедія

чіткість, лаконічність формулювань; уникнення вузькофахових термінів, професійних жаргонізмів, розмовних і просторічних слів; надмірної кількості скорочень.

Е. класифікують за різними ознаками: залежно від обсягу умовно поділяють на великі (понад 12 томів), малі (7-12 томів), короткі (4-6 томів) та енциклопедичні словники або довідники (1-3-томні); за способом організації поділяють на алфавітну (або алфавітно-словникова, або просто словникова), системну (або логічно-тематичну, ієрархічну) та змішану організацію; за призначенням поділяються на універсальні (наприклад, «Велика радянська енциклопедія», «Британіка», «Вікіпедія»), галузеві («Енциклопедія кібернетики», «Енциклопедія українознавства»), регіональні («Енциклопедія Львова»), проблемні, персональні.

Статті в **Е.** поділяються на декілька типів: статті-огляди, статті-довідки, статті-тлумачення (містять лише дефініцію, а в разі запозичення слова з іншої мови – його етимологію) і статті-посилання (відсилають користувача до іншого терміна).

Виданню **Е.** передують розробка тематичного плану (розподілу загального обсягу статей за їхніми типами та дисциплінами) і словника (повного переліку термінів, які увійдуть до видання). Крім того, науково-редакційна рада видавництва разом із редакційною колегією відповідної **Е.** розробляють методичні рекомендації з підготовки статей та пам'ятку автора статті, примірники яких передають кожному авторові.

Отже, створення енциклопедичного видання високого наукового рівня потребує не тільки залучення широкого кола визначних авторів-учених, а й редакційного колективу високої кваліфікації, який має багаторічний досвід роботи зі створення подібних видань.

Туржанський В.А.

ноосвітніх факультетів університетів. Прикладом може служити праця домініканського монаха Вінцента з Бове (середина XIII ст.) «*Bibliotheca Mundi*» («Всесвітня бібліотека») – у 80 томах і трьох частинах. До XIII ст. всі подібні видання виходили на латині, однак поступово з'являються глосарії – словники маловживаних слів і виразів. Великий поштовх енциклопедична культура отримала в епоху Ренесансу в XIV–XVI ст., у тому числі завдяки винаходу друкарства Іоганном Гутенбергом. В XVI–XVII ст. з'являється термін **Е.** (а також «ціклопедія») в його сучасному значенні.

Хоча сама ідея універсальної і загальнодоступної **Е.** з'явилася ще до XVIII ст., Ціклопедія або універсальний словник наук і мистецтв **Е.** Чемберса (1728 р.), **Е.** Дідро і Д'Аламбера (початок випуску з 1751 р.), а також **Е.** Британіка, **Е.** Брокгауза та інші **Е.** того часу були першими серед тих, які мали цілком сучасний вигляд, звичний для нас.

Найбільш поширений у наш час алфавітний порядок, мабуть, вперше застосував Джон Харріс

в Е. Лексикон Технікум. Сам Ньютон опублікував у другому томі Лексикону, що вийшов в 1710 р. свою єдину статтю з хімії. Е. Харріса була, в основному, присвячена науці, але в тому розумінні, яке існувало на початок XVIII ст. Проте, значна кількість статей стосувалося гуманітарних наук, образотворчого мистецтва, законодавства, комерції, музики і геральдики.

Двотомна Ціклопедія Чемберса, крім алфавітного порядку ввела ще одне нововведення: внутрішні посилання з одних статей на інші. Її перекладом на французьку надихалися автори самої відомої нині енциклопедії XVIII ст., що зробила значний вплив на культурне і політичне життя Європи напередодні французької революції. Її повна назва: «Е., або тлумачний словник наук, мистецтв і ремесел» («Encyclopedie ou dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers»). Під редакцією Дідро і Д'Аламбера з 1751 по 1772 р. вийшло 28 томів, над ще 7 томами допоміжних матеріалів, опублікованих до 1780 р., працювали інші редактори. Погляди Дідро на те, якою має бути Е., були їм викладені у статті з однойменною назвою. На його думку, досконала Е. повинна бути чимось більшим, ніж сума її складових частин, а масив людських знань викладений в Е. повинен бути взаємопов'язаний. Історичне значення саме цієї Е. обумовлено тим, що вона містила систематичний огляд ідей французького Просвітництва, викладений самими просвітителями.

Французька Е. була поштовхом для створення відомої «Британської Е.» (1768–1797 рр.), яка налічує 18 томів. У Німеччині протягом 1732–1754 рр. була видана І.Г. Цедлером в Лейпцигу найбільша Е. XVIII ст. «Великий повний універсальний лексикон всіх наук і мистецтв» («Grosses vollständiges Universal-Lexikon aller Wissenschaften und Kunst»), 68 томів, 750 тис. статей) та відомий Енциклопедичний словник Ф. А. Брокгауза (1796–1808 рр., 6 томів).

У XIX ст. важливу роль зіграли німецький «Великий енциклопедичний словник Мейєра» (1839–1852 рр., 46 томів, згодом ще 6 додаткових), французький Великий універсальний словник XIX ст. (Grand dictionnaire universel du XIXe siècle, 1866–1890 рр., 17 томів з додатками) та англійська «Пенні Ціклопедія», випуски якої виходили щотижня і коштували всього пенні кожен.

Найвідомішою енциклопедією XX ст. стала «Британська Е.» (у 1985 р. вийшло 16-е видання, що включає 32 томи), права на яку належать американським видавцям.

У 90-х рр. XX ст. з розвитком мультимедійних технологій з'явилися електронні Е. на компакт-дисках. Комп'ютерні технології істотно змінили характер доступу до енциклопедичних даних – пошук статей став практично миттєвим, з'явилася можливість вставляти в статті не тільки якісні фотографії, але і звукові фрагменти, відео, анімацію. Най-

більш розповсюдженим стало видання «Encarta» (1993 р.) американської корпорації Майкрософт та електронної версії «Британської Е.» (1994 р.).

З розвитком інтернет-технологій стала можливою поява Вікіпедії (офіційне відкриття 15.01.2001 р.) – Е., яка створюється та редагується усіма бажаними. Засновники Вікіпедії є Ларрі Сенгер і Джиммі Вейлз.

Видання довідкової історичної літератури в Україні розпочинається у XVII ст. з виходу «Синописа» (1674 р.) І. Гізеля – першого короткого систематичного викладу історичних подій в Україні та Росії з найдавніших часів до останньої чверті XVII ст.. Своєрідним енциклопедичним виданням з історії українського народу була підготовлена на початку XX ст. двотомна праця «Український народ в его прошлом і настоящем» за ініціативою видатного українського історика М. Грушевського.

У 1927 р. було засновано видавництво «Українська Радянська Е.» (УРЕ). Серед його фундаторів – Всеукраїнська академія наук (тепер НАН України) та Наркомат освіти республіки. Першим головним редактором став відомий державний діяч, академік ВУАН М.О. Скрипник. За роки своєї діяльності видавництво випустило сотні томів різних видань: першу в історії українського народу УРЕ (1-е вид. – т. 1-17, 1959–65 рр.; 2-е вид. – т. 1-12, 1977–85 рр.), Український Е. Словник (1-е вид. – т. 1-3, 1964–67 рр.; 2-е вид. – т. 1-3, 1986–87 рр.); фундаментальну «Історію міст і сіл Української РСР» (т. 1-26, 1967–74 рр.), «Історію Академії наук Української РСР» (т. 1-2, 1976–77 рр.); багатотомні енциклопедії історії України, народного господарства, сільського господарства, кібернетики, мистецтва, літератури та ін.; енциклопедичні словники – юридичний, політичний, філософський, економічний та ін.

У 1955–1984 рр. у Нью-Йорку випущено унікальну багатотомну «Е. українознавства» за редакцією В. Кубійовича. У десяти томах цього видання висвітлена історія України з найдавніших часів до 60-х рр. XX ст., широко представлена історична біографістика.

Перші спроби систематизації категорійного апарату митної справи в Україні було здійснено О. Б. Єгоровим, А. П. Шейко у 1996–1998 рр., результатом чого стало шеститомне видання «Е. митної справи», в якій переважно було узагальнення нормативно-правової бази з питань митної справи. Наступним етапом – стало видання словників з митної справи Ю. П. Соловковим, Д. В. Зеркаловим та І. Х. Башировим, що сприяло вирішенню багатьох суперечливих питань теорії і практики здійснення митної справи, формуванню тезауруса державної митної справи як науки, упорядкування її понятійно-категоріального апарату.

Єдиним на теренах України спеціалізованим енциклопедичним виданням, що висвітлює основні аспекти державної митної справи у нашій державі є Тлумачний митний словник-довідник Петрова О. П.

(2005 р.), який містить 1400 термінів, що розкривають ключові моменти митних взаємовідносин згідно офіційних нормативно-правових актів, наукових джерел та результатів власних досліджень. Крім того, за період після його видання значних змін зазнало законодавство з питань митної справи.

У 2012 р. вийшло унікальне енциклопедичне видання «Морська Е. Одеси» про розвиток море-

плавства, морського порту й пов'язаних галузей в Одесі. 2 січня 2013 р. Президент України Віктор Янукович доручив КМУ забезпечити підготовку і видання до 2020 р. Великої української енциклопедії, для чого на базі видавництва «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана має бути створено Енциклопедичне видавництво імені М.П. Бажана.

Туржанський В.А.

ЕСКАЛАЦІЯ МИТНОГО ТАРИФУ – принцип формування мита, за якого відбувається збільшення розміру митної ставки в залежності від ступеня обробки товару. При проведенні системної регулятивної політики імпортерам створюються умови, за яких економічно недоцільне ввезення готових виробів, а рентабельно налагодження відповідного виробництва в потенційній країні імпорту. Такий підхід використовується для стимулювання імпорту товарів із низькою доданою вартістю з метою заохочення збільшення внутрішнього виробництва. Це майже завжди виправдується необхідністю створення робочих місць і сприянням передачі технологій. Наприклад, сталь, що використовується у виробництві автомобільних корпусів може імпортуватися за ставкою імпортного мита в 5%, виготовлені з того ж самого сорту сталі складові частини для корпусів – за ставкою 15%, а готові автомобілі – за ставкою 30%.

Реалізації зазначених цілей певною мірою має відповідати структура митного тарифу, яку умовно можна поділити на три рівні ставок мита, що існують на даний час. Кожний рівень має відповідати стадії обробки продукції – сировина, напівфабрикати та готові вироби. Поділ на рівні в ціло-

му відповідає основам побудови Гармонізованої системи опису та кодування товарів та товарним номенклатурам зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД) багатьох країн світу. Прикладом застосування імпортного мита на основі тарифної ескалації є використання специфічного мита при ввезенні на територію України кави: якщо кава розчинна то ставка ввізного мита на каву становить 3 EURO за 1 кг.; якщо кава в зернах смажена то ставка ввізного мита на каву становить 0,1 EURO за 1 кг.; якщо ввозиться кава в зернах несмажена, то ставка ввізного мита на каву дорівнює нулю.

Тарифна ескалація особливо відчутна в економічно розвинутих країнах. У такий спосіб вони стимулюють виробництво сировини в країнах, що розвиваються і консервують їх технологічну відсталість, тому що тільки з сировинною продукцією, мито на яку мінімальне, країни, що розвиваються реально можуть пробитися на ринки економічно розвинутих країн, а ринок готової продукції для них практично закритий. Це стосується й України, експортні товари якої є переважно сировинними або з низьким рівнем обробки, а вийти на світовий ринок готової продукції за існуючої тарифної ескалації для неї вельми проблематично.

Гребельник О.П.

ЕТИКА ПОВЕДІНКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – правила, що встановлювали загальні вимоги до посадових осіб митної служби України, яких вони повинні були дотримуватися як під час виконання своїх службових обов'язків, так і в позаробочий час.

Метою правил було: забезпечення високого рівня Е.п.; інформування фізичних та юридичних осіб про те, яку поведінку вони мають право очікувати від посадових осіб митної служби; профілактика корупції; розширення можливостей впливу громадськості на оцінку та якість діяльності митної служби; формування позитивного іміджу митної служби та репутації її посадових осіб; зміцнення авторитету митної служби України та довіри до неї громадян.

Норми правил були загальними та застосовувалися всіма посадовими особами митної служби України. Кожен працівник при прийнятті на службу в митні органи повинен був у письмовій формі взяти на себе зобов'язання дотримуватись цих правил. Таке зобов'язання зберігалось в особовій справі посадової особи митної служби. Дотримання працівником етичних норм було обов'язковим

та враховувалося при проведенні щорічної оцінки, атестації, зарахуванні до кадрового резерву, призначенні на нову посаду, наданні характеристики чи рекомендації.

Посадова особа митної служби України при виконанні своїх службових обов'язків повинна була дотримуватись таких принципів: законності; пріоритету прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина; відповідальності; справедливості та неупередженості; лояльності; публічності та відкритості; політичної нейтральності.

Посадова особа митної служби України повинна була уникати конфліктів інтересів та при виконанні службових обов'язків керуватись такими положеннями: дотримуватись культури мови та спілкування, не вживати нецензурних слів; берегти свій робочий час та робочий час своїх колег, максимально обмежувати приватні телефонні розмови; забезпечувати чистоту і порядок на робочому місці; не вживати алкогольні напої у робочий час; морально недопустимо посадовій особі, вдягненій у формений одяг, купувати алкогольні напої та (або) вживати їх у публічних місцях, а також палити у місцях, спеціально не передбачених

для цього; дотримуватись затверджених ДМСУ правил носіння форменого одягу та завжди мати охайний вигляд. При спілкуванні з керівництвом посадова особа зобов'язана: вислуховувати доручення не перериваючи, з наступною постановкою необхідних питань для уточнення; виконувати законні вказівки без зайвих розмов і суперечок, залишаючи за собою право мати власну думку з будь-якого питання і висловлювати її у ввічливій та коректній формі; у разі одержання доручення, яке суперечить чинному законодавству, невідкладно, в письмовій формі повідомити про це керівнику, який дав доручення, а в разі наполягання на його виконанні – повідомити вищу за посадою особу.

Взаємовідносини посадових осіб митної служби ґрунтувалися на взаємній довірі, повазі, чесності, толерантності та тактовності. Неприпустимі прояви аморальної поведінки в колективі, такі як доноси, наклепи, підлабунство, шантаж, погрози тощо. Посадова особа митної служби повинна була підтримувати доброзичливі відносини в колективі, прагнути до співробітництва з колегами. Посадові особи не повинні були порушувати права інших посадових осіб або надавати привілеї за ознаками національності, походження, мови, раси, статі, віку, соціального, матеріального чи сімейного стану, релігії, переконань, політичних та інших поглядів, посади, яку займає особа. Вони повинні

були ввічливо та стримано поводити себе з колегами, поважати їхню думку; бути самокритичними, визнавати свої помилки та намагатись їх виправити; обговорювати та вирішувати непорозуміння, які виникали у службовий час, обговорюючи їх між собою, а не вирішивши їх – звертатись до свого керівника; не допускати принизливих висловлювань чи образ на адресу своїх колег, поширення неправдивих відомостей про інших осіб.

Нетерпимість до інших посадових осіб митної служби могла проявлятися виключно за наявності вагомих підстав. Неприпустимі при цьому були безтактовність, брутальність, приниження людської гідності та умисна дискримінація.

Контроль за дотриманням правил **Е.п.** здійснювали громадяни – контроль за допомогою звернень у відповідні державні органи та засоби масової інформації; посадові особи митної служби, які відповідно до займаних посад здійснювали керівництво іншими посадовими особами митної служби або контролювали їх роботу, зобов'язані були у межах своїх повноважень вживати заходів з контролю за дотриманням правил; створення етичних комісій, завданням яких було формування, підтримка та розвиток норм професійної етики посадових осіб митної служби, розв'язання різного роду моральних конфліктів.

Потушинська О.П.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПОРТУ (МІКРОРІВЕНЬ)

– визначається шляхом зіставлення досягнутого економічного результату з вартістю ресурсів, що були витрачені для досягнення даного результату. Показник економічного ефекту від експортної діяльності підприємства визначається як різниця між доходом від реалізації на експорт продукції, робіт, послуг та витратами на їх виробництво та реалізацію. За економічним змістом показник ефекту відповідає поняттю прибутку.

Показником **Е.е.** (E_e) є співвідношення суми валютної виручки (V_e) до повних витрат на виробництво та експорт товару з урахуванням курсу національної валюти по відношенню до валюти платежу (C_e). До таких витрат відносяться: вартість сировини, матеріалів, енергії, витрати на оплату праці, вартість послуг сторонніх організацій, обов'язкові відрахування в різноманітні державні фонди та інші витрати, без яких торговельна угода не може бути здійснена.

$$E_e = V_e / C_e$$

Експортна діяльність вважається ефективною, якщо $E_e > 1$. Вищенаведений показник також називають «показником абсолютної **Е.е.**» і пропонують використовувати для аналізу відносної ефективності експорту, шляхом його порівняння з аналогічним показником, що характеризує ефективність реалізації продукції даного виду на внутрішньому ринку (E_b) і розраховується як співвідношення обсягу експортної продукції, перерахованого у внутрішніх середньорічних цінах у національній валюті експор-

тера, до повної собівартості продукції. Експортна діяльність визнається ефективною за умови: $E_e > E_b$.

В економічній літературі також використовується показник «**Е.е.** бюджетна», який визначається шляхом відношення експортної вартості товару з урахуванням витрат на транспортування цього товару до кордону до його вартості у внутрішніх відкритих цінах.

Здійснення експортної діяльності може супроводжуватись рядом негативних чинників, що становлять загрозу платоспроможності, ефективності діяльності підприємства, його здатності до самофінансування. Тому, для визначення ефективності експортної діяльності також використовуються показники економічної безпеки підприємства, які опосередковано її характеризують. Зокрема, за допомогою застосування показників запасу економічної безпеки, що визначаються як різниця між фактично досягнутим обсягом виручки та її мінімально необхідними рівнями, які послідовно забезпечують достатність грошового обороту підприємства, покриття витрат операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Значення показників економічної безпеки розраховуються окремо для експортної діяльності та для внутрішньоекономічної діяльності. Ефективною вважається експортна діяльність, якщо значення показників економічної безпеки при здійсненні експорту перевищують значення відповідних показників при орієнтації підприємства на внутрішній ринок збуту.

Вакульчик О.М.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІМПОРТУ (МІКРОРІВЕНЬ)

– визначається, як правило, на основі співвідношення результату від діяльності суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з імпорту товарів (робіт, послуг) та витрат на здійснення цієї діяльності. Імпортна діяльність підприємств пов'язана з необхідністю використання іноземних товарів у власному виробництві, а також придбанням товарів з метою подальшої їх реалізації на внутрішньому ринку. Тому визначення економічної ефективності імпортової діяльності підприємства передбачає застосування двох груп показників: показники ефективності імпорту товарів виробничого призначення для власної виробничої діяльності (устаткування та обладнання); показники Е.і. товарів народного споживання для продажу. Ефективність використання у виробництві імпортного устаткування та обладнання може бути визначена двома способами. Перший спосіб оснований на моделі порівняльної економічної ефективності (EE_1^1) та полягає у розрахунку співвідношення економічного ефекту від придбання та використання альтернативного варіанту устаткування вітчизняного виробництва (E_A) та економічного ефекту від придбання та використання імпортного обладнання (E_I):

$$EE_1^1 = E_A / E_I$$

Необхідною умовою ефективного імпорту в цьому випадку є $EE_1^1 > 1$. Економічний зміст даного показника в тім, що він показує, у скільки разів імпортна продукція (товар) ефективніше продукції, що може бути альтернативною імпортній. Особливістю такого підходу є те, що показники економічного ефекту E_I та E_A за імпортним та альтернативним варіантами розраховуються на основі двох витратних складових, які в сумі відображають так звану ціну споживання товару: це по перше – ціна придбання товару C (ціна контракту, митні платежі – для імпортного товару, транспорт, страховка, оплата послуг посередників і ін.), та по друге – експлуатаційні видатки за весь період служби товару (вартість споживаної сировини, матеріалів, вартість палива й енергії, вартість ремонтів і запасних

частин, заробітна плата робітників з усіма відрахуваннями й інші аналогічні видатки, пов'язані з експлуатацією). Різниця між показниками ефекту E_A та E_I показує, який додатковий прибуток буде мати імпортер, якщо придбає імпортну продукцію замість альтернативної.

Другий спосіб визначення Е.і. виробничого обладнання крім витрат враховує також результатні показники та полягає у розрахунку співвідношення обсягу продукції, яка випускається протягом певного періоду на даному устаткуванні (у внутрішніх середньорічних цінах), та купівельної ціни імпортного обладнання:

$$EE_1^2 = O_I / C_I$$

Показник характеризує фондovіддачу та визначає вартість продукції, яка випускається на даному устаткуванні, на 1 грн. витрат щодо його придбання. Значення цього показника також необхідно порівнювати зі значеннями аналогічних показників ефективності використання обладнання вітчизняного виробництва або іншого обладнання іноземного виробництва. Більш ефективним буде той варіант, що має більше значення показника фондovіддачі.

Якщо комерційне підприємство купує імпортний товар з метою його подальшого перепродажу на внутрішньому ринку, економічний ефект імпорту (EE_1^3) обчислюється за наступною формулою:

$$EE_1^3 = C_B - C_I$$

де C_B – ціна реалізації імпортованих товарів на внутрішньому ринку;

C_I – ціна придбання імпортованого товару.

Показник ефективності імпортних операцій такого типу (EE_1^3) визначається як співвідношення ціни реалізації та ціни придбання імпортованого товару:

$$EE_1^3 = C_B / C_I$$

Необхідною умовою ефективного імпорту в цьому випадку є $EE_1^3 > 1$. Чим більший цей показник за одиницю, тим ефективнішою вважається імпортна діяльність для підприємства.

Вакульчик О.М.

ЄВРАЗІЙСЬКА ПАТЕНТНА КОНВЕНЦІЯ ВІД 9 ВЕРЕСНЯ 1994 РОКУ

– міжнародний договір з питань охорони промислової власності. **ЄПК** підписана 9 вересня 1994 р. в Москві главами урядів держав – членів СНД (Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Російська Федерація, Таджикистан та Україна). Конвенція набуває чинності після ратифікації її парламентами країн, що її підписали.

ЄПК складається з преамбули, 9 частин і 28 статей. В Преамбулі Конвенції визначено мету її створення, Частина I – Євразійська патентна система; Частина II – Євразійська патентна організація; Частина III – Матеріальні норми патентного права; Частина IV – Процедурні норми патентного права; Частина V – Застосування Договору про патентну кооперацію (РСТ); частина VI – Перехідні положення; частина VII – Різні положення; частина VIII – Інформаційні послуги; частина IX – Прикінцеві положення.

Основною метою **ЄПК** є розвиток співробітництва у сфері охорони об'єктів промислової власності і створення міждержавної (регіональної) системи одержання правової охорони на основі єдиного патенту, який має чинність на території кожної держави-учасниці. На основі **ЄПК** створена Євразійська патентна організація, яка виконує адміністративні функції, пов'язані з діяльністю цієї організації і видачею євразійських патентів на винаходи. Держави-учасниці, які підписали **ЄПК** і ратифікували її, зберігають повний суверенітет у національній системі охорони промислової власності, вони також мають право видавати свої національні патенти, брати участь у будь-якій іншій міжнародній організації тощо.

У Заключних положеннях **ЄПК** зазначено, що членство в ній є відкритим для будь-якої держави – члена ООН, яка є стороною Паризької конвенції 1883 р. та Вашингтонського договору про патентне співробітництво 1970 р.

Примак А. Ф.

ЄВРО (позначення – €; код – EUR, 978) – офіційна розрахункова валюта на території Європейського Союзу. **Є.** вміщує у собі 100 євроцентів. **Є.**, як офіційна валюта, була повноцінно запроваджена у вільний готівковий обіг з 1 січня 2002 р. Єдиним емітентом євро валюти виступає Європейський центральний банк.

Є. було введено для полегшення, сприяння та поглиблення економічно-фінансових зв'язків та співробітництва між країнами на території Європейського Союзу, а також для створення власної повноцінної резервної та розрахункової валюти у протизага американському долару. На сьогодні **Є.**, як єдина валюта ЄС, використовується абсолют-

ною більшістю європейських держав, зокрема: Австрією, Бельгією, Грецією, Ірландією, Іспанією, Італією, Нідерландами, Німеччиною, Португалією, Словаччиною, Фінляндією, Францією тощо.

Є. використовується у вигляді банкнот і монет. Банкноти **Є.** мають наступний номінал: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 € та 500 €. Банкноти **Є.** характеризуються дуже високим ступенем захисту від підробки та кількістю захисних елементів, серед яких можна виділити властивості паперу, водяні знаки, методи друку, захисну смугу, мікротекст, голографію, флюорисцентні та ультрафіолетові чорнила, штрихові візерунки тощо. Все це дозволяє спеціалістам зараховувати дану валюту до переліку найбільш захищених.

У свою чергу, монети **Є.** чеканяться у номіналі: 1, 2, 5, 10, 20, 50 євроцентів, а також 1 €, 2 €. Необхідно відмітити, що монети **Є.** однакового номіналу в різних країнах Європейського Союзу, в яких чеканять монети, візуально відрізняються одна від одної, маючи специфічне, обране певною країною зображення на лицьовому боці (аверсі) монети. Зворотній бік монети (реверс) містить її номінал та фоні карти Європи. Незважаючи на певну графічну відмінність монет, усі вони мають вільний обіг та обмін на території будь-якої країни, яка використовує євро валюту.

Петруня Ю.Є., Олексієнко Р.Ю.

ЄВРОЗОНА – об'єднання країн-членів ЄС, офіційною валютою яких є євро. Членами **Є.** можуть бути країни-члени ЄС, якщо вони відповідають

критеріям Маастрихтського договору 1992 р.:

– стабільність цін (інфляція не повинна перевищувати 1,5 % від інфляції трьох найбільш розвине-

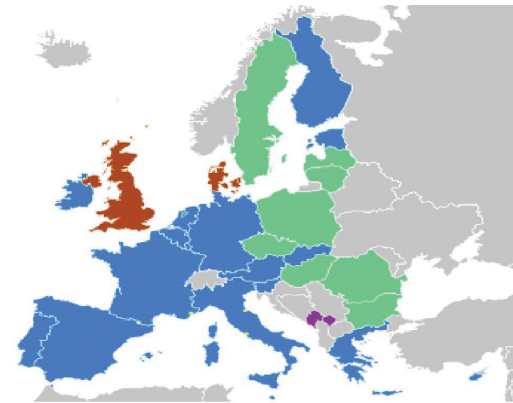

них країн-членів ЄС);

- стабільний і сталий розвиток державного фінансування (дефіцит державного бюджету не повинен перевищувати 3 % ВВП; державний борг повинен бути менший 60 % ВВП або наблизитися до цього показника);

- стійкість зближення (довготривала процентна ставка не повинна перевищувати більше ніж на

- Країни ЄС –члени €. (17)
- Країни ЄС, зобов'язані приєднатися до €. (8)
- Країни ЄС, що не входять у €. (2)
- Інші території, що не є членами ЄС та використовують Євро

2 % ставки трьох країн-членів ЄС, які досягли найкращих результатів у сфері стабільності цін);

- стабільність обмінного курсу (не менше двох років участі в механізмі ERM-2 (європейський механізм валютних курсів) і забезпечення стабільності курсу валюти по відношенню до євро).

У 1999 р. 11 з 15 країн ЄС відповідали маастрихтським критеріям і утворили €. з офіційним запуском євро в безготівковий обіг 1 січня 1999 р. Реальні монети та банкноти були введені в обіг 1 січня 2002 р.

Греція стала відповідати критеріям Маастрихтського договору в 2000 р., і була, прийнята 1 січня 2001 р.; Словенія – стала відповідати критеріям в 2006 р. і увійшла до €. 1 січня 2007 р.; Кіпр і Мальта пройшли процедуру узгодження в 2007 р. та вступили до €. 1 січня 2008 р.; Словаччина вступила до €. 1 січня 2009 р.; Естонія – 1 січня 2011 р.

Сьогодні країнами-членами €. є Австрія, Бельгія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Фінляндія, Франція, Греція, Словенія, Кіпр, Мальта, Словаччина, Естонія.

Серед країн-членів ЄС, які не входять у €. Болгарія, Латвія, Угорщина, Румунія, Чехія, Литва, Польща, Швеція. Очікується, що з 1 січня 2014 р. до €. приєднається Латвія.

Данія та Великобританія домоглися права не брати участь в €. при укладенні Маастрихтського договору в 1992 р.

Злиття європейських валют насамперед було покликане забезпечити подальший розвиток великого економічного простору, здатного протистояти американському долару. Спільне використання єдиної валюти означає, що країни €. повинні координувати свою економічну і фінансову політику ефективніше, ніж інші країни ЄС.

Міністри фінансів €. зустрічаються кожен місяць та координують цю політику, вживаючи необхідних заходів для забезпечення фінансової стабільності в €. і обговорюють всі питання, що представляють спільний інтерес для управління єдиним валютним простором. Лідери держав €. не рідше двох разів на рік на самітах визначають стратегічні напрями їх економічної та фінансової політики. Грошово-кредитна політика координується незалежним Європейським центральним банком.

Кредісов А.І.

ЄВРОПЕЙСЬКА АГЕНЦІЯ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАТИВНИМ СПІВРОБІТНИЦТВОМ НА ЗОВНІШНІХ КОРДОНАХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (фр. Frontières extérieures for «external borders»)(FRONTEx) – орган Європейського Співтовариства з юридичною правосуб'єктністю. Агенція створена згідно з Регламентом Ради ЄС від 26.10.2004 № 2007/2004 зі змінами, внесеними Регламентом Ради ЄС від 25.10.2011 № 1168/2011, у відповідь на необхідність удосконалення інтегрованого управління на зовнішніх кордонах Євро-

пейського Союзу (ЄС). Агенція почала виконувати свої обов'язки з 1 травня 2005 р. Штаб-квартира – м. Варшава (Польща).

Фронтекс сприяє, координує та розвиває управління європейськими кордонами відповідно до Хартії основних прав ЄС та застосовуючи концепцію інтегрованого прикордонного менеджменту.

Завдання **Фронтекс**: координація оперативного співробітництва між державами-членами в управлінні зовнішніми кордонами; проведення спільних операцій на зовнішніх сухопутних, морських, та повітряних кордонах; проведення тренінгів – підготовка персоналу прикордонних служб, розробка єдиних стандартів навчання; аналіз ризиків – збір та аналіз інформації щодо ситуації на зовнішніх кордонах, розробка спільної інтегрованої моделі оцінки ризиків і підготовка оцінки загальних і конкретних ризиків; здійснення дослідження – моніторинг і узагальнення найкращих практик прикордонників Європи та передових технологічних розробок прикордонного контролю; забезпечення швидкого реагування – створення європейських прикордонних команд та використання загальної бази технічного устаткування; сприяння державам-членам ЄС в організації спільних операцій масового напливу і повернення нелегальних мігрантів; формування інформаційних систем та спільного інформаційного простору, інвентаризація передових методів випровадження громадян третіх країн, що нелегально проживають в державах-членах.

Агенція є незалежною у вирішенні технічних питань, а очолює і представляє її виконавчий директор. Виконавчий директор є незалежним у виконанні своїх обов'язків, призначається на п'ять років Правлінням, на основі документально підтверджених адміністративних і управлінських навичок, а також відповідного досвіду в сфері управління на зовнішніх кордонах. На допомогу виконавчому директору призначається заступник виконавчого директора. Правління також затверджує зведений звіт, програму робіт і кадрову політику, встановлює організаційну структуру агенції. До складу Правління входить по одному представнику від кожної держави-члена і два представники Єврокомісії. Кожна держава-член призначає заступника представника, а Єврокомісія – двох заступників. Строк їх повноважень – чотири роки з можливістю одноразового продовження ще на чотири роки. Країни, пов'язані з імплементацією, застосуванням і розвитком Шенгенських правил, беруть участь у роботі агенції, і кожна з них призначає в Правління одного представника і його заступника. Агенція відповідає за публікацію свого

зведеного звіту, надання громадськості і будь-якій зацікавленій стороні об'єктивної, достовірної і доступної для розуміння інформації про свою діяльність.

Діяльність **Фронтекс** фінансується за рахунок гранта ЄС, внесків асоційованих країн, плати за надані послуги і добровільних внесків держав-членів. Фінансові правила, що застосовуються до агенції, прийняті Правлінням після консультацій з Єврокомісією.

11 червня 2007 р. в Люксембурзі під час засідання Міністрів юстиції та внутрішніх справ у форматі Україна – Трійка ЄС підписано Робочу домовленість щодо встановлення оперативного співробітництва між адміністрацією Державної прикордонної служби України і Європейською агенцією **Фронтекс**. Відповідно до Плану дій Україна – ЄС у сфері юстиції та внутрішніх справ, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.06.2007 №406-р, на адміністрацію Держприкордонслужби покладено завдання щодо розвитку співробітництва з **Фронтекс**. Протягом 2010-2012 рр. відповідно Плану співробітництва Державна прикордонна служба: брала участь у спільних операціях на сухопутних кордонах України з державами-членами ЄС; зовнішніх морських кордонах ЄС; в пунктах пропуску для авіаційного сполучення; у проектах підготовки персоналу: виявленні крадених автомобілів і підробок у документах; підготовці кінологів; вивченню прикордонниками англійської; впровадженні Єдиної навчальної програми для прикордонників (Common Core Curriculum/CCC) і спільної веб-платформи для прикордонників Virtual-Aula; налагоджувала обмін інформацією та впроваджувала спільний аналіз ризиків: погоджено Механізм обміну інформацією у сфері аналізу ризиків; запроваджено спільний проект аналізу ризиків «Східні кордони» за участю прикордонних служб України, Росії, Білорусі, Молдови; здійснювала обмін статистичними даними під час операцій; запровадила співпрацю між Головним центром управління службою та Ситуаційним центром **Фронтекс**.

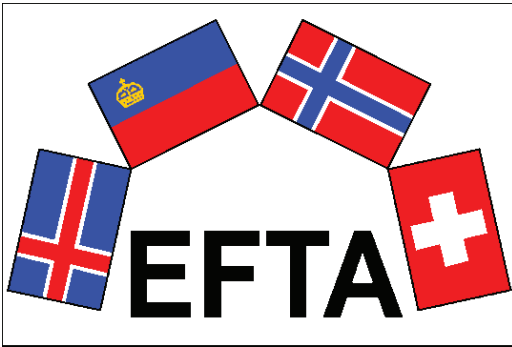
Розпорядженням КМУ від 5 січня 2011 р. № 2-р «Про затвердження плану реалізації Концепції інтегрованого управління кордонами» передбачено вжиття заходів з активізації з Європейською агенцією з питань управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу у проведенні аналізу ризиків, забезпеченні обміну інформацією, участі у проведенні спільних операцій, виконанні спеціалізованих програм підготовки персоналу Держприкордонслужби.

Барановський О.І.

ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ (англ. European Free Trade Association, EFTA) – заснована 4 січня 1960 р. у Стокгольмі Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією і Швейцарією зона вільної

торгівлі, що об'єднує митні території чотирьох держав, які не вступили до Європейського Союзу, забезпечує країнам-членам режим вільної торгівлі товарами та послугами, а також гарантує вільний

рух капіталів та фізичних осіб. Штаб-квартира розташована в Женеві, Швейцарія.

ЄАВТ була заснована як альтернатива Європейському економічному співтовариству за ініціативою Великобританії і Данії на основі Конвенції, підписаної у 1959 у Стокгольмі (набула чинності 3.05.1960 р). Спочатку членами ЄАВТ були 10 країн: Австрія, Великобританія, Данія, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Португалія, Фінляндія, Швейцарія, Швеція. Але Великобританія і Данія (1972), Португалія (1986), Австрія (1989), Швеція (1991) та Фінляндія (1992) вийшли з цієї організації і стали членами Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) – нині Європейського Союзу (ЄС).

Основною метою діяльності **ЄАВТ** було створення підґрунтя для лібералізації торгівлі промисловими товарами, переробленою сільськогосподарською продукцією, рибою та морепродуктами між країнами-членами цієї міжнародної організації. В торгівлі між країнами – членами **ЄАВТ** режим вільного безмитного торговельного обороту діє тільки стосовно промислових товарів. Не поширюється на сільськогосподарську продукцію. На відміну від Спільного ринку, кожна держава-член **ЄАВТ** залишає за собою зовнішньоторговельну автономію і зберігає свої митні тарифи у торгівлі з третіми країнами, тому їй не існує єдиного митного тарифу. Однак в **ЄАВТ** діє система правил проходження товару, тобто свобода його просування всередині організації залежить від рівня обробки імпортованої сировини і напівфабрикатів. Крім цього, **ЄАВТ** сприяє економічному росту, співробітництву в науково-дослідних роботах, забезпеченню повної зайнятості, підвищенню життєвого рівня населення країн-учасниць.

З часу створення, **ЄАВТ** встановила тісні торговельні відносини з ЄС та іншими країнами Центральної та Східної Європи, басейну Середземного моря, Азії, Північної та Південної Америки, Близького Сходу та Африки. Три країни-члени **ЄАВТ**, зокрема, Ісландія, Ліхтенштейн та Норвегія входять до Європейського економічного простору (ЄЕП), угоду про створення якого було укладено у травні 1992 р. ЄЕП об'єднує ринки 27-и країн-членів ЄС та 3-х країн-членів **ЄАВТ** у спільний ринок обсягом близько 470 млн. споживачів, що робить

його найбільшим регіональним інтеграційним об'єднанням у світі. Згідно з результатами проведеного 1992 р. референдуму, Швейцарія не вступила до ЄЕП, але розвиває торговельно-економічне співробітництво з ЄС шляхом укладення двосторонніх угод. **ЄАВТ** створила зони вільної торгівлі з ЄС та Фарерськими островами.

Розвиток преференційних торговельно-економічних відносин з ЄС, іншими країнами світу та їх регіональними об'єднаннями дозволив **ЄАВТ** забезпечити своїм суб'єктам підприємницької діяльності доступ до ринків країн, сукупне населення яких становить близько 847 млн. споживачів. Розширення торговельних відносин з іншими країнами та їх регіональними об'єднаннями призвело до необхідності перегляду країнами-членами **ЄАВТ** положень Стокгольмської угоди про **ЄАВТ**. Оновлену угоду було підписано 21 червня 2001 р. у м. Вадуц (Ліхтенштейн) і вона набула чинності 1 червня 2002 р., одночасно з набуттям чинності пакетом двосторонніх угод між Швейцарією та ЄС. Положення оновленої угоди про **ЄАВТ** (Вадуцької конвенції) враховують розвиток торговельних відносин країн-членів **ЄАВТ** з ЄС та іншими торговельними партнерами. Вадуцька конвенція регулює відносини між країнами-членами **ЄАВТ** у сфері торгівлі товарами та послугами, конкурентної і інвестиційної політики, економічної та грошової політики, захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Співробітництво країн-членів **ЄАВТ** з іншими країнами передбачає два типи співробітництва: укладення двосторонніх угод про вільну торгівлю (з Чилі, Хорватією, Ізраїлем, Йорданією, Ліваном, Македонією, Мексикою, Марокко, Палестинською Автономією, Румунією, Сінгапуром, Тунісом, Туреччиною та Південною Кореєю) спільних декларацій про співробітництво (з Україною, Албанією, Алжиром, Єгиптом, Сербією та Чорногорією, Торговельно-економічним союзом країн Латинської Америки (МЕРКОСУР) та Організацією співробітництва країн Перської затоки).

Стратегічною метою діяльності **ЄАВТ** залишається лібералізація торгівлі з її найважливішими торговельними партнерами шляхом укладення угод про вільну торгівлю та розвитку співпраці в рамках СОТ. В **ЄАВТ** немає наднаціональних органів. Основним робочим органом цієї міжнародної організації є Рада **ЄАВТ**, в рамках якої країни-члени **ЄАВТ** проводять переговори, консультації та приймають рішення щодо напрямів діяльності **ЄАВТ**. Як правило, засідання Ради **ЄАВТ** відбуваються щомісяця на рівні постійних представників країн-членів при **ЄАВТ** та двічі на рік на рівні міністрів. При прийнятті рішень Радою **ЄАВТ** кожна країна-член має 1 голос. Зазвичай рішення Ради приймаються консенсусом. Країни-члени по черзі головує в Раді **ЄАВТ** протягом півріччя. Рада **ЄАВТ** уповноважена приймати рішення з питань розвитку торговельно-економічних відносин між

країнами-членами згідно з положеннями Угоди про ЄАВТ; розвитку торговельно-економічних відносин з іншими країнами та їх об'єднаннями; розвитку відносин між ЄАВТ та іншими міжнародними організаціями; бюджету та управління ЄАВТ.

В ЄАВТ функціонують: 8 комітетів (Парламентський комітет, Консультаційний комітет, Комітет з питань розвитку відносин з третіми країнами, Комітет експертів у сфері торгівлі, Бюджетний комітет, Комітет з питань технічних бар'єрів в торгівлі, Комітет експертів з митних питань та питань визначення походження товарів, Комітет з питань управління Португальським фондом); 6 експертних груп (з питань державної допомоги, з питань державних закупівель, з питань захисту прав інтелектуальної власності, з питань цінової компен-

сації, з питань торгівлі послугами та інвестиційної діяльності, з питань ефективних торговельних процедур).

Секретаріат ЄАВТ у Женеві відповідає за виконання положень Угоди про ЄАВТ та розвиток співробітництва ЄАВТ з третіми країнами, Секретаріат ЄАВТ у Брюсселі – за співробітництво ЄАВТ з ЄС, Секретаріат ЄАВТ у Люксембурзі – за співробітництво ЄАВТ з Європейським агентством з питань статистики (ЕВРОСТАТ).

У червні 2000 р. Україна підписала з країнами ЄАВТ декларацію про торговельно-економічну співпрацю, в якій уперше проголошувалась перспектива створення зони вільної торгівлі. За декларацією був створений спільний комітет Україна – ЄАВТ.

Барановський О.І.

ЄВРОПЕЙСЬКА БІЗНЕС АСОЦІАЦІЯ – створена в 1999 р. з ініціативи Європейської Комісії в Україні з метою впровадження та підтримки прозорих та ефективних умов ведення бізнесу, покращення іміджу України у світі та підвищення привабливості економіки країни в очах інвесторів. Головний офіс Є.б.а знаходиться у Києві, також до складу Є.б.а входять п'ять регіональних офісів: у Дніпропетровську, Донецьку, Львові, Одесі, Харкові, а також постійне представництво у Брюсселі. Є.б.а об'єднує понад 900 іноземних і національних компаній, які працюють в Україні.

Є.б.а є об'єднанням міжнародного бізнесу в Україні. Її основною метою є налагодження ділових відносин учасників Є.б.а з представниками українських владних структур для спільної співпраці та створення сприятливого бізнесу інвестиційного клімату. Пріоритетними напрямками діяльності Є.б.а є: лобювання інтересів членів Є.б.а та стимулювання європейського бізнесу в Україні; захист інтересів членів Є.б.а; налагодження довготривалих стратегічних зв'язків між Україною та Європейським Союзом; розвиток та створення позитивного іміджу України як держави з великим

бізнес-потенціалом і перспективними напрямками інвестування.

З метою представництва інтересів компаній-членів Є.б.а співпрацює з центральними та місцевими органами законодавчої і виконавчої влади, а також підтримує зв'язки з Європейським Союзом. Провідним інструментом лобювання та захисту колективних інтересів компаній-членів Є.б.а є система галузевих Комітетів. Вони об'єднують представників компаній-членів, які працюють в межах однієї індустрії або вирішують відповідні спільні проблеми. Зустрічі Комітетів, які проводяться на регулярній основі, дають змогу представникам компаній-членів Є.б.а обговорити та вирішити питання в сфері їх інтересів, визначити спільні позиції та, відповідно, вести конструктивний діалог з органами влади. Комітети Є.б.а також дають можливість представникам членських компаній, обмінюватися досвідом, одержувати інформацію про нові тенденції на ринку. У складі Асоціації працює 21 комітет. Серед них: Митний комітет, Податковий комітет, Агрохімічний комітет, Комітет з інформаційних технологій, Комітет із електронних платежів, Комітет з корпоративної соціальної відповідальності, Комітет з охорони здоров'я, Комітет з палива та енергетики, Комітет з роздрібної торгівлі, Комітет з регуляторних питань, Комітет з управління персоналом, Комітет зі зв'язків з громадськістю, Комітет з побутової електротехніки, Комітет з біотехнологій та ін.

Є.б.а проводить низку досліджень, а саме: Індекс інвестиційної привабливості, Податковий та Митний індекси. Ці дослідження охоплюють найбільш важливі сфери бізнесу і відображають на регулярній основі поточний стан справ.

Трусов С.І.

ЄВРОПЕЙСЬКА ЕКОНОМІЧНА КОМІСІЯ ООН – одна з 5 регіональних комісій ООН, що входить в систему допоміжних органів Економічної і соціальної ради ООН, була заснована 1947 р. Економічною і соціальною радою ООН (ЕКОСОП) з метою розвитку економічної діяльності і зміцнення еко-

номічних зв'язків усередині регіону ЄЕК ООН, а також між цим регіоном і рештою світу. Членами Комісії є 56 країн, включаючи європейські держави, США, Канаду, Ізраїль, а також азіатські республіки колишнього СРСР. Україна, як правонаступниця УРСР, є однією із держав засновниць ЄЕК.

Вищим органом **ЄЕК** є сесія Комісії, які з 2007 р., відбуваються на дворічній основі. У ході сесії Комісія обирає Голову та трьох заступників Голови, які складають Бюро **ЄЕК**. У період між сесіями, керівництво **ЄЕК** здійснює Виконавчий комітет, до складу якого входять представники країн-членів та керівництво Секретаріату Комісії, що розташовані в Женеві, Швейцарія. Секретаріат, очолюється Виконавчим секретарем і його заступником. Персонал секретаріату становлять головним чином економісти, юристи, статистики. Його роль полягає в наданні Комісії адміністративної підтримки, необхідної для досягнення поставлених цілей.

Основні напрямки діяльності: навколишнє середовище; транспорт; статистика; розвиток торгівлі, промисловості і підприємництва; економічний аналіз; енергетика; лісоматеріали; населені пункти.

В рамках **ЄЕК** працюють: Комітет з екологічної політики, Комітет з внутрішнього транспорту, Комітет з розвитку торгівлі, Комітет з економічного співробітництва та інтеграції, Комітет з лісового господарства, Комітет з населених пунктів та земельних ресурсів, Комітет із сталої енергетики та Конференція європейських статистиків). Існує понад 60 підпорядкованих комітетам допоміжних органів (робочих груп та спеціальних груп експертів тощо). Виконавчий секретар **ЄЕК** ООН – Свен Алкалай (Sven Alkalai).

ЄЕК ООН слугує для урядів регіональним форумом для розробки конвенцій, норм і стандартів з метою гармонізації дій і полегшення обміну думками між державами-членами. Виконуючи цю функцію, **ЄЕК** ООН забезпечує гарантії безпеки і якості споживачам, допомагає охороняти довкілля, спрощує процедури торгівлі, а також сприяє більш тісному єднанню держав-членів всередині регіону і їх більш повній інтеграції в світову економіку.

Під егідою **ЄЕК** прийнято понад 110 міжнародних конвенцій і угод з питань залізничного, водного та автомобільного транспорту, змішаних і контейнерних перевезень, перевезення небезпечних вантажів, охорони довкілля, статистики, полегшення умов торгівлі. Серед цих міжнародно-правових документів є такі відомі, як Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані та її протоколи, Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів з викорис-

танням книжки МДП, Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, Європейська угода про перевезення небезпечних вантажів тощо. Деякі з цих конвенцій та норм застосовуються не тільки країнами регіону, а і міжнародним співтовариством у цілому. Україна є стороною більшості зазначених міжнародно-правових документів. У рамках діяльності **ЄЕК** щорічно відбувається понад 120 сесій її робочих органів (комітетів, робочих груп, нарад експертів).

ЄЕК розширює співробітництво і координує свою діяльність з глобальними програмами та установами ООН (ЮНЕП, ЮНКТАД), СОТ, регіональними організаціями та фінансовими структурами (ОБСЄ, ОЕСР, ЄБРР, ЄК, ЄВРАЗЕС), а також субрегіональними організаціями (ЧЕС, РДБМ, ЦЄІ). Комісія надає також сприяння реалізації Ініціативи для країн Південно-Східної Європи (СЕКІ), Спеціальної програми для країн Центральної Азії (СПЕКА).

Окремим пріоритетом міжсекторальної роботи Комісії є надання сприяння країнам з перехідною економікою (КПЕ). Діяльність у рамках цього важливого для України напрямку здійснюється в формі семінарів і робочих нарад з актуальних проблем переходу до ринкової економіки, підготовки досліджень і керівних матеріалів з цих питань, надання консультативних послуг щодо адаптації галузей економіки до ринкових умов. Секретаріатом Комісії підготовлено низку корисних для вітчизняних органів державної виконавчої влади досліджень і керівних матеріалів з юридичних аспектів приватизації в промисловості, залучення іноземних інвестицій, питань розвитку малих і середніх підприємств, розширення торгівлі між країнами з перехідною економікою тощо. За сприянням експертів **ЄЕК** здійснюється експертиза проектів національних законодавчих актів у галузі транспорту.

З 1975 р. **ЄЕК** ООН є економічним партнером Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). В цій якості вона регулярно готує довідкову документацію для щорічного Економічного форуму й інших семінарів ОБСЄ.

Виключно корисним є співробітництво **ЄЕК** ООН з Європейським союзом (ЄС), оскільки багато з розроблених під егідою **ЄЕК** ООН норм ЄС приймає як директиви.

Існує плідне партнерство між **ЄЕК** ООН і такими організаціями, як Рада Європи і ОЕСР. Співробітництво з цими організаціями здійснюється в багатьох формах і уможливорює уникнення дублювання і водночас доповнення роботи один одного завдяки експертному досвіду в відповідних сферах.

Барановський О.І.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО («СПІЛЬНИЙ РИНОК») (англ. European Economic Community, EEC) – економічне об'єднання західноєвропейських держав, яке було створено європейською «шісткою» країн-членів

Європейського об'єднання вугілля і сталі (Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Франція, ФРН) за рішеннями конференції в м. Рим, Італія (25 березня 1957 р.) з метою усунення перешкод на шляху до міжнародної торгівлі, формування спільного ринку і запровадження спільної європейської

розрахункової одиниці (спочатку ЄРО, пізніше ЕКЮ), розробки принципів узгодження економічної політики країн-учасниць; встановлення єдиних правил конкуренції, зближення законодавств країн-учасниць. Реалізація цих заходів мала здійснюватися поступово, протягом перехідного періоду в 12 років. Договір про утворення ЄЕС набрав чинності 1 січня 1958 р. Європейське економічне співтовариство разом з Європейським співтовариством з вугілля та сталі (ЄСВС) і Європейським співтовариством з атомної енергії становили Європейські співтовариства. Митні збори між шістьма країнами-учасницями були повністю скасовані до 1 липня 1968 р. В рамках ЄЕС в 1960-х рр. реалізовувалась спільна економічна політика, особливо в сфері торгівлі і сільського господарства. На початок 1970 р. торгівля всередині співтовариства зросла більш ніж у 6,3 разу порівняно з 1958 р. За цей же період торгівля ЄЕС з третіми країнами збільшилась лише в 2,8 разу.

Пізніше до ЄЕС приєдналися Данія, Велика Британія, Ірландія. Штаб-квартира ЄЕС знаходилась у м. Брюссель (Бельгія). За Маастрихтськими угодами 1992 р. ЄЕС, що налічувало на той час 12 країн-членів (Бельгія, Велика Британія, Греція, Данія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Франція), було перетворено на ЄС.

8 квітня 1965 р. було підписано Договір про злиття виконавчих органів ЄСВС, Євратому та ЄЕС. 1 липня 1967 р. цей договір набув чинності. У результаті була створена єдина структура інститутів, що забезпечувала розвиток європейської інтеграції. У червні 1985 р. Європейською Комісією була представлена «Біла книга» у справі внутрішнього ринку. Цей документ став основою для Єдиного Європейського Акту (ЄЕА), підписаного в лютому 1986 р., який модифікував Римські Договори і подав програму переходу до 1993 р. до єдиного внутрішнього ринку, який базуватиметься на 4 свободах: вільний рух товарів, вільний рух осіб, вільний рух капіталу, вільний рух послуг. 1 липня 1987 р. набув чинності ЄЕА, підписаний у лютому 1986 р.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИТНЕ ПРАВО – сукупність норм європейського права, що регламентують функціонування митного союзу держав-членів ЄС.

Основним об'єктом регулювання в митному праві є порядок переміщення товарів через митний кордон. У ЄС регулювання переміщення товарів базується на нормах і принципах митного союзу, який є основою ЄС. Функціонування митного союзу ЄС поширюється на дві основні сфери: взаємовідносини держав-членів, пов'язані з реалізацією цілей загального, а потім і єдиного ринку, і регулювання товарообігу з третіми країнами відповідно до загальної політики Співтовариства.

Основу митного права ЄС становлять норми права ЄС, що регламентують усі аспекти форму-

Цей документ визначив подальші цілі Європейської інтеграції. Зокрема, він поставив за мету створення до 1 січня 1993 р. Єдиного внутрішнього ринку (наступного етапу економічної інтеграції, що передбачав гармонізацію економічної політики та інституцій), запровадив спільну політику в соціальній сфері, в галузі науково-технологічного розвитку, охорони навколишнього середовища. Цей документ також вніс зміни до договорів про утворення Європейських Співтовариств, а також поширив інтеграційний процес на сферу зовнішньої політики. Крім того, у ЄЕА було поставлено питання про створення Європейського Союзу, який мав стати інститутом не лише економічним, а й політичним.

Керівними органами ЄЕС були Рада, Комісія (Комісія європейських співтовариств), Асамблея (Європейський парламент), Суд. До складу вищого органу ЄЕС – Ради – входили по одному представнику від кожної країни-учасниці (звичайно міністри економіки, фінансів чи торгівлі). Головний виконавчий орган – Комісія – складалась з 9 членів, що призначались на 4-річний строк урядами країн, що входили в співтовариство. В рамках співтовариства функціонувала низка кредитних установ, до завдань яких входило фінансування окремих заходів, пов'язаних з проведенням спільної економічної і соціальної політики, – Європейський інвестиційний банк, Європейський фонд розвитку та ін. У межах ЄЕС вирішувались питання не лише економічного, а й політичного характеру. Фактично з червня 1984 р. ЄЕС почало займатися питаннями будівництва «політичної Європи», яка мала посилити «Європу економічну». У процесі реалізації цієї ідеї було зроблено ряд конкретних кроків. Так, з 1 січня 1985 р. було введено загальноєвропейський паспорт, затверджені прапор і гімн Співтовариства, створені органи для вирішення питань ліквідації кордонів та усунення формальностей. Поряд з цим проводилась робота щодо створення нової інтеграційної структури – Західноєвропейського союзу, який мав замінити Співтовариство.

Барановський О.І.

вання митного союзу. Співтовариству практично повністю передано суверенітет держав-членів у сфері митного регулювання й митної політики.

Основною характеристикою митного союзу ЄС є свобода переміщення всередині спільного митного кордону всіляких товарів незалежно від їх походження. Для цього прийнято Єдиний митний тариф щодо третіх країн і затверджено єдині правила його застосування, а також усунуто всі перепони для переміщення товарів між країнами-членами митного союзу. В основу створення митного союзу ЄС покладено 4 групи умов: ліквідація митних зборів у внутрішній торгівлі; ліквідація кількісних обмежень; гармонізація у сфері непрямого оподаткування; прийняття Єдиного митного тарифу.

Одним із джерел європейського митного права є Митний кодекс ЄС. Митний кодекс ЄС регулює тільки окремі сфери загального процесуального права, відсутні норми реалізуються відповідно до національного процесуального права держав-членів. Кодекс визначає систему єдиних правил митного оформлення в ЄС, яка включає в себе: митні формальності під час увезення товарів на митну територію ЄС та вивезення товарів за її межі; єдині документи, що застосовуються в митному оформленні; митні режими; єдині правила щодо митного боргу; підстави для звільнення від сплати митних зборів.

Аналіз Митного кодексу дозволяє виділити осо-

бливості конкретних митних процедур у ЄС: декларант має право вибору місця митного оформлення на території будь-якої країни-члена Співтовариства під час реалізації процедур випуску у вільний обіг та експорту; існують різновиди процедури транзиту (внутрішній, зовнішній транзит), що пов'язано з митним статусом транзитних товарів; передбачено можливість митного оформлення в різних митних установах під час процедур внутрішньої та зовнішньої переробки. В ЄС використовуються три форми митної декларації: письмова (Єдиний адміністративний документ), електронна й усна.

Бережнюк І.Г., Ченцов В.В.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (англ. The European Union, EU) – інтеграційне економіко-політичне об'єднання країн на основі спільних людських і демократичних цінностей, яке має на меті досягнення стабільності, миру та процвітання. ЄС є унікальним міжнародним утворенням, адже його держави-члени заснували спільні інституції та делегували їм певну частку свого суверенітету для того, щоб можна було демократично, на загальноєвропейському рівні ухвалювати рішення з конкретних питань, які становлять загальний інтерес. Членами ЄС на сьогодні є: Австрія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Швеція. У 2013 р. до ЄС приєдналась Хорватія. Країнами-кандидатами наразі визнані Ісландія, Македонія, Сербія, Туреччина, Чорногорія. Потенційні кандидати – Албанія, Боснія і Герцеговина, Косово.

Історичні корені ЄС післявоєнного періоду середини ХХ ст.. У травні 1950 р. в Парижі міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман запропонував новий план часткової економічної інтеграції. Ця ідея належала Жану Моне. 9 травня 1950 р. було підписано Декларацію Шумана, яка пропонувала створити організацію, що контролюватиме видобування вугілля та виробництво сталі у ФРН та Франції. План Шумана та Моне був реалізований 18 квітня 1951 р. підписанням Паризького догово-

ру про створення Європейського співтовариства вугілля і сталі (ЄСВС), який набрав чинності в липні 1952 р. Членами нової організації стали Франція, ФРН, Італія, Голландія, Бельгія та Люксембург. Наступним кроком було ухвалення Римського договору про створення Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) та Європейського співтовариства з атомної енергії (Євроатом). Документ був підписаний 25 березня 1957 р. у і набрав чинності з 1958 р. Ним передбачалася ліквідація всіх національних бар'єрів на шляху вільного руху товарів, послуг, капіталів та робочої сили між країнами-учасниками, а також перехід до вироблення спільної зовнішньоекономічної, сільськогосподарської і транспортної політики. Крім того, було підписано Конвенцію про спільні для трьох співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євроатому) інституцій, якими стали Парламентська асамблея (Європейський парламент) та Європейський суд. 1967 р. знаменується злиттям трьох співтовариств (ЄСВС, ЄЕС, Євроатому) в єдине Європейське співтовариство. У 1973 р. набула чинності Угода про вільну торгівлю між ЄЕС і ЄСВС з одного боку та країнами Європейської асоціації вільної торгівлі – з іншого. У 1979 р. запровадженням ЕКЮ завершився процес створення Європейської валютної системи (ЄВС). У 1992 р. прийнято Маастрихтську угоду, згідно з якою європейське політичне співробітництво як окрема структура в рамках ЄС було закріплено Угодою про Європейський Союз. Крім того, Маастрихтська угода визначила рамки функціонування єдиної валюти. За рішенням держав та урядів країн-членів з 1 листопада 1993 р. організація набула офіційної назви – Європейський Союз.

Подальший процес розбудови ЄС характеризує проведення у 1996 р. у Турині (Італія) міжурядової конференції, яка заклала основу підписання у червні 1997 р. державами-членами ЄС Амстердамського договору. Головна увага у Договорі приділялась вирішенню проблем працевлаштування та прав громадян, свободи пересування. Було поставлено питання про посилення ролі Європи та керівних структур ЄС на міжнародній арені та з огляду на розширення ЄС через вступ до нього інших європейських держав, передусім, з Центральної та

Східної Європи. 1 січня 2002 р. з метою покращення умов для співпраці в межах Європи та зниження витрат, пов'язаних із обміном національних валют, запроваджено єдину європейську валюту – євро.

Лісабонська угода про внесення змін до Угоди про Європейський Союз й Угоди про заснування Європейського співтовариства – нова базова угода щодо принципів функціонування Європейського Союзу, підписання якої відбулося 13 грудня 2007 р. Документ був ратифікований національними парламентами 27 держав ЄС і набрав чинності 1 грудня 2009 р. Угода містить положення про інституційну реформу в ЄС, головною метою якої є поліпшення структури управління ЄС з урахуванням його розширення та оптимізації механізмів прийняття рішень. Заснована посада Президента ЄС. Нова Угода змінює цінності та мету Європейського Союзу. Принципи, які раніше розглядалися як декларативні, а саме: захист громадян ЄС у світі, економічна, соціальна, територіальна єдність, культурна різноманітність та ін. – нарівні з соціальною спрямованістю, стають основними принципами політики ЄС. Завданням ЄС також стає створення «внутрішнього ринку», соціальний прогрес, безпека, високий рівень захисту оточуючого середовища, захист прав дітей тощо.

Головні органи ЄС: Європада (European Council) (голови держав чи урядів, а також голова Єврокомісії; головує у Європаді її президент, який обирається раз на 2,5 роки; засідання проходять в м.Брюсселі, Бельгія) і Рада ЄС (Council of the European Union) (профільні міністри – залежно від кола питань чергового засідання).

ЄВРОРЕГІОН (англ. euroregion) – організаційна форма співробітництва адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво; зони багатостороннього міжнародного співробітництва, включаючи режим прикордонної торгівлі.

Є. створюються з метою вирішення спільних проблем, зокрема підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій, розбудови комунікаційної інфраструктури, співробітництва у сфері економіки, освіти, охорони здоров'я, культури, довкілля тощо. Сьогодні у Європі налічується понад 120 Є. та їх кількість продовжує зростати. В ЄС Є. вже сприймаються як суб'єкти міжнародної діяльності. Більшість Є. має спільну Концепцію розвитку транскордонного регіону з врахуванням європейських, національних та регіональних інтересів.

Найважливішими правовими документами, що регулюють співпрацю в рамках єврорегіонів, є ухвалені Радою Європи Мадридська конвенція про прикордонне співробітництво (1980 р.) та Європейська хартія про місцеве самоврядування (1985 р.). Європейський Союз заохочує транскор-

донне співробітництво, зокрема – через програми Phare, INTERREG тощо. Дана форма транскордонних відносин дозволяє у межах своєї компетенції та за згодою центральних державних органів – на базі спеціальних розширених повноважень – міжнародне співробітництво – місцевим органам влади прикордонних областей розробляти спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії, реалізувати конкретні транскордонні економічні проекти, вирішувати проблеми зайнятості, інфраструктури, екології тощо. Є. можуть створюватися як юридична або не юридична особа, мають свою організаційну структуру та визначені джерела фінансування.

Виділяють три основні типи Є.: I – Є. всередині ЄС (до цієї групи відносяться Є. які створені на внутрішніх кордонах країн-членів ЄС); II – Є. між країнами-членами ЄС і їх сусідами – не членами (до цієї групи відносяться Є., створені на зовнішніх кордонах ЄС); III – Є. між постсоціалістичними державами.

Україна включилася у процес створення Є. на початку 1993 р. і на даний час на території України на сьогодні діють дев'ять єврорегіонів: «Буг» (Україна, Польща, Білорусь), Карпатський євроре-

Барановський О.І.

гiон (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія), «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія), «Дніпро» (Україна, Росія, Білорусь), «Ярославна» (Україна, Росія), «Слобожанщина» (Україна, Росія), «Дністер» (Україна, Молдова), «Донбас» (Україна, Росія).

Основні характеристики згаданих Є.:

– **Є. «Буг»** – (утворений 29 вересня 1995 р.), до складу якого входять Волинська область, Жовківський та Сокальський райони Львівської області, Хелмське, Люблінське, Замостське, Тарнобжецьке та Білопідлянське воєводства (Польща), Брестська область (Республіка Білорусь). Територія євро регіону становить близько 81 тис. кв. км з чисельністю населення біля 5,0 млн. чол., у тому числі територія України – 23,1 тис. кв. км з чисельністю 1,3 млн. чол.;

– **Є. Карпатський** (утворений 14 лютого 1993 р.), до складу якого входять Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська та Чернівецька області, адміністративно-територіальні одиниці п'яти держав – Польщі (Кросно, Перемишль, Жешув, Тарнув), Словаччини (райони Бардіїв, Гуменне, Кошице, Межилаборце, Міхаловце, Пряшів, Сабінов, Сніна, Собранце, Стропков, Свидник, Требішов, Вранов), Угорщини (округи Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Бігар, Гевеш, Йас-Надькун-Солнок, Саболч-Сатмар-Берег та міста Мішкольц, Дебрецен, Егер, Ніредьгаза), Румунії (повіти Сату-Маре, Марамуреш, Бігор, Са-лай, Ботошани). Карпатський євро регіон охоплює 161,3 тис. кв. км з 16 млн. населення, у тому числі територію України – 56,6 тис. кв. км з чисельністю 6,4 млн. чол.;

– **Є. «Нижній Дунай»** (утворений 14 серпня 1998 р.), до складу якого входять Одеська область, адміністративно-територіальні одиниці Республіки Молдова (райони Вулканешти, Кагул, Кантемир), Румунії (повіти Бреїла, Галац, Тульча). Територія Є. охоплює 53,3 тис. кв. км з чисельністю 4,0 млн. чол., у тому числі територія України – 33,3 тис. кв. км з чисельністю 2,5 млн. чол.;

– **Є. «Верхній Прут»** (утворений 22 вересня 2000 р.), до складу якого входять Чернівецька область (Україна), Ботошанський повіт (Румунія), Сучавський повіт (Румунія), Белцький повіт (Республіка Молдова), Єдинецький повіт (Республіка Молдова). Територія євро регіону охоплює майже 29 тис. кв. км з чисельністю 2,9 млн. чоловік, у тому числі територія України – 8,1 тис. кв. км з чисельністю 935,4 тис. чол. Починаючи з 15 жовтня 2003 р. до складу Є. «Верхній Прут» входять Івано-Франківська область з боку України, Фалештський, Єдинецький, Глоденський, Окницький, Ришканський та Бриченський райони з боку Республіки

Молдова (замість вказаних двох молдовських повітів, після проведення адміністративно-територіальної реформи). Європейським асоційованим партнером Є. «Верхній Прут» є федеральна земля Карінтія (Австрія);

– **Є. «Дніпро»** (утворений 29 квітня 2003 р.), до складу якого увійшли Чернігівська область (Україна), Гомельська область (Білорусь) та Брянська область (Російська Федерація). Територія Є. охоплює 107,2 тис. кв. км. з чисельністю 3,9 млн. чол., у тому числі територія України – 31,9 тис. кв. км з чисельністю 1,1 млн. чол.;

– **Є «Слобожанщина»** (утворений 7 листопада 2003 р.), до складу якого увійшли Харківська область та Белгородська області (Російська Федерація). Площа Є. «Слобожанщина» становить 58,5 тис. кв. км., в ньому проживає 4,3 млн. чол.;

– **Є. «Ярославна»** (утворений 24 квітня 2007 р.), до складу якого входять Сумська область України та Курська область Російської Федерації. Територія Є. «Ярославна» становить 53,6 тис. кв. км., з них на Україну припадає 44,4 %, на Російську Федерацію – 55,6 % й населенням 2,4 млн. чол.;

– **Є. «Дністер»** (утворений 2 лютого 2012 р.), до складу якого Вінницька область (Україна), Окницький район (Республіки Молдова), Дондушенський район (Республіки Молдова), Сорокський район (Республіки Молдова), Флорештський район (Республіки Молдова), Шолданештський район (Республіки Молдова), Резінський район (Республіки Молдова) з територією – 31,1 тис. кв. км. та населенням 2,0 млн. чол.;

– **Є. «Донбас»** (утворений 29 жовтня 2010 р.), включає в себе Ростовську область Російської Федерації, Луганську та Донецьку області України. Сумарна площа областей-членів Є. становить приблизно 127 тис. кв. км, чисельність населення даного Є. становить 11,5 млн. чол.

Вивчається питання щодо створення Є. «Азов» на території Автономної Республіки Крим, Запорізької та Донецької областей. Опрацьовується питання щодо розробки проектів Є. «Сян» (Львівська область України та Підкарпатське воєводство Республіки Польща), «Земплін» (Закарпатська область, Кошицької краї Словаччини). Ведуться переговори щодо входження Миколаївської області до Є. «Померанія».

Діяльність органів доходів і зборів при функціонуванні Є. спрямована на створення сприятливих умов для інвестиційної привабливості регіону, полегшення процесу перетину кордону для фізичних осіб та переміщення вантажів шляхом спрощення прикордонних митних формальностей та сприяння відкриттю нових пунктів пропуску.

Прус Л.Р.

ЕГОРОВ ОЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ – Голова Державної митної служби України з вересня 2005 по грудень 2007 р., дійсний державний радник митної служби України, Почесний митник України,

Заслужений економіст України.

Народився 03 жовтня 1957 р. в м. Бровари Київської області. З 1975 по 1977 рр. служив в збройних силах СРСР. У 1983 р. закінчив Київський Держав-

ний університет ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю романо-германські мови та література.

Трудову діяльність розпочав у 1983 р. вчителем іноземної мови у школі №216 м. Києва. З серпня 1986 по січень 1992 рр. працював інспектором, старшим інспектором, заступником начальника Бориспільської митниці. З січня 1992 по січень 1996 р. – заступник Голови Державного митного комітету України, з січня 1996 по жовтень 2003 р. – перший заступник Голови Державної митної служби України, з жовтня 2003 по вересень 2005 р. – начальник Київського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Державної митної служби України.

Указом Президента України від 23 вересня 2005 р. О.Б. Єгорова призначено на посаду Голови ДМСУ.

Перебуваючи на посаді Голови Державної митної служби України, О. Б. Єгоров вжив суттєвих заходів для розвитку митних органів України. Пріоритетними напрямками цього керівника митної служби було вдосконалення та гармонізація зі світовими нормами митного законодавства України, реалізація запроваджених митною службою принципів діяльності «єдиного вікна» та «єдиного офісу», організація попереднього документального контролю, забезпечення спрощення митних процедур, підвищення якості митного контролю за базою оподаткування, класифікацією, країною походження товарів. З метою скорочення часу митного оформлення товарів і транспортних засобів у 4 кварталі 2005 р. було затверджено наказ про використання в електронному вигляді попереднього повідомлення, а для забезпечення якісного контролю за правильністю визначення митної вартості затверджено порядок формування й оновлення довідника контрольних показників митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України. В рамках поширення конструктивної співпраці з підприємствами – суб'єктами ЗЕД продовжувалося формування «білого списку» та була введена «Стоп-картка», що використовувалася суб'єктами господарювання як один із засобів боротьби з корупційними діями працівників митниць або митних постів.

Окремі напрями роботи О. Б. Єгорова була організація взаємодії митної служби з суб'єктами

господарювання, які пов'язані із обслуговуванням ЗЕД. З цією метою було прийнято рішення щодо обміну інформацією між банками та органами виконавчої влади про авалування векселів, які видаються під час ввезення товарів на митну територію України та забезпечено функціонування пунктів інформаційного обміну в режимі реального часу для роботи з інформаційними базами даних митних органів, податкових органів, органів внутрішніх справ, прикордонної служби, служби статистики.

Під керівництвом О. Б. Єгорова митники проводили активну роботу з виявлення й припинення митних правопорушень, в зв'язку з чим у регіонах були створені міжвідомчі мобільні групи по боротьбі з контрабандою, діяльність яких здійснювалася на основі аналізу ризиків і взаємодії з правоохоронними органами України та митними адміністраціями держав-сусідів. В рамках міжнародного співробітництва О. Б. Єгоров сприяв проведенню міжнародних семінарів та робочих зустрічей з питань європейської практики по впровадженню надійних технологій виявлення контрабанди, захисту прав інтелектуальної власності, забезпеченню ефективного митного контролю шляхом належного управління ризиками. На кордонах з країнами-сусідами створювалися «контактні пункти» митного контролю, до яких входили представники митниць і прикордонних підрозділів України та сусідніх держав. Продовжувалася ефективна реалізація державної програми «Контрабанді – СТОП» з впровадженням у практику набутого національного та світового досвіду боротьби з незаконним переміщенням через митний кордон зброї, наркотичних засобів, валюти, дорогоцінних металів, культурних цінностей.

Особливе значення з метою обмеження та подолання митного шахрайства для О. Б. Єгорова мало законодавче регулювання обміну інформацією митниками України з митними адміністраціями країн СНД, ЄС та світу, ВМО, Інтерполом. Взаємне міжнародне інформування забезпечило здійснення порівняльного аналізу митної статистики, викриття незаконних дій недобросовісних підприємців і встановлення розбіжностей у декларуванні товарів на рівні макропоказників.

Значні заходи Головою Державної митної служби були вжиті для вдосконалення кадрової політики: активно використовувався конкурсний відбір кандидатів на службу в митницях, значна увага приділялася підвищенню професійного та освітнього рівня митників, здійснювалися рішучі заходи для підвищення рівня дисципліни, організованості та подолання корупції й зловживань з боку посадових осіб митних органів. За ініціативою О. Б. Єгорова було впроваджено процес чергової атестації працівників митних органів та розроблено графіки, згідно з якими підрозділи рівномірно проходили атестацію. Велику увагу О. Б. Єгоров приділяв взаємодії з Профспілкою митних органів України,

справі регулювання трудових відносин, соціальному захисту, житловій проблематиці та медичному забезпеченню працівників митної служби.

О. Б. Єгоров нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, медаллю «За мужність в охороні державного кордону України», відзнакою «За заслуги», пам'ятним нагрудним знаком «За сумлінну службу в митних органах України», нагрудним знаком «За сумлінну службу в митних органах України» III ступеня, медаллю Державного митного комітету

Росії «За укріплення таможенного содружества» II ступеня, нагрудним знаком «Ветеран Державної митної служби України», нагрудним знаком «Золота зірка «За заслуги», Почесною грамотою МФУ, пам'ятними нагрудними знаками «15 років Державній прикордонній службі України», «15 років митній службі України», нагрудними знаками «Хрест Доблесті» I та II ступеня, «За військову доблесть».

*Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А.,
Медвідь Ю.О.*

ЄДИНА АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

— багатофункціональна інтегрована автоматизована система, що забезпечувала інформаційну підтримку та супроводження митної справи в Україні і становила сукупність кількох взаємопов'язаних інформаційних систем та програмно-інформаційних комплексів.

ЄАІС ДМСУ почала створюватися у 1992 р. з метою забезпечення реалізації державної політики у митній справі. Користувачами **ЄАІС ДМСУ** були посадові особи структурних підрозділів ДМСУ, митних органів, спеціалізованих митних установ, організацій, інших державних та недержавних органів, яким у встановленому порядку надані відповідні права доступу до інформації в цій системі.

Основними завданнями **ЄАІС ДМСУ** були: інформаційна підтримка основних процесів діяльності митних органів; збирання, оброблення, створення, накопичення, аналіз, передавання та зберігання інформації у сфері митної справи; автоматизація формування даних митної статистики та підвищення її достовірності; підвищення ефективності контролю своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів; зменшення часу на митне оформлення товарів і транспортних засобів та витрат, які несуть митні органи під час здійснення митного контролю та митного оформлення; забезпечення резервного копіювання та зберігання інформаційних ресурсів; підвищення оперативності вирішення митними органами завдань, покладених на них законодавством, зменшення часових та фінансових витрат на інформаційно-пошукові, розрахункові та аналітичні роботи, формування належної звітності; забезпечення інформаційної взаємодії з центральними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та недержавними установами — суб'єктами ЗЕД, митними та правоохоронними органами інших країн.

ЄДИНА КОНВЕНЦІЯ ПРО НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ ВІД 30 БЕРЕЗНЯ 1961 р. — міжнародний договір, ухвалений на конференції ООН, що відбулася у Нью-Йорку протягом січня — березня 1961 р. і набув чинності 13 грудня 1964 р.

Є.к. складається з преамбули, 51 статті і 4 переліків наркотичних засобів, систематизованих залежно від застосовуваного до них режиму контролю. У преамбулі вказано дві головні мети **Є.к.**:

До складу **ЄАІС ДМСУ** входили такі елементи: автоматизована інформаційна система «Центр»; автоматизована система митного оформлення та локальні підсистеми митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, що взаємодіють із автоматизованою інформаційною системою «Центр»; відомча телекомунікаційна мережа ДМСУ; локальні обчислювальні мережі митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій; інформаційно-телекомунікаційний комплекс ДМСУ «Електронна пошта»; адміністративно-правова інформаційна підсистема; підсистема інформаційного забезпечення; система електронного документообігу ДМСУ комплексна система захисту інформації; підсистема криптографічного захисту інформації; система електронного цифрового підпису ДМСУ.

Програмне забезпечення **ЄАІС ДМСУ** було системою програмних засобів, програмної документації й інструктивно-методичних матеріалів, призначених для функціонування автоматизованої обробки даних, і забезпечує рішення функціональних завдань системи. Інформаційне забезпечення автоматизованої обробки даних ДМСУ — сукупність системи класифікації і кодування, системи показників, уніфікованих систем митної документації і файлів баз даних, яка використовувалась митними органами для отримання та обробки інформації.

Розвиток **ЄАІС ДМСУ** та забезпечення побудови безпаперового електронного середовища «суб'єкт ЗЕД — митниця» здійснювався в рамках Концепції створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця» з впровадженням системи електронного декларування. Метою цієї концепції було формування та створення комплексної системи на базі **ЄАІС ДМСУ**, що сприяло забезпеченню митної безпеки України.

Разумей М.М., Потель С.А.

— правова — укласти взаємоприйнятний міжнародний документ, який замінить усі раніше прийняті міжнародні договори стосовно режиму міжнародного контролю над наркотичними засобами;
— соціально-економічна — обмежити використання наркотичних засобів виключно медичними та науковими потребами.

Норми **Є.к.** закріплюють поняття «наркотичний засіб» та основних наркотичних засобів, таких як

опій, листя коки, каннабісу, а також інших термінів, пов'язаних з обігом наркотиків. Ці визначення допомагають окреслити межі поширення дії цього документа як на відповідні речовини, так і на процеси їх виготовлення та розповсюдження. Наркотичні засоби за ступенем їх небезпечності було об'єднано у групи, включені до 4 списків; розроблено механізм міжнародного контролю за їх використанням на міжнародному і внутрішньодержавному рівні. Основний принцип контролю над міжнародною торгівлею наркотичними засобами полягає у тому, що жодна держава не має права експортувати наркотики в іншу країну без спеціальної згоди останньої. Переміщення засобів можливе лише в наступних випадках:

а) відповідно до законів і правил країни, до якої ввозять наркотики;

б) у межах розрахунків для цієї країни.

Що стосується контролю над незаконним обігом наркотиків, згідно з Є. він повинен починатися з контролю над культивуванням. Насправді, неза-

конне виробництво маку, листів коки й каннабіса є основним джерелом цього обороту. Не володіючи можливістю знищити безпосередньо саме джерело, міжнародне право сподівається вплинути на нього за допомогою репресивних заходів, спрямованих на боротьбу з наркоторговцями. На розв'язання цього завдання спрямовано три статті Є.: рекомендація державам застосовувати «адекватні» заходи щодо припинення серйозних правопорушень в сфері торгівлі наркотиками, заходи, що стосуються конфіскації виявлених наркотичних речовин, та заходи щодо міжнародного правового співробітництва й взаємодопомоги, особливо з питань видачі злочинців.

В подальшому ООН постійно підсилювала свій контроль у цій сфері, що привело до прийняття наступних Конвенцій 1971 та 1988 рр. про психотропні речовини та боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, до санкціонування на світовому рівні концепції «війни з наркотиками».

Бабенко Б.І.

«ЄДИНЕ ВІКНО» – див. ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ВІКНА».

ЄДИНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ (англ. SAD) – стандартна форма митної декларації,

введена в 1988 р. в країнах ЄС, а потім і в інших країнах Західної Європи. Використовується у взаємній торгівлі всіх країн – членів ЄС та в торгівлі з «третьою країнами». Містить вичерпну інформацію про товар, спосіб його транспортування, відомості про відправника та одержувача товару, банківські, страхові і податкові дані. **Є.а.д.** являє собою набір однотипних декларацій, заповнених в восьми примірниках. Кожен з восьми екземплярів **Є.а.д.** має свій колір і призначення. Зокрема, перші три з них забезпечують виконання формальностей в країні-експортера товару, а п'ять інших – в країні-імпортера товару. До **Є.а.д.** прикладаються рахунок-фактура, сертифікат походження, а також (в деяких випадках) імпортний сертифікат, документи зовнішньоторговельного контролю.

Є.а.д. об'єднав близько 200 різних митних і статистичних формулярів, які використовувались раніше в країнах ЄС. Заснований на формулярі-зразку ЕЕК ООН для торговельних і транспортних документів. Все більше **Є.а.д.** використовується в країнах поза межами ЄС; наприклад, країни Євразійського ухвалили рішення про його застосування з 1 січня 2007 р., Україна – 1 січня 2008 р.

Мінфін затвердив зразки бланків: єдиного адміністративного документа форми МД-2; додаткового аркуша до нього форми МД-3; доповнення до ВМД форми МД-6; єдиного адміністративного документа форми МД-4; додаткового аркуша до нього форми МД-5; доповнення до ВМД форми МД-7; специфікації форми МД-8. Крім того, Мінфін затвердив Технічний опис вищезазначених бланків.

Прус Л.Р.

ЄДИНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР (англ. Eurasian Economic Community, EAEC or EurAsEC) – інтеграційне об'єднання держав Митного союзу –

Білорусі, Казахстану, Росії. Теоретично цей проект може бути розширено аж до створення єдиного економічного простору, що включає також ЄС. **ЄЕП**

The image shows a detailed form for a Single Administrative Document (SAD). It is organized into a grid with various sections and fields. Key sections include:

- UKRAINE (Україна МД-2):** The top section, containing fields for origin, date, and other administrative data.
- COMMODITY (Товар):** A large section for describing the goods, including details on quantity, weight, and value.
- EXPORTER (Відправник):** Information about the sender, including name, address, and contact details.
- IMPORTER (Одержувач):** Information about the recipient, including name, address, and contact details.
- TRANSPORT (Транспорт):** Details regarding the mode of transport, route, and carrier.
- DECLARATION (Декларація):** A section for the declarant's statement and signature.
- ADDITIONAL INFORMATION (Додаткова інформація):** A section for providing further details or special requirements.

The form is designed for standardized data collection across different countries and customs procedures.

Емблема ЄЄП

запрацювало на території Росії, Білорусії і Казахстану з 1 січня 2012 р. Повною мірою інтеграційні угоди ЄЄП почали працювати з липня 2012 р.

Для вступу до ЄЄП країна мусить ратифікувати такі документи: Угоду про узгоджену макроекономічну політику; Угоду про єдині принципи регулювання діяльності суб'єктів природних монополій; Угоду про забезпечення доступу до послуг природних монополій у сфері електроенергетики, транспортування газу; Угоду про єдині принципи і правила технічного регулювання.

23 лютого 2003 р. президенти Росії, Казахстану, Білорусії та України заявили про намір сформувати ЄЄП. 19 вересня того ж року було підписано Угоду про намір сформувати ЄЄП. 15 вересня 2004 р. на саміті в Астані президенти країн «четвірки» затвердили перелік документів, що підлягають узгодженню і підписанню в першочерговому порядку. Передбачалося, що першочергові угоди становитимуть нерозривний пакет, мають бути підписані й набути чинності одночасно. У кінці серпня 2005 р. на саміті глав країн-учасниць Угоди з формування ЄЄП українське керівництво погодилось підписати лише 15 документів, які регламентують створення зони вільної торгівлі. Решта документів щодо ЄЄП, у яких ідеться про створення наднаціонального тарифного органу та митного союзу, Україна відмовилась підписати.

9 грудня 2010 р. Росія, Казахстан і Білорусія підписали всі 17 документів про створення ЄЄП. 18 листопада 2011 р. країни підписали документи наступного етапу інтеграції:

- Декларацію про Євразійську економічну інтеграцію;

- Договір про Євразійську економічну ко-

місію;

- Регламент роботи Євразійської економічної комісії.

У Декларації про Євразійську економічну інтеграцію зазначається про перехід з 1 січня 2012 р. до наступного етапу інтеграційного створення ЄЄП заснованого на нормах і принципах СОТ й відкритого на будь-якому етапі свого формування для приєднання інших держав. Кінцева мета – створення до 2015 р. Євразійського економічного союзу.

Мета формування ЄЄП – створення умов для стабільного та ефективного розвитку економік держав-учасниць і підвищення рівня життя населення. Основними принципами функціонування ЄЄП є забезпечення свободи переміщення товарів, послуг, фінансового і людського капіталу через кордони держав-учасниць.

Принцип вільного руху товарів передбачає усунення вилучень з режиму вільної торгівлі та зняття обмежень у взаємній торгівлі на основі уніфікації митних тарифів, формування спільного митного тарифу, встановленого на основі погодженої державами-учасницями методики, заходів нетарифного регулювання, застосування інструментів регулювання торгівлі товарами з третіми країнами. Механізми застосування у взаємній торгівлі антидемпінгових, компенсаційних, спеціальних і захисних заходів заміняться єдиними правилами щодо конкуренції та субсидій.

ЄЄП формується поступово через підвищення рівня інтеграції, синхронізацію здійснюваних державами-учасницями перетворень в економіці, спільних заходів з проведення узгодженої економічної політики, гармонізацію законодавства у галузі економіки, торгівлі та інші напрямки, з урахуванням загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права, а також досвіду й законодавства ЄС.

Напрями інтеграції та заходи щодо їх реалізації визначаються на основі відповідних міжнародних договорів і рішень органів ЄЄП, які передбачають обов'язковість їх виконання для кожної з держав-учасниць у повному обсязі, а також механізм їх реалізації та відповідальності за невиконання узгоджених рішень. Формування і діяльність ЄЄП здійснюються з урахуванням норм і правил СОТ. Координують процеси формування ЄЄП відповідні органи, які створюються на підставі окремих міжнародних договорів. Структура органів формується з урахуванням рівнів інтеграції. Правова основа формування та діяльності ЄЄП – міжнародні договори й рішення органів ЄЄП, що укладаються та приймаються з урахуванням інтересів і законодавств держав-учасниць й відповідно до загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права.

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

ЄДИНИЙ ЗБІР, ЯКИЙ СПРАВЛЯЄТЬСЯ У ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ – обов'язковий платіж, який вста-

новлюється щодо транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників (автобусів, вантажних автомобілів з/або без причепів та тягачів з/або без

напівпричепів, великовагових автотранспортних засобів, великовагових автотранспортних засобів з перевищенням осьових навантажень, великогабаритних автотранспортних засобів з перевищенням встановлених параметрів ширини, висоти, довжини, залізничних вагонів і контейнерів) які перетинають державний кордон України, і справляється за здійснення у пунктах пропуску через державний кордон України відповідно до законодавства України санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-

санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю товарів (у тому числі у формі попереднього документального контролю) та радіологічного контролю товарів і транспортних засобів, за проїзд транспортних засобів автомобільними дорогами України та за проїзд автомобільних транспортних засобів з перевищенням встановлених розмірів загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів.

Фрадинський О.А.

«ЄДИНИЙ ОФІС» – див. ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ОФІСУ».

ЖИВОПИС (від живо писати тобто писати образно) – просторове пластичне мистецтво, художнє зображення на площині предметного світу кольоровими фарбами, що розгортається у двох вимірах, але прагне опанувати і простір (треть вимір). На відміну від графіки **Ж.** втілює образи, перш за все, за допомогою кольору.

Основними видами **Ж.** є: монументальний **Ж.**; станковий **Ж.**; мініатюра; декоративний. Техніки **Ж.** визначаються матеріалами, якими створюється зображення: акварель, гуаш, пастель – перехідні техніки; темпера, олія, енкаустика, клейовий живопис, емаль, акрил – класичні живописні техніки; декоративні матеріали та об'єкти, якими створюється зображення – нетрадиційні сучасні техніки.

Калашикова О.Л.

Пабло Пікассо. Оголена, зелене листя та бюст. Полотно, олія. 1932 рік.

ЖИТОМИРСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України.

Датою заснування митниці вважається 1993 р. Згідно наказу ДМКУ «Про створення нових митних установ та збільшення штатної чисельності існуючих» від 04.02.1993 р. на базі Житомирського митного посту Київської митниці було створено Житомирську внутрішню митницю та Коростенську прикордонну митницю. В зону діяльності першої було включено території 18 адміністративних районів Житомирської області: Андрушівський, Баранівський, Бердичівський, Володарсько-Во-

Митний пост «Новоград-Волинський»

линський, Дзержинський, Ємільчинський, Коростишівський, Любарський, Новоград-Волинський, Попільнянський, Радомиський, Ружинський, Червоноармійський, Черняхівський та Чуднівський райони, Богунський і Корольовський райони м. Житомира.

На початку 1994 р. в складі Житомирської митниці функціонувало 5 митних постів: «Бердичів», «Новоград-Волинський», «Баранівка», «Володарсько-Волинський», «Коростишів». Згодом, у червні 1994 р. створено митні пости «Андрушівка» та «Чуднів», а Коростенську митницю реорганізовано у митний пост «Коростень» **Ж.м.**. У червні 1996 р. митні пости «Андрушівка» та «Чуднів» були ліквідовані, а митний пост «Коростень» перепідпорядковано новоствореній Овруцькій митниці.

В результаті чергового реформування, на виконання Указу Президента України від 29 листопада 1996 р. на базі ліквідованих Житомирської та Овруцької митниць було створено **Ж.м.** з підпорядкуванням Київській регіональній митниці.

Адміністративна будівля Житомирської митниці

Митний пост

«Майдан Копищанський-Глушкевич»

У листопаді 1997 р. наказом ДМСУ було ліквідовано митні пости «Баранівка», «Володарськ-Волинський», «Коростишів» і «Малин». На їх базі створено сектори митних постів «Коростень» і «Новоград-Волинський» та вантажний відділ.

У березні 2000 р. **Ж.м.** виведено з підпорядкування Київської регіональної митниці та підпорядковано Північній регіональній митниці.

В зв'язку з оптимізацією структури митних органів відповідно до наказу ДМСУ «Про зміну підпорядкування митних органів» з лютого 2005 р. безпосереднє координаційно-організаційне управління **Ж.м.** здійснювалося центральним апаратом ДМСУ.

Згідно з постановою КМУ від 20 березня 2013 р. №229 **Ж.м.** реорганізована у **Ж.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Житомирської області і смт. Вільча Київської області.

За показниками зовнішньоекономічного обороту у 2011-2012 р. **Ж.м.** відносилася до експортоорієнтованої. Основні товари, які оформлювалися при експортно-імпортних операціях – вантажі машинобудівної, легкої, лісової, хімічної, оборонної, харчової, будівельної і сільськогосподарської промисловості.

У 2013 р. протяжність митного кордону у зоні діяльності **Ж.м.** становила 250 км. з Республікою Білорусь.

Згідно класифікатора митних органів, їх структурних підрозділів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України до складу **Ж.м.** станом на 01.05.2013 р. входило 6 митних постів та 5 пунктів пропуску (2 – для автомобільного сполучення та 3 – для залізничного), в тому числі: митний пост «Коростень»; залізничний пункт пропуску «Виступовичі-Словечно» (пункт контролю на станції «Коростень»); митний пост «Новоград-Волинський»; митний пост «Бердичів»; митний пост «Житомир-центральний»; митний пост «Малин»; митний пост «Північний»; залізничні пункти пропуску «Виступовичі-Нова Рудня», «Виступовичі-Словечно» (пункт контролю на станції «Овруч»), автомобільні пункти пропуску «Майдан Копищанський-Глушкевич»; «Вільча-Олександрівка».

Керівники **Ж.м.**:

- Дрозд Г. А. (1993-1997 рр.);
- Остролуцький С. М. (1997-2000 рр.);
- Новіков Є. М. (2000-2002 рр.);
- Закусило П. І. (2002-2010 рр.);
- Тимошенко М. М. (2010-2012 рр.);
- Суворкін В. А. (з 2012 р.).

Ващенко Я.А., Медвідь Ю.О.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНЕ – див. МИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – встановлені у МКУ та Положенні про ДМСУ, наперед визначені, заплановані дії для виконання окремих функцій, які були покладені на центральний орган виконавчої влади, що забезпечував реалізацію державної політики у сфері державної митної справи щодо надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам; здійснення інших завдань, визначених законами України та покладених на ДМСУ Президентом

України. Чітко визначені законодавством та збалансовані завдання дозволяли реалізувати місію ДМСУ наступним шляхом: внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері державної митної справи на розгляд Міністра фінансів України, який спрямовував та координував діяльність ДМСУ; реалізації державної політики у сфері державної митної справи; забезпечення захисту економічних інтересів України.

Прус Л.Р.

ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА ПРЕФЕРЕНЦІЙ – надання торгових пільг країнам, що розвиваються, на невзаємній основі. Це означає, що розвинені країни не повинні вимагати у відповідь будь-яких поступок для своїх товарів на ринках країн, що розвиваються. Із 1971 р. розвинені країни стали надавати **З.с.п.**, що полягало у зниженні мита на готові товари з країн, що розвиваються. СРСР скасував всі обмеження щодо імпорту товарів з таких країн ще в 1965 р. Пільги регламентовані сесією Конференції ООН з торгівлі та розвитку 1964 р. у Нью-Делі. Україна до цієї системи приєдналась 1994 р.

В ЄС існує **З.с.п.** (general system of preferences) як сукупність митно-тарифних пільг, що надаються

державами ЄС країнам, що розвиваються. Ці пільги стосуються переважно готових виробів і напівфабрикатів. Різновидом преференційної системи є прикордонна торгівля як вид міжнародного товарообміну між підприємствами та організаціями, що розташовані в прикордонних районах сусідніх держав. Умови такої торгівлі регулюються відповідними домовленостями та угодами між державами, але спільною рисою прикордонної торгівлі є її спрямованість на задоволення місцевих потреб щодо виробництва товарів у межах прикордонної території, а також товарів, призначених для споживання в межах цієї ж території.

Шнирков О.І.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МИТНУ СПРАВУ В УКРАЇНІ» – перший вітчизняний законодавчий акт, прийнятий ВРУ 25 червня 1991 р., який визначив правові основи організації митної справи в Україні та передбачив її орієнтацію на формування спільного ринкового простору і митних союзів з іншими державами. Разом із МКУ від 12.12.1991 № 1970-XII закрив нормативно-правові засади організації митної справи та діяльності митної служби в Україні.

Структурно закон складається із 11 статей.

У статті 1 «Митна справа» дано визначення митної справи в Україні як встановлення порядку та організації переміщення через митний кордон України товарів і предметів, обкладення митом, оформлення, здійснення контролю та інших заходів щодо реалізації митної політики в Україні.

Стаття 2 «Митна територія і митний кордон» врегулювала питання митної території як території України на якій держава володіє виключним правом щодо здійснення митної справи. Межі митної території України вважаються митним кордоном України. Митний кордон України співпадає з державним кордоном України, за винятком передбачених випадків.

Створення спільних митних зон і митних со-

юзів на підставі договорів передбачалося статтею 3 «Спільні митні зони і митні союзи».

Статтею 4 «Керівництво митною справою» передбачалося, що на КМУ покладалися повноваження організації та забезпечення здійснення митної справи. Безпосереднє ж керівництво митною справою здійснювалося ДМКУ (згодом – ДМСУ).

У статті 5 «Митні органи» регламентувалася структура митних органів України, порядок їх створення, реорганізації та ліквідації, а також взаємодії з іншими органами державної влади.

Стаття 6 «Компетенція митних органів України» визначала основні функції митних органів до яких було віднесено: захист економічних інтересів України; контроль за додержанням законодавства України про митну справу; забезпечення виконання зобов'язань, які випливають з міжнародних договорів України стосовно митної справи; використання засобів митно-тарифного та позатарифного регулювання при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів; митне оформлення та оподаткування товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України; комплексний контроль разом з НБУ за валютними

операціями; здійснення заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку з участю Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України; створення сприятливих умов для прискорення товарообігу та товаро- і пасажиропотоку через митний кордон України; боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митних правил; співробітництво з митними та іншими органами зарубіжних країн, а також з міжнародними організаціями з питань митної справи; ведення митної статистики.

У статті 7 «Посадові особи митних органів України» визначалися вимоги та відповідальність зазначених осіб, а також присвоєння їм персональних (спеціальних) звань.

Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів повинно здійснювати з дотриманням процедур митного контролю та митного оформлення, що регламентувала стаття 8 «Переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів».

Стаття 9 «Мита і митні збори» передбачала, що обкладення митом товарів та інших предметів, які переміщуються через митний кордон України,

здійснюється відповідно до ЗУ «Про митний тариф». Ставки митних зборів визначаються КМУ на підставі МКУ.

У статті 10 «Митне законодавство» зазначалося, що митна справа в Україні регулюється: ЗУ «Про митну справу в Україні», ЗУ «Про зовнішньоекономічну діяльність України», МКУ, ЗУ «Про митний тариф», іншими законодавчими актами України, прийнятими відповідно до чинного митного законодавства.

Україна дотримується зобов'язань, що випливають з її міжнародних договорів. Якщо міжнародним договором України встановлено інші правила, ніж ті, які містяться в цьому Законі та інших законодавчих актах України про митну справу, то застосовуються правила міжнародного договору. Про це було зазначено у статті 11 «Міжнародні договори України».

З. втратив чинність з 01.01.2004 р. у зв'язку із вступом у дію нової редакції МКУ від 11.07.2002 № 92-IV. Указом Президента України №353 від 22 червня 1992 р. на честь прийняття зазначеного **З.** в Україні встановлено День митної служби України, який відзначається щорічно 25 червня.

Фрадинський О.А.

ЗАКОНОДАВСТВО – сукупність усіх нормативно-правових актів, що діють в державі. У вузькому значенні під терміном «**З.**» розуміють систему законів України, що формується ВРУ як єдиним органом законодавчої влади. До цієї категорії також належать міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана ВРУ шляхом прийняття закону про ратифікацію відповідного договору. У широкому значенні під терміном «**З.**» розуміють систему законів та інших нормативних актів, що приймаються ВРУ та вищими органами виконавчої влади, – постанови ВРУ, укази Президента України, постанови і декрети КМУ. Ці акти розвивають, конкретизують відповідні закони і не мають їм суперечити. Юридична сила таких нормативних актів визначається компетенцією державного органу, який приймає відповідні акти. У найширшому значенні під терміном «**З.**» розуміють систему законів і постанов ВРУ, указів Президента України, постанов, декретів і розпоряджень КМУ, а також нормативних актів міністерств і відомств, місцевих рад та місцевих державних адміністрацій.

Система **З.** – це впорядкований перелік всіх діючих нормативно-правових актів даної держави. У системі **З.** тих або інших держав можна розрізнити, наприклад: галузеве **З.**, тобто одноийменне з галузями права, що збігає з ними по предметі правового регулювання, наприклад, карне, трудове, цивільне, господарське, фінансове; комплексне **З.**, тобто таке, котре містить норми різних галузей

права: карного, адміністративного, цивільного тощо, наприклад, екологічне законодавство; загальнофедеративне **З.** й законодавство суб'єктів федерації (у федераціях); **З.** автономії (якщо вищий представницький орган автономії вправі приймати закони); конституційне й інше **З.**, закони й підзаконні акти (по юридичній чинності).

Структура системи **З.** (її внутрішня будова): галузева («горизонтальна») – галузеве **З.** (трудове, цивільне, карне й т.д. законодавство), тобто в системі **З.** підсистеми нормативних актів розрізняються по предметі правового регулювання (наприклад, предмет регулювання трудового законодавства – трудові відносини, а також відносини, тісно пов'язані із трудовими); ієрархічна («вертикальна») – закони й підзаконні акти, тобто в системі **З.** підсистеми нормативних актів (закони, підзаконні акти) розрізняються по юридичній чинності.

Відповідно до МКУ, **З.** України з питань державної митної справи складається з Конституції України, МКУ, інших законів України, що регулюють питання у сфері митно-тарифних відносин, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання МКУ та інших законодавчих актів.

Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів в Україні, регулюються МКУ, ПКУ та іншими законами України з питань оподаткування.

Мартинюк В.П.

ЗАКЯТ (з арабської – «очищення», «множення») – одне з основних положень Ісламу, що стосується взаємовідносин між людьми щодо перероз-

поділу доходів населення. У Священному Корані по обов'язковості виконання **З.** згадується після п'ятикратної молитви. **З.** пов'язаний з правами

бідних і слабких на частину майна багатих і заможних людей. Сумнів у приписах **З.** розглядається як віровідступництво.

З. є практичним вираженням милосердя, допомоги і співчуття, на які вказав Пророк Мухаммад у відомому хадисі: «Віруючі, що проявляють дружбу, милосердя і співчуття один одному, схожі на одне тіло. Якщо одна його частина болить, то болить усе тіло». Іслам заклав важливу основу для здійснення соціальної справедливості серед людей, щоб всі творіння Аллаха мали той спадок, який Він їм послав. Якщо ми подивимося, яким чином розподіляється **З.** серед восьми категорій людей, яким він призначений, то ми побачимо, що метою **З.** є забезпечення нужденних так, щоб в ісламському суспільстві не було бідних і жебракуючих. Якщо **З.** не цілком виконує цю благу мету, то Іслам вказує, згідно хадису Пророка: «У майні є ще частка, крім **З.**». У багатьох аятах Священного Корану йдеться про заохочення витрачання майна заради Аллаха і про збільшення благ тих, хто витрачає з того, чим їх наділив Всевишній. Коран також попереджає, що скупляться про покарання, яке чекає їх за приховування майна від творинь Аллаха. Мусульманин остерігається скупості, яка викликає розкладання суспільного ладу і викликає ненависть серед бідних.

Розрізняють чотири категорії, з яких стягується **З.**:

1) золото і срібло. З золота і срібла **З.** виділяється незалежно від того, в якому вигляді вони знаходяться: монети, зливки, самородки, посуд, лом, ювелірні вироби (що використовуються як заощадження). Оподатковуваний мінімум (Нісаба) золота 20 динар або 96 грам, а Нісаба срібла 200 дирхам – 672 грам. До тих пір поки кількість золота і срібла не досягне зазначеного ваги, **З.** з них не виплачується.

2) сільськогосподарські культури. У цю категорію входять такі види культур: пшениця, ячмінь, сочевиця, рис, кукурудза, горох, виноград і фініки. За мазхабу імама Аш-Шафії, Нісаба цієї категорії **З.** є 5 вуску або 612 кг. Коли врожай цих культур

на момент збирання досягне 612 кг, тоді у вигляді **З.** виділяється 1/10 частину врожаю. Це в тому випадку, якщо посіви штучно не политі. Якщо ж посіви зрошувалися штучно (підводилася вода, рилися канали і т. д.), то розмір **З.** становить 1/20 частину врожаю.

3) худоба. У цю категорію входять верблюди, велика рогата худоба та телята. Нісаба рогатої худоби є 30 голів. Нісаба телят – 40 голів.

Умови виділення **З.** з цієї категорії майна:

– тварини повинні більшу частину року пастися на природних пасовищах;

– **З.** не обкладається робоча худоба;

– **З.** нараховується з народженого в кінці звітного року дитинча.

4) торгове майно. У цю категорію **З.** входить все те майно, яке знаходиться в торговому обороті і приносить прибуток в результаті купівлі-продажу. Ця категорія включає в себе і майно, що належить до трьох вище перелічених категорій, якщо вони знаходяться в торговому обороті. Наприклад, куплене у фермера з метою подальшого перепродажу стадо є торговим майном і т. д. У категорію торгового майна не входить майно, придбане не для продажу (будинки, меблі, інструменти, одяг, тощо). Для визначення Нісаба торгового майна його порівнюють із золотом або сріблом. **З.** виділяється в кінці звітного року з основного капіталу та прибутку, одержаного в результаті комерційної діяльності. Наприклад, якщо у комерсанта на початку року було в обороті 30000 рублів, а до кінця року сума склала 50000 рублів, то **З.** розраховується з 50 тисяч рублів.

Якщо протягом року прибуток не отримується, **З.** виділяється з основного капіталу, в тому випадку якщо він досягає Нісаба. Для **З.** з торгового майна виділяється 1/40 частина або 2,5 %.

Розподіляється **З.** порівну між 8 категоріями людей. Якщо якась категорія отримувачів **З.** відсутня, то її частка розподіляється серед інших. Отримати **З.** повинні мінімум три особи від кожної категорії. **З.** повинен бути розподілений серед жителів того населеного пункту, де знаходиться обкладене **З.** майно.

Західний вчений Масіньон сказав: «У Ісламі є певна досконалість, що робить його наполегливим у втіленні в життя ідеї рівності. Це досягається через **З.**, який кожен повинен виплатити в казначейство. Він протидіє безсистемній міновій торгівлі та накопичення багатства, він також бореться з зрос-

танням боргів за відсотками і прихованими податками на товари першої необхідності. І в той же час він стоїть на боці приватної власності і торгового капіталу. Тим самим, Іслам вкотре займає середню позицію між капіталізмом і комунізмом».

Туржанський В.А.

ЗАЛІЗНИЧНА НАКЛАДНА (англ. Rail Way Bill) – основний перевізний документ установленої форми, відповідно оформлений та наданий залізниці відправником разом з вантажем. **З.н.** виконує функції договору про перевезення і товаророзпорядчого документа та підтвердження про прийняття вантажу до перевезення. Оскільки у світі є кілька систем залізничного сполучення, що відрізняються один від одного шириною колії, габаритами локомотивів і вагонів, умовами перевезення тощо, регулювання міжнародних залізничних перевезень здійснюється кількома незалежними однієї від одної міжнародними конвенціями, кожна з яких застосовується конкретно до якоїсь із систем і регламентує форму **З.н.**

перевезення пасажирів і багажу (МВК та МПК). У вказаних угодах, укладених відповідно у 1890 та 1923 рр., брали участь більшість держав Європи, країни Азії (Іран, Сирія та ін.) і Північної Африки (Алжир, Марокко, Туніс) – загалом 33 держави. Колишній СРСР участі у зазначених конвенціях не брав. У 1966 р. укладається Додаткова угода до МПК про відповідальність залізниць при перевезеннях пасажирів. Після чергового перегляду Бернських конвенцій та Додаткової угоди 9 травня 1980 р. приймається Угода про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ). Сьогодні нею керуються майже 40 держав, більшість з яких європейські. Україна й інші держави СНД не беруть участі у цій Угоді. Проте, її норми, а також службові інструкції та інші документи, що ґрунтуються на засадах КОТІФ, застосовуються в окремих державах, незважаючи на те, що вони не підписали цієї Угоди. Єдині правила МВК діють тільки на певних залізницях, визначених учасниками Угоди. В Угоді встановлено форму **З.н.** Ставки провізних платежів можуть визначатися міжнародними чи національними актами. Передбачено різні швидкості перевезень та максимальні строки доставки вантажів. Розмежовано доставку вантажів з великою швидкістю – 400 км на добу, та малою – 300 км на добу.

Оскільки існує дві форми **З.н.** КОТІФ та УМВС, при оформленні вантажів з країн СНД, які розміщуються територією інших європейських країн, **З.н.** УМВС оформляється до прикордонної станції залізниці країни, що межує з СНД. На цій станції вона переоформлюється у **З.н.** КОТІФ. Переоформлення **З.н.** КОТІФ у **З.н.** УМВС відбувається й на прикордонних станціях при відправленні товарів у країни СНД.

З.н. УМВС складається з наступних аркушів: 1 – оригінал накладної; 2 – дорожня відомість; 3 – дублікат накладної; 4 – аркуш видачі вантажу; 5 – аркуш повідомлення про надходження вантажу, а також необхідної кількості додаткових примірників дорожньої відомості. Примірники 1, 2, 4, 5 **З.н.** УМВС супроводжують вантаж до станції призначення. Примірник 3 **З.н.** залишається відправнику після складання договору перевезення, і він не має сили оригіналу накладної. На станції призначення залишаються 2 та 4 примірники **З.н.** Одержувачу вантажу видаються 1 та 5 примірники **З.н.**

Крисоватий А.І., Туржанський В.А.

The image shows a detailed railway bill form (Z.n.) with various sections and tables. A red box highlights a specific section labeled '1'.

Найбільш важливими міжнародними угодами у сфері міжнародних залізничних перевезень тривалий час були Бернські міжнародні конвенції про залізничні перевезення вантажів та про залізничні

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ ЗАЛІЗНИЧНИЙ.

ЗАЛІЗНИЙ ШЛЯХ (ЗАЛОЗНИК) – один з давніх торговельних шляхів, що вперше згадується в літописі 1168 і 1170 рр.

Стосовно напрямку **З.ш.** існують різноманітні судження. Припускають, що він йшов у двох напрямках: на південний захід до Дунаю і до Гали-

ча. Назва походить від лоз (очерету) дунайських берегів. Поширеніша версія, що З.ш. проходив сухоходом з Києва до Тмутаракані, а назву отримав від центру формування купецьких караванів – озера Залозного, яке розташоване поблизу гирла Десни. За даними літопису, в середині XII ст. давньоруські князі, що забезпечували безпеку купців «гречниківів» і «залозників», часом чекали зі збройним конвоем у районі Канева. З цим пов'язане трактування назви «Заласьный», тобто небезпечний.

З.ш. відходив від Гречника нижче за течією Дніпра за Каневом. лівим берегом Дніпра йшов на Переяслав, Лукомль (нині с. Лукім'я Оржицького району Полтавської обл.), Лтаву (нині м. Полтава) до верхів'я р. Мож (прит. Сиверського Дінця), далі – за «лози» (густий верболозовий Голубий ліс (лозняк) за плавнями обабіч прит. Дніпра, нині – ліс у Дніпропетровській обл.) до верхів'я р. Самара, потім – до верхів'я р. Кальміус і до гирла р. Дон. **З З.ш.** пов'язується назва міста Лозова у Харківській області.

Ченцов В.В., Морозов О.В.

ЗАОХОЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – засіб впливу та форма сприяння сумлінному виконанню працівником своїх службових обов'язків, що сприяла вчиненню ним корисних дій, які перевищували встановлені вимоги. Заохочення було публічним проявом пошани до працівника у формах, що визначались Законом України «Про Дисциплінарний статут митної служби України» за зразкове виконання покладених на них службових обов'язків, бездоганну службу, активність та ініціативність, виявлені під час виконання своїх службових обов'язків.

З. було спрямоване на зміцнення службової дисципліни та реалізовувалося у формі заходів матеріального та морального стимулювання, які застосовувалися до посадових осіб митної служби України за сумлінне ставлення до своїх службових обов'язків. За значні трудові досягнення та виявлення самовідданості, мужності, героїзму і відваги посадові особи митної служби могли бути представлені до присвоєння почесних звань та нагородження державними нагородами.

До посадових осіб митної служби могли бути застосовані такі види заохочень: оголошення подяки; нагородження грошовою премією; нагородження цінним подарунком, іменним подарунком; нагородження грамотою, почесною грамотою; занесення прізвища до Книги пошани Державної митної служби або відповідного митного органу; зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення; нагородження відомчими відзнаками (у вигляді медалі, нагрудного знака, значка, грамоти). Положення про заохочувальні відзнаки митної служби України затверджувалося центральним органом виконавчої влади, що забезпечував формування та реалізував

державну політику у сфері фінансів.

Керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи користувався правом застосування до всіх посадових осіб митної служби будь-яких видів заохочення. Керівники митних органів мали право застосовувати до підпорядкованих посадових осіб митної служби такі види заохочень: оголошення подяки; нагородження грошовою премією; нагородження цінним подарунком, іменним подарунком; нагородження грамотою, почесною грамотою; занесення прізвища до Книги пошани відповідного митного органу; зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення. Керівник митного органу вищого рівня має право в межах своєї компетенції скасовувати заохочення, неправомірно застосоване до посадової особи митної служби керівником нижчого рівня, який йому підпорядкований.

З. застосовувалося на підставі сукупної оцінки професійних якостей, результатів роботи, ступеня активності, ініціативності та дисциплінованості посадової особи митної служби. Подання про нагородження посадових осіб митної служби відомчими відзнаками, а також представлення їх до присвоєння почесних звань та нагородження державними нагородами вносилося керівником митного органу керівникові спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі митної справи. Застосування заохочень оформлялось наказами, і відомості про це заносились до особової картки посадової особи митної служби в установленому порядку. Посадовим особам митної служби, що успішно та сумлінно виконували свої службові обов'язки, надавали перевагу у просуванні по службі.

Прус Л.Р.

ЗАПАХ – особливе відчуття присутності деяких летких речовин в повітрі, що здійснюється хімічними рецепторами нюху, які знаходяться в носовій порожнині тварини.

Кожна речовина має свій **З**. Прості речовини – джерело простих **З**. Складні речовини утворюють складні **З**. Собака легко орієнтується в простих і складних **З** завдяки сильно розвиненому нюховому аналізаторові. **З** для організму є умовним сигналом про біологічний вплив джерела **З**. Так, **З** їжі сигналізує про корисні якості для організму і готує організм до її засвоєння. **З** чужої людини викликає у собаки реакцію недовіри, злоби, а **З** господаря викликає довіру, покірність. Який вплив на орга-

нізм джерела **З**, така й відповідна реакція на запахове відчуття. **З** є складним умовним подразником. На всі компоненти **З** утворюється складний умовний рефлекс, будь-який **З** собака сприймає в розщепленому вигляді, аналогічно процесу зору людини, яка бачить усі кольори картини з багаточисленними відтінками.

Наркотичні засоби, психотропні речовини, зброя, грошові знаки у вигляді банкнотів, тютюнові вироби мають свій специфічний **З**, який допомагає собаці виявляти дані предмети при незаконному переміщенні їх через митний кордон України.

Виноград О.В.

ЗАПАХОНОСІЇ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ ТА ІНШЕ – предмети (речі, серветки, тампони тощо), що мають запахи наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, запахові властивості яких ці предмети отримали під час їх зберігання у герметичній ємкості.

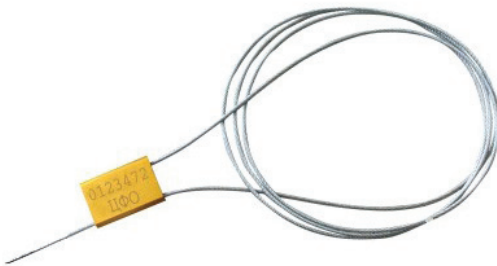
З використовуються під час спеціальної підготовки та тренування собак для вироблення стійкого умовного рефлексу на запах наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів під час огляду громадян, транспортних засобів, вантажів, багажу, що перетинають митний кордон України.

Виноград О.В.

ЗАПІРНО-ПЛОМБУВАЛЬНИЙ ПРИСТРІЙ – засіб митної ідентифікації у вигляді одноразових номерних пластикових пломб, застосування яких забезпечує виявлення факту несанкціонованого доступу до товару, що переміщується транспортними засобами під митним контролем

З.п.п. належать до групи охоронних технічних засобів одноразового використання. Повторне використання їх можливе лише у разі, коли це передбачено їх конструкцією.

*Силовий запірно-пломбувальний пристрій
“СТРАЖ 2с”*

ЗАПОРІЗЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України. Історія **З.м.** починається 25 березня 1988 р., коли наказом Головного управління державного митного

Одноразові номерні **З.п.п.** застосовуються органами доходів і зборів при переміщенні товарів транспортом через пункти пропуску під час здійснення операцій, пов'язаних з: ввезенням товарів на митну територію України; переміщенням товарів автомобільним транспортом транзитом через митну територію України; переміщенням товарів автомобільним транспортом з митних ліцензійних складів незалежно від режиму; запобігання несанкціонованому доступу до вантажних відділень транспортних засобів, в яких перевозяться товари.

З.п.п., накладені на вагони і контейнери, повинні мати такі знаки: скорочене найменування залізниці відправлення (не більше 4 знаків); товарний знак Укрзалізниці; товарний знак підприємства – виробника **З.п.п.**; найменування **З.п.п.**; остання цифра року виготовлення **З.п.п.**; контрольний знак (семизначний). Виготовлення і застосування **З.п.п.** з однаковими контрольними знаками забороняється. На **З.п.п.** додатково можуть наноситись скорочені найменування станції відправлення та відправника.

Попель С.А.

контролю при Раді Міністрів СРСР № 54 створено Запорізький митний пост Херсонської митниці. Кількість співробітників складала 5 чоловік. Згодом відповідно до наказу ГУДМК при Раді Міні-

Адміністративна будівля Запорізької митниці
стрів СРСР № 61 від 22 березня 1990 р., шляхом об'єднання Запорізького та Бердянського митних постів було створено **З.м.** зі штатною чисельністю 21 особа. Після створення митниці була проведена і перша атестація особового складу.

6 березня 1992 р., відповідно до ЗУ «Про державний кордон України», було відкрито річкові порти на річці Дніпро, серед яких порт «Запоріжжя».

В 1991–1993 рр. були створені окремі підрозділи **З.м.**: в районних центрах Мелітополь, Токмак, Пологи та Дніпрорудне; в межах міста Запоріжжя – на території комбінату «Запоріжсталь»; в аеропорту «Запоріжжя». При цьому поетапно збільшувалась чисельність особового складу **З.м.**.

Відповідно до наказу ДМСУ від 20.12.1996 р. №564 **З.м.** була підпорядкована Дніпропетровській регіональній митниці. З лютого 2005 р. в зв'язку з оптимізацією структури митних органів відповідно до наказу ДМСУ «Про зміну підпорядкування митних органів» безпосереднє координаційно-організаційне управління **З.м.** здійснювалося центральним апаратом ДМСУ.

Згідно постанови КМУ «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20 березня 2013 р. № 229 **З.м.** було реорганізовано у **З.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Запорізької області.

За показниками зовнішньоекономічного обороту у 2012 р. **З.м.** відносилася до експортоорі-

єнтованої. Товарообіг оформлених митницею вантажів у 2012 р. становив 6,7 млрд. дол. США, в структурі експорту 46% займали мінеральні продукти, в структурі імпорту 65% – паливно-енергетичні товари. За 2012 р. до державного бюджету **З.м.** було перераховано 3,6 млрд. грн.

У квітні 2013 р. до складу **З.м.** митниці входило 6 митних постів та 2 пункти пропуску, в тому числі:

- митний пост «Запоріжжя – аеропорт»; міжнародний пункт пропуску «Запоріжжя-аеропорт» для авіаційного сполучення;
- митний пост «Дніпрорудний»;
- митний пост «Запоріжсталь»;
- митний пост «Бердянськ», міжнародний пункт пропуску «Бердянський морський торговельний порт» для морського сполучення;
- митний пост «Запоріжжя – центральний»;
- митний пост «Мелітополь».

Митний пост «Бердянськ»

Керівники **З.м.**:

- Тархов Є. В. (1991 – 1992 рр.);
- Рибалка В. В. (1993 – 1997 рр.);
- Міщенко С. М. (1998 р.);
- Конев О. І. (1998 – 2003 рр.);
- Кисельов В. Л. (2004 – 2005 рр.);
- Ванжа А. Ю. (2005 – 2010 рр.);
- Афанасіаді Д. М. (2010 – 2012 рр.);
- Набока В. Г. (з 2012 р.).

Кагал В.І., Туржанський В.А.

ЗАСОБИ ВІЗУАЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОБСТАНОВКОЮ В ЗОНАХ МИТНОГО КОНТРОЛЮ – призначені для забезпечення виявлення, встановлення і фіксації фактів і спроб митних правопорушень конкретними фізичними особами безпосередньо в зонах митного контролю. Основними місцями, що підлягають візуальному спостереженню, є: зали очікування пасажирів («накопичувачі» і транзитні зали); зали митного контролю й оформлення пасажирів; помешкання вкомплектовування багажу пасажирів; місця проходу в зону митного контролю; складські помешкання і території; площадки митного огляду

транспортних засобів і вантажів; стоянки очікування транспортних засобів; місця збереження затриманих об'єктів (вантажів, машин); пасажирські і вантажні причали судів закордонного плавання; інші місця (у залежності від конкретної оперативної обстановки в конкретній зоні митного контролю).

У залежності від місця й умов вирішення оперативної задачі візуального спостереження її можна уявити у вигляді двох підзавдань: – візуальне спостереження за внутрішніми зонами митного контролю (помешканнями); – візуальне спостереження за митними територіями. Для рішення цих

підзавдань потрібно застосування тих або інших видів технічних засобів митного контролю.

У якості технічних засобів оперативного візуального спостереження за діями осіб, що знаходяться в зоні митного контролю, що представляють оперативний інтерес використовуються оптичні засоби (біноклі, стереотруби, бусолі і т.д.) і електронні засоби (телевізійні комплекси, інфрачервоні перетворювачі і т.д.). Для документування результатів спостереження використовуються фото- кіноапарати, відеокамери, відеомагнітофони.

Технічні **3.**: телевізійні установки ведуть контроль за оперативною обстановкою у внутрішніх митних приміщеннях – пасажирських залах, зонах комплектування, вантажних пакаузах тощо. З метою нагляду за поведінкою осіб, які знаходяться в цих приміщеннях, їх діями, контактами, за поведінкою деяких пасажирів, які прибувають із «гарячих точок» або нарконебезпечних регіонів. Крім того, за допомогою техніки можна отримати інформацію про поведінку окремих пасажирів, вантажних агентів, службовців транспортних зон

безпосередньо в процесі проведення митних процедур. Тут може використовуватися прослуховуюча, звукозаписуюча та інша техніка. Техніка телевізійного нагляду за станом внутрішніх приміщень повинна забезпечувати можливість проведення контролю одночасно за всіма ділянками зони митного контролю, можливість оглядати зони за допомогою телевізійних камер, можливість трансформації зображення (приближення або віддалення об'єкту) на вибір оператора, відеозапису зображення з будь-якого відеоконтрольного пристрою на відеомагнітофон. Для візуального контролю використовуються індивідуальні польові і морські біноклі із збільшенням в 10-40 разів типу БПЦ-12, БПЦ-20 та інші, монокулярні серії МП, наглядові моно і стереотруби військового призначення. Для нагляду в умовах зменшеної освітленості на відстані від кількохсот метрів до кілометра використовуються армійські біноклі нічного бачення, які функціонують на принципі електронно-оптичного підсилення зображення.

Крисоватий А.І.

ЗАХИСНИК – адвокат, який здійснює захист підозрюваної, обвинуваченої, засудженої, виправдані, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (КПКУ). **3.** не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або стосовно якого у Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на зайняття адвокатською діяльністю. **3.** може у будь-який момент бути залученим підозрюваним, обвинуваченим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого до участі у кримінальному провадженні. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити **3.**, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення **3.**. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного **3.** **3.** не має права взяти на себе захист іншої особи або надавати їй правову допомогу, якщо це суперечить інтересам особи, якій він надає або раніше надавав правову допомогу.

Неприбуття **3.** для участі у проведенні певної процесуальної дії, якщо **3.** був завчасно попереджений про її проведення, і за умови, що підозрюваний, обвинувачений не заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності **3.**, не може бути підставою для визнання цієї процесуальної дії незаконною, крім випадків, коли участь **3.** є

обов'язковою. Якщо підозрюваний, обвинувачений заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності **3.**, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається інший **3.** Одночасно брати участь у судовому розгляді можуть не більше п'яти **3.** одного обвинуваченого. Повноваження **3.** на участь у кримінальному провадженні підтверджуються: 1) свідоцтвом про право на зайняття адвокатською діяльністю; 2) ордером, договором із **3.** або дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів слідчому, прокурору, слідчому судді, суду. **3.** має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних дій, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості. Такі зустрічі можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування. Документи, пов'язані з виконанням **3.** його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані виконувати законні вимоги **3.**

Пунда О.О.

ЗАХИСНИК У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ. У Конституції України передбачено правові гарантії дотримання та захисту основних прав і свобод людини і громадянина, зокрема забезпечення кожного судового захисту його прав і свобод, та надання при цьому можливості використання будь-яких інших не заборонених законом засобів захисту своїх прав і свобод від порушень і протиправних посягань. Це право передбачає можливість застосування правових засобів захисту від протиправних посягань з боку фізичних та юридичних осіб, а також посадових осіб державних органів, зокрема під час розгляду справ про порушення митних правил при затриманні чи здійсненні інших процесуальних дій.

Тому, на виконання конституційних положень МКУ передбачає, що при здійсненні провадження у справах про порушення митних правил особи, які притягуються до адміністративної відповідальності за порушення митних правил та свідки під час розгляду справи мають право користуватися юридичною допомогою захисника, який надає їм необхідну юридичну допомогу.

Зокрема, МКУ визначає, що захисник у справі про порушення митних правил – особа, яка у встановленому порядку уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, а у разі необхідності – свідка та надавати їм необхідну юридичну допомогу. Як захисники до участі у розгляді справи допускаються адвокати та інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Захисниками можуть бути також близькі родичі особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, свідка, їх опікуни або піклувальники.

Захисник повинен підтвердити свої повноваження на участь у справі. Для адвоката підтверджуючим документом є довіреність на ведення справи, яка посвідчена нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності. У випадках надання особі безоплатної правової допомоги таким доку-

ментом є ордер чи доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги, або договір про надання правової допомоги. До ордера обов'язково додається витяг з договору, в якому зазначаються повноваження адвоката або обмеження його прав на вчинення окремих дій як захисника. Витяг має бути засвідчений підписами сторін договору.

Інші фахівці у галузі права, які згідно із законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, підтверджують свої повноваження на участь у справі угодою або дорученням юридичної особи. Для близьких родичів, опікунів або піклувальників підтверджуючим документом є заява особи, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, або, відповідно, заява свідка про їх допуск до участі у справі як захисників. Як захисники свідка, допускаються особи, які відповідають вищевикладеним вимогам, запрошені ним для надання правової допомоги під час опитування чи проведення інших процесуальних дій за участю свідка.

Захисник допускається до участі у справі на будь-якій стадії провадження. Він під час участі у справі користується усіма правами, зазначеними у МКУ, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо особою, яка притягується до адміністративної відповідальності за порушення митних правил, і не може бути доручена захиснику. Захисник під час розгляду справи про порушення митних правил у органі доходів і зборів або суді має право знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, одержувати копії рішень, постанов та інших документів, що є у справі, бути присутніми під час розгляду справи у органі доходів і зборів та брати участь у судових засіданнях, подавати докази, брати участь у їх дослідженні. Також від імені особи, права якої захищає, він може заявляти клопотання та відводи, подавати доводи, міркування та заперечення, оскаржувати постанови органу доходів і зборів, суду (судді). Захисники у справі про порушення митних правил, також користуються іншими правами, наданими їм законом.

Хома В.О.

ЗАХИСТ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ МИТНИХ ОРГАНІВ

– створення і підтримка в дієздатному стані системи заходів, як технічних (інженерних, програмно-апаратних), так і нетехнічних (правових, організаційних), що дозволяють запобігти або ускладнити можливість реалізації загроз, а також знизити потенційні збитки від несанкціонованих дій з інформацією.

Кінцевою метою заходів із захисту електронної інформації в інформаційних системах митних органів було забезпечення безпеки інформації під час її обробки. Захист інформації повинен був забезпе-

чуватись на всіх стадіях її життєвого циклу, на всіх технологічних етапах обробки інформації і в усіх режимах функціонування.

Забезпечення захисту електронної інформації в інформаційних системах митних органів, а також дотримання правил користування засобами захисту інформації здійснював центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та інші уповноважені державні органи.

Захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів забезпечувався Комплексною системою захисту інформації та під-

системою криптографічного захисту інформації ЄАІС ДМСУ.

Комплексна система захисту інформації забезпечувала захист державних інформаційних ресурсів в автоматизованих системах, що входили до складу ЄАІС ДМСУ, шляхом упровадження комплексу технічних, програмних, криптографічних, організаційних та інших заходів і засобів комплексної системи захисту інформації, спрямованих на забезпечення конфіденційності, цілісності, доступності, керованості інформації.

До складу Комплексної системи захисту інформації ЄАІС ДМСУ входили такі системи: інформаційна система ідентифікації та автентифікації користувачів; антивірусна система захисту інформації; інформаційна система здійснення цілодобового контролю за станом політики безпеки і доступу до інформаційних ресурсів; інформаційна система обміну інформацією в ЄАІС ДМСУ; інформаційна системи моніторингу функціональних елементів ЄАІС ДМСУ та інформаційної системи виявлення і управління інцидентами.

Система криптографічного захисту інформації в ЄАІС ДМСУ забезпечувала захищений обмін даними між інформаційними системами та автоматизованими робочими місцями структурних під-

розділів ДМСУ. Система складалась зі спеціальних телекомунікаційних вузлів, каналів зв'язку, центральної системи управління.

Для формування бази даних електронних копій митних декларацій з грифом обмеження доступу митними органами створювались автоматизовані системи, які мали відповідати вимогам нормативно-правових актів у галузі захисту інформації. За порушення законодавства щодо захисту інформації з обмеження доступом під час митного оформлення товарів і транспортних засобів із застосуванням митної декларації, яка мала гриф обмеженого доступу, посадові особи митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій несли дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із законодавством.

Перехід на електронне декларування вимагав посилення заходів захисту електронної інформації митних органів. Тому захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів в сучасних умовах впровадження міжнародних стандартів здійснення митної справи був одним із найбільш важливих напрямків забезпечення митної та інформаційної безпеки держави.

Разумей М.М.

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

– діяльність відповідних державних органів по визнанню, поновленню прав, а також усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права в сфері інтелектуальної власності

3. здійснюється в установленому законодавством порядку із застосуванням відповідних форм, засобів і способів захисту.

Існує дві форми **3.**: неюрисдикційна і юрисдикційна. Неюрисдикційна форма передбачає захист права інтелектуальної власності без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів, тобто самозахист. В юрисдикційній формі застосовуються два порядки захисту: загальний та спеціальний. Загальний порядок захисту здійснюється в судах. Спеціальний порядок захисту прав інтелектуальної власності здійснюється в органах державного управління, в тому числі, і в органах доходів і зборів.

Поняття «**3.**» не слід ототожнювати із поняттям «охорони інтелектуальної власності». Під «захистом прав» в законодавстві розуміють встановлену відповідальність за будь-які посягання на права інтелектуальної власності, за будь-які порушення, а під «охороною прав» розуміють правове регулювання суспільних відносин, що складаються в

процесі створення, оформлення і використання результатів інтелектуальної, творчої діяльності у найширшому значенні.

Способи захисту права інтелектуальної власності і охоронюваних законом інтересів, які розглядаються в судовому порядку, поділяються на адміністративно-правові, цивільно-правові та кримінально-правові.

Відповідно до Угоди ТРІПС (Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності), з метою ефективного забезпечення **3.** передбачається трьохступінчастий підхід. Перший ступінь включає цивільне судочинство, яке дозволяє власнику прав інтелектуальної власності подавати позови про захист своїх прав. Другий ступінь включає кримінальне судочинство, що дозволяє урядові використовувати свої правоохоронні повноваження з метою захисту прав населення на товари, які виготовлені без дотримання стандартів якості та з порушенням прав інтелектуальної власності. Обидва підходи в основному призначені для **3.** від правопорушень, які здійснюються всередині країни. Третій ступінь захисту передбачає застосування адміністративно-правових заходів в митному кордоні, які спрямовані на заборону ввезення та вивезення контрафактних товарів.

Білак Н.І.

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТАВКИ ТОВАРІВ ДО МИТНОГО ОРГАНУ ПРИЗНАЧЕННЯ. У чинному МКУ поняття заходів забезпечення доставки товарів до митного органу призначення відсутнє, проте регламентується можливість при ввезенні на митну

територію України та/або переміщенні територією України прохідним та внутрішнім транзитом товарів надання митним органам гарантії забезпечення виконання зобов'язань перед ними, зокрема щодо забезпечення сплати митних платежів у такі способи:

1) Фінансова гарантія. Видається гарантом і надається митним органам особою, відповідальною за сплату митних платежів, або будь-якою іншою особою на користь особи, відповідальної за сплату митних платежів. Фінансова гарантія як забезпечення сплати митних платежів не надається, якщо сума митних платежів, що підлягають сплаті, не перевищує суму, еквівалентну 1000 євро. Розмір фінансової гарантії визначається митним органом виходячи з суми митних платежів, що підлягає сплаті при випуску товарів для вільного обігу на митній території України або при вивезенні товарів за межі цієї території у митному режимі експорту.

Фінансова гарантія може бути: індивідуальна (одноразова), багаторазова і генеральна та надаватися або у вигляді документа (викладеного в письмовій або електронній формі зобов'язання гаранта сплатити визначені суми митних платежів на вимогу митного органу), або у вигляді внесення декларантом, уповноваженою ним особою, перевізником або гарантом грошової застави на відповідний рахунок митного органу.

2) Гарантування на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із засто-

суванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 р. – використовується як захід гарантування доставки товарів (крім алкогольних напоїв та тютюнових виробів), що перебувають під митним контролем, до митного органу призначення застосовується за умови, що товари під час перевезення перетинають митний кордон України, а їх перевезення на всьому маршруті або на його частині здійснюється автомобільним транспортом. Якщо сума митних платежів перевищує суму гарантії за Конвенцією МДП (максимальний розмір гарантії за однією книжкою МДП (Carnet TIR) – 50 тис. доларів США), застосовуються інші форми забезпечення сплати митних платежів, передбачені МКУ.

3) Гарантування на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) із застосуванням книжки (карнету) АТА. Під час перевезення товарів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.) застосовується книжка (карнет) АТА – уніфікований міжнародний митний документ, що використовується як митна декларація для митного оформлення товарів та є гарантійним документом про сплату митних платежів.

Кривосавий А.І.

ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЗЕД – вплив держави на ЗЕД суб'єктів за допомогою використання адміністративних, технічних, фінансових та інших немитних інструментів. За своєю спрямованістю ці заходи мало чим відрізняються від тарифних заходів – вони також спрямовані на регулювання імпорتنих та експортних товаропотоків. У той же час, за характером, за методом впливу вони суттєво відрізняються від тарифних заходів. Крім того, **З.** прямо не впливають на рівень наповнення державного бюджету. В більшості своїй ці заходи не є економічними методами за своєю сутністю, найчастіше це адміністративні заходи – контрольні-обмежувального характеру. До основних інструментів **З.** відносяться: ліцензування ЗЕД (видання дозволів

на здійснення зовнішньоекономічних операцій), квотування (кількісне обмеження) імпорту та експорту, створення технічних бар'єрів для імпорту товарів через визнання невідповідності національним стандартам якості, вимогам техніки безпеки, санітарно-ветеринарним нормам, вимогам пакування тощо, субсидування виробництва та експорту певних товарів тощо. Нетарифні обмеження ЗЕД відіграють достатньо суттєву роль у сучасній світовій економіці. Цілий ряд інструментів нетарифного впливу можуть бути використані чи скориговані достатньо оперативною державою-регулятором, що є також важливим для системи регулювання, особливо в складних, нестабільних умовах економічної діяльності.

Петруня Ю.Є.

ЗАХОДИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД

– вплив держави (групи держав) на ЗЕД суб'єктів за допомогою використання системи мита (митного тарифу). Митний платіж у формі мита є по суті непрямим загальнодержавним податком, який нараховується при переміщенні товарів через митний кордон. В Україні використовуються ввізні, вивізні, сезонні та особливі (спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне) види мита. Мито разом з іншими митними платежами (акцизний податок, податок на додану вартість) формують значну частину доходів державного бюджету України. Формальними платниками митних платежів є юридичні та фізичні особи, що здійснюють митне оформлення товарів. Фактичними ж платниками митних платежів є ті суб'єкти, які в кінцевому рахунку будуть споживачами даних товарів, – вони при придбанні товарів фактично компенсують продавцю в тому числі ра-

ніше сплачені податки. Таким чином, в кінцевому рахунку мито «осідає» в ціні товару, впливає на неї та на обсяги попиту на даний товар. Але перш за все **З.** спрямовуються на організації – імпортерів та експортерів товарів. Ці заходи впливають на обсяги та структуру імпорتنих та експортних товаропотоків. Мова йде про структуру товарну та структуру географічну імпорту та експорту. З фінансової точки зору сплата мита зменшує оборотні кошти суб'єктів ЗЕД. Фактично через митний тариф держава реалізує дві важливі функції – фіскальну та регуляторну щодо зовнішніх товарообігів (стимулює або обмежує певні процеси). Через регуляторну функцію здійснюється вплив на внутрішню зайнятість, рівень доходності резидентів, валютні курси тощо. Мито може використовуватися як зовнішньополітичний інструмент.

Петруня Ю.Є.

ЗАЯВЛЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ (ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ) (англ.

Customs value declaration (declaration of customs value)) – подання відомостей щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим.

Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані: заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультації з органом доходів і зборів; подавати достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню; нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням органу доходів і зборів додаткової інформації.

Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право: надавати органу доходів і зборів (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації; на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються: у разі визнання органом митного контролю заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю; у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням органу доходів і зборів про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною органом доходів і зборів; у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням органу митного контролю про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій визначених МКУ; проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти; оскаржувати рішення митниці щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність органу доходів і зборів щодо неприйняття протягом чотирьох годин рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів; приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів; отримувати від органу митного контролю інформацію щодо підстав, з яких орган доходів і зборів вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари; у випадках та в порядку, визначених МКУ, вимагати від органу митного контролю надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана; у випадках та в порядку, визначених МКУ, вимагати від органу доходів і зборів надання письмової інформації щодо порядку і методу визначен-

ня митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

У випадках, визначених МКУ, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, органу доходів і зборів, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

Декларація митної вартості подається у разі: якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати, понесені покупцем; якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати на будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійсненні після ввезення промислових установок, машин або обладнання, на їх транспортування після ввезення та без податків, які справляються в Україні; якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи. Вона не подається у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, її числове значення та складові, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене.

Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Для підтвердження заявленої митної вартості одночасно з митною декларацією декларант у законодавчо визначених випадках подає органу доходів і зборів наступні документи: декларація митної вартості та документи, що підтверджують числове значення складових митної вартості, на підставі яких проводився її розрахунок; зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності; рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу); банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено), що стосуються оцінюваного товару; за наявності – інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару; транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати

на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів; копія імпортової ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню; якщо здійснювалося страхування, – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

У разі якщо зазначені документи містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу органу доходів і зборів зобов'язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи: договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається; рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом); рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту); виписку з бухгалтерської документації; ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюва-

них товарів; каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару; копію митної декларації країни відправлення; висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

У разі якщо орган доходів і зборів має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу органу митного контролю, крім вище зазначених документів подає (за наявності) й наступні: виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України; довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам; розрахунок ціни (калькуляцію).

Забороняється вимагати від декларанта або уповноваженої ним особи будь-які інші документи, окрім зазначених. Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

Руда Т.В.

ЗБІР (ПОДАТКОВИЙ) – обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється із платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві **З.** До загальнодержавних належать **З.**, що встановлені ПКУ і є обов'язковими до сплати на усій території України, окрім, законодавчо передбачених випадків. До місцевих належать **З.**, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених ПКУ, рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад.

Категорію загальнодержавних **З.** в Україні формують: збір за першу реєстрацію транспортного засобу; збір за користування радіочастотним ресурсом України; збір за спеціальне використання води; збір за спеціальне використання лісових ресурсів; збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками; збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності. До місцевих **З.** належать: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Фрадинський О.А.

ЗБРОЯ – пристрої, прилади і предмети, спеціально виготовлені і конструктивно призначені для ураження живої сили та іншої цілі, техніки й об'єктів противника і які не мають іншого виробничого чи побутового призначення; а також як засоби, що використовуються для знищення живої сили супротивника, його техніки і споруд. **З.** – частина озброєння, яка являє собою технічні пристрої і засоби, створені для використання в збройній боротьбі та призначені для безпосереднього ураження живої сили, техніки й об'єктів противника.

Враховуючи різноманіття видів **З.** існує широка класифікація її видів, що передбачає її диференці-

ацію відповідно до притаманних ознак. За масштабом руйнівної дії **З.** поділяють на **З.** масового знищення (ядерна, різновиди бактеріологічна, біологічна, хімічна) та звичайну **З.** Залежно від призначення її можна розподілити на **З.**, що призначена для використання військовими формуваннями – військова, бойова **З.** та зброя, що має мисливське, спортивне призначення. Залежно від кількості осіб, які приводять **З.** у дію її поділяють на групову (ракетно-зенітні комплекси тощо) та індивідуальну (пістолети, гвинтівки, автомати). Із врахуванням виду енергії та сили, яка приводить у рух снаряд, кулю, саму **З.** її можна поділити на вог-

непальну, пневматичну та холодну. Залежно від автоматизації процесу стрільби – на автоматичну, напівавтоматичну, неавтоматичну.

Відповідно до чинного законодавства **З.** поділяють на:

– вогнепальну (вважається **З.**, в якій снаряд (куля, шрот тощо) приводиться в рух миттєвим звільненням хімічної енергії заряду (пороху або іншої пальної суміші));

– бойову нарізну вогнепальну (**З.** армійських зразків або виготовлена за спеціальними замовленнями (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати, кулемети));

– несучасну стрілецьку **З.** (вогнепальна і холодна **З.**, яка знята з озброєння сучасних армії та виробництва або та, що існує в одиничних екземплярах та малих партіях, а також **З.** зазначеного вище типу, виготовлена в сучасних умовах спеціально для виставок (експонування) в одиничних екземплярах та малих партіях);

– вихолощену **З.** (**З.** армійських зразків, спеціально пристосована до стрільби холостими зарядами, з якої не можливо зробити постріл бойовим зарядом);

– учбову вогнепальну **З.** (нарізна **З.** армійських зразків (пістолети, револьвери, гвинтівки, карабіни, автомати і кулемети), мисливська вогнепальна **З.** приведена на заводах-виготовлювачах чи в майстернях з ремонту до стану, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт);

ЗБРОЯ ВОГНЕПАЛЬНА НАРІЗНА – різновид вогнепальної зброї з притаманними ознаками останньої. **З.в.н.** призначається для стрільби кулею з високим рівнем точності на велику відстань. Руч-

– спортивну вогнепальну **З.** (спортивні пістолети, револьвери, гвинтівки, які виробником передбачені для використання в спортивних цілях, а також гладкоствольні рушниці);

– мисливську вогнепальну **З.** (мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною «парадокс» з нарізами 100 – 140 мм на початку або у кінці ствола, мисливські рушниці з свердловиною «сюпра», комбіновані рушниці, що мають нарівні з гладкими і нарізні стволи, та мисливські малокаліберні гвинтівки. Довжина стволів гладкоствольних рушниць повинна бути не менше 450 мм, а загальна довжина зброї – не менше 800 мм.);

– пневматичну **З.** (пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів);

– холодну **З.** (пристрої та предмети, конструктивно призначені для ураження живої чи іншої цілі за допомогою м'язової сили людини чи механічного пристрою (може бути холодною ручною та холодною металюною));

– пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертельної дії, належать такі пістолети і револьвери вітчизняного виробництва, які виготовлені у встановленому законом порядку, конструктивно призначені тільки для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертельної дії, і технічно не придатні для стрільби бойовими патронами. При цьому їхня конструкція має забезпечувати неможливість взаємозаміни основних частин бойової і спортивної вогнепальної **З.**;

– патрони (патрони, споряджені гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертельної дії, призначені для відстрілу їх тільки пристроями вітчизняного виробництва і допущені в установленому порядку до використання);

– бойові припаси (патрони до нарізної вогнепальної зброї різних калібрів, а також заряджені патрони для гладкоствольних мисливських рушниць, мисливський порох і капсулі);

Порядок придбання, зберігання, обліку, охорони, перевезення і використання зброї та бойових припасів в міністерствах і відомствах, на підприємствах, в установах, організаціях і господарських об'єднаннях регламентується відомчими Інструкціями, узгодженими з МВС України.

Бурдін В.М.

на **З.в.н.** з'явилася в кінці XV ст.. Як повідомляють історичні джерела однією з перших нарізних зразків зброї можна вважати пищаль, яка була сконструйована у Московському царстві в кін. 16 ст.

Але переозброєння армій нарізною зброєю почалося в XIX ст.

Характерною особливістю **З.в.н.** є специфічна конструктивна особливість ствола бойової, мисливської та спортивної **З.в.н.** У таких видів зброї внутрішні стінки каналу ствола мають канавки – нарізи гвинтоподібної (спіралевидної) форми вздовж ствола. Тому така зброя називається нарізною. Виступи між нарізами каналу ствола називаються полями. У більшості моделей вітчизняної зброї є чотири нарізи, які в'ються вздовж ствола зліва вгору направо. В окремих іноземних зразках передбачено до шести нарізів. Нарізи надають кулі обертального руху, який позитивно впливає на влучність та дальність стрільби. У зброї застарілих зразків зустрічається і непарна кількість нарізів, 3 або 5. Напрямок нарізів ствола буває правим (за годинниковою стрілкою) і лівим (проти годинникової стрілки). У більшості моделей зброї наріз правонаклонний, хоча напрям нарізів і не відіграє суттєвої ролі. Французький 9 мм пістолет МАС-50 і американський пістолет Кольта М1911 – 45 калібру мають ліву нарізку. Розміри і форма дна, граней, полів нарізів визначають їх профіль. Розрізняють прямокутні, трапецієвидні і сегментні нарізи. Площини граней одного нарізу при прямокутній нарізці паралельні, при трапецієподібній – перебувають під деяким кутом один до одного. Основне поширення набула прямокутна нарізка.

Надійність проходження кулі по нарізам ствола забезпечується певною глибиною і шириною нарізів. Практика використання зброї показала, що оптимальною є ширина нарізів, що перевищує приблизно в два рази ширину поля. Таке співвідношення ширини надрізу і ширини поля характерно для переважної більшості зразків зброї вітчизняного та іноземного виробництва. Глибина нарізів, забезпечує ведення кулі без прориву порохових газів, становить зазвичай від 1/70 до 1/50 калібру зброї (близько 0,15 мм).

Останнім часом великий інтерес викликають

ЗБРОЯ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ – зброя, призначена для нанесення масових втрат або руйнування на великій площі.

Подібні наслідки **З.м.у.** можуть наступити і у разі застосування звичайної зброї або здійснення терористичних актів на екологічно небезпечних об'єктах, таких як АЕС, дамбах і гідровузлах, хімічних заводах

стволо з особливим видом нарізки, так звані полігональні стволи, канал яких представляє собою закручену вздовж подовжньої осі багатокутну призму, а його поперечний переріз, відповідно, правильний багатокутник. Вважається, що такі стволи забезпечують менше розсіювання і мають більшу «живучість». В даний час полігональний ствол має ізраїльський пістолет «Desert Eagle» (Пустельний Орел) і штурмова гвинтівка фірми Хеклер і Кох G11, під без гільзовий патрон.

Однією з головних характеристик зброї є його калібр. Калібри зброї і способи їх виміру склалися історично і відрізняються великою різноманітністю. У Росії і деяких країнах калібром нарізної зброї називається внутрішній діаметр каналу ствола, вимірний по полях нарізів. При парній кількості нарізів цей діаметр збігається з відстанню між протилежними полями нарізів. По іншій системі, прийнятій в ряді європейських країн, калібр вимірюється між протилежними нарізами. Тому однакове позначення калібру може бути у зброї з фактично різним діаметром каналу ствола. Так, вітчизняний пістолет Макарова і німецький пістолет Борхарда-Люгера 1908 р. «Парабелум» мають однакове позначення калібру – 9 мм, але різний діаметр каналу ствола. У пістолета Макарова діаметр каналу ствола по нарізу дорівнює 9,2 мм, а у «Парабелум» – 9 мм.

Калібр може визначатися або в міліметрах, або в дюймах. При вимірі калібру в дюймах його значення наводиться або в десятках частках дюйма (царська Росія), або в сотих частках (США), або в тисячних (Великобританія). Для перекладу значення калібру з однієї системи в іншу треба пам'ятати, що 1 дюйм дорівнює 25,4 мм. Крім того, потрібно враховувати, що десята частина дюйма називається лінією, сота – точкою, тобто 1 дюйм = 10 ліній = 100 крапкам. Так, Кольт .45 калібру (45 точок) в метричній системі вимірювання має калібр 25,4 x 0,45 = 11,43 мм. Трилінійна гвинтівка Мосіна має калібр три лінії, що в міліметрах становить 25,4 x 0,3 = 7,62 мм, тобто калібри: три лінії, .30, .300, 7,62 мм рівні між собою, але виражені по різному. Однак число, що означає калібр, у багатьох випадках умовне. Наприклад, коли мова йде про іноземну зброю 35 або 38 калібру, то і перше і друге може відповідати зброї калібру 9 мм. вітчизняного обчислення.

Бойова вітчизняна зброя має калібри 5,45; 6,35; 7,62; 9,0 мм; мисливська – від 5,2 до 15,2 мм; спортивна – 5,6 мм. Калібр **З.в.н.** нанесений на казенній частині ствола і на денці гільзи.

Бурдін В.М.

тощо. На озброєнні сучасних держав перебувають три основні види **З.м.у.**: хімічна зброя; бактеріологічна (біологічна) зброя; ядерна зброя. Також до **З.м.у.** належать лазерна, інфразвукова, радіологічна, пронева та деякі інші види зброї, проте, відповідними міжнародними договорами заборонено застосування лише хімічної, біологічної та ядерної.

Міжнародна символіка зброї масового ураження

Хімічна зброя – вид **З.м.у.**, дія якої заснована на токсичних властивостях хімічних речовин. Головними компонентами хімічної зброї є бойові отруйні засоби і їх застосування, включаючи носії, прилади і пристрої керування, які використовуються для доставки хімічних боєприпасів до цілі.

Бактеріологічна (біологічна) зброя – це зброя, дія якої побудована на використанні хвороботворних властивостей бойових біологічних засобів, зокрема:

а) збудники захворювань (патогени), небезпечні для людини, – віруси (збудники різних видів гарячки, енцефаліту, віспи, тифу, бруцельозу, холери, дизентерії, сапу, чуми, туляремії, орнітозу, ботулізму, газової гангренни, правцю тощо) і токсини (газової гангренни, стафілококу, дизентерійний, холерний і правцевий токсин тощо);

б) патогени, небезпечні для тварин, – віруси (збудники чуми свиней, грипу птахів, ящуру, віспи кіз та овець, сказу, хвороби Ньюкасла, чуми дрібних жуйних та чуми великої рогатої худоби тощо) і бактерії (збудник плевропневмонії рогатої худоби);

в) патогени, небезпечні для рослин, – віруси (збудник куцистості верхівки бананів), бактерії (збудники опіку цукрової тростини, опіку рису, раку цитрусових, збудник хвороби Пірса винограду), мікроскопічні гриби (збудники антракнозу кави, гелмінтоспориозу рису, стеблової та жовтої іржі пшениці, пірікуляріозу рису, інфекційного всихання цитрусових, моніліозу какао) тощо.

Ядерна зброя – **З.м.у.**, дія якої заснована на використанні енергії, яка вивільнюється під час ядерних реакцій.

Поняття ядерна зброя містить у собі: власне ядерні заряди (бойові частини ракет і торпед, бомб, артилерійські снаряди тощо); засоби їх доставки до цілі (ракти, літаки, торпеди, артилерійські гармати тощо); засоби керування.

Вражаючі фактори **З.м.у.** можуть мати як миттєву дію, діяти уповільнено. Характерні приклади вражаючих факторів миттєвої дії: ударна хвиля; сильний світловий спалах (сильне світлове випромінювання); потоки високоенергійних частинок; електромагнітний імпульс; штучне цунамі; штучні підземні поштовхи. Характерні приклади довготривалих вражаючих факторів: забруднення місцевості продуктами ядерного вибуху і викидане цим різке підвищення місцевого радіаційного фону; хімічне забруднення.

Вражаючими факторами хімічної зброї є: отруйна речовина в різних видах (газоподібному, аерозоль, на поверхні предметів); хімічне забруднення повітря, води, ґрунту. Тривалість дії змінюється в залежності від виду отруйної речовини і метеорологічних умов. Вражаючі фактори біологічної зброї наступні: збудник хвороби (аерозоль, на поверхні предметів). Тривалість може змінюватися в залежності від збудника та зовнішніх умов від декількох годин або днів до десятків років (природні вогнища сибірської виразки існують як мінімум десятиліттями).

Митне оформлення **З.м.у.** здійснюється відповідно до вимог законодавства України з питань державної митної справи, з дотриманням принципів державної політики в галузі державного експортного контролю, а саме забезпечення взаємодії з міжнародними організаціями та іноземними державами в галузі державного експортного контролю з метою зміцнення міжнародної безпеки і стабільності, у тому числі з метою запобігання розповсюдженню **З.м.у.** та засобів її доставки.

Дольбанько В.В., Коновалов Ю.О.

ЗБРОЯ МИСЛИВСЬКА – вид зброї, яка призначена для полювання. До неї відносять: вогнепальну нарізну і гладкоствольну, пневматичну, холодну клинкову та металеву **З.м.**

До вогнепальної **З.м.** належать мисливські карабіни, гладкоствольні рушниці, гладкоствольні рушниці із свердловиною «парадокс» з нарізами 100 – 140 мм на початку або у кінці ствола, мисливські рушниці з свердловиною «сюпра», комбіновані рушниці, що мають нарівні з гладкими і нарізні стволи, та мисливські малокаліберні гвинтівки. Довжина стволів гладкоствольних рушниць повинна бути не менше 450 мм, а загальна довжина зброї – не менше 800 мм.

Нарізна мисливська зброя – ці рушниці призначаються для стрільби кулею з великою точністю і іноді на значні відстані. Завдяки спіральним

нарізам – заглибленням всередині ствола – куля, яка проходить набуває обертальний рух, що забезпечує більшу точність і дальність її польоту. Мисливські нарізні рушниці забезпечують можливість успішної стрільби по великій птиці та середнього розміру звірові на 200-300 м, а по великому звірові – до 500 м.

У мисливській практиці застосовують різні системи нарізної зброї: штуцера, гвинтівки та карабіни. Гладкоствольна мисливська рушниця – має один чи кілька гладких циліндричних стволів, іноді з невеликим звуженням у дуловій частині. Призначається для стрільби дробом і спеціальними кулями. Стрільба з гладкоствольних рушниць результативна на порівняно коротких дистанціях – 30-50 м. Карабіни «Сайга» створені на базі відомого автомата Калашникова АК і мають як на-

різні так і гладкоствольні модифікації під наступні патрони: «Сайга» під патрони 7,62 x39 і 223 Rem; «Сайга-М», «Сайга-М3», «Сайга-МК» під патрони 7,62 x 39 і .223 Rem; «Сайга-5, 6», «Сайга-5, 6С» під патрон 5,6 x 39; «Сайга-308-1» під патрон 7,62 x51 (.308 Win); «Сайга-9» під патрон 9 x 53R.

Мисливські рушниці більш універсальні, ніж спортивні: вага, прийнятна для умов полювання; різні дульні звуження в стволах; калібри – будь-які, від 10 до 410-го. Нарізна мисливська зброя майже в два рази легша від спортивної.

З.м. за призначенням підрозділяють на: власне мисливську; промислову. Промислову зброєю можна застосовувати на аматорському полюванні, а мисливську – на промислі. Деякі відмінності власне мисливських і промислових рушниць: промислова зброя легша мисливської тієї ж системи і того ж калібру. Промислова рушниця дешевша мисливської тієї ж системи; вони безвідмовні в роботі в будь-яких умовах, тому їх виготовляють з найміцніших матеріалів. Механізм такої зброї роблять по можливості простим, легко розбирається, щоб в польових умовах можна було замінити будь-яку деталь. Типовою **З.м.** вважаються: двостволки ІЖ-27, ТОЗ-34 і самозарядна рушниця МЦ21; типовою промисловою – куркова одностволка ІЖ-17 і безкуркові ІЖ-18, таськькі малокаліберні карабіни ТОЗ-16 та ТОЗ-17. У свій час була широко поширена комбінована рушниця ІЖ-56-3 «Білка». Широко застосовують і на аматорському, і на промислового полюванні таськькі куркові двостволки БМ, ТОЗ-63, ТОЗ-66, іжевськьку двоствольну безкурковку ІЖ-58. Основні системи мисливської вогнепальної

зброї: рушниці з відкидними стволами; рушниці з не відкидними стволами.

Пневматична зброя – зброя, призначена для ураження цілі, в якій куля (снаряд) приводиться в рух за рахунок енергії стиснутих газів або повітря. Поширені пневматичні мисливськькі гвинтівкькі ІЖ-60, ІЖ-61. Малогабаритна пневматична гвинтівкька МР-514ДО та ін. Сучасна серійна високопотужна мисливськька пневматика, така, як корейськька гвинтівкька 50 Career Dragon Slayer, має калібр аж до 12,7 мм, дулову енергію порядку сотень джоулів і придатна для полювання на крупну дичину.

До мисливськької холодної зброї відноситься зброя, призначена і придатна для смертельного ураження (в т. ч. добивання) звіра, в умовах промислового або спортивного (в тому числі підводного) полювання. Наприклад, ножі мисливськькі загального, спеціального чи подвійного призначення. Їх цінність полягає в особливій твердій і міцній сталі найвищої якості, неслизькій рукоятці, функціонально продуманій формі клинка. Ножі, призначені для полювання дуже схожі з туристичними ножами, але є більш універсальними.

Луки і арбалети – найдавніша бойова і мисливськька зброя, що застосовує людина. Перші згадки про луки науковці відносять до часів палеоліту. З їх допомогою люди добували звіра і захищали свій дім в разі небезпеки.

Блочний лук був винайдений в 70-ті рр. минулого століття. Сьогодні він завойовує все більшу популярність як точна і потужна спортивна та мис-

ливська зброя. В той же час не втратили своєї популярності традиційні луки – рекурсивні та з прямими плечима. Арбалет – це лук, встановлений горизонтально на ложу і забезпечений спусковим механізмом. Рекурсивний арбалет має вигнуті плечі, причому вигин звернений у бік від стрільця.

ЗБРОЯ ПНЕВМАТИЧНА – призначена для ураження цілі на віддалі металним снарядом (кулею), що приводиться в рух енергією стиснутих газів або повітря. До **З.п.** яка має дозвільний характер обігу на території України До **З.п.** належать пістолети, револьвери, гвинтівки калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, в яких снаряд (куля) приводиться в рух за рахунок стиснутих газів.

Сучасна **З.п.** призначена переважно для спортивної і розважальної стрільби, а також полювання на птицю і дрібного звіра, зокрема білок, кроликів або куніць. Тому його потужність зазвичай невелика: дулова енергія спортивної та розважальної пневматики зазвичай не перевищує 7,5 Дж, а мисливської – 25 Дж. Для порівняння радянська гвинтівка ТОЗ-8, розганяла мілкокаліберну кулю масою 2,5 г до 320 м/с, тобто мала дулову енергію 128 Дж. Так що змагання «пневматики» та «вогнестрілів» в потужності нерівне. Проте, теоретично, рівень потужності пневматичної зброї (швидкість польоту кулі) може бути дуже високим в залежності від технологічної здатності, швидкості вивільнення, розширення газу чи стиснутого повітря. Сучасна серійна високопотужна мисливська пневматика, така, як корейська гвинтівка .50 Career Dragon Slayer, має калібр аж до 12,7 мм, дулову енергію порядку сотень джоулів і придатна для полювання на велику дичину. У пострадянських країнах таку потужну пневматичну зброю законодавством не передбачено, тому не може бути сертифікована і де-юре до цивільного обороту не допущена (де-факто, сертифікується або як «конструктивно схожий з зброєю виріб» з дуловою енергією до 7,5 Дж, що знаходиться в вільному продажу, або як мисливська пневматична категорія «до 25 Дж», так як конструкція пневматики, до типу якої належить ця

Блоковий арбалет забезпечений системою поліспастів, що дозволяють збільшити його потужність. Арбалет-шнеппер спочатку призначався для полювання на птахів, тому він стріляє не болтами, а кульками.

Бурдін В.М.

зброя, дозволяє варіювати її потужність у широких межах). Сучасна пневматична зброя класифікується за двома основними критеріями: за принципом дії та за потужністю дулової енергії (швидкістю польоту кулі) та калібром.

За принципом дії розрізняють такі типи **З.п.**: духові трубки, в яких метання снаряда проводиться силою легень стрільця; пружинно-поршнева пневматика, в якій стиснене повітря для метання кулі утворюється безпосередньо в момент пострілу за рахунок руху всередині циліндра масивного поршня, що в свою чергу розганяється за рахунок випрямлення пружини (електропневматична зброя – в якій стиснення бойової пружини здійснюється за рахунок енергії, акумуляторної батареї; газобалонної пневматики, в якій для метання куль використовується газоподібна фаза вуглекислоти (CO₂); компресійна пневматика, в якій стиснене повітря для метання кулі вивільняється в момент пострілу із спеціальної накопичувальної камери. Повітря в накопичувальну камеру нагнітається перед кожним пострілом за допомогою розташованого на зброї ручного насоса.

Також розрізняють **З.п.** з попереднім накачуванням або **З.п.**, в якій стиснене повітря для пострілу дозується з розташованого на зброї резервуару. Заправка балона стисненим повітрям здійснюється від зовнішніх джерел: ручним способом або за допомогою електричних компресорів високого тиску, або балонів зі стисненим повітрям чи гелієм. **З.п.** на пневмопатронах, в якій використовуються спеціальні багаторазові патрони, що заправляються стисненим повітрям. Конструктивно зброя на пневмопатронах схожа з вогнепальною. Також існують спеціальні набори для пристосування вогнепальної зброї під пневмопатрони з метою здешевлення тренувань або розважальної стрільби. Піропневматична зброя, яка додатково містить горючий елемент, який загоряється в момент пострілу (запалення може здійснюватись від електричного розряду акумуляторної батареї) і разом з стисненим основним газом виробляє енергію для польоту кулі. Це дозволяє вести навіть автоматичний вогонь. Насправді така зброя є перехідним етапом від пневматичної до вогнепальної зброї. В якості горючого елементу використовуються суміші пропан-бутану з повітрям, бензино-повітряні суміші.

За потужністю дулової енергії (у вітчизняній практиці швидкістю польоту кулі) та калібром розрізняють такі види **З.п.**: **З.п.** до 3 Дж, будь-яких калібрів – за законодавством (РФ, України тощо) не є зброєю. Призначена для початкового навчання

стрілби і розважальної стрілки; **З.п.** до 3 Дж, калібр 6 або 8 мм – так звана «м'яка пневматика» з імітацією зовнішнього вигляду справжньої бойової зброї. В основному, автоматична зброя, що приводиться в дію електродвигуном, проте так само поширені газові й пружинні моделі. Боєприпаси – пластмасові кульки (BB) діаметром 6 або 8 мм. Застосовується для розважальної стрілки і для військово-спортивної гри «Страйкбол». За законодавством (РФ, України тощо) також не є зброєю; **З.п.** близько 3,5 Дж, калібр 10 мм – для гри в «Пейнтбол», зовні копіює реальну зброю (RAM – Real Action Marker), на території РФ та, як правило, інших пострадянських республік не є зброєю і класифікується як спортивний снаряд; **З.п.** до 7,5 Дж, калібр 4,5 мм – спортивна та мисливська пневматична зброя, пневматична зброя для початкового навчання стрілки і розважальної стрілки, також використовується для військово-спортивної гри – «Хардбол»; **З.п.** близько 14 Дж, калібр

17,3 мм – застосовується у військово-спортивній грі «Пейнтбол», на території РФ та, як правило, інших пострадянських республік не є зброєю і класифікується як спортивний снаряд; **З.п.** понад 7,5 до 25 Дж, калібру 4,5; 5,0; 5,5; 6,35 мм – так звана магнум-пневматика. Спортивна та мисливська пневматична зброя, в Росії та, як правило, в інших пострадянських республіках продається за дозволом МВС і вимагає реєстрації як і вогнепальна зброя; **З.п.** від 25 Дж і вище, практично будь-яких калібрів – спортивна та мисливська пневматична зброя, пневматична зброя для військового застосування (для тренувальної стрілки, в основному, не сертифікована, так як існуюче законодавство не передбачає існування пневматичної зброї з дулою енергією вище 25 Дж і в зв'язку з цим його об'єкт законодавством не врегульований). Проте, при виявленні випадків використання зразків такої зброї без дозволу, настає юридична відповідальність.

Бурдін В.М.

ЗБРОЯ СПОРТИВНА – вогнепальна (пістолети, револьвери, гвинтівки, гладкоствольні рушниці), пневматична, холодна зброя, що відповідає стандартам (правилам) міжнародних чи національних спортивних федерацій, призначена для проведення спортивних змагань та підготовки спортсменів і виконання ними відповідних нормативів.

З.с. і боєприпаси до неї, придбані за рахунок коштів суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, призначаються лише для спортивних потреб, а саме для: забезпечення тренувальної діяльності та змагань суб'єктів сфери фізичної культури та спорту; забезпечення збірних команд України з кульової, стендової, практичної стрілки, сучасного п'ятиборства та біатлону.

З.с. класифікується за способом керування й утримання: пістолети; гвинтівки; рушниці. За ступенем автоматизації: неавтоматична (однорядна і магазинна); самозарядна (напівавтоматична); автоматична. За кількістю стволів: одноствольна; двоствольна. За конструкцією стволу: гладкоствольна; нарізна. За джерелом енергії для метання: вогнепальна; пневматична. За калібром гладкоствольна і нарізна **З.с.** буває малого, середнього та великого калібрів. Гладкоствольна зброя: крупнокаліберна – 4, 8, 10, 12; середньокаліберна – 16, 20, 24; малокаліберна – 28, 32, 410. В даний час

гладкоствольні рушниці 4-го та 8-го калібрів серійно не виготовляють; 10-го калібру випускають у невеликій кількості лише в деяких країнах (переважно в США); з крупнокаліберних рушниць у всьому світі переважає нині гладкоствольна зброя 12-го калібру. Серед гладкоствольної зброї середніх калібрів переважає 20-й калібр, який випередив на світових ринках рушниці 16-го калібру, що продовжують випускати переважно в Австрії, Німеччині, Росії та Чехії; 24-го калібру виробляють в незначних кількостях. Малокаліберні рушниці серійно випускають в багатьох країнах: в Росії – 28-го і 32-го калібрів, в США – 28-го і 410-го. Нарізна зброя: малі калібри – від 4 до 6 мм; середні калібри – від 6,5 до 8 мм; великі калібри – 9 мм і вище.

Серед малих калібрів найбільшого поширення в світі отримала **З.с.** калібру 5,6 мм під патрони кільцевого запалення і центрального бою (5,6x39; 5,6 x 50 та ін) У середніх калібрах більш численні рушниці калібрів 6,5; 7,62; 8 мм під самі різні набої. Серед нарізної **З.с.** крупних калібрів: переважають рушниці калібру 9 мм (9,3 мм по нарізу) під самі різні патрони (9x53; 9,3x64; 9,3x74 та ін); в меншій кількості виробляють зброю калібрів 9,53; 10,75; 11,43 мм та інших. З точки зору, системи спортивна та мисливська зброї однакові. З точки ж зору втілення в конкретні моделі вони сильно різняться між собою. Спортивні рушниці більш вузько спеціалізовані в порівнянні з мисливськими. Так, рушниці для траншейного стенда мають: збільшену вагу; сильні дульні звуження (чоки) в обох стволах; калібр – тільки 12-й. Нарізна спортивна зброя має ортопедичні рукоятки і спеціальні ложі, а також відрізняється важкою вагою, що робить її абсолютно непридатною для використання на полюванні.

Спортивна холодна зброя – холодна зброя, що призначена виключно для проведення спортивних змагань та тренувань, параметри і характеристики

якої зафіксовані в Правилах змагань. Метальна холодна зброя розподіляється на: просту метальну холодну зброю (ураження цілі обумовлено її контактом з предметом, який отримав направлений рух внаслідок безпосереднього прикладання до нього м'язового зусилля людини – металеві ножі, сюрікени та ін.); механічну холодну зброю (ураження цілі обумовлено її контактом із снарядом, який отримав направлений рух внаслідок прикладання м'язового зусилля людини до механічного пристрою – луки, арбалети, прасці, тощо). Метальні ножі не можуть бути спортивними (або спортивним інвентарем) через відсутність відповідного виду спорту.

Арбалети бойові, спортивні і мисливські, які використовуються у спортивних, мисливських та інших цілях і можуть уражати ціль на значній (20 м і

більше) відстані, є різновидом метальної холодної зброї. Вони призначені для ураження цілі на значній (20 м і більше) відстані і використовуються, відповідно, під час проведення бойових і спеціальних операцій, спортивних тренувань (змагань) та при полюванні. Арбалети складаються із корпусу та лука; мають спусковий гачок механічної дії, фіксатор стріл (крім арбалетів зі стрілами, які обладнані хвостовиками за типом стріл для стрільби з лука), тятиви, а також можуть мати систему прицільних пристосувань. Лук арбалету виготовляється із достатнього за своєю міццю та пружними властивостями матеріалу і складається з однієї чи двох частин. Тятива арбалетів виготовляється з неметалевих матеріалів або металевого тросу. Стріли для арбалетів виготовляються із міцних матеріалів.

Бурдін В.М.

ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН – викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги.

Згідно з Конституцією України усі громадяни мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові **З.** або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які зобов'язані розглянути **З.** і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк.

Громадяни України мають право звернутися до органів Міндоходів України та їх посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявами або клопотаннями щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення. Особи, які не є громадянами України і законно знаходяться на її території, мають таке ж право на подання **З.**, як і громадяни України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами.

З. поділяються на такі типи: пропозиція (зауваження); заява (клопотання); скарга. Пропозиція (зауваження) розглядається як **З.**, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів Міндоходів України та їх посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства. Під заявою (клопотанням) розуміють **З.** із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності органів Міндоходів України та їх посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотанням вважається письмове **З.** з проханням про визнання за особою відповідного

статусу, прав чи свобод тощо. Скарга висвітлює **З.** з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями органів Міндоходів України та їх посадових осіб.

З. може бути: усним (викладеним громадянином і записаним посадовою особою на особистому прийомі) та письмовим (надісланим поштою або переданим громадянином до Міндоходів України особисто чи через уповноважену ним особу, якщо ці повноваження оформлені відповідно до чинного законодавства). **З.** може бути подано окремою особою (індивідуальне) та групою осіб (колективне). **З.** адресуються органам Міндоходів України або посадовим особам, до повноважень яких належить вирішення порушених у **З.** питань.

У **З.** має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Письмове **З.** повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати. **З.**, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше як через десять днів від дня його надходження.

Громадяни мають право звертатися до органів Міндоходів України та їх посадових осіб українською чи іншою мовою, прийнятною для сторін. Органи Міндоходів України та їх посадові особи зобов'язані розглянути пропозиції (зауваження) та повідомити громадянина про результати розгляду. **З.** розглядаються і вирішуються у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше п'ятнадцяти днів від дня їх отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у **З.** питання неможливо, керівник органу Міндоходів України або його заступник встановлюють необхідний термін для його розгляду, про що повідомляється особі, яка подала **З.** При цьому загальний термін вирішення питання, порушених у **З.**, не може

перевищувати сорока п'яти днів. **З.**, оформлені належним чином і подані у встановленому порядку, підлягають обов'язковому прийняттю та розгляду. Забороняється відмова в прийнятті та розгляді **З.**

«ЗЕЛЕНИЙ СПИСОК» – перелік підприємств-резидентів суб'єктів ЗЕД, до товарів і транспортних засобів яких встановлювався спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення, а також які мали право звертатися до ДМСУ з проханням щодо незастосування до них одного чи декількох заходів нетарифного регулювання.

Поняття **«З.с.»** почало вживатися в митній службі України наприкінці 1990-х рр. при запровадженні заходів, які сприяли ЗЕД.

З метою встановлення спрощеного порядку застосування процедур митного контролю та митного оформлення було визначено трирівневу систему довіри митних органів до підприємств-резидентів суб'єктів ЗЕД. Рівень довіри визначався відповідно до набраних оцінюваним підприємством-резидентом балів за критеріями (кількість оформлених митних декларацій за визначений проміжок часу, обсяг переміщення товарів у грошовому еквіваленті, вид господарської діяльності, тривалість провадження ЗЕД, відсутність порушень митних правил), затвердженими ДМСУ і залежав від результатів діяльності підприємства-резидента. При цьому критерії оцінки застосовувалися до підприємств-резидентів за умов відсутності у посадових осіб підприємства притягнення до кримінальної (адміністративної) відповідальності за порушення митних правил та відсутності застосування до підприємства зовнішньоекономічних санкцій про-

посиланням на політичні погляди, партійну належність, стать, вік, віросповідання, національність громадянина, незнання мови **З.**

Корнійчук О.О.

тягом року, що передував даті здійснення оцінки діяльності підприємства; перебування підприємства на загальній системі оподаткування; відсутності у підприємства непогашених податкових зобов'язань, виявлених митними органами за результатами перевірок.

Підприємства-резиденти суб'єкти ЗЕД, які відповідали за результатами оцінки встановленим критеріям та отримували високий або достатній рівень довіри включалися до Реєстру підприємств, щодо товарів яких міг встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного оформлення. Підприємства з достатнім ступенем довіри вносилися до **«З.с.»** Реєстру.

До товарів і транспортних засобів підприємств, внесених до **«З.с.»** Реєстру, застосовувалися спеціальні преференції: заходи нетарифного регулювання відповідно до окремих положень законодавства могли не здійснюватися, а митний огляд у пункті пропуску через кордон та в митниці призначення або відправлення проводився у вибіркового порядку, за винятком обґрунтованих на те підстав.

З прийняттям у 2012 р. нового МКУ на зміну поняттю переліку підприємств, які включені до **«З.с.»**, та яким надаються права на спрощений митний контроль, запроваджено поняття статусу уповноваженого економічного оператора з одночасним застосуванням системи управління ризиками відповідно до міжнародних норм та стандартів.

Медвідь Ю.О.

ЗЛАТНИК (ЗОЛОТНИК) – перша давньоруська золота монета, яку карбували в Києві в кінці X – початку XI ст. незабаром після Хрещення Русі князем Володимиром. Справжня назва цих монет невідома, термін **«З.»** запозичений з договору князя Ігоря

з греками 945 р. Всього знайдено 11 таких монет.

На аверсі **З.** зображено грудний портрет князя Володимира в шапці з підвісками, увінчаний хрестом. Внизу схематично зображені зігнуті ноги. Правою рукою князь тримає хрест, ліва рука на грудях. Над лівим плечем показаний характерний тризуб, родовий знак Рюриковичів. **З.** діляться на два типи за написом на лицьовій стороні **«ВЛАДИМИР, А СЕ ЕГО ЗЛАТО»** або **«ВЛАДИМИРЪ НА СТОЛЬ»**. На реверсі образ Христа із написом **ІСУСЪ ХРИСТОСЪ**. **З.** мають протилежну орієнтацію сторін. Діаметр монет 19-24 мм, вага 4.0-4.4 г. Маса **З.** в подальшому була покладена в основу російської вагової одиниці – золотника.

Монетні кружки для карбування відливалися в складних формах, що пояснює наявність помітних на золотниках дефектів литва. Всі відомі **З.** викарбувані сполученими штемпелями (щипцями), в яких жорстко кріпилися монетні штемпелі. Кожному відомому штемпелем аверсу монети відповідає єдиний штемпель реверсу.

Відомі шість пар штемпелів, з яких три, які вважаються найбільш ранніми, вирізані одним і тим же майстром і несуть на аверсі напис

«ВЛАДИМИРЪ НА СТОЛЬ». Зображення і написи на цих штемпелях виконані ретельно і в єдиному стилі з невеликими варіаціями. Четверта пара штемпелів виготовлена більш грубо, в легенді аверсу пропущена буква. Висловлюються сумніви в справжності монети, викарбуваної цими штемпелями. П'ятий і шостий штемпелі копіювалися з попередніх менш умілим майстром: загальний малюнок збережений, однак різьбяр прийняв благословляючу праву руку Христа на реверсі за складки одягу і додав на своєму штемпелі руку, притиснуту до грудей, а літери написів розташував вершинами до центру, а не до країв монети.

Перший **3**. був придбаний Г. Бунге в 1796 р. в Києві у солдата-українця, який отримав його в подарунок від матері. У 1815 р. київський колекціонер Могиланський викупив монету у Бунге, але невдовзі втратив її. Монета стала відома серед колекціонерів за гіпсовим зліпком. Спочатку **3**. вважалися сербськими або болгарськими наслідуваннями візантійського карбування, однак подальші знахідки в складі скарбів (наприклад, знайдений

в 1804 р. в Пінську і переданий в Ермітаж скарб візантійських солідів XI ст. з кількома **3**.), ретельні дослідження монет і розшифровка написів дозволили встановити їх давньоруське походження.

Це відкриття змусило переглянути всю колекцію візантійських монет в колекціях Ермітажу. Серед монет, знайдених під Пінськом, були виявлені 4 **3**. В даний час відомо місцезнаходження 10 з 11 виявлених **3**. В Ермітажі – 7, в Гімі – 1, в Національному музеї історії України – 1, в Одеському історичному музеї – 1.

Карбування **3**. після смерті Володимира більше не поновлювалася. Випуск **3**. був вкрай нетривалим за часом і невеликий за обсягами. Всі відомі зараз екземпляри **3**. знайдені в скарбах разом з іншими монетами того часу, несуть сліди перебування в обігу – отже, ці монети не були ритуальними, нагородними або подарунковими. В XI ст., судячи зі знахідок цих монет у скарбах в Пінську і Кінбурге, **3**. брали участь і в міжнародному грошовому обігу.

Яковенко О.В.

ЗЛОТИЙ (пол. *złoty* – «золотий») – грошова одиниця Польщі, раніше – Речі Посполитої. Код ISO 4217- PLN. Ділиться на 100 грошів. Вперше монета номіналом в 1 **3**. була викарбувана в 1663 р. під час правління короля Яна II Казимира. Спочатку **3**. (назва походить від польськ. *złoto*–«золото») називали золоті монети іноземної чеканки, які надходили в Польщу, в основному дукати.

У XIV ст. були випущені перші польські золоті дукати. Золотий дукат обмінювався в Польщі на 13 срібних грошів. З плином часу якість срібних монет погіршувалась і вміст срібла в монетах зменшувався. У XV ст. один золотий дукат став фактично дорівнювати 30 грошам. У XIV-XV ст. назвою **3**.

спершу називали золоті монети, а в кінці XV ст. так стали називати національну валюту. У 1496 р. на Сеймі був встановлений курс **3**., рівний 30 срібним грошам. Співвідношення вартості золотих та срібних монет постійно змінювалося і тому даний курс проіснував недовго. При цьому **3**. залишився грошово-рахунковою одиницею, рівною 30 грошам. Золоті монети стали називати «червоними злотими». У 1663 р. король Ян II Казимир карбував реальну монету 1 **3**. (1/3 талера), проте вона містила срібло тільки на 12 гроша (при загальній вазі 6,726 г вона містила всього 3,36 грама чистого срібла). По прізвищу автора проекту випуску срібного **3**. німця Андреаса Тимфа монета отримала назву «тимф». Будучи, по суті, кредитною монетою, перший реальний **3**., разом з випуском мідних солідів («боратінок»), привів до повного розладу грошової системи Речі Посполитої. У 1766 р. король Станіслав Понятовський провів грошову реформу, яка означала перехід на кельнський стопу (з 233,8 грама срібла чеканилося 10 талерів), постійно чеканився **3**. («злотувка»), який був прирівняний до 30 мідного гроша або 4 срібного гроша. 8 **3**. складала талер. Надалі Річ Посполита, союз Польщі і Литви, пережила безліч складних історичних перипетій, в результаті яких втратила власну незалежність. Однак і під час знаходження в складі інших імперій, в період повстань і короткочасного відновлення державної самостійності, **3**. продовжував карбуватися. Після відновлення польської незалежності грошовою одиницею спочатку була оголошена польська марка, а в 1924 р. вона була замінена **3**. (1 злотий = 1,8 млн польських марок). Тоді ж введено ділення **3**. на 100 гроша, а не на 30, як раніше.

Під час німецької окупації (1939-1944 рр.) в обігу знаходилися паперові окупаційні **3**. «генерал-губернаторського». Банк в Кракові емітував купюри

Купюра номіналом в 200 PLN, аверс.

Купюра номіналом в 200 PLN, реверс.

в 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 і 500 **З**. Випускалися також дрібні монети довоєнного зразка, але тільки цинкові і залізні. Після звільнення Польщі в 1944 р. і відновлення її незалежності спочатку були випущені паперові гроші номіналами в 1, 2, 5, 10, 20, 50, 100 і 500 **З**., а також в 1000 **З**. випуску 1945 р.. У 1950 р. була проведена деномінація старих **З**. (курс обміну – 100 : 1), а в 1949 р. почалася чеканка перших польських післявоєнних монет. На аверсі монет був розташований номінал, на реверсі – герб Польщі (орел без корони) і напис Rzeczpospolita Polska (Польська Республіка).

З. залишався внутрішньою грошовою одиницею, неконвертованою на інші валюти. Проте, він не мав необхідного поширення в середині країни, оскільки його витіснили долар та інші валюти. Лише у кінці 70-х рр. ХХ ст. **З**. почав набувати статусу національної валюти та поширення серед польського населення. У 1980-і рр. в Польщі вибухнула важка фінансово-економічна криза. В результаті інфляції вартість **З**. різко впала. У 1982 р. була випущена банкнота в 5000 **З**., в 1987-му – 10 000 **З**., в 1989-му – 20, 50 і 200 тисяч **З**., в 1990-му – 100 і 500 тисяч **З**., в 1991-му – 1 мільйон **З**., в 1993-му – 2 мільйони **З**.. Всі номінали нового випуску були однакового розміру (138 x 62 мм). Якість монет теж погіршала, дрібні номінали зникли з ужитку. Ювілейні монети почали випускати гідністю в 50 **З**., потім 100 **З**., потім 500 **З**.. У 1993 р. були випущені ювілейні монети гідністю в 20 000 і 300 000 **З**..

Після фінансової стабілізації досягнутої в 1993-1994 рр., у 1995 р. була проведена деномінація, коли номінал **З**. був зменшений в 10000 разів, для позначення нової валюти стали використовувати назву «новий золотий».

В даний час в обігу знаходяться: монети номіналом 1, 2, 5, 10, 20, 50 гроша; 1, 2, 5 **З**.; банкноти

номіналом 10, 20, 50, 100 і 200 **З**. (всі з портретами польських королів). Так само випущені пам'ятні банкноти 50 **З**. з Іоанном Павлом II (2007), 10 золотих з Пілсудським (2008) і 20 **З**. з портретом Ю.Словацького (2009).

Крім звичайних монет в обіг випускаються ювілейні та пам'ятні монети номіналом в 2 **З**., а також колекційні та інвестиційні монети з срібла і золота наступних номіналів: 10, 20, 25, 37, 50, 100 і 200 **З**..

З 2004 р., Національним банком Польщі була випущена серія ювілейних монет номіналом в 2 і 10 **З**., яка присвячувалася польському **З**. Також в 2004 р. були викарбувані монети в 2 і 10 **З**. із зображенням лицьового та зворотного боків монети в 1 **З**. 1924 р. випуску (на монеті номіналом в 10 **З**. також зображено портрет Владислава Грабського, який проводив монетну реформу 1924 р.).

3 травня 1995 р. Міністерство фінансів Польщі проводило політику валютного регулювання. За цим критерієм курс **З**. не повинен був збільшуватися або зменшуватися більш ніж на 7% від заданої величини. Для боротьби з інфляцією в грудні 1995 р. за рішенням уряду відсоток знизили до 6%. У 1994-1997 рр. польська економіка переживала швидке зростання, яке стало найбільшим у сучасній історії. У пресі писали про польське «економічне диво». Зростання ВВП за той час склало близько 6,25%.

У квітні 2000 р. Польща скасувала орієнтування **З**. на іноземну валюту і перейшла до плаваючого курсу. У зв'язку з тим що в 2004 р., Польща увійшла до складу Європейського союзу, надалі запланований перехід з національної польської валюти на євро. Для цього необхідно виконати всі вимоги Європейського центрального банку, яким економіка держави поки що не відповідає.

Неліпович О.В.

ЗЛОЧИН – передбачено ККУ – суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом **З**. Наведене у ККУ поняття **З**. містить вказівку на такі обов'язкові ознаки **З**.: 1) **З**. є лише діяння (дія або бездіяльність); 2) це діяння має бути вчинене суб'єктом **З**.; 3) воно має бути винним; 4) вказане діяння має бути суспільно небезпечним; 5) відповідне діяння повинно бути передбачене чинним КК України; 6) кримінальна караність. Відсутність хоча б однієї із цих ознак вказує на відсутність **З**.

Діяння у кримінально-правовому розумінні – це воляова усвідомлена поведінка (вчинок) особи, безпосередньо спрямована на спричинення певних негативних наслідків. Під дією, у ККУ розуміється активна поведінка (вчинок) особи, в якій виражена зовні її воля і яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків. Бездіяльність є пасивною поведінкою, в якій так само виражена зовні воля особи, яка спрямована на спричинення певних негативних наслідків. Ви-

нність діяння означає, що воно вчинене умисно або з необережності.

Вимога ККУ про те, що відповідне діяння повинно бути передбачене чинним КК, відображає кримінальну протиправність **З**. Ця вимога ґрунтується на відомому принципі *nullum crimen nulla poena sine lege*, безпосередньо впливає із положення п. 22 ст. 92 Конституції України, відповідно до якого діяння, які є **З**., та відповідальність за них визначаються виключно законами України, і уточнює вказане положення.

ККУ встановлює вичерпний перелік **З**. Тому ознака кримінальної протиправності заперечує можливість застосування норм ККУ за аналогією. Не є **З**. дія або бездіяльність, яка хоча формально містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого ККУ, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Бурдін В.М.

ЗОВОВ'ЯЗАННЯ – правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Зобов'язання має ґрунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості.

Характерними рисами зобов'язального правовідношення, що відрізняють його від речових правовідносин, є наявність визначеного кола осіб-учасників зобов'язання – суб'єктів зобов'язання (боржника та кредитора), а також його особливою об'єкта цивільно-правового обов'язку боржника перед кредитором і, відповідно, права вимоги кредитора до боржника.

У 3. мають бути чітко визначені його суб'єкти та конкретизований його об'єкт. Відсутність або невизначеність (недостатня визначеність) зазначених елементів зобов'язання може бути підставою для оспорування (або невизнання) факту виникнення зобов'язальних правовідносин. Основним юридичним фактом, на підставі якого виникають зобов'язальні правовідносини, є цивільно-правовий договір. Договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ЦКУ). Окрім договору, підставою виникнення зобов'язання можуть бути й інші правочини (односторонні правочини). Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами (ЦКУ). Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила (заповіт).

3. також можуть виникати в силу створення літературних, художніх творів, винаходів та інших результатів інтелектуальної, творчої діяльності,

у зв'язку із заподіянням шкоди іншій особі або безпосередньо з актів цивільного законодавства. Необхідно зауважити, що ЦКУ не містить вичерпного переліку юридичних фактів, на підставі яких виникають цивільні права та обов'язки. В силу зобов'язання його пасивний суб'єкт (боржник) може взяти на себе не тільки позитивний обов'язок у вигляді вчинення певної дії, зокрема, передати майно, виконати обумовлену з кредитором роботу тощо, але й обов'язок утриматися від вчинення таких дій.

ГКУ передбачає можливість існування «господарських зобов'язань». Переважна частина господарських зобов'язань є різновидом цивільних зобов'язань. Під господарськими зобов'язаннями ГКУ розуміє 3., що виникають між суб'єктом господарювання та іншим учасником (учасниками) відносин з підстав, передбачених ГКУ, в силу яких один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управлена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Правильна кваліфікація зобов'язання (його віднесення до цивільних або, навпаки, до господарських зобов'язань) відіграватиме вирішальну роль для визначення правового регулювання таких зобов'язальних відносин – для встановлення порядку зміни або припинення зобов'язання, для вирішення питання про відповідальність за порушення зобов'язання, для визначення диспозитивних норм, що мають застосовуватися до зобов'язання, тощо.

Пунда О.О.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – процес взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності різних країн світу. Як правило, цей процес будується на принципах реалізації економічних інтересів сторін, досягненні взаємної економічної вигоди, дотримання положень міжнародного права. Основою розвитку зовнішньоекономічних відносин між країнами світу виступають міжнародний поділ праці та відкритість економік в умовах поширення глобалізаційних процесів. **ЗЕД** кожної країни є важливим чинником економічного зростання країни, економічного розвитку окремо взятих суб'єктів економічної діяльності, регіонів та країни в цілому. Розвиток **ЗЕД** обумовлюється інтенсивним поширенням інтеграційних процесів в світовій економіці та інтернаціоналізацією економічної діяльності. Необхідність **ЗЕД** визначається доцільністю обміну природними ресурсами, виробленими товарами, використанням переваг міжнародного поділу праці. На рівні підприємства мотивами здійснення **ЗЕД** є: розширення ринків

збуту своєї продукції за межі країни з метою максимізації прибутку та реалізації інших інтересів, придбання необхідних сировинних ресурсів, технологій і обладнання, залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, розширення експортного потенціалу і посилення конкурентних позицій на світових ринках. Зовнішньоекономічні відносини виявляються у формах обміну матеріальними товарами, послугами, об'єктами інтелектуальної власності, результатами виробничо-технічного співробітництва між країнами. Формами **ЗЕД** можна визначити: зовнішню торгівлю, міжнародне виробниче кооперування, міжнародне науково-технічне співробітництво, міжнародне інвестиційне співробітництво, валютно-фінансові та кредитні операції тощо. Економічний механізм **ЗЕД** ґрунтується на принципах досягнення певного рівня рентабельності та прибутковості суб'єктів. Сукупність підприємств, галузей, які виробляють продукцію на експорт або здійснюють імпорتنі операції та інші види **ЗЕД**,

утворюють своєрідний зовнішньоекономічний комплекс країни. Державне регулювання ЗЕД є необхідним та важливими напрямком загальної регуляторної діяльності держави і передбачає

створення відповідних умов та механізмів (правових, економічних, інституційних тощо) для забезпечення її ефективного розвитку.

Петруня Ю.Є., Новікова К.І.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА – політика держави, що регулює усі форми зовнішньоекономічних зв'язків і визначає режим їх здійснення, включаючи експорт і імпорт товарів, послуг, капіталів, робочої сили, рух валюти тощо. Тобто, це цілеспрямований комплекс державних заходів, який спрямовується на досягнення економікою країни певних переваг на світовому ринку і на захист національного ринку від конкуренції іноземних товарів. Основними засобами здійснення **З.п.** є митна система і нетарифні бар'єри, регулювання руху валюти і валютного курсу, еміграції й імміграції робочої сили, торгівлі цінними паперами й ін.

Еволюція розвитку зовнішньоекономічних відносин – співпадає з еволюцією розвитку та вдосконалення системи державного регулювання даного виду взаємовідносин. Оскільки в сукупності зовнішньоекономічних відносин задіяні і взаємопов'язані інтереси не тільки різних соціальних груп та верств населення, але й різних країн, держава неминує стає одним із основних суб'єктів регулювання даного виду взаємовідносин.

Від загальної концепції побудови економічної системи залежать напрям руху, етапи формування, механізм функціонування політики держави у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Централізовано-планова модель господарювання передбачала досить жорстку ієрархічну систему регулювання економіки, тому основним постулатом, на якому базувалась **З.п.**, була монополія держави на здійснення будь-яких операцій у сфері міжнародних економічних відносин, тобто тільки держава могла наділити певні органи правом дієздатності на зовнішньому ринку. У ринковій моделі для суб'єктів господарювання немає принципової різниці, на якому ринку працювати: внутрішньому чи зовнішньому, головне – це реалізація економічних інтересів відповідно до існуючого правового поля.

При визначенні **З.п.** як економічної категорії слід акцентувати увагу на двох суттєвих моментах: наступальному і захисному, з урахуванням того, що ефективність функціонування **З.п.** залежить від реалізації обох функціональних завдань. Реалізація наступальної функції неможлива без чіткого відпрацювання захисної, оскільки ці процеси глибоко взаємопов'язані. Наступальна функція спрямована, насамперед, на отримання (у результаті участі у світогосподарських відносинах) країною порівняльних та абсолютних переваг, тобто на реалізацію економічного потенціалу країни на світовому ринку.

З великого спектра проблем, які вирішують країни, беручи участь у сфері міжнародних еконо-

мічних відносин, основною є проблема збереження суверенітету. Йдеться не стільки про політичну незалежність, скільки про економічний суверенітет країни, який означає свободу держави у виборі форм і шляхів збереження та захисту своєї національної економіки від будь-якого втручання з боку іноземних держав та їхньої економічної діяльності, в тому числі й у сфері міжнародного поділу праці.

Захисна функція реалізується з метою формування господарської структури відповідно до національних інтересів і цілей **З.п.**. Основними причинами введення і підтримання захисних заходів є: створення системи регулювання імпорту з метою захисту вітчизняного ринку від іноземної конкуренції; необхідність захисту певних галузей і підприємств у період становлення нових виробництв, структурної перебудови і подолання кризових явищ. Такий протекціоністський захист, як правило, має вибіркового і тимчасового характеру і є результатом компромісу між зацікавленими вітчизняними виробниками, з одного боку, і місцевими імпортерами і споживачами – з іншого, відповідно до ступеня їх впливу на структуру влади, які визначають **З.п.**; необхідність захисту при будь-яких обставинах певних стратегічних галузей і підприємств, які забезпечують безперервність процесу відтворення (енергетика, транспорт, зв'язок і т.п.) або обороноздатність країни. З огляду на міжнародні домовленості, такий державний контроль покриває також оборот продукції й технологій подвійного призначення; необхідність мати резерв торговельно-політичних поступок в обмін на аналогічні поступки країн-партнерів, важливі для вітчизняного експорту. Потреба в цьому була особливо нагальною при вступі до ГАТТ/СОТ і проведенні в його рамках періодичних раундів переговорів про лібералізацію умов торгівлі. Тому імпортерський режим більшості країн світу диктується, як правило, помірним протекціонізмом. Даний резерв використовується також і у внутрішній політиці з метою залучення ділових кіл, які зацікавлені в протекціонізмі, як союзників партій і рухів, які знаходяться при владі; сучасний протекціонізм здебільшого є інструментом проведення вибіркової структурної політики і менше джерелом поповнення державного бюджету, хоча, безперечно, дані фінансові заходи відіграють значну роль у країнах, які розвиваються; необхідна реалізація даної функції при розв'язанні проблеми екстерналізації, тобто перекладання на інші національні господарські системи своїх проблем, витрат, складнощів. Це виявляється в тому, що економічно розвинуті країни екстерналізують

свої витрати шляхом розширення зовнішньоекономічної сфери, імпорту дешевої сировини і палива, експорту готової продукції й капіталу, перенесення екологічно забруднених виробництв на територію інших країн, як правило, тих, які знаходяться на світогосподарській периферії.

Слід акцентувати увагу на важливому методологічному посиленні – **З.п.** є каталізатором ринкових перетворень у країні, вона, безперечно,

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ)

– матеріально оформлена угода двох чи більше суб'єктів ЗЕД-резидентів та їх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їхніх взаємних прав та обов'язків у ЗЕД. **З.д.к.** є правовою формою реалізації ЗЕД. Ознаками **З.д.к.** є: спрямованість на забезпечення господарської діяльності та економічних інтересів контрагентів; різна державна належність контрагентів; виконання договору пов'язано з перетином митного кордону держави певним майном чи робочою силою. Сторони за контрактом (експортер та імпортер) називаються контрагентами і несуть матеріальну відповідальність за виконання покладених на них зобов'язань. Договір з купівлі-продажу товару (надання послуг) укладається сторонами після обговорення всіх умов поставок. Залежно від вибору форм міжнародних розрахунків до договору додаються відповідні документи, які складаються на основі й у межах даного договору і передаються однією стороною іншій за посередництва банків або безпосередньо. Письмова форма договору є обов'язковою відповідно до вимог чинного законодавства України, адже вона дає можливість врахувати усі нюанси зовнішньоекономічних відносин сторін, і в першу чергу спрямована на захист українських юридичних та фізичних осіб. **З.д.к.** включають кілька розділів, зокрема: предмет контракту, ціна і сума контракту, строки

стимулює рух у даному напрямі, але основний фундамент створення ефективної економічної системи – це внутрішні економічні відносини. За рахунок ефективності зовнішньоекономічних відносин можливе вирішення цілого ряду, перш за все, локальних завдань, але питання стратегії реалізуються на рівні внутрішніх економічних взаємовідносин.

Гребельник О.П.

постачання товарів, якість товарів, пакування та маркування вантажу, умови платежу, здавання і приймання товарів, страхування, претензії, форсмажор, арбітраж (вирішення спірних питань), юридична адреса сторін. Договір укладається шляхом пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною. Підписання договору означає, що досягнуто згоди у важливих для сторін питаннях, і з цього моменту виникають усі права та обов'язки сторін за контрактом. Основні види зовнішньоекономічних контрактів: разового постачання; з періодичним постачанням; на постачання комплектного устаткування; на постачання комплектного устаткування; з оплатою в грошовій формі; з оплатою в товарній або змішаній формі; на управління; «під ключ»; колективні. Суб'єкти підприємницької діяльності при складанні тексту договору мають право використовувати відомі міжнародні звичаї, рекомендації міжнародних органів та організацій. До прав та обов'язків сторін контракту застосовується право країни, де заснована чи має місце проживання або основне місце діяльності сторона, яка здійснює виконання такого договору, що має вирішальне значення для його змісту. Зовнішньоторговельна угода вважається недійсною, якщо не дотримана її форма і порядок підписання, незалежно від того, де укладено таку угоду.

Петруня Ю.Є., Новікова К.І.

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

(англ. foreign relations) – сукупність економічних зв'язків та контактів між суб'єктами ЗЕД, які формуються під впливом зовнішньоекономічної політики держави. У науковій літературі та нормативно-правових документах України наразі не має однозначного тлумачення визначення поняття «зовнішньоекономічні відносини». Досить часто поняття **З.в.** отожднюється або підміняється поняттями «зовнішньоекономічна діяльність» та «зовнішньоекономічна політика», що є неправомірним, оскільки сутність термінів «діяльність», «політика» та «відносини» в тлумачних словниках мають різне змістовне наповнення, а саме: «політика» визначається як діяльність органів держав-

ної влади і державного управління, що визначає суспільний устрій і економічний стан країни; «діяльність» – як сукупність певних дій, виконувана робота; та «відносини» – як сукупність зв'язків, що виникають при спілкуванні, контактах. Таким чином можна визначити, що, «зовнішньоекономічна політика» – діяльність державних законодавчих та виконавчих органів спрямована на формування ефективних економічних відносин держави на міжнародній арені, а «зовнішньоекономічна діяльність» – спосіб реалізації зовнішньоекономічної політики держави шляхом здійснення вітчизняними та іноземними суб'єктами господарювання певних дій направлених на матеріалізацію **З.в.**

Івашова Л.М.

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА – основні підходи та система заходів держави щодо використання експортних та імпорتنих товаропотоків країни в контексті забезпечення націо-

нальних інтересів. Зовнішня торгівля залишається основною формою міжнародних економічних зв'язків. **З.п.** може вважатися ключовою складовою зовнішньоекономічної політики держави.

Зовнішня торгівля формується як рух товарів, що вивозяться з країни (експорт) та ввозяться в країну (імпорт). Відповідно можна розрізнити експортну та імпорتنу політику держави. Експорт товарів розширює рамки збуту товарів, дозволяє подолати обмеженість національного (внутрішнього) ринку. Виходячи з цього експортна політика держави має бути в цілому орієнтованою на сприяння експорту. Разом з тим, потенційно в експорті певних товарів на певних умовах приховуються загрози національним поточним та стратегічним інтересам країни. Сировинний експорт є не стільки досягненням країни, скільки свідченням вдалого розташування певних покладів природних ресурсів. Імпорт това-

рів допомагає долати обмеженість національної ресурсної бази, наповнювати певні ринки товарами – засобами виробництва та широкого споживання. Імпортна політика має враховувати те, що імпорт може посилювати конкуренцію на внутрішньому ринку, сприяти ввезенню в країну сучасного обладнання та технологій, але з іншого боку може створювати загрозу для національних товаровиробників, негативно впливати на кількість робочих місць та курс національної валюти. Щодо імпорту, напевно, жодна країна не може обійтися без використання певних протекціоністських заходів, визначення шляхів імпортозаміщення ряду товарів.

Петруна Ю.Є.

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ (англ. Free trade area) – відокремлена частина території даної країни, що розглядається як така, що знаходиться поза її митною територією, в межах якої підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля промисловими товарами; регіональне угруповання держав, у межах якого здійснюється безмитна торгівля. Угода про ство-

Північноамериканська зона вільної торгівлі (NAFTA)

рення **З.в.т.**, як правило, передбачає поступове скасування мита, податків і кількісних обмежень у взаємній торгівлі, усунення інших перешкод для вільного руху товарів і послуг, створення та розвиток ефективної системи взаємних розрахунків і платежів у торговельних та інших операціях, координацію торговельної політики стосовно країн, що не є учасниками угоди, координацію економічної політики у межах, необхідних для досягнення мети угоди; тип міжнародної інтеграції, при якій в країнах-учасниках скасовуються митні збори і податки, а також кількісні обмеження у взаємній торгівлі згідно з міжнародним договором. Це більш глибокий тип інтеграції, ніж преференційні угоди. За кожною країною-учасницею зберігається право на самостійне і незалежне визначення режиму торгівлі по відношенню до третіх країн. У більшості

випадків умови **З.в.т.** поширюються на всі товари, крім продуктів сільського господарства. **З.в.т.** може координуватися невеликим міждержавним секретаріатом, розташованим в одній із країн-членів, але зазвичай обходяться без нього, а основні параметри свого розвитку країни погоджують на періодичних нарадах керівників відповідних відомств. Між країнами-учасницями зберігаються митні кордони і пости, які контролюють походження товарів, які перетинають їхні державні кордони.

Концепція **З.в.т.** була покладена в основу створення Європейської асоціації вільної торгівлі, ряду країн, що розвиваються, наприклад Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі, в рамках АСЕАН тощо. При створенні **З.в.т.**, як і митного союзу, міждержавна контролююча діяльність, яка в основному полягає в подоланні різних бар'єрів, охоплює лише сферу обігу і створює більш сприятливі умови для розвитку торгівлі між країнами-учасницями, фінансових розрахунків між ними.

Північноамериканська **З.в.т.** – НАФТА (North American Free Trade Agreement – NAFTA) – угода між США, Канадою і Мексикою, що вступила в силу з 1994 р. Угода передбачає поетапну ліквідацію митних тарифів і нетарифних бар'єрів як для промислових, так і для сільськогосподарських товарів, захист прав інтелектуальної власності, вироблення загальних правил для інвестицій, лібералізацію торгівлі послугами та створення ефективного механізму для вирішення торговельних суперечок між країнами-учасницями. Європейська асоціація вільної торгівлі – в 1960 р. підписано угоду між Ісландією, Ліхтенштейном, Норвегією, Швейцарією. Австралійсько-Новозеландська торговельна угода про поглиблення економічних зв'язків – підписана цими двома країнами в 1983 р. **З.в.т.** між Колумбією, Еквадором і Венесуелою – угода була підписана перерахованими країнами в 1992 р. Бангкокська угода – угода між Бангладешем, Індією, Республікою Корея, Лаосом, Шрі-Ланка, підписана в 1993 р. Особливе місце серед **З.в.т.** посідають Європейський Союз та Європейська асоціація вільної торгівлі.

Долобанько В.В.

ЗОНА ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОГО ОРГАНУ – територія, на якій здійснювався митний контроль та митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення. **З.** Була визначена Класифікатором митних органів, їх структурних підрозділів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України. У I розділі даного Класифікатора визначено наступні **З.:**

1. Київська регіональна митниця – місто Київ; митна територія України в частині митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом і лініями електропередач та віднесені до компетенції Київської міжрегіональної митниці; територія Київської області в частині митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях; територія митного складу та складу тимчасового зберігання ТОВ «ВІДІ Термінал», розташованих у місті Вишневе Київської області.

2. Житомирська митниця – Житомирська область і смт Вільча Київської області.

3. Чернігівська митниця – Чернігівська область, зона відчуження ЧАЕС і м. Славутич Київської області.

4. Дніпропетровська митниця – Дніпропетровська область.

5. Запорізька митниця – Запорізька область.

6. Севастопольська митниця – місто Севастополь.

7. Київська митниця – Київська область, за ви-

нятком зони відчуження ЧАЕС, м.Славутич і смт. Вільча та питань віднесених до компетенції Київської регіональної митниці.

8. Рівненська митниця – Рівненська область.

9. Ягодинська митниця – Волинська область.

10. Івано-Франківська митниця – Івано-Франківська область.

11. Львівська митниця – Львівська область.

12. Чопська митниця – Закарпатська область.

13. Хмельницька митниця – Хмельницька область.

14. Вінницька митниця – Вінницька область.

15. Тернопільська митниця – Тернопільська область.

16. Чернівецька митниця – Чернівецька область.

17. Південна митниця – Одеська область.

18. Миколаївська митниця – Миколаївська область.

19. Херсонська митниця – Херсонська область.

20. Кримська митниця – Автономна Республіка Крим.

21. Східна митниця – Донецька область.

22. Луганська митниця – Луганська область.

23. Сумська митниця – Сумська область.

24. Полтавська митниця – Полтавська область.

25. Харківська митниця – Харківська область.

26. Кіровоградська митниця – Кіровоградська область.

27. Черкаська митниця – Черкаська область.

Туржанський В.А.

ЗОНА МИТНОГО КОНТРОЛЮ – місце, визначене органами доходів і зборів в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших міс-

цях митної території України, в межах якого органи доходів і зборів здійснюють митні формальності. **З.м.к.** створюється з метою забезпечення здійснення органами доходів і зборів митного контролю товарів, транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, проведення заходів, пов'язаних з виявленням, попередженням та припиненням контрабанди і порушень митних правил, у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, вільних митних зон, митних складів, складів тимчасового зберігання, а також в інших місцях, визначених відповідно до МКУ.

Руда Т.В., Фрадинський О.А.

ЗОНА ПРИКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ – частина території держави на кордонах із сусідніми країнами, в межах якої здійснюється торгівля та діє спрощений порядок перетину кордону або пільговий режим оподаткування товарів, які перетинають кордон та продаються в межах цієї території.

З.п.т. являється різновидом спеціальних (вільних) економічних зон та створюється з метою розвитку і розширення прикордонної інфраструктури, залучення іноземних інвестицій та активізації виробництва товарів на місцевому рівні, створення

прикордонних ринків, створення робочих місць та умов, які б припинили відтік населення з прикордонних зон, підвищення соціально-економічного рівня жителів прикордонної зони, встановлення торгово-економічних відносин з країнами-сусідами в загальних питаннях або співробітництво по реалізації конкретних галузевих інвестиційних проектів.

Реалізація механізму створення **З.п.т.** відбувається шляхом укладання міжнародних договорів з сусідніми країнами щодо **З.п.т.**, надання орга-

нам місцевої влади спеціальних повноважень або створення спеціального органу, який би координував діяльність **З.п.т.**

На кордонах сусідніх держав можуть створюватися декілька **З.п.т.**, які суттєво відрізняються за умовами функціонування, суб'єктами господарювання, які здійснюють торгівлю в межах території зони, та видом торгівлі.

В міжнародній практиці діяльність кожної **З.п.т.** регламентується окремим положенням про **З.п.т.**, в якому зазначаються пункти пропуску в зону, перелік товарів, які можна ввозити та вивозити із зони, умови пропуску митними органами товарів, встановлені пільгові або диференційовані ставки оподаткування товарів митними платежами при перетині митного кордону та умови оподаткування при торгівлі товарами в межах **З.п.т.**, вимоги до суб'єктів господарювання, що можуть здійснювати

торгівлю в межах **З.п.т.** вимоги щодо особливостей ведення фінансової, бухгалтерської та статистичної звітності, інші особливості, які регламентують діяльність **З.п.т.**

Важливими складовими успішного функціонування **З.п.т.** є наявність по обидва боки кордону сусідніх держав, в межах території зони, підприємств-виробників, торгових організацій та ринків, складських приміщень та розвиненої транспортної інфраструктури, що сприяє торгівлі діяльності малих суб'єктів господарювання та фізичних осіб-підприємців.

Позитивним є досвід створення та функціонування **З.п.т.** між Китаєм та Російською Федерацією, Китаєм та Казахстаном, Сполученими Штатами Америки та Канадою, між європейськими країнами.

Медвідь Ю.О.

ЗРАЗКИ І ПРОБИ – мінімальна кількість товарів, інших предметів, необхідна для лабораторного дослідження частини даного товару, яка достовірно відображає його якісні характеристики, в тому вигляді, в якому товар надходить на митну територію. Зазначені дослідження (аналізи, експертизи) проводяться з метою забезпечення здійснення митного контролю та митного оформлення і не є судовими експертизами.

Зразок – окрема одиниця досліджуваного об'єкту (товару). Проба – кількість нештучного товару чи частина зразку, що відібрана з партії, яка досліджується, тотожна складом і ознаками партії. Проби бувають: точкова проба – відібрана за один прийом від продукції. Вона характеризує якість товару в одному об'єкті чи тарному місці або на певному заданому рівні резервуару чи транспортного засобу; об'єднана проба – складена з ретельно перемішаних точкових проб, відібраних у відповідному порядку та об'єднаних у вказаному співвідношенні, для якої характерні середні значення характеристик товару; аналітична проба – частина об'єднаної проби, яка використовується для лабораторного дослідження; контрольна проба – частина об'єднаної проби, яка зберігається в лабораторії протягом двох місяців і використовується для арбітражних досліджень; арбітражна проба – частина об'єднаної проби, яка зберігається у особи,

що направила зразки на дослідження, або в дослідницької організації, в опечатаному цією організацією, вигляді. Використовується для арбітражних досліджень при виникненні розбіжностей або оскарженні прийнятого дослідницькою організацією рішення.

Взяті **З.п.** під митним забезпеченням разом з актом про їх ввезення доставляються поштою або посадовою особою органу доходів і зборів до органу, на який покладено функцію організації досліджень і експертної діяльності у податковій та митній сферах (спеціалізована лабораторія з питань експертизи та досліджень Міндоходів) або іншої експертної установи (організації) для проведення досліджень (аналізів, експертизи).

Дослідження (аналіз, експертиза) **З.п.** проводиться протягом 10 днів після їх надходження до органу доходів і зборів до органу, на який покладено функцію організації досліджень і експертної діяльності у податковій та митній сферах або іншої експертної установи (організації). У разі потреби цей строк може бути продовжено за рішенням керівника органу доходів і зборів до органу, на який покладено функцію організації досліджень і експертної діяльності у податковій та митній сферах або відповідної експертної установи (організації), але не більше ніж на 20 днів.

Потушинська О.П.

ЗРАЗКОВІ ЗАСОБИ ВИМІРЮВАНЬ – затверджені в установленому порядку міри, вимірювальні прилади або же вимірювальні перетворювачі, які призначені для перевірки та градування за ними інших засобів вимірювальної техніки. Зразковим засобом вимірювальної техніки (засобом вимірювань) називається засіб, який використовується для перевірки інших засобів вимірювальної техніки (вимірювань) і затверджений як зразковий.

На **З.з.в.** видаються свідоцтва з вказаними метрологічними характеристиками та розрядом за повірочною схемою. Зразковими можуть бути

тільки ті засоби вимірювальної техніки, які своєчасно пройшли метрологічну атестацію і визнані придатними для використання їх як зразкові. За точністю **З.з.в.** поділяються на чотири розряди, а засоби, які відповідають найвищому ступеню повірчої схеми, називаються вихідними **З.з.в.**

Між розрядами **З.з.в.** існує точномірна підпорядкованість: засоби 1-го розряду мають найвищу точність, а засоби 4-го розряду – найнижчу. **З.з.в.** першого розряду повіряються робочими еталонами, а **З.з.в.** 2-го та наступних розрядів повіряються **З.з.в.** безпосередньо попередніх розрядів. Для

різних видів вимірювань (за вимогами практики) встановлюється різна кількість розрядів **З.з.в.** і стандарти новітніх схем для відповідного виду зобов'язань.

З.з.в. зберігаються у метрологічних інститутах, лабораторіях державної та відомчої метрологічної служби. Засоби вимірювань як зразкові затверджуються органами Держстандарту України, які у своїх лабораторіях мають **З.з.в.** вищого розряду, ніж пред'явлені для атестації. В окремих випадках з дозволу органів державної метрологічної служби надається право затверджувати **З.з.в.** метрологічним службам, якщо в останніх є відповідні умови. Усі **З.з.в.** підлягають обов'язковій повірці у термі-

ни, визначені Держстандартом України.

Основні вимоги до **З.з.в.**, які використовуються для перевірки робочих засобів вимірювань у промислових умовах: клас точності зразкового засобу вимірювання повинен бути вищим на декілька класів за повіряємий засіб; діапазон вимірювання зразкового засобу вимірювань повинен перевищувати діапазон робочого засобу або ж дорівнювати йому; зразковий засіб вимірювань повинен мати свідоцтво про своєчасну атестацію із зазначенням шкали, класу точності, заводського номера, дати перевірки, організації та повірника, а на звороті – похибок для усіх оцифрованих значень шкали.

Мотюк К.Д.

ЗУСТРІЧНА ЗВІРКА – співставлення даних первинних бухгалтерських та інших документів суб'єкта господарювання, що здійснюється посадовими особами органів доходів і зборів з метою документального підтвердження господарських відносин з платником податків та зборів, а також підтвердження господарських відносин, виду, обсягу і якості операцій та розрахунків, що здійснювались між ними, для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку платника податків. ПКУ передбачено здійснення посадовими особами органів доходів і зборів податкового контролю та визначено одним із способів його здійснення проведення зустрічних звірок з метою збору податкової інформації.

З.з. не є перевірки і проводяться в порядку, визначеному КМУ. **З.з.** проводяться у суб'єктів господарювання, щодо здійснення операцій з якими під час перевірки платника податків та зборів виникають сумніви стосовно факту здійснення таких операцій або якщо існують розбіжності задекларованих у деклараціях з податку на додану вартість показників податкового кредиту та податкових зобов'язань.

Слід вказати, що оскільки **З.з.** не є перевірки і за їх результатами не може складатись акт перевірки, то за наслідками **З.з.** не може бути прийнято податкове повідомлення-рішення про визначення грошових зобов'язань. Матеріали, отримані на запит про проведення **З.з.**, та довідка, складена за результатами **З.з.**, – це податкова інформація, яка може бути використана органами доходів і зборів для висновків під час проведення планових чи позапланових перевірок, що здійснюються за наявності обставин для їх проведення, визначених ПКУ.

ЗУСТРІЧНА ТОРГІВЛЯ – специфіка взаємовідносин експортера та імпортера полягає в тому, що продаж товарів (послуг) пов'язується з відповідною закупкою або, навпаки, закупівля товарів (послуг) зумовлюється продажем. При цьому оплата передбачається поставками товарів та/або послуг у доповнення або замість фінансового врегулювання, а угода може бути оформлена як одним, так і кількома зв'язаними контрактами.

Підставою для проведення **З.з.** є потреба у перевірці відомостей, отриманих від особи, безпосередньо або опосередковано залученої до операцій з товарами, переміщеними через митний кордон України, яка може володіти документами та даними, необхідними для прийняття рішення за результатами перевірки, якщо така особа не надасть пояснень та необхідних документальних підтверджень на письмовий запит органу доходів і зборів протягом трьох робочих днів з дати отримання запиту. Під час **З.з.** перевіряється дотримання вимог законодавства при здійсненні зовнішньоторговельних операцій, інформація, яка міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також вид та обсяг операцій з товарами і здійснених за них розрахунків для з'ясування їх реальності та достовірності. Результати **З.з.** можуть бути використані виключно для підтвердження або спростування інформації, що міститься у митній декларації, декларації митної вартості, а також доданих до них комерційних та інших документах.

За результатами **З.з.**, проведених органами доходів і зборів, складається довідка зустрічної звірки, яка надається суб'єкту господарювання у десятиденний термін. **З.з.** є новою формою податкового контролю, яка базується на прийомі ревізії, що полягає в зіставленні двох примірників одного і того ж документа або різних, пов'язаних між собою єдиними операціями документів, що знаходяться на різних підприємствах (організаціях), які здійснюють розрахунки (наприклад, поставальник і покупець), або в різних підрозділах одного підприємства (наприклад, склад і виробничий підрозділ).

Вакульчик О.М.

Термін «**З.т.**» є перекладом англійського поняття «counter trade», яке почало активно вживатись в 70-х рр. і на сьогодні поширилось у міжнародній торговій лексиці. Проте і зараз існує проблема чіткого визначення цього поняття та класифікації типів угод у **З.т.**

Згідно з термінологією, що застосовують фахівці Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК), усі види товарообмінних і зустрічних угод

об'єднуються поняттям «міжнародні компенсаційні угоди», відповідно до яких фірми різних країн домовляються про те, що конкретні дії (поставка товарів, послуг або технології) однією із сторін компенсуються чітко визначеним у відповідних договірних документах способом та у встановлених у них розмірах іншими конкретними діями (поставкою товарів, послуг, технології) іншої сторони. При цьому в поняття «зустрічної торгівлі» не

включаються товарообмінні (бартерні) операції. В документах комісії зазначається, що, «на відміну від бартеру, зустрічна торгівля пов'язана з використанням грошей: 1) як засобу визначення цін на товар; 2) для фінансування однієї або обох сторін у період здійснення угоди; 3) для безпосередньої оплати активного сальдо обміну експортних й імпортованих товарів».

Шнирков О.І.

ІБН ХОРДАБЕХ (Ібн Хурдазбіг Абдуль-Касім Убейдаллах Ібн Абдалах) (І.Х. нар. прибіл. 820 – 912–913) арабський географ, мандрівник, письменник. Походить з давньої Персії (Ірану). Був керівником поштової служби персидського шаха, яка на той час опікувалася митницями. Автор праці «Книга шляхів і держав» (середина IX ст.). Досліджував торговельну і митну справу Київської Русі і східноєвропейських держав, зокрема торгів-

лю Києва з Середньою Азією і Близьким Сходом. Окреслив маршрути торгових караванів. За його визначенням київські купці вже тоді торгували з Месопотамією, Афганістаном і Персією. Морські та річкові судна русичів плавали Дунаєм, Волгою і Руським (Чорним) та Каспійським морями. **І.Х.** дотримувався геоцентричної системи Птолемея і виклав її у своїй «Книзі».

Гальський К.Є.

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України. **І-Ф.м.** була заснована 8 квітня 1992 р. наказом ДМКУ № 73 «Про створення митних установ» зі штатною чисельністю 40 одиниць на базі Львівської регіональної митниці. Згідно даного наказу Івано-Франківський митний пост було перетворено в **І-Ф.м.**. Даним наказом були також створені Калузький митний пост та Коломийський митний пост із їх підпорядкуванням **І-Ф.м.**

Робота **І-Ф.м.** по митному контролю експортно-імпорتنних операцій розпочиналася на двох новостворених структурних підрозділах у містах Калуші та Коломії. В той час адміністративний будинок **І-Ф.м.** був розміщений по вул. Юності, 45 в трьох невеличких приміщеннях, де проводилось оформлення зовнішньоторговельних операцій понад 100 зареєстрованих тоді учасників ЗЕД. Також розпочалося митне оформлення транспортних засобів, ввезених з-за кордону громадянами та оформлення багажу фізичних осіб.

Відповідно до наказу ДМСУ від 20.12.1996 р. №564 **І-Ф.м.** була підпорядкована Карпатській регіональній митниці. Наказом ДМСУ від 19.03.1999 р. №163 **І-Ф.м.** було підпорядковано Західній регіональній митниці. З 2005 р. в зв'язку з оптимізаці-

єю структури митних органів відповідно до наказу ДМСУ «Про припинення діяльності Західної регіональної митниці» безпосереднє координаційно-організаційне управління **І-Ф.м.** здійснювалося центральним апаратом ДМСУ.

Згідно постанови КМУ «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20 березня 2013 р. № 229 **І-Ф.м.** було реорганізовано у **І-Ф.м.** Міндоходів. Зонаю діяльності митниці визначено територію Івано-Франківської області.

Митний пост «Івано-Франківськ-центральный»

У квітні 2013 р. до складу **І-Ф.м.** входило 5 митних постів та 1 пункт пропуску, в тому числі:

– митний пост «Івано-Франківськ-центральный», міжнародний пункт пропуску для повітряного сполучення «Івано-Франківськ – аеропорт». Зона діяльності митного поста: м. Івано-Франківськ, Богородчанський, Надвірнянський, Тисьменицький та Тлумацький райони Івано-Франківської області. Місця доставки – СТЗ ТОВ «Кобра», СТЗ ТОВ «ТЕП».

– митний пост «Ямниця». Зона діяльності: Тисьменицький, Галицький та Рогатинський райони Івано-Франківської області. Місце доставки – СТЗ ТОВ «Брокер-Сервіс».

– митний пост «Долина». Зона діяльності: Долинський, Рожнятівський райони та м. Болехівка

Адміністративна будівля Івано-Франківської митниці

Івано-Франківської області. Місце доставки – СТЗ ТОВ «Транс-Захід».

– митний пост «Коломия». Зона діяльності: Коломийський, Косівський, Снятинський, Городенківський та Верховинський райони Івано-Франківської області. Місце доставки – СТЗ ПП «Присілок»;

– митний пост «Калуш». Зона діяльності: м. Калуш та Калуський район Івано-Франківської області. Місце доставки – залізнична станція «Кропивник».

Керівники **І-Ф.м.:**

- Елісєєв Ю. О. (1992 р.);

- Пашенко В. Г. (1992 – 1995 рр.);

- Гуменюк В. В. (1995 – 1997 рр.);

- Живченко О. Д. (1997 – 2000 рр.);

- Цапів А. М. (2000 – 2003 рр.);

- Прохоренков В. В. (2003 – 2004 рр.);

- Сподарик Я. Л. (2004 – 2005 рр.);

- Балабанський М. Б. (2005 р.);

- Сова І. В. (2006 – 2010 рр.);

- Федькін А. В. (2010 – 2011 рр.);

- Ячуринський О. О. (з 2011 р.).

Сидорак А. В., Туржанський В. А.

ІДЕНТИФІКАТОР «NAZMATID 360» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ).

ІДЕНТИФІКАТОР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ – електронна контрольно-реєстраційна система фіксації та аналізу характерних ознак різних видів культурних цінностей. Принципи, на яких побудовано програмний продукт: уніфікація способів визначення характерних ознак різних культурних цінностей; виділення двох різновидів якісних критеріїв для опису та реєстрації культурних цінностей: універсальних – характерних для будь-яких пам'яток культури, та спеціальних – які застосовуються лише в описі конкретних культурних цінностей, адже саме у розмаїтті спеціальних критеріїв розкривається видова специфіка культурних цінностей.

Головна мета інтеграції **І.к.ц.** до ЄАІС – формування єдиної бази даних Міндоходів про тимчасово вивезені /ввезені культурні цінності.

В основу програмного продукту покладено Реєстраційно-ідентифікаційні форми, розроблені творчим колективом науковців АМСУ. Програмно-

інформаційний комплекс (ПІК) заповнення реєстраційно-ідентифікаційних форм має забезпечити постійне внесення до бази даних відомостей про зареєстровані культурні цінності, що переміщуються в режимі тимчасового вивезення/ввезення.

Особливістю ПІК є простота і швидкість реєстрації культурної цінності користувачем навіть без спеціальної мистецтвознавчої освіти. Для цього програма має: інтерфейс подібний до програмного забезпечення, яке вже використовується при митному оформленні; технологія заповнення реєстраційної форми зорієнтована на мінімізацію введення інформації за допомогою клавіатури, тому що програма пропонує користувачеві варіанти параметрів, відповідей; програму забезпечено вбудованою системою допомоги, і користувач може отримати вичерпну інформацію по кожному пункту реєстраційної форми.

Калашникова О.Л.

ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ НОМЕР ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ (англ. Vehicle identification number – VIN), або VIN-код – унікальний серійний номер, що є структурованим поєднанням буквено-цифрових символів, який застосовується в автомобільній промисловості для індивідуального розпізнавання кожного транспортного засобу з метою ідентифікації останнього та наноситься на деталі кузова, шасі (рами).

Міжнародною організацією стандартизації (ISO) в 1976 р. запроваджено міжнародний стандарт ідентифікаційних позначень автомобіля – ISO 3779-1983, гармонізований з державним стандартом України ДСТУ 3525-97 «Засоби транспортні дорожні. Маркування». **І.** є індивідуальним для кожного конкретного транспортного засобу. Він має 17 символів, які умовно поділені на три частини: перша частина складається з трьох символів і є міжнародним кодом виробника (англ. World

Manufacturer Identifier – WMI); друга частина складається з шести символів, і є описовою частиною **І.** (англ. Vehicle Description Section – VDS); третя частина складається з восьми символів, і є розпізнавальною частиною **І.** (англ. Vehicle Indicator Section – VIS).

Деякі виробники, яким присвоєно не один, а декілька символів на третій позиції **І.** (як правило, це виробники-гіганти), можуть застосовувати їх на власний розсуд, позначаючи ними транспортні засоби різного призначення, різних категорій тощо.

Виробники, які виробляють менше, ніж 500 транспортних засобів за рік, застосовують на третій позиції **І.** цифру 9, а присвоєні їм міжнародні коди виробника WMI (із трьох символів) проставляються на 12-й, 13-й та 14-й позиціях.

Міжнародний код виробника (WMI). WMI складається із трьох символів і однозначно ідентифікує виробника транспортного засобу: перший символ WMI характеризує один із шести регіонів, у якому безпосередньо розташований виробник транспортного засобу – Африку, Азію, Європу, Північну Америку, Океанію, Південну Америку; другий символ WMI характеризує країну, у якій безпосередньо розташований виробник транспортного

Складові ідентифікаційного номеру транспортного засобу

Приклад ідентифікаційного номеру транспортного засобу

засобу; третій символ WMI характеризує безпосередньо виробника транспортного засобу.

Описова частина I. (VDS). VDS включає шість символів – з 4-го по 9-тий і описує тип транспортного засобу та деякі технічні дані. Позначення, що входять до VDS, застосовуються заводом-виробником у відповідності до нормативних документів держави чи регіону за місцем його розташування. Перші п'ять символів VDS з 4-ої по 8-му позиції VIN-коду застосовують для позначення типу транспортного засобу та можуть включати позначення базової моделі (платформи), версії, модифікації, типу двигуна, трансмісії, засобів безпеки, типу кузова тощо. Останній шостий символ VDS на 9-ій позиції I. – контрольна цифра заводу-виробника, яка призначена для захисту від «перебивання» I., наприклад, у разі викрадення транспортного засобу чи для інших цілей виробника. Застосування контрольної цифри є обов'язковим для заводів-виробників Сполучених Штатів та ряду інших країн. Розшифрування кожного з описаних позначень, що входять до VDS, є унікальним для кожного заводу-виробника. Інформацію про це можна отримати тільки у заводу-виробника чи, з його дозволу, в адміністративного органу з офіційного затвердження типу транспортних засобів, якщо тільки завод-виробник не оприлюднив її.

Розпізнавальна частина I. (VIS). VIS включає вісім символів – з 10-го по 17-тий і застосовується для однозначної ідентифікації конкретного транспортного засобу. У цій частині I. проставляють рік

випуску транспортного засобу та його порядковий номер, а також можуть позначати додаткову інформацію про складальний завод та/або про встановлені опції обладнання, двигуна, трансмісії тощо. Перший символ VIS на 10-ій позиції I. у більшості випадків застосовують для позначення року випуску транспортного засобу. Другий символ VIS на 11-ій позиції I. у більшості випадків застосовують для позначення заводу-виробника чи складального заводу, на якому було вироблено конкретний транспортний засіб. Останні символи VIS з 12-ої по 17-ту позиції I. можуть застосовуватися для позначення опцій обладнання, двигуна, трансмісії тощо та для порядкового номера транспортного засобу. Порядковий номер повинен позначатися цифрами. У різних регіонах встановлені різні вимоги щодо мінімальної кількості цифр для порядкового номера. Наприклад, у Сполучених Штатах останні п'ять символів I. повинні бути цифрами, а у багатьох інших регіонах – тільки останні чотири символи I. повинні бути цифрами.

Відповідно до законодавства України переміщення через митний кордон України транспортних засобів підлягає митному оформленню та митному контролю.

Посадова особа органу доходів і зборів, у зоні діяльності якого розташований пункт пропуску через державний кордон України, через який транспортний засіб ввозиться в Україну перевіряє та встановлює відповідність I., номерів кузова, шасі (рами), двигуна, року виготовлення, кольору та дати введення в експлуатацію транспортного засобу даним, зазначеним у попередній декларації для громадян (за її наявності), реєстраційних і технічних документах на транспортний засіб, а також проводить документальну перевірку факту зняття з обліку транспортного засобу у вповноважених реєстраційних органах за кордоном і приймає рішення про можливість здійснення митних процедур у пункті пропуску та направлення транспортного засобу в орган доходів і зборів за місцем постійного (тимчасового) проживання громадянина. Не підлягає пропуску через митний кордон України транспортний засіб номер кузова (або I.), шасі (рами) чи двигуна якого знищено, підроблено або який не відповідає запису в реєстраційних документах.

Неліпович О.В.

ІДЕНТИФІКАЦІЯ КОШТОВНИХ КАМЕНІВ

– оперативна діагностика поданих до контролю коштовних каменів з метою встановлення відповідності їх характерних ознак тим, що зазначені у товаросупровідній та нормативній документації та в інших джерелах інформації (маркуванні, етикетці, буклетах, проспектах тощо).

До засобів I.к.к. належать зразки-аналоги, зразки-порівняння, еталони для порівняння, інформаційні джерела, нормативна та технічна документація, систематизація та класифікація,

а також різноманітні прилади, як механічні, так і електронні.

Показниками I.к.к. є вид каміння, розмір, вага, колір, значення показників заломлення, твердості, флюоресценції, теплопровідності, електропровідності, спектрів поглинання, плеохроїзму; форма, тип, вид огранювання (при наявності), природа походження.

Найбільш поширеними ідентифікуючими приладами та пристосуваннями є наступні: детектори коштовних каменів, принцип дії яких

Гемологічна міні-лабораторія KRUSS KA41KRS

заснований на вимірюванні теплопровідності, електропровідності та коефіцієнта відбиття зразків, що дозволяє відрізнити кольорове коштовне й напівкоштовне каміння, а також алмаз від їх найбільш поширених імітацій, включаючи синтетичний муассаніт; рефрактометри (прилади для визначення оптичних характеристик коштовних і напівкоштовних каменів для їх ідентифікації (показника заломлення n , величини подвійного променезаломлення і оптичного знаку); полярископи (прилади для визначення оптичних характеристик та кристалічної структури коштовних і напівкоштовних каменів для їх ідентифікації (простотою або подвійного променезаломлення, кількості та положення оптичних осей, полі-або мікрокристалічної структури каменів); спектро-

*Детектор дорогоцінних каменів
PRESIDIUM Duo Tester 56.721*

скопи (прилади, що дозволяють встановлювати довжину хвиль поглиненого світла); діхроскопи для ефективного виявлення плеохроїчних кольорів під час випробування подвійного променезаломлення кольорових дорогоцінних каменів; фільтри для кольору (частіше використовуються для визначення смарагдів); набори еталонів для визначення кольору діамантів; лампа ультрафіолетова довго- та короткохвильова для визначення флюоресценції в алмазах і кольорових каменях; прилади для вимірювання внутрішніх та зовнішніх діаметрів, лінійних розмірів каменів, як одиночних, так і закріплених; товщиноміри для вимірювання діаметру каменів, товщини дрібних виробів; каратоміри; системи визначення та оцінки кольору коштовних каменів; папір для оцінки кольору алмазів; олівці для визначення автентичності алмазу; гемологічні лабораторії типу KRUSS KA52KRS; джерела «холодного» білого світла для гемологічного обладнання.

У випадках, коли при **І.к.к.** виникли сумніви у відповідності їх якостей визначеним властивостям або виявлена невідповідність реальних характеристик (ознак) декларованим відомостям про коштовні камені, органи доходів і зборів мають право на тимчасову адміністративну затримку об'єкта. А у разі потреби для участі у здійсненні митного контролю можуть залучатися спеціалісти та експерти.

Калашикова О.Л.

*Детектор дорогоцінних каменів
PRESIDIUM Duo Tester 56.721*

ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУДНА – встановлення відповідності об'єкта, що розпізнається (судна), своєму опису, який міститься в правовстановлюючих документах. Проведення **І.с.** є обов'язковою процедурою для реєстрації у Державному судовому реєстрі України. Українські судна, що не підлягають реєстрації у Державному судовому реєстрі

України, реєструються у Судновій книзі України.

І.с. включає: надання назви, яку судну присвоює власник, яка повинна відрізнитися від назв інших зареєстрованих суден; присвоєння позивного сигналу; залежно від його технічної оснащеності присвоєння ідентифікаційного номеру судової станції супутникового зв'язку і номер вибірного

виклику суднової радіостанції.

Право присвоєння судну назви, позивного сигналу, ідентифікаційного номера і номера вибіркового виклику суднової станції супутникового зв'язку належить центральному органу виконавчої влади в галузі транспорту та центральному органу вико-

навчої влади в галузі зв'язку. Також існують допоміжні признаки І.с. Допоміжними признаками можуть бути тип і призначення судна (пасажирське, вантажне, комбіноване), район плавання, фізичні величини (довжина, ширина, висота борта).

Попель С.А.

ІДЕНТИЧНИЙ ТОВАР – товар, однаковий за всіма ознаками з оцінюваним товаром, що є об'єктом митного оформлення, у тому числі за такими як: фізичні характеристики; якість та репутація на ринку; країна виробництва; виробник. Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вищенаведеним ознакам. Відповідно до Угоди

про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі І.т. вважаються товари, «які є однаковими в усіх відношеннях, включаючи фізичні характеристики, якість та репутацію», а можливі «невеликі розбіжності в зовнішньому вигляді не заважатимуть товарам, які в інших випадках відповідають цьому визначенню, вважатися ідентичними».

Прус Л.Р.

ІКОНА (гр. εἰκὼν – зображення, образ) – зображення Ісуса Христа, Богоматері, святих, сцен з Святого писання, предмет поклоніння у християнській релігії. І. – різновид живопису на дерев'яній основі.

За характером зображення І. поділяють на: богородичні І. (різні іконографічні типи Богородиці: Одігітрія, Елеуса, Знаменна тощо); христологічні І. (Спас Нерукотворний, Пантократор, Еманціл, Спас в силах , тощо); І. із зображенням святих (Святий Миколай, Свята Ольга, тощо); І. із сценами з Святого Писання (святкові І. дванадцятих свят тощо). За функцією та формою І. визначають як: хатні, домашні; храмові (іконостасні); ладанки; складні (складені І., які мають декілька частин, що складаються; виготовляються найчастіше з металу). І., написані спеціально під оклад, називаються ікони-підокладниці. І. є одним з найпопулярніших й найдорожчих видів культурних цінностей, тому митний контроль за їх переміщенням через кордон має бути професійно досконалим. Посадова особа органу доходів і зборів має детально розглянути кожну конструктивну частину І., як виробу мистецтва, пам'ятаючи при цьому, що це предмет сакральний, отже вимагає обережного й поважного відношення до нього.

Ікона Божої Матері

Конструктивні частини І.: основа (дерев'яна дошка, яка часто складається з декількох склеєних дощок); ковчег; шпонки (шпуги); паволока; левкас; фарбовий шар зображення; оклад; кіот. Наявність ковчегу, шпонок, паволоки, левкасу, позолоти, окладу й кіота є ознакою того, що І. виготовлена за правилами в церкві або в монастирі, отже є «шкільною І.». Вартість такої І. значно вища.

Калашникова О.Л.

ІМПОРТ – придбання товарів за кордоном та їх подальше ввезення на територію країни з метою їх реалізації. Основними причинами виникнення імпорتنих операцій можуть бути наступні: а) обмеженість національної природно-ресурсної бази, насамперед такого її компонента як енергоносії; б) об'єктивна неможливість виробництва певних товарів на території даної країни (наприклад, певні види сільськогосподарських товарів); в) високий рівень витрат на виробництво певних

товарів, що викликає економічну доцільність ввезення таких товарів з тих країн, які мають об'єктивно кращі умови для їх виробництва; г) відсутність в країні достатніх виробничих потужностей для виробництва певних товарів відповідно до попиту на них. Взагалі без І. важко обійтися будь-якій країні. Питання полягає не стільки в існуванні І., скільки в його структурі та обсягах. В принциповому плані будь-який І. – інвестування в економіку країни, яка виступає постачальником

відповідних товарів, це втрата інвестиційних ресурсів для країни-імпортера. З точки зору структури І. везення таких ресурсних товарів, як, наприклад, нафта чи природний газ, виглядає цілком зрозумілим. При цьому важливим є питання обсягів, сумарних витрат країни на придбання таких товарів, рівень активності країни щодо мінімізації рівня енерговитрат. І. товарів, які країна може сама виробляти в необхідних обсягах, означає його негативний вплив на кількість робочих місць

в країні, сукупний рівень доходів людей в країні тощо. Наявність імпортних операцій означає формування попиту всередині країни на відповідну іноземну валюту. Зростання обсягів імпортних операцій розширює базу для збору митних платежів, але одночасно посилюються загрози, за інших рівних умов, девальвації національної валюти. Тому будь-яка країна здійснює заходи державного регулювання імпортних операцій.

Петруна Ю.Є.

ІМПОРТНА (ІМПОРТОВАНА) ІНФЛЯЦІЯ – знецінення грошей внаслідок: 1) підвищення вартості товарів на внутрішньому ринку, що зумовлено зростанням цін на імпортні товари; 2) збільшення грошової маси, що зумовлено надмірним ввезенням в країну іноземної валюти.

Суть терміну І.і. полягає в тому, що країна разом з товарами імпортує рівень їх цін, тобто фактично імпортує інфляцію у випадку зростання цін на імпортовані товари, або імпортує інфляцію за рахунок надлишкового ввезення іноземної валюти, що суттєво збільшує грошову масу. Вплив І.і. на економіку країни прямо пропорційний рівню імпортозалежності даної країни та величини притоку іноземної валюти до неї. І.і. пов'язана як із зовнішніми, так і з внутрішніми факторами. Причинами виникнення І.і., що зумовлена зростанням цін на імпортні товари є підвищення закордонним виробником цін на товари, які імпортуються (зовнішній фактор), зниження курсу національної валюти (її девальвація) та підвищення ставок податків, які справляються при імпорті даних товарів (внутрішні фактори). Результатом підвищення цін на товари, які імпортуються, є можлива поява на ринку нових дешевших вітчизняних товарів-аналогів.

ІМПОРТНА ЛІЦЕНЗІЯ – належним чином оформлений документ, який надає право на здійснення протягом встановленого строку імпорту певних товарів або інвестування валютних коштів.

В міжнародній практиці І.л. є документом, що містить тимчасовий дозвіл на імпорт визначених товарів протягом встановленого періоду часу.

Видача І.л. є заходом нетарифного регулювання, що здійснюється з метою забезпечення контролю за імпортом товарів, згідно затвердженого переліку, в межах національних інтересів держави або економічного союзу.

В Україні І.л. видається центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики (Міністерством економічного розвитку та торгівлі України), а також у межах наданих ним повноважень – відповідним республіканським органом Автономної Республіки Крим, структурним підрозділом обласної, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій на підставі визначених документів та заявок, що надаються суб'єктами ЗЕД за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади з питань економічної по-

За ситуації, коли на ринку вже існують більш дешевші вітчизняні товари-аналоги, ймовірно два шляхи розвитку І.і. У першому випадку І.і. буде тимчасовою в зв'язку із збільшенням попиту на дешевші товари-аналоги вітчизняних виробників, а імпортні товари через більшу ціну стануть не конкурентними та через деякий час або зникнуть з ринку або на них зменшиться ціна. У другому випадку І.і. спричинить підвищення цін вітчизняними виробниками і на свої товари-аналоги до рівня цін імпортних товарів. Причини виникнення І.і., яка обумовлюється надлишковим ввезенням в країну іноземної валюти, полягають у збільшенні кредитними інститутами грошової маси, результатом чого є формування надлишкового споживчого попиту, що призводить до зростання цін. В залежності від причин виникнення І.і. для її подолання використовують наступні методи: розробка та виробництво, з метою заміщення імпортного, більш дешевого вітчизняного товару-аналога; підвищення курсу національної валюти; зменшення ставок податків на імпортні товари або звільнення їх від оподаткування; запровадження дозвільних документів і обмежень на ввезення іноземної валюти та ін.

Медвідь Ю.О.

літики (Міністерством економічного розвитку та торгівлі України) на строк дії, передбачений законодавством України та умовами зовнішньоекономічного договору. У разі встановлення кількісних обмежень на імпорт товарів строк дії ліцензії не повинен перевищувати строку дії кількісних обмежень, якщо інше не передбачено законодавством України. Увезення товару за ліцензією може здійснюватись окремими партіями.

За видачу І.л. справляється збір, розмір якого встановлюється КМУ з урахуванням фактичних витрат, пов'язаних із застосуванням процедури ліцензування.

Митне оформлення товарів, імпорт яких підлягає ліцензуванню, здійснюється тільки за наявності відповідної ліцензії.

У митному оформленні товарів, що ліцензуються та навантажуються навалом, не може бути відмовлено у разі, коли вартість, кількість або вага таких товарів незначною мірою відрізняються від тих, що зазначені у ліцензії. Гранична різниця таких значень встановлюється КМУ за поданням Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

З метою забезпечення контролю на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України покладено обов'язок інформувати контролюючий орган (митниця) про видані ліцензії на імпортовані товари, що підлягають ліцензуванню, а контролюючий орган зобов'язаний надавати Міністерству економічного розвитку і торгівлі України інформацію про обсяги імпорту товарів за виданими

ліцензіями.

Перелік товарів, імпорту яких підлягає ліцензуванню, інформація про строк дії ліцензій та внесення будь-яких змін до них, а також порядок подання та розгляду заявок публікується в офіційних друкованих виданнях України з повідомленням відповідного комітету СОТ.

Медвідь Ю.О.

ІМПОРТНЕ МИТО – див. МИТО ІМПОРТНЕ.

ІМУНІТЕТ (англ. immunitas) – у Стародавньому Римі звільнення від податків і мита. На території сучасної України в перших століттях нашої ери І. користувалася тіраська громада. Місто-держава Тіра не раніше середини I ст. н. е. мала статус автономії та привілей безмитності в торгівлі з римською провінцією Мезією.

На межі 130–140-х рр. рескриптами імператора Антоніна Пія (138–161) та легата провінції Нижня Мезія Антонія Гібера Тіра на додаток до своєї автономії отримала низку пільг, що торкалися порядку звільнення громадян від мита. Задля підтвердження цих привілеїв громада тіритів звернулася до Риму між 198–201 рр. та отримала позитивну відповідь імператора. Втім, легалізація цієї пільги супроводжувалася вимогою узгоджувати з намісником провінції питання прийняття іноземців до громадянства Тіри, що являло собою істотне обмеження і без того формального суверенітету полісу. Привілей безмитної торгівлі з Римом був не простим звуком: по-перше, існували жорсткі об-

меження в торгівлі з Імперією варварів, що не поширювалися на тіритів, по-друге, заощадження на виплаті мита були чималими. Так, розмір мита за право перевезення товару мостами, дорогами, річками в районах, що перебували під владою Риму, складав 2,5 % (quadragesima) від ціни товару; деякі товари були обкладені 8 % митом у разі, якщо вони ввозилися в Римську державу вперше; на зовнішніх кордонах імперії мито стягувалося в розмірі 12,5 % (octavae).

І. Тіри не був тотальним, а охоплював певні групи товарів. Платою за його підтвердження було реальне обмеження суверенності громад в питанні надання громадянства, а віддачею – економічний розквіт Тіри в II – першій половині III ст., чому сприяла практикована торговельна експлуатація місцевого варварського населення, пряма торгівля якого з Римом була обмежена чи зовсім заборонена імперією з причин військово-стратегічного характеру.

Колесников К.М.

ІНВОЙС (РАХУНОК-ФАКТУРА) – документ, який в обов'язковому порядку супроводжує товари, які переміщуються через митний кордон України. Рахунок-фактура повинен містити інформацію щодо відправника та отримувача (найменування, адреси та банківські реквізити), дані про товари (найменування, вартість за одиницю, кількість, загальну вартість платежу), умови поставки товару. Зазначений документ використовується для здійснення взаєморозрахунків сторін – контрагентів угоди та є одним з основних документів для визначення митної вартості переміщуваних товарів.

Виписка І. свідчить про те, що (крім випадків, коли постачання здійснюється за передоплатою), у покупця з'являється обов'язок оплати товару відповідно до вказаних умов. Документ І. (invoice) відповідає документу «рахунок на оплату» (commercial invoice) або «рахунок-фактура» (proforma invoice).

Commercial invoice – один з основних документів, що використовуються при митному контролі. Використовується він також при проведенні розрахунків за акредитивами й при інкасації платежу за товари. В цілому комерційний інвойс ідентичний звичайному рахунку-фактурі, але використовується переважно в зовнішньоторговельних операціях та містить деякі умови, спе-

INVOICE RECHNUNG FACTURE FACTURA							
Seller		Invoice number		Invoice date (tax point)		Seller's reference	
Consignee		Buyer		Buyer's reference		Purchase order date	
		Seller bank		Country of origin		Country of destination	
Mode of transport		Date of dispatch		Terms of payment		Currency of payment	
Mode of transport		Place of dispatch		Seller's bank		Bank code Account number	
Vessel/light rail		Port of loading				Account name	
Port of discharge		Place of delivery		Shipping marks, container number		No. and kind of packages, description of goods	
						Total gross weight (kg) Total cubic (m ³)	
						Total net weight (kg)	
Item reference	Description	Country of origin	Commodity code	Quantity	Unit price	Amount	
Charges and/or taxes						Total amount	
						Total tax amount	
						Total amount due	
						Name of signatory	
						Place and date of issue	
It is hereby certified that this invoice shows the actual price of the goods described, that no other invoice has been or will be issued, and that all particulars are true and correct.						Signature	

380 UBL 1.0

цифічні для зовнішньої торгівлі. Proforma invoice – рахунок-проформа містить відомості про ціну та вартість товару, але не є розрахунковим документом, тому не містить вимоги про сплату зазначеної в ньому суми. Тому, виконуючи всі інші функції рахунки, він не виконує головної функції рахунку як платіжного документа. Рахунок-проформа може бути виписаний на відвантажений, але ще не проданий товар і навпаки. Зазвичай він виписується при поставках товарів на консигнацію, на виставки, експертизи, аукціони, постачання давальницької сировини за договорами

на переробку, постачання товарів як дарунок або безоплатної допомоги (в цьому випадку може виписуватися тільки для цілей митної оцінки).

Крім свого основного призначення як документа, що вказує суму належну за товар платежу, I. може бути використаний як накладна, яка направляється з товаром. За вимогою органів доходів і зборів у багатьох країнах I. (рахунок-фактура) виписується на встановлених бланках, такі рахунки одночасно є й сертифікатом про походження товару або поєднуються з ним.

Коновалов Ю.О.

ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИКИ (LPI – Logistic Performance Index) – індекс Світового банку, який розглядає легкість здійснення поставок товарів та стан торгової логістики на національному та міжнародному рівні, вперше був опублікований в 2007 р.

Індекс LPI був розроблений і впроваджений Департаментом міжнародної торгівлі і транспорту Світового банку, спільно з Turku School of Economics (TSE – Фінляндія). Крім того, індекс був схвалений і підтримується Global Facilitation Partnership for Transportation and Trade (GFP), Міжнародною федерацією експедиторських асоціацій (International Federation of Freight Forwarders Associations – FIATA) та Global Express Association (GEA).

Показник вимірює ефективність роботи ланцюгів постачань в міжнародній торгівлі і оцінюється кожні 2 роки. Індекс оцінює наступні підіндикатори:

- 1) ефективність роботи митних органів,
- 2) якість інфраструктури,
- 3) простоту організації міжнародних поставок товарів;
- 4) компетенцію в логістиці;

ІНДЕКС ЛЕГКОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ (англ. Ease of Doing Business Index) – індекс, який визначається у ході дослідження можливої реалізації підприємницької діяльності, що узагальнюється Світовим банком на основі річних даних. Проект Doing Business дозволяє об'єктивно оцінити законодавство, пов'язане з регулюванням бізнесу, і його застосування в 183 країнах, а також в окремих містах на національному та регіональному рівнях. Країни ранжуються за сприянням ведення бізнесу з 1 до 183 місця. Висока позиція в індексі легкості ведення бізнесу означає, що регуляторний клімат сприяє веденню бізнесу.

Метою визначення індексу є дослідження впливу рівня регуляції бізнесу. Від початку проекту в листопаді 2001 р. було опубліковано понад 800 наукових досліджень, які використовують один чи декілька індикаторів запропонованих у індек-

5) можливість відстеження товару впродовж всього ланцюжка поставок;

6) дотримання термінів поставки товару.

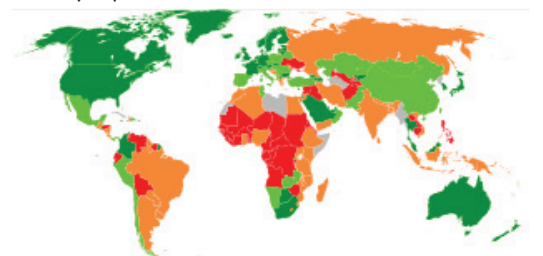
LPI для кожної країни розраховується на основі інформації, отриманої за допомогою анкет від більше ніж 1000 найбільших міжнародних логістичних компаній. Опитування проводиться в режимі онлайн (34 питання). Таким чином, LPI являє собою середнє зважене даних 6 підіндикаторів, що характеризують логістичну систему країни.

LPI визначає ефективність логістики в двох аспектах: міжнародному і внутрішньому. Міжнародний LPI забезпечує якісну оцінку країни шляхом опитування торгових партнерів – фахівців з логістики, що працюють за межами країни. Міжнародний LPI – це сумарний показник ефективності сектора логістики, узагальнений за шістьма основними компонентами ефективності в один агрегований показник: митниця, інфраструктура, міжнародні перевезення, компетенція в логістиці, виявлення і відстеження своєчасності доставки вантажів.

Внутрішній LPI надає як якісні, так і кількісні оцінки країн фахівцями з логістики, що працюють в середині країни. Цей індекс включає в себе детальну інформацію щодо логістичного середовища, основні процеси логістики, строки виконання робіт та їх вартість.

Несторишен І.В.

сі. Результати досліджень вказують на сильний взаємозв'язок між покращенням правил ведення бізнесу і зростанням економіки.

*Карта індексу легкості ведення бізнесу
Темно-зеленим - найвищі показники, зеленим - середні, помаранчевим - низькі, червоним - найнижчі, сірим - немає можливості визначити*

На відміну від схожих досліджень, І. формується лише на вивченні законів та правил, що стосуються ведення підприємницької діяльності. Натомість загальніші умови – такі як інфраструктура, інфляція та злочинність – не враховують.

Загальний індекс базується на десяти внутрішніх індикаторах:

1. Започаткування бізнесу – процедури, час, витрати та мінімальний капітал для заснування підприємства.
2. Робота з дозволами на будівництво – процедури, час та витрати на будівництво складу.
3. Підключення до системи електропостачання.
4. Реєстрація майна – процедури, час та витрати на реєстрацію комерційної нерухомості.

5. Отримання кредиту – міць юридичних прав, глибина кредитної інформації.

6. Захист прав інвесторів – відкритість фінансових показників, відповідальність керівництва та легкість судових позовів від інвесторів.

7. Сплата податків – кількість податків, час на підготовку податкових звітів, загальний податок як частка прибутку.

8. Міжнародна торгівля – кількість документів, витрати та час необхідний для експорту та імпорту.

9. Забезпечення контрактів – процедури, час та витрати на примушення сплати боргу.

10. Закриття підприємства – відсоток відшкодувань, час та додаткові витрати на закриття неплатоспроможної фірми.

Несторішен І.В.

ІНДЕКС СПРИЯННЯ ТОРГІВЛІ (ІНДЕКС ВІДКРИТОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ) (англ. The Global Enabling Trade Index – ETI) – показник, який визначається у ході глобального дослідження щодо рейтингу країн світу за показником їх сприяння міжнародній торгівлі за версією Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum).

Символіка Всесвітнього економічного форуму

І. публікується один раз на два роки. Індекс визначається за методикою Всесвітнього економічного форуму, заснованої на комбінації статистичних даних міжнародних і національних організацій, а також результатів глобального опитування бізнес-керівників – щорічного дослідження «Огляд думок менеджерів» (Executive Opinion Survey), яке проводиться Всесвітнім економічним форумом спільно з мережею партнерських організацій – провідних дослідницьких інститутів. Дослідження проводиться з 2008 р. в рамках «Програми сприяння міжнародній торгівлі» Всесвітнього економічного форуму та на даний момент представляє найбільш повний комплекс показників стану міжнародної торгівлі по різних країнах світу.

Індекс вимірює політику держав і ефективність роботи її установ у сфері ведення міжнародної торгівлі і розвитку економічного співробітництва. Дослідження показує, наскільки державні інститути, політика та інфраструктура сприяють вільному пересуванню товарів через кордони до місць призначення. Передбачається, що І. повинен використовуватися державами, які прагнуть ліквідувати перешкоди на шляху економічного розвитку і міжнародної інтеграції, в якості інструменту для аналізу проблемних моментів в їх економічній політиці і розробки заходів щодо поліпшення ситуації.

У дослідженні представлено аналіз чотирьох основних показників відкритості економік країн світу для міжнародної торгівлі: доступ до внутрішнього ринку; адміністративне управління на кордонах; діловий клімат; транспортна і комунікаційна інфраструктура.

На основі аналізу даних показників складається підсумковий рейтинг країн світу за І. Детальний опис методології формування Індексу і джерел даних для нього наводиться у щорічній доповіді Світового економічного форуму за результатами чергового порівняльного дослідження. Для кожної з економік, охоплених дослідженням, звіт містить опис національної економіки з підсумками загальної позиції в рейтингу і за найбільш визначними перевагами і недоліками, які були виявлені на підставі аналізу, що використовується для розрахунку Індексу. До звіту включається детальний статистичний розділ з таблицями рейтингів за різними індикаторами. У звіті міститься докладний огляд сильних і слабких сторін, що робить можливим визначення пріоритетних областей для формулювання політики в галузі розвитку міжнародної торгівлі та економічної інтеграції.

Несторішен І.В.

ІНДИВІДУАЛЬНІ КВОТИ (КОНТИНГЕНТИ) – квоти, що встановлюються по товару (товарах) з

визначенням конкретної країни, куди товар (товари) може експортуватися або звідки він (вони)

може імпортуватись; квота, що обмежує розмір поставки будь-якого товару з однієї країни в іншу; встановлюється або на основі глобальної квоти, яка розподіляється між країнами-постачальниками за часткою кожної з них в імпорті за минулий період часу (пропорційна), або на основі двосторонньої угоди (двостороння), або вибірково, тобто стосовно до якоїсь однієї країни або групи країн (вибіркова); в рамках глобальної квоти встановлюється квота кожної країни, що експортує або імпортує товар. Такі квоти

вводяться, зазвичай, на основі двосторонніх угод, що дають основні переваги в експорті або імпорті товару тим країнам, з якими є взаємні політичні, економічні та інші інтереси. Найчастіше індивідуальні квоти (контингенти) бувають сезонними, тобто вводяться на певний період часу, коли внутрішній ринок найбільше потребує державного захисту. Зазвичай це осінні місяці, коли відбувається реалізація сільськогосподарської продукції нового врожаю.

Шнирков О.І.

ІНДИКАТОРИ РИЗИКУ – один із інструментів системи управління ризиками в митній справі. В цілому, **І.р.** – критерії із заданими наперед параметрами, використання яких дає можливість здійснювати вибір об'єкта контролю, що становить ризик.

У процесі здійснення митної справи **І.р.** визначаються за допомогою конкретно виражених критеріїв вибіркової, таких як конкретний код товару, країна походження, країна відправлення вантажу, вартість, торговельний суб'єкт, тип транспортного засобу, мета перебування на митній території тощо.

До найбільш вагомих **І.р.**, що стосуються товарів, належать митно-тарифне регулювання (при цьому основна увага звертається на товари, які мають значні обсяги переміщення і забезпечують надходження найбільших сум митних платежів; товари, щодо яких застосовуються високі ставки ввізних та вивізних мит; товари групи "прикриття", щодо яких застосовуються низькі ставки мита і ставки, менші від тих, що застосовуються до товарів, класифікованих у тій самій товарній позиції та/або за своїми характеристиками і зовнішнім виглядом належать до них), походження товарів (товари, які декларуються походженням з країн, з якими Україною укладені угоди про вільну торгівлю; товари, щодо яких є інформація про відсутність виробництва або товари, виробництво яких є нехарактерним для певної країни), вартість товарів

(заявлена митна вартість товарів значно відрізняється від ціни ідентичних чи подібних товарів під час їх увезення на митну територію України чи значно завищена під час їх вивезення за межі митної території України).

Стосовно **І.р.**, які належать до діяльності суб'єктів ЗЕД, тут аналізуються особливості зовнішньоекономічної угоди (товари переміщуються за контрактами, відмінними від договорів купівлі-продажу, в яких не наведено суттєвих умов угоди; одна зі сторін зовнішньоекономічного договору зареєстрована в офшорній зоні; учасники зовнішньоекономічного договору (контракту) мають ознаки «фірм-одноденок»), враховуються дані про попередні порушення митних правил, інформація про протиправну діяльність цих суб'єктів, їх засновників, фактичних власників тощо, отримана від державних контролюючих органів та іноземних держав, а також від міжнародних організацій.

Перелік **І.р.** як документ об'єднує кілька альтернативних (тобто таких, що застосовуються не тільки при одночасному їх виконанні, а також окремо один від одного) **І.р.**, пов'язаних спільними областями ризику, заходами з мінімізації ризиків. Переліки **І.р.** розробляються структурними підрозділами та органами Міндоходів і підлягають погодженню із Експертною комісією із застосування системи аналізу та управління ризиками.

Несторишен І.В., Булана В.В.

ІНДОСАМЕНТ – передавальний напис на ордерному цінному папері, що посвідчує перехід прав за цінним папером до іншої особи. Як правило, **І.** проставляється на звороті документу або на додатковому аркуші – алонжі. Містить підпис особи, котра здійснює **І.** – індосанта, разом з супроводжувальним написом (або без нього).

В іменному **І.** зазначено назву особи, на користь якої він виконаний – індосата. Натомість, у бланковому **І.** не міститься вказівки про нового власника. Силу бланкового має також **І.** на пред'явника. Заставний **І.** використовується переважно при операціях кредитування банком підприємств під заставу векселів. Передоручувальний **І.** може включати ряд застережень, які мають на увазі просте доручення провести операції з цінним папером. Індосат у цих випадках може індосувати цінний папір на користь на-

ступної особи лише у порядку передоручення, тобто з аналогічним застереженням. Безоборотний **І.** здійснюється із застереженням «без обороту на мене» чим знімає відповідальність з векселедавця за несплаченим і опротестованим у платежі векселем.

Крім передавальної **І.** виконує також гарантійну та легімітаційну функції. Гарантійна функція полягає в тому, що після передачі векселя індосант сам стає перед індосатом у положенні вексельного боржника, який відповідає згідно з законом за акцепт і платіж за векселем. В міру збільшення кількості **І.** зростає і коло осіб, пов'язаних солідарно відповідальністю за векселем і цим самим підвищується його надійність. Таку функцію виконує **І.** дружній. Легімітаційна функція (засвідчення законності права) впливає з того, що законність прав вексельного кредитора базується на непе-

рервному ряді І., навіть у випадку, коли останній І. є бланковим.

І. повинен бути простим і нічим не зумовленим. Усілякі обмежувальні умови вважаються не-

ІНДОСАНТ – фізична або юридична особа, яка є власником ордерного цінного паперу і

ІНДУКТА (лат. *inducto* – ввожу) – зовнішнє мито від ввезення товарів або їх транзит через територію Запорізької Січі. Слід зауважити, що в історіографії немає єдиної думки щодо змісту і правової природи І. Загальна І. становила карбованець від куфи (міра об'єму) борошна чи продуктів, а від риби – три перші десятки на полковника, писаря та осавулу, що були при рибних заводах, та чотири інші десятки – на січову старшину тощо. 15 липня 1754 р. царським урядом митні збори у вигляді І., що збирались для

ІНІЦІЮЮЧІ ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ – речовини, дуже чутливі до удару, тертя, надколу, форсу вогню, іскри, будь-якої механічної дії. Вони використовуються у детонаторах, характеризуються великою енергією, але малим газовиділенням. Роль **І.в.р.** у вибуховому пристрої – «ініціювання» вибуху, так звана, ланцюгова реакція, коли менший заряд, детонуючи сам, підриває більший. Найпоширеніші **І.в.р.** – азид свинцю, гремучий меркурій, бертолетова сіль.

І.в.р. за своєю чутливістю поділяють на первинні (гримуча ртуть, азид свинцю, теремес) і вторинні (тетрил, гексоген, тен). Їх використовують в різноманітних засобах висаджування: капсулях-детонаторах, детонуючих шнурах та ін. Застосовується гримуча ртуть у патронних та трубочних капсулях – запалювачах у суміші з хлоратом калію та антимонієм. Гримучортутнетрилові капсулі-детонатори № 8 виготовляються тільки для промислових робіт. Азид свинцю $Pb(N_3)_2$ являє собою дрібнокристалічну речовину білого кольору. Азид свинцю виготовляють у вигляді дрібних гранул. Практично, азид свинцю негігроскопічний і не розчиняється у воді. Азид свинцю звичайно запресовують у алюмінієві оболонки. Хімічна стійкість азиду свинцю достатня для практичного застосування. Застосовується дана речовина у детонуючих шнурах у суміші з бризантними вибуховими речовинами. ТНРС (тетранітрорезорцинат або стифнат свинцю) $C_6H(NO_2)_3O_2Pb \cdot H_2O$ являє собою тверду дрібнокристалічну речовину темно-жовтого кольору. На практиці його застосо-

дійними (ненаписаними). Підпис на І. повинен бути виконаним власноруч, тоді як інші його частини можуть наноситись механічними засобами.

Долобанько В.В.

вчиняє індосамент.

Долобанько В.В.

потреб України (Запорізької Січі зокрема), скасовувались, що призвело до значних втрат військової казни. Цікаво, що в усіх сусідніх із Запорізькою Січчю державах шляхта звільнялася від сплати будь-яких митних зборів, але під час перетинання митного кордону Запорізької Січі шляхетство позбавлялося усіх пільг. Лише козаки мали право безмитного проїзду. З відкриттям митниці у Переволочній та Кременчуці й вони втратили ці пільги.

Ченцов В.В., Морозов О.В.

вують гранульованим. ТНРС малогігроскопічний, практично не розчиняється у воді і органічних розчинниках. Температура спалаху близько 275°C. На сонячному світлі темніє і розкладається. ТНРС легко електризується, що, у зв'язку з його високою чутливістю до електричних розрядів, робить особливо небезпечними операції щодо його пересипання та сортування. Основне застосування ТНРС знайшов у комбінованих азидних капсулях-детонаторах внаслідок малої чутливості азиду свинцю до променя вогню та наколу. Застосовується ТНРС також разом з тетразеном у неоржавляючих ударних складах для патронних капсулів-запалювачів. Особливістю ТНРС є здатність до електризації та висока чутливість до електричних розрядів. Його ініціююча здатність нижча, ніж у інших **І.в.р.** Застосовується він у комбінованих капсулях-детонаторах, запалювальних складах піропатронів та у капсулях-запалювачах. Тетразен $C_2H_8ON_{10}$ являє собою тверду дрібнокристалічну порошокподібну речовину жовтуватого кольору. Як самостійна **І.в.р.** тетразен не застосовується через слабку ініціюючу властивість. Основна сфера застосування – накольні та ударні склади, що запобігають іржавінню, куди тетразен входить як сенсibilізатор. Накольні склади застосовуються у комбінованих азидних капсулях-детонаторах. Тетразен застосовується як домішка до азиду свинцю, у капсулях-запалювачах – замість гримучої ртуті та в ударних складах капсулів-детонаторів – у суміші з ТНРС.

Бурдін В.М.

ІНКОТЕРМС (англ. *Incoterms, International commerce terms* – умови міжнародної торгівлі) – офіційні правила Міжнародної торгової палати для тлумачення торговельних термінів, які дозволяють визначити відповідні обов'язки сторін та зменшують ризик юридичних ускладнень. Міжнародна торгова палата, з метою уникнення суперечностей між торговими партнерами, у 1936 р. розробила і

вперше опублікувала збірник тлумачень найпоширеніших звичаїв, що дістав назву І.

І. регулює низку найбільш важливих, принципів, базових питань, пов'язаних з організацією доставки товару до місця призначення, а саме: 1. Розподіл між продавцем і покупцем транспортних витрат по доставці товару, тобто визначення, які витрати, до якого моменту несе продавець, і які,

починаючи з якого моменту – покупець. 2. Момент переходу від продавця до покупця ризиків ушкодження, втрати або випадкової загибелі вантажу. 3. Дату поставки товару, тобто визначення моменту фактичної передачі продавцем товару в розпорядження покупця або його представника. За межами I. залишилися правила про перехід права власності від продавця до покупця, а також наслідки невиконання сторонами зобов'язань за договором купівлі-продажу товарів, включаючи підстави звільнення сторін від відповідальності, що регламентується або нормами застосовного права, або Віденською конвенцією.

З моменту створення I. Міжнародною торговою палатою (МТП) у 1936 р. ці беззаперечні всесвітні стандарти договірної діяльності регулярно коригуються, щоб не відставати від розвитку міжнародної торгівлі. виправлення і доповнення були зроблені у 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 рр. і у 2010 р. I. 2000 враховує поширення зон, вільних від митних зборів, зростання використання електронного зв'язку в ділових угодах і зміни в практиці перевезень, що відбуваються останнім часом. I. 2000 пропонує більш простий і чіткий виклад визначень 13 термінів, з яких усі зазнали оновлення. I. 2010 – це остання редакція міжнародних стандартних правил з тлумачення найширше використовуваних торгових умов в галузі зовнішньої торгівлі, які регламентують передачу права власності на товар і всіх пов'язаних із цим ризиків. На основі I. визначається митна вартість товару.

I. 2010 – це перша редакція правил I., в яких посилання на продавців і покупців зроблені гендерно нейтрально. При цьому введено в дію два нових терміна. I. 2010 оновили опис базисів по-

ставки і зменшили їх загальну кількість з 13 до 11, а також запропонували більш просту і ясну презентацію усіх термінів. Правила I. 2010 включають: розширені рекомендації, створені для того, щоб допомогти користувачам раціонально вибрати конкретне правило для кожної угоди; нову класифікацію, яка покликана допомогти у виборі найбільш підходящих правил в залежності від виду транспорту; рекомендації з використання електронних процедур; удосконалення вимог щодо інформації про безпеку; рекомендації по використанню I. 2010 у внутрішній торгівлі. 1 січня 2011 р. правила I. 2010 вступили в силу. Сфера дії I. 2010 поширюється на права та обов'язки сторін по договору купівлі-продажу в частині поставок товарів (умови поставки товарів). Кожний термін I. 2010 являє собою аббревіатуру з трьох букв. Нове видання I. 2010 найбільш повно і точно відображає в собі торгову практику останнього десятиліття і містить ряд нововведень. Ліквідовано 4 умови поставок (DAF, DES, DEQ і DDU) і вводяться дві нові (DAP – Поставка в місці (Delivered at Place) та DAT – Поставка на терміналі (Delivered at Terminal)). Структура I. 2010 включає 2 групи термінів: терміни, що використовуються при перевезенні будь-яким видом чи видами транспорту (EXW, FCA, CPT, CIP, DAT, DAP, DDP) та терміни, що використовуються при морському та внутрішньому водному транспорту (FAS, FOB, CFR, CIF). Правила I. 2010 застосовуються як для міжнародних, так і для внутрішніх поставок. Для торгових організацій і об'єднань (наприклад ЄС), де кордони формально відсутні, нові правила і умови стали простішими для використання.

Потушинська О.П.

ІНСПЕКЦІЙНО-ОГЛЯДОВІ КОМПЛЕКСИ (ІДК) – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ ІНСПЕКЦІЇ.

ІНОЗЕМНІ ТОВАРИ – товари, що вироблені та перебувають у вільному обігу за межами митної території України, не є українськими та товари, що втратили статус українських внаслідок поміщення їх у інший митний режим.

У міжнародній практиці крім загальнозживаних синонімів «закордонні товари», товари, які виробляються та перебувають у вільному обігу за межами відповідної країни, економічного чи митного союзу, поняття I.т. включає також товари, що втратили статус походження з відповідної країни, економічного чи митного союзу, внаслідок поміщення їх у інші митні режими і набрання статусу іноземних.

Митний статус I.т. використовується органами доходів і зборів при прийнятті рішень щодо правильності застосування обраного митного режиму. Зокрема до товарів, які мають статус іноземних

може бути застосований митний режим імпорту, реімпорту, реекспорту, транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території, знищення або руйнування, відмови на користь держави. Статусу I.т. набувають українські товари, поміщені у митні режими експорту, реекспорту, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території (у разі вивезення товарів за межі даної території), переробки за межами митної території. I.т., поміщені у митні режими імпорту, реімпорту змінюють митний статус на українські товари, а при поміщені у митні режими реекспорту, транзиту, тимчасового ввезення, митного складу, вільної митної зони, безмитної торгівлі, переробки на митній території зберігають статус I.т.

Медвідь Ю.О.

ІНСТІНКТИ (від лат. *instinctus* – «спонукання», «потяг до дії») – сукупність рухових актів і складних форм реакції поведінки ланцюгового

характеру, які виникають на подразнення із зовнішнього та внутрішнього середовища організму тварини. I. – це природжена програма дій, у

яку закладений видовий досвід тварини. І. формуються на фоні високої збудливості нервових центрів, які забезпечують здійснення цих рефлекторних актів і реакцій поведінки. Висока збудливість нервових центрів підтримується гормонами зі складу обміну речовин. І. – це форма природжених пристосувальних реакцій ланцюгового характеру, де кінець одного безумовного рефлексу служить подразником наступного безумовного рефлексу. Складність І. полягає в тому, що між ланками ланцюга безумовних рефлексів можуть виникати умовні рефлекси, які мають високу стій-

кість до гальмування. Такі умовні рефлекси іноді заважають дресируванню і службовому використанню собак, якщо вони виявляються у вигляді небажаних зв'язків.

Вивчаючи ланцюговий характер І. можна вміло застосовувати в дресируванні нові способи вироблення стійких умовних рефлексів, потрібних у використанні собак під час пошуку та виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банківтів.

Виноград О.В.

«ІНСТРУКЦІЯ БРИГАДИРУ ГОСПОДИНУ ВЕЛЬЯМІНОВУ» ВІД 16 ТРАВНЯ 1722 Р. Після переходу гетьмана Івана Мазепи на бік шведського короля Карла XII, а згодом і завершення російсько-шведської війни, ставлення московського уряду до України стало більш жорстким і вимогливим. А за влучним висновком Михайла Грушевського Петро I задумав скористатися переходом Мазепи до шведів, щоб «зробити кінець Гетьманщині», а московські бояри «все вкорочували українські права і все більш мішались до українського устрою». Для подальшої централізації державної влади і посилення контролю за місцевими адміністративними установами, поліцією і військом, російський уряд протягом 1708-1710 рр. провів губернську реформу: вся Росія була поділена на 8 губерній. Лівобережна і Слобідська Україна, а також Запоріжжя, увійшли до Київської губернії. Таким чином, призначений імператором київський генерал-губернатор зосередив у своїх руках адміністративну, військову, судову і політичну владу на українських землях.

Прагнучи прискорити процес ліквідації самоврядування Гетьманської України, царський уряд у травні 1722 р. замість Малоросійського приказу, який, в основному, виконував інформаційні та дорадчі функції стосовно опрацювання урядової політики щодо Гетьманщини, створює спеціальну державну інституцію – Малоросійську колегію з шести офіцерів і прокурора. Колегія (її очолив бригадний генерал С.Вельямінов), мала постійно перебувати у Глухові, тобто поруч з гетьманським урядом – Генеральною військовою канцелярією (ГВК) і здійснювати жорсткий нагляд за всіма адміністративними, фінансовими та митним справами, що перебували у віданні ГВК та інших керівних і судових органів Гетьманської України. В «Інструкції» Вельямінову, підписаній особисто Петром I, малоросійська колегія одержала право на розгляд скарг на рішення всіх установ і судів Лівобережної України. Фактично вона мала здійснювати контр-

оль за діяльністю ГВК, полкових адміністрацій, міських магістратів і судів, на всій території України. Цією ж «Інструкцією» Вельямінову були підпорядковані фінансові, митні та податкові установи Гетьманщини. За всіма надходженнями, зборами і податками встановлювався постійний нагляд, щоб вони у повному обсязі «подлинно...поступали в казну Его Императорского Величества». З цією метою, згідно з «Інструкцією», в колегії впроваджувалися «приходные и расходные» книги, які по завершенні року мали подаватися російському сенату. Збирати податки і мито мали «их же люди» (тобто місцеві чиновники), а зібравши «...отдавать в Его Государеву казну темь людям, которых Царское Величество пришлеть». Особлива увага в «Інструкції» зверталась на необхідність «над теми сборщиками смотреть, чтобы делали правду». Від колегії вимагалось вжити заходів до подолання «взятниковъ и великих накладовъ», які мали місце в судових інстанціях, у тому числі в Генеральному суді, на дії якого «есть многие челобитники».

Таким чином судові, господарські та фінансові справи Гетьманської України переходили відтепер у відання царського генерала. Під контролем Вельямінова разом з Військовим скарбом, (а ним розпоряджався особисто гетьман ще з часів керівництва країною Б.Хмельницьким), опинилися й підпорядковані скарбові українські митниці. Отже, зі створенням наділеної широкими повноваженнями Малоросійської колегії (М.К.) московський уряд одержав можливості контролювати не лише різнопланові податки від нерухомості та господарсько-фінансової діяльності українців, але й досить солідні надходження, які формував Військовий скарб за рахунок митних платежів (евекти та індукти). Надходження з України до царської казни у зв'язку з діями М.К. зросли більш як у п'ять разів (у 1722 р. – 45.527 крб., у 1725 р. – понад 244 тис. крб.). У 1727 р. М.К. була ліквідована, скасовані деякі найбільш обтяжливі податки.

Гальський К.Є.

ІНСТРУМЕНТИ МУЗИЧНІ – інструменти, що відтворюють музичні звуки або ритмічні шуми. Застосовуються для сольного і групового виконання музики. Музичні інструменти діляться на групи, залежно від джерела звуку, і на підгрупи – від за-

собу його добування. У зв'язку з цим розрізняють струнні: струнно-щипкові (гусла, кобза, бандура, торбан), струнно-клавішні (ліра), струнно-смичкові (гудок, скрипка, басоля, козобас); язичково-щипкові: (дримба); духові інструменти: свисткові

Колісна ліра (реля)

ІНТЕГРОВАНІЙ ТАРИФ – митний тариф, який крім ставок митних зборів містить стосовно кожного товару інформацію про всі нормативні акти, регулюючих режим переміщення даного товару через митний кордон. Прикладом інтегрованого тарифу є ТАРІС ЄС (ІТЕС) – перелік ставок мита, що застосовуються до товарів, що переміщуються через митний кордон ЄС, систематизований відповідно до товарної номенклатури ЗЕД. Регламентом № 2658/87 від 23 липня 1987 р. був прийнятий ІТЕС (ТАРИС), який діє з 1 січня 1988 р. Тариф ґрунтується на комбінованій номенклатурі ЄЕС та складається приблизно з 13 500 товарних позицій, які складають базову номенклатуру товарів для спільного митного тарифу. ІТЕС складено таким чином, щоб для кожної товарної позиції відображати всі заходи, що застосовуються в ЄС відносно імпорту, а іноді, й експорту. Тобто, окрім власне імпорتنних (і експортних) митних зборів, ІТЕС містить всі діючі преференційні заходи, а також нетарифні заходи ЄС. ІТЕС є вельми зручним інструментом практичної реалізації Загального митного тарифу (ЗМТ) і загальної торгової політики ЄС. При цьому, на відміну від регламентів Ради ЄС в сфері ЗМТ, ІТЕС не має прямої дії – його використання обов'язкове тільки для митних органів держав-членів і для статистичних цілей. Крім Комбінованої номенклатури і ставок ЗМТ, ІТЕС включає: тарифні вилучення (звільнення від імпорتنних мит

(кугільки, свиріль, сопілка), язичкові (волинка), амбушурні (ріг, трембіта, труба); шумові та ударні інструменти (брязкальця, калатальця, ложки, рубель з качалкою, бубон, бугай, тулумбаси, литаври).

«Унікальні та рідкісні музичні інструменти» зазначено у ЗУ №1068 – XIV «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» як культурні цінності. Відповідно до чинного законодавства встановлено, що музичні інструменти, виготовлені до 1950 р., охороняються законом і під час переміщення через митний кордон мають супроводжуватися дозвільними документами, виданими Міністерством культури України.

Калашникова О.Л.

для окремих товарів), тарифні преференції (автономні і конвенційні), тарифні квоти (кількісні або вартісні межі для пільгового або безмитного ввезення товарів в межах тарифних винятків і тарифних преференцій), антидемпінгові і компенсаційні мита, митні збори в державах-членах, заборони на імпорт та експорт, кількісні обмеження імпорту та експорту (квоти, ліцензії, сертифікати), заходи безпеки імпорту та експорту, випадки повернення митних платежів при експорті, інші заходи торгової і сільськогосподарської політики. Товарні коди ІТЕС, на відміну від кодів Комбінованої номенклатури, 11-значні. Перші вісім цифр відповідають кодам Комбінованої номенклатури. Дев'ята цифра застосовується для статистичних цілей держав-членів. Десята і одинадцята цифри відображають так звані підгрупи ІТЕС. Іноді для деяких товарних позицій застосовується додатковий 4-значний код, який відображає застосування до даних товарів спеціальних заходів ЄС (антидемпінгові мита, компенсаційні мита тощо). За допомогою ІТЕС імпортери можуть вивчити всі можливі фінансові та адміністративні наслідки, пов'язані з імпортом того чи іншого товару на митну територію ЄС. ІТЕС публікується щорічно в офіційних виданнях ЄС. Поточні зміни в тарифі доступні державам-членам і приватним особам в електронному вигляді, зокрема в мережі Інтернет.

Прус Л.Р.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ (англ. Intellectual property) – право на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений МКУ, який підлягає захисту органами доходів і зборів при переміщенні через митний кордон України. Поняття **І.в.** виникло в процесі тривалої практики юридичного закріплення за певними особами їхніх прав на результати інтелектуальної

діяльності у промисловій, науковій, художній, виробничій та інших сферах.

Вперше термін **І.в.** вжив суддя Округного суду штату Массачусетс Чарльз Вудбарі у 1845 р. Не слід ототожнювати поняття **І.в.** з правом інтелектуальної власності., під яким розуміють систему правових норм, яка регулює відносини у суспільстві, у зв'язку із створенням і використанням об'єктів **І. в.**

Білак Н.І.

ІНТЕРПОЛ (англ. International Criminal Police Organization – INTERPOL) – організація, що займається пошуком певного об'єкта, людини, єдина міжнародна організація, яка бере безпосередню участь у боротьбі зі злочинністю. Заснована як

International Criminal Police Commission в 1923 р. рішенням Міжнародного поліцейського конгресу, що проводився у м. Відні, Австрія, а з 1956 р. використовується теперішня назва. До складу входять 190 країн світу, які фінансують організацію шляхом

щорічних внесків. Штаб-квартира знаходиться в Ліоні, Франція. Вона також є регіональним центром для Європи, Середземномор'я, Північної Америки та Близького Сходу. Інші центри І. розквартировані у Найробі (для Східної Африки), Абіджані (для Західної Африки), Буенос-Айресі (для Південної Америки), у Токіо (для Азії) та Пуерто-Рико (для країн Карибського басейну та Центральної Америки). З 1982 р. І. отримав в ООН статус Міжнародної міжурядової організації.

Основні цілі організації полягають у: забезпеченні та розвитку широкого взаємного співробітництва всіх органів (установ) кримінальної поліції у рамках існуючого законодавства країн-учасниць та в дусі Загальної декларації прав людини; створенні та розвитку установ, які можуть успішно сприяти запобіганню та боротьбі з загальною кримінальною злочинністю. Відповідно до Статуту, І. не займається діяльністю політичного, військового, релігійного і расового характеру і не втручається в неї.

Основна діяльність І. полягає в прийнятті, обробці, збереженні і розповсюдженні інформації про злочини і злочинців. У його системі здійснюються такі основні види міжнародного розшуку: розшук злочинців для їх арешту та видачі; розшук злочинців та підозрюваних для спостереження за їхньою поведінкою; розшук осіб, що безвісти зникли; розшук викрадених цінностей. Кожному виду розшуку відповідає свій колір циркуляра, що розсилається національними центральними бюро у випадку звичайного розшуку. Для розшуку злочинців для їх арешту і видачі передбачено можливість термінового розшуку.

На даний час пріоритетними напрямками співробітництва країн-членів І. з організацією і між собою є: незаконний обіг наркотиків, відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом; міжнародний тероризм; фальшивомонетництво; крадіжка витворів мистецтва та ін.

Найвищим органом І. є Генеральна асамблея (представники всіх країн-членів з чиновників

кримінальної поліції високого рангу, службовців, функції яких в національному масштабі пов'язані з діяльністю І., а також спеціалістів з питань, що включені до порядку денного чергової сесії Генасамблеї). Сесії Генасамблеї проводяться щорічно, восени, на різних континентах та в різних країнах. Кожна делегація при голосуванні має один голос. Генасамблея визначає основні напрями співробітництва поліції різних країн у рамках І.; готує і проводить заходи, що полегшують таке співробітництво; приймає нових членів; розглядає та затверджує план роботи та бюджет на майбутній рік, обирає керівників організації та вирішує фінансові питання. Також тут утворюються постійні та тимчасові комісії із спеціального вивчення окремих питань боротьби із злочинністю неповнолітніх, розповсюдженням наркотиків та інші резолюції Генасамблеї із внутрішньоорганізаційних та процедурних питань є обов'язковими для виконання, а резолюції на адресу поліцейських органів та урядів – рекомендаційними.

У період між її сесіями вищим адміністративним органом є Виконавчий комітет на чолі з президентом. Постійно діючим робочим органом є Генеральний секретаріат, на чолі якого стоїть Генеральний секретар. Виконавчий комітет слідкує за здійснення рекомендацій Генасамблеї, контролює діяльність Генерального секретаря та готує порядок денний чергової сесії. Виконавчий комітет складається із Президента (строком на 4 роки), трьох Віце-президентів (строком на 3 роки), які повинні представляти різні країни та континенти (Азію, Америку, Африку, Австралію та Європу) та дев'яти делегатів, які обираються Генасамблеєю. Президент Виконавчого комітету І. фактично є головою усієї організації та керує її діяльністю у період між сесіями Генасамблеї. Усе керівництво здійснюється як через Виконавчий комітет, так і безпосередньо шляхом прийняття одноосібних рішень з поточних справ. Засідання Виконавчого комітету проводиться не рідше одного разу на рік. Всі рішення приймаються більшістю голосів. Однак Президент користується своїм правом голосу тільки у тому випадку, якщо голоси останніх членів розподілились порівну. При виконання своїх функцій усі члени Виконавчого комітету діють як представники І., а не як представники своїх країн. Генеральний секретаріат є постійно діючою службою усієї організації, включає до себе Генерального секретаря, спеціалістів та адміністративний персонал. Він виконує рішення Генасамблеї та Виконавчого комітету, діє як міжнародний центр по боротьбі із загальною злочинністю, а також як спеціалізований та інформаційний центр, забезпечує ефективне адміністративне керівництво І., підтримує зв'язки з Національними центральними бюро (НЦБ) та міжнародними організаціями, готує необхідні публікації, виконує обов'язки робочого секретаріату на сесіях Генасамблеї та засіданнях

Виконавчого комітету, підтримує зв'язок із Президентом тощо. Очолює секретаріат Генеральний секретар, який призначається Генасамблеєю строком на 5 років із числа осіб, не старших за 65 років. Це головна фігура І. у справі організації боротьби із злочинністю. Своїм рішенням він підбирає персонал Генерального секретаріату та керує усіма його службами. З 1987 р. у складі Генерального секретаріату діє Європейський секретаріат для вирішення суто регіональних проблем боротьби з незаконною торгівлею наркотиками на континенті та іншими злочинами та удосконалення поліцейського співробітництва держав у Європі.

Особливе положення в системі органів управління І. займають НЦБ, які діють одночасно у двох системах: окремої держави та даної організації з відповідним подвійним підпорядкуванням. НЦБ створюються у структурі поліцейської служби кожної держави-члена І.. Вони є центрами міжнародного співробітництва держав по боротьбі із злочинністю, опорними пунктами І. на місцях. Подібних органів немає в жодній міжнародній організації. Будучи опорними пунктами міжнародного поліцейського співробітництва НЦБ у своїх країнах підтримують ділові зв'язки із судом, прокуратурою, прикордонною та митною службами, а на міжнародному рівні – з ЦНБ інших країн та Генеральним секретаріатом.

Закривають систему органів управління радники, які виконують виключно консультативні

функції. Радникам доручається наукова розробка окремих питань. До переліку таких питань входять проблеми боротьби з незаконним розповсюдженням наркотичних та психотропних засобів, злочинність неповнолітніх, ідентифікація та розшук вогнепальної зброї, застосування електронно-обчислювальної техніки у поліцейській роботі, передача зображень відбитків пальців за допомогою засобів зв'язку тощо. Генеральний секретар має право запрошувати спеціалістів із числа вчених та практиків, які добре зарекомендували себе у певній області знань, роботи або ремесла. У разі згоди такої особи провести конкретне наукове дослідження спеціаліст рішенням Генеральної Асамблеї призначається на посаду консультанта строком на три роки.

Прийняття України до І. відбулося 4 листопада 1992 р. на 61-й сесії Генеральної асамблеї Інтерполу (м. Дакар, Сенегал). Вже 25 березня 1993 р., відповідно до зобов'язань, передбачених членством держави в Організації, рішенням Уряду України було створене Національне центральне бюро І.. В цей день також було затверджене «Положення про Національне центральне бюро І.» Згідно з законодавством України, діяльність Укрбюро І. полягає в організації міжнародного співробітництва правоохоронних органів України в рамках Міжнародної організації кримінальної поліції – І..

Барановський О.І.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ.

Інформаційна технологія – комплекс методів і процедур, за допомогою яких реалізуються функції збирання, передавання, оброблення, зберігання та доведення до користувача інформації в організаційно-управлінських системах з використанням обраного комплексу технічних засобів. Відповідно до МКУ, проведення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, і засобів їх забезпечення. Роль І.т.м.с. відображена в Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція, 1999 р.), яка: передбачає максимальне практичне використання інформаційних технологій; розглядає інформаційні технології як один з принципів митного оформлення, реалізація якого сприятиме спрощенню та гармонізації митних процедур; установлює стандартне правило використання інформаційних технологій і засобів електронних комунікацій для удосконалення митного контролю.

Митна інформація характеризується значним обсягом, багаторазовим використанням, оновленням і перетворенням, великою кількістю логічних операцій і математичних розрахунків для отримання багатьох видів інформації. Одержувач митної інформації оцінює та аналізує її відповідно

до тих завдань, які вона виконує в межах інформаційної системи. Основним завданням інформаційних митних технологій є управління інформацією всередині митної системи в інтересах підвищення ефективності митного оформлення та контролю, створення максимально сприятливих умов для учасників ЗЕД при максимальному виявленні порушень митних правил. Основним напрямом розвитку сучасних вітчизняних і зарубіжних інформаційних митних систем є впровадження технологій електронного декларування, інтегрованих з системами управління ризиком.

Застосування сучасних інструментів митного контролю вимагає широкомасштабної відкритої інтеграції інформаційних систем митниці з інформаційними системами інших міністерств і відомств, з силовими структурами інших країн. Так, на початку 80-х рр. ХХ ст. в митних службах найбільш розвинених країнах світу були змушені прискореними темпами здійснювати перехід від індивідуальних обчислювальних засобів і локальних мереж до створення корпоративних інформаційних систем управління. Наприклад, однією з перших автоматизованих систем у США (1984 р.) є автоматизована комерційна система митниці ACS (Automated Commercial System). ACS – велика і складна система з більш ніж 380 млн. записів в інформаційній базі, яка обслуговує приблизно 1200 торгових користувачів, 4 інші країни (крім США), 40 інших агентств як в інтерактивному, так і в пакетному

режимі. Підкомпоненти ACS інтегруються на рівні єдиних баз даних. Файли системи щомісяця зростають на більш ніж 500 тис. записів, і 3 млн. вже існуючих записів вимагають щоденної модифікації. У Франції наприкінці 80-х рр. була розроблена і використана в митній службі інформаційна система SOFIX. Ця система реалізує наступні функціональні принципи митниці: ведення маніфестів (загального документа на товар, що переміщується одним транспортним засобом); декларування товарів на імпорт і експорт; формування інформації, необхідної для складання декларації; управління митними складами; автоматичний підрахунок зборів і мит; ведення товарної номенклатури; ведення тарифного регулювання для кожної позиції товарної номенклатури; ведення та актуалізація таблиць нормативно-довідкової інформації. На даний час митниці США і Канади отримують і обробляють електронним способом відповідно 95 і 85% декларацій, а в Австралії та на Філіппінах 98 % операцій митного оформлення та контролю здійснюється в безпаперовій формі.

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНА СИСТЕМА ВІДЕОКОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – сукупність організаційних, технічних та програмних засобів, що забезпечували обробку інформації за заданими алгоритмами (уведення, аналіз, запис, зчитування, зберігання, знищення, прийом/передача) щодо здійснення процедур митного контролю і митного оформлення в пунктах пропуску через державний кордон України, а також в інших місцях (територіях), визначених ДМСУ.

ІТС ДМСУ складалась з ІТС митних органів, моніторингового центру ДМСУ та була складовою частиною Єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів України. ІТС повинна була охоплювати місця, де здійснювався митний контр-

ІНФОРМУВАННЯ З ПИТАНЬ МИТНОЇ СПРАВИ – надання інформації про митні правила зацікавленим особам у встановленому законом порядку. Система інформування з питань митної справи включає:

1. WEB-сайт Міндоходів. Ключовим моментом діяльності сайту є доступ до нормативної бази, яку поступово планується перетворити у централізовану електронну базу відомчих документів. Висвітлені на сайті новини, контактна інформація, документи для роботи, електронні звернення громадян, інформація про цільові програми та демонстрація результатів роботи покликані забезпечити доступність до інформації про діяльність всієї організації Міндоходів.

Одним із найбільш інформативних сервісів WEB-сайту є «База знань» Міндоходів – автоматизована база уніфікованих відповідей на запитання суб'єктів господарювання та громадян. За допомогою «Бази знань», платники податків і зборів

в Україні в системі органів доходів і зборів функціонує Єдина автоматизована інформаційна система (ЄАІС), яка являє собою сукупність кількох взаємопов'язаних систем, зокрема, автоматизованої інформаційної системи «Центр», автоматизованої системи митного оформлення вантажів (АСМО) «Інспектор-2006», інформаційно-телекомунікаційної системи «Електронна пошта» та інших систем, підсистем, комплексів задач, програмно-інформаційних комплексів, які проєктуються, розробляються та впроваджуються у процесі модернізації та розвитку ЄАІС.

Сучасний етап розвитку органів доходів і зборів України характеризується необхідністю впровадження електронного декларування – процедури, яка сприяє прискоренню митного оформлення товарів і транспортних засобів, а також здійсненню передбачених МКУ митних процедур. Саме завдяки такій формі декларування стають можливими такі особливості як оптимізація здійснення митного контролю та оформлення товарів.

Несторишен І.В.

оль та митне оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які перетинали митний кордон України, та прилеглу до них територію. ІТС повинна була виконувати такі функції: контроль за переміщенням товарів та транспортних засобів комерційного призначення (ТЗ) в межах контрольованих територій в режимі «реального часу». Контроль здійснювався шляхом зчитування номерних знаків ТЗ та причепів при в'їзді/виїзді до/з контрольованої території та фіксації переміщення товарів та ТЗ контрольованою територією за допомогою ідентифікаторів, які присвоювалися ТЗ при в'їзді на вказану територію; виведення результатів відеоконтролю до моніторингового центру ДМСУ.

Прус Л.Р.

можуть отримати відповіді з питань митного законодавства.

2. Офіційне друковане видання Міндоходів – журнал «Вісник Міністерства доходів і зборів України». Вісник єдиний офіційний інформаційно-аналітичний журнал Міндоходів, який призначений для інформування юридичних і фізичних осіб – платників податків.

Крім того, стислі довідки щодо основних положень законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі щодо пільг, які надаються при переміщенні товарів через митний кордон України, розміщується для загального ознайомлення в місцях розташування органів доходів і зборів. Довідки друкуються українською мовою, відповідними мовами відповідних суміжних країн, а також іншими іноземними мовами, які є мовами міжнародного спілкування.

Попель С.А.

ІСЛАНДСЬКА КРОНА (ісл. Íslensk króna) – грошова одиниця Ісландії. Міжнародне позначення **І.к.** – ISK. На підставі закону від 18 вересня 1885 р. був створений Національний банк Ісландії та випущені перші банкноти в кронах. Перший випуск банкнот складався з трьох номіналів – 5, 10 і 50 крон Національного казначейства зразка 1886 р. У 1904 р. і почав випуск банкнот приватний Банк

Купюра номіналом в 5000 ISK, аверс.

Ісландії, а в 1907 р. – державний Національний банк Ісландії. У 1927 р. Національний банк Ісландії отримав виняткове право випуску банкнот. Емісія обмежувалася за законом сумою 750 тис. крон. Понад цю суми емісію в невеликих розмірах здійснював з 1904 р. по 1927 р. приватний Ісландський банк. З 1 грудня 1918 р. Ісландія отримала часткову державну самостійність: у сфері зовнішніх зносин Ісландію до 1944 р. представляла Данія. Спочатку کرونا складалася з 100 ейрі (eyrir, мн. ч. augar), але з 1 січня 1995 р. ейрі не застосовується в готівковому обігу. З 1 січня 1999 р., відповідно до Закону від 27 квітня 1998 р. № 36, при розрахунках суми повинні округлятися до 50 ейрі. У вересні 2002 р. прийнятий закон про скасування поділу крони на розмінні

одиниці з 1 жовтня 2003 р.. В даний час розмінної грошової одиниці в Ісландії офіційно не існує.

Перша офіційна котировка **І.к.** в Рейк'явіку відноситься до середини червня 1922 р. Карбування монет в кронах розпочато в 1925 р. Спочатку на всіх монетах містився вензель короля Крістіана X. У 1944 р. Ісландія проголошена республікою, у 1946 розпочато карбування монет без королівської символіки.

1 січня 1981 р. проведена деномінація **І.к.** 100:1 і випущені монети нового зразка.

У 1947 р. випущені банкноти нового зразка, які в період з 31 грудня 1947 р. по 9 січня 1948 р. були обмінені банкноти попередніх випусків 1:1.

У 1961 р. створений Центральний банк Ісландії. У 1963 р. банк почав випуск банкнот, які поступово замінювали в обігу банкноти Національного банку. 1 січня 1981 р. проведена деномінація **І.к.** 100:1, обмін проводився до 30 червня того ж року. Випущені банкноти зразка 1981 р. в 10, 50, 100 і 500 крон. У 1984 р. випущена купюра в 1000 крон, в 1986 р. – 5000 крон, у 1995 р. – 2000 крон. Офіційно в обігу знаходяться купюри номіналом 500, 1000, 2000, 5000, а також монети номіналом 1, 5, 10, 50 і 100 крон. Банкноти номіналом в 10, 50 і 100 крон в даний час не випускаються.

Переважні кольори, в яких оформлені **І.к.**: червоно-коричневий і бежевий. Економічна криза 2008 р. призвела до різкого падіння курсу **І.к.** по відношенню до долара США. Уряд Ісландії, вирішуючи економічні проблеми, веде переговори з Європейським союзом про вступ і введення євро, як валюти.

Неліпович О.В.

ІСТОРИЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (I ЕТАП – ПЕРІОД ДО КИЇВСЬКОЇ РУСІ (V СТ. ДО Н. Е. – VIII СТ. Н. Е.)). – становлення митної системи в Україні починалося у IV-V ст. до н. е., коли у містах Причорномор'я почалося стягнення податків за просування через чужу територію. З появою

скіфської держави на початку VII ст. до н.е. митно-тарифні відносини отримали новий імпульс розвитку в зв'язку з встановленням торговельних відносин скіфів з Ольвією, Херсонесом та іншими містами.

Рудніченко Є.М.

ІСТОРИЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (II ЕТАП – ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА МОНГОЛО-ТАТАРСЬКОГО ПАНУВАННЯ (XI – XVII ст.)) – значний етап розвитку митної справи належить до періоду Київської держави, коли зовнішня торгівля й митна справа розвивалися разом із державотворенням і зміцненням економічного потенціалу. Вважається, що систему мит привнесено на Русь грецькими священиками, яких запросив князь Володимир у 988–989 рр. Перше згадування про мито належить до 907 р.. Першими у Київській Русі є митні договори князя Олега із Візантійським імператором у 907 та 911 рр., де оговорено питання мита й митних стосунків між двома країнами. Уже на той час у київських слов'ян як норма звичаєвого права існувало правило збирати мито, мит, тобто податок за провезення товарів не лише іноземних, але й з одного міста до іншого. Таким чином, Київська Русь

уже тоді проводила власну митну політику, мала встановлені розміри митних податків (прообраз тарифів) на товари, що привозилися з різних країн, а її торгові люди (купці) сплачували митні податки в інших країнах товаром чи золотом. Тому на час написання найстарішого відомого збірника норм давньоруського права «Руська правда» Ярослава Мудрого (1016 р.) терміни «митник», «мит», «митниця» були добре відомі і слов'янам, і іншим народам, що підтримували торговельні відносини з Київською державою. Цей документ можна вважати основою вітчизняних податкових правовідносин.

Мита існували у формі торгових, перевізних та судових зборів. Торгове мито складалося зі збору за підготовки торгової дії, їх ще називали заставами. До збору за підготовки торгової дії входили: «замит» – замитний платіж, що замінював мито в тому місті, де купець зупинявся для продажу (за-

мит стягувався при в'їзді купця в місто, де він розраховував продавати товар, і фактично поєднував проїзне і торгове мито); «явка» – дрібний збір, який стягувався, коли купець заявляв у митниці про привезений ним товар; «гостинне» – збір при наймі купцем лавки для продажу товарів; «амбарне» (полавочне) – збори, які ідентичні за характером «гостиному»; «свальне» – дрібний збір, який стягувався при складуванні товарів; «весьче» (пудове) – збір при зважуванні товарів; «помірне» – збір при вимірі сипучих товарів; «пятно» – збір при клеймуванні коней, що продавалися (без «пятна» – спеціальної смоляної печатки на носі коня, він до продажу не допускався); «пісчеє» – дрібний збір при записі в книгу коней, що пройшли клеймування.

Збір за право купівлі-продажу у формі тамги і осьмничого полягав у тому, що тамгу і осьмниче повинні були сплачувати як покупець, так і продавець. Тамга становила відповідний відсоток вартості товару чи заявленого покупцем капіталу, на який він хотів придбати товар. Заява і того і іншого робилася в митниці. Збори (мити) також стягувалися за право мати склади (за збереження товару), яке ще називалося «гостинне», за право відкривати ринки – «торгове». Бралася спеціальна плата з мір і вагівниць («вісне» і «помірне») за вимір і важення краму, що в ті роки було досить складною справою. У історичних джерелах згадується про розвиток мита з зовнішньої торгівлі. Крім того, існувало сторожове, медове, гостинне мито та мито з соляних промислів. Наприклад, продаючи коня, митник клав на нього «п'ятно» (тавро), за що знову-таки стягувалося мито, що називалося «п'ятенка».

Проїзне мито містило своєрідну систему зборів, до яких належали: «мит» – збір за право провозу товару (збір був орієнтований на кількість транспортних засобів (човнів, возів), незалежно від цінності товару і вантажу; існували два типи цього збору, які мали свої відмінності: мит сухий (сухопутний збір з возів і візків) і мит водяний – платіж з човнів і стругів); «поголовщина» – збір з осіб, що перевозили товар, переважно поголовний з усієї кількості людей, що перебували на возах і човнах; «задні калачі» – дрібний збір з торгових людей, що поверталися з ринку після продажу товару і отримання вигоди; «мостовщина» – збір за право перевезення через мости; «перевіз» – збір за право перевезення через річку товарів на пороміях і човнах; збір за перевезення через гірські застави. Окрім того, існували такі види мита як «побережне» – збір з тих, що пристали до берегів суден, човнів, поромів; «костки» – збір за проїзд великими дорогами, що охоронялися, але не за сам вантаж, а за безпеку торгових людей.

Відомо, що за часів Ярослава Мудрого (1019-1054 рр.) основним центром збирання митних податків у Києві стали шойно побудовані Золоті

ворота (як головні в'їзні ворота до «гори» – міста Ярослава). З XIII ст. на Русі виникла назва «митник». Ними називали тих, хто був головним збирачем торгових податків. Митне законодавство і перші елементи системи митних органів у Київській Русі склалися під впливом міжнародного права.

Важливим регулятором торговельних зв'язків Київської Русі із Заходом став перший фіксований торговельний акт – Рафенштетенський митний статут 906 р. (він нагадував значно старіший статут 880 р.). У 1288 р. був виданий Острогомський митний статут, у якому йшлося про купців із різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Отже, руські митники керувалися у своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами. Період Київської Русі золотими літерами вписаний в історію України. Це період зростання економіки, розвитку міжнародних відносин та становлення митної системи. За часів Київської Русі закладено ті підвалини митного регулювання, які ще тривалий час були актуальними та відповідали вимогам суспільства. Ця система дозволяла не лише ефективно поповнювати скарбницю, а й стимулювала торговців працювати. Після занепаду Київської Русі її митну систему використали правонаступники (Галицько-Волинське князівство).

Свій відбиток на митну справу залишила і монголо-татарська навала. Право на збирання податків ханська адміністрація надавала одноразово із спеціальним знаком – тамгою, клеймом. Це тюркське слово надовго ввійшло в нашу термінологію. Термін «тамжіння» – накладання тамги як свідчення факту зібрання податку – надовго витіснило поняття «збирання мита». Замість «митника» з'явився «таможник», «таможенник». Митні пільги, які надавалися монголо-татарськими ханами окремим особам, общинам, монастирям тощо, визначалися в спеціальних грамотах – «таможених грамотах». Отже, інститут митних пільг існував і раніше.

Різні системи митних зборів існували на українських землях, які перебували під Литвою, Польщею, Австро-Угорщиною. Відомо, що на той час митниками стягувалося прикордонне мито, яке називалося «цло». Можливо, термін походив від німецького слова «Zoll» – митниця. Місця, де стягувалося цло, називалися цольними коморами. За україно-литовського і польського періоду власної державності Україна не мала. На її території, відповідно, за порядкуванням діяло законодавство Литви чи Польщі. Митне законодавство Литви характеризувалося наявністю великої кількості митних ставок, що часто змінювались, та жорсткими санкціями стосовно до тих, хто намагався обійти митні застави, серед яких виділялись за значимістю Київ, Чернігів, Чорнобилі. Так, якщо в Чернігові ставки мита в даний період становили 2 гроші з одного в'юка товару та 3 гроші з возу, то в Києві мито

було значно вищим – 30 грошів з возу. Розвитку торгових відносин перешкоджали численні внутрішні мита: «замит» (привіз товару для продажу або грошей для закупки товару); «явка» (повідомлення про наміри реалізувати товар); «гостинне» (при оренді приміщень); «вагове» (при визначенні ваги товару).

У 1499 р. в Києві поряд з воєводою та каштеляном було введено посаду осьминника – митника, податківця і правника, який мав великі повноваження. Прикордонне мито держава стягувала безпосередньо через своїх представників (зокрема, митників) або віддаючи митні комори в оренду великим підприємцям. Зазвичай орендарами були торговці єврейського походження. А вже вони, в

свою чергу, самі призначали митників та урядників, які фактично і здійснювали митну справу.

Багатшарова та несправедлива система митних зборів сприяла тому, що вони надходили не до державної казни, а до кишень місцевих правителів. При цьому вони керувалися рішеннями Люблінського сейму 1569 р. та Литовськими статутами 1566 р. і 1588 р., згідно з якими шляхта отримала привілеї в ЗЕД – була ліквідована державна монополія на експорт окремих товарів. У XVI ст. великого розмаху набула контрабанда, що спричинило появу відповідних актів, які передбачали накладення штрафу. Утім подолати це явище не вдалося.

Рудніченко Є.М.

ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (III ЕТАП – ПЕРІОД ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА (ГЕТЬМАНЩИНИ) (XVI СТ. – ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII СТ.))

– більш функціональна митна система почала діяти за часів Запорізької Січі XVI-XVIII століть. Значну вагу у доходах бюджету козацької держави становили різні види мита. Вони поділялися на «індуки» (увізніе) і «евеки» (вивізніе). Їх стягували безпосередньо через військового ексектора чи через відкупників-орендарів. У період правління Богдана Хмельницького митні відносини реформувалися у державну структуру.

Б. Хмельницький намагався проводити багатовекторну політику міжнародного визнання України як держави. У липні 1648 р. він підписав договір з Цісарем Турецьким про митні пільги від-

носно торгівлі на Чорному морі і право безмитно торгувати у турецьких володіннях. З 1648 р. по 1654 р. Б. Хмельницький направив у Москву 10 уповноважених посольств, Москва до України – не менш 15. Одним з результатів цих регулярних дипломатичних зв'язків було і врегулювання митних питань між Росією та Україною. В Універсалі Б. Хмельницького 1654 р. встановлено такси митних оплат, так званої «індикти», з привізного краму. За свідченням письмових документів (1654 р.), на той час митні збори на кордонах щороку приносили у державну скарбницю близько 100000 червоних золотих. Заслугує на увагу не лише розмір мита, що збиралось, але й сам факт, що Україна у ті часи проводила митну політику, з якою змушені були рахуватися інші держави.

Митна політика Козацької держави ґрунтувалася на попередніх митних постановах, однак, не повністю скопійованих. Періодично вводилися зміни відповідно до вимог української торгівлі. Важливим було те, що мито платили лише чужоземні купці, за часів польської влади індукту та евеку сплачувати зобов'язанні були також місцеві купці.

5 квітня 1710 р. у м. Бендери була підписана Конституція Пилипа Орлика, яка мала статтю 16 «Необхідність державного регулювання митної справи». З кінця XVII до початку XX ст. Україна входила до складу Російської імперії і одержала назву «Малоросія». Історія розвитку України тісно переплелася з історією розвитку Російської імперії. За часів панування

Митна система України за часів Б. Хмельницького

Московського царя українські землі не мали змоги самостійно провадити зовнішню політику. При цьому зберігалися привілеї шляхти. У Московському царстві питаннями зовнішньої політики та торгівлі відала Боярська дума.

У період палацових переворотів (з 1725 до 1762 рр.) економічна політика та її складовий елемент – митна політика – характеризувалися непослідовністю. Питаннями митної політики займалися часто, змінюючи один одного, вищі державні органи. Катерина I у 1724 р. видала Указ «Про Покровительський митний тариф» (товари, які ввозились іноземними купцями, обкладалися митом, руські купці могли вивозити свої товари без перешкод). Але існувала небезпека, що приплив митних доходів зменшиться. Тому було підписано російсько-англійський (1726 р.) та російсько-прусський (1728 р.) договори, які для більшості товарів встановлювали режим взаємного митного сприяння.

Митна політика регулювалася митними тарифами. Митний тариф 1731 р. повністю скасував Покровительський тариф 1724 р., тобто для товарів власного виробництва вводилося мито в розмірі 20 %

ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (ІV ЕТАП – ПЕРІОД ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДО РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)) – лібералізація митної політики у другій половині XVIII ст. сприяла зростанню капіталістичних відносин в економіці Росії і відображала загальну скерованість дій уряду. Маніфестом 1755 р. і указом 1767 р. було скасовано промислові монополії і проголошена свобода промисловості і торгівлі. Селянству надавалася можливість займатися виготовленням та продажем промислових виробів. Швидко зростав обсяг зовнішньої торгівлі Росії. Охорона російських кордонів не була зосереджена в руках одного державного органу. У 1782 р. Катерина II скасувала митну варту на західному кордоні у вигляді «особливого митного прикордонного ланцюга і стражі для відрази потайного провозу товарів». У 1764 р. було ліквідовано митний кордон України, а вже через десять років вийшов маніфест про ліквідацію Гетьманщини. У 1811 р. у Російській імперії прийнято закон «Про встановлення митного управління по європейській торгівлі», відповідно до якого усі митні установи, в тому числі і ті, що знаходилися на території України, регіонально розподілялися на митні округи. Усього було засновано одинадцять митних округів, п'ять з яких містили митні установи на території українських земель (повністю або частково): 7-й – Радзивилівський; 8-й – Дубосарський; 9-й – Одеський; 10-й – Феодосійський; 11-й – Таганрозький. Радзивилівська, Гусятинська митниці III класу, Бердичівська, Волочиска, Київська, Ісаковецька митниці I класу, які розташовувалися на території Київської, Волинської та Подільської губерній, підпорядковувалися 7 митному округу.

від вартості товару. У феодалній Росії росли міста і збільшувалося торговельно-промислове населення. Поступово формувалася капіталістичний устрій. В середині XVIII ст. в Росії стягувалося 17 різних митних зборів. Процедури огляду товарів і записи в книгах були дуже складними. Все це серйозно перешкоджало розширенню торгівлі, і, за ініціативою графа П.Н. Шувалова, який керував внутрішньою політикою Росії в 50-х рр. XVIII ст. і дотримувалася протекціоністського зовнішньоторговельного курсу, в 1753-1757 рр. було проведено велику митну реформу. Указ 1753 р. з січня 1754 р. скасовував рубльове мито та всі 17 митних зборів з внутрішньої торгівлі. Це була радикальна міра. Щоб компенсувати доходи казни, були збільшені в середньому на 13% мита з операцій російських та іноземних купців в портових і прикордонних митницях. Внутрішні митні кордони були ліквідовані, і митні операції вносились на лінію державного кордону. У 1754 р. була заснована прикордонна варта як особливий корпус військ, яка охороняла кордон України і Ліфляндії, а пізніше на додаток до неї – козача і митна варта, що складалася з митних об'їждчиків.

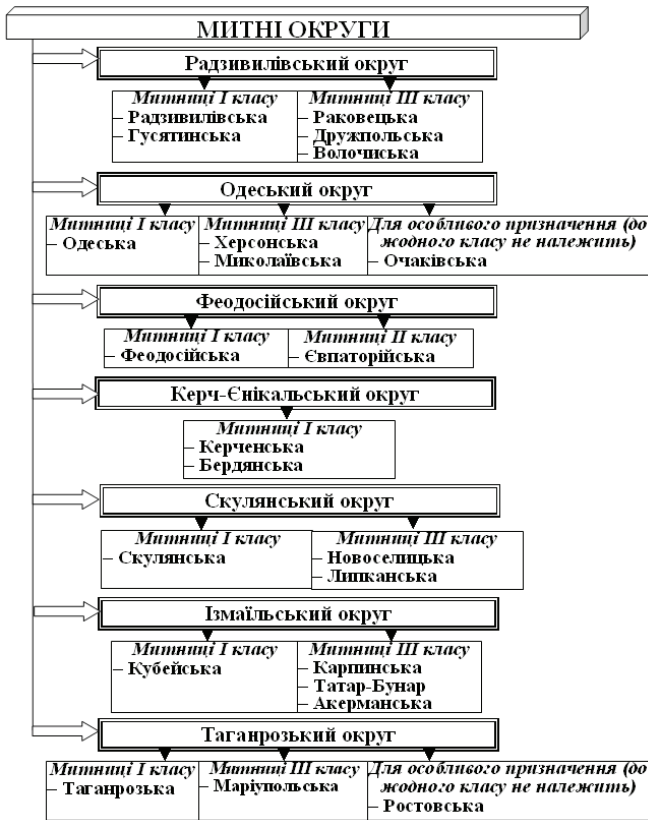
Рудніченко Є.М.

Після війни 1812 р., коли виникла потреба стимулювати вітчизняного товаровиробника, були підвищені ставки мита на імпортні товари та спрощений порядок вивезення спирту. Іншим прикладом протекції є прийняття в 1822 р. Закону про митний тариф (найліберальніший), який перешкоджав ввезенню іноземних товарів, проте полегшував товарообмін з Польщею. Наступні митні тарифи в Російській імперії встановлювалися в 1850, 1857 і 1868 рр. «Митний статут» 1857 р. поділив митну територію Російської імперії на 16 митних округів, 7 з яких знаходилися на території України: Родзівилівський, Скулянський, Ізмаїльський, Одеський, Феодосієвський, Таганрозький та Керч-Єнікальський, до складу яких входило 23 митниці, а також Севастопольська митниця, яка мала статус митного відділу.

За «Митним статутом» 1857 р. митниці поділялись на три класи залежно від значення і обсягів операцій. Найбільші належали до першого класу, їх нараховувалося в імперії чотирнадцять. Чотири з них розташовувалися на території сучасної України: Одеська, Радзивилівська, Феодосійська, Керченська.

В науковій літературі при характеристиці митних органів за «Митним статутом» 1857 р. вказується не 14, а 10 митниць першого класу, тобто наводяться не всі митниці першого класу, а лише ті, що належали до першого класу першого розряду. Згідно статті 11 лише чотири з митниць першого класу першого розряду мали право зберігати всі товари протягом 12 місяців: Санкт-Петербурзька, Архангельська, Одеська та Ризька.

Крім митниць за «Митним статутом» 1857 р. створено митні застави та перехідні пункти.

Митні округи на території України за «Митним статутом» 1857 р.

Друга половина XIX ст. характеризувалася змінами організаційно-штатної структури та компетенції митних органів Російської імперії на території України. По-перше, вони мали відповідати новим економічним умовам. По-друге, ускладнився механізм держави, постали завдання забезпечення ефективної взаємодії митних органів та інших органів місцевої адміністрації – загальної і фінансової. Було послаблено колегіальний характер управління митницями, розширено повноваження і посилено відповідальність «першої особи». Тепер вона називалась – керуючий митницею. Ще у 1854 р. в митницях «з європейської торгівлі», у тому числі розташованих на території українських губерній, стали ліквідуватися посади екера. Уряди Олександра I та Миколи I проводили покровительську митну політику, були зорієнтовані на збільшення митних доходів казни. Для цього існували підстави: розпочинався процес будівництва залізниць і парового транспорту. До 1861 р. в Росії було понад 300 парових суден.

За 50 років (1810–1860 рр.) зовнішньоторговий оборот збільшився майже в 3,5 рази. І у 1876 р. було вирішено, що митні платежі, які раніше

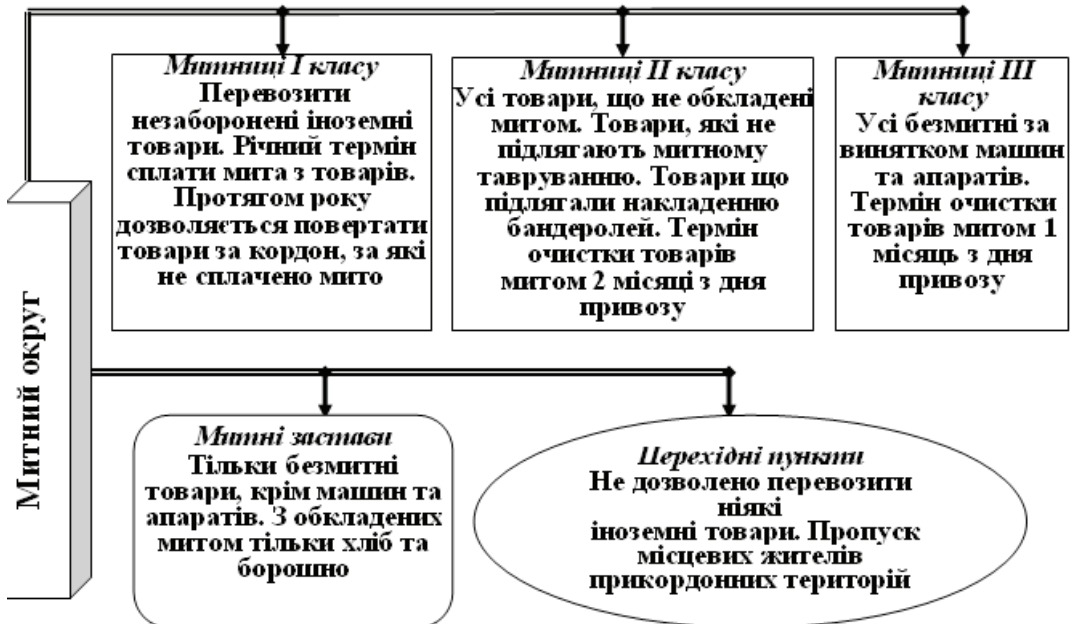

Схема митного округу

надходили в паперових грошах, надалі стягувати золотом. У 1885 р. підвищено мито на 10-20%, а в 1890 р. – ще на 20%, що скоротило ввіз товарів з-за кордону.

З приходом в 1881 р. до влади Олександра III митно-тарифна політика Російської імперії змінилась у бік протекціонізму. У наступному десятиріччі ставки мита щорічно переглядалися і кожен раз у бік збільшення. Піком протекціоністської політики стало ухвалення у 1891 р. митного тарифу. Розповсюджуючись на галузі, які до цього не підпадали під дію тарифних регуляторів, він посилив ефект захисту (а в деяких випадках це було адекватно забороні ввезення іноземних товарів) і для галузей, які були під «митною парасолькою». Митний статут 1904 р. встановив нову структуру митних органів. Те-

пер митна система складалася з Департаменту митних зборів, окружних і дільничних митних управлінь, митниць, застав, постів і пунктів. Кожна митниця і митна застава перебували під гласним наглядом керуючого і складалися з митних і канцелярських чиновників, а також з вільнонайманих доглядачів і служителів.

У Митному статуті 1910 р. було уточнено деякі питання боротьби з контрабандою, органам митного нагляду було надано право виявляти ініціативу у проведенні обшуків і конфіскації контрабандних товарів у межах 100-верстної смуги від лінії сухопутної границі усередину країни і від морських берегів. Цим статутом деталізувалися також процесуальні питання розгляду, оскарження та виконання справ про контрабанду і т.д.

Рудніченко Є.М.

ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (V ЕТАП – МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ (1917 – 1991 РР.))

Організація і робота митного контролю після Жовтневої революції 1917 р. проходила під керівництвом В. І. Леніна. Декретом Леніна від 29 грудня 1917 р. «Про дозвіл на ввіз та вивіз товарів» вперше встановлено правила провозу товарів через кордон. А вже у квітні 1918 р. зовнішня торгівля була націоналізована й монополізована державою. У травні 1918 р. митну справу оголошено функцією центральної влади й відновлено Департамент митних зборів у складі Наркомату з фінансових справ, як це було за часів царизму. Структура митної системи України складалася з 49 митних установ – 21 митниці, 26 митних застав та 2 постів.

Від жовтня 1920 р. митна система РРФСР очолювалася Митно-матеріальним управлінням, яке підпорядковувалося Наркомату зовнішньої торгівлі (НКЗТ). У його складі діяв оперативно-митний

відділ. В Україні ж митна справа зосереджувалася під контролем так званого уповноваженого НКЗТ РРФСР при уряді УСРР (УпНКЗТ), який реалізовував її через власне управління і Відділ митного контролю (ВМК), що був структурним підрозділом цього управління. Територію України ще у 1920 р. поділено на Київський, Одеський та Харківський митні округи, які підпорядковувалися ВМК. У свою чергу, округам підпорядковувалися митні відділення 1-го та 2-го розрядів з підлеглими їм місцевими митними установами. В Україні в цей час діяло 44 прикордонні митні установи, які поділялись на три категорії: митниці, митні нагляди та митні пости. Крім прикордонних, існувало дві внутрішні митниці – у Харкові та Києві. Прикордонні митниці підпорядковувалися губернським митним відділенням: Волинському, Одеському, Миколаївському та Приазовському. Внутрішні митниці підпорядковувалися безпосередньо Відділові митного контролю УпНКЗТ, який контролював усе коло питань пов'язаних із митною справою на територіях України.

Період 1920-1922 рр. відрізняється своєю організацією митної справи в Україні. У 1920 р. за проектом урядової комісії Директорії на чолі з Петлюрою регламентується митна справа, а у червні того ж року у Харкові створено відділ митного контролю. У 1921 р. проект Конституції С. Дністрянського містив правове закріплення митної справи як атрибуту суверенітету держави.

28 грудня 1920 р. між Українською РСР і радянською Росією підписано Союзний робітничо-се-

Структура митної системи України у 1918 р.

лянський договір, стаття 3 якого передбачала об'єднання наввних в обох республіках народних комісаріатів зовнішньої торгівлі. Уже в жовтні 1921 р. на кордоні УРСР функціонувало 44 митні установи трьох видів: митниці, митні нагляди, митні пости. Серед митниць за обсягом товаропотоку виділялись Олевська, Ямпільська, Волочиська, Гусятинська, Могилів-Подільська, Одеська, Тернопільська, Маріупольська, Бердянська, Таганрозька. Митні нагляди існували в Очакові, Овідіюполі, Генічеську. Крім митниць на кордоні було створено також дві внутрішні митниці – в Києві та Харкові. Таким чином, до підписання у 1922 р. Договору про створення СРСР відносини між союзними республіками характеризувались як міждержавні.

Наприкінці 1921 р. зроблено наступний крок у централізації радянської митної системи: наказом НКЗТ №133 від 24 грудня ТМУ реорганізовано у Митне управління, а вже в січні наступного року розроблено нове відповідне положення. 20 квітня 1922 р. РНК УРСР прийнято постанову про введення в дію на території УРСР Митного тарифу з Європейської торгівлі, а з часом – про митну охорону. Зі створенням Радянського Союзу зовнішні відносини, як і митна справа, стали прерогативою союзних митних органів. Коли в червні 1923 р. в Москві на Четвертих зборах ЦК РКП(б) представники України порушили питання про необхідність децентралізації всієї сфери зовнішніх відносин, І. Сталін, доповідаючи з даного питання, заявив: «Українці пропонують Інсправ і Зовнішторг перенести з розряду (митних) об'єднань до розряду директивних», тобто залишити комісаріати в республіках з Інсправ і Зовнішторгом Союзу, підпорядкувавши їх директивам останніх.

У 1924 р. затверджено Митний статут СРСР, що включав 283 статті в складі шести розділів. Його основою став декрет Раднаркому від 12 листопада 1920 р. «Про порядок прийняття, зберігання, відпуску імпорتنих та експортних товарів». З введенням в дію Митного статуту законодавчо закріпилася структура митних органів, що склалася до цього часу. В цілому Митний статут передбачав чотириохланкову структуру митних органів: Наркомат зовнішньої торгівлі (НКЗТ), Головне митне управління (ГТУ); Уповноважені НКВТ при Раднаркомі союзних республік; Район-

ні митні інспекторські управління; Митниці та митні пости.

Митна справа загалом і митний контроль зокрема перестали відігравати важливу роль у регулюванні експортно-імпорتنих операцій. У 1932-1934 рр. впорядкований прискорений пропуск через кордон вантажів громадського сектору та централізовано сплату за митні збори за ці вантажі, у зв'язку з чим скоротилося число митних службовців. Наприклад, апарат співробітників Московської, Ленінградської і Одеської митниць, що нараховував по 800-1000 чоловік, скорочений у кожній з них у 6-8 разів.

Усього за час існування СРСР прийнято п'ять митних тарифів (1922, 1926, 1930, 1961, 1991 рр.), три митних кодекси (1928, 1964, 1991 рр.) і Митний статут СРСР (1926 р.).

Митний кодекс 1964 р. затверджений Указом Президії Верховної Ради СРСР від 5 травня 1964 р. Порівняно з Митним кодексом СРСР 1928 р. він був значно меншим за обсягом (120 статей, згрупованих у три розділи). Управлінню митною справою був присвячений перший розділ Кодексу, який містив лише сім статей. Управління митною справою на території СРСР було віднесено до Міністерства зовнішньої торгівлі і здійснювалося Головним митним управлінням, що входило до його складу (ст. 1 Кодексу). Серед функцій митних установ виділялися контроль за дотриманням державної монополії зовнішньої торгівлі, здійснення митних операцій та боротьба з контрабандою.

Прийняті після 1964 р. нормативні акти з митної справи не внесли суттєвих змін у управління митною справою.

У період 1986-1991 рр. митна система виділялася в окрему галузь державного управління, але її функції практично залишилися незмінними і полягали в контролі за дотриманням монополії держави на зовнішню торгівлю. У спадок від Радянського Союзу Україна отримала 25 митниць, 49 митних постів з чисельністю особового складу в 1991 р. 2 тисяч осіб. Функціонувало 29 автомобільних пунктів пропуску, 14 залізничних, 4 авіаційних та 17 морських і річкових пунктів пропуску. Вони були зосереджені переважно на заході та півдні країни.

Рудніченко Є.М.

ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (VI ЕТАП – ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (З 1991 Р.)). У більшості досліджень, присвячених сучасному періоду становлення Державної митної служби України (1991 – 2012 рр.), виділяють декілька етапів:

1. Становлення митної системи України (1991 – 2003 рр.);
2. Період удосконалення діяльності (2004 – 2009 рр.);
3. Новітня історія митної служби України – (2010 – 2012 рр.).

4. Здійснення митної справи органами доходів і зборів (з 2013 р.)

Перший етап становлення був пов'язаний з розробкою та впровадженням базових нормативно-правових актів, оскільки нормативна база СРСР не відповідала новим умовам існування незалежної держави – України. Разом з тим, нагальною потребою було розширення і збільшення кількості митних органів безпосередньо на митному кордоні України. Все це відбувалося в період стагнації та виникнення нових економічних явищ, які не завжди співпадали з економічними інтересами держави та її суб'єктів господарювання. Швидкий

Назва нормативно правового акту
- 16 квітня 1991 р. – Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»
- 25 червня 1991 р. – Закон «Про митну справу в Україні»
- 12 грудня 1991 р. – Закон «Про введення у дію Митного кодексу України»
- 12 грудня 1991 р. – Указ Президента України «Про створення Державного митного комітету України» (ДМКУ)
- 18 грудня 1991 р. – Закон України «Про державне мито»
- 5 лютого 1992 р. – Закон України «Про Єдиний митний тариф»
- 19 червня 1992 р. – Постановою Верховної Ради України прийнято рішення про приєднання до Конвенції про створення Ради митного співробітництва
- 21 січня 1993 року – Декрет Кабінету Міністрів «Про державне мито»
- 16 грудня 1993 р. – Указ Президента України «Про комплексну програму розбудови державного кордону України»
- 21 січня 1994 р. – Закон «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України»
- 7 лютого 1994 р. – Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Положення про Митно-тарифну раду
- 15 липня 1994 р. – набула чинності в Україні Конвенція МДП 1975 р. згідно з Законом України «Про участь України у міжнародній Конвенції з міжнародних перевезень вантажів із застосуванням книжки МДП»
- 6 квітня 1996 р. – Указ Президента України «Про Концепцію трансформації митного тарифу України на 1996—2005 роки відповідно до системи ГАТТ/СОТ»
- 29 листопада 1996 р. – Указ Президента України «Про Державну митну службу України»
- 1 березня 1998 р. – набрала чинності Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським союзом
- січень 1999 р. – Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Український класифікатор ЗЕД
- 16 листопада 2000 р. – Указ Президента України «Про Програму дій, спрямованих на підтримання режиму державного кордону України і прикордонного режиму, розвиток Прикордонних військ України та митних органів України, на період до 2005 року»
- 5 квітня 2001 р. – Верховна Рада України прийняла Закон «Про Митний тариф України»
- 17 травня 2002 р. – Указ Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів»
- 4 червня 2002 р. – Указ Президента України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах»
- 11 липня 2002 р. – Верховною Радою України прийнятий новий Митний Кодекс України
- 13 березня 2012 року Верховною Радою України прийнято нову редакцію Митного Кодексу України

Перелік деяких нормативних актів прийнятих у сфері митної справи України в 1991-2012 рр.

розвиток митної системи держави стримувався обмеженістю фінансових ресурсів та недостатньою кількістю кваліфікованих кадрів. Тому основний акцент ставився на законодавчому підкріпленні діяльності митної служби та її забезпеченні достатньою кількістю кваліфікованого персоналу. Відповідно на першому етапі (1991 – 2003 рр.) було прийнято низку базових нормативних актів.

Необхідно підкреслити, що у період становлення молодої незалежної держави кількість суб'єктів ЗЕД постійно збільшувалася. Так тільки упродовж 1990 – 1991 рр. приблизно втричі зросла кількість суб'єктів ЗЕД і на 1.01.1992 р. їх нараховувалося понад 12 тисяч, що обумовлювало необхідність збільшення кількості працівників митної служби.

Відповідно, крім прийняття значної кількості нормативних актів, визначною подією для становлення митної служби було створення Академії митної служби України, що регламентувалося Указом Президента України від 11 червня 1996 р.

Дещо пізніше – 23.03.1998 р., відповідно до Указу Президента України № 216/98 було створено національну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців митної справи. До цієї системи увійшли Академія митної служби України, Київський та Хмельницький центри підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів.

Ці заходи дозволили сформувати систему підготовки висококваліфікованих кадрів у Державній митній службі України.

Значимо, що до 1998 р. було кардинально змінено систему організації та управління митної служби України, що призвело до якісного нового етапу її розвитку.

Основними діями пов'язаними з формуванням митної системи зазначеного періоду були: створення 10 регіо-

нальних митниць та визначення територіальних зон їх діяльності; скорочення кількості митниць з 69 до 55 та митних постів – з 268 до 199; протягом 1996 – 1998 рр. введення в експлуатацію транспортної мережі супутникового зв'язку (ТМСЗ) у складі 246 станцій супутникового зв'язку, 6 радіорелейних станцій, комунікаційного устаткування.

У період з 1999 р. до 2003 р. активно здійснюється робота над новою редакцією Митного кодексу, а також значно удосконалюється система міжнародної співпраці митної служби України з іноземними партнерами. Укладається низка міжнародних угод з найбільш впливовими міжнародними організаціями та союзами. У 2002 р. у Брюсселі проведено презентацію ДМСУ в європейських структурах, що викликало значний резонанс і дозволило вивести на новий якісний рівень співпрацю з Європейською комісією, ВМО та іншими впливовими міжнародними структурами.

Особливою віхою в історії розвитку ДМСУ стало набуття чинності 1 січня 2004 р. нового МКУ. У період з 2004 – 2009 рр. відбувається наближення норм і положень якими керується ДМСУ у своїй діяльності до міжнародних стандартів з метою вступу до СОТ та інтеграції у європейське співтовариство (наприклад приєднання України до Програми «Митниця – 2013», ухваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу у травні 2007 р.).

Тісна співпраця з ВМО та СОТ сприяла уніфікації в діяльності ДМСУ, метою якої є максимальне сприяння зовнішній торгівлі, прискорення товарообігу при забезпеченні у повному обсязі контрольних, фіскальних та правоохоронних функцій; удосконалення механізму здійснення митних процедур, розширення співробітництва у сфері митної діяльності.

Незважаючи на позитивні наміри та тенденції розвитку ДМСУ, зі сторони суб'єктів ЗЕД періодично йшли нарікання на оперативність діяльності митних органів, тому керівництво Державної митної служби України запропонувало Концепцію реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей», яка мала бути реалізована у 2010 – 2015 рр.

Основні очікувані результати реалізації концепції були такими:

- 1) відповідність нормативно-регулятивної бази Місії митної служби України;
- 2) скорочення кількості державних органів та видів державного контролю на кордоні;
- 3) прозорість прийняття рішень в митній справі;
- 4) мінімізація «людського фактору» при прийнятті рішень у митній справі;
- 5) дієвий захист добросовісних торговців та національних виробників від нечесної конкуренції;
- 6) ефективний захист громадян від неякісних товарів, загроз здоров'ю та безпеці;
- 7) скорочення витрат часу на митний контроль та митне оформлення;
- 8) підвищення рівня керованості митної служби та її готовності до реформи системи державної влади в Україні;

ІСТОРИЯ ПРОФІЛЮ РИЗИКУ – в практиці діяльності митниць України виділяють позитивну і негативну **І.п.р.** Як показник, негативна **І.п.р.** – числове значення, яке враховується при визначенні ступеня ризику в сторону його підвищення і яке характеризує наявність у минулому порушень митного законодавства, пов'язаних із ризиком, описаним у профілі ризику. Для розрахунку даного показника у формі профілю ризику передбачено відповідний параметр – максимальне значення негативної **І.п.р.**: якщо воно визначене як нульове значення, то розрахунок за відповідним профілем ризику не проводиться, оскільки за результатами розрахунку негативної **І.п.р.** її значення не може перевищувати визначеного максимуму. Також

9) збільшення транзитного потенціалу України і запобігання переорієнтуванню вантажопотоків на сусідні країни;

10) покращення міжнародного іміджу держави.

Отже, результатом цього етапу розвитку митної справи стало прийняття нового МКУ та Концепції реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей». Основні положення вищезазначених документів були направлені в першу чергу на забезпечення міжнародної інтеграції країни та формування дієвої системи економічної безпеки. Особливий акцент було зроблено на удосконаленні взаємодії митних органів і суб'єктів підприємницької діяльності. Ефективність такої взаємодії дозволило вирішити низку найбільш проблемних питань – від наповнення державного бюджету, до зростання кількості суб'єктів ЗЕД, що належать до «уповноважених економічних операторів». Крім того, захист вітчизняних товаровиробників є запорукою економічного розвитку країни та передумовою забезпечення робочими місцями працездатного населення, тому певний рівень протекціонізму забезпечується митними органами відповідно до стратегії розвитку держави.

Таким чином, розбудова митної справи відбувалась з урахуванням основних тенденцій та вимог державотворення певного етапу і забезпечувала економічні інтереси держави. Значна кількість проблем пов'язаних із нормативним та кадровим забезпеченням, були практично вирішені, хоча нестабільність соціально-економічних процесів вимагає постійного удосконалення та розвитку існуючої нормативно-правової та ресурсної бази.

Указом Президента України від 24.12.2012 № 726/2012 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» реорганізовано ДПСУ та ДМСУ в Міністерство доходів і зборів України». У митній сфері Міністерство орієнтується на автоматизацію усіх процесів на митниці, підвищення ефективності системи аналізу ризиків, зниження впливу людського фактора, скорочення часу підготовки дозвільних документів.

Рудніченко Є.М.

використовуються параметри, визначені у полі профілю ризику «Причини незавершення митного оформлення, які враховуються при визначенні негативної **І.п.р.**» (визначаються вид та значимість певних причин-порушень для оцінки ризику за даним профілем ризику). Розрахунок негативної **І.п.р.** має свої особливості для кожного профілю ризику, і визначаються вони під час розробки профілю. Позитивна **І.п.р.** – числове значення, яке враховується при визначенні ступеня ризику в сторону його зниження і яке характеризує наявність у минулому фактів митного оформлення, що підтвердили відсутність порушень митного законодавства, пов'язаних із ризиком, описаним у профілі. Для розрахунку даного показника у

формі профілю ризику передбачено відповідний параметр – максимальне значення позитивної **І.п.р.**: якщо воно визначене як нульове значення, то розрахунок за профілем ризику не проводиться, оскільки за результатами розрахунку позитивної **І.п.р.** її значення не може перевищувати

визначеного максимуму. Схема оцінки ступеня ризику за кожним профілем ризику складається з таких елементів, як ступінь ризику за результатами перевірки декларації за індикаторами ризику, а також позитивна та негативна історія.

Несторишен І.В.

КАБОТАЖ – перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до каботажного перевезення між митними органами або в межах одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує фор-

мування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно.

К. розрізняють малий (без виходу з територіальних вод України) та великий (з виходом з територіальних вод). Як правило, **К.** здійснюється торговим флотом країни в межах якої здійснюється плавання, оскільки на сьогоднішній день майже у всіх країнах **К.** є виключним правом торгового флоту цих країн, тому морехідний **К.** став рівноцінним «юридичному». Нерідко під терміном «каботажне плавання» розуміють плавання без виходу за межі країни.

Попель С.А.

КАБОТАЖНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ – перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до **К.п.** між митними органами або в межах одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту, на іноземне судно. На каботаж поширюється правовий вплив митного режиму транзиту. Іноземні товари перебувають під митним контролем протягом усього часу каботажу.

шляхом між портами, розташованими на островах однієї тієї ж самої держави-члена; офшорні послуги поставки – пасажирські перевезення або перевезення товарів морським шляхом між будь-яким портом у державі-члені й спорудженнями або структурами, розташованими на материковому шельфі такої держави-члена.

Для визначення **К.п.**, переважне значення мають відстань перевезення й категорія суден для перевезення: маршрут (відстань) перевезення дає підстави визначити **К.п.** з одного порту України в інший порт України; категорія суден для перевезення дає підстави визначити **К.п.**, що здійснюються суднами, що плавають під Державним прапором України, або суднами, що плавають під іноземним прапором за умови одержання на це відповідного дозволу.

Актуальність **К.п.** зумовила прийняття у 1992 р. Регламенту Ради ЄС N3577/92 ЄЕС. Відповідно до Регламенту, з 01.01.1993 р. судновласники держави-члена ЄС застосовують принцип свободи надання транспортних послуг в межах держави-члена, якщо вони зареєстрували свої судна в державі-члені, і ходять під його прапором. Морські транспортні послуги в межах держави-члена іменуються морським каботажем і означають послуги, що надаються за винагороду, а саме: материковий каботаж – пасажирські перевезення або перевезення товарів морським шляхом між портами, розташованими на материк або головній території однієї тієї ж самої держави-члена без заходу на острови; острівний каботаж: (а) пасажирські перевезення або перевезення товарів морським шляхом між портами, розташованими на материк і на одному або більшій кількості островів однієї тієї ж самої держави-члена; (б) пасажирські перевезення або перевезення товарів морським

К.п. іноземних товарів на борту морського (річкового) судна разом з українськими товарами здійснюються за умови їх надійної ідентифікації. Якщо забезпечення надійної ідентифікації товарів неможливе, українські товари розміщуються на борту судна окремо від іноземних товарів. Навантаження на судна товарів, що перевозяться каботажем, та їх вивантаження з цих суден здійснюються в морських (річкових) портах за місцем розташування митних органів. Дозволи на навантаження та/або вивантаження товарів надаються митницями невідкладно після отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу митниці зобов'язані невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини та підстави такої відмови.

У разі одночасного **К.п.** іноземних та українських товарів митниця дозволяє навантаження або вивантаження українських товарів у найкоротший

строк після прибуття судна в місце завантаження або розвантаження. За письмовим зверненням власника товарів, що переміщуються каботажем, чи уповноваженої ним особи митниця дозволяє здійснити під контролем своїх посадових осіб та на умовах, визначених МКУ, навантаження та/або вивантаження зазначених товарів в іншому пункті, ніж це було спочатку заплановано, у тому числі поза місцем розташування митниці, а також поза робочим часом, встановленим для митних органів, зі справлянням відповідної плати, передбаченої МКУ.

Якщо судно, що здійснює каботажне перевезення товарів, внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається в місцях, де немає митниці. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та інформування митниці. При цьому товари продовжують перебувати в каботажі.

КАДРОВИЙ РЕЗЕРВ У МИТНІЙ СЛУЖБІ (англ. Staff reserve customs) – потенційні працівники організації, які за умов наявності вакантних посад можуть бути працевлаштовані на постійній основі. В економічній літературі зустрічаються й інші підходи до трактування цієї категорії, зокрема, **К.р.** розглядається як потенційні можливості фахівця, який вже працює на державній службі, отримати підвищення. Окрім того, досить часто під **К.р.** розуміють претендентів, які ще не працюють на державній службі, але мають відповідні досвід, навички, вміння, а також фахівців, які вже працюють на державній службі, але мають високий кадровий потенціал, що дозволяє їм претендувати на вищі посади державної служби.

К.р. у органах доходів і зборів доцільно трактувати як сукупність потенційних та наявних працівників цих органів, що мають необхідний трудовий потенціал (знання, вміння, навички) для заміщення вакантних посад або кар'єрного зростання.

К.р. утворюється для працевлаштування на посади державних службовців у цих органах, а також для просування по службі. Система організації роботи з кадровим резервом складається з: порядку зарахування осіб до **К.р.**; організації роботи з особами, зарахованими до **К.р.**; порядку призначення осіб, зарахованих до **К.р.**; припинення перебування осіб у **К.р.**.

Формування **К.р.** забезпечує добір кандидатів на посади державних службовців, які мають професійні навички, що ґрунтуються на сучасних спеціальних знаннях і аналітичних здібностях, для прийняття та успішної реалізації управлінських рішень. **К.р.** формується з числа: посадових осіб органів доходів і зборів, у т.ч. тих, які підвищили кваліфікацію, пройшли стажування, або за результатами атестації ре-

Для **К.п.** товарів до митниці подається документ, що містить перелік товарів, призначених для такого перевезення, відомості про судно, що здійснюватиме таке перевезення, а також назву українського порту або портів, де повинно здійснюватися вивантаження зазначених товарів. Цей документ після виконання митних формальностей є підставою для здійснення одного **К.п.** зазначених у ньому товарів. Митниця, що виконала митні формальності, повідомляє про це митницю призначення. При вивантаженні товарів у пункті призначення до митниці подається перелік товарів, що підлягають вивантаженню в цьому пункті.

Якщо судно регулярно здійснює **К.п.** ідентичних товарів між одними й тими самими пунктами, документ, зазначений у частині першій цієї статті, є підставою для здійснення перевезень протягом визначеного перевізником та погодженого митним органом строку. У такому випадку перед навантаженням товарів на судно митному органу подається тільки перелік цих товарів, а при вивантаженні – тільки перелік товарів, що вивантажуються.

Царенко В.І., Попель С.А.

комендовані для роботи на більш високих посадах; державних службовців органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; випускників Академії митної служби України, інших вищих навчальних закладів, з якими відповідними органами укладено угоди про співробітництво; осіб, рекомендованих конкурсними комісіями для зарахування до кадрового резерву, за результатами конкурсного випробування. Під час формування **К.р.** забезпечується пропорційно збалансоване представництво кандидатур кожної статі з урахуванням складу працюючих в митному органі.

На кожну посаду державного службовця у митниці формується **К.р.** із такого розрахунку: на керівну посаду – не менше двох осіб, на посади інспекторів (спеціалістів) – з урахуванням фактичної потреби. Списки осіб, зарахованих до **К.р.** переглядаються щорічно у грудні. Кадрові підрозділи митниці систематично аналізують і узагальнюють практику використання кадрового резерву та вносять пропозиції керівництву митного органу щодо вдосконалення цієї роботи.

Зарахування осіб до **К.р.** здійснюється за їх згодою, що повинна бути оформлена письмово у довільній формі. Основними критеріями при відборі осіб для зарахування до **К.р.** є: вік, стаж роботи у органах доходів і зборів та на державній службі, освітній, освітньо-кваліфікаційний рівень і напрям підготовки; результати підвищення кваліфікації та професійного навчання без відриву від роботи; ділові й особисті якості, необхідні для виконання обов'язків за посадою, на яку формується **К.р.**; результати роботи на займаній посаді; рекомендації атестаційних і конкурсних комісій.

З особами, зарахованими до **К.р.** проводиться робота згідно з їх особистими річними планами, а

саме: підготовка та періодичне підвищення кваліфікації в митних закладах освіти; систематичне навчання шляхом самоосвіти; участь у роботі семінарів, нарад, конференцій у сфері професійної діяльності; участь у щорічному Всеукраїнському конкурсі „Кращий державний службовець”; стажування на відповідній посаді у органах доходів і зборів, до **К.р.** якого зараховано претендента, стажування за кордоном; вивчення законодавства України та участь у підготовці проектів нормативно-правових актів; залучення до проведення службових розслідувань та перевірок діяльності митних органів з відповідних питань; виконання обов'язків за посадою, на яку зараховано працівника до кадрового резерву; проведення занять у системі професійного навчання без відриву від роботи та підготовки навчально-методичних матеріалів; участь у підготовці аналітичних та звітних матеріалів про роботу органу доходів і зборів, підрозділу.

Якщо посада, на яку особу зараховано до **К.р.**, стає вакантною, то ця особа має переважне право на її заміщення. Окрім того, виключення із **К.р.** може відбуватися за таких умов: з власної ініціативи особи згідно її письмової заяви; за поданням керівника структурного підрозділу органів доходів і зборів, керівника органу або його структурного підрозділу, керівника кадрового підрозділу органу, де мають бути наведені вмотивовані причини щодо виключення особи зі списку **К.р.** Також особа вилучається із **К.р.** якщо: виявлені обставини, що перешкоджають працівникові перебувати в кадровому резерві; невідповідність ділових й особистих якостей та рівня професійної підготовки цій посаді; наявність негативних результатів роботи під час перебування у **К.р.** У разі звільнення посадової особи з органів доходів і зборів, призначення особи на посаду, на яку була зарахована до **К.р.**, особа вважається такою, що виключена з **К.р.**

Пуда Т.В.

КАДУЦЕЙ (лат. *caduceator* – парламентар) – лаврова або оливкова палка обвита двома зміями. Першопочатково використовувався в Стародавньому Єгипті у якості розпізнавального знаку для глашатаїв або ж послів, які надсилалися у ворожий стан для мирних переговорів. Згодом **К.** став невід'ємним атрибутом бога-покровителя торгівлі Гермеса (у Стародавній Греції) і Меркурія (у Стародавньому Римі) та набув остаточної форми – вигляду крилатого жезла, який обвивають дві змії. За легендою, Гермес, отримавши крилатий посох, який володів здатністю примиряти супротивників, вирішив випробувати його, помістивши його між

двома зміями, які відразу обвили його в мирі між собою.

Починаючи з XIX ст. **К.** став символом мирної торгівлі, міжнародного обміну. З часом в багатьох країнах він набув символу зовнішньої торгівлі, і тому в сучасній світовій практиці дуже часто використовується як емблема податкових та митних органів, у тому числі України та Російської Федерації.

Часто використовується у геральдиці, на гербах міст (в Україні – Харкова, Балти, Бердичева, Вовчанська, Любара, Нової Водолаги, Рави-Руської, Слов'янська, Тального).

Мазаракі А.А.

КАЙМАНОВІ ОСТРОВИ (англ. *Cayman Islands*) – див. ОФШОРНА ЗОНА КАЙМАНОВІ ОСТРОВИ.

КАЛЕНДАРНИЙ ШТЕМПЕЛЬ СТАНЦІЇ – штемпель з найменуванням і кодом залізничної станції та датою, відбиток якого проставляється посадовою особою залізничної станції на перевізних документах, документах контролю за доставкою, що підтверджує взяття залізницею зобов'язання про доставку товарів (вантажів) на станцію призначення й про подання перевізних та супровідних документів у строк, визначений митницею відправлення, а також виконання залізницею операцій з прийняття товарів (вантажів) до перевезення, з вивантаження їх і оформлення видачі.

Накладення **К.ш.с.** відправлення на транспортну накладну, що виступає основним перевізним документом, є доказом укладення договору перевезення залізничним транспортом. Дублікат накладної – це

підтвердження укладення договору перевезення і розписка залізниці в прийнятті вантажу до перевезення. Цей документ залишається у вантажовідправника і є основним при зміні договору перевезення і пред'явлення будь-яких вимог до залізниці.

Наявність на транспортних документах відбитка **К.ш.с.**, що приймає товари до перевезення, свідчить про зобов'язання залізниці щодо перевезення цих товарів та дотримання митних правил, установлених законодавством. У разі виявлення порушень законодавства на будь-якому етапі здійснення митного контролю та митного оформлення залізничних транспортних засобів і товарів посадова особа митниці зобов'язана вжити необхідних заходів, передбачених законодавством.

Неліпович О.В.

КАЛЕНСЬКИЙ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ – Голова Державної митної служби України з листопада 2001 по лютий 2005 рр., дійсний державний радник митної служби, Заслужений економіст України, кандидат економічних наук.

Народився 03 листопада 1955 р. в с. Каленське

Коростенського району Житомирської області. У 1974 р. закінчив Чернівецький фінансовий технікум, у 1980 р. – Тернопільський фінансово-економічний інститут.

Трудову діяльність розпочав у 1974 р. на посаді економіста Коростенського райфінвідділу. З листо-

пада 1976 р. працював на посаді старшого контролера-ревізора апарату Головного контролера-ревізора Міністерства фінансів УРСР Малинського району Житомирської області, з вересня 1982 по серпень 1988 р. – заступником голови виконкому Малинської

райради з дворічною перервою на навчання. Згодом працював головним контролером-ревізором апарату Головного контролера-ревізора Міністерства фінансів УРСР по Житомирській області (1988-1993 рр.), начальником Контрольно-ревізійного управління в Житомирській області (1993-1997 рр.). У жовтні 1997 р. Указом Президента України М. М. Каленського було призначено заступником міністра фінансів – начальником Головного контрольно-ревізійного управління України. У квітні 1998 р. присвоєно перший ранг державного службовця, у листопаді – звання «Заслужений економіст України». З березня 2000 р. М. М. Каленський – Голова Головного контрольно-ревізійного управління України, з липня по листопад 2001 р. – Державний секретар МФУ.

Указом Президента України від 22 листопада 2001 р. М. М. Каленський призначений на посаду Голови ДМСУ.

Перебуваючи на посаді Голови Державної митної служби, М. М. Каленський особливу увагу приділив організації боротьби з корупцією та контрабандою, проведенню кадрової та інфраструктурної оптимізації митних органів, посиленню співпраці ДМСУ з прикордонною службою, податковими та правоохоронними органами України, усуненню дублювання їхніх функцій при виконанні державних завдань, поліпшенню функціонування пунктів пропуску та забезпеченні збільшення надходжень митних платежів до Державного бюджету України.

М. М. Каленський зробив вагомі кроки у напрямку поглиблення співпраці митних органів України з митними службами сусідніх держав, значно підвищив рівень співробітництва з Всесвітньою митною організацією. У 2002-2004 рр. за участі М. М. Каленського було підписано ряд меморандумів та протоколів щодо взаємної допомоги в митних питаннях та організації обміну зовнішньоекономічною інформацією, в тому числі інформацією про товари, транспортні засоби, які переміщуються через кордон. У травні 2002 р. відповідно до Указу Президента українська держава приєдналась до Міжнародної конвенції про

Гармонізовану систему опису та кодування товарів (Женевська конвенція), що сприяло спрощенню митних процедур. На початку грудня 2002 р. в Брюсселі проведено презентація Держмитслужби України в Європейських структурах.

Окремим напрямком розвитку ДМСУ за керівництва М. М. Каленського було вдосконалення організаційно – управлінської роботи підрозділів центрального апарату ДМСУ та її територіальних органів з метою чіткого розмежування їх повноважень, розроблення й впровадження ефективних систем морального та матеріального стимулювання працівників, активізація та вдосконалення аналітичної роботи митних органів.

М. М. Каленський продовжив масштабну роботу в рамках удосконалення законодавчого регулювання митної справи. Зокрема було розроблено Дисциплінарний статут митної служби України (прийнятий ВРУ 6 вересня 2005 р.), 15 лютого 2002 р. затверджено колегією та введено в дію наказом ДМСУ від 04.03.2002 р. за №117 «Основні напрями розвитку ДМСУ на 2002-2004 рр.», 11 липня 2002 р. ВРУ прийнято новий Митний кодекс України (набрав чинності 01 січня 2004 р.), у 2003 р. – Постановою КМУ затверджено Положення про спеціальні звання працівників і курсантів навчальних закладів митної служби.

Вагомим досягненням соціальної політики стало суттєве збільшення заробітної плати посадовим особам митних органів. Вперше встановлювалися надбавки до окладів працівників Державної митної служби, яким присвоєно персональне звання. Оплата праці митників була збільшена майже вдвічі, що значно покращило матеріальне становище працівників галузі та сприяло підвищенню престижу митної служби. Зокрема Постановою КМУ від 24.01.2002 р. №71 службовим особам Державної митної служби встановлювалася щомісячна надбавка в розмірі до 100 відсотків посадового окладу з урахуванням надбавок за персональне звання та вислугу років.

З метою забезпечення професійного виконання службових обов'язків працівниками митних органів значна увага керівництва Служби приділялася кадровому забезпеченню: навчанню, підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації митників. Стратегія професійного розвитку працівників Служби реалізовувалася відповідно до Програми вдосконалення кадрового забезпечення митних органів та заходів з її виконання, затвердженої Наказом Держмитслужби від 11.02.2002 р. №83.

У березні 2005 р. М. М. Каленський призначений на посаду першого заступника керівника Апарату ВРУ. З 2011 р. працює на керівних посадах в системі НБУ. Займається науковою діяльністю.

Нагороджений Орденом «За заслуги» III ступеня, грамотою Верховної Ради України, Бронзовим пам'ятним знаком Національного банку України.

Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А., Медвідь Ю.О.

КАЛЕТНИК ІГОР ГРИГОРОВИЧ – Голова Державної митної служби України з березня 2010 по листопад 2012 рр., дійсний державний радник митної служби України, Почесний митник України, Заслужений юрист України, кандидат юридичних наук.

Народився 16 липня 1972 р. в с. Клембівка Ямпільського району Вінницької області. У 1993 р. закінчив Вінницький сільськогосподарський інститут за спеціальністю агроном, у 1999 р. – Вінницький сільськогосподарський інститут за спеціальністю облік та аудит, у

2001 р. – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка за спеціальністю правознавство. У 2004 р. захистив кандидатську дисертацію за юридичним напрямком на митну тематику.

Трудову діяльність розпочав у 1995 р. З березня 1995 по вересень 1998 рр. працював інспектором, заступником начальника відділу, начальником відділу Вінницької митниці, з вересня 1998 по травень 1999 рр. – заступником начальника Подільської регіональної митниці, з травня 1999 по жовтень 2000 рр. – начальником Херсонської митниці, з жовтня по грудень 2000 р. – начальником Рава-Руської митниці, з грудня 2000 по липень 2002 рр. – начальником Галицької митниці, з липня по вересень 2002 р. – начальником Роздільнянської митниці, з жовтня 2002 по жовтень 2003 рр. – заступником начальника, начальником Управління організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил ДМСУ. З жовтня 2003 по лютий 2005 рр. – начальник Чорноморської регіональної митниці, з лютого по квітень 2005 р. – директор Департаменту боротьби з митними правопорушеннями, з серпня 2005 по квітень 2006 рр. – суддя Дніпровського району м. Києва, з квітня 2006 по листопад 2007 рр. – директор Департаменту організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил ДМСУ, з листопада 2007 по березень 2010 рр. – народний депутат України шостого скликання, Голова Комітету ВРУ з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією.

Розпорядженням КМУ від 22 березня 2010 р. І. Г. Калетніка призначено на посаду Голови ДМСУ.

Першочерговим заходом І. Г. Калетніка на посаді Голови Служби стало прийняття Концепції реформування митної служби України «Обличчям до людей», яка передбачала 60 пріоритетних на-

прямків для створення багатофункціональної та високоефективної митної галузі, серед яких оптимізація та удосконалення структури митних органів, спрощення митних процедур, удосконалення організації митного контролю в пунктах пропуску, сприяння транзиту, удосконалення митного законодавства, удосконалення системи оподаткування, розвиток електронної митниці, розвиток митної інфраструктури та матеріально-технічної бази, створення уніфікованих правил визначення митної вартості, декриміналізація товарної контрабанди.

З метою спрощення митних процедур було скорочено терміни митного оформлення товарів. Документальні функції екологічного, радіологічного, ветеринарного, санітарного, фітосанітарного контролю та контролю за культурними цінностями покладено на митні органи у формі попереднього документального контролю. Вагоме значення мають заходи запроваджені І. Г. Калетніком для розвитку електронного декларування та електронного обміну інформацією між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. У приміщеннях митниць було встановлено мережу «Інформаційних терміналів», призначених для введення декларантами в автоматизовану систему митного оформлення електронних копій митних декларацій з використанням знімних носіїв інформації та фіксування дати й часу їх подання. На законодавчому рівні затверджено низку нормативних актів спрямованих на регулювання процесу декларування товарів з поданням митному органу електронної митної декларації. В рамках розвитку інформаційних технологій Державної митної служби впроваджувалася державна програма «Створення багатофункціональної комплексної системи «Електронна митниця». Під керівництвом І. Г. Калетніка проводилася робота з удосконалення структури митних органів. У зв'язку з оптимізацією моделі митної служби України та спрощення управління митною галуззю у 2010 р. 46 функціонуючих митниць було реорганізовано у 28, а за рахунок зменшення чисельності керівного складу посилено підрозділи митного оформлення, що значно підвищило ефективність роботи митних органів. У подальшій оптимізації структури митної служби було здійснено ряд організаційних заходів: Кінологічний центр Державної митної служби (м. Одеса) приєднано до Хмельницького центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів ДМСУ; ліквідовано Енергетичну регіональну митницю; удосконалено розташування митних постів.

Пріоритетним напрямком Голови Служби була боротьба з контрабандою та митними правопорушеннями. Посилена увага спрямовувалася на виявлення протиправних схем, пов'язаних з незаконним переміщенням товарів, наркотичних засобів, зброї, валюти, історичних і культурних цінностей через кордон, вивчення каналів поставок, умов і засобів їх реалізації. У практиці митного контролю

набуває широке застосування автоматизована система оцінки ризиків. За ініціативи І. Г. Калетніка посилюється міжнародне співробітництво, зокрема співпраця митних органів України з Всесвітньою митною організацією та національними митними службами країн Європейського Союзу, країнами СНД та іншими державами. Значною подією стала ратифікація ВРУ у 2011 р. Кіотської конвенції, якою передбачалося суттєве спрощення митних процедур, інформаційний обмін та проведення спільних операцій на кордонах між країнами-учасницями. Під керівництвом І. Г. Калетніка забезпечено ефективну діяльність української митниці під час підготовки та організації проведення Україною фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. З цієї метою було організовано спільний міждержавний митний контроль у пунктах пропуску, затверджено спрощену форму декларації для фізичних осіб, здійснена суттєва реконструкція, облаштування та розбудова пунктів пропуску, на законодавчому рівні затверджено пільги щодо оподаткування товарів, що ввозилися на митну територію України та призначалися для будівництва і оснащення спортивних споруд – об'єктів чемпіонату Європи 2012 р. з футболу.

Особливу увагу І. Г. Калетнік приділив приведенню митного законодавства України до світових стандартів. Вагомим досягненням стало прийняття у березні 2012 р. ВРУ нового Митного кодексу, яким було запроваджено статус уповноваженого економічного оператора та застосування фінансових гарантій як засобу забезпечення сплати на-

лежних сум податків під час митного контролю та оформлення товарів. Важливими змінами, які сприяли імплементації національного законодавства до міжнародних норм та стандартів було прийняття змін до Кримінального кодексу України, якими передбачена декриміналізація товарної контрабанди. За ініціативи І. Г. Калетніка було організовано плідну взаємодію митних органів з платниками-податків. Для реагування на звернення суб'єктів господарювання щодо вирішення питань, які виникали під час перетину митного кордону України або здійснення митного оформлення товарів та транспортних засобів, розпочав свою роботу Моніторинговий центр Державної митної служби.

З грудня 2012 р. І. Г. Калетнік – Народний депутат України, Перший заступник Голови ВРУ 7-го скликання.

Нагороджений нагрудними знаками «Почесний митник України», «За сумлінну службу в митних органах України», «Хрест Доблесті» II ступеня, Почесною відзнакою голови Одеської обласної державної адміністрації «60 років визволення Одещини від фашистських загарбників», нагрудним знаком Державної податкової адміністрації України, медаллю «За сприяння в охороні державного кордону України», відзнакою МВСУ «За безпеку народу» I ступеня, Почесною відзнакою Комітету ВРУ «За визначний вклад у розвиток і реалізацію державної фінансової і банківської діяльності, податкової та митної політики України».

*Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А.,
Медвідь Ю.О.*

КАЛЬКУЛЯЦІЯ (від лат. *calculatio* – рахунок, підрахунок) – представлений у табличній формі розрахунок витрат у грошовому вираженні на виробництво й збут одиниці продукції або партії виробів, а також на здійснення робіт і послуг. **К.** є основою для визначення собівартості одиниці продукції та її ціни.

Залежно від призначення **К.** може бути плановою, нормативною, звітною (фактичною). **К.** відрізняється від кошторису витрат. Відмінність статей **К.** від аналогічних елементів витрат кошторису полягає в тому, що **К.** враховує та виокремлює витрати тільки на певний виріб, а кошторис – всі витрати підприємства. Побудова обліку операційних витрат підприємства за економічними елементами (кошторис) регламентується чинним Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку №16 «Витрати», згідно з яким передбачено групування поточних витрат на виробництво відповідно до задіяних та витрачених ресурсів (засобів, предметів праці та трудових ресурсів), а саме – матеріальні витрати; оплата праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати.

Угрупування витрат за економічними елементами показує витрати підприємства без розподілу їх на окремі види продукції й інші господарські

потреби. За економічними елементами не можна визначити собівартості одиниці продукції, тому поряд з угрупованням витрат за економічними елементами витрати на виробництво плануються та обліковуються за статтями витрат (статтями **К.**), які формуються відповідно до місяця їх виникнення. Державний стандарт дає таке визначення **К.**: це розрахунок собівартості одиниці продукції або виконаної роботи за встановленою номенклатурою витрат з урахуванням місяця їх виникнення та призначення.

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції встановлюється підприємством самостійно з урахуванням специфіки виду діяльності підприємства, а також особливостей технології й організації виробництва та реалізації продукції. Він може бути ширшим і більш деталізованим чи вужчим за типовий перелік статей **К.** у промисловому виробництві, який включає такі статті: сировина і матеріали (не враховуючи зворотних відходів); паливо і енергія на технологічні цілі; заробітна платня виробничих робітників (основна, додаткова); відрахування на соціальні заходи виробничих робітників; загальнопромислові витрати; адміністративні витрати; підготовка та освоєння виробництва; інші

виробничі витрати; витрати на збут.

Поєднання системи **К.** та калькуляційного обліку здійснюється при застосуванні того чи іншого методу калькулювання. Метод калькулювання – це сукупність способів аналітичного обліку витрат на

виробництво та прийомів обчислення собівартості калькуляційних об'єктів. Розрізняють простий, позаомовний та попередільний методи калькулювання собівартості одиниці продукції.

Вакульчик О.М.

КАНТАРЖІЙ (турецькою кантор – вага, вимір) – податківець Запорозької Січі, належав до керівного складу козацької старшини. Підпорядковувався особисто провідникові Військового скарбу (Січової казни). Протягом XVII–XVIII ст. на Січі у різні періоди було 6-8 **К.**, котрі підпорядковувалися кошовому отаману і главі Військового скарбу Запорозької Січі – Скарбівничому. Призначав **К.** кошовий отаман (гетьман), котрий поєднував функції головнокомандуючого, вищого судді та керівника урядової інституції (Коша).

К. контролював торговельну діяльність козацьких паланок (адміністративно-територіальна одиниця Війська Запорізького); стягував податки та збори на торгах, ярмарках, базарах; перевіряв точність різного роду вимірів і важниць на торговцях; отримував збори за офіційне зважування товарів; разом з призначеними кошовим отаманом шафарами (митниками) контролював провіз товарів і худоби через належні запорожцям мости та переправи, і забезпечував, таким чином, надходження у кошову скарбницю.

Гальський К.Є.

КАПЦИЗНА (КАПЬ) – мито за право реалізації горіланних виробів, меду та пива з городян, селян і козаків до державної казни. Цей податок вносили раз на рік, у переддень Різдва Христового, від кожної окремої корчми. В Уставній грамоті великого князя, адресованій київському міщанству, з цього приводу зазначалося: «...а отъ капи с корчмы да-

вати им (тобто городянам Києва) по полтreti копы грошей». Ті ж корчмарі, які ухилялися від сплати **К.** чи вносили її несвоєчасно, мусили сплачувати досить вагому пеню («децкованье»). Гроші, що сплачували у вигляді **К.**, мали в повному обсязі надходити до державного скарбу.

Ченцов В.В.

КАРГО (ісп. cargo, від cargar навантажувати): 1) корабельний вантаж; 2) накладна на товар; 3) іспанська торгова вага = 8,375 пуди. **К.** в міжнародній практиці називають вантажі або майно, що перевозяться морським судном з метою отри-

мання фрахту. У зовнішньоторговельних операціях поняттям **К.** позначають також вантажі в тих випадках, коли не вказується їх точне найменування.

Потушинська О.П.

КАРГОМАНІФЕСТ (ВАНТАЖНА ВІДОМІСТЬ) – термін найчастіше застосовується на авіаційному транспорті. **К.** – документ, у якому зазначаються номери авіаційних вантажних накладних, кількість вантажних місць, вага товарів, що завантажуються на борт, вивантажуються з борту повітряного судна, що перебуває під митним контролем, та інші відомості, що використовуються під час переміщення товарів.

На підставі **К.** та інших товаросупровідних документів, з дозволу митниці та під його контролем, вивантаження товарів з борту повітряного судна (після закінчення прикордонного контролю) здійснюється уповноваженими представниками аеропорту, перевізника або власника товарів. Уповноважені представники аеропорту, перевізника та митниці заносять до **К.** відомості про виванта-

ження товарів, що надійшли без документів та про пошкоджені місця. У **К.** посадова особа митниці робить відповідні відмітки, якщо вивантаження з повітряного судна товарів та пошти здійснюється без розміщення на складі. Товари з накладеним митним забезпеченням, які надійшли у спеціалізованих авіаційних контейнерах з пристроями для пломбування, переміщуються на склад із занесенням до **К.** даних про їх кількість та номерів накладеного забезпечення. **К.** та інші товаросупровідні документи завіряються відбитком штампа «Під митним контролем» посадовою особою митниці, яка дала дозвіл на вивантаження товарів з борту повітряного судна і перевезення їх на склад. На підставі **К.** здійснюється контроль за переміщенням товарів з борту повітряного судна на склад.

Потушинська О.П.

КАРИБСЬКЕ СПІТОВАРИСТВО – одне з найстаріших інтеграційних об'єднань Латинської Америки, створених на рубежі 1960–1970-х рр., у складі 15 повноправних членів: Антигуа і Барбуда (1974), Багамського співтовариства (1983), Барбадосу (1973), Белізу (1974), Гаїті (2002), Гайани (1973), Гренади (1974), Домініки (1974), Монтсеррат (1974), Сент Вінсент і Гренадін (1974), Сент Кітс і Невіс (1974), Сент Люсії (1974), Суринаму (1995), Тринідаду і Тобаго (1973), Ямайки (1973).

У рамках **КАРИКОМ** застосовується класифікація країн з урахуванням рівня економічного розвитку для визначення часових рамок лібералізації торгівлі та інвестицій. Розрізняють найбільш економічно розвинені країни – Багамська спільнота, Барбадос, Суринам, Тринідад і Тобаго, Ямайка та найменш економічно розвинуті країни, до яких належать інші члени.

Країни **КАРИКОМ** мають розгалужену мережу преференційних торговельних угод та угод про

зону вільної торгівлі, в тому числі угоду з Європейським Союзом про економічне партнерство (2008 р.). В 1973 р. підписано Договір Чагуарамас, в якому йшлося про перетворення зони вільної торгівлі в загальний ринок та назву інтеграційного об'єднання. У 1989 р. прийнято рішення створити єдиний ринок і єдину економіку, яке закріплено в Декларативній Гранд Ансе і Робочій програмі з поглиблення інтеграційних тенденцій, прийнятих 1989 р. У 2001 р. Договір, яким передбачалось завершення створення єдиного ринку в 2008 р. і єдиної економіки в 2015 р., переглянуто.

Для формування єдиного ринку та економіки визначено такі напрямки інтеграційних тенденцій у рамках **КАРИКОМ** вільне переміщення товарів і послуг на основі ліквідації всіх обмежень у внутрішньорегіональних рамках, гармонізації стандартів, спрощення доступу товарів і послуг на регіональний ринок; проведення загальної торговельної політики і запровадження єдиного зовнішнього тарифу в торгівлі з третіми країнами; вільне переміщення усередині **КАРИКОМ** товарів, раніше ввезених з третіх країн, після сплати на зовнішньому кордоні митних зборів; вільний рух капіталу на основі усунення валютних обмежень і формування інтегрованого ринку капіталів, а також регіональної фондової біржі; вільне переміщення кваліфікованої робочої сили і туристів, гармонізація соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я тощо) на основі ліквідації обмежень у внутрішньорегіональних потоках, забезпечення надання переваг соціального страхування, гармонізації загальних стандартів; координація та поступова конвергенція макроекономічної політики, гармонізація інвестиційної політики щодо третіх країн; координація заходів у сфері грошово-кредитної політики, в тому числі валютних курсів і процентних ставок, формування комерційного банківського ринку; координація податкової політики, включаючи ставки непрямих податків, спільне розв'язання проблем дефіциту національних бюджетів.

В рамках **КАРИКОМ** проведено лібералізацію взаємної торгівлі товарами на основі ліквідації митних зборів, паратарифних і кількісних обмежень, за винятком – олії й жирів. Установлено преференційний торговельний режим для найменш

розвинених країн Співтовариства з метою сприяння в отриманні великих переваг від економічної інтеграції та підвищенні рівня економічного розвитку. Єдиною торговельною політикою не передбачено введення заборонних імпорتنих мит і кількісних обмежень у взаємній торгівлі, але є багато винятків. Проводиться гармонізація національних стандартів і сертифікатів якості із загальнорегіональними нормами, які розробляє Карибська регіональна організація за стандартами і сертифікатами якості. Щодо третіх країн застосовується єдиний зовнішній тариф, паратарифні заходи й нетарифні обмеження (імпортні ліцензії, цінові заходи, загальний імпорتنий канал в рамках державної монополії).

Єдиний зовнішній тариф сформовано протягом 5-річного перехідного періоду, починаючи з 1994 р., на основі поступового скорочення ставок митних зборів з 45 до 20 %. Він чинний з січня 1998 р. в 11 з 15 країн-членів. Середньозважений рівень митного оподаткування в **КАРИКОМ** становить 10 %, що в 2 рази нижче рівня 1990 р. Ставки митних зборів диференційовано в межах 0–20 %, виняток становить аграрна продукція, ставки мит на яку дорівнюють 40 %.

Країна має право тимчасово змінити ставки єдиного зовнішнього тарифу, якщо: ввезений товар не був проведений у країні **КАРИКОМ**; обсяг виробництва товару не відповідає рівню попиту на внутрішньому ринку; якість товару нижче чинних стандартів у межах Співтовариства. На додаток до єдиного зовнішнього тарифу країни застосовують паратарифні заходи щодо імпорту товарів. Ці заходи не гармонізовані в межах Співтовариства і не регулюються в країнах-членах. Їх основні види включають митні збори, додаткові податки, внутрішні податки і збори. Автоматичні й неавтоматичні імпортні ліцензії застосовуються на основі квот і заборон. Квоти діють щодо сільськогосподарської сировини і продовольства, а заборони – щодо наркотичних і хімічних речовин, небезпечних для здоров'я людей, життя тварин і рослин.

З грудня 1990 р. введено принцип вільного переміщення туристів без пред'явлення паспорта для перетину зовнішнього кордону. У **КАРИКОМ** розроблено єдиний паспорт, тобто національний паспорт країни походження громадянина (на обкладинці документа поміщено логотип, назву **КАРИКОМ** та назву конкретної країни). Єдиний паспорт упроваджено з 2005 р. в 12 з 15 країн **К.с.**, застосовується головним чином для сприяння туризму.

На розвиток **КАРИКОМ** мають негативний вплив: невисокий рівень економічного розвитку та економічної взаємозалежності і взаємодоповнюваності; слабка диверсифікація та однотипність структури економіки й експорту, асиметрія між країнами за макроекономічними показниками.

У 1992 р. прийнято закон Карибського Співтовариства щодо автоматичного впровадження

також відомості про банківські установи, у якій особа має рахунки в національній та іноземній валюті України, наявність філій, керівника підприємства (для юридичних осіб), головно-

го бухгалтера (для юридичних осіб) та особи, уповноваженої на роботу з органами доходів і зборів.

Прус Л.Р.

КВИТАНЦІЯ СКЛАДСЬКА – документ, який засвідчує укладення договору зберігання, кількість та зовнішній стан прийнятого товару.

Особливості видачі **К.с.** встановлюються підзаконними нормативними актами. Зокрема, відповідно до пп. 3.2–3.5 Положення про обіг складських документів на зерно, затвердженого наказом Міністерства аграрної політики України від 27 червня 2003 р. № 198, підставою для видачі **К.с.** на зерно є угода про зберігання зерна, укладена між зерновим складом і покладавцем, та факт прийняття його на зберігання. Оригінал пер-

шого примірника **К.с.** вручається покладавцю, а оригінал другого – зберігається складом. При витребуванні товару, що знаходиться на зберіганні **К.с.** повертається покладавцем складу в обмін на документ, який посвідчує відвантаження товару складом. На повернутій **К.с.** та на її другому примірнику проставляються відмітки «Погашено», про що робиться відповідний запис у Реєстрі складських документів. Погашені оригінали **К.с.** та їх другі примірники зберігаються на складі протягом трьох років з дня їх погашення.

Туржанський В.А.

КВОТА – встановлений фіксований обсяг, фіксована частка, що виконує роль визначення відповідної граничної величини, відповідного кількісного обмеження. Стосовно зовнішньоекономічної діяльності **К.** найчастіше розглядається як граничний обсяг імпорту або експорту певного товару за певний період часу. Зовнішньоекономічні **К.** встановлюються державою або міждержавними органами. За своєю суттю **К.** є адміністративним обмеженням зовнішньоекономічних (зовнішньоторговельних) операцій, вона виконує захисну функцію щодо національної економіки або економічного простору групи країн. За напрямом руху товарів **К.** в зовнішньоекономічній діяльності поділяються на імпортні (граничний обсяг ввезення товару) та експортні (граничний обсяг вивезення

товару). Імпортні **К.** лімітують ввезення товарів, експортні – вивезення товарів. За масштабами охоплення **К.** в зовнішньоекономічній діяльності поділяються на: індивідуальні, групові та глобальні. Індивідуальна **К.** встановлюється для певного товару з визначенням країни, з якої він може імпортуватися, або з визначенням країни, куди він може експортуватися. Групова **К.** встановлюється для певного товару з визначенням групи країн, з яких він може імпортуватися, або з визначенням групи країн, в які він може експортуватися. Глобальна **К.** встановлюється для певного товару без визначення країни (групи країн), з якої він може імпортуватися, або без визначення країни (групи країн), до якої він може експортуватися.

Петруня Ю.Є.

КВОТИ НА НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ І ПСИХОТРОПНІ РЕЧОВИНИ. Відповідно до ЗУ «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» (60/95-ВР) визначено, що квотами на наркотичні засоби і психотропні речовини являється максимальна кількість наркотичних засобів і психотропних речовин, які встановлює КМУ.

Розрахунки потреб України в наркотичних засобах і психотропних речовинах, внесених до Переліку, у межах якого здійснюється їх обіг протягом визначеного періоду, готує та вносить в установленому порядку на розгляд КМУ Державна служба України з лікарських препаратів і контролю за наркотиками (ДСЛПКН України).

ДСЛПКН України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері формування та забезпечення реалізації державної політики з питань обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу, а також координації діяльності органів виконавчої влади з цих питань

і відповідно до покладених на неї завдань щорічно готує та вносить в установленому порядку на розгляд КМУ пропозиції щодо визначення: обсягу квот, у межах яких здійснюється виробництво, виготовлення, зберігання, ввезення на територію України та вивезення з території України наркотичних засобів і психотропних речовин для медичних і наукових цілей, лікарських препаратів, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори в кількості, що перевищує гранично допустиму; обсягу квот, у межах яких здійснюється культивування рослин, що містять малу кількість наркотичних засобів.

Обсяги квот, у межах яких здійснюється культивування рослин, що містять наркотичні засоби і психотропні речовини, виробництво, виготовлення, зберігання, ввезення на територію України та вивезення з території України наркотичних засобів і психотропних речовин встановлюється Постановою КМУ на відповідний період.

Бабенко Б.І.

КВОТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ – встановлення країною (групою країн) граничних обсягів щодо імпорту (ввезення) або

експорту (вивезення) товарів на певний період часу. Одиницею виміру обсягів може бути фізична або грошова одиниця. Суб'єктом квотування ви-

ступає або держава, або міждержавний орган. Загальною метою **К.з.о.**, як правило, виступає захист економічних інтересів країни (групи країн). Якщо митно-тарифне регулювання нормативно не обмежує зовнішньоекономічну діяльність, то квотування є нормативним й фактичним її обмеженням. З іншого боку, на відміну від мита, квотування прямо не впливає на «внутрішню економіку» суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності – на співвідношення їх витрат та доходів (прибутку). Квотування імпортерських операцій однозначно захищає національних товаровиробників від зовнішньої конкуренції. Щодо інтересів держави, то вони реалізуються через підтримку внутрішньої зайнятості, забезпечення доходами населення, зменшення «навантаження» на курс національної валюти, можливість впливати на збалансованість платіж-

ного балансу. Квотування є доволі гнучким, відносно оперативним та простим щодо запровадження інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності, регулювання імпортерських операцій. Квотування експортерських операцій теж орієнтовано на захист національної економіки – забезпечення певної товарної пропозиції на внутрішньому ринку, забезпечення певної цінової стабільності, забезпечення збереження певних видів ресурсів, насамперед природного походження тощо. Очевидно, що квотування експортерських операцій може суперечити бізнес-інтересам окремо взятих компаній, обмежуються їх можливості щодо отримання певних доходів тощо. Але такого роду обмеження є виправданими з точки зору захисту національних економічних та інших інтересів.

Петруня Ю.Є.

КИЇВСЬКА МИТНИЦЯ (ДО БЕРЕЗНЯ 2013 р. – КИЇВСЬКА ОБЛАСНА МИТНИЦЯ) – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України. **К.м.** утворена 8 червня 1998 р. як Київська обласна митниця відповідно до наказу ДМСУ №329 «Про реорганізацію Київської регіональної митниці та створення Київської обласної митниці» з безпосереднім підпорядкуванням ДМСУ. Київській обласній митниці було підпорядковано митні пости «Біла Церква», «Бориспіль-залізничний», «Бороглядка», «Бровари», «Васильків», «Обухів», «Фастів» та «Яготин». Штатна чисельність митниці становила 150 осіб.

У березні 2000 р. відповідно до наказу ДМСУ №170 «Про ліквідацію Київської обласної митниці та створення Північної регіональної митниці» Київську обласну митницю реорганізовано у Північну регіональну митницю. Наказом ДМСУ №785 від 15.09.2006 р. Північну регіональну митницю було ліквідовано, а зона її діяльності визначена для Центральної регіональної митниці. Згодом відповідно до наказів ДМСУ у 2008 р. ліквідовано Центральну регіональну митницю та знову створено Київську обласну митницю із зоною діяльності на території Київської області за винятком аеропорту «Бориспіль», аеродрому «Гостомель», зони відчуження ЦАЕС, смт. Вільча та території митних ліцензійних

Митний пост «Бориспіль-аеропорт»

складів, складів тимчасового зберігання й вантажних митних комплексів, які розташовувалися в Київській області та власниками яких були суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, що перебували на обліку в Київській регіональній митниці.

У 2010 р. наказами ДМСУ № 1147 від 05.10.2010 р., № 1148 від 05.10.2010 р. та №1149 від 05.10.2010 р. до Київської обласної митниці було приєднано Бориспільську митницю. Місцем розташування Київської обласної митниці з жовтня 2010 р. було визначено м. Бориспіль, Київської області.

Згідно з постановою КМУ від 20 березня 2013 р. №229 Київська обласна митниця була реорганізована у **К.м.** Міндоходів.

У квітні 2013 р. до складу **К.м.** входило 3 митних поста та 2 пункти пропуску, в тому числі:

– митний пост «Східний термінал» (відділ митного оформлення №1 та сектори митного оформлення №1-3», а також відділ митного оформлення автотранспортних засобів та сектори митного оформлення № 1-4 відділу митного оформлення автотранспортних засобів);

– митний пост «Бориспіль-аеропорт» (відділи митного оформлення № 1-6), міжнародний пункт пропуску для повітряного сполучення «Бориспіль-аеропорт»;

Адміністративна будівля Київської митниці

– митний пост «Святошин»(відділи митного оформлення № 1-4, сектор митного оформлення №1 відділу митного оформлення №4, сектори митного оформлення №1-2, відділ митного оформлення № 5 та сектори митного оформлення № 1-2 відділу митного оформлення № 5), пункт пропуску «аеропорт «Гостомель»».

Керівники **К.м.:**

- Федоров О. О. (1998 – 2000 рр.);

- Грабовський О. Б. (2000 – 2001 рр.);
- Соболев І. М. (2001 – 2005 рр.);
- Щербань В. А. (2005 – 2007 рр.);
- Дворак Ю. М. (2008 – 2009 рр.);
- Кульбако Ю. О. (2009 – 2010 рр.);
- Алексеев В. В. (2010 р.);
- Бойченко Т. Ю. (2010 – 2011 р.);
- Григор'єв В. А. (2011-2012 рр.);
- Гіла С. П. (з 2012 р.)

Боліцок М.В., Яковенко О.В.

КИЇВСЬКА МІЖРЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України.

Історично відома як Київська митниця. Виникнення Київської митниці пов'язують з першими спробами митного регулювання у Київській Русі. Документальною датою офіційного утворення Київської митниці прийнято вважати 1 січня 1820 р. (за старим стилем). У 1870 р. купці, які з'їхалися на Київський «Хрещенський ярмарок, заснували особливе суспільство товарних складів і склали його статут, який імператор Олександр II затвердив у тому ж році. Він же підписав і черговий указ «О создании Харьковской и Киевской таможен». Однак, не дивлячись на підписання указу про створення Київської митниці, питання початку її будівництва знаходилося «під суцном» аж до 1908 р., коли до Києва було переведено Волочиський митний округ. Вирішення цієї давньої проблеми отримало поштовх після візиту у 1909 р. до Києва директора департаменту митних зборів Міністерства фінансів Росії – таємного радника Ганна. Вже 7 грудня того ж 1909 р. Київська міська дума відвела для потреб майбутньої митниці 4333 кв. сажені міської землі, що містилася між річкою Либідь і спроектованою Митною вулицею.

В серпні 1914 р., після проведення загальноімперської митної реформи і формування місцевих митних правлінь, роботи зі спорудження всього комплексу митниці були завершені, але почалася війна. На той час митницями I класу були складські

Митний пост «Східний»

митниці Києва та Бердичева, куди доставляли товари з Одеси, Феодосії, Таганрога тощо.

Протягом 20-30-х рр.. Київська митниця, як і всі нечисленні митниці України, безпосередньо підпорядковувалася Головному митному Управлінню Народного комісаріату (з 1946 р. – міністерства) зовнішньої торгівлі СРСР, а з 1986 по 1991 рр. – Головному управлінню державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР.

Після звільнення м. Києва від німецьких військ Наказом Народного Комісаріату зовнішньої торгівлі СРСР від 18 листопада 1944 р. № 231 був створений Київський митний пост з безпосереднім підпорядкуванням Головному митному Управлінню СРСР. Розташований він був по вул. Туровській, 31 (Подільський район м. Києва), а згодом у приміщенні аеропорту «Жуляни». Штат посту складався лише з 3-х працівників. Першим його начальником був призначений Д.В.Серов, а з 1946 р. – П.Андрєєв.

Наказом Міністра зовнішньої торгівлі СРСР від 16 жовтня 1951 р. №758 Київський митний пост був перейменований в митницю III-го класу. У 1953 р. митниця почала оглядати товари військового призначення і здійснювати контроль над міжнародною кореспонденцією.

З 1956 р. збільшився рух літаків на міжнародних авіалініях, і відповідно збільшилася кількість пасажирів. Штат митниці на цей час вже складався з 10 працівників.

*Адміністративна будівля
Київської міжрегіональної митниці*

У квітні 1958 р. в м. Києві був створений пункт міжнародного поштового обміну, і митниця почала постійно здійснювати оформлення міжнародних поштових відправлень.

14 січня 1964 р. був відкритий Бориспільський митний пост з підпорядкуванням Київській митниці. У травні 1965 р. був зданий в експлуатацію новий Бориспільський аеровокзал. Це створило необхідні умови для здійснення митного контролю.

У роки, коли Київською митницею керував М.М. Каракулін (1975-1988 рр.), Київська митниця вже складалася з Бориспільського митного поста; поштового; відділу ОСБ (окремо слідуючого багажу), місце розташування – станція Київ-товарний; виставкового відділу, а також відділу автоперевезень.

У 1982-1983 рр. у Київській митниці працювала також група «Річпорт», яка здійснювала оформлення вантажних перевезень «річка-море».

За наступні роки Київська митниця досягла ще більших показників, а її штат на 1992 рік складався вже з 136 співробітників.

Основними завданнями Київської митниці були: контроль і забезпечення виконання законодавства України про митну справу; боротьба з контрабандою і порушеннями митних правил; забезпечення нарахування і стягнення в повному обсязі мита, інших податків і зборів з товарів, що переміщуються через митний кордон України; своєчасного перерахування цих коштів до державного бюджету.

20 грудня 1996 р. відповідно до наказу ДМСУ № 564 на базі Київської митниці та Центрального територіального митного управління було утворено Київську регіональну митницю. До 1999 р. географія діяльності Київської регіональної митниці була досить широкою. У її структуру крім м. Києва, входили 10 митних постів на території Київської області, а також Житомирська, Новгород-Сіверська і Чернігівська митниці. За підтримкою керівництва Держмитслужби України в лютому 1996 р. було прийнято рішення про придбання будинку одного з недобудованих цехів АТ «Меридіан» в Києві, по

бульвару Івана Лепсе, і його подальшої перебудови під сучасний митний комплекс. 29 січня 2000 р. новий комплекс столичної митниці був введений в експлуатацію.

Згідно з постановою КМУ від 20 березня 2013 р. №229 Київську регіональну митницю реорганізовано в **К.м.м.** Міндоходів. Зонаю діяльності митниці визначено м. Київ, митну територію України в частині митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються трубопровідним транспортом і лініями електропередачі та віднесені до компетенції **К.м.м.**, територію Київської області в частині митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються у міжнародних поштових та експрес-відправленнях, території митного складу та складу тимчасового зберігання ТОВ «ВДІ Термінал», розташованих у м. Вишневе Київської області.

У квітні 2013 р. до складу **К.м.м.** входило 6 митних постів, 1 пункт пропуску та 1 пункт контролю, в тому числі:

- митний пост «Енергетичний»;
- митний пост «Західний»;
- митний пост «Східний»;
- митний пост «Столичний»;
- митний пост «Аеропорт «Київ» (Жуляни)», пункт пропуску «Аеропорт «Київ» (Жуляни)»;
- митний пост «Спеціалізований», пункт контролю залізнична станція «Київ-Пасажирський».

Керівники **К.м.м.**:

- Простак Д.Ф. (1950-1975 рр.);
- Каракулін М.М. (1975-1988 рр.);
- Пилипенко А.Г. (1988-1990 рр.);
- Ісаков В. І. (1990-1992 рр.);
- Грабовський О. Б. (1992-1996 рр.);
- Симонов О. І. (1996-2002 рр.);
- Гутник А. Є. (2002-2005 рр.);
- Соболев І. М. (2005 р.);
- Макаренко А. В. (2005-2009 рр.);
- Дворак Ю. М. (2009-2010 рр.);
- Романенко Г. В. (2010-2011 рр.);
- Поліщук Д. В. (2011-2012 рр.);
- Романенко Г. В. (з 2012 р.).

Пахомов О.В., Селєзньов О.В., Яковенко О.В.

КИЇВСЬКИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖМИТ-СЛУЖБИ УКРАЇНИ

– перший заклад митної освіти в Україні, спеціалізована установа ДМСУ, навчальний заклад післядипломної освіти, що входив до національної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців – фахівців митної справи. Свою діяльність здійснював у 1990-2008 рр..

К.ц. під назвою Київські зональні курси при Інституті підвищення кваліфікації Головного управління митного контролю при Раді Міністрів СРСР було утворено наказом Головного управління митного контролю при Раді Міністрів СРСР «О створенні при ИПК ГУГТК СССР в Москве, Ленинграде,

Киеве, Ташкенте, Бресте и Владивостоке зональных курсов по переподготовке сотрудников вновь принятых на работу в таможенные учреждения».

У 1991 р. Київським зональним курсам було надано статус навчального закладу, який мав забезпечувати обов'язкове спеціальне професійне навчання працівників митних установ. У травні 1992 р. Київські зональні курси було перейменовано у Центральні курси підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників митних установ. У 1996 р. було отримано ліцензію Міністерства освіти України на право провадження освітньої діяльності з перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників митних органів. Свою останню назву «Київський центр підвищення кваліфікації та пере-

підготовки кадрів Держмитслужби України» отримав у 1997 р.

Власну діяльність здійснював як юридична особа, на основі Статуту, виключно на умовах держзамовлення з фінансуванням за рахунок Державного бюджету. Освітню діяльність проводив на підставі ліцензії на рівні кваліфікаційних вимог до підвищення кваліфікації державних службовців працівників ДМСУ за напрямком 1501 «Державне управління» із ліцензованим обсягом 1600 слухачів на рік.

КІНОЛОГІЧНА КОМАНДА – складається з інспектора-кінолога та закріпленого за ним службового собаки, що пройшли спеціальну підготовку у відповідному спеціалізованому органі Міндоходів України.

Спеціальна підготовка проводиться протягом всієї професійної діяльності інспектора-кінолога й включає в себе:

первинну підготовку кінологічних команд;

Підвищення кваліфікації слухачів здійснювалося за програмами тематичних постійно діючих та цільових короткострокових семінарів, в тому числі – міжнародних, а також за професійними програмами працівників уперше прийнятих на державну службу в митних органах. Окрім того на **К.ц.** було покладено завдання із удосконалення змісту і форм безперервного професійного навчання митників, координації роботи з навчально-методичного забезпечення фахової підготовки, а також організації вивчення досвіду роботи митних органів України та навчальних закладів інших відомств.

Постановою КМУ від 24 вересня 2008 р. № 852 «Про утворення Державного науково-дослідного інституту митної справи» **К.ц.** було ліквідовано, а на його базі створено Державний науково-дослідний інститут митної справи.

Керівники **К.ц.:**

- Красовський Микола Петрович (1990-1992 рр.)
- Звонцов Андрій Якович (1992-1993 рр.)
- Діденко Станіслав Гаврилович (1993-1994 рр.);
- Момотенко Валерій Якович (1994-1998 рр.; 2001-2004 рр.; 2005 р.);
- Новосад Богдан Миколайович (1998-1999 рр.);
- Новіков Сергій Георгійович (1999-2001 рр.);
- Єгоров Олександр Борисович (2004-2005 рр.);
- Павлов Анатолій Петрович (2005-2008 рр.).

Фрадинський О.А.

підвищення кваліфікації кінологічних команд;

тренування кінологічних команд.

Спеціалізована первинна підготовка здійснюється на наступними напрямками: підготовка на запах наркотичних засобів рослинного походження (марихуани, макової соломи та гашишу), через 6-8 місяців – на запах наркотичних засобів напівсинтетичного походження (героїну, кокаїну тощо); підготовка на запах зброї, боеприпасів, тютюнових виробів або грошових знаків у вигляді банкнотів.

До роботи зі службовими собаками можуть залучатись особи, які мають кінологічну підготовку або досвід роботи зі службовими собаками в інших установах, працівники митниць, які мають досвід роботи в оперативних підрозділах. Інспектори-кінологи повинні мати вищу освіту, пройти підвищення кваліфікації уперше прийнятих працівників на державну службу, знати основи ветеринарії та кінології.

Критеріями відбору собак для використання в органах доходів і зборів є:

- вік – 8 -18 місяців;

- природжене прагнення до гри з апортувальним предметом;
- схильність до пошукової роботи;
- відсутність реакції на зовнішні подразники;
- лояльне відношення до людей;
- відсутність страху перед звуковими та світловими подразниками, автотранспортом, що рухається, скупченням людей;

- вміння ходити по трапах, висоті, гладкій підлозі;
- спокійне переміщення різними видами транспорту.

Виноград О.В.

КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – забезпечення роботи кінологічних команд з метою протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнотів, що включає підбір інспекторів-кінологів, відбір та придбання службових собак. Також **К.з.** передбачає утримання, годування, забезпечення спорядженням та інвентарем, ветеринарне обслуговування, перевезення кінологічних команд, що здійснюється в межах норм та асигнувань, запланованих у кошторисах митниць та органів доходів і зборів.

Для виконання службових завдань інспектор-кінолог забезпечується спеціально обладнаним транспортним засобом для перевезення службового собаки, необхідним спорядженням, технічними засобами митного контролю, засобами зв'язку та спецодягом.

Виноград О.В.

КІНОЛОГІЯ (від грец. *κυν* (кін.) – собака та *λογος* (логос) – слово) – наука про собак, виведення їх різних порід, дресирування, історія походження. **К.**, як наука, виникла в останній чверті XIX ст.

К. вивчає анатомію і фізіологію (у т. ч. законірності вищої нервової діяльності та поведінки)

собаки, походження та еволюцію порід собак, розведення і селекцію, годування, утримання, дресирування і використання для полювання, вартової, спеціальної, пошукової та інших видів служби, а також у декоративних цілях. Службове собаківництво – основа сучасної **К.**

Виноград О.В.

КІРОВОГРАДСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України. **К.м.** була заснована 8 квітня 1992 р. наказом ДМКУ № 73 «Про створення митних установ» зі штатною чисельністю 50 осіб. Згідно даного наказу Кіровоградський митний пост **К.м.** було перетворено в **К.м.** з підпорядкуванням Долинського митного поста, що раніше входив до складу Криворізької митниці.

Відповідно до наказу ДМСУ від 20.12.1996 р. №564 **К.м.** була підпорядкована Полтавській регіональній митниці. З лютого 2005 р. в зв'язку з оптимізацією структури митних органів відповідно до наказу ДМСУ «Про зміну підпорядкування митних органів» безпосереднє координаційно-організаційне управління **К.м.** здійснювалося центральним апаратом ДМСУ.

Згідно постанови КМУ «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20 березня 2013 р. № 229 **К.м.** була реорганізо-

*Адміністративна будівля
Кіровоградської митниці*

вана в **К.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Кіровоградської області.

У квітні 2013 р. до складу **К.м.** входило 2 мит-

Митний пост «Кіровоград-Центральний»

них поста:

– митний пост «Кіровоград-центральный». Проводить митне оформлення товарів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, супроводжуваного та несупроводжуваного багажу, вантажних, міжнародних поштових відправлень, міжнародних експрес-відправлень фізичних осіб по районах області: Кіровоградському, Новгородківському, Долинському, Устинівському, Бобринецькому, Компанієвському, Новоукраїнському, Добровеличковському, Маловисківському, Новомиргородському, Олександрівському та м. Кіровоград і транспортних засобів (номерних вузлів), що переміщуються фізичними особами. Сектор митного оформлення «Побузьке» митного поста «Кіровоград-центральный» проводить митне оформлення товарів суб'єктів ЗЕД, супроводжу-

ваного та несупроводжуваного багажу, вантажних, міжнародних поштових відправлень, міжнародних експрес-відправлень фізичних осіб по районах області: Гайворонському, Ульянівському, Новоархангельському, Вільшанському, Голованівському;

– митний пост «Олександрія». Проводить митне оформлення товарів суб'єктів ЗЕД, супроводжуваного та несупроводжуваного багажу, вантажних, міжнародних поштових відправлень, міжнародних експрес-відправлень фізичних осіб по районах області: Олександрійському, Петрівському, Знам'янському, м. Олександрія та м. Знам'янка. Сектор митного оформлення «Світловодськ» митного поста «Олександрія» проводить митне оформлення товарів суб'єктів ЗЕД, супроводжуваного та несупроводжуваного багажу, вантажних, міжнародних поштових відправлень, міжнародних експрес-відправлень фізичних осіб по районах області: Світловодському, Онуфрієвському та м. Світловодськ.

Керівники **К.М.:**

- Пашинний О. І. (1992 – 1996 рр.);
- Солонченко О.В. (1997 – 1998 рр.);
- Седель С.Є. (1998 – 2005 рр.);
- Кравцов О.М. (2005 – 2007 рр.);
- Компанієць В.О. (2007 – 2010 рр.);
- Кодіс Є.І. (2010 р.);
- Завтур Д.О. (2010 – 2012 рр.);
- Скальський П.П. (з 2012р.).

Самсонова С.В., Туржанський В.А.

КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ – процес їх групування, обумовлений певними цілями та завданнями. **К.п.з.** здійснюється в інтересах законодавців, органів доходів і зборів, платників податків, статистичних служб. Податки класифікуються за наступними ознаками:

1. За економіко-правовою сутністю обов'язкові платежі поділяються на чотири основні групи: відрахування та внески – податкові платежі, яким притаманний цільовий характер використання сплачених коштів, для прикладу; збори – податкові платежі, що справляється із платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій; плата – обов'язковий платіж, визначальною ознакою якого є компенсаційний характер за постійне або тимчасове використання певного виду ресурсів; податки – група обов'язкових платежів, характерною ознакою яких є постійність та безповоротність сплати, односторонній рух справляння та відсутність компенсаційного характеру і цільової ознаки використання.

2. За економічним змістом доцільно виокремити три групи обов'язкових платежів: податки на доходи – платежі об'єктом визначення яких та джерелом сплати виступають доходи фізичних та юридичних осіб, отриманих у вигляді заробітної плати, підприємницьких прибутків та виручки; податки на споживання – податки, справляння яких організовується завдяки витрачання отриманих доходів завдяки механізму купівлі-продажу товарів, робіт та послуг; майнові та ресурсні податки – сплачуються при наявності, використанні певних активів, що перебувають у державній, колективній чи приватній власності або за наслідками передачі права на таку власність.

3. За формою оподаткування виокремлюють: прямі податки – податкові платежі, які мають чітко виражений об'єкт оподаткування, що зменшується у вартісному вимірникові в результаті сплати податку. Прямі податки поділяються на особисті – встановлені персонально до кожного, окремо взятого, платника податку та реальні – об'єктом оподаткування яких виступає майно або ресурси; непрямі податки – податкові платежі, сплата яких проводиться через ціновий механізм. У світовій фіскальній практиці непрямі податки отримали

назву акцизів та поділяються на дві основні групи: специфічні та універсальних акцизи.

4. За рівнем внутрідержавного запровадження поділ податків і зборів залежить від територіального поділу країни. Розрізняють загальнодержавні податки – встановлюються вищим законодавчим органом країни та є обов'язковими до запровадження на всій території держави; місцеві податки – обов'язкові платежі, характерною ознакою яких є їх справляння на території окремих громад та формування дохідної частини винятково місцевого бюджету; податки адміністративно-територіальних утворень формують бюджети відповідних республік, земель, штатів та належать до компетенції місцевих адміністрацій.

5. За рівнем міждержавного запровадження, залежно від покладених на них функціональних призначень обов'язкові платежі поділяється на: внутрішні податки і збори – основне їх призначення полягає у формування доходів бюджетної системи та позабюджетних фондів та регулювання пропорцій економічного розвитку держави; податки на зовнішню торгівлю – виконують переважно регулюючу функцію, яка полягає у підтримці національного виробництва, формуванні оптимальної структури експорту та імпорту, захисті вітчизняних торговельних інтересів на міжнародній арені.

6. За місцем у структурі ціни товару: податки з виручки – обов'язкові платежі, джерелом сплати яких виступає виручка або валовий дохід від реалізації продукції; податки з собівартості – обов'язкові платежі, включаються до складу витрат підприємства; податки з прибутку – обов'язкові платежі, джерелом сплати яких виступає фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.

7. За періодичністю сплати: регулярні податки – податки, які сплачуються у встановлені державою терміни та, переважно, є наслідками відносин власності чи фінансово-господарської діяльності фізичних або юридичних осіб; разові податки – обов'язкові платежі, ознакою яких є несистемний характер сплати. Їх виникнення обумовлене змінами у майновому, фінансовому чи господарському стані платника податку.

8. В залежності від платника: податки і збори з юридичних осіб; податки і збори з фізичних осіб; змішані податки – платежі, платниками яких можуть бути як юридичні так і фізичні особи.

9. В залежності від податкової ставки податки доцільно поділити на дві групи – за методом розрахунку (пропорційні, прогресивні та регресивні) і за видом (адвалерні, специфічні і комбіновані): пропорційні податки – податки, величина яких змінюється пропорційно зміні вартісної або фізичної величини об'єкта оподат-

кування; прогресивні податки – податки, величина яких змінюється швидшими темпами ніж зміна вартісної або фізичної величини об'єкта оподаткування; регресивні податки – податки, величина яких змінюється меншими темпами ніж зміна вартісної або фізичної величини об'єкта оподаткування; адвалерні податки – виражені у відсотках до об'єкта оподаткування; специфічні податки – виражені виключно у твердих сумах (гривнях, доларах, євро) до об'єкта оподаткування; комбіновані податки – обов'язкові платежі, для яких ставка оподаткування містить як адвалерні так і специфічні ознаки.

10. За способом сплати: кадастрові податки – податки, сплата яких проводиться на основі певних реєстрів, що містять інформацію про платника податку, або об'єкт оподаткування чи джерело сплати; податки, що сплачуються у джерела виплати – податки, сплата яких відбувається під час отримання платником податку винагороди, як у натуральному так і грошовому виразі; податки що сплачуються під час споживання товарів і послуг – обов'язкові платежі, сплата яких обумовлена придбанням матеріальних і духовних благ, або процесами використання майна.

11. За рівнем зарахування: платежі до державного бюджету; платежі до місцевого бюджету; платежі до позабюджетних фондів; змішані податкові платежі – податки, що згідно чинного законодавства розподіляються або між бюджетами різних рівнів або між бюджетною системою та позабюджетними фондами.

12. За еволюційними аспектами запровадження: звичаєві податки – податки, справляння яких базується на стійкій історичній традиції та не викликає заперечень із боку платників; консенсусні податки – запроваджені на основі взаємної згоди між державою та її громадянами; примусові податки – встановлені органами державної влади в законодавчому порядку та на основі примусу.

13. В залежності від об'єкта оподаткування: податки і збори на фінансові результати діяльності (заробітну плату, дохід або прибуток); – податки на майно; групу податків на реалізацію товарів формують універсальні та специфічні акцизи; основним об'єктом оподаткування податками на певні види витрат є витрати на оплату праці, від яких залежить величина нарахувань та утримань до позабюджетних соціальних фондів; об'єктом оподаткування для податків на здійснення певних операцій виступає вартість укладених угод майнового характеру або вартість позовних заяв; в основі податків та зборів на здійснення визначених видів діяльності лежить принцип дозвільного платежу – коли платник за здійснення певного виду своєї діяльності зобов'язаний сплачувати податок.

Фрадинський О.А.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ У ЗЕД – здійснюється з метою визначення коду товару при заповненні митної декларації та систематизується в УКТ ЗЕД. Структура десятизначного цифрового кодового позначення товарів в УКТ ЗЕД включає код групи (два перших знаки), товарної позиції (чотири перших знаки), товарної підпозиції (шість перших знаків), товарної категорії (вісім перших знаків), товарної підкатегорії (десять перших знаків). З метою детальної **К.т.** використовується сьомий, восьмий, дев'ятий та десятий знаки цифрового коду.

Система **К.т.** забезпечує високий ступінь деталізації номенклатури товарів. Це має особливе значення для її застосування в національних торгових номенклатурах, не порушуючи відповідних міжнародно-правових норм, що закріплюють основи системи кодування, а також дозволяє змінювати рівень деталізації виходячи з національних інтересів. За необхідності в системі УКТ ЗЕД можна провести подальше розширення номенклатури товарів без порушення системи класифікації. Вона передбачає резерв для включення нових чи специфічних товарів.

Органи доходів і зборів здійснюють контроль правильності **К.т.**, поданих до митного оформлення. На вимогу посадової особи органу доходів і зборів декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати усі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або техніко-технологічну документацію на них.

Якщо під час митного оформлення товарів або після нього орган доходів і зборів виявить по-

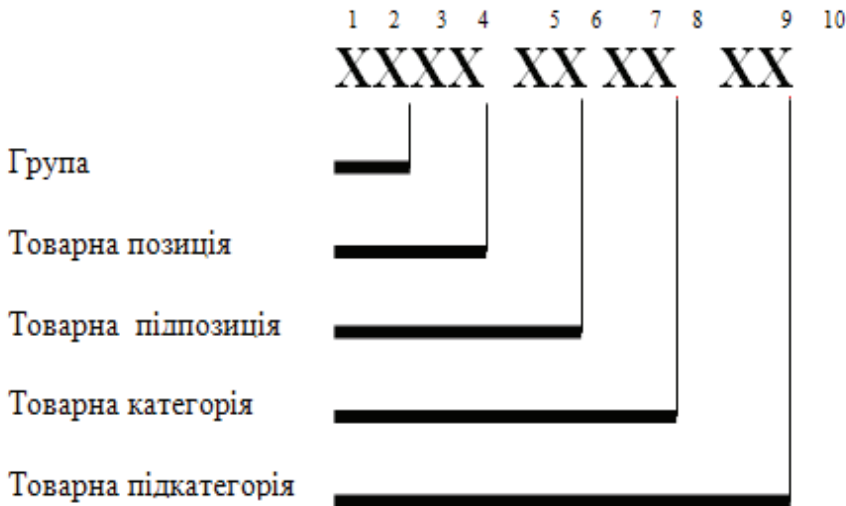
рушення правил **К.т.**, то він має право самостійно класифікувати такі товари.

Під складним випадком **К.т.** розуміється випадок, коли у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТ ЗЕД, вирішення яких потребує додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо. Штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв'язку з неправильною **К.т.**, застосовуються органами доходів і зборів виключно у разі, якщо прийняте органом доходів і зборів рішення про класифікацію цих товарів у складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання заявником всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення.

Рішення органів доходів і зборів щодо **К.т.** для митних цілей є обов'язковими. Такі рішення оприлюднюються у встановленому законодавством порядку. У разі незгоди з рішенням органу доходів і зборів щодо **К.т.** декларант або уповноважена ним особа має право оскаржити це рішення до органу вищого рівня або до суду. При цьому висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні мають інформаційний або довідковий характер.

Туржанський В. А.

Структура десятизначного коду товару в УКТЗЕД

КЛИМЕНКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ – Міністр доходів і зборів України з грудня 2012 р., головний державний радник податкової служби України, кандидат економічних наук.

Народився 16 листопада 1980 р. в м. Макіївка Донецької області. В 2002 р. закінчив Донецький державний університет управління за спеціальністю фінанси, у 2010 р. – Дніпропетровське регіональне відділення Національної академії управління при Президентові

України за спеціальністю державне управління та захистив кандидатську дисертацію на тему «Податкова політика держави щодо великих платників податків».

Трудовий шлях розпочав в 1997 р., займаючись підприємницькою діяльністю.

З 2005 по 2010 рр. працював заступником начальника Спеціалізованої державної податкової інспекції по роботі з великими платниками податків м. Донецьк, з травня по вересень 2010 р. – першим заступником голови державної податкової адміністрації Донецької області, з вересня 2010 по лютий 2011 рр. – головою державної податкової адміністрації Донецької області. З лютого по листопад 2011 р. – заступник Голови ДПСУ, з листопада 2011 по грудень 2012 рр. – Голова ДПСУ.

Указом Президента України від 24 грудня 2012 р. О. В. Клименко призначений на посаду Міністра доходів і зборів України.

Очоливши Міністерство доходів і зборів – правонаступника реорганізованих Державної податкової служби України та Державної митної служби України, О. В. Клименко особливу увагу приділив формуванню організаційної структури новоствореного Міністерства, яка б забезпечила оптимальне виконання функцій, раніше покладених на податкові та митні органи України. Зокрема Указом Президента України від 18 березня 2013 р. затверджено Положення про Міністерство доходів і зборів, а 20 березня 2013 р. Постановою КМУ №229 утворено територіальні органи Міністерства доходів і зборів України. Центральні апарати ДПСУ та ДМСУ були реорганізовані у центральний апарат Міністерства доходів і зборів України. На базі територіальних органів Державної податкової служби та Держмитслужби утворювалися територіальні органи Міндоходів, зокрема на обласному рівні – Головні управління Міндоходів та митниці Міндоходів. Для забезпе-

чення підготовки рекомендацій щодо виконання Міністерством доходів і зборів України своїх завдань у березні 2013 р. затверджено Положення про Колегію Міністерства доходів і зборів – консультативно-дорадчого органу спрямованого на прийняття рішень щодо найважливіших напрямів діяльності виконавчого органу.

Основні принципи роботи Міндоходів під керівництвом О. В. Клименка базувалися на налагодженні партнерських відносин з платниками податків та захисті фінансових інтересів держави.

У липні 2013 р. Міністр презентував п'ятирічну Стратегію розвитку Міністерства доходів і зборів, основні напрями якої спрямовані на впровадження нових електронних сервісів, розвиток митної інфраструктури, підвищення рівня культури сплати податків, зборів та митних платежів, підвищення ефективності здійснення податкового та митного контролю, сприяння розвитку міжнародної торгівлі шляхом спрощення митних процедур та ефективної протидії митним правопорушенням, впровадження ефективних методів протидії корупції та ефективної системи управління персоналом.

Значні напрацювання здійснювалися у напрямку забезпечення якісної імплементації норм Податкового кодексу України, Митного кодексу України, стандартів правових норм Європейського союзу та Всесвітньої митної організації.

З метою удосконалення механізму протидії використанню суб'єктами господарювання схем, що призводять до зниження рівня сплати податків та митних платежів шляхом здійснення господарських операцій через офшорні зони та податкові гавані, за ініціативи О. В. Клименка ВРУ був прийнятий Закон про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення.

Окремим напрямком трансформації Міністерства О. В. Клименко визначив побудову нових підходів у контрольній-перевірочній роботі, спрямованих на зменшення кількості перевірок платників податків та скороченні судових справ, пов'язаних з такими перевірками. Вагомі заходи були вжиті для вдосконалення контролю за фактичним рухом товарів від кордону до покупки шляхом об'єднання податкового та митного аудиту та використання контролюючим органом єдиних інформаційних баз даних при перевірках платників податків щодо достовірності нарахування і сплати податків, зборів та митних платежів.

В рамках спрощення процедур митного контролю та сприяння міжнародної торгівлі Міністерством доходів і зборів запроваджувалася практика здійснення митного оформлення товарів без їх фізичного пред'явлення митниці призначення – випуску товару у вільний обіг відразу після перетину митного кордону.

Стратегічного значення для О. В. Клименка на-

були організація та поглиблення співпраці з ЄС і низкою міжнародних організацій у сфері боротьби з незаконною торгівлею, податковим шахрай-

ством, мінімізацією сплати податків та корупційних ризиків.

Медвідь Ю.О.

КНИГА ПОШАНИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

– прояв глибокої поваги до досягнень посадових осіб і ветеранів митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій, високої оцінки їх вагомого внеску в реалізацію державної політики у сфері митної справи, зміцнення законності та правопорядку, виявленої мужності й відваги під час виконання службових обов'язків, а також до громадян, які надавали активну допомогу митним органам України у виконанні завдань із захисту економічних інтересів держави. Було запроваджено у лютому 2006 р.. Авторами макету були: Бузало В. Й., Пашко П. В., Сопов О. М., Тарасюк О. В., Шиян О. М.

Висунення кандидатур для занесення їх прізвищ до **К.** здійснювалось заступниками Голови Держмитслужби України, керівниками департаментів, управлінь Держмитслужби України, керівниками інших митних органів. Подання про занесення прізвищ осіб до **К.** розглядались Головою Держмитслужби України. Рішення про занесення прізвищ посадових осіб митної служби та інших осіб до **К.** приймалось після попереднього розгляду матеріалів комісією з розгляду та аналізу матеріалів про нагородження та заохочення працівників митної служби і затверджується наказом Держмитслужби України.

До **К.** заносили прізвища осіб, нагороджених заохочувальною відзнакою Держмитслужби України нагрудним знаком «Золота зірка «За заслуги». Особам, прізвища яких занесено до **К.**, видався пам'ятний знак.

У **К.** розміщувалась кольорова фотографія осо-

би розміром 9x12 см (для посадових осіб митних органів у парадному форменому одязі, без головного убору), під якою зазначали її прізвище, ім'я та по батькові, посада та спеціальне звання. Також зазначали короткі біографічні відомості про особу й інформацію про конкретні досягнення, що стали підставою для прийняття рішення про занесення до **К.**

Наказ про занесення прізвища посадової особи митного органу, інших осіб до **К.** обов'язково оголошувався в урочистій обстановці. **К.** зберігалась у залі засідань колегії Держмитслужби України. Записи до неї вносилися уповноваженим працівником Департаменту кадрової роботи ДМСУ, на якого поклалися обов'язки за ведення **К.**

Наказом ДМСУ від 4 вересня 2008 р. №963 «Про внесення до **К.** прізвищ колишніх працівників» до **К.** було внесено перші п'ять прізвищ. Це – колишній керівник Чопської, Львівської, Бориспільської митниць, Київського центру підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Держмитслужби України Станіслав Діденко; колишній голова ДМКУ, голова Спілки ветеранів митної служби України Анатолій Колос; колишній керівник Донбаської регіональної митниці, заступник голови Держмитслужби України Юрій Коновченко; колишній перший заступник голови Держмитслужби України Едуард Мірошніченко; колишній керівник Чопської митниці Юрій Шляхта.

Відповідно до Указу Президента України від 31.05.2012 №365/12 «Про відомчі заохочувальні відзнаки» її було скасовано.

Прус Л.Р.

КНИГА ПОШАНИ МИТНОГО ОРГАНУ

– прояв глибокої поваги до досягнень посадових осіб і ветеранів митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій, які внесли вагомий вклад у створення та розбудову митної системи України, у реалізацію завдань, покладених на митні органи, виявили мужність і відвагу під час виконання службових обов'язків, а також до громадян, які надають активну допомогу митним органам України у виконанні завдань із захисту економічних інтересів держави. Було запроваджено у лютому 2006 р.

Подання про занесення прізвищ осіб до **К.** вносилось на ім'я начальника митного органу заступниками начальника митного органу, начальниками структурних підрозділів митного органу. У поданні зазначали конкретні результати роботи особи, що стали підставою для порушення клопотання про його заохочення; відомості про нагородження його державними нагородами та відзнаками Держмитслужби України.

Подання про занесення прізвищ до **К.** не розглядали стосовно осіб, до яких протягом останнього року роботи застосовували дисциплінарні стягнення. Про занесення прізвища посадової особи митного органу або іншої особи до **К.** видавали наказ митного органу.

У **К.** розміщували кольорову фотографію особи розміром 9 x 12 см (для посадових осіб митних органів у парадному форменому одязі, без головного убору), під якою зазначаються її прізвище, ім'я та по батькові, посада та спеціальне звання. Також зазначали короткі біографічні відомості про особу й інформацію про конкретні досягнення, які стали підставою для прийняття рішення про занесення до **К.** Наказ про занесення прізвища посадової особи митного органу, інших осіб до **К.** обов'язково оголошували в урочистій обстановці. Місце зберігання **К.** визначав керівник митного органу. Записи до неї вносили уповноважений працівник митного органу, на якого були покладені обов'язки за ведення **К.**

КНИЖКА CPD (Carnet de Passage en Douane – дослівно з французької означає «книжка проходження митниці») – міжнародний митний документ, що використовується для тимчасового ввезення на митну територію транспортних засобів та приймається як митна декларація, і дозволяє ідентифікувати ввезені транспортні засоби.

K.CPD використовується у країнах, які є учасниками Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р., та не може бути використана у країні, резидентом якої є її утримувач.

Застосування **K.CPD** передбачає умовне безмитне ввезення/вивезення транспортних засобів та гарантує сплату імпорتنих мит і податків, якщо тимчасово ввезений транспортний засіб не було належним чином вивезено. У окремих випадках **K.CPD** може застосовуватися для контролю за тимчасовим експортом та реімпортом транспортних засобів.

Особливими характеристиками **K.CPD** є те, що вона друкується англійською та французькою мовами, а її розміри повинні бути 297 x 210 міліметрів.

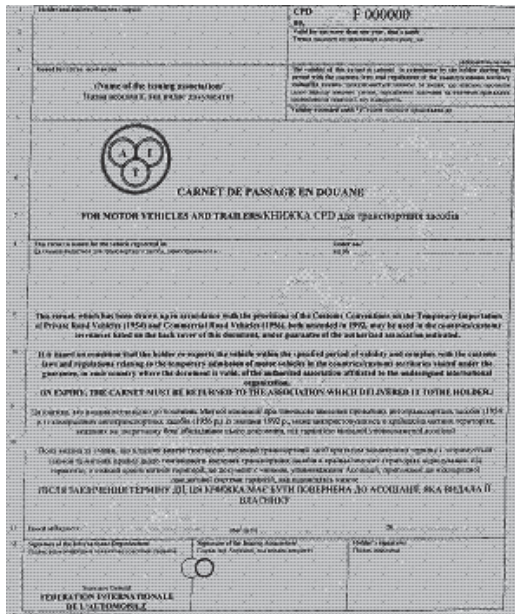
Видається **K.CPD** видавничою асоціацією, яка затверджується митними органами. Книжка є власністю асоціації та в будь-якому разі повинна бути повернута до асоціації не пізніше дня закінчення терміну її чинності та належним чином заповнена. Асоціація, яка видала **K.CPD**, повинна вказати свою назву на

кожному відривному талоні та перші літери міжнародної ланцюгової систем гарантій, до якої вона належить.

Термін дії **K.CPD** встановлюється до 1 року з правом одноразового продовження ще на 1 рік. Зворотній вивіз транспортного засобу повинен бути здійснений в межах терміну дії **K.CPD** з врахуванням термінів встановлених законами країни відвідування. Митні процедури за **K.CPD** відбуваються за наступною схемою: при в'їзді митні органи ставлять печатку на корінці талону на ввезення, вказують назву митної установи в'їзду, дату в'їзду, підпис інспектора митниці, відокремлюють та утримують талон на ввезення, одночасно, вказуючи на талоні на вивезення назву митної установи в'їзду та номер, за яким було зареєстровано книжку; при виїзді, митні органи відокремлюють та утримують талон на вивезення, вказуючи назву митної установи виїзду, дату виїзду, підпис інспектора митниці та печатку. Доказом зворотного вивозу транспортного засобу по **K.CPD** є належним чином заповнений вивізний корінець книжки, завірений штампелем митного органу. На останній сторінці **K.CPD** зазначається сертифікат про розміщення транспортного засобу, в якому митний орган описує характеристики транспортного засобу, який тимчасово ввозиться. Будь-які зміни даних (ім'я, адреса власника книжки, колір транспортного засобу, двигун тощо), зазначених в **K.CPD**, можуть бути зроблені лише з дозволу видавничої асоціації, а після надання книжки митному органу – з дозволу цього митного органу.

У разі порушення суб'єктом господарювання умов тимчасового ввезення за **K.CPD**, асоціація-гарант, яка її видала, зобов'язується сплатити митним органам суму ввізного мита, податків та інших платежів, встановлених законодавством на імпорт транспортних засобів. При цьому асоціація-гарант виплачує гарантовані суми у разі звернення митним органом з повідомлення про виплати у термін не пізніше 1 року з дати втрати чинності **K.CPD**. Транспортний засіб, що тимчасово ввозиться згідно з **K.CPD**, не може позичатися, від нього не можна відмовлятися, здавати в оренду, продавати чи розпоряджатися ним будь-яким іншим чином без попередньої згоди митної адміністрації країни відвідування та асоціації, яка видала **K.CPD**.

Медвідь Ю.О.

КНИЖКА МДП (Carnet TIR) – документ митного транзиту, що використовується для підтвердження існування міжнародної гарантії сплати митних податків на товари, що переміщуються відповідно до процедури МДП, в межах сум, встановлених національним законодавством та затверджених IRU, на умовах передбачених Конвенцією МДП.

IRU Union Internationale des Transporteurs Routiers

CARNET TIR *

4 volets

30.04.2010

1. Valable pour prise en charge par le bureau de douane de départ jusqu'au Valid for the acceptance of goods by the Customs office of departure up to and including

2. Délivré par Issued by Association of International Road Carriers of Ukraine - AIA MAP UA
T1, Schovna Street, 03150 Kiev, Ukraine
Tel +380 44 201 64 00 – Fax +380 44 201 02 30 – airu@estmap.org.ua

3. Titulaire Holder

4. Signature du délégué de l'association et cachet de cette association. Signature of authorized official of the issuing association and stamp of that association.

5. Signature de l'association internationale de l'organisation internationale. Signature of the secretary of the international organization.

6. Pays de départ Country/Countries of departure (S) **УКРАЇНА**

7. Pays de destination Country/Countries of destination (T) **РОССИЯ**

8. No(s) d'immatriculation du (des) véhicule(s) routier(s) (V) Registration No(s) of road vehicle(s) (V) **AA 1111 AE/AA 2322 XX**

9. Certificat(s) d'agrément du (des) véhicule(s) routier(s) (No and date) (F) Certificate(s) of approval of road vehicle(s) (No and date) (F) **№ 123456 до 20.07.2010**

10. No(s) d'identification du (des) contenu(s) (C) Identification No(s) of contents (C)

11. Observations diverses

К.МДП складається з чотирьох сторінок обкладинки, невідривного листка N 1 / N 2 жовтого кольору й невідривного корінця N 1 / N 2 жовтого кольору, відривних листків N 1 білого кольору й невідривних корінців N 1 білого кольору, відривних листків N 2 зеленого кольору (включаючи їх відривні частини з графами 18 – 28) і невідривних корінців N 2 зеленого кольору, а також бланка Протоколу **К.МДП** (Procès-verbal de constat) жовтого кольору. Відривні листки N 1 і N 2 та невідривні корінці N 1 і N 2 використовуються в кожній країні (відправлення, транзиту й призначення) у різних комбінаціях. Як правило, **К.МДП** складаються з 4, 6, 14 або 20 листків і призначені для застосування при перевезенні товарів через території декількох держав.

К.МДП друкується французькою мовою, за винятком першої (титольної) сторінки обкладинки, яка друкується англійською та французькою мовами, і невідривного листка N 1 / N 2 та Правил користування **К.МДП** на третій сторінці обкладинки, які друкуються англійською мовою, або мовою держави – учасниці Конвенції МДП. До **К.МДП** можуть бути додані додаткові аркуші з перекладом друкованого тексту мовами держав – учасниць Конвенції МДП.

Гарантійне об'єднання встановлює строк дії **К.МДП**, який не може бути продовжений. Якщо **К.МДП** була прийнята до оформлення митницею відправлення в останній день строку її дії чи до цієї дати, то вона є дійсною до завершення перевезення на умовах Конвенції МДП

Гармаш Є.В.

КОВАЛЬ ОЛЕКСІЙ МИХАЙЛОВИЧ – Голова

ва Державного митного комітету України з грудня 1991 по березень 1993 рр., дійсний державний радник митної служби.

Н а р о д и в с я 29 квітня 1945 р. на Київщині. У 1967 р. закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка за спеціальністю перекладач.

Трудову діяльність розпочав у 1967 р. на посаді інспектора Київської митниці СРСР. Пізніше працював виконуючим обов'язків начальника та начальником Бориспільського митного поста. У листопаді 1983 р. переведений до Київської митниці, де обіймав посади начальника відділу, заступника начальника Київської митниці.

Указом Президента України від 11 грудня 1991 р. О. М. Коваль призначений на посаду Голови ДМКУ.

О. М. Коваль, будучи першим, хто очолив митні органи незалежної України, чимало зробив в сфері становлення та розвитку української митниці, забезпечення територіальної цілісності, суверенітету та економічної безпеки української держави.

Основоположним кроком у формуванні нормативно-правової бази митних органів та її приведенні до світових стандартів стало прийняття ВРУ 12 грудня 1991 р. Постанови, відповідно до якої з

1 січня 1992 р. вводився в дію Митний кодекс України. Згодом 5 лютого 1992 р. ВРУ було прийнято ЗУ «Про єдиний митний тариф», який містив систематизований перелік ставок мита, який обкладалися товари та інші предмети, що ввозилися на митну територію України або вивозилися за її межі.

Вже протягом перших років існування митних органів незалежної української держави було створено розвинену мережу пунктів пропуску на кордонах з сусідніми країнами та організовано десятки нових митниць у внутрішніх регіонах держави. За 1992 – 1993 рр. кількість митниць зросла у 2,5 рази, а митних постів – у 4,5 рази. Під керівництвом О. М. Ковалю вдалося створити та відкрити автопереходи та підрозділи митної служби на залізничних станціях, започаткувати митний контроль у міжнародних аеропортах та вдосконалити митний контроль на морських суднах, створити митні підрозділи по боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил, налагодити концептуальні підходи з організації взаємодії митних органів з прикордонними органами, органами міністерства внутрішніх справ та служби безпеки, впровадити нові форми і засоби діяльності митної служби в умовах ринкової економіки. Були зроблені перші кроки в заснуванні та розвитку митного інформаційно-аналітичного центру, відомчих навчальних закладів, митних лабораторій та митних складів, закладено основи комп'ютеризації та технологічного забезпечення митних органів.

Особливу увагу О. М. Коваль приділив кадровому забезпеченню новостворених митниць, організації боротьби з контрабандою, порушенням митних правил та наповненню митними платежами Державного бюджету України.

Важливі напрацювання здійснювалися у напрямку міжнародного співробітництва, результатом чого стало встановлення ділових контактів з митними службами іноземних держав, укладання договорів про державний кордон і режим державного кордону та прийняття України у листопаді 1992 р. до Ради митного співробітництва (Всесвітньої митної організації).

Окремим напрямком діяльності О. М. Ковалю щодо розвитку митниці було її матеріальне забезпечення: придбання спеціального та формного одягу, транспортних засобів, зброї та спеціальних засобів митного контролю (портативні радіостан-

ції, відео- та аудіотехніка, інтроскопи, індикатори металів, пошукові дзеркала та інше обладнання), комп'ютерної та обчислювальної техніки.

У 1991-1993 рр. проведена значна робота у сфері організації та становлення управлінської структури інформаційно-аналітичної служби, вдосконалення матеріально-технічної бази, відпрацювання методик збору, обробки та аналізу митної інформації, і, головне, підготовки фахівців для митних органів: митних інспекторів, перекладачів, інженерів та аналітиків. Наказом Голови ДМКУ від 10.02.1992 р. передбачалося створення перших в історії нашої держави курсів підготовки та перепідготовки працівників митних органів.

Було налагоджено систему передачі електронних копій митних декларацій за допомогою електронної пошти, опрацьовано концепцію Єдиної автоматизованої інформаційної системи митної служби України.

Перебуваючи на посаді Голови ДМКУ, О. М. Коваль особливу увагу приділив гарантіям соціального захисту працівників митної служби, забезпечення їх достатніми матеріальними умовами для належного виконання службових обов'язків, проблемам підвищення заробітної плати і надання інших соціальних пільг митним працівникам. Досягненням такої соціальної політики митної служби під керівництвом О. М. Ковалю стало прийняття Урядом у лютому 1993 р. Постанови «Про умови оплати праці працівників митної системи», якою посадові оклади працівників галузі були підвищені приблизно в 1,8 рази, затверджено розміри щомісячної надбавки за вислугу років (від 10 до 40 відсотків до посадового окладу і окладу за персональне звання), встановлено доплату за роботу у нічний час (35% посадового окладу за фактично відпрацьований час). З бюджету почали надходити кошти на капітальне будівництво митних споруд і житла для співробітників галузі.

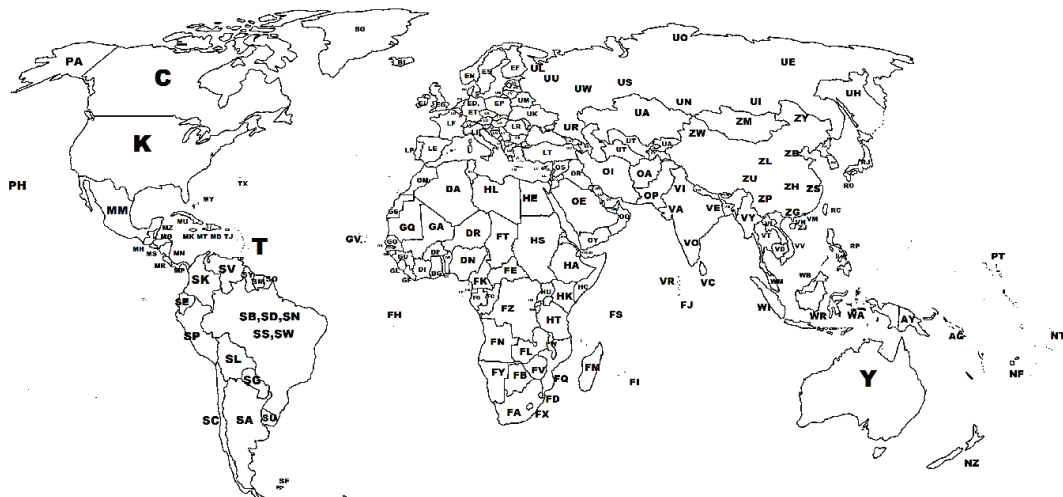
У березні 1993 р. О. М. Коваль призначений на посаду начальника Бориспільської митниці, а згодом – радником митної справи при Посольстві України у Королівстві Бельгія, до виконання обов'язків якого приступив у листопаді 1993 р. З 2001 по 2003 рр. працював начальником Бориспільської митниці.

Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А., Медвідь Ю.О.

КОД АЕРОПОРТУ – буває двох видів – індекси аеропорту ICAO та IATA.

К.а. ICAO (індекс аеропорту ICAO) – унікальний індивідуальний ідентифікатор, що складається з 4 літер, який присвоюється світовим аеропортам Міжнародною організацією цивільної авіації (ICAO, ICAO – International Civil Aviation Organization). Такі коди використовуються авіакомпаніями, органами управління повітряними переміщеннями, метеорологічними службами для передачі аеронавіга-

ційної та метеорологічної інформації для аеропортів, планів польотів (флайт планів), позначення громадських аеродромів на радіонавігаційних картах, а також в якості адрес аеропортів в міжнародній мережі телеграфного авіаційного зв'язку AFTN. Коди ICAO мають регіональну структуру. Перші дві літери формують регіональний префікс. Перша літера визначає світовий регіон – частину континенту чи цілий континент («Е» – північна Європа, «L» – центральна та південна Європа, «Y» –

Карта країн та територій з вказаними ІКАО префіксами аеропортів, що в них використовуються

Австралія), країну з великою територією («С» – Канада, «К» – континентальна частина США). Друга літера визначає країну регіону, що відповідає першій літері. Решта дві літери (або три для великих країн) коду визначають аеропорт в цій країні. На даний час усі можливі префікси на літеру «L» вже використовуються. Не використовуються в якості першої літери коду аеропорту: J, Q та X. Спеціальний код ZZZZ зарезервований для випадків, коли створюється план польоту в аеропорт, що не має коду ІКАО.

Для Радянського Союзу, як для країни з великою площею, була виділена літера «U». Та після розпаду СРСР прибалтійські держави отримали для себе префікс в зоні «E» (Литва – EU, Латвія – EV, Естонія – EE). Молдавія отримала префікс LU. Решта країн зберегли префікси, що відповідали

їхній території (так для України незмінним залишився код UK). В СРСР для зручності часто використовувалися коди аеропортів, що склалися з 4 літер російського алфавіту. В більшості це є ті ж коди ІКАО, які за взаємно-однозначним принципом були замінені на російські. Код аеропорту IATA (індекс аеропорту IATA) – індивідуальний код, що складається з трьох літер, який присвоюється аеропортам Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA – International Air Transport Association,). В Канаді та континентальній частині США коди IATA – це коди ІКАО без першої літери, проте для решти територій дана тенденція не зберігається. Невеликі аеропорти (особливо місцевих повітряних ліній) можуть не мати ні коду IATA ні коду ІКАО.

Мотюк К.Д.

КОД IATA (англ. International Air Transport Association) – 1-о, 2-о, 3-х, 4-х літерний унікальний індивідуальний ідентифікатор, що надається об'єктам, які мають значення для індустрії пасажирських авіаперевезень та присвоюється Міжнародною асоціацією повітряного транспорту (IATA). Дана організація контролює надання міжнародних кодів, що є уніфікованим скороченням, для аеропортів, авіакомпаній і типів літаків. Так, код KBP позначає аеропорт Бориспіль. При написанні **K. IATA** слідує зазвичай після скорочення IATA. **K. IATA** також привласнюється деяким іншим важливим транспортним вузлам, таким як вокзали або порти (ZLP для вокзалу Цюриха). Міста, що мають більше двох великих аеропортів, наприклад Берлін (BER), мають власний **K. IATA**.

Поряд з кодами аеропортів є також код типу літака IATA (3 алфавітно-цифрових знаки) і код авіакомпанії IATA (2 або 3 алфавітно-цифрових знаки).

Головною метою Міжнародної асоціації повітряного транспорту є уніфікація всіх кроків оформлення, які враховуються при доставці пасажирів та вантажу. Приклад використання кодів аеропорту – це оформлення реєстрації багажу, який забезпечується відповідним кодом аеропорту призначення. Коди авіакомпаній використовуються авіакомпаніями, агентствами з продажу квитків, системами бронювання квитків і іншими підприємствами для передачі інформації, пов'язаної з комерційною діяльністю у сфері пасажирських авіаційних перевезень. Список кодів публікується IATA двічі в рік і доступний на офіційному сайті IATA.

Міжнародна асоціація повітряного транспорту визначила наступні коди для авіакомпаній: AA (001) – American Airlines, AB (745) – Air Berlin, AC (014) – Air Canada, AD (817) – Air Paradise International, AE (803) – Mandarin Airlines, AF (057) – Air France, AH (124) – Air Algerie, AI (098) – Air India, AK (807)

– Airasia та ін. Код авіакомпанії IATA може складатися з 2 або з 3 символів. Спочатку коди склалися лише з двох букв латинського алфавіту. Проте з часом це привело до проблеми браку кодів для всіх перевізників, що діяли. Через це були введені у використання коди «1 цифра і 1 буква» і коди «1 буква і 1 цифра». Складатися з двох цифр код авіакомпанії не може.

Відповідно до законодавства України з метою прискорення та спрощення процедур митного та прикордонного оформлення авіаперевізник або

експлуатант аеропорту, або суб'єкт наземного обслуговування надсилає до органу охорони державного кордону та митних органів України, які провадять діяльність у пунктах пропуску для повітряного сполучення, попередню інформацію про членів екіпажу, пасажирів, імпорتنі, експортні та транзитні вантажі, які перевозяться повітряними суднами. Інформація подається шляхом передавання стандартного повідомлення IATA з аеропорту вільноти і повинна обов'язково включати код перевізника.

Неліпович О.В.

КОД КЛАСИФІКАТОРА МИТНИХ ОРГАНІВ, ЇХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, МИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ УСТАНОВИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – означення об'єкта або угруповання у вигляді знака або групи знаків за правилами, встановленими системою кодування, що складався з дев'яти знаків та формувався за такою схемою:

XXXXX XX XX

де: з першого до третього знаку – код центрального органу виконавчої влади, що забезпечував реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, митниці, спеціалізованого митного органу, митної організації, спеціалізованого навчального закладу, науково-дослідної установи митної служби України; з першого до п'ятого знаку – код митного поста; четвертий та п'ятий знаки коду – номер митного поста в межах однієї митниці; з першого до сьомого знаку – код пункту пропуску, пункту контролю через державний кордон України; шостий та сьомий знаки коду – номер пункту пропуску, пункту контролю в межах однієї митниці; з першого до дев'ятого знаку – код структурного підрозділу митниці. Восьмий та дев'ятий знак коду – номер структурного підрозділу митни-

ці. У випадку класифікації підрозділу, який не входить до складу митного поста – порядковий номер цього підрозділу в межах однієї митниці. У випадку класифікації підрозділу, який входить до складу митного поста – порядковий номер підрозділу в межах цього митного поста.

Для класифікації пункту пропуску, пункту контролю через державний кордон України після дев'ятизначного коду в дужках зазначалися три знаки, із яких: перший знак – цифри 1 – 4, які визначали категорію пункту пропуску, пункту контролю, а саме: 1 – міжнародний; 2 – міждержавний; 3 – місцевий; 4 – міжнародний, місцевий. Другий знак – цифри 1 – 9, які визначали вид сполучення через пункт пропуску, пункт контролю, а саме: 1 – автомобільне; 2 – залізничне; 3 – повітряне; 4 – річкове; 5 – морське; 6 – поромне; 7 – пішохідне; 8 – трубопровідне; 9 – лінія електропередачі. Третій знак – цифри 0 – 7, які визначали суміжну країну, на кордоні з якою розташовувався пункт пропуску або відсутність такої країни, а саме: 0 – суміжна країна відсутня; 1 – Російська Федерація; 2 – Республіка Білорусь; 3 – Республіка Польща; 4 – Словацька Республіка; 5 – Угорська Республіка; 6 – Румунія; 7 – Республіка Молдова.

Фрадинський О.А.

КОД ТОВАРУ ЗГІДНО З УКТ ЗЕД – десятизнаковий код, який використовується для систематизованого цифрового позначення товарів у зовнішньоекономічній діяльності з метою надання про них необхідної інформації.

В структурі **К.**, що позначається виключно арабськими цифрами, перші два знаки означають групу товару, перші чотири знаки – товарну позицію, перші шість знаків – товарну підпози-

цію, перші вісім знаків – товарну категорію, десять знаків – товарну підкатегорію. Відповідно, значення **К.** вказує та деталізує приналежність товару до окремої групи (категорії), що впливає на рівень ставок мита, яке сплачується з такого товару.

Систематизований перелік **К.** та ставок мита, яке сплачується з товарів, що ввозяться на митну територію України визначено в ЗУ «Про митний тариф». Зокрема в УКТ ЗЕД товари систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові **К.** яких уніфіковано з Гармонізованою системою опису та кодування товарів. Для докладнішої товарної класифікації використовується сьомий, восьмий, дев'ятий та десятий знаки **К.**

При декларуванні товарів відомості про **К.** є обов'язковими та зазначаються декларантом у графі 33 «Код товару» митної декларації.

Медвідь Ю. О.

Структура десятизначного кодового позначення товарів в УКТ ЗЕД

КОЛЕГІЯ ДЕВ'ЯТИ (οἱ ἕννεά) – фінансова установа Ольвії, що опікувалася державним скарбом, згадана в кількох епіграфічних пам'ятках, найвідомішою з яких є так званий декрет на честь Протогена. Склад **К.Д.** на сучасному рівні джерельної бази визначити не уявляється можливим, хоча в дореволюційній історіографії висувалися необґрунтовані припущення, що до її рядів входило п'ять агрономів, по одному архонту, стратегу, астиному та

верховний жрець. Поряд з нею діяла колегія Семи (οἱ ἑπτά) – фінансова установа, що завідувала священною скарбницею (θησαυρός), встановлюючи податки на жертвоприношення та опікуючись будівлею, де зберігалися речі, пожертвовані богам. Ця колегія інколи виступала як суб'єкт законодавчої ініціативи під час прийняття народними зборами почесних декретів громадянам.

Колесников К.М.

КОЛЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – постійний консультативно-дорадчий орган, що утворювався для погодженого вирішення проблемних питань, які належали до компетенції Державної митної служби України, та обговорення найважливіших напрямів її діяльності відповідно до Регламенту Держмитслужби України (наказ Держмитслужби України від 22.10.07 №879).

До складу **К.** входили: Голова Держмитслужби України (голова колегії), перший заступник та заступники Голови, Радники Голови Держмитслужби, посадові особи Мінфіну України, а також визначені Головою Держмитслужби України посадові особи. Рішення про утворення чи ліквідацію **К.**, її кількісний та персональний склад, положення про **К.** затверджується Головою Держмитслужби України.

Функціями **К.** були: 1) обговорення й прийняття рішень щодо перспектив і найважливіших напрямів діяльності митної служби України; 2) розгляд пропозицій щодо: удосконалення законодавства; забезпечення співпраці з центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими держадміністраціями, органами місцевого самоврядування під час виконання покладених на митні органи завдань; розширення міжнародного співробітництва у сфері державної митної справи; формування й реалізації державної політики у сфері забезпечення митних інтересів держави та державної митної справи; 3) обговорення прогнозів й програм соціально-економічного розвитку у сфері державної митної справи, інших державних програм та визначення шляхів їх реалізації; 4) розгляд питань про стан

дотримання фінансової, бюджетної дисципліни, збереження та використання державного майна, здійснення внутрішнього фінансового контролю й усунення виявлених недоліків; 5) розробка пропозицій щодо вдосконалення діяльності митної служби України; 6) аналіз стану роботи митної служби України з питань забезпечення прав і свобод людини й громадянина; 7) розгляд результатів роботи митної служби України; 8) аналіз стану дотримання в митній службі України законодавства з питань державної служби, організаційно-кадрової роботи й виконавської дисципліни; 9) розгляд інших питань, пов'язаних з реалізацією покладених на митну службу України завдань.

Організаційною формою роботи **К.** було засідання. Періодичність проведення засідань **К.** визначалось її Головою, але не рідше одного разу на місяць. У разі потреби могли проводитись розширені й виїзні засідання **К.**, а також спільні з колегіями інших органів виконавчої влади засідання. Робота **К.** проводилась відповідно до затвердженого її Головою плану засідань на півріччя, у якому зазначали питання, що потрібно розглянути, строки подання матеріалів до засідання **К.**, особи, відповідальні за підготовку й подання цих матеріалів, орієнтовні дати проведення засідань **К.**

Рішення **К.** могли бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу Держмитслужби України. Рішення з організаційних, процедурних і контрольних питань вносили до протоколу засідання й реалізували згідно з протоколом відповідного засідання без введення в дію наказом Держмитслужби України.

Прус Л.Р.

КОЛЕГІЯ ЕКОНОМІВ (грец. *εὐκικλίωv οἰκονόμοι* – дослівно «економи (скарбники) відкупів») – на Боспорі II–III ст. н. е. представники спеціальної фінансової інституції, що контролювали продаж різноманітних непрямих податків приватним особам та їх асоціаціям. Відомо, що в римський час на Боспорі широко практикувалася відкупна система збирання мита і податей. У написі релігійного союзу судновласників із боспорського міста Горіппія згадуються троє урядовців, які одночасно займали цю посаду на межі II–III ст. н. е.: Макарій, син Афенодора, Гаган та Аспург.

У давньогрецьких написах елліністичного та римського часу економом (*οἱ κονόμοι*) назива-

лася посадова особа в різноманітних приватних об'єднаннях, яка виконувала функції скарбника громадської каси. Саме такі обов'язки виконували економи у римській провінції Азія – вони були фінансовими уповноваженими приватних митних відкупників. У цій провінції існували економи в гаванях (*οἱ κονόμοι λιμενῶν*), засвідчені для Мілету й Іосу, які були рабами або вільновідпущениками, а їх завдання не йшли далі виконання простих казначейських обов'язків.

Судячи з напису КБН № 1134, горіппійські економи були посадовими особами не приватних об'єднань, а належали до представників органів публічної влади. С. О. Жебельов, виходячи зі зна-

чення делоського терміна III ст. до н. е. *ἔγκλια τέλη* – податі, які щорічно здаються на відкуп, переклав назву посади *εγκυκλίων οἰ κονόμος* – економ відкупів або «той, хто відповідає за передачу мита на відкуп». На його думку, боспорські відкупні економи належали до верхів чиновницької ієрархії царства.

Відкупна система не була поширена на всі доходні статті Боспорського царства. Але податі, пов'язані з ввозом і вивозом, тобто експортно-імпортні мита, здавалися на відкуп: організація фіскальної і митної справи для держави була більш вигідною у разі передачі на відкуп тих прибуткових статей, проконтролювати виконання яких державним органам було проблематично. Це стає зрозумілим, якщо взяти до уваги кількість гаваней на Боспорі, звідки відправлялися і куди прибували торгові кораблі.

Збирання мита, отже, віддавалося на відкуп окремим особам або групам, які мали поручителів із числа відомих громадян. Приміром, у Афі-

нах торги на право отримати відкуп проводилися на площі, де десять виборних громадян публічно вирішували питання, яку із запропонованих сум щорічного збору обрати і затвердити. Боспорський басилевс не став би відмовлятися від такого ефективного засобу поповнення скарбниці, як щорічний конкурс грошових сум відкупників за право стягувати мито. Визначену суму мита відкупники сплачували державі, а все, що їм удавалося стягнути понад неї, було їхнім прибутком. На випадок несплати відкупниками встановленого внеску допускалася відстрочка, а в разі злісного невиконання взятого зобов'язання вони засуджувалися до тюремного ув'язнення. За процесом стягування відкупниками мита з торговців стежили в Афінах і Піреї спеціальні державні уповноважені. Суми мита на товари писалися крейдою на папірусі, кам'яних і керамічних плитках, що виставлялися на загальний огляд.

Колесников К.М.

КОЛОНИЯ (colonia – «поселення») – 1) поселення громадян поза межами своєї країни, населений пункт на чужих землях; давньогрецькі колонії, що виникають переважно під час так званої Великої грецької колонізації VIII–VI ст. до н. е. вздовж узбережжя багатьох середземноморських країн були юридично рівноправні зі своїми метрополіями; 2) поселення громадян якоїсь стародавньої держави на території загарбані країни; такі поселенці були юридично рівноправні зі своїми співгромадянами

із метрополії та перебували в економічно і політично привілейованому становищі щодо корінних мешканців загарбані країни; 3) сукупність осіб якоїсь національності, що живуть спільно в іншій країні або в іноземному місті; 4) територія або країна, що перебуває під владою іноземної держави (метрополії), позбавлена політичної та економічної незалежності; управляється на основі спеціального режиму.

Колесников К.М.

КОЛОС АНАТОЛІЙ ВІКТОРОВИЧ (03.03.1942 – 17.05.2012) – Голова Державного митного комітету України з березня 1993 по вересень 1994 рр., державний радник митної служби II рангу, Почесний митник України.

Народився 03 березня 1942 р. у Воронезькій області. У 1980 р. закінчив Кишинівський державний університет за спеціальністю правознавство.

Трудову діяльність розпочав у 1958 р. автослюсарем Ізмаїльської автобази. З 1961 по 1964 рр. перебував у лавах Ра-

дянської Армії. Пізніше працював контролером, інспектором, старшим інспектором Ізмаїльської митниці Головного митного управління Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР, з 1977 по 1982 рр. – заступником начальника Вадул-Сіретської митниці, з 1982 по 1987 рр. – начальником Айратам-

ської митниці, з 1987 по 1988 рр. – начальником Термезької митниці Головного управління Державного митного контролю при Раді Міністрів СРСР. У 1988 р. призначений на посаду начальника Львівської митниці.

Указом Президента України від 11 березня 1993 р. А. В. Колос призначений на посаду Голови ДМКУ.

Перебуваючи на посаді Голови ДМКУ А. В. Колос продовжив подальше реформування митних органів та доклав чимало зусиль щодо вирішення як оперативних, так і стратегічних проблемних питань, які виникали при розбудові митних органів України. Значна увага приділялася налагодженню ритмічної та ефективної діяльності митниць та митних постів, зменшенню черг на митному кордоні, які виникали в зв'язку з суттєвою активізацією зовнішньоекономічної діяльності та стрімким зростанням транспортних засобів і громадян, які переміщувалися через митний кордон, впровадження у практику митного контролю міжнародного досвіду.

Під керівництвом А. В. Колоса митні органи вели активну боротьбу з контрабандою наркотиків, зброї, вибухових і радіоактивних речовин, валюти, культурних цінностей та порушенням митних правил, створювалися та укомплектовувалися спеціалізовані підрозділи по боротьбі з контрабандою,

сектори по боротьбі з наркозлочинністю, кінологічні групи, прикордонні відділення міліції. Було розгорнуто навчання митників з цільової тематики щодо виявлення та знешкодження основних каналів нелегального переміщення наркотиків.

Масштабна організаційна робота проводилася у напрямку вдосконалення структури митних органів. У січні 1994 р. було створено територіальні митні управління, на які покладалася організація виконання рішень вищих органів влади, наказів і розпоряджень Державного митного комітету, здійснення контролю виконання митницями вимог митного законодавства, впровадження нових технологій для переміщення через митний кордон товарів та пасажиропотоку, введення сучасних схем митного контролю та вирішення інших митних проблем. З організацією територіальних управлінь кардинально змінилась структура управління митною справою: замість трьох структурних ланок «Державний митний комітет – митниці – митні пости», вона перетворювалась на чотирьох ланкову «Державний митний комітет – територіальні митні управління – митниці – митні пости».

Серйозну увагу А. В. Колос приділяв принциповим проблемам кадрового забезпечення, підвищенню дисципліни та організованості в митних органах, рішучого подолання корупції, злочинності та правопорушень. Наказом Державного митного комітету від 14 грудня 1993 р. було засновано Хмельницький учбовий центр перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу митних органів України. В умовах створення нових підрозділів митних органів та дефіциту кваліфікованих митних кадрів, організовувалися короткотермінові курси з підготовки працівників спецпідрозділів, дізнавачів, кінологів, а також інспекторів митниць, митних постів і пунктів пропуску. Кількість працівників митних органів за 1993 р. збільшилася майже у

1,5 рази.

При вирішенні питань по боротьбі з корупцією А. В. Колос разом з провідними співробітниками Всесвітньої митної організації та національних митниць брав участь в опрацюванні антикорупційного акту Всесвітньої митної організації, що отримав назву «Декларація ВМО щодо доброчинності в митниці», якою передбачалися ряд заходів, які б виключали прояви корупційних діянь в митних органах.

Окремим напрямком роботи А. В. Колоса на посаді Голови ДМКУ було регулювання митних стосунків з Російською Федерацією. З метою правового регулювання взаємовідносин між митними службами двох країн було підписано ряд договорів щодо впровадження митного та прикордонного контролю на спільному кордоні, скасування обмежень щодо переміщення кордону громадянами сусідніх держав, налагодження спільної роботи по боротьбі з контрабандою.

У вересні 1994 р. А. В. Колос призначений на посаду начальника Центрального територіального управління ДМКУ, а згодом у 2001 р. очолив Всеукраїнську громадську організацію «Спілка ветеранів митної служби України».

Нагороджений орденом Міжнародної Георгіївської академії «За розбудову України» IV ступеня, відомчими відзнаками «Отличник таможенної служби ССРСР», «Відмінний прикордонник» двох ступенів, «Ветеран Державної митної служби України», нагрудними знаками «За сумлінну службу в митних органах України», «За заслуги». За участь в операціях по виявленню великих партій наркотиків Указом Президії Верховної Ради СРСР був нагороджений медаллю «За трудову доблесть» та відзначений нагородами Президента Афганістану.

*Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А.,
Медвідь Ю.О.*

КОМБІНОВАНА НОМЕНКЛАТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. У ЄС використовуються наступні номенклатури: комбінована номенклатура – основа Загального митного тарифу, містить восьмизначні товарні коди; номенклатура ІТС – містить 10-значні коди, що вказуються при імпорті товарів, а також в статистичних цілях; іноді містить додаткові коди для позначення особливих заходів торгової політики (сільськогосподарські мита, антидемпінгові мита, заходи по контролю за товарами подвійного призначення, експортні відшкодування).

Товарна номенклатура будується на основі Гармонізованої системи і **К.н.ЄС**. Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД), побудована на базі Гармонізованої системи опису та кодування товарів (ГС) та восьмизначної Комбінованої номенклатури ЄС (КН ЄС) – деталізованої

номенклатури для країн ЄС. Використання кількох класифікацій має на меті досягнення порівнянності з даними інших обстежень, наприклад, статистики промисловості. Однак слід враховувати, що зіставлені таким чином дані, одержані з різних обстежень, можуть дуже суттєво різнитися методологічно (наприклад, з погляду визначення звітної території та звітного кола, обсягу вартості та моменту обліку).

В основу класифікацій, що використовуються, покладено принципи їх основного поділу. Такими принципами можуть бути: виробничо-технічні ознаки (матеріали, що використовуються); ступінь обробки, призначення товару (наприклад, сировинні матеріали, напівфабрикати та готову продукцію класифікують за ступенем обробки).

Шнирков О.І

КОМБІНОВАНЕ МИТО – див. МИТО КОМБІНОВАНЕ.

КОМБІНОВАНІ ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ – форма ліцензійної винагороди за використання об'єкта інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. **К.л.п.** передбачає виплату одноразового авансового (паушального) платежу при підписанні угоди до початку виробництва та збуту ліцензійної продукції та з подальшою виплатою залишку розрахункової ціни ліцензії у вигляді

періодичних платежів через узгоджені проміжки часу до визначеної дати (роялті). **К.л.п.** найбільш поширений варіант плати за використання об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензіар має можливість отримувати відрахування від реального доходу ліцензіата протягом усього терміну дії ліцензійного договору.

Яковенко О.В.

КОМІСІЙНА ВИНАГОРОДА – 1) сума коштів, що встановлюється на договірній основі між організатором митного аукціону і митницею та виплачується організатору торгів за виконане доручення з реалізації аукціонних товарів; 2) сума коштів, яка виплачується комітентом комісіонеру за виконання доручення за договором комісії з реалізації товарів, які належать комітенту; 3) сума коштів, яка виплачується посереднику за надання ним визначених послуг (банківські послуги, агентські послуги з реалізації товарів тощо).

При організації митних аукціонів **К.в.** виплачується організатору з суми коштів, отриманих від

реалізації аукціонних товарів та зазвичай не перевищує 20% вартості реалізованих товарів.

У випадку здійснення експортних операцій за договорами комісії **К.в.** відраховується комісіонером із загальної суми коштів, що надійшли йому від продажу товарів, право власності на які належить комітенту, або оплачується комітентом окремо. При цьому **К. в.** отримана комісіонером-експортером оподатковується за основною ставкою податку на додану вартість та не включається до митної вартості товарів, які експортуються.

Медвідь Ю.О.

КОМІСІЯ МИТНОГО СОЮЗУ РОСІЇ, БІЛОРУСІЇ, КАЗАХСТАНУ – єдиний постійно діючий регулюючий орган Митного союзу. Заснована 6 жовтня 2007 р., коли в Душанбе Республікою Білорусь, Республікою Казахстан і Російською Федерацією був підписаний Договір про комісію Митного Союзу. Місцем перебування **К.** є Москва. Основним завданням **К.** є забезпечення умов функціонування і розвитку Митного союзу. **К.** здійснює свою діяльність на основі таких принципів: добровільна поетапна передача **К.** частини повноважень державних органів зазначених країн; забезпечення їх взаємної вигоди і врахування національних інтересів; економічна обґрунтованість рішень, що приймаються; відкритість, гласність і об'єктивність. В **К.** входять по одному представнику від кожної країни, які є заступником глави уряду чи членом уряду, наділеними необхідними повноваженнями. Представники країн працюють в **К.** на постійній основі. Засідання **К.** проводяться не рідше одного разу на місяць. На прохання хоча б одного представника країн можуть проводитися позачергові засідання **К.**. Головування в **К.** здійснюється по чергово в порядку, визначеному вищим органом Митного союзу.

К. здійснює такі функції: виконує рішення, прийняті вищим органом митного союзу; здійснює моніторинг виконання міжнародних договорів з формування митного союзу; розробляє за участю урядів країн рекомендації для вищого органу митного союзу з питань формування і функціонування митного союзу; забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію міжнародних договорів, що формують договірно-правову базу митного союзу; сприяє країнам в урегулюванні спорів в рамках митного союзу до звернення до Суду Євразій-

ського економічного співтовариства; здійснює в межах своїх повноважень взаємодію з органами державної влади країн; виконує функції депозитарію міжнародних договорів з формування Митного союзу. Порядок і умови здійснення **К.** функцій в конкретних сферах її діяльності визначаються окремими міжнародними договорами між країнами. Нормативною основою діяльності **К.** Митного союзу, організації і проведення її засідань, а також процедури підготовки й прийняття рішень і рекомендацій є Рішення Міждержавної Ради ЄврАзЕС від 27.11.2009 № 15 «Про питання організації діяльності Комісії митного союзу». В наднаціональному органі – Комісії Митного союзу 57% голосів належать Росії, а Казахстану і Білорусії – по 21,5%. Рішення приймаються більшістю в 2/3 голосів. При цьому рішення вважається прийнятим, якщо держава-член Митного союзу, яка не згідна з таким рішенням, не заявила про необхідність розгляду даного питання на черговому засіданні Вищого органу Митного союзу. Якщо одна з держав-членів Митного союзу не згідна з рішенням, що приймається, питання вноситься **К.** на розгляд Вищого органу митного союзу на рівні глас держав, який приймає рішення консенсусом.

К. на своїх засіданнях приймає технічні регламенти Митного союзу. Наприкінці 2011 р. було прийнято десять таких регламентів: про безпеку зерна; про безпеку апаратів, що працюють на газоподібному паливі; про безпеку продукції легкої промисловості; про безпеку колісних транспортних засобів; про безпеку засобів індивідуального захисту; техрегламент щодо електромагнітної сумісності технічних засобів; про безпеку харчової продукції; харчова продукція в частині її маркування; техрегламент на сокову продукцію з фруктів і

овочів; техрегламент на масложирову продукцію.

В повноваження **К.** входить і внесення змін до чинних документів Митного союзу, таких як: єдиний реєстр органів з сертифікації та випробувальних лабораторій (центрів) Митного союзу, єдині санітарно-епідеміологічні та гігієнічні вимоги до товарів, що підлягають санітарно-епідеміологічному контролю (нагляду), єдині ветеринарні (ветеринарно-санітарні) вимоги, які пред'являються товарів, що підлягають ветеринарному контролю (нагляду), єдина Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності та Єдиний митний тариф Митного союзу. Рішення **К.**, що мають обов'язковий характер, набирають чинності не раніше ніж через місяць з дня їх офіційного опублі-

кування. Фінансування діяльності **К.** здійснюється за рахунок дольових внесків країн пропорційно кількості голосів, які вони мають в **К.**

Робочим органом **К.** є Секретаріат, який здійснює організацію роботи і інформаційно-технічне забезпечення роботи **К.**. В цілях підготовки проектів документів Секретаріат може за необхідності: проводити робочі наради з залученням спеціалістів держав-членів митного союзу; проводити консультації з органами виконавчої влади держав-членів Митного союзу. За рішенням **К.** для розгляду конкретного питання можуть створюватися робочі групи експертів держав-членів митного союзу.

Барановський О.І.

КОМІТЕТ ВНУТРІШНЬОГО ТРАНСПОРТУ – створено у 1948 як міжурядовий орган для розвитку у регіональному масштабі співпраці у галузі всіх видів внутрішнього транспорту. **К.в.т.** покликаний бути форумом для обміну інформацією та обговорення проблем транспорту загалом, а також органом, у рамках якого укладаються міжнародні угоди і вироблюються рекомендації. Членами **К.в.т.** є всі країни-члени Європейської економічної комісії, а також Сполучені Штати Америки. Інші країни можуть бути запрошені ЄЕК для участі в роботі **К.в.т.** на умовах, які встановлюються ЄЕК. Україна є дійсним членом ЄЕК ООН. В **К.в.т.** внутрішнього транспорту Україна представлена Міністерством інфраструктури. Сесії **К.в.т.** проводяться один раз на рік, як правило, у Женеві (Швейцарія).

Будучи консультативним органом, **К.в.т.**: запитує та узагальнює думки міжнародних транспортних організацій з питань, які їх стосуються, та встановлює співпрацю з цими організаціями на узгоджених з ними умовах; вивчає координацію різних видів європейського внутрішнього транспорту та розробляє рекомендації про проведення бажаних заходів у цьому напрямі; забезпечує обмін інформацією між урядами з усіх питань, що входять до його компетенції; збирає існуючу документацію та сприяє уніфікації та розвитку статистики та документації; вивчає проблеми європейського внутрішнього транспорту та на основі результатів цього вивчення розробляє конкретні заходи, які спрямовані на рішення цих проблем; надає рекомендації з перегляду існуючих в Європі конвенцій та угод у галузі європейського внутрішнього транспорту та укладання нових конвенцій та угод; доводить до відома ЄЕК питання, пов'язані з європейським внутрішнім транспортом, які можуть безпосередньо впливати на економіку Європи; надає ЄЕК висновки, які вона може вимагати з питань європейського внутрішнього транспорту та виконує інші завдання, які Комісія може йому доручити.

На даний момент **К.в.т.** ООН розроблено більше п'ятдесяти угод, конвенцій та протоко-

лів до конвенцій у галузі транспорту, які становлять інтерес для країн ЄЕК та які було укладено під егідою ООН. Ці документи стосуються питань інфраструктури транспорту, дорожнього руху та дорожніх знаків і сигналів, дорожніх транспортних засобів, правових документів у галузі транспорту, полегшення умов перевезення, внутрішнього судноплавства, перевезення небезпечних вантажів і швидкопсувних харчових продуктів.

На основі нормативних документів, розроблених і прийнятих у рамках **К.в.т.**, укладаються двосторонні угоди про міжнародне автомобільне сполучення, про міжнародні перевезення вантажів і пасажирів між країнами, в яких більш детально визначаються усі питання, що відносяться до організації і виконання цих перевезень.

К.в.т. очолює голова та його заступник(и), які вибираються на два роки. Вони можуть бути переобрані на ту ж посаду ще на один термін, а у подальшому можуть бути вибрані після перерви в два роки. **К.в.т.** має право створювати допоміжні органи та покладати на них вивчення спеціальних проблем між секціями **К.в.т.**. Нині функціонують робочі групи з автомобільного транспорту, із залізничного транспорту та з внутрішнього водного транспорту. Також створена Робоча група з митних питань, що пов'язані з транспортом, в якій беруть участь представники митних органів, міністерств транспорту та асоціацій міжнародних перевізників, і яка займається питаннями супроводу Конвенції МДП (TIR). Робочі групи здійснюють керівництво та контроль за діяльністю системи допоміжних робочих органів груп експертів і груп доповідачів з окремих спеціальних питань. Є також низка груп експертів, які працюють безпосередньо під егідою комітету: зі статистики транспорту, з перевезення швидкопсувних продуктів, з перевезення небезпечних вантажів, з комбінованих перевезень, з митних питань, що пов'язані з транспортом, з тенденцій та економіки транспорту. Такий статус цих груп обумовлений здійснюваною ними роботою з дослідження загальних проблем для усіх видів транспорту.

Крім країн-членів ЄЕК, у роботі **К.в.т.** і його допоміжних органів беруть участь багато урядових і неурядових міжнародних організацій, зокрема, Міжнародний союз автомобільного транспорту (МСАТ), Міжнародний союз громадського транспорту (МСГТ), Міжнародна автотранспортна федерація (МАФ), Всесвітня організація туризму та автомобільного спорту (ОТА), Міжнародне бюро з

контейнерів (МБК), Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародний союз залізниць (МСЗ), Міжнародна торговельна палата (МТП) та багато інших. Експерти АСМАП України постійно беруть участь у роботі керівних (КВТ) та відповідних робочих органах (робочих групах та спеціальних групах) КВТ ЄЕК ООН.

Барановський О.І.

КОМІТЕТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН. Архівні документи свідчать про існування митних органів на території Республіки Казахстан (РК) починаючи із XVIII ст., коли територія республіки ввійшла до складу Російської імперії. Розвиток торгівлі обумовив необхідність створення прикордонних митниці, у тому числі, на території сучасного Казахстану – Оренбургської, Троїцької, Петропавлівської, Семіпалатинської та Бухтарминської. В 1891 р. на півдні було утворено Жаркентську митницю із штатом у 17 осіб та підпорядкуванням Туркестанському митному відділу; на сході – Зайсанську митницю.

За Радянських часів, із 1979 р., на території республіки діяв Алма-Атинський митний пост Ташкентської митниці Головного митного управління Міністерства з о в н і ш н ь о ї торгівлі СРСР. У 1982 р. було прийнято рішення, у зв'язку із

активізацією зовнішньоекономічної діяльності Алма-Атинський пост виокремити у самостійний підрозділ із підпорядкуванням Головному митному управлінню СРСР. Через рік пост було перетворено у Алма-Атинську митницю.

Митна служба сучасної РК бере свій початок 12 грудня 1991 р., коли указом Президента № 539 було створено Митний комітет Республіки Казахстан при Президентові республіки. 12 листопада 1992 р. його було реорганізовано у Головне митне управління Міністерства фінансів РК, а начальник отримав посаду першого заступника Міністерства фінансів. У квітні 1995 р. на його базі було створено Митний комітет при Кабінеті Міністрів РК, який у жовтні 1995 р. було реорганізовано у Митний комітет РК. У січні 1997 Митний комітет РК було перетворено у Державний митний комітет РК. 10 жовтня 1997 р. Державний митний комітет РК було ліквідовано з передачею його функцій Міністерству фінансів республіки при якому було створено Митний комітет Міністерства фінансів РК. В жовтні 1998 р. указом Президента було створено Міністерство державних

доходів РК та реорганізовано Міністерство фінансів шляхом передачі функцій та повноважень по управлінню майном та справами Митного комітету утвореному Міністерству державних доходів. 28 серпня 2002 р. Міністерство державних доходів реорганізовано та утворено Агентство митного контролю РК, яке указом Президента було реорганізовано у Комітет митного контролю та передано у підпорядкування Міністерства фінансів РК.

Митні органи РК – органи державної влади, які в межах своєї компетенції здійснюють реалізацію митної справи в республіці, а також виконують інші повноваження, передбачені законодавством країни. Систему митних органів республіки формують: уповноважений орган в сфері митної справи; територіальні підрозділи (по областях, містах республіканського підпорядкування, столиці) уповноваженого органу в сфері митної справи; митниці; митні пости; контрольно-пропускні пункти на митному кордоні митного союзу; спеціалізовані митні установи. За урядовим рішенням можуть утворюватися митний інформаційно-обчислювальний центр, митні лабораторії, кінологічні, навчально-методичні, науководослідні та інші спеціалізовані митні установи, освітні установи вищої професійної та додаткової освіти, а також державні підприємства, діяльність яких сприяє вирішенню завдань, покладених на митні органи

На митні органи РК покладено виконання наступних основних завдань: сприяння реалізації єдиної торговельної політики митного союзу; забезпечення виконання митного законодавства митного союзу, митного законодавства РК та іншого законодавства РК, контроль за виконання якого покладено на митні органи; здійснення митних операцій та проведення митного контролю; утримання митних платежів та податків, а також спеціальних, антидемпінгових та компенсаційних мит, контроль правильності їх розрахунку та своєчасності сплати, а також застосування заходів по примусовому їх стягненню в межах своєї компетенції; забезпечення дотримання заходів митно-тарифного регулювання, заборон та обмежень по відношенню до товарів, що переміщуються через митний кордон митного союзу; забезпечення дотримання прав і законних інтересів осіб у сфері митного регулювання і створення умов для прискорення товарообороту; забезпечення заходів по захисту національної безпеки держав-членів митного союзу, життя та здоров'я людини, тваринного і рослинного світу, навколишнього природного середовища, протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму при здійсненні

контролю за переміщенням через митний кордон цінних паперів, валютних цінностей, дорожніх чеків; виявлення, попередження та запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності на митній території митного союзу; ведення митної статистики; участь у розробці та реалізації митного регулювання в РК; забезпечення в межах своєї компетенції суверенітету та економічної безпеки РК; здійснення та вдосконалення митного декларування, митного контролю, а також створення умов, які б сприяли спрощенню здійснення митних операцій по відношенню до товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон; проведення митного контролю після випуску товарів, а також застосування заходів по утриманню заборгованості; забезпечення виконання міжнародних зобов'язань РК та участь в розробці міжнародних договорів РК у сфері митної справи; участь в розробці єдиної бюджетної політики, розвитку матеріально-технічної і соціальної бази митних органів; проведення радіаційного контролю в пунктах пропуску через митний кордон; проведення транспортного і санітарно-карантинного контролю в автомобільних пунктах пропуску через митний кордон; координація діяльності органів ветеринарно-санітарного контролю і контролю за карантинном рослин в автомобільних пунктах пропуску через митний кордон; співробітництво з

митними органами та іншими органами іноземних держав і міжнародних організацій у відповідності з міжнародними договорами РК; виконання інших завдань, передбачених Митним кодексом РК.

Служба в митних органах РК являється спеціальним видом державної служби громадян держави, які здійснюють професійну діяльність по реалізації завдань, прав та обов'язків митних органів, а також виконуючих правоохоронну функцію у межах своєї компетенції та у відповідності до чинного законодавства РК. На службу в митні органи приймаються дієздатні громадяни РК, які здатні за своїми особистими, моральними, діловими, професійними якостями, станом здоров'я, фізичним розвитком та освітнім рівнем виконувати покладені на них обов'язки. Для прийому на роботу необхідно: наявність медичного висновку військово-лікарської комісії органів внутрішніх справ про придатність для служби; наявність обов'язкової спеціальної перевірки; відповідність кваліфікаційним вимогам, встановленим законодавством РК про державну службу. При прийомі на службу може встановлюватися випробувальний термін до трьох місяців без присвоєння спеціального звання. Військовозобов'язані, прийняті на службу у митні органи, знімаються у встановленому порядку з військового обліку та перебувають на спеціальному обліку в митних органах.

Фрадинський О.А.

КОММЕРЦ-КОЛЕГІЯ (ст.-нім. Kommerz – торгівля) – центральна державна установа Росії, на яку було покладено відповідальність за функціонування внутрішньої та зовнішньої торгівлі, здійснення контролю за експортно-імпортними операціями, а також за повне і своєчасне нарахування мита та інших митних платежів до державної казни. До функціональних обов'язків **К.-к.** належало керівництво митними установами і торговими консулами Росії за кордоном, розбудова та користування торговим флотом і портовими спорудами, здійснення торгівлі монополістичними товарами (хутро, поташ, селітра, коні та ін.). **К.-к.** організувала і контролювала ярмарки і торги, ініціювала створення купецьких компаній. Заснована у 1717 р. рішенням царського Сенату. Структурно поділялася на експедиції та столи. У 1731–1742 рр. була об'єднана з Мануфактурною (промислово-купецькою) колегією і Берг-колегією. У 1797 р. **К.-к.** було відновлено з підпорядкуванням всіх митних установ держави. 1802 р. у зв'язку зі створенням у складі російського уряду міністерства комерції **К.-к.** увійшла до його складу, а міністр комерції безпосередньо очолив Комерц-колегію. У 1810 р. **К.-к.** була ліквідована.

Гальський К.Є.

Апраксін П.М., керівник Комерц-колегії

КОМОРА (МИТНА) – (польськ. – komora celna, mytna) – місце стягнення митних платежів (оплат) та контролю за провозенням товарів, також орган державної адміністрації, покликаний до накладення та стягнення митних оплат. На українських землях **К.(м.)** засновуються вже в 14 ст. До найдав-

ніших належать львівська (1350-1360 рр.) та володимирська (1320 р.) **К.(м.)**.

К.(м.), як правило, розташовувалися в головних осередках адміністративної влади краю, на схрещенні важливих торговельних шляхів, поблизу переправ, на кордонах держав та регіонів. До скла-

ду системи **К.(м.)** з 14 ст. входять головні **К.(м.)**, що становили центри митних округів, а також звичайні **К.(м.)** та їхні відділення – прикоморки, що розташовувалися на проміжних пунктах торгових шляхів. **К.(м.)** розташовувалися виключно в державних містах, натомість прикоморки – також і в приватних населених пунктах. Розвинута мережа державних та приватних комор і прикомірків була основою митної системи Королівства Польського та Великого князівства Литовського, які протягом 14 – поч. 15 ст., у зв'язку зі специфікацією митних оплат, розділилися на митні та головні (цельні). Штат **К.(м.)** та прикоморка складався з митника та писаря комори, щоправда, з 1765 на прикоморках штат складався з ревізора, писаря або експедитора. Також до штату **К.(м.)** входили загоны митної стражі та розгалужена сітка шпигунів.

З кінця 15 ст. вироблено 2 форми адміністрування **К.(м.)** та прикоморками. Перша – «до вірної руки» (практикувалася в основному у Великому князівстві Литовському) – передача комор у підпорядкування довірених осіб, яка отримувала сталу платню. При цьому всі прибутки від діяльності комори належали скарбу власника комори. У кінці 15 – на поч. 16 ст. комори переважно передавалися «до вірної руки» представникам єврейських торговельно-фінансових кіл, але з серед. 16 ст. ці заклади очолювали лише представники шляхти і, в окремих випадках, міщан. Друга, більш популярна, форма адміністрування – передача комор в оренду: а) за заздалегідь обумовлену грошову суму. При цьому обов'язково зазначалося, що всі надвишки від оренди митних стягнень ідуть на користь орендаря. При входженні в право оренди орендар зобов'язаний був виплатити готівкою грошову суму, передбачену в контракті; б) «до вибрання грошей» – передача в оренду певних **К.(м.)** кредиторі князівського скарбу на часовий проміжок, окреслений не чіткими хронологічними рамками, а розмірами грошового боргу скарбу власника комори. Фактично комори віддавалися в оренду до того часу, доки не буде погашено з їх прибутків боргу власника комори. Угоди оренди укладалися переважно на 2–3 роки з правом продовження даного строку. Щороку орендарі та державці комор складали звіт-«лічбу». Прибутки

з комор покривали королівські борги. Передача **К.(м.)** в оренду тимчасово була припинена в 2-й чверті 16 ст. в зв'язку з передачею митних округів під керівництво Королеви польської і Великої княгині Литовської Бони Сфорца Арагонської.

Наприкінці 18 ст. **К.(м.)** було замінено на розгалужену систему митниць та митних постів. На українських землях у межах Великого князівства Литовського та Королівства Польського з кінця 15 ст. головні **К.(м.)** існували в Белзі, Володимирі (нині м. Володимир-Волинський), Галичі, Києві (прикоморки – у Вишгороді, Житомирі, Звягелі (нині м. Новоград-Волинський), Тавані, Чуднові), Коломиї, Луцьку (прикоморки – в Берестечку, Брацлаві, Вінниці, Горохові, Дубно, Дубровиці, Жабчому (нині село Горохівського р-ну Волинської обл.), Заславі, Корці, Літовіжу (нині село Іваничевського р-ну Волинської обл.), Перемилі (нині село Горохівського р-ну Волин. обл.), Турійську, Львові та Теревовлі. Окремі **К.(м.)** фіксуються в Городку, Ковелі та Кременці. 1578 р. засновано **К.(м.)** в Кам'янці (нині м. Кам'янець-Подільський) та Снятині. 1643 р. **К.(м.)** встановлюються в Барі, Галичі та Стрию. У тому ж році засновуються **К.(м.)** в Батурині, Гадячі, Конотопі, Кременчуці, Лоеві, Любечі, Ніжині, Острі, Ромнах, Чернігові та Чорнобилі. 1765р., у результаті створення митних провінцій, у межах Речі Посполитої створено Руську провінцію у складі 9-ти комор (Львів, Стрий з прикоморком у Сколе, Снятин з прикоморками в Надвірній та Кутах, Городенка, Заліщики, Жванець з прикоморками в Кам'янці та Ушиці (нині с. Стара Ушиця Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.), Могилів (нині м. Могилів-Подільський) та Броди) та Українську – у складі 16-ти комор (Бердичів, Цекінівка (нині село Ямпільського р-ну Вінницької обл.), Рашків, Кагарлик, Юзефпіль, Богопіль, Тарговиця, Тудия, Крилів, Секірна, Трахтемирів, Гребенне, Триліси, Ясногородка, Казаровиці, Чорнобилі).

К.(м.) розташовувалися також на українських землях у складі: Молдавського князівства – у Дорогої, Сереті, Хотині та Чернівцях; Османської імперії та Кримського каганату (ханату) – в Акермані (нині м. Білгород-Дністровський), Кафі (нині м. Феодосія), Кілії та Перекопі.

Крисоватий А.І.

КОМПЕНСАЦІЙНЕ МИТО – див. МИТО КОМПЕНСАЦІЙНЕ.

КОМПЛЕКТ ЗАМІННИХ ЩУПІВ «КЩ-1» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

КОМПЛЕКТ ОГЛЯДОВИХ ДЗЕРКАЛ «ОАД-2» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

КОМПЛЕКТ ОГЛЯДОВИХ ДЗЕРКАЛ «ОАД-4» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

КОМПЛЕКТНИЙ ОБ'ЄКТ – товар, який згідно з вимогами Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності класифікується за одним товарним кодом, але за виробничими чи транспортними умовами переміщується через митний кордон Украї-

ни у розібраному чи незібраному вигляді декількома транспортними засобами. Перелік складових **К.о.** відображається у контрольному списку, який використовується митним органом для обліку таких складових при переміщенні їх через митний кордон України.

Декларування складових **К.о.** здійснюється шляхом подання митної декларації. Здійснення контролю за дотриманням строків, повнотою переміщення через митний кордон України та станом митного оформлення складових відповідного **К.о.** покладається на підрозділ митного органу, що здійснив оформлення митної декларації на першу партію складових цього **К.о.** Відповідні відомості вносяться таким підрозділом до контрольного списку, розміщеного в базі даних органу доходів і зборів та Єдиної автоматизованої інформаційної системи Департаменту митної справи Міндоходів України.

Строк, необхідний для переміщення **К.о.** через митний кордон України, обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення органом доходів і зборів першої партії складових цього **К.о.** При поміщенні у режим митного складу окремих складових **К.о.** строк їх подальшого декларування у вказаний митний режим визначається строком зберігання товарів у митному режимі митного складу.

Для прийняття класифікаційного рішення щодо **К.о.** декларант зобов'язаний подати органу доходів і зборів заяву, заповнену в установленому поряд-

ку та копії наступних документів: зовнішньоекономічного договору (контракту); технічного опису комплектного об'єкта, що дає змогу установити призначення й функції як комплектного об'єкта в цілому, так і його складових; складального креслення комплектного об'єкта із зазначенням у ньому порядкового номера кожної складової комплектного об'єкта; контрольного списку із зазначенням у ньому відомостей про всі складові комплектного об'єкта та його електронну копію. Якщо до переліку складових комплектного об'єкта входить кілька однакових складових, відомості про такі складові зазначаються в окремих позиціях контрольного списку.

Розгляд питань щодо віднесення **К.о.** до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД, та прийняття рішення здійснюються у строк, що не перевищує 15 робочих днів з дати реєстрації заяви, відділом митних платежів митниці, якщо комплектний об'єкт ввозиться на митну територію України, або підрозділом митного органу, якщо комплектний об'єкт вивозиться з митної території України.

Крисоватий А.І.

КОМПЛЕКТУВАЛЬНА ВІДОМІСТЬ – містить перелік деталей, вузлів, агрегатів цілої машини, які упаковані у декількох товарних місцях, з описом вмісту кожного місця. **К.в.** відомість має позначення у вигляді дробу, в чисельнику якого зазначаєть-

ся порядковий номер, а в знаменнику – кількість місць у даній партії. Складається **К.в.** підприємством-виробником до відвантаження усієї партії товару.

Туржанський В.А.

КОМПРОМІС У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ (англ. Compromise in the case of violation of customs regulations) – згода, порозуміння між учасниками порушення митних правил, що досягнуті шляхом взаємних поступок.

Проведення у справі про порушення митних правил може бути припинено шляхом **К.** (мирової угоди) за умови відсутності у діях порушника складу злочину. Мирова угода укладається між зазначеною особою та органом доходів і зборів, посадова особа якого здійснює провадження у справі. Мировою угодою визначаються обов'язки сторін, зокрема: особа, яка вчинила порушення митних правил, у визначений строк, який не може перевищувати 30 днів, зобов'язана внести до державного бюджету кошти в сумі, що дорівнює сумі штрафу,

передбаченого санкцією відповідної статті МКУ, та/або задекларувати в митний режим відмови на користь держави товари – безпосередні предмети порушення митних правил, а у відповідних випадках – також товари із спеціально виготовленими схвищами (тайниками), що використовувалися для приховування безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю, транспортні засоби, що використовувалися для переміщення безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України. У разі, якщо за висновком органу доходів і зборів реалізація зазначених товарів, транспортних засобів неможлива, а також якщо вони не можуть бути випущені у вільний обіг, їх декларують в митний режим знищення або руйнування. При цьому, орган доходів і зборів повинен припинити провадження у справі про порушення митних правил щодо цієї особи та здійснити митне оформлення задекларованих нею товарів відповідно до заявленого митного режиму. Товари, транспортні засоби можуть бути предметом мирової угоди лише за умови, що особа, яка вчинила порушення митних правил, є їх власником або ж уповноважена розпоряджатися ними.

У разі припинення справи про порушення митних правил шляхом **К.** порушник повинен із письмовою заявою, що складена у довільній формі звернутися до керівника органу доходів і зборів. Факт подання такої заяви фіксується органом доходів і зборів шляхом її реєстрації з використанням ін-

формаційних технологій або ж порушнику повинна надаватися можливість самостійного фіксування в електронній системі митного оформлення факту і часу подачі органу доходів і зборів заяви, на паперовому носії, а в разі електронного оформлення – можливість одержання від органу доходів і зборів повідомлення про дату і час отримання цим органом електронної заяви. У разі відсутності законних підстав для припинення справи про порушення митних правил шляхом **К.** орган доходів і зборів протягом одного робочого дня, наступного за днем подання заяви, надає заявнику вмотивовану відповідь про причини незастосування процедури **К.**

Мирова угода укладається у письмовій формі. Право її підписання від імені органу доходів і зборів надається їх керівникам або заступникам, а від імені центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – посадовим особам, уповноваженим на це відповідно до посадових інструкцій. Мирова угода затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та ре-

алізує державну політику у сфері фінансів.

У випадку невиконання порушником зобов'язань, у визначений мировою угодою строк, який не може перевищувати 30 днів, угода вважається недійсною і провадження у справі про порушення митних правил поновлюється. Мирова угода у справі про порушення митних правил оскарженню не підлягає. У разі припинення провадження у справі про порушення митних правил шляхом компромісу порушник, вважається таким, що не був притягнутий за нього до адміністративної відповідальності. Сутність та особливості вирішення справи про порушення митних правил шляхом компромісу наведено у спеціальному додатку Н Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур. Таким чином, висвітлення цього питання у МКУ від 13 березня 2012 р. № 4496 – VI створює передумови для наближення вітчизняної митної системи до світових стандартів.

Руда Т.В.

КОНВЕНЦІЙНЕ (ДОГОВІРНЕ) МИТО – див. МИТО КОНВЕНЦІЙНЕ (ДОГОВІРНЕ).

КОНВЕНЦІЙНИЙ (ДОГОВІРНИЙ) МИТНИЙ ТАРИФ – вид митного тарифу, що встановлюється державою на основі двосторонньої або багатосторонньої угоди з іншими державами і не може змінюватися впродовж терміну дії угоди без взаємної згоди сторін. Ставки **К.м.т.** нижчі від автономного тарифу встановленого в односторонньому порядку.

К.м.т. не змінюється впродовж тривалого часу, що має велике значення для аналізу тих митних бар'єрів, з якими експортер стикається на ринку інших країн. Передумови поширення

К.м.т.: знижується роль національного законодавства, зростає роль міжнародного, і в першу чергу тих законодавчих актів, які спрямовані на зняття торговельних обмежень; реалізація експортного потенціалу країни на світовому ринку нерідко залежить від рівня протекціонізму відносно товарів даної країни, а пониження даного рівня можливе тільки за умови певних поступок держави у напрямі лібералізації умов здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Яковенко О.В.

КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО БОРТЬБУ ПРОТИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ВІД 20 ГРУДНЯ 1988 РОКУ – прийнята на спеціальній конференції ООН у грудні 1988 р. і набула чинності в листопаді 1990 р., на даний час до неї приєдналися 179 держав. **К.** ратифіковано Постановою Верховної Ради Української РСР від 25.04.1991р. № 1000-XII.

К. містить преамбулу, 34 статті та додаток.

Цей документ значно посилює дієвість контрзаходів проти незаконного обороту наркотиків. Він містить розгорнуте поняття незаконного обігу наркотиків в пунктах 1 і 2 статті 3 Конвенції. Дії, передбачені в ній, можна умовно розділити на дві групи: пов'язані зі стадіями незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, і ті, які сприяють його здійсненню.

У її перших чотирьох статтях детально обговорено, що **К.** не виключає будь-якої кримінальної юрисдикції, встановленої будь-якою стороною відповідно до її національного законодавства. Особливо підкреслюється те, що при здійсненні своїх зобов'язань за цим документом сторони вживають необхідних заходів, у т. ч. організаційного та законодавчого характеру, відповідно основоположним статтям своїх

внутрішніх законодавчих систем. Одним з найбільш важливих положень **К.** є встановлення контролю за речовинами, які часто використовуються при виготовленні наркотичних засобів і психотропних речовин.

Велике значення в **К.** відводиться налагодженню міждержавних зв'язків у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Сторони, які підписали **К.**, повинні надавати одна одній юридичну допомогу. Це, в першу чергу, стосується розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень. Положення цієї статті не впливають на зобов'язання, що випливають з будь-яких інших двосторонніх або багатосторонніх договорів, які регулюють надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах.

Відповідно до **К.**, сторони визначають один з одним ділові зв'язки, співпрацюють у розслідуванні правопорушень, підготовці відповідних кадрів, обмінюються інформацією про транзит, здійснюють заходи з проведення контрольованих поставок, створюють систему моніторингу міжнародної торгівлі речовинами за таблицями № 1 і 2 додатку.

Відповідно до **К.** держави погоджуються змінити свої національні закони, щоб полегшити конфіскацію

доходів від незаконного обігу наркотиків. Передбачено: дозволити судам розкривати таємницю банківських вкладів у ході розслідування справ, пов'язаних з наркотичними засобами; полегшувати видачу та судове переслідування обвинувачених торговців наркотиками; сприяти використанню методу «контрольованих поставок», простежувати і перехоплювати незаконні партії наркотичних засобів; запобігати незаконним пересиланням поштою; встановити систему спостереження за міжнародною торгівлею прекурсорами.

На міжнародному рівні **К.** санкціонує будь-які заходи, якщо вони допускаються національним законодавством.

Поряд з цим **К.** вимагає від держав вживати відповідних заходів щодо попередження незаконного виробництва наркотичних засобів і психотропних речовин, а також їх вилучення з легального обігу. Кожна сторона вживає належних заходів для запобігання незаконному культивуванню і здійснює кроки зі знищення рослин; забезпечує невикористання транспортних засобів комерційних перевізників при здійсненні правопорушень; вимагає, щоб експортівані партії наркотичних засобів, психотропних речовин були правильно марковані; співпрацює з іншими сторонами з метою припинення незаконного обігу на морі; взаємодіє з іншими учасниками **К.** в питаннях припинення використання поштових відправлень для незаконного обігу.

К. внесе декілька принципово нових складів злочинів, а саме: виготовлення, транспортування або розповсюдження обладнання, матеріалів або речовин, зазначених у додатках до **К.**, якщо відомо, що вони призначені для використання з метою незакон-

ного культивування, виробництва, виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин; організацію, керівництво або фінансування наркозлочинів; конверсію або переведення власності, якщо відомо, що така власність отримана внаслідок будь-якого правопорушення або правопорушень, визнаних такими відповідно до **К.** або в результаті участі у такому правопорушенні, або правопорушеннях з метою приховування або утаювання незаконного джерела власності, або з метою надання допомоги будь-якій особі, яка бере участь у вчиненні такого правопорушення, з тим, щоб вона могла ухилитися від відповідальності за свої дії; приховування або маскуванню справжнього характеру, джерела, місцезнаходження, способу розпорядження, переміщення, справжніх прав стосовно власності або її належності, якщо відомо, що така власність отримана в результаті наркозлочинів або в результаті участі в них.

Кожна Сторона, яка підписала **К.**, зобов'язана вжити таких заходів, які будуть потрібні для визнання кримінальними злочинами відповідно до свого внутрішнього права вище перелічені навмисні дії. З урахуванням своїх конституційних положень і основних принципів своєї правової системи, можуть визнаватися кримінально караними: придбання, володіння, використання власності, якщо в момент її отримання було відомо, що така власність отримана в результаті наркозлочинів або в результаті участі в такому діянні; участь, причетність або вступ у злочинну змову з метою вчинення наркозлочинів, спроби вчинити наркозлочини, а також пособництво, підбурювання, сприяння або надання порад під час їх вчинення.

Бабенко Б.І.

КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО МОРСЬКЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ВІД 31 БЕРЕЗНЯ 1978 РОКУ.

Конвенція ООН про морські перевезення вантажів (United Nations Convention on the Carriage of Goods by Sea) (так звані «Гамбурзькі правила») укладена у Гамбурзі 31 березня 1978 р. та набула чинності 11 листопада 1992 р. після її ратифікації двома десятками держав. Положення **К.** застосовують також держави, які формально ще не приєдналися до неї.

К. врегульовує питання відповідальності перевізника та встановлює період відповідальності, підстави відповідальності, межі відповідальності, застосування відповідальності у відношенні позадоговірних вимог, втрату права на обмеження відповідальності, відповідальність при перевезенні палубного вантажу, та тварин, відповідальність перевізника і фактичного перевізника, відповідальність при наскрізних перевезеннях. Зокрема, перевізник несе відповідальність за збиток, що є результатом втрати або пошкодження вантажу, а також затримки при здачі, якщо обставини, що викликали втрату, пошкодження або затримку, мали місце в той час, коли вантаж знаходився в його віданні, як це визначено в статті 4, якщо тільки перевізник не доведе, що він, його службовці або аген-

ти вжили всіх заходів, які були доцільними, щоб уникнути таких обставин та їх наслідків.

К., також, врегульовує питання відповідальності вантажовідправника. Зокрема, вантажовідправник не відповідає за збиток, понесений перевізником або фактичним перевізником, або за пошкодження, отримане судном, якщо тільки така шкода чи пошкодження не сталися з вини вантажовідправника, його службовців або агентів. Службовець або агент вантажовідправника також не несе відповідальності за таку шкоду або ушкодження, якщо тільки збиток або пошкодження не були викликані його виною. **К.** встановлює вимоги при транспортуванні небезпечного вантажу. Встановлює обов'язок вантажовідправника замаркувати або позначити відповідним способом небезпечний вантаж.

К. визначає форму та зміст транспортних документів при здійсненні морських транспортних перевезень, зокрема визначає порядок видачі, зміст коносаментів та інших документів. Встановлює підстави для позовів, визначає розрахункову одиницю. Конвенція врегульовує ряд інших питань пов'язаних з міжнародними морськими перевезеннями.

Хома В.О.

КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО МІЖНАРОДНІ ЗМІШАНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ, ВІДЕНЬ, 24 ТРАВНЯ 1980 РОКУ. Складається із преамбули, 8 частин які містять 40 статей, має один додаток у якому міститься Положення з митних питань, які відносяться до міжнародних змішаних перевезень вантажів.

К. визначила, що «міжнародні змішані перевезення» означають перевезення вантажів щонайменше двома різними видами транспорту на підставі договору змішаного перевезення з місця в одній країні, де вантажі надходять у відання оператора змішаного перевезення, до обумовленого місця доставки в іншій країні. Разом з тим операції з вивезення та доставки вантажів, які здійснюються на виконання договору перевезення лише одним видом транспорту, як визначено в такому договорі, не вважаються міжнародним змішаним перевезенням.

К. була прийнята з метою врегулювання міжнародних змішаних перевезень, як одного із засобів, що сприяють цілеспрямованому розвитку світової торгівлі; стимулювання безперешкодного розвитку раціональних і ефективних змішаних перевезень, що відповідають потребам відповідного виду торгівлі; забезпечення належного розвитку міжнародних змішаних перевезень в інтересах усіх країн і необхідність розгляду особливих проблем транзитних країн; полегшення митних процедур і належного обліку проблем транзитних країн; встановлення визначених правил, що стосуються перевезення вантажів відповідно до договорів міжнародного змішаного перевезення, включаю-

чи справедливі положення про відповідальність операторів змішаного перевезення; забезпечення збалансованості інтересів осіб, що надають послуги в сфері змішаних перевезень і які користуються ними тощо.

У К. встановлено, що вона не торкнулася застосування жодної міжнародної конвенції чи національного закону, що відноситься до регулювання і контролю транспортних операцій; а також права кожної держави регулювати і контролювати на національному рівні операторів змішаного перевезення і їх операції.

К. закріпила основні принципи врегулювання та здійснення міжнародних змішаних перевезень згідно з якими: між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються повинен бути встановлений справедливий баланс інтересів і досягнуто справедливого розподілу діяльності між цими групами країн в області міжнародних змішаних перевезень; між оператором змішаного перевезення, відправниками вантажу, організаціями відправників вантажу і відповідними національними органами повинні проводитися консультації щодо умов надання послуг як до, так і після впровадження будь-якої нової технології змішаних перевезень вантажів; вантажовідправники можуть обирати між використанням змішаних перевезень і перевезень, здійснюваних на окремих етапах різними видами транспорту; відповідальність оператора змішаного перевезення відповідно до цієї Конвенції ґрунтується на принципі презумпції провини.

Хома В. О.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ДОГОВІР МІЖНАРОДНОГО АВТОМОБІЛЬНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ВІД 19 ТРАВНЯ 1956 РОКУ (англ. Convention on the Contract for the International Carriage of Goods).

К. була прийнята у Женеві 19 травня 1956 р., яку з метою уніфікації процесу міжнародного автомобільного перевезення. **К.** є безстроковою, складається із преамбули, 8 розділів, 51 статті та Протоколу про підписання; відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін. **К.** застосовується до будь-якого договору автомобільного перевезення вантажів за умови, що місце відправлення та місце доставки вантажу знаходяться у двох різних країнах, з яких щонайменше одна ратифікувала **К.** Загалом цей документ ратифікували 55 держав, серед яких усі держави – члени ЄС та СНД.

ВРУ 01.08.2006 р. прийняла ЗУ «Про приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів від 19 травня 1956 р.» із застереженням, згідно з яким Україна залишає за собою право не застосовувати положення ст. 47 **К.**, яка закріплює можливість передачі спорів держав-учасниць до Міжнародного суду ООН та набула чинності 17 травня 2007 р. Проте, оскільки СРСР був стороною Конвенції, то її положення фактично застосовувалися в Україні

ще до офіційної ратифікації. У 1978 р. Європейська економічна комісія ООН запропонувала для підписання Протокол до **К.**, який наразі ратифікували 40 держав, серед яких, на жаль, немає України. Протокол доповнив ст. 23 Конвенції, збільшивши розмір відповідальності перевізника. У 2008 р. Комісія розробила новий Додатковий протокол до Конвенції, який з метою спрощення міжнародних автомобільних перевезень запровадив форму електронної товарно-транспортної накладної (e-CMR). Вона передбачає оформлення за допомогою електронних засобів зв'язку, є рівнозначною паперовій копії CMR і містить ті самі дані. Протокол про e-CMR підписали вісім держав. Україна до Додаткового протоколу не приєдналась. Міжнародна товарно-транспортна накладна (CMR) **К.** закріплює форму міжнародної товарно-транспортної накладної (CMR), яка підтверджує факт приймання-передачі вантажу та наявність договірних відносин між перевізником і вантажовідправником (вантажодержувачем), а також умови перевезення вантажу на основі положень Конвенції. Відповідно до постанови Кабміну від 01.02.2006 р. № 80 CMR належить до документів, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів. Тому при перевезенні товарів автомобільним транспортом наявність CMR є обов'язковою.

К. передбачає, що CMR має силу договору перевезення та складається на кожну партію товару. Стандартна CMR складається з 12 сторінок, містить 24 графи та заповнюється на самокопіювальних бланках.

Відповідальність перевізника **К.** передбачає, що перевізник несе відповідальність за повну чи часткову втрату (вантаж вважається втраченим, якщо він не був доставлений протягом 30 днів по закінченні строку, зазначеного в CMR, а якщо такий строк не встановлювався – протягом 60 днів з моменту прийняття вантажу перевізником (ст. 20 **К.**) та пошкодження вантажу, а також за порушення строків доставки. Перевізник відповідає як за власні дії, так і за дії будь-яких третіх осіб, залучених ним для здійснення перевезення.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАСНУВАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ВІД 14 ЛИПНЯ 1967 РОКУ (англ. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization)

К. заснована Конференцією держав-членів Паризького і Бернського союзів, проведеною в Стокгольмі в 1967 р. (вступила в дію з 1974 р.) за участю 74-х держав. Складається із 21 статті та є безстроковою.

Членом **К.** може стати будь-яка держава, що є членом Паризького або Бернського союзів, а також будь-яка інша держава за згодою Сторін.

Цілі створення **К.** були сформульовані в преамбулі до Стокгольмської конвенції (1967 р.), а саме:

- поліпшення взаєморозуміння і розвитку співпраці між державами в інтересах їх взаємної користі на основі поваги до суверенітету і рівності;
- заохочення творчої діяльності, сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі;
- модернізація і підвищення ефективності адміністративної діяльності союзів договорів, створених у сфері охорони промислової власності, а також охорони літературних і художніх творів, при повній повазі до самостійності кожного із союзів.

К. координує комплекс заходів щодо міжнародної співпраці, яка також є однією з 16 спеціалізованих установ Організації Об'єднаних Націй. Попередником **К.** було Об'єднане міжнародне бюро з охорони інтелектуальної власності (BIRPI), створене у 1893 р. на базі об'єднання Міжнародних бюро Паризької і Бернської конвенцій. Як ці Бюро, так і BIRPI (до 1970 р.) функціонували під «високим наглядом» Уряду Швейцарської Конфедерації. Штаб-квартира BIRPI до 1960 р. розміщувалася в Берні, потім отримала постійну акредитацію в Женеві.

Згідно з положеннями статті 1 Угоди між ООН і **К.** остання несе відповідальність за вчинення належних дій відповідно до своїх основоположних документів, а також дій, передбачених союзами і договорами, адміністративні функції яких виконує **К.** Ця організація сприяє розвитку творчої інтелектуальної діяльності і полегшенню передачі техно-

Безумовно, ратифікація Україною **К.** – основоположного правового документа у сфері автомобільних перевезень в Європі – є позитивним фактом. Проте, щоб розвинути автомобільні перевезення і повніше використовувати транзитний потенціал України, слід ратифікувати додаткові протоколи до Конвенції, які підвищують ліміти відповідальності перевізників і спрощують процедури міжнародних автомобільних перевезень вантажів. Приєднання до протоколів та імплементація їх положень збільшать привабливість послуг національних перевізників порівняно з конкурентами – у першу чергу з країн СНД – та забезпечать додаткові конкурентні переваги.

Царенко В.І.

логій у сфері промислової власності країнам, що розвиваються, для прискорення їх економічного, соціального і культурного розвитку з урахуванням компетенції ООН та її органів, а також інших установ, що входять до системи ООН.

Діяльність **К.** спрямована на: сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі шляхом співпраці між державами і міжнародними організаціями; забезпечення адміністративної співпраці між союзами у сфері охорони інтелектуальної власності, союзами, створеними в рамках Паризької і Бернської конвенцій, а також в рамках угод, підписаних членами Паризького союзу.

Інтелектуальна власність включає в себе дві основні сфери прав: промислову власність, що головним чином охоплює винаходи і товарні знаки, та авторське право, що головним чином охоплює літературні, музичні, художні та аудіовізуальні твори.

Сприяння забезпеченню охорони інтелектуальної власності у всьому світі полягає в тому, що **К.** заохочує укладення нових договорів, сприяє модернізації національного законодавства в різних країнах, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, збирає і розповсюджує інформацію, забезпечує роботу служб, що полегшують отримання правової охорони винаходів, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, у випадках, коли таку охорону хочуть отримати в кількох країнах, а також сприяє розвитку інших форм співпраці між державами-членами **К.**

К. зосереджує адміністративне управління союзами в Міжнародному бюро в Женеві, що є секретаріатом **К.**

Керівними органами **К.** є: Генеральна Асамблея ВОІВ, членами якої є держави-члени **К.** за умови, що вони також є членами Асамблеї Паризького і (або) Бернського союзів; Конференція, членами якої є всі держави-члени **К.**; Координаційний комітет, до якого входять держави-члени **К.**, що є членами Виконавчого комітету Паризького і (або) Бернського Союзів, а також Швейцарська Конфедерація як країна місцезнаходження **К.**

Жданова В.П.

КОНВЕНЦІЯ ПРО МИТНІ ПІЛЬГИ ДЛЯ ТУРИСТІВ ВІД 4 ЧЕРВНЯ 1954 РОКУ (англ. Convention concerning customs facilities for tourists). **К.** була підписана в Нью-Йорку та набула чинності 11 вересня 1957 р. **К.** є безстроковою, складається із 25 статей; відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

Зміст **К.** розкриває основні поняття, а саме: «турист» яке трактується досить широко і охоплює осіб, які прибувають в ту або іншу країну не тільки з традиційної для туризму метою ознайомлення з її пам'ятками, природою, людьми і т.п. В ст. 1 дається таке тлумачення «турист – будь-яка особа, незалежно від раси, статі, мови та релігії, яка вступає на територію будь-якої Договірної Держави, крім того Держави, в якій ця особа звичайно проживає, і залишається там не менше 24 годин і не більше 6 місяців протягом будь-якого дванадцятимісячного періоду з дозволеною метою, крім мети іммігрувати: з метою туризму, розваги, спорту або лікування, або за сімейними обставинам, або для навчання, релігійного паломництва, або з діловими цілями».

КОНВЕНЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНІ АВТОМОБІЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І БАГАЖУ ВІД 8 КВІТНЯ 1999 РОКУ (англ. Convention on International Carriage of Passengers and Baggage). **К.** прийнята 8 квітня 1999 р. в рамках Співдружності Незалежних Держав; є безстроковою, складається із 5 глав, 23 статей; відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

К. поширюється на перевізників Сторін, які виконують перевезення пасажирів у міжнародному сполученні автобусами незалежно від країни їх реєстрації, та має для них обов'язкову силу, а також на перевезення пасажирів та їх багажу автобусами, якщо в договорі перевезення зазначено, що перевезення здійснюється територіями не менш як двох Сторін і пункт відправлення або пункт призначення знаходиться на території однієї із Сторін; регламентує умови та правила перевезень, відповідальність перевізників, порядок подання претензій та позовів.

Терміни, що вживаються **К.**, мають такі значення:

а) «пасажир» – фізична особа, яка на виконання договору перевезення, укладеного від його імені або ним самим, перевозиться за сплату або безоплатно перевізником;

б) «перевізник» – юридична або фізична особа, яка здійснює міжнародні перевезення пасажирів і багажу та зареєстрована як суб'єкт підприємницької діяльності згідно із законодавством держави місцезнаходження;

в) «автобус» – автомобіль, призначений для перевезення пасажирів і багажу, з кількістю місць для сидіння більше ніж сім, з місцем для водія включно;

г) «квиток» – документ, який посвідчує право пасажирів на користування автобусом та засвідчує

Норми, що передбачають безмитний пропуск предметів, які тимчасово ввозяться в країну туристами, викладені в ст. 3 **К.** Зокрема, в п.2 йдеться про «предмети особистого користування». У ст.3 **К.** визначені кількісні нормативи предметів особистого вжитку туриста, встановлена вартісна межа для безмитного ввезення сувенірів (на загальну суму не більше 50 дол. США), не призначених для торговельних цілей, і не понад 100 дол. для сувенірів, придбаних в країні відвідування, однак при умові, що вони будуть перебувати в самого туриста або ж в супроводжуваному багажі і також не призначені для торговельних цілей.

Деякі положення Конвенції 1954 р. «Про митні пільги для туристів» знайшли відображення і в ЗУ «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. У ньому, зокрема, міститься таке визначення: «Турист (мандрівник) – особа, вчиняє поїздку по Україні або в іншу країну з різною, не забороненою законом країни перебування, метою на термін від 24 годин до 6 місяців без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності і з зобов'язанням залишити країну або місце перебування в обумовлений термін».

Хома В.О.

укладення договору перевезення між перевізником і пасажиром;

д) «багаж» – речі, вантаж, що упаковані для відправлення транспортом і перевозяться окремо від пасажирів;

е) «багажна квитанція» – документ, який підтверджує прийняття багажу для перевезення.

Статтю 2 **К.** передбачені загальні умови міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і багажу, які включають організацію перевезень і отримання права на їх здійснення, порядок страхування, прикордонного, митного, санітарного та інших видів контролю, регламентуються такими документами: багатосторонніми конвенціями та угодами; двосторонніми міжурядовими угодами про міжнародне автомобільне сполучення; національним законодавством Сторін.

Відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних перевезень, а також порядок подання претензій та позовів регламентуються **К.** (ст. 6), двосторонніми угодами про міжнародне автомобільне сполучення, а також національними законодавствами Сторін.

Також **К.** має додаток «Правила перевезення пасажирів і багажу автомобільним транспортом у міжнародному сполученні держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав» та регламентують процес перевезення пасажирів і багажу автобусами у регулярному та нерегулярному міжнародному автобусному сполученні. Правила перевезень пасажирів поширюються на пасажирів і перевізників Сторін та мають для них обов'язкову чинність. Правила перевезень передбачають систему організації та контролю за процесом перевезень, а також права та обов'язки перевізників і пасажирів.

Жданова В.П.

КОНВЕНЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНУ ЦИВІЛЬНУ АВІАЦІЮ (ЧИКАЗЬКА КОНВЕНЦІЯ) 1944 РОКУ (англ. Convention on International Civil Aviation)

К. укладена на конференції по повітряному праву в Чикаго в грудні 1944 р. **К.** є безстроковою, складається із 25 статей; відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін. Україна приєдналася 10.08.1992 р. **К.** набуття чинності в Україні – 09.09.1992 р.

К. складається із преамбули й чотирьох частин: I. Аеронавігація (6 глав, статті 1-42), II. Міжнародна організація цивільної авіації – ІКАО (7 глав, статті 43-66), III. Міжнародний повітряний транспорт (3 глави, статті 67-79), IV. Заключні положення (6 глав, статті 80-96). За час дії **К.** до неї було внесено 11 поправок.

У преамбулі **К.** зазначено, що розвиток міжнародної цивільної авіації може в значній мірі сприяти встановленню й підтримці дружби й взаєморозуміння між націями й народами світу, однак зловживання нею може створити загрози загальної безпеці.

У частині I **К.** закріплені її загальні принципи й насамперед визнається повний і винятковий суверенітет кожної держави над своїм повітряним простором; дано визначення поняття державної території (стосовно **К.**); зазначено, що **К.** застосовується тільки до цивільних повітряних суден.

К. містить положення про визначення національної приналежності повітряного судна, загальні положення про застосування кожною країною свого національного законодавства при реєстрації повітряного судна, про повідомлення про реєстрацію. Передбачаються заходи сприяння аеронавігації: закріплюються положення, що стосуються

КОНВЕНЦІЯ ПРО ОЦІНКУ ТОВАРІВ У МИТНИХ ЦІЛЯХ ВІД 15 ГРУДНЯ 1950 РОКУ (англ. Convention on the Valuation of Goods for Customs Purposes).

У 1948 р. у м. Брюсселі за ініціативою 13 Західноєвропейських держав за допомогою Постійного бюро тарифів було організовано Економічну і Митну комісії, основні завдання яких полягали в запровадженні загальної товарної номенклатури та у розробці принципів оцінки товарів для митних цілей. Комісія також вивчала способи уніфікації митних процедур, 15 грудня 1950 р. члени робочої групи цієї комісії підписали **К.**, на якій було проголошено про створення Ради митного співробітництва (РМС) (Customs Cooperation Council) як постійно діючого самостійного міжнародного органу. Конвенція про створення РМС набула чинності 4 листопада 1952 р. З жовтня 1994 р. РМС було перейменовано на Всесвітню митну організацію (ВМО). Припинила свою дію 01 липня 1980 р.

К. закріпила основні правила визначення митної вартості на основі умовного поняття вартості, в рамках якого передбачається, що існує єдиний, теоретичний стандарт вартості, а саме, нормальна ціна, товар буде отриманий на ринку за певних

адміністративних формальностей, митних й імміграційних процедур, допомоги повітряним суднам, що зазнають аварії, розслідування авіаційних подій, про неприпустимість арешту або затримання повітряного судна однієї договірної держави на території іншої договірної держави, про обов'язок держави, наскільки це можливо, надавати на своїй території аеропорти й аеронавігаційні засоби, співпрацювати з питань видання аеронавігаційних карт і схем тощо.

К. визначає перелік обов'язкової документації повітряного судна, викладає вимоги до бортових журналів, обмеження в перевезенні військових матеріалів і т.п.

К. містить 18 технічних додатків. Міжнародні авіаційні регламенти, що передбачені в додатках є юридичними актами та уніфікують правила польотів, вимоги до авіаційного персоналу, до норм придатності повітряних суден, аеродромів, систем зв'язку в аеронавігації, до митних й імміграційних процедур в аеропортах і т.д. За формою вони поділяються на стандарти, правила, рекомендації. За рівнем вимог регламенти можуть бути мінімальними (позитивними) і максимальними (негативними). Перші містять мінімально припустимий обсяг вимог, другі включають максимальний обсяг обмежень, передбачуваних при міжнародних повітряних перевезеннях. За своєю юридичною силою такі регламенти можуть бути імперативними, тобто обов'язковими для держав – членів (наприклад, правила польотів над відкритим морем), і рекомендаційними.

На сьогоднішній день учасниками **К.** є понад 200 держав.

Хома В.О.

умов. Передбачається, що ціну можна буде визначити, застосовуючи відповідні методи.

К. також відома під назвою Брюссельської митної оцінки товарів або Брюссельського визначення митної вартості – набула чинності 28 липня 1953 р., з 11 учасниками. На той час більшість країн здійснювали оцінку відповідно до Конвенції про застосування статті VII Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ), на основі якої розроблено і затверджено на Токійському раунді багатосторонніх переговорів з торгівлі в 1979 р. Кодекс митної оцінки. Країни-стори Конвенції виконують більш 70% міжнародних торговельних операцій. ГАТТ і ВМО мають спільну відповідальність за виконання Конвенції: ГАТТ – у частині її впровадження у життя, ВМО – у частині односторонності тлумачення положень.

З 1978 р. використовується основна номенклатура **К.**, яка стала підґрунтям побудови національних митних тарифів у сфері зовнішньоторговельних відносин близько 150 держав. Використання **К.** значно спростило і здешевило облік зовнішньоторговельних операцій на національному рівні і надало можливість зіставлення митних тарифів окремих країн.

Царенко В.І.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВО, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДО ДОГОВОРІВ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД 22 ГРУДНЯ 1986 РОКУ (англ. Convention on the Law Applicable to Contracts for the International Sale of Goods).

К. укладено у Гаазі 22 грудня 1986 р. надзвичайною сесією Гаазької конференції з міжнародного приватного права для уніфікації колізійних норм і у зв'язку з тим, що Конвенція про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р. не містила положень, які б регулювали колізійні питання. Новий акт замінив застарілу Конвенцію про право, що застосовується до міжнародної купівлі-продажу товарів, 1955 р.

К. складається з преамбули та 28 статей, об'єднаних у 4 глави, є безстроковою та відкритою для приєднання будь-якої держави.

К. визначає право, що застосовується до договорів купівлі-продажу товарів: а) між сторонами, які мають комерційні підприємства в різних державах; б) у решті випадків, коли має місце колізія законів різних держав, за винятком випадків, коли така колізія виникає виключно в результаті вибору сторонами права, що застосовується, навіть якщо такий вибір пов'язаний з визначенням суду чи арбітражу. Договір купівлі-продажу регулюється

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВО, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДО МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД 15 ЧЕРВНЯ 1955 РОКУ (англ. Convention on the law applicable to international sale of goods).

К. укладена у Гаазі 15 червня 1955 р. **К.** набрала чинності 3 травня 1964 р., складається лише з 12 статей та є безстроковою і відкритою для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін. **К.** визначає правила міжнародної купівлі-продажу товарів, обов'язки договірних сторін. Її дія поширюється виключно на товари. Вона не застосовується до продажу цінних паперів, зареєстрованих кораблів і суден або літальних апаратів, до продажу в силу судового рішення або в порядку примусового виконання.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРИПИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ АЛКОГОЛЬНИХ ТОВАРІВ ВІД 19 СЕРПНЯ 1925 РОКУ (англ. Convention on the Suppression of smuggling alcohol products).

19 серпня 1925 р. деякі країни, бажаючи запобігти контрабанді алкогольних товарів, що є небезпечною для суспільного благополуччя, вирішили, що це дає підставу боротися з нею всіма можливими засобами та уклали **К.**

К. складається із 15 статей; має Заключний протокол. **К.** є безстроковою та відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

Метою **К.** є бажання припинення контрабанди алкогольних товарів, оскільки ця контрабанда становить небезпеку для суспільного благополуччя

ся правом, яке обирають сторони договору. Угода про такий вибір має бути явно вираженою чи прямо впливати з поведінки сторін. Останні можуть у будь-який час домовитися про підпорядкування договору в цілому або його частини будь-якому іншому праву, окрім права, яким договір регулювався раніше. У разі, коли сторони не обрали право, що застосовувалося б до їхнього договору, він регулюється правом держави, в якій на момент укладення договору продавець має комерційне підприємство. Зазначена норма діє, якщо переговори велися у цій державі і договір укладено сторонами, які перебували в ній; договір прямо передбачає, що продавець повинен виконати своє зобов'язання, доставивши товар у країну покупця; договір укладено на умовах, визначених здебільшого покупцем. **К.** передбачає норма діє, коли договір може регулюватися національним правом, з яким він має тісніший зв'язок. Ця норма є відображенням однієї з основних тенденцій у колізії права країн системи загального права. **К.** не застосовується до договору купівлі-продажу між сторонами, які беруть участь в ін. міжнародних угодах, що встановлюють колізійні норми для таких договорів.

Жданова В.П.

За **К.** до договорів купівлі-продажу прирівнюються договори поставки товарів, що підлягають виготовленню або виробництву, за умови, що Сторона, яка зобов'язується зробити поставку, повинна надати сировину, необхідну для їх виготовлення або виробництва.

Договірні сторони, за умовами конвенції, в угоді мають визначити державу за внутрішнім законодавством якої регулюватиметься договір купівлі-продажу.

Продаж цінних паперів і транспортних засобів під дію даної **К.** не потрапляє. Її учасниками було 9 держав: Бельгія, Данія, Фінляндія, Франція, Італія, Норвегія, Швеція, Швейцарія і Нігер.

К. було замінено Конвенцією від 22.12.1986.

Царенко В.І.

і тому з нею слід боротися всіма можливими засобами. Держави-учасниці вважали, що ця мета може бути досягнута міжнародними угодами.

К. визначено порядок, умови та обмеження щодо вивезення алкоголю з території договірної держави. **К.** визначає обов'язок сторін щодо визначення примусових заходів до порушників визначених правил та здійснювати боротьбу із контрабандою. Було вирішено здійснювати обмін інформацією між митницями щодо контрабанди та осіб, що її здійснювали.

Частина держав підписала **К.** з застереженнями. ЦВК Радянського Союзу **К.** було ратифіковано 10.07.1929 р. та ратифікаційну грамоту депоновано Уряду Фінляндії.

Царенко В.І.

КОНВЕНЦІЯ ПРО СПРОЩЕННЯ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ У ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ВІД 20 ТРАВНЯ 1987 РОКУ (англ. Convention on the simplification of formalities in trade in goods).

К. укладена у Женеві (Швейцарія) між Європейським економічним співтовариством та Республікою Австрія, Республікою Фінляндія, Республікою Ісландія, Королівством Норвегія, Королівством Швеція й Швейцарською Конфедерацією (країни ЄАВТ) про спрощення формальностей у торгівлі товарами.

Підписання **К.** мало на меті уникнення перешкод з боку Швейцарії на шляху переміщення товарів з однієї країни-члена ЄС до іншої. Зазначена **К.** була і на сьогодні залишається інструментом регіонального співробітництва.

К. складається із 18 статей, має 3 додатки. Відповідно до **К.** будь-яка третя країна може стати Договірною стороною цієї **К.**, якщо її було запрошено з боку депозитарію Конвенції після ухвалення рішення Об'єднаним комітетом.

К. встановлює заходи зі спрощення формальностей у торгівлі товарами між сторонами **К.** і третіми країнами, зокрема шляхом введення Єдиного адміністративного документа (ЄАД). ЄАД за формою, зразок якої наведено в Конвенції, підлягає викорис-

танням при будь-якій процедурі, пов'язаній з експортом, імпортом і транзитом, незалежно від виду і походження товарів. У залежності від обставин, ЄАД виступає в якості митної декларації або податкового документа про експорт, транзит або імпорти товарів. Її прообразом був єдиний адміністративний документ (ЄАД), введений в Європейському союзі (ЄС) й країнах Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) відповідно до підписаної ними **К.**

У ВМД учасник зовнішньоекономічної діяльності заявляє основні відомості про товари: їх найменування, вартість, вагу, відомості про упаковку, коди за товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності (ТН ЗЕД), митний режим, в який вони поміщаються, та інші відомості. ВМД є документом, в якому нараховуються і за яким стягуються митні платежі. Відомості, що містяться в цьому документі, є вихідними даними для формування статистики зовнішньої торгівлі. Вони представляють інтерес не тільки для органів доходів і зборів, але і для ряду державних організацій – податкової інспекції, органів внутрішніх справ та інших. Введення ВМД у практику митного оформлення скоротило обсяг документообігу, дозволило вести автоматизовану обробку даних.

Хома В.О.

КОНВЕНЦІЯ ПРО СТВОРЕННЯ РАДИ МИТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВІД 15 ГРУДНЯ 1950 РОКУ (англ. Convention establishing the Customs Cooperation Council.)

У 1948 р. за ініціативою 13 західноєвропейських держав за допомогою Постійного бюро тарифів було організовано Економічну і Митну комісії, основні напрями діяльності яких полягали в запровадженні загальної товарної номенклатури та розробці принципів оцінки товарів для митних цілей. Комісія також вивчала способи уніфікації митних процедур, 15 грудня 1950 члени робочої групи комісії підписали Брюссельську конвенцію на якій було проголошено про створення Ради митного співробітництва (РМС) (Customs Cooperation Council) як постійно діючого самостійного міжнародного органу. Конвенція про створення РМС набула чинності 4 листопада 1952 р. З жовтня 1994 р. РМС було перейменовано на Всесвітню митну організацію (ВМО).

К. складається із 20 статей та додатку «Правоздатність, привілеї та імунітети Ради». **К.** є безстроковою та відкрита для підписання іншими державами за згодою Сторін.

Уряди, що підписали **К.**, проголосили своє бажання забезпечити високий рівень узгодженості і одноманітності своїх митних систем і посилити вивчення проблем, що виникають у ході розвитку і вдосконалення митної техніки і митного законодавства.

Рада митного співробітництва у 1984 р. прийняла рішення щодо використання системи регіонального представництва за такою структурою ре-

гіонів: Північна Африка, Близький та Середній Схід; Південь Сахари (англомовні країни); Північ Сахари (франко-, іспано- та португаломовні країни); Далекий Схід, Південна і Південно-Східна Азія, Австралія і Тихоокеанські острови; Північна Америка, Південна Америка, Центральна Америка і Карибський басейн; Європа (40 країн).

Постановою ВРУ від 19 червня 1992 р. № 2479-ХІІ прийнято рішення про приєднання до Конвенції про створення РМС і після проведення процедур приєднання Україна з 10 листопада 1992 р. стала повноправним членом цієї впливової міжнародної організації.

У Стратегічному плані ВМО на 1997-2000 рр. проголошено, що вона є незалежним міжурядовим органом із всесвітнім членством, який має на меті підвищення ефективності митних органів у сфері регулювання торгівлі, захисту суспільства, поповнення доходів, сприяючи у такий спосіб економічному і соціальному добробуту народів.

Однією з головних функцій ВМО є розробка проектів і рекомендацій, орієнтованих на наближення до оптимального стандарту митних законодавств країн з різним державним устроєм і неоднаковим рівнем економічного розвитку. Ця робота полягає у підготовці проектів конвенцій та змін до них, ознайомленні з ними зацікавлених урядів; розробці рекомендацій, що забезпечують одноманітне тлумачення і застосування конвенцій; забезпеченні поширення інформації щодо митного регулювання і митних процедур; наданні заінтересованим урядам інформації та порад з митних питань. Усі рішення ВМО мають суто рекомендаційний характер. На

2013 р. Всесвітньою митною організацією (Радою митного співтовариства) розроблено і ведеться самостійно або спільно з іншими міжнародними організаціями (Організація Об'єднаних Націй і ГАТТ/СОТ) 18 конвенцій з різних аспектів діяльності митних служб. У більшості з цих Конвенцій беруть участь основні торгові партнери України.

Рада проводить засідання один раз на рік у червні в Брюсселі (Бельгія). Засідання можуть також проводитися у державах, які є членами Ради. Делегації країн-учасниць, як правило, представлені головами національних митних служб. Кожна держава-учасниця має один голос і представлена відповідно одним делегатом. Рішення Сесії приймаються 2/3 голосів присутніх членів ВМО. Щорічно на сесії вибирається президент, віце-президент і генеральний секретар. Офіційні мови – англійська, французька.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ ВІД 26 ЧЕРВНЯ 1990 РОКУ (СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ) – міжнародна митна конвенція, яка набула чинності з 27.11.1993 і станом на 30.06.2012 нараховувала 64 країни-учасниці. Україна приєдналася до Стамбульської Конвенції 24.03.2004, а чинності для України конвенція набула 22.09.2004.

Крім преамбули та 34 статей основного тексту, **К.** містить також 13 Додатків, що становлять її невід'ємну частину. За умови приєднання до тексту **К.** та всіх її Додатків вона скасовує та змінює повністю або частково положення п'ятнадцяти міжнародних угод, пов'язаних з режимом тимчасового ввезення. Приєднавшись до цієї конвенції, Україна створила передумови для переходу на міжнародні стандарти у процедурах тимчасового ввезення товарів і транспортних засобів. **К.**, поміж зазначених угод, в першу чергу покликана у майбутньому замінити нині діючу Митну конвенцію стосовно книжок АТА на тимчасове ввезення товарів від 6 грудня 1961 р. **К.** увібрала в себе всі попередні міжнародні інструменти, які врегульовують дане питання. Головною її складовою є положення про карнет (книжку) АТА – документ, що надає можливість тимчасового ввезення товарів і транспортних засобів на територію держави без сплати відповідних митних платежів, а також гарантує сплату таких платежів у випадку, якщо зворотне вивезення таких товарів у встановлений термін не відбудеться.

Положення **К.** імplementовані у національне законодавство України. МКУ передбачає, що од-

КОНВЕНЦІЯ УНІДРУА ПРО МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ВІД 28 ТРАВНЯ 1988 РОКУ (англ. UNIDROIT Convention on International Financial Leasing).

З метою уніфікації законодавства, яким регулюються лізингові операції в різних країнах, у 1974 р. в межах Міжнародного інституту з уніфікації приватного права (УНІДРУА) була створена

Радою митного співробітництва (8 червня 1971 р.) було прийнято рекомендації «Про спрощення митного контролю авіапасажирів на основі двоканальної системи». Це зелені і червоні канали, які сьогодні називають зеленим і червоним митними коридорами. Відповідно до цих рекомендацій по зеленому каналу (коридору) проходять без митного огляду пасажир, які не мають при собі товарів або мають лише товари, що можуть завозитися без сплати імпортного мита і податків, і на завезення яких не поширюються заборони й обмеження. А по червоному каналу (коридору) проходять усі інші пасажир, які повинні виконати необхідні митні формальності.

Україна приєдналася до **К.** 10.11.1992 р., набрала чинності 10.11.1992 р.

Хома В.О., Жданова В.П.

ним із способів забезпечення сплати митних платежів є гарантування на умовах **К.** із застосуванням книжки (карнету) АТА, а стаття 317 **К.** надає більш докладні положення щодо гарантування на умовах конвенції із застосуванням книжки (карнету) АТА.

Важливе питання, яке до недавнього часу не було вирішене – застосування режиму тимчасового ввезення з частковим умовним звільненням від сплати мит, тобто про тимчасове ввезення товарів з подальшим їх використанням для комерційних операцій на території України. У випадку часткового умовного звільнення, ввезені товари можуть використовуватись із комерційною метою, але при цьому імпортер щомісячно сплачує частку повної суми митних платежів з таких товарів. Додаток **Е К.** містить таке визначення: «звільнення від сплати частини суми ввізного мита й податків, які мали б бути стягнуті, якби товари пройшли процедуру митного оформлення для використання в межах території ввезення, за станом на дату, на яку на них було поширено режим тимчасового ввезення». Відповідні положення містяться в МКУ: ст. 106 «Товари, що можуть поміщуватися у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами» та ст. 285 «Умове часткове звільнення від оподаткування ввізним митом». Також, для застосування митного режиму тимчасового ввезення було внесено зміни до ПКУ, прийнято низку необхідних підзаконних нормативних актів. Зобов'язання України, взяті у зв'язку з приєднанням до **К.**, виконано.

Разумей М.М.

група з розробки правил міжнародного (зовнішнього) лізингу. Ця робота завершилася 28 травня 1988 р. на Міжнародній конференції з питань лізингу і факторингу в м. Оттава (Канада) прийняттям Конвенції про міжнародний фінансовий лізинг. У роботі конференції взяли участь представники 55 країн світу, в тому числі і Радянський Союз.

К. складається із 25 статей, 3 розділів; є безстроковою та відкрита для приєднання будь-якої держави за згодою Сторін.

К. надає погоджене на міжнародному рівні, чітке визначення поняття «міжнародний фінансовий лізинг». Міжнародний фінансовий лізинг – це операція, в результаті якої одна юридична особа передає в розпорядження іншій матеріальне майно, попередньо придбане нею і вибране за бажанням користувача, в обмін на виплату певних фінансованих внесків з урахуванням амортизації майна.

К. закріплює: по-перше, лізинго-користувач згодом отримує право на придбання цього матеріального майна. По-друге, матеріальне майно загалом не повинно використовуватися в особистих цілях, або для домашніх (сімейних) потреб користувача. По-третє, приділяється особлива увага необхідності регулювання відносин між постачальником, орендодавцем і користувачем. Саме користувач повинен взяти на себе зобов'язання з догляду за предметом лізингу і використовувати його розумно, підтримуючи в робочому стані, і одночасно регулярно сплачувати внески. Третя особа – постачальник – бере на себе ті ж зобов'язання щодо орендаря, що і відносно покупця – орендодавця, хоч і не є стороною контракту про продаж майна. Орендодавець не несе відповідальності перед орендарем у випадку затримки або невиконання

постачання об'єкта лізингу, за винятком тих випадків, коли це сталося безпосередньо з його вини.

Деякі види орендних операцій вилучені зі сфери дії **К.** Це передусім такі види оренди, за яких орендні відносини встановлюються безпосередньо між виробником (постачальником) і орендарем, тобто коли є звичайний договір оренди. **К.** не поширюється на короткострокову оренду (прокат), призначену для задоволення особистих потреб орендаря.

К. застосовується у випадках, коли орендодавець і орендар перебувають в різних країнах, за умови, що ці країни, а також держава, в якій розміщене комерційне підприємство постачальника обладнання, є учасниками **К.** Використання на практиці **К.** дає змогу забезпечити збалансованість правових позицій учасників цих операцій і створює ще більш сприятливі умови для їхньої подальшої інтенсифікації.

Окрім цього, в кожній країні є своє законодавство стосовно регулювання міжнародних лізингових операцій, де, як правило, дається визначення терміна «міжнародний лізинг».

Україна приєдналася до **К.** 11.01.2006. ЗУ «Про приєднання до Конвенції» від 11.01.2006 № 3302-IV(3302-15). Дата набрання чинності для України: 01.07.2007 р.

Хома В.О.

КОНВЕНЦІЯ ЩОДО ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ ВІД 10 ЖОВТНЯ 2008 РОКУ.

К. ухвалена Рішенням Ради глав держав СНД у м. Бішкек 10 жовтня 2008 р. на підставі історично сформованих добросусідських відносин, а також із дотриманням принципів взаємної вигоди, вітаючи розвиток і зміцнення прямих господарських, культурних, гуманітарних зв'язків між прикордонними територіями сторін та прагнення до створення клімату довіри, взаєморозуміння між населенням прикордонних територій, спрощення взаємного спілкування зацікавлених у ньому органів влади, ділових кіл, господарюючих суб'єктів і груп населення.

К. складається із 16 статей, є безстроковою та відкрита для приєднання будь-якої держави за погодженням Сторін.

Виходячи із змісту **К.**, транскордонне співробітництво є одним з перспективних напрямів міжнародної інтеграції. Воно передбачає планування, розробку і реалізацію спільних проектів між адміністраціями, громадськими об'єднаннями і комерційними структурами прикордонних територій країн-сусідів.

Статтю 3 **К.** передбачено, що транскордонне співробітництво здійснюється переважно на основі угод між компетентними органами, укладених в межах їх повноважень з дотриманням законодавства Сторін і норм міжнародного права.

Сфери транскордонного співробітництва охоплюють розвиток прикордонної інфраструктури, туризм і рекреацію, екологію і охорону навколишнього середовища, боротьбу зі злочинністю, культурний обмін тощо.

Питанням поглиблення співробітництва між прикордонними регіонами України і країн СНД, що є одним з факторів економічного розвитку, приділяється значна увага. Так, в Стратегії економічного розвитку Співдружності Незалежних Держав на період до 2020 року зазначені наступні основні напрями взаємодії, спрямовані на регіональний розвиток прикордонних територій: поступове формування міждержавного регіонального ринку товарів, послуг, капіталу, робочої сили; встановлення прямих економічних зв'язків між регіонами; розвиток прикордонної торгівлі; сприяння створенню на прикордонних територіях особливих або спеціальних економічних зон; здійснення спільних інвестиційних проектів; розширення співробітництва в області сільського господарства, транспорту, інформаційних технологій і зв'язку; оптимізувати економічне використання прикордонних територій, розвиток на цих територіях виробничої й соціальної інфраструктури; проведення на прикордонних територіях спільних заходів щодо моніторингу й охорони навколишнього середовища, забезпеченню санітарної охорони територій; розвиток прикордонного туризму.

Новий виток у розвитку транскордонного співробітництва України настав із поширенням на її

територію Європейської політики сусідства (ЄПС), яка відкриває значні перспективи для економічної інтеграції, оскільки пропонує більш широкий спектр механізмів взаємодії.

Прикордонне співробітництво відіграє важливу роль в розвитку прикордонних територій, оскільки сприяє подоланню периферійності прикордонних регіонів в національних економічних системах.

Держави, з якими Україна має спільний кордон, характеризуються неоднаковими економічними і політичними умовами розвитку, різним рівнем залучення у глобальні процеси, що впливає на особливості прикордонного співробітництва. Тому, є доцільним всі держави, з якими Україна має спільний кордон, об'єднати в дві великі групи, що надає можливість говорити про два основних типи

прикордонного співробітництва: європейський та з країнами СНД (пострадянський).

Взаємовигідне партнерство прикордонних регіонів з країнами Європейського Союзу дозволяє адаптувати національне господарство до світових стандартів та нормативів, швидше інтегруватись у світову господарську систему. Прикордонне співробітництво з країнами СНД базується на усталених економічних зв'язках, що дозволяє зберегти кращі традиції співпраці і є частиною регіональної політики. Розвиток обох типів прикордонного співробітництва дозволить забезпечити його ефективний внесок в стимулювання процесів економічної інтеграції, яка є об'єктивною передумовою взаємодії національних економік.

Царенко В.І.

КОНВЕНЦІЯ ЮНІДРУА ПО ВИКРАДЕНИМ АБО НЕЗАКОННО ВИВЕЗЕНИМ КУЛЬТУРНИМ ЦІННОСТЯМ складається із преамбули, 5 глав, які містять 21 статтю та має один додаток у якому міститься перелік категорій культурних цінностей.

К. була прийнята в Римі в червні 1995 р. Країни-учасниці заявили про свою переконаність у важливості захисту культурного надбання і культурних обмінів та про стурбованість незаконним перевезенням і торгівлею культурними цінностями і непоправними збитками, які наносяться культурним цінностям, як культурному надбанню національних співтовариств, племен, корінного населення і як загальному надбанню всіх народів, особливо при пограбуванні археологічних заповідників, що веде до непоправної втрати археологічної, історичної та наукової інформації. Країни-учасниці, також заявили про рішучість у боротьбі з незаконним перевезенням і торгівлею культурними цінностями, закріпивши **К.** мінімальну сукупність загальних юридичних правил з метою реституції або повернення культурних цінностей між Договірними Сторонами і полегшення охорони культурного надбання в загальних інтересах

Під культурними цінностями в **К.** розуміються цінності, які з релігійної або суспільної точки зору є важливими для археології, передісторії (антропології), історії, літератури, мистецтва або науки і які належать до однієї з категорій, перелічених у додатку до **К.**

К. передбачає обов'язок утримувача викраденої культурної цінності повернути її. Будь-яке прохання про реституцію повинно бути внесено в трирічний термін, з моменту, коли позивачу стало відомо про місце, де знаходиться культурна цінність, і про особистість її власника, і у всіх випадках в 50-річний термін, з моменту викрадення. Однак реституція культурної цінності, що є невід'ємною частиною певного пам'ятника або археологічного заповідника (ландшафту) або частиною суспільної колекції, не підлягає жодним строкам давності, крім трирічного терміну, з

моменту, коли позивачу стало відомо про місце, де знаходиться культурна цінність, і про особу її власника. Власник культурної цінності, який придбав цю цінність після її незаконного вивезення має право вимагати від держави-позивача, в момент її повернення, справедливого відшкодування збитків за умови, що він не знав або не припускав в момент придбання, що цінність могла бути викрадена. Таким чином, відповідно до **К.**, забезпечується і захист права власника викраденої цінності в разі сумнісного придбання, оскільки передбачається відшкодування збитку, понесеного таким добросовісним набувачем.

К. подає наступний перелік категорій культурних цінностей: рідкісні колекції та зразки фауни, флори, мінералів і анатомії, об'єкти палеонтологічного інтересу; цінність, що відноситься до історії і соціальної історії, життя національних лідерів, мислителів, учених і митців, артистів і подій національного значення; предмет археологічних розкопок (регулярних або підпільних) або археологічних відкриттів; елементи художніх або історичних пам'ятників або археологічних заповідників, які були відкриті; стародавності віком понад 100 років, такі як написи, монети та гравюри; об'єкти етнографічного інтересу; цінності художнього інтересу (картини, живопис, виготовлені вручну або із застосуванням якого матеріалу (включаючи створені на виробництві або розписані вручну), оригінальні ліпні роботи та скульптури з будь-яких матеріалів, оригінальна різьба, відбитки та літографії, оригінальні художні зібрання та конструкції, рідкісні манускрипти та інкунабули, старовинні книги, документи і публікації спеціального характеру (історичні, художні, наукові, літературні і т.д.), одинарні або в колекції, поштові, витратні річні та подібні марки, одинарні або в колекції, архіви, включаючи звукозаписи, фотографії та кіноархіви, предмети меблів віком понад 100 років і старовинні музичні інструменти.

Хома В.О., Жданова В.П.

КОНВЕНЦІЯ, ЩО СКАСОВУЄ ВИМОГУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ ВІД 5 ЖОВТНЯ 1961 РОКУ (англ. Convention Abolishing the Requirement of Legalization for Foreign Public Documents).

К. була прийнята в рамках Гаазької конференції по приватному міжнародному праву, постійно діючої міжнародної організації, що займається уніфікацією міжнародного законодавства. Цю **К.** слід відрізняти від інших, прийнятих в рамках тієї ж конференції, які відповідно також називаються Гаазькими (всього 35 конвенцій починаючи з 1955 р.), причому 5 жовтня 1961 їх було прийнято вже три. Назва **К.** не означає, що документи зовсім не треба завіряти. Скасовується саме легалізація (що розуміється як консульське або дипломатичне завірення), а натомість вводиться нова процедура заповнення, більш проста і уніфікована.

Метою укладення **К.** є бажання скасувати вимогу дипломатичної або консульської легалізації іноземних офіційних документів. **К.** поширюється на офіційні документи, які були складені на території однієї з Договірних держав і мають бути представлені на території іншої Договірної держави.

За **К.** офіційними документами вважаються: а) документи, які виходять від органу або посадової особи, що діють у сфері судової юрисдикції держави, включаючи документи, які виходять від органів прокуратури, секретаря суду або судового виконавця; б) адміністративні документи; в) нотаріальні акти; г) офіційні свідоцтва, виконані на

документах, підписаних особами у їх приватній якості, такі як офіційні свідоцтва про реєстрацію документа або факту, який існував на певну дату, та офіційні і нотаріальні засвідчення підписів.

Положення **К.** не поширюється: на документи, складені дипломатичними або консульськими агентами; на адміністративні документи, що конкретно стосуються комерційних або митних операцій. Відповідно до **К.**, угода набуває чинності тільки у відносинах з державами, які не проти приєднання країни до зазначеної **К.**

К. закріплює, що консульська легалізація офіційних документів – це багатоступенева, складна і витратна процедура підтвердження дійсності оригіналів офіційних документів або засвідчення справжності підписів посадових осіб, справжності відбитків штампів, печаток на документі для використання його за кордоном.

Процедура відповідно до **К.**, полягає в тому, що в країні походження документа до нього додається спеціальний сертифікат (або ставиться штамп), який називається «Апостиль». У верхній частині сертифіката обов'язково є напис французькою мовою «**APOSTILLE (Convention de la Haye du 5 octobre 1961)**». Документи, завірені таким чином, приймаються без подальшого засвідчення (але, можливо, буде потрібен переклад) у всіх інших країнах – учасниках **К.** На сьогодні до **К.** також приєдналися близько 100 країн.

На території України **К.** набула чинності 22 грудня 2003.

Жданова В.П.

КОНОСАМЕНТ (англ. Bill of Lading) – документ, що видається перевізником або його агентом відправнику вантажу як посвідчення прийняття вантажу для перевезення морським шляхом. **К.** є товаророзподільчим документом та його оформлюють в кількох примірниках, які обов'язково повинні бути оригіналами. Тому перевізник зобов'язаний видати відправнику за його бажання кілька примірників **К.** тотожного змісту, причому в кожному з них відмічається кількість складених примірників **К.** Після видачі вантажу за одним з примірників **К.** решта примірників втрачає силу.

К. виконує три основні функції: засвідчує прийняття вантажу для перевезення; є товаросупроводжувачим документом, оскільки дає право на одержання вантажу тому, на кого він виписаний; свідчить про укладення договору перевезення вантажу морським шляхом, по якому перевізник зобов'язується доставити вантаж проти надання документів.

У **К.** зазначаються: найменування судна, якщо вантаж прийнято до перевезення на визначеному судні; найменування перевізника; місце приймання або навантаження вантажу; найменування відправника; місце призначення вантажу чи, при наявності чартеру, місце призначення або направ-

лення судна; найменування одержувача вантажу (іменний коносамент) або зазначення, що коносамент видано «наказу відправника», або найменування одержувача з зазначенням, що **К.** видано «наказу одержувача» (ордерний коносамент), або визначенням, що коносамент видано на пред'явника (коносамент на пред'явника); найменування вантажу, його маркування, кількість місць чи кількість та/або міра (маса, об'єм), а в необхідних випадках – дані про зовнішній вигляд, стан і особливі властивості вантажу; для небезпечних вантажів – найменування вантажу, порядковий номер виробу або речовини відповідно до прийнятої Організацією Об'єднаних Націй системи, клас (підклас), група сумісності для вантажів класу 1, додаткові види безпеки та група пакування (якщо визначена), а також маса нетто вибухової речовини; фрахт та інші належні перевізнику платежі або зазначення, що фрахт повинен бути сплачений згідно з умовами, викладеними в рейсовому чартері або іншому документі, або зазначення, що фрахт повністю сплачено; час і місце видачі **К.**; кількість складених примірників **К.**; підпис капітана або іншого представника перевізника.

Дата **К.** є необхідною і суттєвою умовою цього документа. В договорі перевезення дата **К.** дозво-

ляє встановити виконання перевізником одного з його основних обов'язків – здійснення відправки вантажу у встановлений строк. Крім того, дата **К.** індивідуалізує перевезення вантажу на визначеному судні. **К.** має бути підписаний капітаном або іншим представником перевізника. Наявність підпису є обов'язковою за законом, відсутність його позбавляє **К.** юридичної сили, що засвідчує наявність договору морського перевезення вантажу. Підпис відправника не є обов'язковим за законом, однак, його наявність передбачена у деяких проформах **К.** В цих проформах **К.** місце для підпису відправника відведене в тій його частині, де повинні бути наведені особливі зауваження відправника.

К. можуть бути таких видів: іменний, на пред'явника, ордерний, бортовий, застрахований, індосований, наскрізний. **К.** іменний – **К.** із зазначенням імені одержувача вантажу, що перевозиться. **К.** на пред'явника – **К.**, згідно з яким вантаж видають пред'явникові **К.** **К.** ордерний – документ, що дає право за наказом банку одержувати вантаж його відправником або отримувачу, а за наявності передавальних відомостей – право передавати вантаж особі, зазначеній в останній (з неперервного ряду) передавальній відомості, або пред'явникові **К.** з останнім бланковим записом. **К.** застрахований – використовується при перевезенні вантажів у контейнерах, є поєднанням транспортного документа зі страховим полісом, тому виступає доказом приймання вантажу до перевезення і водночас засвідчує його страхування. **К.** індосований – **К.** із позначкою про передавання права власності на вантаж, що перевозиться.

Існує також сервісний **К.** (Service B / L). Цей коносамент може бути використаний у різних випадках. Він не може бути предметом угоди. Брокер сам може завантажити певну партію вантажу – тоді його ім'я вказується в **К.** замість відправника вантажу, і брокер в порту призначення може виступати в ролі одержувача.

Крім цього, **К.** може бути наскрізний або прямий. Розрізняють три типи наскрізних **К.**: морський, звичайний і **К.** на змішане перевезення. Морський наскрізний **К.** є серією самостійних договорів для перевезення вантажів двома і більше подальшими перевізниками. Кожен з перевізників несе відповідальність за довірений йому вантаж на ділянці і в період часу, визначений його **К.** Звичайним наскрізним **К.** є документ, що підтверджує відповідальність особи, яка видала його за перевезення вантажів подальшими перевізниками від місця завантаження до місця призначення. Звичайний наскрізний **К.**, що охоплює щонайменше два різних види перевезення, називається **К.** на змішане перевезення вантажів.

Позов з морського наскрізного **К.** може бути пред'явлений початковому перевізнику. Проти подальшого перевізника може бути застосовано за-

ставне право, так як початковий перевізник для нього виступає як агент вантажовідправника. Якщо перевізники протягом переговорів до пред'явлення позову письмово не встановили, під чиєю опікою знаходився вантаж, коли виникли збитки – доцільно пред'явити позов до всіх перевізників.

За звичайного наскрізного **К.** позов може бути пред'явлений до першого перевізника в місці навантаження/розвантаження вантажу. Вантаж видається тільки держателю наскрізного **К.** За наскрізним **К.** фрахт оплачується або в порту навантаження вантажовідправником, або в порту вивантаження – одержувачем вантажу незалежно від портів перевантаження.

Якщо оригінал **К.** оформлюється від порту навантаження до порту вивантаження без перевалки, такий **К.** називається прямим (direct B / L). Як форма договору морського перевезення в лінійному судноплаванні використовуються лінійні **К.**, чартерні, берегові, бортові. Лінійний **К.** (linear B / L) – документ, в якому висловлюється воля відправника, направлена на укладення договору перевезення вантажу. Чартерний **К.** (charter B / L) – документ, який видається на підтвердження прийому вантажу, що перевозиться на підставі чартеру. Чартер є договір фрахтування, тобто угода про найменування судна для виконання рейса або на певний час. Чартерний **К.** не служить документом для оформлення договору морського перевезення, тому що в цьому випадку полягає окремий договір на фрахт судна у формі чартеру. Береговий **К.** (custody B / L) – документ, який видається на підтвердження прийому вантажу від відправника на березі, як правило, на складі перевізника. При прийомі на борт судна вантажу, для якого був виданий береговий **К.**, в ньому робиться відмітка про вантаження товару на судно і зазначаються дата вантаження і інші відмітки. Іноді береговий **К.** замінюється на бортовий. Бортовий **К.** (on board B / L) – документ, що видається, коли товар завантажений на судно.

За бажанням відправника, перевізник може видати кілька оригіналів **К.**, на яких вказується, яка кількість оригіналів була видана. Незалежно від того, скільки видано оригіналів **К.**, після видачі вантажу по одному з них інші втрачають силу. Крім оригіналів **К.** виготовляється певна кількість копій, на яких ставиться штамп «сміття», «non negotiable» тобто копія, «документ не оборотний», документ, за яким не можуть бути здійснені торговельні угоди. Проте не лише копії **К.** є non negotiable, іменний **К.** також є non negotiable B / L. Поняття «negotiable» означає «оборотний», «що може бути перевідступленим (купленим або проданим)».

К., який не містить застережень про які-небудь порушення вантажу або упаковки, називається clean B / L – чистий **К.** Однак це спрощене визначення чистого **К.**. На практиці все набагато складні-

ше і тому існує безліч визначень чистого **К.** Антонім чистого **К.** – «Нечистий» **К.** (foul, unclear, cloused), **К.**, який містить застереження про псування вантажу, порушення в упаковці, недостачі і т.п.

Якщо в **К.** роблять виправлення, необхідно вказувати ініціали брокера і штамп «Alleration approved» – «зміну схвалено» – і найменування

компанії. Коли змінюється пункт призначення, брокер вносить його до **К.** застереженням «Destination changed to ...» – «Призначення змінено...», яка вноситься в усі оригінали **К.**, якщо це спричинить зміну фрахту, то брокер внесе застереження «Freight and surcharge paid / payable at ...».

Долобанько В.В.

КОНСИГНАЦІЙНА ОПЕРАЦІЯ – операція з реалізації товарів, відповідно до якої одна сторона (консигнатор) зобов'язується за дорученням другої сторони (консигнанта) продати протягом визначеного часу (строку дії угоди консигнації) за обумовлену винагороду з консигнаційного складу від свого імені товари, які належать консигнанту.

Загалом, консигнація (лат. consignatio – письмовий доказ) – комісійний продаж товарів за рахунок через консигнаційні склади посередників, за якого право власності на товар, що надходить на склад посередника, залишається за власником до моменту його продажу покупцеві. **К.о.** широко застосовується в зовнішньоекономічній діяльності, зокрема при імпорті товару. Законодавство України консигнаційні послуги визначає як один з видів зовнішньоекономічної діяльності.

Оскільки на території України не існує на даний момент спеціалізованих консигнаційних складів, реалізація імпортованого товару за договорами консигнації здійснюється з митних складів. Для реалізації консигнатором імпортованого товару на території України зі складу необхідно виконати такі дії: укласти договір консигнації між резидентом України (консигнатор) і нерезидентом (консигнант); укласти договір зберігання між консигнатором і власником митного складу; фактично поставити товар на митний склад; укласти договір поставки між консигнатором і третіми особами (покупцями).

Підставою для розміщення товару на митних складах за договорами консигнації є митна декла-

рація, оформлена відповідно до режиму «Митний склад». При митному оформленні товару, який продається покупцям зі складу, оформляється вантажна митна декларація відповідно до режиму «Імпорт», сплачуються всі необхідні митні платежі й товар випускається у вільне користування. Товари, завезені на реалізацію за консигнацією, можуть зберігатися в режимі «Митний склад» не більше трьох років (1095 днів). Тому строк консигнації не має перевищувати цей термін. Після закінчення 3-річного строку зберігання товарів на митних складах вони мають бути заявлені в інший митний режим або передані на зберігання митниці.

Укладення консигнаційного договору пов'язано з певним ризиком для консигнанта, оскільки консигнатору відправляється ще не проданий товар, і немає впевненості в тому, що він буде проданий. Тому важливою частиною консигнаційного договору є стаття, яка регулює операції з товаром, що не був проданий протягом строку консигнації. Залежно від цього виділяють 3 види **К.о.**: безповоротна (після закінчення строку консигнації залишки нереалізованого товару викуповує консигнатор); частково поворотна (після закінчення строку консигнації консигнатор викуповує визначену частину нереалізованого товару, а іншу частину повертає консигнанту); поворотна (після закінчення строку консигнації вся нереалізована продукція повертається консигнанту).

Крисоватий А.І.

КОНСИГНАЦІЯ – різновид агентської комісійної згоди щодо продажу експортованих товарів, при якій його власник (консигнант) передає комісіонеру (консигнаторові) товар для реалізації зі складу комісіонера (агента, посередника). При цьому товар, що надійшов на склад комісіонера залишається власністю консигнанта до моменту його реалізації. За кошти консигнанта здійснюється зберігання товарів на складі та їх перепродажна підготовка. Розрахунки з консигнантом проводять лише після реалізації поставленого товару. **К.** розглядають як один із видів товарного (комерційного) кредиту, який з огляду на фінансовий ризик є для підприємства-консигнатора найнебезпечнішим.

Договори **К.** можуть застосовуватися як у зовнішньоекономічній діяльності (за участю іноземного елемента), так і в діяльності на національному ринку (за участю тільки суб'єктів господарської

діяльності України). Укладення договору **К.** можливе виключно між суб'єктами підприємницької діяльності. Це істотно відрізняє договір **К.** від суміжного договору комісії, який може укладатися між юридичними і фізичними особами незалежно від наявності статусу суб'єкта підприємницької діяльності. В договорах **К.** консигнатор виступає від свого імені, проте діє за дорученням та за рахунок консигнанта. Це положення є аналогічним положенням ЦКУ щодо договору комісії, за якими комісіонер діє від свого імені, за дорученням та за рахунок комітента. Таким чином, розрахунки за реалізовану продукцію проводяться безпосередньо між консигнатором та третіми особами.

Метою договору **К.** є реалізація товару, належного консигнанту. В цьому **К.** схожа із комісією, метою якої також є вчинення угод щодо майна, належного комітенту. Проте **К.**, як правило, відрізняється від комісії за строками, оскільки спря-

мована на довгострокове співробітництво у сфері реалізації товару, а не на вчинення декількох угод. Зазвичай, строк **К.** складає 1-1,5 роки; комісії – 1-2 місяці.

В консигнаційній угоді сторони обов'язково мають вказати два строки: строк дії договору та строк самої **К.** В господарській практиці термін безпосередньо самої **К.** складає 1-2 роки. Термін же дії договору в цілому має бути більшим, ніж строк **К.**, щоб мати можливість здійснити всі необхідні розрахунки з консигнантом і (якщо необхідно) повернути нереалізований товар.

Важливою частиною консигнаційного договору є стаття, яка регулює операції з товаром, що не був проданий протягом строку **К.** Залежно від цього виділяють 3 види **К.**: безповоротна (після закінчення строку консигнації залишки нереалізованого товару викупає консигнатор); частково поворотна (після закінчення строку консигнації консигнатор викупає визначену частину нереалізованого товару, а іншу частину повертає консигнанту); поворотна (після закінчення строку консигнації вся нереалізована про-

дукція повертається консигнанту).

В договорі **К.** зазначається не тільки розмір винагороди, а й спосіб її виплати. У договорах **К.** сторони часто також обумовлюють територію, на якій консигнатор має право реалізовувати товар. Сторони договору **К.** можуть включити до нього, крім того, й умову про надання консигнанту банківської гарантії на повну вартість товарів, що представляються на консигнацію. Така гарантія надається для забезпечення виконання консигнатором своїх зобов'язань і досить часто застосовується на практиці, коли ділові відносини між консигнантом і консигнатором не є довготривалими.

Відповідно до положень ЦКУ договір консигнації має укладатися в письмовій формі. Недотримання цієї вимоги тягне за собою недійсність консигнаційної угоди, що тягне за собою повернення сторонами всього, що кожен отримав за цим договором. Крім того, в договорі **К.** крім специфічних умов необхідно зазначити й умови, загальні для будь-яких угод, пов'язаних з поставкою товару.

Долобанько В.В.

КОНСОЛІДОВАНИЙ ВАНТАЖ – вантаж, що перевозиться одним транспортним засобом і складається з двох і більше партій товарів для різних одержувачів або для одного одержувача від різних відправників. Під консолідацією вантажів розуміють об'єднання різних вантажів в один для зниження витрат на транспортування. Тарифи на перевезення консолідованого вантажу (фрахтові ставки) менші в розрахунку на один кілограм вантажу при одноразовому перевезенні його великих партій.

Переміщення **К.в.**, що ввозяться на митну територію України, від митного органу відправлення на кордоні до митного органу призначення з проміжним розміщенням цих вантажів на митному складі здійснюється на підставі договорів на перевезення.

Для здійснення контролю за переміщенням

К.в., що ввозяться на митну територію України, з митниці-відправлення на кордоні до органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого розташований митний склад, а також для поміщення товарів, що переміщуються у складі цих вантажів, у митний режим митного складу використовується попередня митна декларація, що складається на весь обсяг **К.в.**. Контроль за переміщенням товарів з органу доходів і зборів, в зоні діяльності якого розташований митний склад, до митниці-призначення для кінцевого одержувача здійснюється на підставі поданих утримувачем складу нових митних декларацій або документів, що їх замінюють, для внутрішнього транзиту товарів. Кінцевий одержувач товару має право на повторне поміщення цього товару у митний режим митного складу.

Крисоватий А.І.

КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА – видатний документ української правової і політичної думки. **К.П.О.** проголошена у м. Бендери 5 квітня 1710, відома також як «Пакти й конституції законів і вольностей Війська Запорозького». **К.П.О.** уособила передові, на той час демократичні ідеї, заклала основи державності й поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову, а також визначила основи фінансової, податкової та митної систем України. **К.П.О.** зобов'язувала гетьмана та вищу старшинську владу «...недремно пильнувати, щоб простим козакам, посполитим і міщанам не чинилося надмірних утисків, спустошливих поборів і здирств». Міста України, що мали магдебурзький статус, звільнялися від сплати митних платежів – індукти та евекти. Пилип Орлик намагався чітко регламентувати роботу митниць, не допустити хабарництва при стягненні мита та інших податків. З цього при-

воду у **К.П.О.** визначалося: «Орендари і інші підлегли нехай стягують мито до військової скарбниці з ввозу і вивозу лише певних товарів і лише в точно визначеному універсалами розмірі, не вимагаючи від купців нічого зайвого і не чинячи ані найменшого здирства вірним убогим людям».

За **К.П.О.** 1710 державна казна, яку мав очолювати генеральний підскарбій, відокремлювалась від особистих прибутків і маєтків гетьмана. У той час сам гетьман мав наглядати аби «людям військовим і посполитим» не чинилося будь-яких «ускладнень і поборів», унаслідок яких вони змушені були покидати власні домівки та шукати більш спокійного, легкого та корисного життя в зарубіжних державах. Уся **К.П.О.** – зразок демократичності, гуманізму, правової виваженості, справжньої турботи про людину.

Гальський К.Є.

КОНСУЛЬСЬКА ФАКТУРА (англ. Consular invoice) – особлива форма митної фактури у вигляді рахунку, який виписується продавцем товару та завіряється консульською установою країни до якої товар імпортується. **К.ф.** готується експортером та подається в дипломатичне представництво країни-імпортера для затвердження, при цьому сплачується консульський збір. Використовується при ввезенні товару в країну імпорту, оформляється у тому випадку, коли необхідне спеціальне підтвердження (легалізація) країни-імпортера на предмет відповідності імпортованому ліцензуванню, для спрощення митних процедур або ж для фінансування утримання консульських установ.

Часто вимагається для вантажів, що експортуються за кордон для підтвердження походження товару, його ціни та вартості всієї партії, а також для уникнення мовних бар'єрів. Необхідність оформлення **К.ф.** найчастіше відбувається при імпорті товару у країни Латинської Америки.

К.ф. складається у 4 екземплярах та потребує ретельної перевірки, оскільки при невідповідності найменуванню або опису вантажу у порту призначення може застосуватися підвищений митний тариф при розмитненні товарів або штрафні санкції. Недотримання вимог щодо надання імпортером **К.ф.** призводить до ускладнення або відмови у проведенні митного очищення.

Фрадинський О.А.

КОНСУЛЬСЬКИЙ ЗБІР – обов'язковий платіж за вчинення консульських дій, які здійснюються за кордоном та на території України відповідно до Консульського статуту України. **К.з.** на території України справляють Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України і представництва Міністерства закордонних справ України на території України, за межами України – дипломатичні представництва та консульські установи України за кордоном.

Тарифи **К.з.**, що справляються за вчинення консульських дій на території України Департаментом консульської служби Міністерства закордонних справ України та представництвами Міністерства закордонних справ України на території України, установлюються в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян і справляються в гривнях. У випадках, передбачених законодавством України, **К.з.** з нерезидентів на території України може стягуватися також у будь-якій вільно конвертованій валюті, яка належить до I групи класифікатора валют НБУ, за офіційним курсом НБУ національної

валюти України до відповідної іноземної валюти на день звернення щодо вчинення консульської дії. Тарифи **К.з.** за вчинення консульських дій закордонними дипломатичними установами України установлюються в межах базових тарифів консульського збору в доларах США та у валюті країни перебування і затверджуються Першим заступником Міністра закордонних справ України, за поданням глав відповідних дипломатичних представництв України за кордоном.

К.з. стягується до вчинення консульської дії у безготівковій формі. Якщо його неможливо стягнути у безготівковій формі (неробочий час, вихідний чи святковий день у країні перебування), то за письмовим дозволом керівника закордонної дипломатичної установи України консульський збір стягується спеціалістом з фінансових питань закордонної дипломатичної установи України у готівковій формі з обов'язковим оформленням відповідних документів та з подальшим його зарахуванням на поточний рахунок у банку країни перебування.

Фрадинський О.А.

КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ. За зверненнями підприємств та громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або провадять діяльність, контроль за якою відповідно до МКУ покладено на органи доходів і зборів (заінтересованих осіб). Органи доходів і зборів безоплатно надають консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи. Такі консультації надаються митницями або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи за місцем розташування підприємств або за місцем проживання чи тимчасового перебування громадян.

К. може здійснюватись в усній, письмовій або, за бажанням заінтересованої особи, електронній формі у строк, що не перевищує 30 календарних

днів, наступних за днем отримання відповідного звернення. **К.** в письмовій формі надаються у вигляді рішень органів доходів і зборів.

К. щодо питань практичного застосування окремих норм законодавства має індивідуальний характер і може використовуватися виключно особою, якій надано таку консультацію.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, періодично проводить узагальнення **К.**, які стосуються значної кількості осіб або значних сум митних платежів, та затверджує своїми наказами узагальнені консультації, які підлягають оприлюдненню.

Якщо **К.** надані посадовими особами органів доходів і зборів в письмовій або електронній формі в подальшому були змінені або скасовані, то таких посадових осіб не можна притягувати до відповідальності згідно із МКУ.

Консультація з питань практичного застосуван-

ня окремих норм законодавства України з питань державної митної справи може бути оскаржена до органу вищого рівня в порядку, визначеному МКУ, або до суду як правовий акт індивідуальної дії, якщо вона, на думку заінтересованої особи,

суперечить нормам відповідного акта законодавства. Визнання судом такої консультації недійсною є підставою для надання нової консультації з урахуванням висновків суду.

Туржанський В. А.

КОНТИНГЕНТУВАННЯ (КВОТУВАННЯ) – обмеження владою держави обсяг ввезення або вивезення товарів через установлення визначеної кількості або граничної суми на встановлений період часу. **К.** може стосуватися імпорту (переважно воно і має місце) та експорту. Щодо **К.** імпорту, то розрізняють два його види: абсолютне квотування, згідно з яким визначається кількість продукції, яку дозволяється ввезти до країни, та тарифне **К.**, згідно з яким дозволяється ввезення на територію країни конкретного товару протягом певного періоду часу зі сплатою мита за зниженою ставкою. Організаційними засадами **К.** можуть бути двосторонні угоди, односторонні рішення країн або блокових угруповань. Контингенти можуть бути спрямованими, тобто стосуватися певних країн, та загальними, тобто які стосуються всіх країн світу. **К.** зовнішньої торгівлі – форма державного регулювання, що передбачає обмеження ввезення або

вивезення певних груп товарів та видачу відповідних ліцензій на здійснення цих операцій.

К. полягає у встановленні державою централізованого контролю над зовнішньоторгівельними операціями через обмеження номенклатури товарів у межах встановлених кількісних або вартісних квот на фіксований період часу. Контроль за видачею квот здійснюється через ліцензування. **К.** має значний вплив на обсяг та структуру зовнішньої торгівлі, а також на ціни, забезпечуючи їх зростання та приносячи великі прибутки тим компаніям, які виробляють або продають товари, що є об'єктами обмеження. Незважаючи на заборону, встановлену ГАТТ щодо **К.**, воно продовжує використовуватися великою кількістю країн під приводом складного фінансового становища або дефіциту платіжного балансу, що дозволяється положеннями ГАТТ.

Шнирков О.І.

КОНТИНЕНТАЛЬНА БЛОКАДА – система політичних та економічних заходів тиску на Великобританію, які застосовувалися на початку XIX ст. (1806-1814 рр.) французьким імператором Наполеоном I. Причиною для застосування блокади став декрет англійського короля Георга III від 18 травня 1806 р., за яким Англія запроваджувала блокаду французьких портів між портом Гавр та портом Остенде. В морські порти між вказаними пунктами заборонялося входження будь-якого нейтрального корабля. Як протидія, у листопаді 1806 р., Наполеон I видав Берлінський декрет про континентальну блокаду. Відповідно до декрету, запроваджувався контроль за усією береговою лінією імперії Наполеона; заборонялося підтримання торгових, поштових та інших відносин із Великобританією, а сама бло-

када розповсюджувалася на усі підвладні Франції території, залежні від неї та союзні країни. Англійські піддані, що перебували на таких територіях, оголошувалися військовополоненими, а їх товари підлягали конфіскації. Під загрозою конфіскації заборонявся доступ у французькі порти будь-яких суден, які здійснювали торгівлю, або просто заходили порти Англії чи її колоній. В кінці 1807 р., так званими, «міланськими декретами» Наполеона, блокаду було посилено – тепер будь-який корабель, який виконував розпорядження англійської влади, оголошувався ворожим та підлягав негайному захвату, а британські товари, виявленні на суші, підлягали негайному знищенню.

У відповідь на це, Таємна Рада Великобританії запровадила механізми **К.Б.**, які полягали у активному розгортанні морської торгової війни та активізації контрабандних поставок англійських товарів. Також було заборонено нейтральним державам вести морську торгівлю із Францією та її країнами-сателітами, а будь-яке нейтральне судно підлягало обов'язковому заходу у англійські порти для перевірки вантажу та сплати податків та зборів. Таким чином, обидві сторони конфлікту грубо порушили принципи міжнародного морського права та нанесли великої шкоди міжнародній морській торгівлі. В цілому ж, **К.Б.** сприяла розвитку французької металургії та переробної промисловості та завдала величезних втрат економіці європейських країн – традиційних торгових партнерів Великобританії, в першу чергу, Нідерландам. Значно погіршилося фінансове становище Росії, оскільки тогочасна Англія була її основним торговельним партнером на якого припадало 34% усього зовнішньоторгівельного

Наполеон Бонапарт

обороту. За умовами Тільзітського миру 1807 р. Росія змушена була приєднатися до **К.б.** на стороні Франції, проте продовжила активну торгівлю із Великобританією, використовуючи торговельні судна нейтральних країн та звільнивши англійські товари від митного оподаткування. Така поведінка Росії

стала однією із причин війни 1812 р. Після поразки Франції у 1813 р. від військ антифранцузької коаліції європейські держави відмовилися від дотримання **К.б.**, яку було остаточно відмінено у 1814 р.
Фрадинський О.А.

КОНТРАБАНДА – переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.

*Контрабандисти.
Художник А.М. Дорогов, 1845 рік*

Спосіб вчинення **К.** – це детермінована система дій злочинця щодо підготовки, виконання та приховування незаконного переміщення **К.** через митний кордон України, а також щодо використання результатів контрабандної діяльності.

Найбільш типовими способами вчинення **К.** є: переміщення поза митним контролем; переміщення шляхом приховування від митного контролю. Переміщення поза митним контролем передбачає ввезення або вивезення товарів і інших предметів через митний кордон України поза визначеними органами доходів і зборів місцями (митниці, митні пости) або поза встановленим часом для проведення митного контролю. Переміщення товарів поза митним контролем найчастіше здійснюється шляхом об'їзду митних постів легковими та вантажними автомобілями. У таких випадках контрабандисти з метою ухилення від митного контролю, як правило, використовують не традиційно існуючі магістралі транспортного руху, а путівці (польові, степові, міжселищні), об'їзні дороги. Значно рідше на практиці зустрічається переміщення **К.** шляхом обходу місць митного контролю пішоходами. У міжнародній практиці зустрічаються й інші способи ухилення від митного контролю, зокрема, шляхом використання тварин, спеціально виготовлених літаючих засобів, торпед, трубопроводів тощо.

Приховування від митного контролю предметів **К.** являє собою будь-який спосіб утаювання, що ускладнює їх виявлення, зокрема: із використанням тайників або інших засобів «фізичного приховування», які ускладнюють візуальне виявлення **К.**; шляхом надання одним предметам вигляду інших; шляхом подання органу доходів і зборів як підстави для переміщення предметів підроблених документів або таких, що одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів.

Під тайниками слід вважати спеціальні виготовлені, обладнані або пристосовані сховища, а також конструктивні ємкості, порожнини транспортних засобів, багажу та інші предмети, що попередньо підлягали розібранню, демонтажу або переобладнанню. Найбільш поширеними місцями приховування контрабандних предметів в автотранспорті є: шини ходових та запасних коліс; спеціально переобладнані або виготовлені паливні та водяні баки; ящики для інструментів з подвійними стінками та днищами; простір за передньою панеллю та декоративною обшивкою кабіни; пустоти між подвійними стінками вантажного приміщення; тайники спеціально обладнані в балках, лонжеронах і шасі автомашини та ін.

Під «фізичним» приховуванням розуміється створення умов, за яких візуальне виявлення предметів **К.** під час митного контролю ускладнене. Залежно від об'єктів митного контролю до інших засобів фізичного приховування, що утруднюють виявлення предметів **К.** можна віднести, зокрема, приховування безпосередньо на тілі контрабандиста; в організмі людини (у внутрішніх порожнинах та ковтальним способом); безпосередньо в одязі, взутті та особистих речах; в особистому багажі та ручній поклажі; у легальних товарах та вантажах; у транспортних засобах; у міжнародних поштових відправленнях та ін.

Приховування шляхом камуфлювання предметів **К.** – це спосіб маскування, що використовується з метою контрабандного переміщення і полягає у зміні зовнішнього вигляду предметів, їх зовнішніх ознак (форми, стану, упаковки, етикеток тощо). Це може бути розібрання предмета та окреме переміщення його складових частин, надання одним предметам (товарам) вигляду інших тощо. Наприклад, зброя, спеціально пристосована для стрільби, може бути закамуфльована під різноманітні предмети побуту – авторучку, запальничку, коробку сигарет. У таких випадках камуфляж є конструктивним оформленням даного виду зброї,

при якому істотно змінюються її зовнішні характерні ознаки, що дозволяють віднести зброю до побутових предметів.

Приховування від митного контролю охоплює також дії контрабандиста, що виражаються у

пред'явленні органу доходів і зборів як підстави для переміщення предметів **К.**: підроблених документів; документів, отриманих незаконним шляхом; документів, що містять неправдиві дані.

Бурдін В.М.

КОНТРАКТОВИЙ ЯРМАРОК – економічний і торговий осередок Києва та Подніпров'я, під час проведення якого укладалися контракти (угоди, договори) на оптову купівлю-продаж сільсько-господарських продуктів, промислових виробів, оформлялися кредитні операції на купівлю, продаж, оренду, заставу маєтків і земельних масивів. Усі угоди реєструвалися тут же, на ярмарку, у Головному цивільному суді, котрий на час проведення ярмарку, розміщався в одній із ярмаркових будівель на Подолі.

К.я. за рішенням Комерц-колегії переведений у Київ 1797 р. з міста Дубно (зараз Рівненська обл.), тоді ж він був об'єднаний з Хрещенським ярмарком, котрий функціонував у Києві з XVI ст. Контрактовий ярмарок відбувався щорічно взимку на Подолі спочатку в приміщенні магістрату, пізніше – у Контрактовому будинку на Покровській вулиці. А після нещадної пожежі 1811 р. – у новозбудованому будинку на Контрактовій площі Подолу. На ярмарок з'їжджалися сотні купців з Росії, Австрії,

Контрактовий ярмарок у Києві. Фотографія 20-их років ХХ століття

Прусії, Англії, Італії, Греції, інших держав. **К.я.** було ліквідовано у 1929 р.

Гальський К.Є.

КОНТРАФАКТНИЙ ПРИМІРНИК ТВОРУ, ФОНОГРАМИ, ВІДЕОГРАМИ – примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи

іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися. Відповідно до вітчизняного законодавства, забороняється ввезення на територію України контрафактних примірників художніх творів.

Калашикова О.Л.

КОНТРАФАКТНІ ТОВАРИ – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право подати до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву про сприяння захисту належних йому май-

нових прав на об'єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону.

Після реєстрації у митному реєстрі об'єкта права інтелектуальної власності на підставі даних такого реєстру митні органи вживають заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України **К.т.**, що можуть містити охоронювані законодавством України об'єкти авторського права і суміжних прав, прав на торговельні марки, промислові зразки та географічні зазначення.

Потушинська О.П.

КОНТРАФАКЦІЯ (від сер. латинського *contrafactio* – підробка; французька – *Contrefaction* – роблю підробку) – 1) незаконне використання будь-якими суб'єктами відомих на ринку фірмових товарних знаків з метою отримання доходів від виробництва і реалізації товарів, схожих з товарами відомих фірм з метою недобросовісної конкуренції та введення в оману набувача; 2) ведення справи під чужим ім'ям, незаконне використання

чужого патенту при виготовленні та продажі товарів; 3) самовільне виробництво, відтворення або розповсюдження певних предметів з авторськими індивідуальними, оригінальними ознаками або інтелектуальною власністю без згоди автора. Найчастіше підробляють: одяг і взуття, особливо спортивне; сумки, годинники, побутову техніку; лікарські засоби, парфуми, миючі засоби; іграшки; харчові продукти і напої, особливо дорогі; автозапчастини,

наприклад, гальмівні колодки; меблі і предмети декору та інші.

Традиційно **К.** розглядалась як порушення прав інтелектуальної власності, яке передбачало цивільну, адміністративну чи кримінальну відповідальність. Способами боротьби із порушеннями прав інтелектуальної власності в Україні є: 1) звернення до митних органів із заявою про сприяння у захисті прав інтелектуальної власності на

митному кордоні (з метою недопущення переміщення через митний кордон контрафактних товарів); 2) звернення до органів внутрішніх справ із заявою про вчинення злочину; 3) звернення до суду із заявою про заборону використання торговельної марки. Термін **К.** застосовується в праві багатьох країн та переслідується за законом відповідної країни.

Потушинська О.П.

КОНТРОЛЬ ЗА ПРАВИЛЬНІСТЮ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ (англ. control over the accuracy of determining the customs value) – перевірка числового значення заявленої митної вартості, що здійснюється органом доходів і зборів під час проведення митного контролю і митного оформлення.

Правове регулювання **К.** здійснено МКУ в якому визначено: порядок прийняття рішення щодо заявленої декларантом митної вартості товару, обов'язки й права посадових осіб контролюючого органу, порядок надання обгрунтованої відмови у митному оформленні товарів за заявленою декларантом митною вартістю та умови за яких заявлена декларантом або уповноваженою ним особою митна вартість вважається визнаною автоматично.

Орган доходів і зборів під час здійснення **К.** товарів зобов'язаний: здійснювати контроль заявленої декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів шляхом перевірки наявності в поданих зазначеними особами доку-

ментах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари; надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана; надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих у разі коригування митної вартості, а також щодо підстав здійснення такого коригування; випускати у вільний обіг товари, що декларуються: у разі визнання заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю.

Орган доходів і зборів при здійсненні **К.** товарів має право: впевнитися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи розрахунку, поданих для цілей визначення митної вартості; письмово звертатись до декларанта або уповноваженої ним особи з вимогою надати додаткові документи та відомості, якщо це необхідно для прийняття рішення про визнання заявленої митної вартості; здійснювати коригування заявленої митної вартості товарів; проводити перевірки правильності визначення митної вартості товарів після їх випуску; звертатися до митних органів інших країн із запитом щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості; застосовувати інші передбачені МКУ форми митного контролю.

Митним законодавством встановлено, що всі відомості,

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ЗАЯВЛЕНОЇ МИТНОЇ ВАРТОСТІ

ОБОВ'ЯЗКОВІ ДОКУМЕНТИ

- угода (договір, контракт), на основі якої здійснюється поставка товару і додатки до неї;
- бухгалтерські платіжні документи, що підтверджують митну вартість;
- банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено), а також інші платіжні документи, що підтверджують митну вартість;
- рішення митного органу про визначення митної вартості раніше ввезених ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, якщо воно прийнято за одним договором (контрактом);
- пакувальні листи;
- копія ліцензії на ввезення товару, який підлягає ліцензуванню;
- угода про перевезення, транспортні або страхові документи, а також підтвердження вартості таких послуг.

ДОДАТКОВІ ДОКУМЕНТИ

- договір з третіми особами, що пов'язаний з договором (контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;
- рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця;
- рахунки про сплату комісійних, брокерських послуг, пов'язаних з виконанням умов угоди;
- відповідна бухгалтерська документація;
- ліцензійні чи авторські угоди;
- каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) фірми-виробника;
- калькуляція фірми-виробника на товари;
- копія ВМД країни відправлення;
- висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями;
- сертифікат про походження товару;
- відомості про якісні характеристики товару;
- інформація зовнішньоторгівельних та біржових організацій про вартість товару та або сировини.

Документи, що обгрунтовують заявлену митну вартість

що надаються контролюючому органу декларантом для підтвердження митної вартості товарів, повинні ґрунтуватися на достовірній, документально підтвердженій інформації та надаватися у кількісному виразі. Орган доходів і зборів може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою митною вартістю виключно за наявності обґрунтованих підстав вважати, що подано неповні й недостовірні відомості про митну вартість товарів.

Для підтвердження заявлених відомостей про митну вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, декларант подає документи, що поділяються на обов'язкові та додаткові.

Всі документи, що підтверджують митну вартість товарів, поданих до митного оформлення, повинні піддаватися ретельному контролю з боку органів доходів і зборів на предмет оригінальності та достовірності заявлених в них даних. Наприклад, можуть мати місце розбіжності у товаросупровідних документах: суперечливий опис товару у рахунку-фактурі, міжнародній транспортній накладній (CMR), книжці МДП, сертифікаті походження, пакувальних листах тощо. Наявність виправлень та підчисток може свідчити про недостовірність відомостей. Контрольними показниками, на які необхідно орієнтуватися при проведенні **К. є**: загальна вартість, ціна одиниці продукції, країна-імпортер, позиція в митному тарифі, продавець, країна виробник, країна-експортер, спеціальні торгові програми та зони.

К. є одним з ключових завдань митного контролю і передбачає перевірку за наступними напря-

мами: обґрунтованість і реальність контрактної вартості, яка лежить в основі визначення митної вартості; правильність оформлення товаросупровідних документів та відповідність інформації про контрактну вартість в них; відповідність ціни одиниці товару з урахуванням якості товару та країни виробника індикативним цінам; обґрунтованість додаткових платежів, що входять до складу митної вартості товару згідно контракту та чинного законодавства; правильність застосування методу за яким визначена митна вартість товарів (за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються; за ціною угоди щодо ідентичних товарів; за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів; віднімання вартості; на основі додавання вартості; резервно-го); відповідність товару зазначеного у документах позиціям митного тарифу та правильність визначення коду товарної номенклатури ЗЕД тощо.

За результатами здійснення **К.** товарів контролюючий орган визнає заявлену декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість або ж приймає письмове рішення щодо її коригування.

У разі якщо під час проведення митного контролю орган доходів і зборів не може аргументовано довести, що заявлено неповні або ж недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі неправильно визначено митну вартість товарів, заявлену декларантом або уповноваженою ним особою, то вона вважається визнаною автоматично.

Івашова Л.М., Руда Т.В., Рудніченко Є.М.

КОНТРОЛЬ СПІВСТАВЛЕННЯ – автоматизоване порівняння даних, які містяться в митних деклараціях або інших документах, поданих для митного контролю або митного оформлення, з даними, які містяться в електронних копіях митних декларацій та інших документах, що надходять з митних та правоохоронних органів суміжних держав; в уніфікованих електронних дозвільних документах,

що надходять з інших державних органів, інших електронних документах, пов'язаних з перевіркою достовірності даних, що перевіряються. Застосовується при перевірці документів та відомостей, які подаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Фрадинський О.А.

КОНТРОЛЬОВАНА ПОСТАВКА – комплекс оперативно-розшукових та інших заходів, що проводяться органами доходів і зборів та іншими державними органами (підрозділами), які мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність, при яких партія наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, що незаконно переміщується або така, що викликає підозру і про яку стало відомо правоохоронним органам, допускається під контролем і оперативним наглядом цих органів до ввезення в Україну, вивезення з України або транзиту через її територію.

Підставою для здійснення **К.п.** наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів є достатня інформація про їх незаконне переміщення, а також інформація, що отримана в межах ведення оперативно-розшукових справ щодо зайняття особою чи групою осіб наркобізнесом.

Здійснюються такі види **К.п.**: 1) за видами отриманої інформації (внутрішні – які проводяться на території України; зовнішні – здійснюються на території декількох держав у відповідності з порядком, встановленим міжнародними договорами); 2) за територіальними ознаками: (не пов'язані з перетином державного кордону України; пов'язані з вивезенням з України; пов'язані з ввезенням в Україну; пов'язані з транзитним переміщенням через територію України); 3) за способами переміщення: (в контейнерах, спеціальних ємностях, в несупроводжуваному багажі; в особистих речах, з використанням природних порожнин людини; в поштових відправленнях; з використанням інших способів).

Порядок проведення **К.п.** визначається МКУ і відповідним нормативно-правовим актом центрального органу виконавчої влади, що забезпе-

чує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, МВСУ, СБУ, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту державного кор-

дону, погодженим із Генеральною прокуратурою України та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України.

Потушинська О.П.

КОНФЕРЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З ТОРГІВЛІ ТА РОЗВИТКУ (англ. United Nations Conference on Trade and Development) – постійний орган Генеральної асамблеї ООН, основною метою якого є інтеграція до світової економіки країн, що розвиваються, а також сприяння використанню можливостей у сфері торгівлі та розвитку, що виникли внаслідок глобалізаційних процесів. До компетенції **К.ООН** відносяться питання торгівлі, фінансів, технологій, інвестицій та сталого розвитку. Створена 30 грудня 1964 р. і нарахує 194 країн-членів, серед яких і Україна.

Спочатку основними завданнями **К.ООН** було сприяння розвитку міжнародної торгівлі; встановлення, узгодження й запровадження відповідних принципів та політики; координація діяльності міждержавних утворень та регіональних економічних угруповань у сфері міжнародної торгівлі; розширення інвестицій та можливостей розвитку країн, що розвиваються, надання останнім допомоги з метою їхньої інтеграції у світову економіку тощо. З 1970-х рр. коло діяльності **К.ООН** починає суттєво розширюватися за рахунок ускладнення завдань та функцій організації. Крім регулювання торговельних відносин, **К.ООН** сприяє розвитку рівноправного взаємовигідного співробітництва між державами, розробляє різноманітні рекомендації з питань економічного розвитку, інвестицій, зменшення обмежувальної практики, політики конкуренції, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, та державам з перехідною економікою тощо.

К.ООН є універсальним форумом, призначеним для обговорення різних проблем міжнародних економічних відносин. Як відмічається в документах **К.ООН**, сьогодні її основними напрямками діяльності є: міжнародна торгівля; інвестиції, підприємництво та технології; глобалізація, взаємозалежність та розвиток; інфраструктура для розвитку, ефективність торгівлі, розвиток трудових ресурсів; найменш розвинуті країни та острівні держави, що розвиваються; технічна кооперація. Резолюції, заяви **К.ООН** мають характер рекомен-

дацій. Під егідою **К.ООН** розробляються багатосторонні угоди і конвенції. Серед них, зокрема: угода про глобальну систему торговельних преференцій серед країн, що розвиваються (1989 р.); угода щодо комплексу принципів та правил для контролю за обмежувальною діловою практикою (1980 р.); Спільний фонд для сировинних товарів (1989 р.), покликаний сприяти фінансуванню створення міжнародних торговельних запасів та підтримувати проведення досліджень та розробок з окремих сировинних товарів; пом'якшення умов погашення заборгованості країн, що розвиваються з низьким доходом; керівні принципи міжнародних дій в сфері перегляду термінів платежів із заборгованості (1980 р.); конвенції ООН у галузі морського транспорту: про кодекс поведінки в лінійному судноплаванні (1974 р.), про міжнародні морські товари перевезення вантажів (1978 р.), про змішані міжнародні перевезення вантажів (1980 р.), про умови реєстрації суден (1986 р.) та щодо морського права утримання та іпотечну заставу (1993 р.).

Найвищим органом **К.ООН** є – Конференція, яка визначає політичний курс і проводиться на рівні міністрів та глав урядів один раз на чотири роки. Серед функцій Конференції – політичний аналіз; проведення обговорень на міжурядовому рівні, досягнення консенсусу та проведення переговорів; здійснення поточного контролю, виконання рішень та прийняття подальших заходів; технічне співробітництво. Конференція набула багатого досвіду в розробленні багатосторонніх механізмів стимулювання торгівлі, зокрема в таких галузях, як надання торговельних пільг і преференцій, торгівля сировинними товарами, послугами, програми управління зовнішньою заборгованістю, взаємозв'язок між іноземними інвестиціями і передачею технологій, а також у здійсненні програм технічної допомоги, перш за все країнам, що розвиваються, у розробленні національної політики і створенні відповідних інституційних структур з метою сприяння розвитку зовнішньої торгівлі шляхом оптимізації експортного виробництва, вдосконалення податкової системи тощо.

Виконавчий орган – Рада з торгівлі та розвитку, в рамках якої працює шість комітетів. Протягом кожного року Рада збирається один раз на регулярне засідання та до трьох разів на виконавчі сесії, здійснює керівництво в перервах між сесіями, підготовку чергових сесій, забезпечує реалізацію рекомендацій, ухвалених на конференції. Допоміжними органами Ради є: Комісія з інвестицій, технологій та інших фінансових питань; Комісія з торгівлі товарами та послугами; Комісія з підприємництва, сприяння бізнесу та розвитку. Робота комісій підтримується залученням спеціалізова-

них технічних експертів з певних галузей. Щорічно відбувається до десяти експертних засідань.

Серед допоміжних органів провідну роль відіграє Центр з міжнародної торгівлі, основною метою якого є надання допомоги в збільшенні експорту країнам, що розвиваються. З 1994 р. організація активно працює над створенням та підтримкою роботи всесвітньої мережі Центрів з питань торгівлі, яка об'єднує через Інтернет торгові центри світу. Для обслуговування Конференції та Ради у межах Секретаріату ООН створений секретаріат **К.ООН** в м.Женева (Швейцарія), який включає дві служби (координації, політики) та дев'ять відділів (сировинних товарів, міжнародної торгівлі, послуг, економічного співробітництва між країнами, що розвиваються; глобальної взаємозалежності ТНК та інвестицій; слабозрозумітих країн; науки і техніки; управління програмами). Генеральним секретарем **К.ООН** є доктор Супачай Паничпакди (Supachai Panitchpakdi).

Відмінною рисою **К.ООН** є те, що вся діяльність проводиться у межах певних регіональних груп, а її бюджет є складовою частиною бюджету ООН. Держави-члени поділені на 4 головні групи з вра-

хуванням їх географічного положення та рівня соціально-економічного розвитку.

Діяльність **К.ООН** виходить з таких принципів: рівноправність держав у міжнародних торговельних відносинах; неприпустимість дискримінації й економічного тиску; поширення режиму найбільшого сприяння в міжнародній торгівлі; надання пільг країнам, що розвиваються, на основі «невзаємності»; скасування преференцій, якими користуються розвинуті країни на ринках найслабкіших країн; сприяння розширенню експорту з країн, що розвиваються. Ці й деякі інші принципи задекларовані в документі під назвою «Принципи міжнародних торговельних відносин і торговельної політики».

Аналітична діяльність **К.ООН** охоплює такі сфери: тенденції світової економіки та їхній вплив на процес розвитку; макроекономічна політика; конкретні проблеми розвитку, використання успішного досвіду розвитку країнами, що розвиваються, й країнами з перехідною економікою; питання, пов'язані з фінансовими потоками й заборгованостями. За результатами досліджень складається банк інформації, яка надається країнам-членам.

Барановський О.І.

КОНФІСКАЦІЯ – (лат. confiscatio, від confisco – вилучаю у власність держави) – це примусове, безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, що є особистою власністю особи, яка притягується до кримінальної або адміністративної відповідальності.

К. як адміністративне стягнення за порушення митних правил полягає у примусовому вилученні товарів, транспортних засобів (комерційного призначення – безпосередніх предметів порушення митних правил; транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для приховування товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил від митного контролю (крім транспортних засобів комерційного призначення, які використовуються виключно для перевезення пасажирів і товарів через митний кордон України за визначеними маршрутами та рейсами, що здійснюються відповідно до розкладу руху на підставі міжнародних договорів, укладених відповідно до закону), а також транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів – безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза місцем розташування митного органу) і безоплатній передачі їх у власність держави. При цьому моторні транспортні засоби та несамохідні транспортні засоби, що буксируються ними, розглядаються як самостійні об'єкти **К.**

К. може бути застосована виключно за рішенням суду у випадках, обсязі та порядку, що визначаються МКУ та іншими законами України. **К.** товарів, транспортних засобів як адміністративне стягнення за порушення митних правил застосовується неза-

лежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення. **К.** товарів, транспортних засобів, зазначених у МКУ, може застосовуватися як основний і як додатковий вид адміністративного стягнення. **К.** як вид покарання не застосовується до неповнолітніх.

Відповідно до ККУ не підлягають **К.** певні види майна та предмети, за судовим вироком що належать засудженому на правах особистої власності чи є його часткою у спільній власності, необхідні для засудженого та осіб, які перебувають на його утриманні, а саме: 1) житловий будинок з господарськими будівлями в сільській місцевості, якщо засуджений та його сім'я постійно в ньому проживають; 2) вживані речі та предмети домашнього вжитку, необхідні засудженому і особам, які перебувають на його утриманні: а) одяг – на кожну особу; б) взуття в кількості однієї пари шкіряної, однієї пари гумової і пари валянок на кожну особу; в) білизна у кількості двох змін на кожну особу; г) постіль; д) необхідний кухонний посуд; е) меблі – по одному ліжку та стільцю (або табуретці) на кожну особу, один стіл, одна шафа і одна скриня на сім'ю; ж) всі дитячі речі; 3) продукти харчування, потрібні для особистого споживання засудженому, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, – на три місяці, а для осіб, які займаються сільським господарством, – до нового врожаю. 4) паливо, потрібне засудженому, членам його сім'ї та особам, які перебувають на його утриманні, для готування їжі та обігріву приміщення протягом шести місяців; 5) одна корова, а при відсутності корови – одна телиця; коли немає ні корови, ні телиці – одна коза, вівця чи свиня – у осіб, які займаються сільським господарством; 6) корм для худоби

– в кількості, потрібній до вигону худоби на пасовище або до збору нових кормів; 7) насіння, потрібне для чергових посівів (осіннього і весняного), та не зібраний урожай – у осіб, які займаються сільським господарством; 8) сільськогосподарський інвентар – у осіб, які займаються сільським господарством; 9) знаряддя особистої кустарної і ремісничої праці, а

також потрібні для особистих професійних занять засудженого інструменти, приладдя і книги, за винятком випадків, коли суд позбавив засудженого права займатися даною діяльністю; 10) пайові внески до кооперативних організацій, (крім дачно-будівних кооперативів) та колгоспів.

Потушинська О.П.

КОНФЛІКТ (від лат. *conflictus* – зіткнення, сутичка або боротьба, ворожі стосунки) – зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, супроводжуваних складними колізіями.. **К.** виникає на підставі щоденних розбіжностей у поглядах, протиставленні різних суджень, потреб, бажань, стилів життя, надій, інтересів та особистісних особливостей. **К.** невід’ємна особливість будь-якого процесу соціального розвитку. Для всіх видів **К.** характерним є: 1) наявність не менше двох сторін, які контактують між собою;

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ – суперечність між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об’єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи не вчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень. Для запобігання виникненню та усунення **К.і.** посадова особа органу доходів і зборів зобов’язана: 1) чітко розмежовувати службу і приватне життя; 2) заявляти про наявність у неї **К.і.**; 3) вживати заходів для запобігання виникненню та усунення **К.і.** При прийнятті на службу в органи доходів і зборів, призначенні на посаду, просуванні по службі та безпосередньому виконанні своїх службових обов’язків, посадова особа органу доходів і зборів зобов’язана письмово повідомити свого керівника про обставини, які можуть призвести до виникнення **К.і.** Такими обставинами є приватний інтерес, тобто переваги для посадової особи органу доходів і зборів або її родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з

2) взаємонесумісність цінностей і намірів сторін; 3) протиставлення діянь однієї сторони іншій і навпаки; 4) поведінка, направлена на ліквідацію планів і руйнування намірів іншої сторони, щоб придбати, здобути щось за рахунок неї; 5) застосування сили і примусу з метою вплинути на поведінку іншої сторони в бажаному напрямку; 6) наявність емоційної напруги в стосунках між партнерами.

К. поділяються на: внутрішньоособисті; міжособисті; міжгрупові, які також можна поділити на внутрішньогрупові та між особистістю і групою.

Потушинська О.П.

якими вона має або мала спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об’єктивне виконання службових обов’язків. Обставини, які можуть призвести до виникнення **К.і.**, повинні бути усунені до прийняття на службу чи призначення на нову посаду. Неможливість усунення таких обставин є підставою для відмови посадовій особі органу доходів і зборів у призначенні на посаду або просуванні по службі. Якщо обставини, що можуть призвести до виникнення **К.і.**, виникають після призначення на посаду, посадова особа органу доходів і зборів зобов’язана негайно у письмовій формі повідомити про це свого керівника та вжити термінових заходів щодо усунення таких обставин. Для урегулювання **К.і.** особи органу доходів і зборів зобов’язані: 1) вживати заходів щодо недопущення будь-якої можливості виникнення **К.і.**; 2) повідомляти невідкладно безпосереднього керівника про наявність **К.і.**

Потушинська О.П.

КОНЦЕПЦІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ – система передумов, правовою основою яких є норми законодавства України та міжнародних правових актів з питань митної справи. **К.** була затверджена наказом ДМСУ від 17.10.2006 № 895 з метою реалізації програмно-цільового підходу до модернізації діяльності Держмитслужби та на виконання рішення колегії ДМСУ від 08.09.06.

Основною метою **К.** було надання теоретичного підґрунтя переходу митної служби України на якісно новий етап розвитку та чіткого визначення передумов, які необхідно створити за всіма напрямками діяльності митної служби. Передумови, що закладаються в зміст **К.**, дають можливість приймати оптимальні рішення при опрацюванні проблемних питань, які виникають при виконанні

основних завдань, поставлених перед ДМСУ, шляхом розкладання їх на складові, які відповідають основним напрямкам діяльності митної системи.

До таких передумов віднесено наявність: нормативно-правової бази з усіх напрямів діяльності митної служби України; ефективного механізму управління діяльністю митної служби; простих та ефективних митних процедур і технологій контролю на кордоні та всередині держави; досконалої митної інфраструктури; дійових механізмів сприяння зовнішньоекономічній діяльності; ефективної системи протидії контрабанді та порушенням митних правил; ефективної системи роботи з персоналом митної служби; надійної ефективної системи інформаційно-телекомунікаційного забезпечення всіх напрямів діяльності митної служби; розвиненої системи наукових досліджень.

Всі зазначені передумови містять якісні характеристики свого змісту, які чітко орієнтуються на міжнародний досвід та кращі світові стандарти здійснення митної справи щодо спрощення та удосконалення митних процедур, впровадження у діяльність митної служби новітніх досягнень науки й техніки, прогресивних інформаційних технологій тощо.

Передбачалося, що послідовна реалізація **К.** дозволить ДМСУ максимально наблизити діяльність до міжнародних стандартів шляхом спрощення та уніфікації митних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України, а також сприятиме впровадженню в дію сучасних світових технологій та методів запобігання порушенням у сфері зовнішньоекономічної діяльності, які є основною складовою економічної, соціальної, екологічної та технічної безпеки для держави та світового співтовариства.

КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ «ОБЛИЧЧЯМ ДО ЛЮДЕЙ» – концептуальний документ, проект якого було схвалено рішенням колегії Державної митної служби України від 29.10.2010, введеного у дію наказом ДМСУ від 30.10.10 № 1311. **К.** розроблено відповідно до завдань, поставлених Президентом України щодо забезпечення прискореного розвитку національної економіки, необхідності впровадження реформ, орієнтованих на покращення добробуту для людей.

Головна мета **К.** – визначення оптимальної організації митної служби України, спрямованої на підвищення ефективності, надійності та усталеності її діяльності; визначення основних завдань з реформування та модернізації, окреслення орієнтирів і засобів для досягнення стратегічних цілей та очікуваних результатів.

Відповідно до **К.** митні процедури мають реалізовуватися: законно, просто, прозоро, однаково, безпечно, чесно та швидко. Проведення реформ розраховано на 2010 – 2015 рр. Здійснення реформування відбувається за такими основними напрямками: оптимізація та удосконалення структури митних органів; спрощення митних процедур; удосконалення організації митного контролю в пунктах пропуску, сприяння транзиту; удосконалення законодавства, що регламентує митну справу; удосконалення системи оподаткування; міжнародна діяльність; електронна митниця; розвиток інфраструктури.

К. передбачає досягнення наступних цілей: повне дотримання правових норм в митній справі; мінімальний адміністративний тягар на законослухняних суб'єктах; прозорість та добросовісність прийняття рішень в митній справі; однаковість вимог та ставлень до всіх споживачів митних послуг; дієвий захист суспільства

Як теоретичне підґрунтя **К.** повинна була використовуватися керівним складом митної служби під час здійснення поточної діяльності, розроблені проекти нормативно-правових актів, програм розвитку та стратегічних документів, спрямованих на виконання основних завдань, поставлених перед ДМСУ державою та обумовлених міжнародними організаціями.

К. створила передумови для подальшого розвитку та модернізації митної служби. ДМСУ також було підготовлено проект Постанови КМУ «Про Концепцію модернізації діяльності митної служби України на період до 2008 р.» від 2006 р. Постановою мав бути затверджений план заходів щодо реалізації **К.**, розроблений ДМСУ разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади, та поданий КМУ. Але відповідну постанову так і не було прийнято.

Разумей М.М.

від нечесної та нелегальної торгівлі, загроз здоров'ю та моралі громадян, ризиків тероризму, в співпраці з іншими державними органами; мінімальні фінансові та часові витрати на проходження митних процедур. Ключова умова досягнення зазначених цілей – підтримка балансу між митним контролем та сприянням бізнесу.

К. визначає 22 завдання Митної служби, серед яких: розвиток застосування принципу «єдиного вікна» та єдиного державного контрольного органу в пункті пропуску; створення уніфікованих та прозорих правил визначення митної вартості товарів та їх класифікації; декриміналізація контрабанди з одночасним посиленням відповідальності за порушення митних правил тощо.

Реалізація визначених **К.** заходів передбачала досягнення таких результатів: актуалізацію нормативно-регуляторної бази; скорочення кількості державних органів та видів державного контролю на кордоні; прозорість прийняття рішень в митній справі; мінімізацію «людського фактору» при прийнятті рішень; дієвий захист добросовісних торговців та національних виробників від нечесної конкуренції; ефективний захист громадян від неякісних товарів, загроз здоров'ю та безпеці; скорочення витрат часу на митний контроль та митне оформлення; підвищення рівня керованості митної служби та її готовності до реформи системи державної влади в Україні; збільшення транзитного потенціалу України і запобігання переорієнтуванню вантажопотоків на сусідні країни; покращення міжнародного іміджу держави. **К.** також декларувала стабільність, ефективність, гнучкість і компетентність митної служби України та чесне, неупереджене, справедливе, надійне, люб'язне й професійне служіння митників народу України.

Разумей М.М.

КОРЧЕМНА ВАРТА – воєнізований підрозділ у Московії та Російській імперії основним завданням якого стала боротьба із контрабандою та таємним виготовленням і торгівлею підакцизних товарів. Свій початок **К.в.** бере у XVII ст., у 1730 р. спеціальний загін солдат було надано у розпорядження відкупників для організації боротьби із контрабандистами, через два роки його було підпорядковано комер-колегії, у складі якої діяла корчемна канцелярія, якій підпорядковувалися корчемні контори у найбільших містах держави. У Санкт-

Петербурзі було запроваджено посаду комісара з протидії корчемству, у підпорядкуванні якому надавалися команди солдат із розквартированих у місті полків, причому було передбачено помісячну ротацію команд, а у якості винагороди при виявленні контрабанди такі команди отримували половину від вартості затриманого. Починаючи із 1767 р. відкупники отримали право утримувати за власний рахунок приватну **К.в.** куди набирались відставні обер-офіцери та солдати. У 1850-56 рр. діяла особлива **К.в.** у кількості 450 осіб, на утримання якої використовувалося 90 тисяч рублів щорічно.

Після відміни відкупної системи продажу алкоголю, підрозділи **К.в.** були створені на кордонах із Польщею, а згодом її підрозділи почали розміщуватися уздовж усього західного кордону. Представникам **К.в.** дозволялося огляд фізичних осіб, транспортних засобів, здійснювати обшук у місцях торгівлі алкоголем, а у окремих випадках – і приватного житла. Окрім прикордонної **К.в.**, що контролювала, в основному, алкогольні поставки, створювалися її підрозділи на соляних промислах, а також підрозділи, що контролювали поставки за тютюновим акцизом.

Службовці **К.в.** мали власний формений одяг та нагрудний знак, приймали присягу і озброювалися драгунським варіантом трьохлінійної гвинтівки, револьверами системи Нагана та артилерійськими палашами. При реалізації своїх повноважень взаємодіяли із митною та прикордонною охороною, поліцією, оскільки зона їх відповідальності простягалася на 50 верств від кордону.

Як орган державного фінансового контролю **К.в.** проіснувала до 1918 р.

Фрадинський О.А.

Нагрудний знак посадової особи корчемної варты

КОРЧЕМСТВО – діяльність, пов'язана із незаконним виготовленням, таємним перевезенням та протиправним продажем товарів, які підлягали оподаткуванню акцизом, або ж право на торгівлю якими мала виключно держава (алкоголь, тютюн,

сіль). Сьогодні такі товари називають підакцизми. Найчастіше поняття **К.** вживалося для позначення контрабанди алкогольних напоїв. Розвитку **К.** в Московії сприяв звичай розраховуватися за виконану роботу горілкою, причому **К.** вважалася оплата, яка перевищувала одне відро алкоголю. Вирізнялися наступні види **К.**: нелегальне виробництво у приватному секторі; необліковане виробництво на державних заводах та ґуральнях; таємне ввезення із регіонів, що користувалися пільгами у виробництві алкоголю, в тому числі – Малоросія та Слобідська Україна, як для подальшого продажу, так і для особистого споживання.

К. займалися усі верстви населення – від звичайних селян до царських воевод та осіб духовного сану (митрополитів та архієреїв). Незаконна продаж вимірювався бочками, відрами, глеками, ковшами. З метою запобігання **К.** в містах, на початку кожного торгового дня, представниками влади робилися спеціальні оголошення, у яких попереджалося про незаконність такого діяння та карну відповідальність. Осіб, що займалися **К.**, ка-

*Біля трактиру
Художник Л. Соломаткін, 1865 р.*

рали биттям батогами, тортурами, штрафами, конфіскацією майна, виселенням до Сибіру та Уралу.

При Петрі I обов'язок запобігання К. було покладено на комер-колегію, у складі якої діяла корчемна канцелярія, якій підпорядковувалися корчемні контори у найбільших містах держави, створювалися спеціальні військові застави (у

тому числі на кордонах з Малоросією). Для перешкодження таємному провезення алкоголю до Москви периметр міста було облаштовано дерев'яними надобами, коли ж і цей засіб не допоміг – місто обкопали ровом, охорону якого здійснювали солдати.

Фрадинський О.А.

КОТИРУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ – визначення курсу обміну валют (валютного курсу) з урахуванням наявних економічних умов та тенденцій, а також нормативних обмежень. Валютний курс – це пропорція, в якій валюта однієї країни обмінюється на даному валютному ринку на валюту іншої, тобто, ціна однієї одиниці валюти, яка виражена в іншій валюті.

Існує пряме та опосередковане **К.і.в.** При прямому котируванні курс одиниці іноземної валюти (базової) розраховується в одиницях національної валюти (котируваної). Наприклад, 1 долар США = 8,1 гривня. При опосередкованому котируванні курс одиниці національної валюти (базової) розраховується в одиницях іноземної валюти (котируваної). Наприклад 1 гривня = 0,122 долара США. Історично за одиницю береться більш дорога валюта, а котирування розраховується для більш дешевої, тобто при котируванні виражається ціна одного долара, євро, фунта стерлінгів в кількості одиниць інших валют. Для окремих іноземних валют при прямому та опосередкованому котируванні у зв'язку невеликою цінністю одиниці валюти при котируванні береться 100 або 1000 одиниць (наприклад, японська йена). Котирування долара та євро, зазвичай, є прямим (виключення – при встановленні котирувань із фунтом стерлінгів). Кількісне вираження прямого та опосередкованого котирування для двох валют є зворотним – перемноження курсів прямого та опосередкованого котирування дає одиницю, тому практичне використання виду котирування пояснюється, здебільшого, прийнятими традиціями (наприклад, в США для котирування євро та мексиканського песо використовується пряме котирування, але для фунту стерлінгів, канадського та австралійського доларів, індійської

рупії, сингапурського долара та пакистанської рупії використовується зворотне котирування).

Котирування може бути безпосереднім та за крос-курсом. Безпосереднє котирування – це встановлення вартості валюти у порівнянні із іншою валютою. Крос-курс – встановлення вартості валюти у порівнянні із іншою валютою через третю валюту. Крос-курс розраховується шляхом поділу курсів двох валют до третьої. При цьому обидва курси валют мають бути встановлені або у прямому, або у опосередкованому котируванні. Наприклад, якщо на валютному ринку 1 долар США коштує 8 гривень, а один польський злотий коштує 2 гривні, то один долар США коштує 4 польських злотих. Крос-курс використовується у ситуації, коли кількість угод між представниками двох країн є відсутньою або незначною, тому напряму визначити цінність однієї валюти у порівнянні із іншою складно. Тоді для котирування береться третя – зазвичай, широко використовувана валюта, й на її основі розраховується крос-курс. Безпосередній курс валюти та крос-курс через вплив різних факторів можуть не співпадати, що створює можливість валютних спекуляцій – отримання економічної вигоди на основі різниці в курсах різних валют за результатами котирування. При котируванні встановлюється курс продавця (так званий «аск»), за яким учасник ринку, яким, зазвичай, виступає банк, продає валюту, та курс покупця (так званий «бід»), за яким учасник ринку купує валюту. Різниця між курсами продавця та покупця формує для банка (або іншого учасника валютного ринку) так званий «спред» – джерело формування доходу від валютних операцій на банківському ринку.

Погорелов Ю.С.

КРАВЧЕНКО ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ (05.03.1951 – 04.03.2005) – Голова Державного митного комітету України з грудня 1994 по липень 1995 р., державний радник митної служби II рангу, кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України.

Народився 05 березня 1951 р. в місті Олександрія Кіровоградської області. У 1970 р. закінчив Олександрійський індустріальний технікум. Трудову діяльність розпочав у 1970 р. електрослюсарем Олександрійської шахти в Кіровоградській області.

У 1970–1972 рр. служив у лавах Радянської Армії, а пізніше працював електриком на Кіровоградському заводі друкарських машин.

Після закінчення у 1978 р. Горьківської вищої школи МВС СРСР за спеціальністю правознавство

працював у правоохоронних органах на посадах інспектора, старшого інспектора Світловодського ВВС (1980–1981 рр.), начальника відділу карного розшуку, заступника начальника та начальника відділу внутрішніх справ Олександрійського міськвиконкому (1981–1986 рр.), начальника відділу боротьби з наркоманією Управління карного розшуку МВС УРСР (1986–1988 рр.), начальника УВС Кіровоградської області (1989–1992 рр.), заступника міністра-начальника кримінальної міліції МВС України (1992–1994 рр.).

Указом Президента України від 22 грудня 1994 р. Ю.Ф. Кравченко призначений на посаду Голови ДМКУ. Перебуваючи на посаді Голови ДМКУ Ю. Ф. Кравченко особливу увагу приділив боротьбі

з контрабандою та організованою злочинністю; прискоренню створення нормативно-правової бази, яка б надала митникам правоохоронного статусу та дозволяла б займатися оперативно-розшуковою діяльністю; питанням кадрового забезпечення митних органів, їх професійному та моральному навчанні; формуванню кадрового резерву митниць; налагодженню інформаційних зв'язків митниці з громадськістю щодо підтримки митної галузі у виконанні покладених на неї завдань. Особливою проблемою, яка поступово вирішувалася, було удосконалення та спрощення форм митного контролю, вдосконалення митно-тарифного регулювання, основним результатом вирішення якої стало зменшення ставок ввізного мита.

Під керівництвом Ю.Ф. Кравченка митники провадили активну протидію незаконному переміщенню через митний кордон України наркотиків, зброї, історичних культурних цінностей, іноземної валюти, дорогоцінних металів; викривали різноманітні схеми ухиляння від сплати митних платежів, незаконні операції з давальницькою сировиною; протидіяли використанню фіктивних фірм.

Для покращення матеріально-технічної бази та митної інфраструктури були здійсненні трудомісткі заходи з будівництва нових та реконструкції існуючих пунктів пропуску, закуплено нове обладнання, продовжувалася автоматизація митних органів.

Налагоджувалася співпраця щодо підтримки в

підготовці та навчанні українських митників фахівцями Сполучених Штатів Америки та Європейського Союзу.

З метою удосконалення подальшого реформування митної системи, набуття міжнародного досвіду, розвитку співробітництва митних органів України з іншими країнами світу за ініціативи Ю. Ф. Кравченка у 1995 р. було організовано проведення першої в умовах незалежності України науково-практичної конференції на тему: «Митна система України в умовах формування ринкової економіки і стабілізації зовнішньоекономічних зв'язків», на яку були запрошені представники Всесвітньої митної організації, Ради керівників митних служб країн СНД, керівники митних органів держав-сусідів України, представники НАН України, профільних науково-дослідних інститутів і вищих навчальних закладів, а також провідні спеціалісти міністерств, відомств, правоохоронних органів і митної служби України.

Значні заходи були вжиті Ю.Ф. Кравченком для поліпшення умов праці та матеріального становища митників, підвищено розмір премій інспекторському та керівному складу галузі, встановлено щомісячні надбавки до персональних звань службових осіб митних органів, прийнято постанову КМУ про надання митникам права на отримання службових житлових приміщень.

У липні 1995 р. Ю.Ф. Кравченко очолив Міністерство внутрішніх справ України.

З 2001 по 2002 рр. Ю. Ф. Кравченко працював директором Інституту права ім. князя Володимира Великого при Міжрегіональній академії управління персоналом та головою Херсонської обласної державної адміністрації. З 2002 по 2004 рр. очолював Державну податкову адміністрацію України.

Нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, орденом Святого Дмитрія Солунського III ступеня, орденом Святого князя Володимира Великого I ступеня.

Корнійчук О.Т., Фрадинський О.А., Медвідь Ю.О.

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ – країна, у якій товар було цілком вироблено чи піддано достатній обробці (переробці) відповідно до критеріїв, встановлених МКУ. Під **К.п.т.** можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіони чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

К.п.т. визначається з метою оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, а також забезпечення обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Для цілей визначення **К.п.т.** не враховується походження енергії, машин та інструментів, що ви-

користовуються для його виробництва або переробки.

Приладдя, запасні частини та інструменти, використовувані в машинах, пристроях, агрегатах або транспортних засобах, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що і ці машини, пристрої, агрегати або транспортні засоби, за умови їх ввезення та продажу разом із зазначеними машинами, пристроями, агрегатами або транспортними засобами і відповідності їх комплектації та кількості звичайно використовуваному приладдю, запасним частинам та інструментам.

Положення МКУ застосовуються для визначення походження товарів, на які при ввезенні їх на митну територію України поширюється режим найбільшого сприяння (непреференційне похо-

дження), з метою застосування до таких товарів передбачених законом заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Повністю вироблені або піддані достатній переробці товари преференційного походження визначаються на основі законів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано ВРУ.

Країна походження упаковки, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається тією ж, що і країна походження самого товару, крім випадків, коли законодавство України передбачає її окреме декларування для тарифних цілей. У таких випадках країна походження упаковки визначається окремо від **К.п.т.**

Для цілей визначення **К.п.т.**, у тому числі при застосуванні правила адвалорної частки, у тих випадках, коли упаковка, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається походженням з тієї ж країни, що й сам товар, враховується лише та упаковка, в якій товар звичайно реалізується у роздрібній торгівлі.

Відповідно до МКУ товарами, повністю виробленими у даній країні, вважаються: 1) корисні копалини, добуті з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні; 2) продукція

рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні; 3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні; 4) продукція, одержана від живих тварин у цій країні; 5) продукція, одержана в результаті мисливського або рибальського промислу в цій країні; 6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною; 7) продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у пункті 6; 8) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр; 9) брутт та відходи, одержані в результаті виробничих або інших операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зібрані в цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізації); 10) електроенергія, вироблена в цій країні. Ті самі вимоги розповсюджуються при визначенні походження товарів повністю вироблених у вільних митних зонах на території України, під час випуску їх для вільного обігу на митній території України.

Потушинська О. П.

КРАНОВІ ВАГИ TIGRIP TKA/TWF – див. ВАГИ КРАНОВІ TIGRIP TKA/TWF.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ – науково-теоретичне поняття, вид юридичної відповідальності, що полягає у накладенні судом від імені держави на особу, що вчинила злочин, додаткового обов'язку зазнати кримінального покарання у встановленому законодавством порядку.

Законодавство України про **К.в.** становить Кримінальний кодекс України (ККУ), який ґрунтується на Конституції України та загальновизначених принципах і нормах міжнародного права.

Відповідно до ККУ, підставою **К.в.** є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого ККУ. В теорії кримінального права поняття «склад злочину» визначають як сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що характеризують дане суспільно небезпечне явище як злочин. Елементами складу злочину є: суб'єкт злочину, суб'єктивна сторона злочину, об'єкт злочину і об'єктивна сторона злочину. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Ніхто не може бути притягнений до **К.в.** за той самий злочин більше одного разу.

Стаття 62 Конституції України визначає, що «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному пока-

ранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду».

К.в. настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду.

ККУ у розділі IX містить правові підстави звільнення від **К. в.** у таких випадках: у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 ККУ); у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 ККУ); у зв'язку з перадресою особи на поруки (ст. 47 ККУ); у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 ККУ); у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 ККУ).

Звільнення від кримінальної відповідальності у зазначених випадках, здійснюється виключно судом. Окрім того, особа може бути звільнена від **К.в.** у зв'язку з помилуванням або амністією. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності встановлюється законом.

Ст. 51 ККУ містить такі види кримінальних покарань: 1) штраф; 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 4) громадські роботи; 5) виправні роботи; 6) службові обмеження для військовослужбовців; 7) конфіскація майна; 8) арешт; 9) обмеження волі; 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; 11) позбавлення волі на певний строк; 12) довічне позбавлення волі.

Царенко В.І.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ – законодавчий термін, запроваджений КПК України від 13 квітня 2012 р. Відповідно до його положень у кримінальне процесуальне законодавство України вводиться ряд нових інститутів. Зокрема, впроваджуються **К.п.**, які поділятимуться на злочини та кримінальні проступки. Кримінальні проступки стануть поряд зі злочинами різновидами кримінальних правопорушень, які каратимуться на підставі кримінального закону. Основною характеристикою кримінальних проступків є відсутність судимості в осіб, які вчинили ці діяння. Засудження в справах про кримінальні проступки не впливатиме на реалізацію в майбутньому цієї особою своїх прав (на проходження державної служби тощо); відсутність покарання у вигляді позбавлення волі. Стягнення у вигляді адміністративного арешту замінюється на громадські роботи. Реалізація цих змін призведе до зменшення кількості арештованих осіб, які утримуватимуться в умовах, виправних установ закритого типу; каратимуться лише закінчені діяння. Готування та замах на кримінальний проступок не тягнути кримінальної відповідальності; покараннями за вчинення кримінальних проступків будуть: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи. Введення у правову систему України інституту кримінального проступку не створюватиме консти-

туційно-правових проблем не зважаючи на те, що в низці положень Конституції України (наприклад, ст. 29, 30, 31, 34, 39, 60, 62, 92 тощо) йдеться лише про поняття «злочину» і немає місця «кримінальному проступку». Так, у ст. 92 Основного Закону йде мова про те, що «виключно законами України визначаються ... засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них». Ці конституційні положення встановлюють вимоги до виду (юридичної сили) нормативного акта, який повинен визначати чотири види відповідальності: цивільну, кримінальну, адміністративну та дисциплінарну, – це повинен бути закон. Законодавець може визначати законом й інші види деліктів, правопорушень, зокрема й встановлювати відповідальність за вчинення кримінальних проступків. Інші положення Конституції України гарантують права і свободи людини і громадянина в окремих ситуаціях, пов'язаних зі злочинами. Жодного порушення прав осіб та відповідних вимог Конституції не буде, якщо положення закону поширять дію гарантії щодо свободи та особистої недоторканності, недоторканності житла, таємниці листування та презумпції невинуватості не тільки на справи про злочини, але й на справи про кримінальні проступки.

Пунда О.О.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ – законодавчий термін, запроваджений КПК України від 13 квітня 2012 р. **К.п.** – це досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність (п.10 ч.1 ст. 3 КПК України). Завданнями **К.п** є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто

вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Поняття **К.п** закріплене у КПК України від 13 квітня 2012 р., фактично замінило широко вживані раніше у правовій теорії та практиці категорії «кримінальна справа», «кримінальний процес», «кримінальне судочинство».

Пунда О.О.

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ – кодифікований нормативно-правовий акт, побудований за пандектною системою, який має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам. **ККУ** прийнятий ВРУ 5 квітня 2001 р. та набрав чинності з 1 вересня 2001 р.

У Загальній частині представлено норми загального значення, які визначають основи кримінальної відповідальності, дають поняття злочину, називають види покарання за злочини та ін. Загальна частина **ККУ** складається із 15 розділів:

«Загальні положення», «Закон про кримінальну відповідальність», «Злочин, його види та стадії», «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину)», «Вина та її форми», «Співучасть у злочині», «Повторність, сукупність та рецидив злочинів», «Обставини, що виключають злочинність діяння», «Звільнення від кримінальної відповідальності», «Покарання та його види», «Призначення покарання», «Звільнення від покарання та його відбування», «Судимість», «Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування», «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх». В Особливій частині **ККУ** визначається кримінальна відповідальність за окремі злочини. Особлива частина включає 20 розділів, систематизованих за групами

однорідних суспільних відносин, на які посягають відповідні злочини.

Норми Загальної частини можна застосовувати лише на базі Особливої частини. Загальна та Особлива частини – це дві тісно пов'язані, взаємозумовлені підсистеми права, що взаємодіють. Вони складаються з глав і статей. Статті Загальної частини – це нормативні приписи, що визначають загальні положення та категорії кримінального законодавства. Вони здебільшого є єдиним цілим і не поділяються на структурні елементи. Статті

Особливої частини складаються з двох елементів: диспозиції та санкції. Диспозиція дає ознаки забороненої поведінки. Санкція визначає вид і міру покарання, що застосовується в разі, якщо вчиняється діяння, визначені диспозицією.

ККУ є частиною закону України про кримінальну відповідальність (разом з Законом України «Про кримінальні проступки», прийняття якого передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України від 13 квітня 2012 р.).

Бурдін В.М.

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ – кодифікований нормативно-правовий акт, побудований за пандектною системою, що регулює порядок провадження у кримінальних справах. Прийнятий 28 грудня 1960 р., набрав чинності з 1 квітня 1961 р. 13 квітня 2012 р. прийнято нову редакцію **КПК**. Відповідно до статей 1 та 2 **КПК**, призначенням **КПК** є визначення порядку провадження у кримінальних справах. Завданням кримінального судочинства є охорона прав та інтересів юридичних та фізичних осіб-учасників справи, повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення того, щоб були покарані саме винні, і ніхто

інший, і щоб винні отримали належне покарання.

Новий **КПК** України складається з 11 розділів, які містять у собі 46 глав. Цей **КПК** суттєво змінив процедуру провадження в кримінальних справах, зокрема, порядок проведення досудового розслідування у частині системи процесуальних відносин – дізнання-досудове слідство. Такі новели вплинули на організацію діяльності структурних підрозділів органів доходів і зборів України, на які покладено обов'язок захисту митної безпеки та інтересів України від проявів контрабанди та інших порушень митних правил.

Бурдін В.М.

КРИМСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України. Історія **К.м.** пов'язана із створенням: Сімферопільської митниці відповідно до наказу Міністерства зовнішньої торгівлі СРСР №309 від 25.06.1985 р.; Кримського територіального митного управління відповідно до постанови КМУ №465 від 08.07.1994 р. та Красноперекопської митниці відповідно до наказу ДМКУ №319 від 20.10.1994 р..

Наказом ДМСУ №564 від 20.12.1996 р. на базі ліквідованих Кримського територіального митного управління, Сімферопольської та Красноперекопської митниць було створено Кримську регіональну митницю. Наказом ДМСУ №194 від 22.03.2005 р. діяльність Кримської регіональної митниці припинено шляхом перетворення її на **К.м.** Згодом у 2006 р. на базі **К.м.** знову була створена Кримська регіональна митниця, яку у 2008 р.

реорганізовано у **К.м.** 1 травня 2008 р. вважається датою заснування **К.м.**

Згідно постанови КМУ «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20 березня 2013 р. № 229 **К.м.** була реорганізована в **К.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Автономної республіки Крим.

У квітні 2013 р. до складу **К.м.** входило 7 митних постів та 13 пунктів пропуску, в тому числі:

– митний пост «Сімферополь-центральний». Зона діяльності – м. Сімферополь, Сімферопольський район, м. Алушта та території підпорядковані Алуштинському міськвиконкому, м. Білогірськ, Білогірський район, м. Бахчисарай, Бахчисарайський район АР Крим, а також територія АР Крим;

– митний пост «Красноперекопськ». Зона діяльності – м. Красноперекопськ, м. Армянськ, Красноперекопський, Джанкойський, Первомайський, Раздольненський і Красногвардійський райони АР Крим;

– митний пост «Ялта», пункт пропуску для міжнародного морського сполучення «Ялтинський морський торговельний порт». Зона діяльності – м. Ялта та територія, підпорядкована Ялтинському міськвиконкому;

– митний пост «Сімферополь-аеропорт», пункти пропуску для повітряного сполучення «Аеропорт-Сімферополь», «Аеродром «Гвардійське», «Аеродром «Джанкой», «Аеродром «Саки»;

– митний пост «Євпаторія», пункт пропуску для міжнародного морського сполучення «Євпаторійський морський порт». Зона діяльності – м. Євпаторія, територія, яка підпорядкована Єв-

Митний пост «Сімферополь-центральний»

Митний пост «Ялта»

паторійському міськвиконкому, м. Саки, Сакський і Чорноморський райони АР Крим;

– митний пост «Феодосія», пункт пропуску для міжнародного морського сполучення «Феодосійський морський торговий порт». Зона діяльності – м. Феодосія та території підпорядковані Феодосійському міськвиконкому, м. Судак та території підпо-

рядковані Судакському міськвиконкому, Нижньогірський, Советський, Кіровський райони АР Крим;

– митний пост «Керч», пункти пропуску «Аеропорт «Керч», «Крим», «Керченський морський торговельний порт», «Керченський рибний порт», Керченський морський порт «Камиш-Бурун», «Акваторія ВАТ «Суднобудівний завод «Залив». Зона діяльності – м. Керч та Ленінський район АР Крим.

Керівники **К.м.:**

- Ілюнин В. В. (1990 – 1994 рр.);
- Коновченко Ю. М. (1994 – 1996 рр.);
- Прядко А. Т. (1994 – 1997 рр.);
- Тютюник О. О. (1996 – 1999 рр.);
- Сасунов В. В. (1999 – 2005 рр.);
- Гаврилюк А. М. (2005 р.);
- Штанько А. І. (2008 р.)
- Самсонов Є. Б. (2006 – 2008 рр., 2009 – 2010 рр.);
- Лук'янов С. В. (2011 р.);
- Тимошенко В. А. (2011 – 2012 рр.);
- Набока В. Г. (2012 р.)
- Пудрик Д. В. (2010 – 2011 рр., з 2012 р.).

Котелева Л.І., Туржанський В.А.

КРИТЕРІЇ ДОСТАТНЬОЇ ПЕРЕРОБКИ ТОВАРУ

– критерій, що використовується при визначенні країни походження товару, якщо у його виробництві брали участь дві, або більше країни.

Відповідно до ст. 40 МКУ, якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, країною походження товару вважається країна, в якій були здійснені останні операції з переробки, достатні для того, щоб товар отримав основні характерні риси повністю виготовленого товару, що відповідають **К.д.п.** **К.д.п.** є: виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару згідно з УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків; зміна вартості товару в результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару (правило адвалорної частки); виконання виробничих та/або технологічних операцій, які в результаті переробки товару не ведуть до зміни його класифікаційного коду згідно з УКТ ЗЕД або вартості згідно з правилом адвалорної частки, але з дотриманням певних умов вважаються достатніми для визнання товару походженням із тієї країни, де такі операції мали місце.

Якщо стосовно конкретного товару такі **К.д.п.**, як правило адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій, не встановлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний

код товару згідно з УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків. У разі застосування правила адвалорної частки вартість товару, одержаного в результаті переробки в цій країні, визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а тих складових, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні.

Не відповідають **К.д.п.:** операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування; операції щодо підготовки товарів до продажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування); прості складальні операції – операції, які здійснюються шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепа́ння, склеювання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання), а також інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо), необхідні у процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів, незалежно від кількості та складності таких операцій; змішування товарів, які походять із різних країн, якщо характеристики кінцевої продукції суттєво не відрізняються від характеристик товарів, що змішуються; забій тварин; комбінація двох чи більше вищезазначених операцій.

Мартинюк В.П.

КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історич-

не, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповід-

Назва митного режиму, при оформленні у який товарів подається свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України	Код товару згідно з УКТ ЗЕД	Назва товару згідно з УКТ ЗЕД
Вивезення (тимчасове вивезення)	9701	Картини, малюнки та пастелі, повністю виконані вручну, за винятком малюнків товарної позиції 4906 та інших готових виробів, розмальованих або декорованих вручну; колажі та аналогічні декоративні зображення:
	9701 10 00 00	- картини, малюнки та пастелі
	9701 90 00 00	- інші
	9702 00 00 00	Оригінали гравюр, естампів та літографій
	9703 00 00 00	Оригінали скульптур і статуєток з будь-якого матеріалу
	9704 00 00 00	Марки поштової або гербові марки, знаки поштової оплати гашені, у тому числі першого дня гашення, поштовий папір (гербовий папір) та аналогічні предмети, використані або не використані, за винятком товарів товарної пропозиції 4907
	9705 00 00 00	Колекції та предмети колекціонування з зоології, ботаніки, мінералогії, анатомії, історії, археології, палеонтології, етнографії чи нумізматики
	9706 00 00 00	Предмети антикваріату віком понад

Перелік товарів із зазначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД, на які обов'язково має бути видане Свідоцтво на право вивезення/тимчасового вивезення культурних цінностей

но до законодавства України, а саме: оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва; предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та

КУНА – грошова одиниця Стародавньої Русі. Назва походить від шкурки куниці, тому прихиль-

держави історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва; предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок; складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального мистецтва; старовинні книги та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції; манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включаючи кіно-, фото- і фотодокументи окремо чи в колекції; унікальні та рідкісні музичні інструменти; різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність; рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції; рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування; зоологічні ко-

лекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність; рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології; родинні цінності – культурні цінності, що мають характер особистих або родинних предметів; колекція культурних цінностей – однорідні або підібрані за певними ознаками різноманітні предмети, які, незалежно від культурної цінності кожного з них, зібрані разом, становлять художню, історичну, етнографічну чи наукову цінність

Переміщення **К.ц.** через кордон дозволяється в разі наявності Свідоцтва на право вивезення/тимчасового вивезення культурних цінностей, яке видає Міністерство культури і туризму України. Відповідно до наказу Міністерства культури і туризму України №37 від 20.08.2008 р. визначено Перелік товарів із зазначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД, на які обов'язково має бути видане Свідоцтво.

Калашикова О.Л.

ники теорії «шкіряних грошей» помилково бачили в куні винятково хутра, що виконували на Русі

функції монети. Сучасна наука припускає можливість локального вживання шкурок хутрових звірів замість грошей, однак **К.**, як свідчать письмові джерела, була переважно металевою монетою. **К.** називали і диргеми, і західноєвропейські динарії, і руські срібники. Перелічені монети часто зустрічаються у скарбах, знайдених на території України.

У грошовій системі Русі **К.** були поширені поряд з ногатами, різанами і віверицями. **К.** рахували на лічильні гривні; в XI ст. на таку гривню йшло 25 **К.**, а у 12 ст. – 50. Вагова гривня срібла (бл. 200 г) у XII ст. за цінністю металу дорівнювала 4 гривням кун. На початку XII ст. з грошового обігу Давньої Русі майже повністю зникла карбована монета. Термін «**К.**» до середини XIII ст. часто вживався і для означення слова «гроші», замінюючи термін «сребро» (срібло). Але лічильна система кун проіснувала аж до початку

карбування монет у Північно-Східній Русі в кінці XIV – початку XV ст.

Сьогодні **К.** (kuna) – це валюта Хорватії, літерний код HRK. Назва походить від назви куниці і не має жодного відношення до крони. Одна **К.** дорівнює 100 ліпам (ліра). Назва «ліпа» походить від назви липового дерева.

Ідея випустити власну валюту з назвою **К.** виникла в 1939 р., коли Хорватія отримала автономію у складі Югославії. Під час Другої Світової Війни, після проголошення незалежності, випала така нагода і була випущена в обіг **К.** з курсом обміну один до одного з югославським динаром, та 20 **К.** за 1 рейхсмарку. **К.** було замінено у червні 1994 р. хорватський динар (перед ним був югославський динар), який був знецінений внаслідок гіперінфляції (1.500 відсотків) під час війни.

Мартинюк В.П.

ЛАБРАДОР РЕТРИВЕР – порода мисливських собак, яка найчастіше використовується в митницях під час здійснення митного контролю.

За класифікацією Міжнародної Кінологічної Федерації відноситься до групи 8 FCI («Ретривери, «водяні» собаки»). Секція 1. «Ретривери».

Точне походження цієї породи не встановлено, але відомо, що предками лабрадорів були собаки північноамериканських індіанців. Вперше собак невідомої породи європейці побачили на острові Ньюфаундленд (Канада) на початку XIX ст. і назвали їх ньюфаундлендами (водолазами). Пізніше їх почали називати лабрадорськими собаками чи лабрадорами, тому що перші представники цієї породи були виключно чорного кольору, нагадуючи

камінь лабрадоріт. За іншою версією, португальці, які були вражені працелюбністю представників цієї породи назвали їх лабрадорами, що в перекладі з португальської – «працелюбний». В середині XIX ст. лабрадори з'явилися в Британії, англіїці високо оцінили їх здібності до апортування, плавання та гострий нюх. Саме здібність до апортування визначила другу частину назви цієї породи – «ретривер» (англ. «retrieve» – знаходити та подавати дичину).

Л.р. – одна з найбільш слухняних і надійних собак. Дуже розумний, контактний, активний, доброзичливий, працюючий легко піддається дресируванню. У всьому світі вважається однією з найбільш інтелігентних і обдарованих собак. Завдяки надзвичайно гострому чуттю і пристрасі до апортування **Л.р.** використовуються як службові собаки. У них безліч професій: їх використовують на полюванні, в митницях (під час в оглядової роботи з метою виявлення наркотичних засобів, психотропних речовин, зброї, боєприпасів, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот), у гірських, водних, рятувальних, сейсмічних службах. Врівноважений характер і вроджена передбачливість **Л.р.** найбільш підходить для роботи поводителем сліпих – у світі 80% собак-поводирів складають **Л.р.** Вони здатні запам'ятовувати до 50 маршрутів.

Зріст близько 60 см, вага – до 40 кг, тривалість життя – 12 – 13 років. За забарвленням бувають суцільного чорного, шоколадного (від світлого очерету) і жовтого (від червоного лисячого до яскраво-кремового, з більш насиченим тоном на вухах, нижній частині корпусу і під хвостом) кольору. Допускається невелика біла проточина або зірочка на грудях.

Виноград О.В.

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЇ (англ. Asociacion Latinoamericana de Integracion – ALADI) – об'єднання економічного співробітництва 11 держав Латинської Америки. Мета організації – розвиток регіонального економічного співробітництва і торгівлі; створення спільного ринку. Юридична основа **ALADI** – Договір Монтевідео, підписаний 12 серпня 1980 р. Штаб-квартира **ALADI** розміщується в Монтевідео (Уругвай).

Країни-члени розділено на три групи: більш розвинені (Аргентина, Бразилія, Мексика), середнього рівня (Венесуела, Колумбія, Перу, Уругвай, Чилі), менш розвинені (Болівія, Парагвай, Еквадор). Договір про створення, підписаний 1980 р., набув чинності в 1981 р. **ALADI** замінила Латиноа-

мериканську асоціацію вільної торгівлі (ЛАВТ), що існує з 1960 р.

Нині **ALADI** переважно розглядається в регіоні виключно як консультативний механізм для контролю за виконанням двосторонніх і багатосторонніх торгово-економічних угод, вироблення рекомендацій щодо врегулювання пов'язаних з ними проблем, обліку та узагальнення статистичних даних.

Вищий орган – Рада міністрів закордонних справ, до компетенції якої входить визначення основних напрямів інтеграційного процесу. Постійний політичний орган – Комітет представників держав-членів **ALADI**, що розглядає питання, пов'язані з реалізацією Договору Монтевідео.

У рамках **ALADI** укладено двосторонні угоди про економічну взаємодоповнюваність, що передбачають взаємне зниження і скасування митних тарифів, співробітництво в галузі фінансів, оподаткування, митної та санітарної політики, в науково-технічній сфері тощо. Передбачено систе-

му преференцій для держав із відносно меншим економічним розвитком. На певному етапі **ALADI** зробила суттєвий внесок у становлення процесів економічної інтеграції в Латинській Америці, створивши міжнародно-правові передумови виникнення та еволюції найбільших субрегіональних об'єднань – Андського співтовариства і МЕРКОСУР, а також сприяла висновкам та уніфікації двосторонніх економічних угод.

Разом із тим ряд базисних положень Договору Монтевідео, кінцевою метою якого є створення спільного ринку, фактично не діє.

Керівництво **ALADI** йде шляхом активізації її участі в розвитку інтеграційних процесів у регіоні, шукає можливості повнішого використання потенціалу Асоціації як допоміжного механізму, способу обговорення стану й перспектив інтеграції на континенті.

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

ЛЕНД-ЛІЗ (від англ. lend-lease, от lend – надавати позику и lease – здавати в оренду) – система військової допомоги США країнам антигітлерівської коаліції, що діяла у 1939-1945 рр.. Полягала у наданні країнам-союзникам військової техніки, озброєння, стратегічної сировини, продовольства на умовах оренди. Ленд-ліз регламентувався законом США «An Act to Promote the Defense of the United States» («Закон про забезпечення захисту Сполучених Штатів»), прийнятий Конгресом США 11 березня 1941 р. За своєю економічною сутністю **Л.-л.** був симбіозом допомоги на безоплатній основі та різновидом довгострокової оренди, оскільки відповідно до умов його реалізації передбачалося: знищені, втрачені, використані за період військових дій оборонні матеріали не підлягали оплаті; майно що залишалось після закінчення війни та було придатне для використання у мирних цілях, оплачувалося повністю або частково на умовах довгострокового кредиту; за урядом США залишалось право вилучати у країн-отримувачів оборонні матеріали, які залишилися після закінчення бойових дій; оборонні матеріали, що зберігалися на військових складах США на кінець війни

могли купуватися союзниками на умовах довгострокового кредитування.

У вартісному виразі витрати на **Л.-л.**, за період його дії, склали близько 46 млрд. дол. США, що становило 13% усіх військових витрат США та перевищило 50% експорту країни. Основними отримувачами військової допомоги стали Великобританія – на суму 30,3 млрд дол. США (69,9% від загального обсягу), Радянський Союз – 10,8 млрд дол. США (25%), Франція – 1,4 млрд дол. США (3%), інші країни – 1,47 млрд дол. США (4,3%). В рахунок оплати поставлених товарів та послуг США за роки війни отримало від союзників близько 7,3 млрд. дол. США.

Країни-отримувачі **Л.-л.** повинні були подавати заявки на необхідні поставки з подальшим узгодженням їх з представниками Державного департаменту та спеціально створеного управління по **Л.-л.**, які визначали розмір та напрями допомоги. Після цього укладалась двостороння угода-протокол «Розрахунок по взаємній допомозі». Перший (Московський) протокол, який регламентував поставки по **Л.-л.** за період 01.10.1941 по 30.06.1942 рр. було підписано 1 жовтня 1941 р.; поставки за період з 01.07.1942 по 30.06.1943 рр. були врегульовані Вашингтонським протоколом від 6 жовтня 1942 р.; 19 жовтня 1943 р. було підписано Лондонський протокол, що врегулював поставки по **Л.-л.** за період 01.07.1943 по 30.06.1944 рр.; Оттавський протокол від 17 квітня 1944 р. передбачав здійснення поставок з 01.07.1944 по 12.05.1945 рр. (формально), а реально діяв до 20.09.1945 р. До 30 вересня 1941 р. поставки військової допомоги в Радянський Союз здійснювалися за принципом «cash and carry» («плати та вези»), що передбачав їх оплату готівкою та подальший самовивіз.

Доставка військових товарів по **Л.-л.** здійснювалась за п'ятьма основними маршрутами:

– Тихоокеанський (перевезено 8,244 млн. тон, або 47,1% від загального обсягу). Доставку вій-

«Студебекери» транспортного резерву командування Радянської Армії

ськоговго спорядження Тихоокеанським маршрутом можна поділити на 2 основні потоки: морське постачання – транспортування вантажів відбувалося через Тихий океан із Західного узбережжя США у далекосхідні порти СРСР (Владивосток, Петропавловськ-Камчатський, Ніколаєвськ-на-Амурі, Находка), а далі – Транссибірською залізницею у європейську частину Росії; повітряне постачання – 9 жовтня 1941 р. урядом СРСР було прийнято рішення про організацію повітряного перегону літаків із Аляски в Сибір. Цей шлях, протяжністю у 6500 кілометрів увійшов в історію ленд-лізу під назвою Алсибу. Він розпочинався в місті Фербенкс (Аляска), продовжувався територією Чукотки, Якутії та закінчувався у Красноярську. Для організації перегону за маршрутом було створено 17 аеродромів на території СРСР та 15 аеродромів на території Аляски, а також сформовано Першу авіаційну перегону дивізію під командуванням полярного льотчика Іллі Мазурука у складі 5 полків.

– Трансіранський (перевезено 4,16 млн. тон, або 23,8% від загального обсягу). Формування передумов для організації військових поставок у СРСР через Іран було здійснено 25 серпня 1941 р., коли радянські та британські війська окупували північні та південні райони країни. Тим самим виключивши можливість вступу Ірану у війну на боці Німеччини та взявши під контроль багаті нафтові райони Близького Сходу. Для організації поставок через Трансіранський (Перський) коридор було побудовано автомагістраль, реконструйовано іранську залізницю, що з'єднувала узбережжя Каспійського моря та Персидської затоки. На території СРСР перевезення вантажів здійснювали тиліві підрозділи Закавказького, Північнокавказького і Туркестанського військових округів, Каспійське пароплавання та Каспійська військова флотилія, порти Баку, Красноводська, Махачкалі, Закавказька та Ашхабадська залізниці. Вантажі із США прямували в порти Перської затоки (Басру, Хоремшехр, Абадан) кількома шляхами: Панамський канал – Тихий океан – Нову Зеландію – Австралію – Індійський океан – Іран; Атлантичний океан – мис Доброї Надії – східне узбережжя Африки – Іран. Починаючи із кінця 1943 р., коли закінчилися бойові дії в Північній Африці та союзники висадилися в Італії, з'явилася можливість зменшити шлях транспортування завдяки маршруту Атлантичний океан – Гібралтар – Середземне море – Суецький канал – Червоне море – Іран. Тривалість перевезення вантажів до Ірану, залежно від обраного маршруту, складала від 50 до 110 днів.

– Арктичні конвої (перевезено 3,964 млн. тон, або 22,6% від загального обсягу). Стали найбільш відомим, швидким (час у дорозі складав 13-16 днів) та небезпечним шляхом доставки військових вантажів за місцем призначення. Завантажені кораблі починали свій шлях на Східному узбережжі США, потім рибали проміжну зупинку в Ісландії або

Великобританії. Сформовані у конвої американські, британські, радянські судна оминали острів Ведмежий, в районі 20 меридіану східної довготи переходили під охорону військовими кораблями, підводними човнами та літаками Північного флоту СРСР, які в подальшому конвоювали їх до портів Мурманська, Архангельська та Молотовська. Найбільш важливу роль арктичні конвої відіграли у 1941-1942 рр., коли Тихоокеанський та Трансіранський маршрути лише розвивались.

– Чорноморський (перевезено 0,681 млн. тон, або 3,9% від загального обсягу). Починаючи із середини 1944 р., після висадки союзників у Нормандії, перенесенням бойових дій у Центральну та Східну Європу значення Перського коридору значно знизилося, оскільки з'явилася можливість транспортування військових вантажів у Чорноморські порти СРСР через протоки Дарданелли та Босфор.

– Північний морський шлях (перевезено 0,452 млн. тон, або 2,6% від загального обсягу). В силу обмеження терміну навігації у Північному Льодовитому океані, складність кліматичних умов, необхідність використання для проведення конвоїв спеціальних суден (криголамів та гідрографів) він відіграв найменшу роль.

За різними підрахунками питома вага ленд-лізу в загальному обсязі поставок складала (без врахування якісних характеристик): по бронетанковій техніці – від 12,3 до 16%; по літаках – від 13 до 15,3%; по зенітній артилерії – від 18,4% до 21%; по вантажних і легкових автомобілях – від 64% до 66,1%; по бойових кораблях – 32,4%; по тракторах – 20,6%; по металорізнальних станках – 23,1%; по паротягах – 42,1%; по радіолокаційній апаратурі – більше 80%. Поставки союзників забезпечили 40% військової потреби у авіаційному бензині; 36% – у залізничних рейках; 36,6% – у вибухових речовинах; 55% – у алюмінії; 45% – міді; 30% – автопокришок; 29,5% – цукру; 6% – бавовни.

Після закінчення II Світової війни постала проблема оплати поставок по Л.-л. В рахунок оплати СРСР експортував на умовах зворотного Л.-л. хромовану та марганцеву руду, деревину, повернувши частину отриманих бойових кораблів та торговельних суден, автотранспорту і бронетехніки та односторонньо оцінив свою заборгованість перед США у 170 млн. доларів США. У свою чергу США визначили вартість військових поставок, які могли б використовуватися в подальшому у промисловості та сільському господарстві СРСР у 2600 млн. дол. США, причому із врахуванням зносу складало 1300 млн. дол. США. У 1948 р. ця сума американською стороною була зменшена до 1000 млн. дол. США, а у 1951 р. – до 800 млн. дол. США. Відповідно до двосторонньої угоди від 18 жовтня 1972 р. боргові зобов'язання по Л.-л. СРСР було знижено до 722 млн. дол. США, а термін погашення продовжено

до 2001 р. Радянський Союз здійснив виплату 2 траншів по 48 млн. дол. США, але із запровадженням у 1974 р. в США поправки Джексона-Веніка погашення боргу припинилося. Після переговорів

президентів США та СРСР у червні 1990 р. сума до погашення була визначена у 674 млн. дол. США, а термін її погашення – до 2030 р.

Фрадинський О.А.

ЛИСТ ПАКУВАЛЬНИЙ – супровідний документ до вантажу у якому міститься перелік усіх видів і сортів товарів, що перебувають у кожному товарному місці. У **Л.п.** є потреба, коли в одній упаковці містяться різні за асортиментом товари.

Л.п. розміщується в упаковці так, щоб покупець зміг його легко знайти, або кладеться у спеціальну кишеню із зовнішнього боку упаковки. **Л.п.** містить такі дані: кількість кожного сорту (кількість штук в упаковці), номер упаковки (місця). **Л.п.** викорис-

товується як доповнення до рахунку-фактури тоді, коли направляється значна кількість назв товарів або коли кількість, вага чи вміст кожного індивідуального місця різні. **Л.п.** та рахунок-фактура мають практично однаковий зміст, відмінність полягає лише в тому, що в **Л.п.** не зазначені ціни. **Л.п.** слід відрізняти від контейнерного вантажного сертифіката, який використовується для інших потреб. **Л.п.** може мати форму комплектувальної відомості.

Туржанський В.А.

ЛИСТ-ЗОБОВ'ЯЗАННЯ – це угода між аудиторською фірмою і клієнтом про проведення аудиту та надання взаємопов'язаних з ним послуг. **Л.з.** підтверджує згоду аудитора з умовами, запропонованими клієнтом, розуміння поставлених завдань на проведення аудиту та рівень відповідальності перед клієнтом. **Л.з.**, надісланий аудиторською фірмою своєму клієнтові до початку перевірки, допомагає уникнути різних конфліктів на завершальній стадії аудиту під час формування думки аудитора про достовірність звітності і складання звіту незалежного аудитора. Основний зміст **Л.з.** охоплює: опис об'єктів аудиту бухгалтерського об-

ліку, внутрішнього контролю, фінансової звітності.

У **Л.з.** мають бути визначені межі аудиту, включаючи джерела інформації з чинних законодавчих і нормативних документів, перелік видів звітів незалежного аудитора, оцінка і визначення ризику не виявлення існуючих помилок в обліку, зобов'язання аудитора про дотримання комерційної таємниці тощо.

У **Л.з.** можна за бажанням аудитора включити короткий план проведення аудиту, прохання про надання матеріалів перевірки, які раніше проводились.

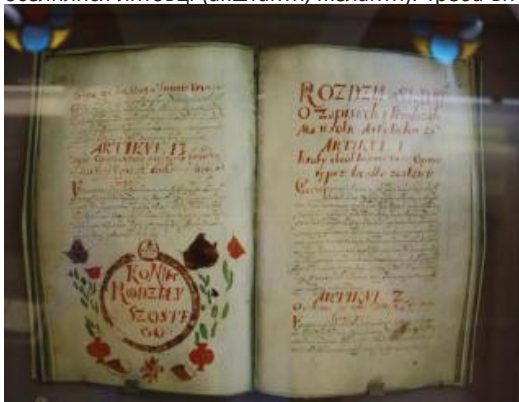
Туржанський В.А.

ЛИТОВСЬКІ СТАТУТИ (1529, 1566, 1588 РР.) – зібрання законів, розпоряджень Великого князя, що діяли в Литві у XVI – XVII ст. На кінець XIV ст. князівство Литовське стало однією з наймогутніших держав Східної Європи. Оволодівши Києвом (1362 р.), Великий князь Альгердас (Ольгерд) захопив Переяславщину, Поділля, Чернігово-Сіверську землі, а далі – Брянськ і Стародуб. Незабаром під владою Литви опинилося Смоленське князівство й уся Волинь з Луцьком і Володимиром. Більша частина давньоруських земель опинилась, таким чином, у межах однієї Русько-Литовської держави. До цього ж територія українських уділів у кілька разів перевищувала обсяги земель, на яких оселилися литовці (акштайти, желайти). Треба ви-

знати: входження до складу Литви давньоруських князівств, багатовіковий досвід державотворення Київської Русі, християнські засади, якими керувалася владна верхівка Наддніпрянських земель спричинили великий вплив на подальший соціально-економічний розвиток та правове становище Литви, у тому числі й на підготовку основоположних правових актів.

Стрімке розширення меж молодій державі, відсутність ефективної правової та охоронної системи сприяли швидкому зростанню злочинності, найбільш поширеними видами якої були вбивства, грабінництво, а також здирство й хабарництво з боку різного роду чиновників і «княжих людей». На шляхах до Києва, Вільноса, Луцька справжній розбій чинили банди, які часом одержували підтримку княжих службовців («державців», «зем'ян»). Ширилася контрабанда. Купці шукали можливостей уникати «битих» шляхів, обминали великі міста, застави і княжі комори таємними дорогами із Перекопу до витоків річки Коломак і далі – повз Київ, Путивль, Новгород-Сіверський із Криму на Москву проходив один із перших в Україні контрабандних каналів, яким «в обидва боки» користувалися кримські, московські та київські купці для нелегального переміщення товарів.

В умовах зростання злочинності особливо значення набирало правове регулювання діяльності державного апарату та судової системи. Принципові аспекти цих життєво важливих для

князівства правових засад були сформульовані у Першому Литовському статуті 1529 р. Документ охоплював основні положення цивільного, кримінального, адміністративного і митного права. Провідним принципом цього законодавчого акту був курс на стабільність і непохитність прав і привілеїв шляхти, католицького та православного духовенства, наданих феодалній верхівці та церквам ще у XIV–XV ст. Принциповим положенням Статуту стало урівнення прав української і білоруської шляхти з підданими корінних польських і литовських земель (п.25, розд.1). Важливе місце у Статуті надавалося врегулюванню митної справи. Так, у п.21 розд.1 ім'ям монарха встановлювалась непорушність митних правил: «...аби жаден человек в панстве нашем великом князстве Литовском не смел новых мит вымышляти ани уставляти ани на дорогах, и на местах, ани на мостах, и на греблях, и на водах, ани на торгах в имениях своих, кроме которые были з стародана установленные, а мели бы на то листы предков наших великих князей або наши». За незаконне «установлення нових мит» шляхтича чи чиновника чекало покарання з конфіскацією його маєтку на користь Великого князя. Іншою нормою (п.22, розд.1) стало визнання за шляхтою і міщанством звільнення від «плаченья и податку серебцизною званого».

1566 р. у Вільнюсі було оприлюднено Другий Литовський статут, котрий, в основному, закріпив привілейоване становище впливових станів литовського суспільства – бояр, землян і шляхти. Статутом було встановлено окрему норму – «О неданье мьта шляхте», якою князям, духовенству, шляхті, а також «радцям светским» (члени міських магістратів, які виконували адміністративні та судові функції, протидіяли шахрайству у торгівлі й земельних справах) надавалась «вольность на дорогах и водах». Гостро каралися за Другим статутом випадки підроблення документів, печаток, золотих і срібних монет. За їх фальшування винні мали бути «...огнем карані без милосердя». Така доля чекала й на золотарів, які б зважились на підроб-

ку золотих і срібних монет «шляхом домішування міді, цинку або олова». Майно таких злочинців мало вилучатися на користь тих, «кому шкоду учинили» (розд.1, пп.12, 13). У законодавчому акті (1566 р.) регламентувався порядок стягнення мита з шляхти та інших привілейованих верств населення. Вони звільнилися від сплати податків і зборів лише за умови продажу зерна та інших товарів, вироблених «з их власних гумен». Тобто за ввезену/вивезену для реалізації продукцію та зерно мито не сплачувалося у випадку, якщо вони «ест правдивое работы его домовое» і коли на підтвердження цього слуги або «справцы» (довірені особи шляхтича) прийняли присягу. Більш того, митниця пропускала згадані товари за умови подання відповідних документів, завірених печатками.

Третій Литовський статут 1588 р. було прийнято після завершення Лівонської війни (1558-1583 рр.), що почалася між Литвою, Польщею, Швецією і Данією, з одного боку, та царською Росією, з другого. У зв'язку зі значними фінансово-економічними втратами у війні, литовський уряд був змушений значно посилити податковий прес на населення, що й знайшло відбиток у статуті. Особливо обтяжливими були податки і мито на алкогольні напої й на «помол» зерна. Введений у дію під час війни додатковий десятивідсотковий податок на продаж зерна, а також золота і срібла, залишався у силі. Акциз на «помол» стягувався у млинах спеціально призначеними князем службовцями, від чого особливо страждали селяни і бідніше населення. Більш жорсткі санкції були введені за вчинення навмисних злочинів (вбивства, пограбування, підпалу). Третій Литовський статут, виданий вже після Люблінської унії 1569 р., згідно з якою Польща і Велике князівство Литовське об'єдналися в одну державу, було у значній мірі погоджено з правовими нормами, що діяли в Польщі. Чинність 3-го Статуту було припинено у 1840 р., однак окремі його положення зберегли законодавчий статус на території сучасної Білорусі та північно-західних регіонів України аж до 1917 р.

Гальський К.Є.

ЛІБЕРІЯ (англ. Republic of Liberia) – див. ОФШОРНА ЗОНА ЛІБЕРІЯ.

ЛІГА АРАБСЬКИХ ДЕРЖАВ (англ. League of Arab States) – міжурядова організація, створена в Каїрі 22 березня 1945 р. Єдине загальнорегіональне ін-

Прапор Ліги арабських держав

теграційне об'єднання на Близькому Сході. Крім 18 арабських держав, до ЛАД входять Сомалі, Джибуті, Коморські острови, Палестинська національна адміністрація.

Держави-члени Ліги одночасно є членами спеціалізованих агентств при ЛАД, таких як: Арабська організація промислового розвитку і видобувних галузей економіки, Арабська організація сільськогосподарського розвитку, Арабська організація з атомної енергії, Арабська організація праці, Арабський поштовий союз, Арабська організація супутникового зв'язку, Організація Ліги арабських держав з питань освіти, науки і культури та ін. Координацією інтеграційного процесу займається створена 1953 р. Економічна і соціальна рада.

В 1964 р. підписано угоду про створення Спільного ринку в обхід двох форм інтеграції більш низького рівня (зона вільної торгівлі і митний союз). Таке форсування економічного зближення не дало результатів – угоду так і не було реалізовано. Після тривалого застою в формуванні будь-яких інтеграційних об'єднань ЄСР 1995 р. ужив заходів для створення Арабської зони вільної торгівлі (Great Arab Free Trade Area GAFTA).

Згідно із затвердженим планом передбачалося здійснення даного проекту упродовж 10 років, починаючи з 1 січня 1998 р. Головним пунктом програми GAFTA стала відміна митних зборів і податків на продукцію арабського походження, яка перебувала в торговельному обороті між країнами регіону. Для цього пропонувалося їх щорічне зниження на 10%. Програма також передбачала ліквідацію нетарифних і адміністративних бар'єрів, надання преференційного режиму найменш розвиненим арабським країнам.

Як проміжний етап створення GAFTA слід виділити підписання низки двосторонніх угод про зони вільної торгівлі. На Амманському саміті **ЛАД** у січні

ЛІГАТУРА (від лат. *ligatura* – зв'язка) – у нумізматиці **Л.** називають вміст кольорових металів (найчастіше міді) у дорогоцінних монетах; у ювелірному мистецтві **Л.** – недорогоцінні метали (най-

Лігатура для срібла

ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ ФАЛЬСИФІКОВАНИЙ – лікарський засіб, який умисно промаркований неідентично (невідповідно) відомостям (одній або декільком з них) про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, а так само лікарський

ЛІНІЙНЕ СУДНО – судно, робота якого на судноплавній лінії передбачена лінійним розкладом. Під час виконання рейсу **Л.с.** повинно заходити до обов'язкових українських та іноземних портів заходження згідно з визначеним, оголошеним і погодженим з портами лінійним розкладом руху судна. **Л.с.** яке виконує розклад, вважається судном, що прийшло в порт у терміни, оголошені в розкладі, або в проміжок часу, який заздалегідь обумовлений в угоді між портом та оператором

2005 р. ліквідовано решту 20 % мит, що стягуються з товарів, які імпортуються з країн-членів GAFTA. З цього часу майже вся торгівля між учасниками цієї зони (18 держав регіону) здійснювалася безмитно. Скасовувалися так звані списки вилучень, крім товарів, які не підпадали під угоду про GAFTA через те, що вони або не відповідали нормам ісламу (свинина, алкогольні напої), або розглядалися як загроза навколишньому середовищу, безпеці чи здоров'ю людей.

В 2005 р. керівники **ЛАД** заявили про плани створення до 2010 р. митного союзу, а до 2020 р. – Арабського спільного ринку. На сьогодні все ще не завершено реалізацію проекту ЗВТ і не вирішено в зв'язку з цим деякі проблеми. Багато країн, що ввійшли до GAFTA, ще застосовують нетарифні бар'єри в міжарабській торгівлі. Крім того, виникла проблема певної несумісності GAFTA та СОТ. Арабські країни, що вже вступили до СОТ (12 держав), не мають права вводити нетарифні бар'єри між собою, але можуть використовувати їх у торгівлі з іншими державами регіону, які ще не стали членами СОТ .

Ченцов В.В., Бережнюк І.Г.

частіше мідь або олово), що додаються до золота, срібла чи платини з метою їхнього здешевлення чи надання їм більшої твердості; в металургії **Л.** – допоміжні сплави, які додаються до рідкого металу з метою надання йому певних фізико-хімічних властивостей (пластичності, твердості, пружності, стійкості до корозії, зниження температури плавки). За часів Античності для отримання бронзи до міді добавляли не тільки олово, але й золото та срібло; в декоративному мистецтві **Л.** – декоративний мотив із зібраних та зв'язаних разом частин зброї та військового спорядження; в медицині **Л.** – нитка, яка використовується для перев'язки кровоносних, лімфатичних судин або інших трубчастих органів чи для з'єднання органів та тканин; в орфографії **Л.** – написання двох або кількох букв одним письмовим знаком; в поліграфії **Л.** – дві пов'язані між собою букви відлиті однією літерою.

Фрадинський О.А.

засіб, який умисно підроблений у інший спосіб і не відповідає відомостям (одній або декільком з них), у тому числі складу, про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України.

Мотюк К.Д.

лінійних перевезень про роботу лінії закордонного плавання. **Л.с.** перевозять переважно дрібні партії вантажів від великої кількості відправників великої кількості одержувачів. Тому компанії приймають вантажі для перевезення задовго до підходу судна. Вони зберігають їх на своїх складах, організують і оплачують навантаження і розвантаження. Вартість цих послуг включається в плату за транспортування.

Фрадинський О.А.

ЛИСТ ДАНИЕЛЬ ФРІДРІХ (1789-1846 рр.) – німецький вчений-економіст, публіцист і політик, суспільний діяч і підприємець, американський дипломат, один із засновників німецької історичної школи політичної економії. Народився 6 серпня 1789 р. у місті Ройтлінген, швабського герцогства Вюртемберг (сучасна Німеччина) в заможній родині, яка змогла дати йому належну освіту. У 17 років пішов на державну службу, після заснування в місті Тюбінгені факультету політичних наук у віці 28 років очолив кафедру практики державного управління та розпочав видавничу діяльність, започаткувавши журнал «Друг швабського народу». У 1819 р. очолив загальнонімецький Торгово-промисловий союз – основного двигуна економічних реформ на тогочасному німецькому просторі, який за мету ставив економічне та політичне об'єднання Німеччини, що на той час була поділена на 38 карликових держав. Двічі від свого рідного міста Ройтлінгена обирався до Вюртемберзької палати депутатів. У перші ж дні свого депутатства вніс пропозиції щодо відміни внутрішніх мит між німецькими землями та створення єдиного торгового німецького союзу; опікувався питаннями справедливого розподілу податкового навантаження та формування щорічних фінансових планів.

За свою активну суспільно-політичну діяльність отримав репутацію «революціонера», за що зазнав кримінальних переслідувань, зокрема, був позбавлений депутатства та засуджений до 10 місячного ув'язнення. Переховувався у Франції та Швейцарії, у 1825 р. – емігрував до США, де прожив 7 років та активно почав займатися науковою та підприємницькою діяльністю (вуглеводобуванням та

будівництвом залізниць). У 1830 р. федеральний уряд США призначив **Л.** на посаду консула США у Гамбурзі, а у 1832 р. – консула США у Лейпцигу. Активно пропагував будівництво залізниць, за його планом було побудовано залізничне сполучення між містами Лейпцигом та Дрезденом. Взяв участь у конкурсі Паризької академії наук на підготовку мемуару з питань розвитку зовнішньоторговельних відносин. У 1841 р. була опублікована головна наукова праця **Л.** – «Національна система політичної економії: міжнародна торгівля, торговельна політика і німецький митний союз», в якій виклав економічну концепцію розвитку Німеччини та за яку йому було присвоєно звання доктора права Єнського університету.

У своїй науковій діяльності **Л.** активно використовував історичні аналіз та порівняння як основу історичного методу пізнання. На його думку, суспільства у своєму розвитку послідовно проходять 5 стадій – варварство, скотарську, аграрну, аграрно-мануфактурну та аграрно-мануфактурно-комерційну. Для досягнення останньої стадії необхідні особливі умови: здатність суспільства до створення спільного багатства; велика територія із значними запасами природних ресурсів та виходом до морського узбережжя. Як позитивний приклад наводив Великобританію – острівну державу із консолідованим суспільством, відсутністю військових дій на своїй території та потреби у постійній армії, ранній розвиток митної системи та наявність сильного флоту. Як антиприклад, Польщу – аграрну державу без потужного середнього класу, яка постійно воювала зі своїми сусідами та втратила спочатку контроль над своєю зовнішньою торгівлею, а згодом – свою територіальну цілісність та суверенітет.

Особливу роль держава відіграє на фазі переходу до вищої стадії суспільного розвитку здійснюючи функції організації, об'єднання та захисту. В економічному середовищі найкращим захистом є використання національного протекційного митного тарифу, який дозволяє слабким вітчизняним товаровиробникам конкурувати із зарубіжними промисловцями. Таким чином, **Л.** критикував представників класичної політичної економії А. Сміта, Д. Рікардо, Ж.Сея, стверджуючи що політику вільної торгівлі доцільно застосовувати у стосунках із країнами, які перебувають на однаковій стадії свого розвитку. У своїх наукових пошуках **Л.** стверджував, що активне використання політики протекціонізму між країнами, що перебувають на різних стадіях свого розвитку, створює передумови для економічного процвітання промисловорозвинених та консервації відсталості аграрних держав. В зв'язку із цим, вперше в економічній науці, було запропоновано розглядати економічну ефективність у 2 площинах – миттевій (теперішній) та тривалій (майбутній).

Серед основних постулатів протекціонізму **Л.** виокремив наступні: протекціонізм виправданий

лише в якості інструмента досягнення належного рівня економічного розвитку країни; держава, яка досягла за рахунок протекціонізму аграрно-мануфактурно-комерційного рівня, повинна перейти до політики вільної торгівлі; індустріалізація промислового виробництва не повинна проходити за рахунок землеробства; митний захист не застосовується щодо сільського господарства, оскільки його продукція завжди конкурентноспроможна та користується попитом.

Економічні ідеї **Л.** почали реалізовуватися в життя у 1833 р., коли 18 німецьких держав із населенням у 23 млн. осіб об'єдналися в єдиний митний союз, який запровадив протекціоністські митні тарифи стосовно іноземних, у першу чергу – англійських, товарів. Економічний митний союз німецьких держав заклав підвалини до створення, під егідою Пруссії, політичного союзу, що трансформувався у 1871 р. у Німецьку імперію, імператором

якої був проголошений король Вільгельм I.

Життєві труднощі, проблеми у бізнесі та підірване здоров'я призвели до того, що **Л.** 30 листопада 1846 р. покінчив життя самогубством у готелі міста Куфштайн, Тіроль (сучасна Австрія), де перебував на відпочинку та лікуванні.

У 1850 р. на батьківщині **Л.**, у місті Ройтлінген, вченому було відкрито пам'ятник, а в місті Штутгарті було видано збірку наукових праць. Своє визнання ідеї **Л.** отримали після об'єднання Німеччини «залізним канцлером» Отто Бісмарком, коли митний протекціонізм та стрімке нарощування промислового потенціалу дозволило відтіснити Великобританію з позицій світового лідера. В Російській імперії погляди **Л.** розділяли міністр фінансів С.Вітте та вчений-енциклопедист Д.Менделєєв – розробники російського протекціоністського «заборонного» митного тарифу 1891 р.

Фрадинський О.А.

ЛІТЕРНИЙ РЕЙС – спеціальний рейс повітряного цивільного судна якому присвоюється літер «А» або літер «К».

Рейси літер «А» виконуються для перевезення повітряним транспортом вищих посадових осіб України, а також глав держав та урядів зарубіжних країн, які прибувають до України або перетинають її повітряний простір. Рейси літер «К» – спеціальні рейси, що виконуються за окремими завданнями

для перевезень повітряними суднами цивільної авіації: делегацій або посадових осіб України, які входять до Переліку посадових осіб України, спеціальні рейси з якими виконуються літером «К», а рейси за розкладом – підконтрольними – «ПК»; делегацій або посадових осіб іноземних держав, якщо це передбачається програмою їх перебування в Україні.

Фрадинський О.А.

ЛІХТАР ГАЛОГЕННИЙ «MAG-LITE» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

ЛІХТАР ГАЛОГЕННИЙ «RANGERSUN-500» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ.

ЛІЦЕНЗІЙНА УГОДА – вид угоди, зміст якої полягає в тому, що власник певного активу (ліцензіар), який, зазвичай, має нематеріальну форму або може бути легко тиражований, передає права на використання такого активу іншій особі (ліцензіату) за винагороду. В діловій практиці предметом **Л.у.** виступають торгові марки, товарні знаки, науково-технічні досягнення та виробі, які є захищеними патентом на виріб, промислові зразки, інтелектуальна власність, права використання об'єктів власності, у тому числі, право на використання об'єктів інтелектуальної власності та право комерційного використання нематеріальних активів тощо.

Відповідно до кількості прав, які надаються ліцензіату, **Л.у.** бувають такими: виключна ліцензія, невиключна ліцензія та повна ліцензія. Виключна ліцензія передбачає надання права використання ліцензіату предмету **Л.у.** у повному обсязі, на певній території та на певний термін. При цьому залежно від умов угоди ліцензіар або просто зобов'язується не видавати таку саму ліцензію (на той самий предмет та на однаковій території) іншим особам (не має на це право), або є й сам обмеженим у правах щодо використання предмету угоди на тій самій території, тобто, може використовувати предмет **Л.у.** тільки у тому обсязі, який

він не передав за угодою. Невиключна ліцензія передбачає, що ліцензіар, укладаючи угоду з ліцензіатом, має право використовувати той самий предмет угоди й видавати ліцензії іншим особам на той самий предмет (на тій самій території).

Повна ліцензія передбачає, що ліцензіар передає всі права щодо об'єкту **Л.у.** ліцензіату, у тому числі, всі виключні права. Фактично, довгострокова повна ліцензія є близькою за змістом до угоди купівлі-продажу, оскільки ліцензіар в такому разі має виключно формальне право власності, але всі права щодо використання та розпорядження об'єктом **Л.у.**, у тому числі право субліцензії, передаються ліцензіату. Середньострокова повна ліцензія, коли термін **Л.у.** є значно меншим терміну цінності предмету **Л.у.**, може використовуватися у стратегічних альянсах та за змістом є близькою до угоди середньострокової оренди.

Окремим видом **Л.у.** постає субліцензія – різновид ліцензій, яку ліцензіат, що купив ліцензію у ліцензіара, видає третім особам. Звичайно, що ліцензіат в такому разі має купувати виключну, принаймні, виключну на певній території ліцензію. Змістово за кількістю прав, які передаються, субліцензія повністю залежить від первісної **Л.у.** між ліцензіаром та ліцензіатом. Якщо ліцензіат отримав

просту невиключну ліцензію, то передавати її надалі за угодою субліцензії він не має права.

Окремою формою ліцензування, яка отримала значне розповсюдження у сфері закладів суспільного харчування, продажу товарів масового споживання, послуг зв'язку та пов'язаних з ними послуг тощо, є франчайзинг, який представляє собою оформлену відповідним чином (на основі укладеної угоди) взаємодію між франчайзером та франчайзі, коли франчайзер передає франчайзі право на використання товарних знаків, брендів, а також технологію ведення бізнесу й отримує за це роялті – певну винагороду.

Л.у. завжди укладаються на певний термін. Часто такий термін відповідає терміну морального старіння предмету **Л.у.** **Л.у.** доволі часто прив'язана до певної території – з метою уникнення конкуренції між ліцензіаром та ліцензіатом, а також між різними ліцензіатами одного ліцензіару – у такому разі, зазвичай, кожному ліцензіату надається виключна ліцензія, яка передбачає його виключне право використовувати предмет **Л.у.** на певній території та (але не обов'язково) укладати субліцензійні угоди на такій території.

Залежно від способу укладання **Л.у.** може бути угодою приєднання або укладеною у письмовій формі. Угода приєднання часто використовується для програмного забезпечення та інформаційних ресурсів у електронній формі – умови **Л.у.** викладені на упаковці з програмним забезпеченням або представлені для ознайомлення на електронному ресурсі, і фактом покупки носія з програмним забезпеченням або використання електронного ресурсу користувач «автоматично» погоджується з наданими умовами. Укладена у письмовій формі **Л.у.** повинна містити такі елементи: визначення сторін, предмет угоди та обсяг прав, які передаються, термін дії угоди, територія, на якій діє така угода, розмір винагороди, яку ліцензіат сплачує ліцензіару.

Відповідно до вимог українського законодавства ліцензія та ліцензійний договір не підлягають

обов'язковій реєстрації в державних органах, втім, така реєстрація є можливою за бажанням учасників **Л.у.** Проведення державної реєстрації є одним з інструментів захисту об'єкту власності ліцензіара та прав обох сторін угоди. Надалі, у разі виникнення непорозумінь, які мають вирішуватися у судовому порядку, саме факт державної реєстрації є вагомим аргументом на користь підтвердження прав як ліцензіата, так і ліцензіара.

Нормативною основою **Л.у.** в Україні є Цивільний кодекс та ЗУ «Про авторське право та суміжні права». За змістом ліцензійні угоди є близькими до угод комерційної концесії. Відповідно до ЦКУ особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог, які визначено ЦКУ. Слід зазначити, що зміст **Л.у.** принципово не може суперечити положенням Цивільного кодексу, оскільки відповідно до статті 1109 кодексу «...умови ліцензійного договору, які суперечать положенням кодексу, є нікчемними». Особливістю нормативного регулювання ліцензійних угод в Україні є апіорне визнання окремих умов **Л.у.**, якщо за текстом угоди не вказано інше: відповідно до статті 1109 кодексу «...вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо інше не встановлено ліцензійним договором», «у разі відсутності в ліцензійному договорі умови про територію, на яку поширюються надані права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, дія ліцензії поширюється на територію України». Відповідно до статті 1110 «у разі відсутності у ліцензійному договорі умови про строк договору він вважається укладеним на строк, що залишився до спливу строку чинності виключного майнового права на визначений у договорі об'єкт права інтелектуальної власності, але не більше ніж на п'ять років».

Погорелов Ю.С.

ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ЗБІР – плата отримувачів ліцензій їх продавцям за використання предмета ліцензійної угоди. Право видачі ліцензій надається компетентним органам. Одна організація може мати ліцензії від різних вищестоящих компетентних організацій.

За кожну ліцензію стягується **Л.з.** у розмірі, встановленому законом. Платники **Л.з.** – це юридичні та фізичні особи, які отримують в уповноважених державних органах спеціальний дозвіл (ліцензію) на право здійснення встановленого переліку видів діяльності. Об'єктом справляння **Л.з.** визначається придбання права на здійснення певних видів діяльності, що ліцензуються. Ставки **Л.з.** встановлюються окремо щодо кожного виду діяльності, який ліцензується, та затверджуються ВРУ за поданням КМУ.

Л.з. виконує відразу дві функції: регулювання здійснення надто прибуткових видів діяльності та забезпечення функціонування органів, які виконують контроль за цими видами діяльності. Виходячи з того, що певні види діяльності є небезпечними або створюють несприятливі умови для оточуючого середовища, існує об'єктивна необхідність проведення постійного контролю за здійсненням цих видів діяльності та додержанням ліцензійних вимог в інтересах суспільства. Найширше використовується при ліцензуванні експорту та імпорту товарів, сировини, чим забезпечується контроль держави за зовнішньоекономічними операціями та за використанням валютних коштів. Сплата **Л.з.** не звільняє від сплати мита.

Яковенко О.В.

ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ – плата за надання прав на використання об'єкта інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. **Л.п.** належить до істотних умов ліцензійного договору. За надання права користування третій особі (Ліцензі-

ату) власнику інтелектуальної власності (Ліцензіаром), виплачується винагорода у вигляді роялті, паушального платежу, комбінованого платежу і компенсаційного платежу.

Яковенко О.В.

ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ – нормативно-правовий акт, положення якого встановлюють кваліфікаційні, організаційні, технологічні та інші вимоги для провадження певного виду господарської діяльності. Суб'єкт господарювання зобов'язаний провадити певний вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відповідно до встановлених для цього виду діяльності **Л.у.**

У **Л.у.** щодо видів господарської діяльності, для провадження яких необхідні спеціальні знання, включаються кваліфікаційні вимоги до працівників суб'єктів господарювання – юридичних осіб та (або) до фізичних осіб-підприємців. У разі, якщо для провадження певних видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, необхідні

особливі вимоги щодо будівель, приміщень, обладнання, інших технічних засобів, такі вимоги включаються до ліцензійних умов.

У **Л.у.** встановлюється вимога до суб'єкта господарювання щодо необхідності подання повідомлення органу ліцензування про зміну даних, зазначених у документах, що додавалися до заяви про видачу **Л.у.**, у визначений законодавством строк.

Л.у. та зміни до них підлягають оприлюдненню у порядку, встановленому законодавством, і набирають чинності через десять днів з дати державної реєстрації нормативно-правового акта, якщо в ньому не передбачений пізніший строк набрання чинності.

Долобатько В.В.

ЛІЦЕНЗІЯ – документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку у разі його встановлення КМУ за умови виконання ліцензійних умов.

На території України органи ліцензування використовують бланки **Л.** єдиного зразка, які затверджуються КМУ. Бланки **Л.** є документами суворого звітності, мають облікову серію і номер. У **Л.** зазначаються: найменування органу ліцензування, що видав **Л.**; вид господарської діяльності; найменування юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи-підприємця; ідентифікаційний код юридичної особи або ідентифікаційний номер фізичної особи-платника податків та інших обов'язкових платежів; місцезнаходження юридичної особи або місце проживання фізичної особи – підприємця; дата прийняття та номер рішення

про видачу **Л.**; строк дії **Л.** у разі його встановлення КМУ; посада, прізвище та ініціали особи, яка підписала **Л.**; дата видачі **Л.**; наявність додатку (із зазначенням кількості сторінок).

Л. підписується керівником органу ліцензування або його заступником та засвідчується печаткою цього органу. **Л.** на провадження певного виду господарської діяльності видається на необмежений строк. КМУ за поданням спеціально повноваженого органу з питань ліцензування може обмежити строк дії **Л.** на провадження певного виду господарської діяльності, але цей строк не може бути меншим, ніж п'ять років. Господарська діяльність на підставі **Л.**, виданої органом ліцензування, яким є центральний орган виконавчої влади чи державний колегіальний орган, здійснюється на всій території України.

Долобатько В.В.

ЛІЦЕНЗІЯ НА ПРАВО ПРОВЕДЕННЯ МИТНО-БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (лат. licentia – дозвіл) у загальному значенні – це документ, що демонструє певний дозвіл. **Л.** – документ державного зразка, який засвідчує право ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку в разі його встановлення КМУ за умови виконання ліцензійних умов (митно-брокерської діяльності).

Ліцензування діяльності митного брокера на території України здійснюється відповідно до ЗУ «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». Відповідно до законодавства митний брокер (посередник) – це суб'єкт господарювання, який здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має **Л.**, видану спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Відповідно до ліцензійних умов суб'єктом ліцензування (одержувачем **Л.**) є зареєстрований у встановленому законодавством порядку суб'єкт господарювання (юридична особа, фізична особа-підприємець) незалежно від його організаційно-правової форми і форми власності, який здійснює господарську діяльність (окрім органів державної влади і органів місцевого самоврядування).

Від імені суб'єкта ліцензування (одержувача **Л.**) декларування товарів і транспортних засобів, які перетинають митний кордон України, може здійснювати його відокремлений структурний підрозділ (філія, представництво і так далі). Для кожної філії або відокремленого підрозділу суб'єкта ліцензування (одержувача **Л.**) необхідно в обов'язковому порядку оформити копію **Л.**

Відповідно до пункту 34 «Перелік документів, які приєднують до заяви про видачу ліцензії на здійс-

снення діяльності «Митного брокера», затвердженого постановою КМУ від 04.07.2001 № 756, суб'єкт ліцензування, що виявив бажання оформити ліцензію на здійснення діяльності «Митного брокера» відповідно до ліцензійних умов в обов'язковому порядку повинен відповідати певним кваліфікаційно-організаційним, технологічним і спеціальним вимогам: суб'єкт ліцензування при оформленні **Л.** повинен мати угоду із страховою компанією на предмет страхування власної діяльності на суму не менше як 2000 неоподатковуваних мінімумів до-

ходів громадян. Представник «Митного брокера» повинен відповідати наступним кваліфікаційним вимогам: володіти або на момент подачі документів для оформлення **Л.** отримувати вищу освіту або мати неповну вищу освіту, або базову вищу освіту; володіти спеціальними знаннями, уміннями і навиками у галузі митної справи. Відповідність певним кваліфікаційним вимогам представник митного брокера підтверджує шляхом складання іспиту в регіональних митницях, митницях.

Крисоватий А.І.

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ

– видача державними органами спеціальних дозволів суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності на проведення експортних або імпорتنих операцій з певними товарами. Ліцензія – це дозвіл на вивезення чи ввезення певного товару. В таких дозволах фіксується кількість товару, що дозволяється до ввезення або вивезення на певний період часу. **Л.з.о.** є за своїм характером чисто адміністративним інструментом впливу на зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів. **Л.з.о.** досить часто виступає як певний інструмент забезпечення (доповнення) квотування експорту чи імпорту. Серед основних причин, які можуть обумовлювати введення **Л.з.о.** є такі: рух товарів оборонного та іншого важливого державного призначення; особливості економічних та інших взаємовідносин з певною країною або групою країн; наявність передумов для виникнення недобросо-

вісної підприємницької діяльності та недобросовісної конкуренції; значимість певного товару для інтересів держави на певний період часу. До основних видів ліцензій можна віднести генеральну, разову (індивідуальну) та відкриту (індивідуальну) ліцензії. Генеральна ліцензія передбачає надання дозволу на здійснення імпорتنих або експортних операцій з певним товаром або з певною країною (групою країн) протягом всього періоду застосування режиму ліцензування. Разова (індивідуальна) ліцензія передбачає надання разового дозволу на виконання конкретної зовнішньоторговельної операції конкретним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності. Відкрита (індивідуальна) ліцензія передбачає надання дозволу на здійснення зовнішньоторговельних операцій з певним товаром протягом певного часу із зазначенням його загального обсягу.

Петруня Ю.Є.

ЛУГАНСЬКА МИТНИЦЯ – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України.

Л.м. заснована 8 квітня 1992 р. наказом ДМКУ № 73. Згідно даного наказу Луганський митний пост було перетворено в **Л.м.** з підпорядкуванням новостворених Северодонецького, Лисичанського, Алчевського митних постів. Штатна чисельність митниці становила 50 осіб.

Відповідно до наказу ДМСУ від 20.12.1996 р. №564 Луганська та Свердловська митниці були реорганізовані у **Л.м.**

Згідно з постановою КМУ від 20 березня 2013 р. № 229 **Л.м.** реорганізовано в **Л.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Луганської області. У квітні 2013 р. до складу **Л.м.** входило 17 митних постів та 12 пунктів пропуску, в тому числі:

– митний пост «Довжанський», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Должанський – Новошахтинськ»;

– митний пост «Ізварине», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Ізварине – Донецьк»;

– митний пост «Красна Талівка», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Красна Талівка – Волошине»;

– митний пост «Червонопартизанськ», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Черво-

нопартизанськ – Гуково»;

– митний пост «Червона Могила», пункт пропуску для залізничного сполучення «Червона Могила – Гуково»;

– митний пост «Мілове», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Мілове-Чертково»;

– митний пост «Просяне», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Просяне-Бугайовка»;

– митний пост «Новобіла», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Новобіла – Новобіла»;

– митний пост «Дьоміно – Олександрівка», пункт пропуску для автомобільного сполучення

Адміністративна будівля Луганської митниці

Митний пост «Новобіла»

«Дьоміно – Олександрівка – Валуйки», пункт пропуску для залізничного сполучення «Лантратівка – Роз'їзд Вистріл»;

– митний пост «Танюшівка», пункт пропуску для автомобільного сполучення «Танюшівка – Ровеньки»;

– митний пост «Алчевськ»;

– митний пост «Красний Луч»;

– митний пост «Лисичанськ»;

- митний пост «Свердловськ»;
- митний пост «Старобільськ»;
- митний пост «Северодонецьк»;
- митний пост «Луганськ – центральний», пункт пропуску для повітряного сполучення «Луганськ».

Керівники **Л.м.:**

- Помикалов О. М. (1992 – 1993 рр.)
- Григоренко В. М. (1993 – 1995 рр.)
- Вологдін В. Д. (1995 – 2000 рр.)
- Смажник М.Ф. (2000 – 2003 рр.)
- Ралік С. К. (2003 – 2005 рр.)
- Либань М. П. (2005 р.)
- Белаш В. Ф. (2005 – 2006 рр.)
- Лебедев О. І. (2006 – 2010 рр.)
- Севаст'янов Ю. В. (2010 – 2011 рр.)
- Ярмольський С. І. (2011 р.)
- Романенко Г. В. (2011 – 2012 рр.)
- Попазогло С. М. (2010 – 2011 рр.)
- Пудрик Д. В. (2012 р.)
- Орлов В. В. (з 2012 р.)

Ковалікова Л.І., Яковенко О.В.

ЛУСПЕКАЄВ ПАВЛО БОРИСОВИЧ (1927-1970 рр.) – радянський актор театру і кіно. Заслужений артист РСФСР (1965 р.). Народився 20 квітня 1927 р. у м. Луганську (за іншими даними – у с. Великі Сали Ростовської області, Росія) у сім'ї вірменина та донської козачки. Навчався у Луганському фабрично-заводському училищі. Під час II Світової війни брав участь в бойових діях у партизанському загоні, був поранений. Після лікування – продовжив військову службу у штабі партизанського руху при 3-му Українському фронті.

У 1944 р. після демобілізації з лав армії почав працювати у Ворошиловградському драматичному театрі. В 1946 р. вступив до Театрального училища ім. М.С. Щепкіна. Після закінчення училища, за розподілом працював у Тбіліському державно-

му російському драматичному театрі. У 1957 р. переїздить у Київ та працює в Театрі російської драми ім. Лесі Українки, а у 1959 р. його прийнято до Ленінградського Великого драматичного театру.

На театральній сцені зіграв ролі Хлестакова у «Ревізорі», Олексія в «Оптимістичній траге-

дії», Тригоріна у «Чайці», Нагульнова у «Піднятті циліні», Кожемячнина у «Житті Матвія Кожемякіна», Ноздрьова у «Мертвих душах». Серед кращих кінематографічних ролей актора варто відмітити ролі Косовського у «Світанку над морем», Гайдая в «Загибелі ескадри», Карцева в «Таємниці двох океанів», Кузнецова у «Балтійському небі», генерала Караска в «Трьох товстунах».

Актор багато грає на сцені та знімається у десятках кінофільмів, проте його зоряний час та лебедина пісня – роль митника Павла Верещагіна, яка принесла актору всенародне визнання та любов. Ролей могло б бути набагато більше, якби не хвороба – у 1962 р. актору ампутували частину стопи на одній нозі, а у 1967 р. – частину стопи на іншій. Проте, не дивлячись на інвалідність, усі зйомки в «Білому сонці пустелі», в тому числі сцени на баркасі, актор провів без дублерів, знімаючись у спеціально пошитому взутті з ортопедичними вставками.

Павло Луспекаєв помер через 18 днів після прем'єрного показу стрічки «Біле сонце пустелі» – 17 квітня 1970 р. В 1997 р. указом Президента Росії Бориса Єльцина творців кінофільму було нагороджено Державною премією Російської федерації (у тому числі Павла Луспекаєва – по смертно).

Актор похований на Північному кладовищі Санкт-Петербурга. На могилі російськими митниками встановлено пам'ятник з написом «С поклоном от таможенников Северо-Запада». Митники взяли шефство і над могилою актора та щорічно відвідують її у день свого професійного свята – 25 жовтня.

Фрадинський О.А.

Львівська митниця – територіальний орган Міністерства доходів і зборів України.

25 травня 1946 р. наказом Народного комісаріату зовнішньої торгівлі СРСР № 199 при Львівському аеропорту відкрито митний пост зі штатом дев'ять працівників. У червні 1951 р. його було реформовано у **Л.м.**

Адміністративна будівля Львівської митниці

15 липня 1988 р., згідно з наказом Головного управління Держмитконтролю при Раді Міністрів СРСР № 141, **Л.м.** набула статусу регіональної, а у підпорядкування **Л.м.** перейшли митниці та митні пости Закарпатської, Чернівецької, Івано-Франківської, Рівненської, Хмельницької та Тернопільської областей.

У листопаді 1996 р. з реорганізацією системи митних органів (створено ДМСУ та її органи: регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні установи та організації) на базі **Л.м.** і Західного територіального митного управління запрацювала Західна регіональна митниця, якій підпорядковувалися митниці Львівської, Волинської, Рівненської, Тернопільської областей. З метою оптимізації діяльності митних органів впродовж наступних років **Л.м.** зазнала ще кілька реорганізацій.

Згідно постанови КМУ «Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів» від 20 березня 2013 р. № 229 **Л.м.** було реорганізовано у **Л.м.** Міндоходів. Зоною діяльності митниці визначено територію Львівської області.

Митний пост «Рава-Руська»

Митний пост «Краковець»

У квітні 2013 р. до складу **Л.м.** входило 14 митних постів та 8 пунктів пропуску, в тому числі:

- митний пост «Львів-аеропорт», пункт пропуску «Львів-аеропорт»;
- митний пост «Краковець», пункт пропуску «Краковець-Корчова»;
- митний пост «Рава-Руська», пункти пропуску «Рава-Руська-Хребенне», «Рава-Руська-Хребенне, Верхрата» (станція «Рава-Руська»);
- митний пост «Мостиська», пункти пропуску «Шегині-Медика», «Мостиська-Пшемисль» (станції «Мостиська», «Мостиська II»);
- митний пост «Смільниця», пункти пропуску «Смільниця-Кросценко», «Хирів-Кросценко»;
- митний пост «Малехів»;
- митний пост «Сокаль»;
- митний пост «Дрогобич»;
- митний пост «Броди»;
- митний пост «Стрий»;
- митний пост «Городок»;
- митний пост «Запитів»;
- митний пост «Скнилів»;
- митний пост «Львів-поштовий».

Керівники **Л.м.**:

- Колос А. В. (1988 – 1993 рр.);
- Меньшиков А. Г. (1993 – 1994 рр.);
- Крет С. О. (1994 р.; 1997 – 2000 рр.);
- Онишкевич В. А. (1994 – 1997 рр.; 2000 – 2001 рр.);
- Горинь М. М. (2001 – 2002 рр.);
- Іванюк М. М. (2003 р.);
- Козак Т. Р. (2003 – 2005 рр.);
- Буричко З. О. (2005 р.);
- Самойлюк В. О. (2005 – 2006 рр.);
- Моргун О. А. (2006 – 2007 рр.);
- Товт М. Й. (2007 – 2008 р.);
- Гоя О. В. (2008 р.);
- Ярмольський С. І. (2009 – 2010 рр.);
- Тимошенко В. А. (2010 р.);
- Микитюк Р. В. (2010 – 2011 рр.);
- Харкавий М. О. (2011 р.);
- Пудрик Д. В. (2011 – 2012 рр.);
- Попазогло С. М. (з 2012 р.).

Макар Р. Г., Туржанський В. А.

А

- 10 АБАК
- 10 АВАЛЬ
- 10 АВАНСОВИЙ ПЛАТІЖ
- 11 АВАНСОВІ ЗАКУПІВЛІ
- 11 АВЕРС
- 12 АВІАЦІЙНА ВАНТАЖНА НАКЛАДНА
- 12 АВІАЦІЙНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ АВІАЦІЙНИЙ
- 12 АВІЗО
- 13 АВТАРКІЯ
- 14 АВТОМАТ КАЛАШНИКОВА
- 14 АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ
- 16 АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ АВТОМОБІЛЬНИЙ
- 16 АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ ЗАСІБ (АВТОМОБІЛЬ)
- 16 АВТОНОМНЕ МИТО – див. МИТО АВТОНОМНЕ
- 16 АВТОНОМНИЙ МИТНИЙ ТАРИФ
- 16 АВТОНОМНІ СТАВКИ МИТА
- 17 АВТОРИЗОВАНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР
- 18 АВАРИ
- 19 АГЕНТ (ПОСЕРЕДНИК)
- 19 АГЕНТ З ОФОРМЛЕННЯ ВАНТАЖУ
- 19 АГЕНТСЬКИЙ ДОГОВІР
- 20 АГЕНТСЬКІ ОПЕРАЦІЇ
- 21 АГОРАНОМИ
- 21 АДВАЛОРНЕ МИТО – див. МИТО АДВАЛОРНЕ
- 21 АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
- 22 АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 23 АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ
- 24 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ (ПРОСТУПОК)
- 25 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 26 АДМІНІСТРАТИВНЕ РІШЕННЯ З МИТНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
- 27 АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ
- 28 АДМІНІСТРАТИВНЕ СТЯГНЕННЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 29 АДМІНІСТРАЦІЯ МИТНА
- 29 АДМІНІСТРАЦІЯ МИТНИХ ДОХОДІВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ
- 30 АДМІНІСТРАЦІЯ МОРСЬКОГО ПОРТУ
- 31 АЗІАТСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО
- 31 АЙГУНСЬКИЙ ДОГОВІР 1858 РОКУ
- 31 АКАДЕМІЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 32 АКВАТОРІЯ ПОРТУ
- 33 АКРЕДИТАЦІЯ (РЕЄСТРАЦІЯ, ОБЛІК) НА МИТНИЦІ
- 33 АКТ КОМЕРЦІЙНИЙ
- 34 АКТ ПЕРЕВІРКИ
- 34 АКТИ МОСКОВСЬКОГО ГОСУДАРСТВА
- 35 АКТИВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ БАЛАНС
- 35 АКЦЕПТ
- 36 АКЦЕПТАНТ
- 36 АКЦЕПТНА КОНТОРА
- 36 АКЦЕПТНИЙ КРЕДИТ
- 37 АКЦЕПТОВАНЕ ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ
- 38 АКЦИЗ
- 38 АКЦИЗ СПЕЦИФІЧНИЙ
- 38 АКЦИЗ УНІВЕРСАЛЬНИЙ
- 39 АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК
- 40 АКЧЕ
- 40 АМЕРИКАНСЬКА ТОРГІВЕЛЬНА ПАЛАТА В УКРАЇНІ
- 41 АНГІЛЬЯ (англ. Anguilla) – див. ОФШОРНА ЗОНА АНГІЛЬЯ
- 41 АНГЛІЙСЬКИЙ ФУНТ СТЕРЛІНГІВ (GBP)
- 42 АНДОРРА (англ. Andorra)– див. ОФШОРНА ЗОНА АНДОРРА
- 42 АНДСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО
- 43 АНТИГУА І БАРБУДА (англ. Antigua and Barbuda) – див. ОФШОРНА ЗОНА АНТИГУА І БАРБУДА
- 43 АНТИДЕМПІНГОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО
- 43 АНТИДЕМПІНГОВЕ МИТО – див. МИТО АНТИДЕМПІНГОВЕ
- 44 АПОСТОЛ ДАНИЛО ПАВЛОВИЧ
- 44 АПОСТОЛ МАТФЕЙ (МАТВІЙ)
- 45 АПОФІКА, АПОТЕКА
- 46 АРЕШТ МАЙНА
- 46 АРИСТОПІЛІТИ
- 47 АРТЕФАКТ
- 47 АРТИКУЛ ТОВАРУ
- 48 АРУБА (англ. Aruba) – див. ОФШОРНА ЗОНА АРУБА
- 48 АРУШСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ВСЕСВІТНЬОЇ МИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
- 48 АРХОНТИ
- 49 АСОЦІАЦІЯ КРАЇН ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ
- 49 АСОЦІАЦІЯ МИТНИХ БРОКЕРІВ УКРАЇНИ
- 50 АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ УКРАЇНИ
- 51 АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКСПЕДИТОРІВ УКРАЇНИ

- 52 АСОЦІАЦІЯ УКРЗОВНІШТРАНС
- 52 АСОЦІАЦІЯ «УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОМІТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПАЛАТИ»
- 53 АСТИНОМИ
- 54 АТЕЛІЯ
- 54 АТЕСТАЦІЙНИЙ (ФОРМУЛЯРНИЙ) СПИСОК ПРАЦІВНИКА РОСІЙСЬКОЇ МИТНИЦІ
- 54 АТЕСТАЦІЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 55 АТИПОВА ЗБРОЯ
- 56 АТРИБУТИКА МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 56 АТРИБУЦІЯ
- 57 АУДИТ
- 58 АУДИТОР
- 59 АУКЦІОН
- 59 АФРИКАНСЬКИЙ СОЮЗ

Б

- 62 БАГАЖ
- 62 БАГАЖ НЕСУПРОВОДЖУВАНИЙ
- 63 БАГАЖ СУПРОВОДЖУВАНИЙ
- 63 БАГАЖ, ЩО ВІДСТАВ ВІД ГРОМАДЯНИНА
- 63 БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ (англ. Bahamas) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАГАМСЬКІ ОСТРОВИ
- 63 БАЗИСНА ЦІНА
- 64 БАЗИСНІ УМОВИ ПОСТАВКИ
- 64 БАЗОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ
- 65 БАКТЕРІОЛОГІЧНА (БІОЛОГІЧНА) ЗБРОЯ
- 65 БАЛАНС ЗОВНІШНЬОТРОГОВЕЛЬНИЙ
- 66 БАЛАНСИ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ
- 66 БАЛТІЙСЬКА МИТНА КРЕЙСЕРСЬКА ФЛОТИЛІЯ
- 67 БАНК
- 68 БАНКІВСЬКІ МЕТАЛИ
- 68 БАРБАДОС (англ. Barbados) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАРБАДОС
- 68 БАР'ЄР МИТНИЙ – див. МИТНИЙ БАР'ЄР
- 68 БАР-КОД
- 69 БАРТЕР
- 70 БАРТЕРНІ ОПЕРАЦІЇ В ГАЛУЗІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
- 70 БАСКАК
- 71 БАТЬКИ МІСТА
- 71 БАХРЕЙН (англ. Bahrain) – див. ОФШОРНА ЗОНА БАХРЕЙН
- 71 БЕЗВАЛЮТНИЙ ОБМІН
- 71 БЕЗДОКУМЕНТНИЙ ВАНТАЖ
- 71 БЕЗМИТНЕ ВВЕЗЕННЯ
- 72 БЕЗМИТНІ ПРИВІЛЕЇ
- 72 БЕЗПЕЧНІСТЬ ХАРЧОВОГО ПРОДУКТУ
- 73 БЕЗПОСЕРЕДНЄ ВІДВАНТАЖЕННЯ –

- див. ПРЯМЕ ВІДВАНТАЖЕННЯ (ПРЯМЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ)
- 73 БЕЗПОСЕРЕДНЯ ЗАКУПІВЛЯ
- 73 БЕЗУМОВНІ ПОДРАЗНИКИ
- 73 БЕЗУМОВНІ РЕФЛЕКСИ
- 74 БЕЛІЗ (РАНІШЕ БРИТАНСЬКИЙ ГОНДУРАС) (англ. Belize) – див. ОФШОРНА ЗОНА БЕЛІЗ
- 74 БЕЛЬ
- 74 БЕЛЬГІЙСЬКА ВІВЧАРКА
- 75 БЕНІЛЮКС
- 76 БЕРБ'ОУТ-Ч'АРТЕР
- 76 БЕРМУДСЬКІ ОСТРОВИ (англ. The Islands of Bermuda) – див. ОФШОРНА ЗОНА БЕРМУДСЬКІ ОСТРОВИ
- 76 «БІЛЕ СОНЦЕ ПУСТЕЛІ»
- 77 «БІЛИЙ СПИСОК»
- 78 БІНОКЛЬ УНІВЕРСАЛЬНИЙ «NIKON ACTION EX 12X50 CF» – див. СИСТЕМИ ВІЗУАЛЬНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ, ОПТИЧНІ ПРИСТРОЇ ТА ПРИЛАДИ
- 78 БЛ'ЕКЛОВ ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ
- 78 БОЙОВІ ПРИПАСИ
- 79 БОНДОВИЙ СКЛАД
- 80 БОНДОВІ ВАНТАЖІ
- 80 БОРЖНИК
- 80 БОРТОВИЙ РЕЄСТРАТОР (САМОПИСЕЦЬ)
- 81 БОЯРОВ ВІТАЛІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ
- 82 БРИТАНСЬКІ ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (англ. British Virgin Islands) – див. ОФШОРНА ЗОНА БРИТАНСЬКІ ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ
- 82 БРІК/БРІКС
- 82 БРОКЕР
- 83 БРОКЕР МИТНИЙ
- 83 БРОКЕРСЬКА ВИНАГОРОДА
- 84 БРУТТО-РЕЄСТРОВИЙ ТОННАЖ
- 84 БУЛОТІР
- 84 БУНГЕ МИКОЛА ХРИСТИЯНОВИЧ (ХРИСТОФОРОВИЧ)

В

- 86 ВАГА БРУТТО
- 86 ВАГА НЕТТО
- 86 ВАГИ КРАНОВІ TIGRIP ТКА/TWF
- 86 ВАГОНО-ГОДИНА
- 86 ВАГОНО-КІЛОМЕТР
- 87 ВАЛЮТА
- 87 ВАЛЮТА КРЕДИТУ
- 87 ВАЛЮТА НАЦІОНАЛЬНА
- 87 ВАЛЮТА ПАРАЛЕЛЬНА
- 87 ВАЛЮТА ПЛАТЕЖУ
- 88 ВАЛЮТА РЕЗЕРВНА
- 89 ВАЛЮТА УГОДИ (ПРАВОЧИНУ)

- 90 ВАЛЮТА УКРАЇНИ
- 90 ВАЛЮТНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ
- 90 ВАЛЮТНИЙ ДЕМПІНГ
- 91 ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ
- 91 ВАЛЮТНИЙ КУРС
- 91 ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ
- 92 ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ
- 92 ВАЛЮТНІ УМОВИ КОНТРАКТУ
- 92 ВАЛЮТНІ ЦІННОСТІ
- 92 ВАНТАЖ ВИВАНТАЖЕНИЙ
- 93 ВАНТАЖ ВОЛОГИЙ
- 93 ВАНТАЖ ВТРАЧЕНИЙ
- 94 ВАНТАЖ ЕКСПРЕС-ПЕРЕВІЗНИКА
- 94 ВАНТАЖ ЗАСЛАНИЙ
- 94 ВАНТАЖ ЗМІШАНИЙ
- 94 ВАНТАЖ ЗНАЙДЕНИЙ
- 94 ВАНТАЖ ЗОВНІШНЬОТОРГОВИЙ
- 95 ВАНТАЖ КОШТОВНИЙ
- 95 ВАНТАЖ НЕБЕЗПЕЧНИЙ
- 95 ВАНТАЖ НЕГАБАРИТНИЙ
- 96 ВАНТАЖ ПОМИЛКОВО МАРКОВАНИЙ
- 96 ВАНТАЖ ТРАНЗИТНИЙ
- 97 ВАНТАЖ ТРАНСФЕРНИЙ
- 97 ВАНТАЖ ШВИДКОПСУВНИЙ
- 97 ВАНТАЖІ ВВЕЗЕНІ В РАМКАХ ТОРГОВОЇ ОПЕРАЦІЇ
- 98 ВАНТАЖІ ВВЕЗЕНІ В СПОРТИВНИХ ЦІЛЯХ
- 98 ВАНТАЖІ ДЛЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ЦІЛЕЙ
- 99 ВАНТАЖІ З ДОПОМОГОЮ
- 99 ВАНТАЖНА МАРКА
- 99 ВАНТАЖНЕ ВІДПРАВЛЕННЯ
- 100 ВАНТАЖНЕ ПОВІТРЯНЕ СУДНО
- 100 ВАНТАЖНИЙ МАНІФЕСТ
- 100 ВАНТАЖНИЙ МИТНИЙ КОМПЛЕКС
- 101 ВАНТАЖНІ ОПЕРАЦІЇ
- 102 ВАНТАЖНО-ПАСАЖИРСЬКІ СУДНА
- 102 ВАНУАТУ (англ. Vanuatu) – див. ОФШОРНА ЗОНА ВАНУАТУ
- 102 ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ) – див. ПОСТАВКА НА УМОВАХ «ВАРТІСТЬ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ)»
- 102 ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ЕКСПОРТНА
- 103 ВАРТІСТЬ ТОВАРУ ІМПОРТНА
- 103 ВАРТІСТЬ ТОВАРУ СТАТИСТИЧНА
- 103 ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ І ФРАХТ (... НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ) – див. ПОСТАВКА НА УМОВАХ «ВАРТІСТЬ, СТРАХУВАННЯ І ФРАХТ (...НАЗВА ПОРТУ ПРИЗНАЧЕННЯ)»
- 103 ВАССЕНААРСЬКА ДОМОВЛЕНІСТЬ ЩОДО КОНТРОЛЮ ЗА ЕКСПОРТОМ ЗВИЧАЙНИХ ОЗБРОЄНЬ ТА ТОВАРІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ПОДВІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВІД 1 ЛИПНЯ 1996 РОКУ
- 104 ВВЕЗЕННЯ
- 105 ВВЕЗЕННЯ В УКРАЇНУ, ВИВЕЗЕННЯ З УКРАЇНИ ТА ТРАНЗИТ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
- 105 ВЕКША (ВЕВЕРИЦЯ або ВІВЕРИЦЯ, БІЛКА)
- 106 ВЕНДОРЛІЗ
- 106 ВЕРЕЩАГІН ПАВЛО АРТЕМОВИЧ
- 106 ВЕРИФІКАЦІЯ
- 107 ВЕТЕРИНАРНЕ СВДОЦТВО
- 108 ВЕТЕРИНАРНІ ДОКУМЕНТИ
- 109 ВЕТЕРИНАРНО-САНИТАРНИЙ КОНТРОЛЬ
- 110 ВИБІРКОВІСТЬ МИТНОГО КОНТРОЛЮ
- 110 ВИБУХОВІ ПРИСТРОЇ
- 112 ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ
- 112 ВИВЕЗЕННЯ
- 113 ВИВЕЗЕННЯ КАПІТАЛУ
- 113 ВИВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗА МЕЖІ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ
- 114 ВИВІЗНІ (ЕКСПОРТНІ) ПРЕМІЇ
- 115 ВИДИ МИТ У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ – див. МИТО У ВЕЛИКОМУ КНЯЗІВСТВІ ЛИТОВСЬКОМУ
- 115 ВИДИ МИТ У КИЇВСЬКІЙ РУСІ – див. МИТО У КИЇВСЬКІЙ РУСІ
- 115 ВИДИ СТАВОК МИТА ЗА СПОСОБОМ НАРАХУВАННЯ
- 115 ВИДИ СТЯГНЕНЬ, ЯКІ НАКЛАДАЮТЬСЯ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 116 ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
- 116 ВИКЛЮЧНА (МОРСЬКА) ЕКОНОМІЧНА ЗОНА УКРАЇНИ
- 116 ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ МИТНИХ ОРГАНІВ ПРО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ
- 117 ВИКОРИСТАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ КОМАНД ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ
- 118 ВИКОРИСТАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ
- 118 ВИМУШЕНА ПОСАДКА
- 118 ВИПРОБУВАЛЬНА ЛАБОРАТОРІЯ
- 119 ВИПУСК ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ІНШИХ ПРЕДМЕТІВ
- 120 ВИСНОВОК ДЕРЖАВНОЇ САНИТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ
- 121 ВИТВІР МИСТЕЦТВА
- 121 ВИТРАТИ НА ДОСТАВКУ ТОВАРІВ
- 122 ВИШНЕГРАДСЬКИЙ ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ
- 123 ВІДБІР ПРОБ ТА ЗРАЗКІВ ТОВАРІВ
- 123 ВІДВАНТАЖУВАЛЬНА СПЕЦИФІКАЦІЯ
- 124 ВІДДІЛ (СЕКТОР) ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ
- 124 ВІДЕНСЬКА КОНВЕНЦІЯ ООН ПРО ДОГОВОРІ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ - ПРОДАЖУ ТОВАРІВ

- 124 ВІДЕО-ЕНДОСКОП «EVEREST UV» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ОГЛЯДОВІ ЕНДОСКОПИ)
- 124 ВІДЕОКОМПЛЕКС «СПЕКТР-ВІДЕО-М2» – див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ
- 124 ВІДМОВА У МИТНОМУ ОФОРМЛЕННІ
- 125 ВІДОЗВА ЛІЦЕНЗІЇ ЧИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО АТЕСТАТА
- 125 ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ПЕРЕДАЧУ МИТА НА ВІДКУП
- 125 ВІДХОДИ
- 126 ВІЗА ДИПЛОМАТИЧНА
- 126 ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА
- 127 ВІЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ЗОНА
- 127 ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА
- 128 ВІЛЬНИЙ ОБІГ
- 129 ВІННИЦЬКА МИТНИЦЯ
- 129 ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (США) (англ. United States Virgin Islands) – див. ОФШОРНА ЗОНА ВІРГІНСЬКІ ОСТРОВИ (США)
- 129 ВІТТЕ СЕРГІЙ ЮЛІЙОВИЧ
- 131 ВНУТРІШНІЙ ТРАНЗИТ
- 131 ВНУТРІШНЬОКОНТИНЕНТАЛЬНА ДЕРЖАВА
- 132 ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ
- 132 ВОГНЕПАЛЬНА ЗБРОЯ ГЛАДКОСТВОЛЬНА
- 134 ВОДНИЙ ТРАНСПОРТ – див. ТРАНСПОРТ ВОДНИЙ
- 134 ВОДНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ ЗАСІБ
- 134 ВОДОТОННАЖНІСТЬ СУДНА
- 135 ВОДЯНЕ МИТО – див. МИТО ВОДЯНЕ
- 135 ВОЛЗЬКИЙ ШЛЯХ (ВОЛГО-БАЛТІЙСЬКИЙ ТОРГОВИЙ ШЛЯХ)
- 136 ВОСКОВА КОМОРА
- 136 ВСЕСВІТНІЙ ПОШТОВИЙ СОЮЗ
- 137 ВСЕСВІТНЯ МИТНА ОРГАНІЗАЦІЯ
- 138 ВСЕСВІТНЯ ОРГАНІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
- 139 ВСЕСВІТНЯ ПОШТОВА КОНВЕНЦІЯ ВІД 14 ВЕРЕСНЯ 1994 РОКУ
- 140 ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ІМПОРТЕРІВ ТА ДИЛЕРІВ
- 143 ГАРАНТІЙНЕ ОБ'ЄДНАННЯ
- 143 ГАРАНТІЙНИЙ ЛИСТ
- 144 ГАРАНТІЯ
- 144 ГАРАНТІЯ ФІНАНСОВА
- 145 ГАРМОНІЗОВАНА СИСТЕМА ОПИСУ ТА КОДУВАННЯ ТОВАРІВ
- 146 ГАСАН-БАШІ
- 147 ГЕНЕРАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ
- 147 ГЕНЕРАЛЬНА ДИРЕКЦІЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ ПОРТУГАЛІЇ
- 148 ГЕНЕРАЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ НА ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ
- 148 ГЕНЕРАЛЬНА ЛІЦЕНЗІЯ НА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ
- 149 ГЕНЕРАЛЬНА СИСТЕМА ПРЕФЕРЕНЦІЙ
- 149 ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА З ТАРИФІВ І ТОРГІВЛІ
- 150 ГЕНЕРАЛЬНА УГОДА З ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ 1995 РОКУ
- 151 ГЕНЕРАЛЬНИЙ АКТ
- 151 ГЕНЕРАЛЬНИЙ ВАНТАЖ
- 152 ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИСТРИБ'ЮТОР
- 152 ГЕНІКОН
- 153 ГЕНІКОНУ ЛОГОФЕТ
- 153 ГІБРАЛТАР (англ. Gibraltar) – див. ОФШОРНА ЗОНА ГІБРАЛТАР
- 153 ГІГІЄНИЧНИЙ СЕРТИФІКАТ (САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИЙ ВИСНОВОК)
- 154 ГЛОБАЛЬНИЙ ІНДЕКС КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
- 155 ГОЛОВА ДЕРЖАВНОГО МИТНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ
- 155 ГОЛОВА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 156 ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ МЕКСИКИ
- 156 ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСПУБЛІКИ КУБА
- 157 ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ СРСР
- 158 ГОЛОВНЕ МИТНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНЛЯНДІЇ
- 158 ГОЛОВНЕ МИТО – див. МИТО ГОЛОВНЕ
- 158 ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО МИТНОГО КОНТРОЛЮ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР
- 158 ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ПО МИТНИЦІ ТА АКЦИЗАМ ГРЕЦІЇ
- 159 ГОЛОВЩИНА
- 159 ГРАВЮРА
- 160 ГРАМОТА ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 160 ГРАФІКА
- 161 ГРЕЙГ САМУЇЛ ОЛЕКСІЙОВИЧ
- 162 ГРЕНАДА (англ. Grenada) – див. ОФШОРНА ЗОНА ГРЕНАДА
- 162 ГРИВНЯ
- 162 ГРОМАДСЬКА РАДА ПРИ ДЕРЖАВНІЙ ПОДАТКОВІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

Г

- 141 ГАЗЬКА УГОДА ПРО МІЖНАРОДНЕ ДЕПОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ 1925 РОКУ
- 141 ГАНЗА
- 142 ГАРАНТ
- 142 ГАРАНТ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПЕРЕД МИТНИМИ ОРГАНАМИ

163 ГРОМАДСЬКА РАДА ПРИ
ДЕРЖМИТСЛУЖБІ УКРАЇНИ
164 ГРОМАДСЬКІ РАДИ ПРИ РЕГІОНАЛЬНИХ
МИТНИЦЯХ, МИТНИЦЯХ
164 ГРОСС-ТЕРМС
165 ГРОШОВА ЗАСТАВА
165 ГРУШЕВСЬКИЙ МИХАЙЛО СЕРГІЙОВИЧ
167 ГУАМ

Д

168 ДАВАЛЬНИЦЬКА СИРОВИНА
168 ДАТА ВИНИКНЕННЯ ПОДАТКОВИХ
ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
168 ДВОКАНАЛЬНА СИСТЕМА МИТНОГО
КОНТРОЛЮ ТОВАРІВ, ТРАНСПОРТНИХ
ЗАСОБІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ
ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
ГРОМАДЯНАМИ
169 ДЕКАТА
169 ДЕКЛАРАНТ
170 ДЕКЛАРАЦІЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ
171 ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО ВАНТАЖ
171 ДЕКЛАРУВАННЯ
172 ДЕМПІНГ
173 ДЕНАРІЙ
173 ДЕНЬ ВЕТЕРАНІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ
173 ДЕНЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
173 ДЕНЬ ПРАЦІВНИКА ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ
СПРАВИ УКРАЇНИ
173 ДЕНЬГА
174 ДЕПАРТАМЕНТ МИТНИХ ТА АКЦИЗНИХ
ЗБОРІВ РЕСПУБЛІКИ КІПР
175 ДЕПАРТАМЕНТ МИТНИЦЬ І НЕПРЯМИХ
ПОДАТКІВ ІТАЛІЇ
175 ДЕПОЗИТИ ІМПОРТНІ
176 ДЕПОНУВАННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ
176 ДЕПОРТАЦІЯ
177 ДЕРЖАВНА ВЕТЕРИНАРНА ТА
ФІТОСАНІТАРНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
178 ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА ПРИ УРЯДІ
КИРГИЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
179 ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА
ТУРКМЕНИСТАНУ
179 ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
181 ДЕРЖАВНА МИТНА СПРАВА
181 ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ
182 ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ
ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ
182 ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
184 ДЕРЖАВНА САНІТАРНО-
ЕПІДЕМІОЛОГІЧНА СЛУЖБА УКРАЇНИ

185 ДЕРЖАВНА СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ
186 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ЕКСПОРТНОГО
КОНТРОЛЮ УКРАЇНИ
187 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ УКРАЇНИ
188 ДЕРЖАВНА ТАЄМНИЦЯ
189 ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО
«УКРАЇНСЬКИЙ ВАНТАЖНИЙ КОМПЛЕКС»
190 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
191 ДЕРЖАВНЕ СПРИЯННЯ ЕКСПОРТНИЙ
ДІЯЛЬНОСТІ
192 ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
193 ДЕРЖАВНИЙ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИЙ
КОНТРОЛЬ
194 ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПОРТНИЙ КОНТРОЛЬ
195 ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ НЕХАРЧОВОЇ
ПРОДУКЦІЇ ПРИ ЇЇ ВВЕЗЕННІ НА МИТНУ
ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ
196 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ
АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ
196 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ
ПРИДНІСТРОВСЬКОЇ МОЛДАВСЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ
197 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ
РЕСПУБЛІКИ АБХАЗІЯ
199 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ
РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ.
200 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ
РЕСПУБЛІКИ УЗБЕКИСТАН
201 ДЕРЖАВНИЙ МИТНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
201 ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ МИТНОЇ СПРАВИ
203 ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ
203 ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР НАЦІОНАЛЬНОГО
КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ
203 ДЕРЖАВНИЙ СУДНОВИЙ РЕЄСТР УКРАЇНИ
204 ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ
205 ДЕРЖАВНИЙ ФОНД ДОРОГОЦІННИХ
МЕТАЛІВ І ДОРОГОЦІННОГО КАМІННЯ
УКРАЇНИ
205 ДЕРЖАТЕЛЬ (КОРИСТУВАЧ) КНИЖКИ МДП
206 ДЕРКАЧ ЛЕОНІД ВАСИЛЬОВИЧ
207 ДЕТЕКТОР ВАЛЮТИ «SUPERSCAN» -
див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ
ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ
207 ДЕТЕКТОР ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН EVD-3000 -
див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
207 ДЕТЕКТОР ДОКУМЕНТІВ «REGULA 1019.01»
- див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ
ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ
207 ДЕТЕКТОР ДОКУМЕНТІВ «REGULA 4303»
- див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ОПЕРАТИВНОЇ
ДІАГНОСТИКИ ДОКУМЕНТІВ

- 207 ДЕТЕКТОР ДОРОГОЦІННИХ КАМЕНІВ «JEWEL DETECTOR» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 207 ДЕТЕКТОР КОНТРАБАНДИ «K910B» («БАСТЕР») – див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ПОРТАТИВНІ)
- 207 ДЕТЕКТОР МАТЕРІАЛІВ «NAZMATID RANGER» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 207 ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «GARRETT PD 6500» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ)
- 208 ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «GARRETT THD» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ)
- 208 ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «АКА – 7202» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ)
- 208 ДЕТЕКТОР МЕТАЛУ «АКА-7202М» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (МЕТАЛОШУКАЧІ)
- 208 ДЕТЕКТОР НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ «NDS-2000» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 208 ДЕТЕКТОР РАДІАЦІЇ «PM1703 MA» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
- 208 ДЕТЕКТОР РАДІАЦІЇ «PM1703MA/ MA» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
- 208 ДЕТЕКТОР УНІВЕРСАЛЬНИЙ «MULTIRAE PLUS» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 208 ДЕТЕКТОР ХІМІЧНИЙ ТА РАДІАЦІЙНИЙ «APD 2000» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 208 ДЕТЕКТОР ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН «SABRE 4000» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 208 ДЕЦКОВАНЬЄ
- 208 ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЕКСПОРТУ
- 208 ДИНАР
- 209 ДИПЛОМАТИЧНА ПОШТА
- 209 ДИПЛОМАТИЧНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ
- 210 ДИПЛОМАТИЧНИЙ ВАНТАЖ
- 210 ДИПЛОМАТИЧНИЙ КУР'ЄР
- 210 ДИРГЕМ (ДИРХАМ)
- 211 ДИСКРИМІНАЦІЯ В ЗОВНІШНІЙ ТОРГІВЛІ
- 211 ДИСЦИПЛІНАРНИЙ СТАТУТ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 211 ДИСЦИПЛІНАРНІ СТЯГНЕННЯ
- 212 ДІЗНАННЯ
- 212 ДІЮЙКЕТ, ДІЮЙКІТ
- 213 ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МИТНИЦЯ
- 214 ДОБРОВІЛЬНЕ ОБМЕЖЕННЯ ЕКСПОРТУ
- 214 ДОГОВІР ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО
- 215 ДОГОВІР ДАРУВАННЯ
- 215 ДОГОВІР ДОРУЧЕННЯ
- 216 ДОГОВІР ЗАСТАВИ
- 217 ДОГОВОРИ КНЯЗЯ ОЛЕГА З ВІЗАНТІЄЮ З ТОРГОВЕЛЬНИХ І МИТНИХ ПИТАНЬ
- 218 ДОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ
- 218 ДОЗВІЛ НА ВИЛІТ ПОВІТРЯНОГО СУДНА ДЛЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ТОВАРІВ ВІЙСЬКОВОГО ТА ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ
- 219 ДОЗВІЛ НА ПРАВО ВВЕЗЕННЯ, ВИВЕЗЕННЯ ТА ТРАНЗИТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ
- 220 ДОЗВІЛ НА ПРИДБАННЯ І ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ
- 220 ДОЗИМЕТР ГАММА - ВИПРОМІНЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИЙ «ДКС-02К «КАДМІЙ» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
- 220 ДОЗИМЕТР-РАДІОМЕТР «МКС-05 «ТЕРРА» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
- 220 ДОКАЗИ
- 220 ДОКОВА РОЗПИСКА
- 220 ДОКУМЕНТ КОНТРОЛЮ ДОСТАВКИ (ВАНТАЖУ)
- 221 ДОКУМЕНТАЛЬНА ВИЌЗНА ПЕРЕВІРКА
- 222 ДОКУМЕНТАЛЬНА НЕВИЌЗНА ПЕРЕВІРКА
- 223 ДОКУМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА
- 223 ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ
- 224 ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВАНТАЖАМИ
- 225 ДОКУМЕНТИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОСТАВКОЮ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ
- 225 ДОКУМЕНТИ РОЗРАХУНКОВІ
- 226 ДОКУМЕНТИ ТОВАРОСУПРОВІДНІ
- 227 ДОЛАР АВСТРАЛІЙСЬКИЙ (AUD)
- 227 ДОЛАР КАНАДСЬКИЙ
- 228 ДОЛАР СПОЛУЧЕНИХ ШТАТИВ АМЕРИКИ
- 229 ДОЛАРОВА ЗОНА
- 230 ДОНОРИ
- 230 ДОПУЩЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ДО ПЕРЕВЕЗЕНЬ ТОВАРІВ ПІД МИТНИМИ ПЕЧАТКАМИ Й ПЛОМБАМИ
- 230 ДОРОГОЦІННЕ КАМІННЯ
- 231 ДОРОГОЦІННЕ КАМІННЯ ОРГАНОГЕННОГО УТВОРЕННЯ
- 231 ДОРОГОЦІННІ МЕТАЛИ
- 231 ДОРОЖНИЙ ЧЕК
- 232 ДОРОЖНЯ ВІДОМІСТЬ
- 232 ДОСИЛЬНА ДОРОЖНА ВІДОМІСТЬ
- 232 ДОСТУП ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНУ ДОХОДІВ І ЗБОРІВ НА ОБ'ЄКТИ ПІДПРИЄМСТВА
- 233 ДРАХМА
- 233 ДРЕСИРУВАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК

Е

- 235 ЕВЕКТА
- 235 ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ
- 235 ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ
- 235 ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА РАДА ООН
- 236 ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО ДЕРЖАВ ЗАХІДНОЇ АФРИКИ
- 237 ЕКОНОМІЧНИЙ СОЮЗ
- 237 ЕКСПЕРТНА РАДА ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 237 ЕКСПЕРТНО-ТЕХНІЧНА РАДА ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 238 ЕКСПЛУАТАЦІЙНІ ЯКОСТІ СУДНА
- 238 ЕКСПОРТ
- 239 ЕКСПОРТ КАПІТАЛУ
- 239 ЕКСПОРТ ТОВАРІВ
- 239 ЕКСПОРТНА КВОТА
- 240 ЕКСПОРТНА ЛІЦЕНЗІЯ
- 240 ЕКСПОРТНА СУБСИДІЯ
- 241 ЕКСПОРТНЕ МИТО – див. МИТО ЕКСПОРТНЕ
- 241 ЕКСПОРТНИЙ КРЕДИТ
- 241 ЕКСПОРТНИЙ ЛІЗИНГ
- 241 ЕКСПОРТНИЙ СЕРТИФІКАТ ЯКОСТІ
- 242 ЕКСПОРТНІ ДОТАЦІЇ
- 242 ЕКСПРЕС-ПЕРЕВІЗНИК
- 243 ЕЛЕВТЕРІЯ
- 243 ЕЛЕКТРОННА МИТНИЦЯ
- 244 ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАМОК З ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОЮ ФУНКЦІЄЮ GPS - GSM НАВИГАЦІЇ
- 245 ЕЛЕКТРОННИЙ ЦИФРОВИЙ ПІДПИС
- 246 ЕЛЕКТРОЩУП «OF/800» - див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ
- 246 ЕЛЕМЕНТИ ОПОДАТКУВАННЯ
- 247 ЕЛЛІМЕНІОН
- 247 ЕЛЛІМЕНІСТИ
- 248 ЕМБАРГО
- 248 ЕМБЛЕМА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 249 ЕМІГРАЦІЯ
- 249 ЕМПОР
- 249 ЕМПОРІЙ
- 249 ЕНДОСКОП ТИПУ «ЕТА 6 – 1,2» - див. ПОШУКОВІ ЗАСОБИ (ОГЛЯДОВІ ЕНДОСКОПИ)
- 249 ЕНЕРГОДИСПЕРСІЙНИЙ РЕНТГЕНОФЛУОРЕСЦЕНТНИЙ АНАЛІЗАТОР «EXPERT 3L» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 249 ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
- 250 ЕНЦИКЛОПЕДІЯ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ
- 252 ЕСКАЛАЦІЯ МИТНОГО ТАРИФУ
- 252 ЕТИКА ПОВЕДІНКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

- 253 ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКСПОРТУ (МІКРОРІВЕНЬ)
- 254 ЕФЕКТИВНІСТЬ ІМПОРТУ (МІКРОРІВЕНЬ)

Є

- 255 ЄВРАЗІЙСЬКА ПАТЕНТНА КОНВЕНЦІЯ ВІД 9 ВЕРЕСНЯ 1994 Р.
- 255 ЄВРО
- 255 ЄВРОЗОНА
- 256 ЄВРОПЕЙСЬКА АГЕНЦІЯ З ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ОПЕРАТИВНИМ СПІВРОБІТНИЦТВОМ НА ЗОВНІШНІХ КОРДОНАХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
- 257 ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ
- 259 ЄВРОПЕЙСЬКА БІЗНЕС АСОЦІАЦІЯ
- 259 ЄВРОПЕЙСЬКА ЕКОНОМІЧНА КОМІСІЯ ООН
- 260 ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО («СПІЛЬНИЙ РИНОК»)
- 261 ЄВРОПЕЙСЬКЕ МИТНЕ ПРАВО
- 262 ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ
- 263 ЄВРОРЕГІОН
- 264 ЄГОРОВ ОЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ
- 266 ЄДИНА АВТОМАТИЗОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 266 ЄДИНА КОНВЕНЦІЯ ПРО НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ ВІД 30 БЕРЕЗНЯ 1961 Р.
- 267 «ЄДИНЕ ВІКНО» - див. ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ВІКНА»
- 267 ЄДИНИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ
- 267 ЄДИНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР (ЄЕП)
- 268 ЄДИНИЙ ЗБІР, ЯКИЙ СПРАВЛЯЄТЬСЯ У ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ
- 269 «ЄДИНИЙ ОФІС» - див. ПРИНЦИП «ЄДИНОГО ОФІСУ»

Ж

- 270 ЖИВОПИС
- 270 ЖИТОМИРСЬКА МИТНИЦЯ

З

- 272 ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНЕ – див. МИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- 272 ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 272 ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА ПРЕФЕРЕНЦІЙ
- 272 ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МИТНУ СПРАВУ В УКРАЇНІ»

- 273 ЗАКОНОДАВСТВО
- 273 ЗАКЯТ
- 275 ЗАЛІЗНИЧНА НАКЛАДНА
- 275 ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ – див. МИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
- 275 ЗАЛОЗНИЙ ШЛЯХ (ЗАЛОЗНИК)
- 276 ЗАОХОЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 277 ЗАПАХ
- 277 ЗАПАХОНОСІЇ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ ТА ІНШЕ
- 277 ЗАПІРНО-ПЛОМБУВАЛЬНИЙ ПРИСТРІЙ
- 277 ЗАПОРІЗЬКА МИТНИЦЯ
- 278 ЗАСОБИ ВІЗУАЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОБСТАНОВКОЮ В ЗОНАХ МИТНОГО КОНТРОЛЮ
- 279 ЗАХИСНИК
- 280 ЗАХИСНИК У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 280 ЗАХИСТ ЕЛЕКТРОННОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ МИТНИХ ОРГАНІВ
- 281 ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
- 281 ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТАВКИ ТОВАРІВ ДО МИТНОГО ОРГАНУ ПРИЗНАЧЕННЯ
- 282 ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД
- 282 ЗАХОДИ ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД
- 283 ЗАЯВЛЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ (ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ)
- 284 ЗБІР (ПОДАТКОВИЙ)
- 284 ЗБРОЯ
- 285 ЗБРОЯ ВОГНЕПАЛЬНА НАРІЗНА
- 286 ЗБРОЯ МАСОВОГО УРАЖЕННЯ
- 287 ЗБРОЯ МИСЛИВСЬКА
- 289 ЗБРОЯ ПНЕВМАТИЧНА
- 290 ЗБРОЯ СПОРТИВНА
- 291 ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН
- 292 «ЗЕЛЕНИЙ СПИСОК»
- 292 ЗЛАТНИК (ЗОЛОТНИК)
- 293 ЗЛОТИЙ
- 294 ЗЛОЧИН
- 295 ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
- 295 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ
- 296 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА
- 297 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ ДОГОВІР (КОНТРАКТ)
- 297 ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
- 297 ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА
- 298 ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ
- 299 ЗОНА ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОГО ОРГАНУ
- 299 ЗОНА МИТНОГО КОНТРОЛЮ
- 299 ЗОНА ПРИКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ
- 300 ЗРАЗКИ І ПРОБИ
- 300 ЗРАЗКОВІ ЗАСОБИ ВИМІРЮВАНЬ
- 301 ЗУСТРІЧНА ЗВІРКА
- 300 ЗУСТРІЧНА ТОРГІВЛЯ
- 303 ІБН ХОРДАБЕХ
- 303 ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА МИТНИЦЯ
- 304 ІДЕНТИФІКАТОР «НАЗМАТІD 360» - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ (ТЗІ)
- 304 ІДЕНТИФІКАТОР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ
- 304 ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ НОМЕР ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ
- 305 ІДЕНТИФІКАЦІЯ КОШТОВНИХ КАМЕНІВ
- 306 ІДЕНТИФІКАЦІЯ СУДНА
- 307 ІДЕНТИЧНИЙ ТОВАР
- 307 ІКОНА
- 307 ІМПОРТ
- 308 ІМПОРТНА (ІМПОРТОВАНА) ІНФЛЯЦІЯ
- 308 ІМПОРТНА КВОТА
- 309 ІМПОРТНА ЛІЦЕНЗІЯ
- 309 ІМПОРТНЕ МИТО – див. МИТО ІМПОРТНЕ
- 309 ІМУНІТЕТ
- 309 ІНВОЙС (РАХУНОК-ФАКТУРА)
- 310 ІНДЕКС ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИКИ
- 310 ІНДЕКС ЛЕГКОСТІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ
- 311 ІНДЕКС СПРИЯННЯ ТОРГІВЛІ (ІНДЕКС ВІДКРИТОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ)
- 311 ІНДИВІДУАЛЬНІ КВОТИ (КОНТИНГЕНТИ)
- 312 ІНДИКАТОРИ РИЗИКУ
- 312 ІНДОСАМЕНТ
- 313 ІНДОСАНТ
- 313 ІНДУКТА
- 313 ІНІЦІЮЮЧІ ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ
- 313 ІНКОТЕРМС
- 314 ІНСПЕКЦІЙНО-ОГЛЯДОВІ КОМПЛЕКСИ (ІДК) - див. ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОПЕРАТИВНО-ТЕХНІЧНОЇ ІНСПЕКЦІЇ
- 314 ІНОЗЕМНІ ТОВАРИ
- 314 ІНСТИНКТИ
- 315 «ІНСТРУКЦІЯ БРИГАДИРУ ГОСПОДИНУ ВЕЛЬЯМІНОВУ» ВІД 16 ТРАВНЯ 1722 Р.
- 315 ІНСТРУМЕНТИ МУЗИЧНІ
- 316 ІНТЕГРОВАНІЙ ТАРИФ
- 316 ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ
- 316 ІНТЕРПОЛ
- 318 ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МИТНІЙ СПРАВІ
- 319 ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНА СИСТЕМА ВІДЕОКОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

- 319 ІНФОРМУВАННЯ З ПИТАНЬ МИТНОЇ СПРАВИ
 320 ІСЛАНДСЬКА КРОНА
 320 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (I ЕТАП – ПЕРІОД ДО КИЇВСЬКОЇ РУСІ (V СТ. ДО Н. Е. – VIII СТ. Н. Е.))
 320 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (II ЕТАП – ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА МОНГОЛО-ТАТАРСЬКОГО ПАНУВАННЯ (XI – XVII СТ.))
 322 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (III ЕТАП – ПЕРІОД ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА (ГЕТЬМАНЩИНИ) (XVI СТ. – ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII СТ.))
 323 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ IV ЕТАП – ПЕРІОД ВХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДО РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ (КИНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК ХХ СТ.)
 325 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (V ЕТАП – МИТНА СПРАВА В УКРАЇНІ РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДУ (1917 – 1991 РР.))
 326 ІСТОРІЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ (VI ЕТАП – ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МИТНОЇ СПРАВИ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (З 1991 Р.)).
 328 ІСТОРІЯ ПРОФІЛЮ РИЗИКУ

К

- 330 КАБОТАЖ
 330 КАБОТАЖНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ
 331 КАДРОВИЙ РЕЗЕРВ У МИТНІЙ СЛУЖБІ
 332 КАДУЦЕЙ
 332 КАЙМАНОВІ ОСТРОВИ (англ. Cayman Islands) – див. ОФШОРНА ЗОНА КАЙМАНОВІ ОСТРОВИ
 332 КАЛЕНДАРНИЙ ШТЕМПЕЛЬ СТАНЦІЇ
 332 КАЛЕНСЬКИЙ МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ
 334 КАЛЕТНИК ІГОР ГРИГОРОВИЧ
 335 КАЛЬКУЛЯЦІЯ
 336 КАНТАРЖІЙ
 336 КАПЩИЗНА (КАПЬ)
 336 КАРГО
 336 КАРГОМАНІФЕСТ (ВАНТАЖНА ВІДОМІСТЬ)
 336 КАРИБСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО
 338 КАРНЕТ АТА
 338 КАРТКА ОБЛІКУ ОСОБИ, ЯКА ЗДІЙСНЮЄ ОПЕРАЦІЇ З ТОВАРАМИ (ДО 2012 РОКУ - ОБЛІКОВА КАРТКА СУБ'ЄКТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ)
 339 КВИТАНЦІЯ СКЛАДСЬКА
 339 КВОТА
 339 КВОТИ НА НАРКОТИЧНІ ЗАСОБИ І ПСИХОТРОПНІ РЕЧОВИНИ
- 339 КВОТУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ
 340 КИЇВСЬКА МИТНИЦЯ (ДО БЕРЕЗНЯ 2013 Р. - КИЇВСЬКА ОБЛАСНА МИТНИЦЯ)
 341 КИЇВСЬКА МІЖРЕГІОНАЛЬНА МИТНИЦЯ
 342 КИЇВСЬКИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ
 343 КІНОЛОГІЧНА КОМАНДА
 344 КІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
 344 КІНОЛОГІЯ
 344 КІРОВОГРАДСЬКА МИТНИЦЯ
 345 КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ
 347 КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ У ЗЕД
 348 КЛИМЕНКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ
 349 КНИГА ПОШАНИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
 349 КНИГА ПОШАНИ МИТНОГО ОРГАНУ
 350 КНИЖКА СРД
 351 КНИЖКА МДП
 351 КОВАЛЬ ОЛЕКСІЙ МИХАЙЛОВИЧ
 352 КОД АЕРОПОРТУ
 353 КОД ІАТА
 354 КОД КЛАСИФІКАТОРА МИТНИХ ОРГАНІВ, ЇХ СТРУКТУРНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, МИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ УСТАНОВИ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
 354 КОД ТОВАРУ ЗГІДНО З УКТ ЗЕД
 355 КОЛЕГІЯ ДЕВ'ЯТИ
 355 КОЛЕГІЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
 355 КОЛЕГІЯ ЕКОНОМІВ
 356 КОЛОНИЯ
 356 КОЛОС АНАТОЛІЙ ВІКТОРОВИЧ
 357 КОМБІНОВАНА НОМЕНКЛАТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
 357 КОМБІНОВАНЕ МИТО – див. МИТО КОМБІНОВАНЕ
 358 КОМБІНОВАНИ ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ
 358 КОМІСІЙНА ВИНАГОРОДА
 358 КОМІСІЯ МИТНОГО СОЮЗУ РОСІЇ, БІЛОРУСІЇ, КАЗАХСТАНУ
 359 КОМІТЕТ ВНУТРІШНЬОГО ТРАНСПОРТУ
 360 КОМІТЕТ МИТНОГО КОНТРОЛЮ МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН
 361 КОММЕРЦ-КОЛЕГІЯ
 361 КОМОРА (МИТНА)
 362 КОМПЕНСАЦІЙНЕ МИТО – див. МИТО КОМПЕНСАЦІЙНЕ
 362 КОМПЛЕКТ ЗАМІННИХ ЩУПІВ «КЩ-1» - див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ
 362 КОМПЛЕКТ ОГЛЯДОВИХ ДЗЕРКАЛ «ОАД-2» – див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ

- 362 КОМПЛЕКТ ОГЛЯДОВИХ ДЗЕРКАЛ «ОАД-4» - див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ
- 362 КОМПЛЕКТНИЙ ОБ'ЄКТ
- 363 КОМПЛЕКТУВАЛЬНА ВІДОМІСТЬ
- 363 КОМПРОМІС У СПРАВІ ПРО ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ
- 364 КОНВЕНЦІЙНЕ (ДОГОВІРНЕ) МИТО – див. МИТО КОНВЕНЦІЙНЕ (ДОГОВІРНЕ)
- 364 КОНВЕНЦІЙНИЙ (ДОГОВІРНИЙ) МИТНИЙ ТАРИФ
- 364 КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО БОРОТЬБУ ПРОТИ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ І ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН ВІД 20 ГРУДНЯ 1988 РОКУ
- 365 КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО МОРСЬКЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ВІД 31 БЕРЕЗНЯ 1978 РОКУ
- 365 КОНВЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ ПРО МІЖНАРОДНІ ЗМІШАНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ, ВІДЕНЬ, 24 ТРАВНЯ 1980 РОКУ
- 366 КОНВЕНЦІЯ ПРО ДОГОВІР МІЖНАРОДНОГО АВТОМОБІЛЬНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ ВІД 19 ТРАВНЯ 1956 РОКУ
- 367 КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАСНУВАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ВІД 14 ЛИПНЯ 1967 РОКУ
- 368 КОНВЕНЦІЯ ПРО МИТНІ ПІЛЬГИ ДЛЯ ТУРИСТІВ ВІД 4 ЧЕРВНЯ 1954 РОКУ
- 368 КОНВЕНЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНІ АВТОМОБІЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І БАГАЖУ ВІД 8 КВІТНЯ 1999 РОКУ
- 369 КОНВЕНЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНУ ЦИВІЛЬНУ АВІАЦІЮ (ЧИКАЗЬКА КОНВЕНЦІЯ) 1944 РОКУ
- 369 КОНВЕНЦІЯ ПРО ОЦІНКУ ТОВАРІВ У МИТНИХ ЦІЛЯХ ВІД 15 ГРУДНЯ 1950 РОКУ
- 370 КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВО, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДО ДОГОВОРІВ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД 22 ГРУДНЯ 1986 РОКУ
- 370 КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВО, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДО МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД 15 ЧЕРВНЯ 1955 РОКУ
- 370 КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРИПИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ АЛКОГОЛЬНИХ ТОВАРІВ ВІД 19 СЕРПНЯ 1925 РОКУ ГЕЛЬСИНГФОРС, 19 АВГУСТА 1925 ГОДА
- 371 КОНВЕНЦІЯ ПРО СПРОЩЕННЯ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ У ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ ВІД 20 ТРАВНЯ 1987 РОКУ
- 371 КОНВЕНЦІЯ ПРО СТВОРЕННЯ РАДИ МИТНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВІД 15 ГРУДНЯ 1950 РОКУ
- 372 КОНВЕНЦІЯ ПРО ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ ВІД 26 ЧЕРВНЯ 1990 РОКУ (СТАМБУЛЬСЬКА КОНВЕНЦІЯ)
- 372 КОНВЕНЦІЯ УНІДРУА ПРО МІЖНАРОДНИЙ ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ ВІД 28 ТРАВНЯ 1988 РОКУ
- 373 КОНВЕНЦІЯ ЩОДО ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЕРЖАВ-УЧАСНИЦЬ СПІВДРУЖНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ ВІД 10 ЖОВТНЯ 2008 РОКУ
- 374 КОНВЕНЦІЯ ЮНІДРУА ПО ВИКРАДЕНИМ АБО НЕЗАКОННО ВИВЕЗЕНИМ КУЛЬТУРНИМ ЦІННОСТЯМ
- 375 КОНВЕНЦІЯ, ЩО СКАСОВУЄ ВИМОГУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ОФІЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ ВІД 5 ЖОВТНЯ 1961 РОКУ
- 375 КОНОСАМЕНТ
- 377 КОНСИГНАЦІЙНА ОПЕРАЦІЯ
- 377 КОНСИГНАЦІЯ
- 378 КОНСОЛІДОВАНИЙ ВАНТАЖ
- 378 КОНСТИТУЦІЯ ПИЛИПА ОРЛИКА
- 379 КОНСУЛЬСЬКА ФАКТУРА
- 379 КОНСУЛЬСЬКИЙ ЗБІР
- 379 КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ
- 380 КОНТИНГЕНТУВАННЯ (КВОТУВАННЯ)
- 380 КОНТИНЕНТАЛЬНА БЛОКАДА
- 381 КОНТРАБАНДА
- 382 КОНТРАКТОВИЙ ЯРМАРОК
- 382 КОНТРАФАКТНИЙ ПРИМІРНИК ТВОРУ, ФОНОГРАМИ, ВІДЕОГРАМИ
- 382 КОНТРАФАКТНІ ТОВАРИ
- 382 КОНТРАФАКЦІЯ
- 383 КОНТРОЛЬ ЗА ПРАВИЛЬНІСТЮ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ
- 384 КОНТРОЛЬ СПІВСТАВЛЕННЯ
- 384 КОНТРОЛЬОВАНА ПОСТАВКА
- 385 КОНФЕРЕНЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ З ТОРГІВЛІ ТА РОЗВИТКУ
- 386 КОНФІСКАЦІЯ
- 387 КОНФЛІКТ
- 387 КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ
- 387 КОНЦЕПЦІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
- 388 КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ «ОБЛИЧЧЯМ ДО ЛЮДЕЙ»
- 389 КОРЧЕМНА ВАРТА
- 389 КОРЧЕМСТВО
- 390 КОТИРУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ
- 390 КРАВЧЕНКО ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ
- 391 КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

392 КРАНОВІ ВАГИ TIGRIP ТКА/TWF – див.
ВАГИ КРАНОВІ TIGRIP ТКА/TWF
392 КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
393 КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ
393 КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
393 КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
394 КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС
УКРАЇНИ
394 КРИМСЬКА МИТНИЦЯ
395 КРИТЕРІЇ ДОСТАТНЬОЇ ПЕРЕРОБКИ
ТОВАРУ
395 КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ
396 КУНА

Л

398 ЛАБРАДОР РЕТРИВЕР
398 ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ІНТЕГРАЦІЇ
399 ЛЕНД-ЛІЗ
401 ЛИСТ ПАКУВАЛЬНИЙ
401 ЛИСТ-ЗОБОВ'ЯЗАННЯ
401 ЛИТОВСЬКІ СТАТУТИ (1529, 1566, 1588 РР.)
402 ЛІБЕРІЯ (англ. Republic of Liberia) – див.
ОФШОРНА ЗОНА ЛІБЕРІЯ

402 ЛІГА АРАБСЬКИХ ДЕРЖАВ
403 ЛІГАТУРА
403 ЛІКАРСЬКИЙ ЗАСІБ
ФАЛЬСИФІКОВАНИЙ
403 ЛІНІЙНЕ СУДНО
404 ЛИСТ ДАНИЕЛЬ ФРІДРІХ (1789-1846 рр.)
405 ЛІТЕРНИЙ РЕЙС
405 ЛІХТАР ГАЛОГЕННИЙ «MAG-LITE» - див.
ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ
405 ЛІХТАР ГАЛОГЕННИЙ «RANGERSUN-500» -
див. ПОШУКОВО-ОГЛЯДОВІ ЗАСОБИ
405 ЛІЦЕНЗІЙНА УГОДА
406 ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ЗБІР
407 ЛІЦЕНЗІЙНІ ПЛАТЕЖІ
407 ЛІЦЕНЗІЙНІ УМОВИ
407 ЛІЦЕНЗІЯ
407 ЛІЦЕНЗІЯ НА ПРАВО ПРОВЕДЕННЯ
МИТНО-БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
408 ЛІЦЕНЗУВАННЯ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ
408 ЛУГАНСЬКА МИТНИЦЯ
409 ЛУСПЕКАЄВ ПАВЛО БОРИСОВИЧ
410 ЛЬВІВСЬКА МИТНИЦЯ

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения : учеб. пособие / Е. Ф. Авдокушин. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ИВЦ «Маркетинг», 1999. – 264 с.
2. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
3. Австралійський долар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Австралійський_долар.
4. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Ченцова. – К. : Істина, 2010. – 208 с.
5. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник у двох томах / ред. кол. В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К. : Юридична думка, 2009. – 2 т.
6. Азовсталь [Електронний ресурс] // Академик. – Режим доступу : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/rurwiki/1223141>.
7. Айгунский договор между Россией и Китаем о границах и взаимной торговле [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/FOREIGN/aigun.htm>.
8. Академія митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://amsu.dp.ua>.
9. Акварин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://okom.org.ua/kamni-1.ua.html>.
10. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія / за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. – 440 с. – (Митна справа в Україні).
11. Акчурін В. О. Розробка системи розширеної реальності для моделювання тривимірних сцен [Електронний ресурс] / В. О. Акчурін. – Режим доступу : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2012/iii/akchurin/diss/indexu.htm>.
12. Алексеева Е. В. Совершенствование организационной структуры системы управления качеством и безопасностью / Е. В. Алексеева // Пищевая промышленность. – 2007. – № 5. – С. 72–73.
13. Алфьоров С. М. Адміністративне право. Загальна частина : навч. посіб. / С. М. Алфьоров, С. В. Ващенко, М. М. Долгополова, А. П. Купін. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.
14. Аналіз діяльності суб'єктів спеціальних економічних зон Львівщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sta.lviv.ua/index.php?id=30&tx_ttnews%5Byear%5D=2008&tx_ttnews%5Bmonth%5D=06&tx_ttnews%5Btt_news%5D=14859&tx_ttnews%5BbackPid%5D=32&cHash=1c135b06ca.
15. Антигуа и Барбуда [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gsl.ru/jurisdictions/antigua>.
16. Ардашев А. Оружие спецназа / А. Ардашев, С. Федосеев. – М. : Яуза, ЭКСМО, 2008. – 336 с.
17. Ардашев А. Н. Оружие специальное, необычное, экзотическое. Иллюстрированный справочник / А. Н. Ардашев, С. Л. Федосеев. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2001. – 320 с.
18. Астаматій [Електронний ресурс] // Енциклопедія Волошина: українська енциклопедія. – Режим доступу : <http://ukrslovnyk.com.ua/article/АСТАМАТІЙ/36578>.
19. Афіньська конвенція про перевезення морем пасажирів та їх багажу [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Міжнародною морською організацією 13 грудня 1974 р.] : [набрання чинності 9 лютого 1995 р.] – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_094.
20. Багаж [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wizzair.com/uk-UA/useful_information/baggage.
21. Базидевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. – [2-ге вид., стер.]. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
22. Бактеріологічна зброя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://himvoiska.narod.ru/bwmain.html>.
23. Банда Толстопятовых «разбудила» советскую милицию [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://telegrafua.com/world/13003>.
24. Бандурка О. М. Податкове право / О. М. Бандурка, В. Д. Понікаров, С. М. Попова. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.

25. Банковская энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/bank-7-2/87.htm>.
26. Бар'єр митний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakony.com.ua/econom.html?catid=47457>.
27. Бар'єри для розвитку біоенергетики в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.qclub.org.ua/analytics/baryeri-dlya-rozvitku-bioenergetiki-v-ukra%D1%97ni>.
28. Барамзин С. В. Управление качеством таможенной деятельности : монография / С. В. Барамзин. – М. : Книга и бизнес, 2001. – 304 с.
29. Барятинский М. Танки ленд-лиза в бою / М. Барятинский. – М. : Эксмо. Яуза, 2009. – 320 с.
30. Бацеля В. В. Роль Б. Хмельницького в розвитку митної системи Української держави. Значення універсалу від 8 травня 1654 р. «На збирання податків з іноземних купців» в історії української митної справи [Електронний ресурс] / В. В. Бацеля. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/itpm/2010_2/Batcelia.htm.
31. Безвершук Ж. О. Культурологія. Відповіді на питання екзаменаційних білетів : навч. посіб. [Електронний ресурс] / Ж. О. Безвершук, О. В. Щербаківа. – Режим доступу : http://libfree.com/138791115_kulturologiyainkulturatsiya_osobistosti.html.
32. Безсмертний Е. О. Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються органами внутрішніх справ : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Безсмертний Євген Олександрович; Університет внутрішніх справ. – Х. : [б.в.], 1997. – 19 с.
33. Белка, бель, древнерусские единицы ценности [Электронный ресурс] // институт Русской цивилизации имени Митрополита Санкт-Петербургского и Ладожского Иона. – Режим доступа : <http://www.rusinst.ru/articletext.asp?rzd=1&id=6624&tm=13>.
34. Белов Е. А. Артефакт как структурная единица культуры [Электронный ресурс] / Е. А. Белов. – Режим доступа : <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/6226-2013-02-05-15-51-46>.
35. Бережнюк І. Митне регулювання в системі категорій «митна політика» і «митна справа» / І. Бережнюк // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 2. – С. 3–8.
36. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія / І. Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
37. Берковський В. Заслав та Заславщина як один з важливих елементів торговельної структури Волині XVI – першої половини XVII ст. [Електронний ресурс] / В. Берковський. – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/uk/Sci/Local/Zaslav/LandOwners/ZaslavTrade.html>.
38. Берковський В. Г. Митна система Речі Посполитої в польській історіографії кінця XIX–XX ст. / В. Г. Берковський // Історія торгівлі, податків та мита. – 2010. – № 2. – С. 38–45.
39. Библиотека – Люди и книги – мемуары великих, труды неизвестных, замечания посторонних [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://az-libr.ru/index.shtml?Persons&107/b321a9ad/index>.
40. Бизнес климат в Беларуси: основные проблемы и влияние на конкурентоспособность [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eurasia.by/upload/Paper4.pdf>.
41. Бизнес: Толковый словарь [Электронный ресурс] / Грэхэм Бетс, Барри Брайндли, С. Уильямс и др. [общая ред.; д.э.н. Осадчая И. М.]. – М. : ИНФРА-М, Весь Мир, 1998. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf>.
42. Білак Н. І. Новели проекту Митного кодексу України в частині захисту прав інтелектуальної власності // Науково-аналітичний журнал «Митна справа». – № 5. – 2011. – С. 45–55.
43. Білак Н. І. Особливості переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти інтелектуальної власності / Н. І. Білак // Науково-аналітичний журнал «Митна справа». – 2011. – № 3. – С. 160–161.
44. Білак Н. І. Реформування національного та міжнародного права: перспективи та сьогодення : матеріали міжн. науково-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 29-30 вересня 2011 р.) / Н. І. Білак. – Одеса : у 2-х частинах. – Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2011. – ч. 2. – С. 26–27.
45. Білак Н. І. Рояті та ліцензійні платежі в системі митного аудиту / Н. І. Білак // Митна безпека. – 2013. – № 1. – С. 49–54.
46. Бірюков І. А. Цивільне право України [Електронний ресурс] / І. А. Бірюков, Ю. О. Заїка. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-8724.html>.
47. Бланки документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blanker.ru/doc/invoice>.
48. Блинов Н. М. Таможенный менеджмент : учеб. пособие. / Н. М. Блинов, С. И. Сьедин. – М. : РИО РТА, 1996. – 244 с.

49. Блинов Н. М. Введение в таможенное дело / Н. М. Блинов, П. В. Дзюбенко. – М. : РИО РТА, 1997. – 66 с.
50. Боевое гладкоствольное оружие [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://world.guns.ru/shotgun-r.html>.
51. Бойко В. М. Історія митної справи / В. М. Бойко, Л. В. Багрій-Шахматов, Г. В. Попов. – К. : Видавець Вадим Карпенко, 2003. – 50 с.
52. Бокій О. М. Проблеми обігу холодної зброї в Україні / О. М. Бокій // Форум права. – 2008. – № 3. – С. 53–58.
53. Большая военная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zonawar.ru/index.html>.
54. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse>.
55. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна. – 5-е изд. доп. и перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1280 с.
56. Большой энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eslovo.com.ua/bes>.
57. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С. Я. Боринець. – [2-ге вид., перероб. й доп.]. – К. : Знання, КОО, 1999. – 305 с.
58. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 2003. – 895 с.
59. Боярский В. На защите экономических интересов России на море (1801-1893 гг.) / В. Боярский, Г. Карпов, А. Плеханов // Ветеран границы. – 1996. – № 3. – С. 34–40.
60. Брежский Н. К. Министерство Финансовъ [Электронный ресурс] / Н. К. Брежский. – Режим доступа : <http://www.runivers.ru/lib/book4717/58058>.
61. Бречко О. В. Використання сучасних інформаційних технологій в роботі Державної митної служби України / О. В. Бречко // Наука в інформаційному просторі : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, 16–17 вер. 2010 р. у п'яти томах. – Дніпропетровськ : Біла, 2010. – т. 2. – С. 3–6.
62. Бурабай – природное сокровище Казахстана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dxb.ru/project/pr/detail.php?ID=3337>.
63. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі / І. Бураковський. – К. : Основи, 2000. – 241 с.
64. Буроменський М. В. Міжнародне право : навч. посіб. / М. В. Буроменський, І. Б. Кудас., А. А. Маєвська. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.
65. Бутенина Н. Ленд-лиз: сделка века / Н. Бутенина. – М. : Издательский дом ГУ ВШЭ, 2004. – 312 с.
66. Бутинець Ф. Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності : підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / Ф. Ф. Бутинець, І. В. Жиглей, В. М. Пархоменко; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 544 с.
67. Бутинець Ф. Ф. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 338 с.
68. ВАТ Запоріжсталь-Smida [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/reestr/?kod=00191230.
69. Велика біографічна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_biography.
70. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. редактор В. Г. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
71. Вибухові речовини. Бризантні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kapitalizator.com/vybuhoviy-rechovyny-chy-vidhody>.
72. Вибухові речовини. Бризантні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vseslova.com.ua/word/Вибухові_речовини-17698u.
73. Види посередницьких операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-26-14-16-27/1856-2011-08-07-18-57-40.html>.
74. Винагорода за брокерську діяльність та ефективність її здійснення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://megarefs.org.ua/vinagoroda-za-brokersku-diyalnist-ta-efektivnist-%D1%97%D1%97-zdijsnennya.html#>
75. Витачек Е. Ф. Очерки по истории изготовления смычковых инструментов / Е. Ф. Витачек. – М. : Музыка, 1964. – 350 с.
76. Віденська конвенція про дипломатичні зносини [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято

Організацією об'єднаних націй 18 квітня 1961 р.). – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_048.

77. Віза дипломатична [Електронний ресурс] // Юридический словарь (укр.) – Режим доступу : <http://zakony.com.ua/juridical.html?catid=36592>.

78. Вілкул О. Північний гірничо-збагачувальний комбінат [Електронний ресурс] / О. Вілкул. – Режим доступу : adm.dp.ua.

79. Вінник О. М. Господарське право : [навч. посіб.] / О. М. Вінник. – 2-ге вид., змінене та доп. – К. : Правова єдність, 2009. – 766 с.

80. Вісник податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/4790>.

81. Владимирський-Буданов М. Німецьке право в Польщі й Литві : у 2-х кн. : [Розвідки про міста і міщанство на Україні-Руси в XV–XVIII в.] / М. Владимирський-Буданов. – Львів, 1903-1904. – 2 кн.

82. Влияние либерализации сферы услуг на производительность отрасли, экспорт и развитие: эмпирическое исследование в странах с переходной экономикой / под ред. Дэвида Г. Тарра [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.iep.ru/files/persona/knobel/Vlijanie_liberalizatsii_sferi_uslug_empirich_issledovanija.pdf

83. Внешнеэкономический толковый словарь / под ред. И. П. Фаминского. – М. : Инфра-М, 2000. – 512 с.

84. Вогнева підготовка : навч. посіб. / за заг. ред. нач. Рівненського ВПУ ДДСО при МВС України В. В. Субота. – Рівне, 2008. – 252 с.

85. Военный энциклопедический словарь / пред. гл. ред.комиссии С. Ф. Ахромеев. – М. : Воениздат, 1986. – 863 с.

86. Воздух вместо пороха // Вокруг света. – Режим доступу : <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/1506>.

87. Восточно-европейський антикварний дом. Сребренник конца X века [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://domantik.ru/publications/new-arrivals/srebrennik-konca-h-veka>.

88. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) 6 вересня 1952 р.] : [чинна для України з 17 січня 1994 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_052.

89. Всесвітня поштова конвенція [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Всесвітнім поштовим союзом 10 липня 1964 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_297.

90. Втрое увеличилось число участников технопарка «Алатау» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.k1.kz/news/hitech/16687>.

91. Гаагський протокол 1955 года о поправках к Варшавской конвенции 1929 года об унификации некоторых правил, касающихся международных воздушных перевозок [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995>.

92. Гальський К. Є. Еволюція Української митниці впродовж 20 років – особистий внесок керівників / К. Є. Гальський, А. П. Павлов, С. С. Терещенко, С. І. Трусов. – К. : Панорама, 2011. – 563 с.

93. Гальський К. Є. Митниця України: кроки становлення і поступу / К. Є. Гальський, О. Б. Єгоров, С. Г. Дем'янчук, А. П. Павлов. – Одеса : Пласке, 2009. – 516 с.

94. Гальський К. Є. Торгівля і митна справа в Україні (XVI – XVIII ст.) / К. Є. Гальський. – К. : Панорама, 2010. – 400 с.

95. Гальський К. Є. Торгівля і митна справа Запорозької Січі / К. Є. Гальський. – К. : Панорама, 2005. – 256 с.

96. Гармонизированная система описания и кодирования товаров [Электронный ресурс] // Таможенный брокер. – Режим доступа : <http://www.brokert.ru/material/garmonizirovannaya-sistema-opisaniya-kodirovaniya-tovaov>.

97. Гвоздик-Прицак Л. Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Військо запорозьке [Електронний ресурс] / Л. Гвоздик-Прицак // Ізборник. – Режим доступу : <http://izbornyk.org.ua/coss2>.

98. Генеральна ліцензія [Електронний ресурс] // Сайт ПАТ «Банк Народний Капітал». – Режим доступу : <http://www.nkbank.com.ua/ua/pro-bank/generalna-l-tsenz-ya>.

99. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_264.

100. Генеральна угода з торгівлі послугами 1995 р. (ГАТС) [Електронний ресурс] : [прийнято ВТО 15 квітня 1994 р.]. – Режим доступу : <http://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&u=http://www>

wto.org/english/res_e/booksp_e/analytic_index_e/gats_03_e.htm&prev=/search%3Fq%3Dgeneral%2Bagree ment%2Bon%2B%2Btrading%2Bin%2Bservices%2Bof%2B1995%26hl%3Duk%26biw%3D13.

101. Генеральна угода щодо застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі [Електронний ресурс] : [прийнято 15 квітня 1994 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_003 .

102. Генеральне ліцензії на експорт ядерних товарів і порядок їх получения [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.informatom.ru/rus/inter/timonuk-st4.asp>

103. Герард Мосей. О реформировании таможенной системы [Электронный ресурс]104. Гетьмани України : історичні портрети : збірник / упоряд. журн. «Україна». – К. : Вид-во журн. «Україна», газ. «Веч. Київ», 1991. – 216 с.

105. Гильбо Е. Фридрих Лист, который опять современен [Электронный ресурс] // Интернет-журнал «Социал-демократ». – Режим доступа : <http://www.esdek.narod.ru/22/gilbo3.htm>.

106. Горькавий С. С. Міжнародно-правова система протидії незаконному обігу наркотиків [Електронний ресурс] / С. С. Горькавий. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/PorTal/Soc_Gum/nzivru/2012_2/p11_29.html.

107. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 січня 2003 р. № 436-IV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

108. Гошко Ю. Промисли й торгівля в Українських Карпатах XV–XVII ст. / Ю. Гошко. – К. : Наукова думка, 1976. – 204 с.

109. ГП «Измаильский морской торговый порт» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.izmpport.com.ua>.

110. Грабовська Г. М. Особливості міжнародних повітряних перевезень [Електронний ресурс] / Г. М. Грабовська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/11_nPE_2012/Pravo/13_107568.doc.htm.

111. Граве А. В. Таможенное право: учебный курс [Электронный ресурс] / А. В. Граве. – Режим доступа : http://www.e-college.ru/xbooks/xbook163/book/index/index.html?go=part-003*page.htm.

112. Гребельник О. П. Митно-тарифна політика за умов трансформації економічної системи : монографія / О. П. Гребельник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 488 с.

113. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 696 с.

114. Греков Б. Д. Золотая Орда и ее падение / Б. Д. Греков, А. Ю. Якубовский. – М. : Богор. Печатник, 1998. – 364 с.

115. Грис Т. Мировая экономика / Т. Грис, А. Леусский, Е. Лозовская; под общ. ред. Л. С. Тарасовича. – СПб. : ПИТЕР, 2001. – 320 с.

116. Грінченко Б. Д. Словник української мови [Електронний ресурс] / Б. Д. Грінченко. – Режим доступу : <http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=777>.

117. Гроші в Україні: Факти і документи / НАН України. Ін-т історії України; Авт.: М. Дмитрієнко, В. Ющенко, В. Литвин та ін. – К. : Фірма «ARS-Ukraine», 1998. – 454 с.

118. Грузопаضاжирский флот [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://library.riverships.ru/Books/River/63.htm>.

119. Грушевський М. Історія України-Руси [Електронний ресурс] / М. Грушевський. – т. 6. – Розділ II. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur60202.htm>.

120. Грушевський М. С. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. – [репринтне видання]. – К. : Наук. думка, 1994. – Т. 1. – 736 с.

121. Гуаш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eco-artdesign.com/publ/kak_ispolzovat_guash/1-1-0-14.

122. Губський А. І. Цивільна оборона : підруч. для вищих учбових закладів / А. І. Губський. – К. : Міністерство освіти, 1995. – 216 с.

123. Д. И. Менделеев. Толковый тариф, или Исследование о развитии промышленности России в связи с ее общим таможенным тарифом 1891 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://samoderjavie.ru/mendeleev-tarif>

124. Дахно І. І. Міжнародне економічне право / І. І. Дахно. – К. : МАУП, 2000. – 158 с.

125. Дахно І. І. Міжнародне приватне право [Електронний ресурс] / І. І. Дахно. – К. : МАУП, 2001. – Режим доступу : <http://ukrknighta.org.ua/ukrknighta-text/711>.

126. Деловой комплекс в Липецке [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://profit-fasad.ru/full_news/26.

127. Демченко С. Совершенствование системы управления рисками – один из приоритетов развития

таможенного дела / С. Демченко, В. Буланая, А. Брендак // Митниця. – 2010. – № 10 (71). – С. 19–21.

128. Демченко А. А. Управление в системе таможенных органов : курс лекций / А. А. Демченко, В. Ф. Родин. – М. : РИО РТА, 1996. – 84 с.

129. Депортація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://znaimo.com.ua/%D0%94%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.

130. Державна ветеринарна та фітосанітарна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D1%82%D0%B0_%D1%84%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.

131. Державна митна служба України: в особистостях : біографічний довідник / Серія у 3 т. / В. В. Бондар, А. Д. Войцещук, С. О. Гунько, П. В. Пашко; за заг. ред. І. Г. Калетніка. – Т.2. – К. : [б.в.], 2011. – 240 с.

132. Державна митна служба України: історія та сьогодення: ілюстрований атлас / Серія у 3 томах. / В. В. Бондар, А. Д. Войцещук, С. О. Гунько, П. В. Пашко; за заг. ред. І. Г. Калетніка. – К. : [б.в.], 2011. – Т.1. – 176 с.

133. Державна служба статистики України – офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

134. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін. – К. : КНЕУ, 2004. – 440 с.

135. Державне управління: плани і проекти економічного розвитку : монографія / Власик О. С., Дерюгіна Т. В., Запатріна І. В. та ін. ; за заг. ред. Кучеренка О. Ю., Запатріної І. В. – К. : ВІП, 2006. – 624 с.

136. Депман И. Я. История арифметики: пособие для учителей / И. Я. Депман. – М. : Просвещение, 1965. – 416 с.

137. Державний фінансовий контроль : навч-метод. посіб. / Н. С. Вітвицька, І. Ю. Чумакова, М. М. Коцурпатий, Т. М. Фенченко. – К. : КНЕУ, 2004. – 408 с.

138. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / Германчук П. К., Стефанік І. Б. та ін. – К. : НВП “АВТ”, 2004. – 424 с.

139. Держмитслужба зменшила кількість митних оглядів [Електронний ресурс] // Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=243409476.

140. Деркач Л. Українська митниця: вчора, сьогодні, завтра / Л. Деркач. – К. : Державна митна служба, 1998. – 544 с.

141. Десницький А. Апостол Матфей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://otrok-ua.ru/sections/art/show/apostol_matfei.html

142. Дехтерев Б. Що таке книжкова ілюстрація [Електронний ресурс] / Б. Дехтерев. – Режим доступу : http://referaty.net.ua/referaty/referat_40930.html.

143. Деякі питання здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 5 жовтня 2010 р. № 1030] : [із змінами від 22.08.2012 р.]. Режим доступу : http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2914155&cat_id=292229

144. Деякі питання Митно-тарифної ради України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 29 грудня 2005 р. № 1299]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1299-2005-%D0%BF>.

145. Дзюбенко П. В. Таможенная политика России: проблемы защиты интересов отечественной экономики (концептуальный подход) : тезисы докладов научно-практ. конф / П. В. Дзюбенко // Экономическая безопасность страны: таможенные методы и средства её обеспечения. – М., 1995. – С. 23–29.

146. Дипломатичні переговори і міжнародні конференції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.info-library.com.ua/books-text-4343.html>

147. Дисциплінарний статут Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 вересня 2008 р. № 373-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/373-17>.

148. Дисциплінарний статут Збройних Сил України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 24 березня 1999 р. № 551-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/551-14>.

149. Дисциплінарний статут митної служби України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 6 вересня 2005 р. № 2805-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2805-15>.

150. Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 лютого 2006 р. № 3460-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>.
151. Дисциплінарний статут прокуратури України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 6 листопада 1991 р. № 1796-XII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1796-12>.
152. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Л. І. Дідківська, Л. С. Головка. – К. : Знання, 2006. – 213 с.
153. Дідівський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М. І. Дідівський. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
154. Добро пожаловать в специальную экономическую зону «Парк информационных технологий Alatau IT-City» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.amedoro.com/doc/Alatau.pdf>.
155. Довба М. О. Спеціальна (вільна) економічна зона «Яворів» – проєкція на майбутнє / М. О. Довба // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 1. – С. 1–5.
156. Довідник з історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.franko.lviv.ua>.
157. Довідник кваліфікаційних професій працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jobs.ua/ukr/dkhp/articles-2016>.
158. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 66 Залізничний транспорт і метрополітен. Частина 1 «Керівники, професіонали, фахівці та технічні службовці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/big/text252/pg8.htm>.
159. Додін Є. В. Правові основи митної справи в Україні / Є. В. Додін // Митна справа. – 2004. – № 5. – С. 6–18.
160. Должостная инструкция тальмана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.borovik.com/index_instruction.php?Gins=172&lang_i=0.
161. Доллар Соединённых Штатов Америки (Доллар США) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.globfin.ru/articles/currency/dollar.htm>.
162. Доллар США [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://usa-info.com.ua/dollar/dollar.html>.
163. Долларовая зона. Большая Энциклопедия Нефти Газа [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ngpedia.ru/id42939p2.html>.
164. Долуденко А. Документи / А. Долуденко // Митна справа. – 2010. – № 5 (71). – С. 97–103.
165. Доріс Л. Захист прав інтелектуальної власності : норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : практич. посіб. / Л. Доріс. – К. : К.І.С., 2007. – 447 с.
166. Дорогоцінне каміння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sapphire.donetsk.ua>.
167. Дроздов О. М. Національна стратегія боротьби з наркотиками – невід’ємна складова частина світової політики протидії наркозлочинності [Електронний ресурс] / О. М. Дроздов. – Режим доступу : <http://narko.gov.ua/komnarko/uk/publish/article/97343;jsessionid=E5953D7C763C32EDBFACF885F8BB7E68>
168. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Г. М. Дроздова. – К. : ЦНЛ, 2004. – 172 с.
169. ДСТУ 3412-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Вимоги до випробувальних лабораторій та порядок їх атестації [Електронний ресурс] : [чинний від 1 січня 1970 р.]. – Режим доступу : <http://www.budinfo.org.ua/doc/1816204.jsp>.
170. ДСТУ 3498-96. Система сертифікації УкрСЕПРО. Бланки документів. Форма та опис [Електронний ресурс] : [чинний від 1 січня 1997 р.] Режим доступу : <http://document.ua/sistema-sertifikaciyi-ukrsepro-blanki-dokumentiv-forma-ta-nor9249.html>.
171. Дубініна А. А. Митна справа : підручник / А. А. Дубініна, С. В. Сорокіна, О. І. Зельніченко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
172. Дубініна А. А. Методи визначення фальсифікації товарів : підручник [Електронний ресурс] / А. А. Дубініна. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/18140310/tovaroznavstvo/metodi_viznachennya_falsifikatsiyi_tovariv_-_dubinina_aa.
173. Дудчак В. І. Митна справа : навч. посіб. / В. І. Дудчак, О. В. Мартинюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 310 с.
174. Думной М. М. История экономичских учений [Электронный ресурс] / М. М. Думной. – Режим доступа : <http://www.stepanenkova.ru/uchebmat/history/dumnoy/soderg/reitern/index.html>.
175. Дячок О. О. Мережа митниць на українських землях середини XIV – середини XVII ст. / О. О. Дячок // Історія торгівлі. Податків та мита : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – № 1 (1). – С. 65–90.
176. Европейский банк реконструкции и развития. ВЕЕПС 2012 (Russia only) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ebrd.com/russian/pages/research/economics/data/beeps/beeps12-russia.shtml>.
177. Единое отечество [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.otchestvo.org.ua/>

hronika/20051/h2801.htm.

178. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000 – 3 т.

179. Економічна енциклопедія. Словопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovo.org.ua/>

180. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / [С. В. Мочерний, Л. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій] ; за ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 2 т.

181. Енциклопедія Банківської справи України / [редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін.]. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.

182. Енциклопедія каміння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dvegrani.narod.ua/enciklopedia.html>.

183. Енциклопедія наркотиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://narcotics.su/ua>.

184. Енциклопедія юриста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_law.

185. Ершов А. Д. Международные таможенные отношения : учеб. пособие / А. Д. Ершов. – М. : ИВЭСЭП, 2000. – 207 с.

186. Європейська Конвенція про захист прав людини: право і практика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.ru/convention/index.htm>.

187. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р. (з виправленнями, внесеними в неї відповідно до Протоколу 1972 р. про виправлення до «Єдиної конвенції про наркотичні засоби» 1961 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_177.

188. Ермошенко М. М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист [Електронний ресурс] / М. М. Ермошенко. – Режим доступу : http://www.nam.kiev.ua/ape/n_01_1-2/yermosh.htm.

189. Єфімов О. Оформлення гуманітарної допомоги крізь призму нового Митного кодексу [Електронний ресурс] / О. Єфімов // Головбух: Бюджет. – № 26 (794), 26 липня 2012 р. – С. 7–10.

190. Жамкочьян С. С. Из истории морской пограничной стражи в России / С. С. Жамкочьян, А. Ю. Пиджаков, Б. А. Смыслов, А. В. Татаренко // Ученые записки Санкт-Петербургского имени В.Б. Бобкова филиала Российской таможенной академии. – 2008. – № 3. – С. 6–16.

191. Жаров О. В. Захист права інтелектуальної власності: навч. посіб. / О. В. Жаров. – К. : ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. – 64 с.

192. Жеребцова Л. Ю. Організація митної служби Великого князівства Литовського наприкінці XV- в середині XVI ст. (до 1569 р.) / Л. Ю. Жеребцова // Історія торгівлі, податків та мита : зб. наук. пр.; за ред. О. О. Дячка. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 52–57.

193. Живопись. Краткий словарь терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/slovarzhivopis/107.htm>.

194. Житомирська митниця попередила 12 випадків контрабанди наркотиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ruporzt.com.ua/vlada/24619-zhitomirska-mitnitsya-poperedila-12-vipadkv-kontrabandi-narkotikv.html>.

195. Жорін Ф. Л. Правові засади митної справи України: навч. посіб. / Ф. Л. Жорін, І. Н. Звягіна; за заг. ред. Ф. Л. Жоріна. – К. : Магістр – XXI сторіччя, 2005. – 384 с.

196. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем) : навч. посіб. / Ф. Л. Жорін. – К. : КНЕУ, 2001. – 248 с.

197. Журнал «Власний бізнес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.praktyka.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=98.

198. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.

199. Зайчук О. В. Теорія держави і права академічний курс : підручник [Електронний ресурс] / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_tdp/part2/401.htm.

200. Законодавчі ініціативи митниці – гарантія того, що в українські крамниці надходитимуть виключно безпечні та якісні товари, з імпорту яких сплачені усі податки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua>

201. Законодательные акты Великого княжества Литовского (XV–XVI вв.). : сб. материалов / Подг. к печати И. И. Яковкин. – Л.: соцэкгиз, 1936. – 153 с.

202. Законодательство, факты, комментарии. Экономический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakony.com.ua/econom.html?catid=47457>.

203. Законодавство, факти, коментарі. Юридический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakony.com.ua/juridical.html?catid=42060>.
204. ЗАО «Газета «Донбасс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://donbass.ua>.
205. Запорозжсталь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zaporizhstal.com.
206. ЗАТ «Трускавецькурорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://truskavetskurort.ua/ua/objects/details/rubin>.
207. Зброя масового ураження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://himvoiska.narod.ru/mwd.html>.
208. Здійснення митної справи : [підручник] / за ред. А. Д. Войцещука – Хмельницький : ІНТРАДА, 2011. – 552 с.
209. Зінь Е. А. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підруч. для студ. вищих навч. закладів / Е. А. Зінь, Н. С. Дука. – К. : Кондор, 2009. – 432 с.
210. Зовнішньоекономічні операції і контракти : [навч. посіб.] / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Я. С. Крап'як, О. Ю. Григор'єв, А. О. Босак. – 2-ге вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
211. ІА Автоцентр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.autocentre.ua>.
212. Из истории камня Флюорит [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.catalogmineralov.ru/article/89.html>.
213. Илясов В. В. Система источников таможенного права: проблемы определения : тезисы докладов научно-практ. конф. / В. В. Илясов // Проблемы совершенствования таможенного дела в Российской Федерации. – М., 1999. – С. 359–365.
214. Индекс вовлеченности стран в международную торговлю – информация об исследовании [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/ratings/the-global-enabling-trade-index/info>.
215. Информационно-консультационный портал для предпринимателей Автономной республики Крым. – Режим доступу : <http://www.business-crimea.gov.ua/fotos.php?catid=1&mid=9>.
216. Исландская крона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-allmoney.ru/banknotes/eur/iceland.html>
217. Историческая школа Германии (Ф. Лист, Л. Рошер, Б. Гильдебранд, К. Книс) [Електронний ресурс] // Интернет-журнал «Социал-демократ». – № 23. – Режим доступу : <http://esdek.narod.ru/23/list2.htm>.
218. История России в портретах. т.1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.peoples.ru/state/politics/vitte>.
219. Итоги изучения русских монет X-XI веков в Государственном Эрмитаже [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vsemonetki.ru/books/item/f00/s00/z0000018/st002.shtml>.
220. Ищенко Е. П. Криминалистика : учебн. для студ. высших учеб. заведений / Е. П. Ищенко, А. А. Топорков. – М. : Инфра-М, 2006. – 746 с.
221. Івашова Л. М. Основи митного пост-аудиту : навч. посіб / Л. М. Івашова, Т. С. Єдинак, В. Ю. Єдинак. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2011. – 200 с.
222. Інвестиційний портал Автономної Республіки Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.invest-crimea.gov.ua/show_content.php?alias=pere4en&mid=3&m2=321.
223. Индекс конкурентоспособности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.
224. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів [Електронний ресурс] : правила [прийнято Міжнародною торговельною палатою 1 січня 2000 р.] – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/988_007.
225. Інструкція з організації перевезень вантажів повітряним транспортом [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною службою України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації 2 листопада 2005 р. № 822]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1056-06>.
226. Інструкція про заповнення ліцензії на експорт товарів [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством економіки України 9 вересня 2009 р.] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0938-09>.
227. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боеприпасів до зброї та вибухових

матеріалів [Електронний ресурс] : наказ [видано МВС України 21 серпня 1998 р. № 622]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.

228. Інформаційний портал Автономної Республіки Крим. Красноперекопський район [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ocrim.ru/index.php?file=krasnoperekopskiy>.

229. Інформаційний портал Ренійського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reni.od.ua/index.php>.

230. Інформаційний сайт Запорізької митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.zp.ua/ua/2011-11-10-21-52-29/495-2012-06-08-20-26-23>.

231. Інформація щодо функціонування СЕЗ «Славутич» [Електронний ресурс] : [станом на 1 травня 2009 р.]. – Режим доступу : http://investing.org.ua/sez_sl.

232. Ісландська крона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://znaimo.com.ua/Ісландська%20крона>.

233. Історія економічних учень : підручник / Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін.; за ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. – К. : КНЕУ, 2001. – 564 с.

234. Історія митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customskiev.gov.ua/index.php/pro-mitnitsyu/istoriya-mitnitsi>.

235. Історія митної справи в Україні : монографія / [К. М. Колесников, О. М. Мороз, Г. М. Виноградов та ін.]; за ред. П. В. Пашка, В. В. Ченцова. – К. : Знання, 2006. – 606 с.

236. Казахстан: специальные экономические зоны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : almaty.trade.gov.pl.

237. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей : підручник / О. Л. Калашникова. – К. : Знання, – 2006. – 46 с.

238. Каленський М. М. Митна вартість імпортованих товарів : монографія / М. М. Каленський, А. Д. Войцещук, І. Г. Бережнюк. – К. : Мануфактура, 2005. – 224 с.

239. Камень аквамарин. Свойства аквамарина. Описание аквамарина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inmoment.ru/magic/healing/aquamarine.html>.

240. Камень оникс. Свойства оникса. Описание оникса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.inmoment.ru/magic/healing/onyx.html>.

241. Канадський долар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Канадський_долар.

242. Карманов Є. В. Банківське право України : навч. посіб / Є. В. Карманов. – Х. : Консум, 2000. – 464 с.

243. Карнети АТА. Загальні відомості: ТПП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ata.ucci.org.ua/ua/start>.

244. Карпенко С. В. Міжнародна економіка / С. В. Карпенко, О. А. Карпенко. – К. : Університет «Україна», 2007. – 252 с.

245. Карташов А. В. Очерки по истории русской Церкви / А. В. Карташов. – М. : Изд-во Сретенского монастыря, 2009. – С. 75–78.

246. Качан Є. П. Регіональна економіка : [підручник] / за ред. Є. П. Качана. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 800 с.

247. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.

248. Київський національний університет ім. Т. Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/history-rectors/bunge>.

249. Кириченко О. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності / О. Кириченко, І. Кавас, А. Ятченко. – К. : Видавничий дім «Фінансист», 2000. – 218 с.

250. Ківалов С. В. Митна політика України : підручник / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2002. – 256 с.

251. Класифікатор митних органів, їх структурних підрозділів, митних організацій, спеціалізованих навчальних закладів та науково-дослідної установи митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/printable_article;jsessionid=6D9B4C5CB199AD7DEFC86B5DCCBDF76C?art_id=3555928.

252. Клейовий живопис [Електронний ресурс] // Лексика: українські енциклопедії та словники. – Режим доступу : http://leksika.com.ua/14630203/ure/kleyoviy_zhivopis.

253. Клейовий живопис [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Клейовий_живопис.

254. Клименко Л. П. Системи технологій : навч. посіб. / Л. П. Клименко, С. М. Соловйов, Г. Л. Норд. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 600 с.

255. Кодекс адміністративного судочинства України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 6 липня 2005 р. № 2747-IV]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
256. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 10 грудня 1971 р. № 322-VIII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
257. Кодекс торговельного мореплавства України [Електронний ресурс] : [прийнято Верхов. Радою 23 травня 1995 р. № 176/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/176/95-вр>.
258. Кодекс України про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] : [прийнято Верхов. Радою УРСР 7 грудня 1984 р. № 8073-X]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
259. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях / Ю. Г. Козак. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 676 с.
260. Козик В. В. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Я. С. Карпак, О. Ю. Григорев, А. О. Босак. – 2-ге вид, перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
261. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини / В. В. Козик, Л. А. Панкова, Н. Б. Даниленко. – К. : Знання, 2004. – 408 с.
262. Козырин А. Н. Правовое регулирование таможенно-тарифного механизма (сравнительно-правовое исследование) : дис. ... докт. юрид. наук. : 12.00.02 / Козырин Александр Николаевич. – М., 1994. – 176 с.
263. Коломієць Т. М. Експертиза товарів : підручник / Т. М. Коломієць, Н. В. Притульська, О. Л. Романенко. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 274 с.
264. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
265. Коментар до Митного кодексу України [Електронний ресурс] / [за ред. М. М. Каленського, П. В. Пашка]. – Режим доступу : <http://uadocs.exdat.com/docs/index-282977.html?page=44>.
266. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации / А. В. Бухтияров, Б. Н. Габричидзе, Н. А. Глазунова и др. ; под общ. ред. В. А. Максимцева и Б. Н. Габричидзе. – М. : ИНФРА-М-НОРМА, 1997. – 496 с.
267. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации / А. Н. Козырин [и др.] ; ред. А. Н. Козырин. – М. : Спарк, 1996. – 624 с.
268. Комментарий к терминам и словам оставленным без перевода в Канун-наме Селима I [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Turk/XVI/1520-1540/Selimi/Kanun_name/glossar.htm
269. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про міжнародні змішані перевезення вантажів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних Націй 24 травня 1980 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_189.
270. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морські перевезення вантажів «Гамбурзькі правила» від 31 березня 1978 р. [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією об'єднаних націй 31 березня 1978 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_391.
271. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято ООН 20 грудня 1988 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_096/page.
272. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних Націй 19 травня 1956 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_234/conv.
273. Конвенція про дорожній рух [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних націй 8 листопада 1968 р. (з поправками від 3 березня 1993 р.) : [чинна для України з 21 травня 1977 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_041.
274. Конвенція про єдиний закон про міжнародну купівлю-продаж товарів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних Націй 1 липня 1964 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_b15.
275. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення (укр/рос) [Електронний ресурс] : [прийнято 13 січня 1993 р.] : [ратифіковано Законом України № 187-XIV від 16 жовтня 1998 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_182.
276. Конвенція про маркування пластичних вибухових речовин з метою їх виявлення [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята Міжнародною організацією цивільної авіації 1 березня 1991 р.] : [ратифікована 3 грудня 1997 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_016.

277. Конвенція про митні пільги для туристів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Європейською економічною комісією 4 червня 1954 р.]. – Режим доступу : <http://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&u=http://www.unecce.org/trans/conventn/Touring-1954e.pdf&prev=/search%3Fq%3DConvention%2Bconcerning%2Bcustoms%2Bfacilities%2Bfor%2Btourists%2Bfrom%2BJune%2B4,%2B1954%26hl%3Duk%26client%3Dfirefox-a%26hs%3DOgfg%26rls%3Dorg.mozilla:ru:official%26channel%3Drcs&sa=X&ei=uInZUfa7K9HgtQbj7YHwDg&ved=OCDIQ7gEwAA>.

278. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу [Електронний ресурс] : [прийнято 9 жовтня 1997 р.] : [чинна для України від 14 жовтня 1999 р.]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_034.

279. Конвенція про міжнародні змішані перевезення вантажів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних Націй 24 травня 1980 р.] . – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_189.

280. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію (Чиказька конвенція) 1944 року [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Міжнародною асоціацією цивільної авіації 7 грудня 1944 р.] : [чинна для України від 9 вересня 1992 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_038.

281. Конвенція про право, що застосовується до договорів міжнародної купівлі-продажу товарів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Організацією Об'єднаних Націй 22 грудня 1986 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_915.

282. Конвенція про спрощення формальностей у торгівлі товарами [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Європейським економічним співтовариством 20 травня 1987 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987_012.

283. Конвенція про створення Ради Митного Співробітництва від 15 грудня 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_184.

284. Конвенція про тимчасове ввезення [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Радою митного співробітництва 26 червня 1990 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_472.

285. Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень (укр/рос) ІКАО [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято 28 травня 1999 р.] : [підписано Україною 17 грудня 2008 р.]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU55011.html.

286. Конвенція ЮНІДРУА щодо викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей [Електронний ресурс] : конвенція [видано УНІДРУА 24 червня 1995 р.] : [чинна з 1 липня 1998 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_590.

287. Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято на Гаазькій конференції міжнародного приватного права 5 жовтня 1961 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_082.

288. Конвенція, якою запроваджено Уніфікований Закон про переказні векселі та прості векселі [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Лігою націй 7 червня 1930 р.] : [чинна для України від 6 січня 2000 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_009.

289. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 28 червня 1996 р. № 254к/96-вр]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

290. Корма Василик Дмитриевич. Особенности использования специальных знаний в области судебной баллистики при расследовании преступлений : дис. канд. юрид. наук : 12.00.09 / Корма Василик Дмитриевич. – Москва, 2001. – 178 с.

291. Корнійчук О. Т. Основи митної справи / О. Т. Корнійчук, І. Г. Бережнюк, М. М. Іванюк. – Хмельницький, 1996. – 333 с.

292. Коровкин В. В. Очерки истории государственного хозяйства, государственных финансов и налогообложения в Древнем мире / В. В. Коровкин. – М. : Магистр, 2009. – 733 с.

293. Королевство Бахрейн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.taxconsulting-uk.com/ru/countries/bahrain>.

294. Короткий довідник дипломатичних термінів і понять [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ualib.com.ua/br_8604.html.

295. Костенко Л. Укладення господарського договору [Електронний ресурс] / Л. Костенко. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2437>.

296. Костюченко О. А. Банківське право. Банківська система. Національний банк : навч. посіб. – 2-ге вид. – К. : А.С.К., 2001. – 257 с.

297. Кофанов А. В. ТТХ Ініціюючих вибухових речовин у криміналістиці [Електронний ресурс] /

А. В. Кофанов. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kyurn-kofanov-av-tth-initsiyuyuchih-vibuhovih-rechovin-u-kriminalistitsi>.

298. Красный или зеленый – какой коридор выбрать? [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://news.dtkr.ua/finance/personal-finance/20635>.

299. Кривенко Л. Т. Верховна Рада України / Л. Т. Кривенко. – К. : Ін-Юре, 1997. – 47 с.

300. Криминалистическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://criminalistics.academic.ru/852>.

301. Криміналістика / за ред. В. Ю. Шепітька. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 728 с.

302. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.

303. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 квітня 2001 р. № 2341-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

304. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 квітня 2012 р. № 4651-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

305. Крисоватий А. І. Податкова система : [навч. посіб.] / А. І. Крисоватий. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 331 с.

306. Крючков Ю. Спутница адмирала: [Юлия Михайловна Грейг] / Ю. Крючков // Вечерний Николаев. – 1997. – 3 июня.

307. Культура и культурология : справочник [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.artar.ru/cult/artefactum.htm>.

308. Культурология. XX век. Энциклопедия. В 2-х томах [Электронный ресурс] / гл. ред. Левит С. Я. – СПб. : Университетская книга; ООО «Алетейя», 1998. – Режим доступа : <http://terme.ru/dictionary/182>.

309. Кунев Ю. Д. Концептуальні основи розвитку митної служби України / Ю. Д. Кунев // Митна справа. – 2005. – № 6. – С. 8–13.

310. Кур'єрська служба ІнтерСітіПост [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intercitypost.com/uk/zapovnennya-invoys>.

311. Кухаренко В. Б. Управление модернизацией таможенной службы : монографія / В. Б. Кухаренко. – М. : РИО РТА, 1998. – 336 с.

312. Лавриненко И. Как продать революцию массам / И. Лавриненко // Компаньон. – 2007. – № 4 (520). – С. 25–27.

313. Лексикон неклассики. Художественно-эстетическая культура XX века / под ред. В. В. Бычкова. – М. : РОССПЭН, 2003. – 607 с.

314. Лимская декларация руководящих принципов контроля [Электронный ресурс] : [Принята IX Конгрессом Международной организации высших органов финансового контроля (ИНТОСАИ) в г. Лиме (Республика Перу) в 1977 году] . – Режим доступа : <http://www.ach.gov.ru/ru/international/limskay>.

315. Липов В. В. Міжнародна економіка / В. В. Липов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 408 с.

316. Лютня [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Лютня>.

317. Макаров А. Н. Малая энциклопедия киевской старины / А. Н. Макаров. – К. : Довіра, 2005. – 558 с.

318. Макеты стрелкового оружия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gunsua.net>.

319. Мала гірнича енциклопедія : в 3-х т. / за ред. В. С. Білецького. – Донецьк : Донбас, 2004. – 3 т.

320. Малигіна В. Д. Основы экспертизы продовольщих товаров : [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / В. Д. Малигіна, Л. Д. Титаренко. – К. : Кондор, 2009. – 296 с.

321. Малиновская В. М. Таможенное право России : учебн. по публичному и частному праву в 2-х т. / В. М. Малиновская. – М. : Статут, 2008. – Т.1: Публичное право. – С. 371–487.

322. Маляренко В. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : підручник / О. С. Захарова, В. Я. Карабань, В. С. Ковальський (кер. авт. кол.) та ін.; відп. ред. В. Маляренко. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 376 с.

323. Маркування та клеймування сплавів золота. Все про антикваріат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://antiquar.at.ua/publ/doslidzhennja_khimichnogo_skladu_splaviv_zolota/1_8_markuvannja_ta_klejmuwannja_splaviv_zolota/4-1-0-17.

324. Международная конвенция «О Гармонизированной системе описания и кодирования товаров»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_079.

325. Международное право : учебник / отв. ред. Ю. М. Колосов, В. И. Кузнецов. – М. : Междунар. отношения, 1994. – 608 с.

326. Международные транспортные коридоры МТК, проходящие по территории Украины, их создание, маршруты, протяженность, описание, технические характеристики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.aviorlogistics.com/globalization/international-transport-corridorssine.html>.

327. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : словник-довідник / за ред. В. П. Галушко. – К. : НУБіП України, 2010. – 165 с.

328. Мережа міжнародних транспортних коридорів на території України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtu.gov.ua/uk/show/transport.html>.

329. Методика формування небанківськими фінансовими установами резерву для покриття ризиків неповернення основного боргу за кредитами, гарантіями, поруками, придбаними цінними паперами, іншими видами заборгованості, визнаними нестандартними [Електронний ресурс] : розпорядження [видано Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України 4 червня 2004 р. № 912]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0782-04>.

330. Методичні рекомендації по відбору проб і зразків для лабораторних досліджень [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 20 вересня 2007 р. № 29/1-10.2/5628-ЕП] : [станом на 20.03.2013] // ЛІГА : ЗАКОН

331. Мещерякова А. Особливості швейцарського франка для заощадження коштів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufin.com.ua/analit_mat/poradnyk/113.htm.

332. Миколаїв – сайт міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mykolayiv.osp-ua.info>.

333. Мировая экономика. Экономика зарубежных стран: учеб. для вузов / Е. Ф. Авдокушин, А. В. Бойченко, В. Ф. Железова, В. А. Зубенко; под ред. В. П. Колесова и М. Н. Осьямова. – 3-е изд. – М. : ФЛИНТА; Моск. психолого-социальный ин-т, 2001. – 479 с.

334. Митна комора [Електронний ресурс] // Інститут історії України НАН України. – Режим доступу : http://www.history.org.ua/?termin=Mytna_komora.

335. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято ООН 14 листопада 1975 р.] [чинна для України з 11 жовтня 1994 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_012.

336. Митна справа : Слов.-довід. : навч. посіб. / Ю. П. Соловков [та ін.] ; Державна митна служба України, Академія митної служби України. – Х. : ПА, 2000. – 320 с.

337. Митне право України : навч. посіб. / [Дьомін Ю. М., Дьоміна С. Ю., Железняк М. Н. та ін.]; [за заг. ред. Юлдашева О. Х.]. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 232 с.

338. Митне право України : навч. посіб. / за заг. ред. проф. В. В. Ченцова. – К. : – 2007. – 283 с.

339. Митний Індекс Асоціації: результати першої половини 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://indices.eba.com.ua/ua/ci>.

340. Митний Індекс ЄБА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/customs-index>.

341. Митний кодекс [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 березня 2012 р. № 4495-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

342. Митний кодекс Республіки Вірменія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.customs.am/Shared/Documents/_CL/RA_Customs_Laws/or_2000_ho83.pdf.

343. Митний кодекс України : навч.-метод. посіб. / заг. редакція М. Я. Азарова. – К. : Державна митна служба України, 2012. – 872 с.

344. Митник Ясновельможного [Електронний ресурс] // Громадсько-політичне об'єднання «Пресс центр». – Режим доступу : <http://pres-centr.ck.ua/print/news-16919.html>.

345. Митні інформаційні технології : навч. посіб. / за ред. П. В. Пашка. – К. : Знання, 2011. – 391 с.

346. Михальські Т. Управління якістю у харчовій промисловості із врахуванням Європейського харчового кодексу і міжнародно визнаних стандартів : довідник / Т. Михальські, Ф. Ліліє, А. Досін. – Л. : ПАІС, 2006. – 336 с.

347. Міжнародна економіка : підручник / [А. П. Румянцев, Г. Н. Климко, В. В. Рокоча та ін.]; за ред. А. П. Румянцева. – К. : Знання-Прес, 2003. – 447 с.

348. Міжнародна конвенція про адміністративну взаємодопомогу у сфері митних відносин [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Радою Митного Співробітництва 27 червня 2003 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/976_011.

349. Міжнародна конвенція про безпечні контейнери [Електронний ресурс] : [прийнято Міжнародною морською організацією від 5 грудня 1972 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_013/page.
350. Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Радою міжнародного співробітництва 14 червня 1983 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_079?test=XX7MfyrCSgkyiiRIZi2r/7uHl4v.s80msh8le6.
351. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято 26 жовтня 1961 р.] : [підписано Україною 20 вересня 2001 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_763.
352. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : конвенція [видано Радою Митного Співробітництва 18 травня 1973 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643/print1332416330867898.
353. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Радою Митного Співробітництва 26 червня 1999 р.] : [приєднання від 05 жовтня 2006 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976_007.
354. Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил про коносамент 1924 р. [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Міжнародною морською організацією 25 серпня 1924 р.]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_221.
355. Міжнародне приватне право : навч. посіб. [Електронний ресурс] / за заг. ред. В. М. Гайворонського, В. П. Душмана. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/privat/441-gaivoronsk.html>.
356. Міжнародний Валютний Фонд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/russian/index.htm>.
357. Міжнародні авіаційні регламенти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aviaciya.org.ua/archives/1858>.
358. Міжнародні організації : навч. посіб. / за ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Кутайні З. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.
359. Міжнародні організації : навч. посіб. / За ред. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.
360. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. – К. : КНЕУ, 2005. – 557 с.
361. Місце України за Глобальним індексом конкурентоспроможності у 2012-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uinte.i.kiev.ua/viewpage.php?page_id=492.
362. Місця загального і незагального користування. Портал залізничників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://poizd.uz.ua/19-miscya-zagalnogo-i-nezagalnogo-koristuvannya.html>.
363. Могилев. Свободная экономическая зона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fezmogilev.by>.
364. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : [навч. посіб.] / О. М. Мозговий, Т. Є. Оболенська, Т. В. Мусієць. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с.
365. Монета Киевської Руси – тмутараканський сребренник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://infocoins.ru/monetsoss/136-tmutarakanskij-srebrenik.html>
366. Монин С. М. Маршруты ленд-лиза / С. М. Монин // Обозреватель. – 2010. – № 6. – С. 50–57.
367. Моргун О. М. Кріптографічні методи захисту інформації [Електронний ресурс] / О. М. Моргун. – Режим доступу : <http://a-morgun.narod.ru/a10-01/LK01.pdf>.
368. Морозов О. В. Митна ідеологія Російської імперії у XVIII ст. [Електронний ресурс] / О. В. Морозов. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_60/Gileya60/I35_doc.pdf.
369. Морські терміни. Короткий словник морських термінів, які використовуються при перевезеннях [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://anleon.com.ua/info5_ua.html.
370. Мохончук С. М. Зброя масового знищення як предмет злочину, передбаченого ст. ст. 439, 440 Кримінального кодексу України / С. М. Мохончук // Університетські наукові записки. – 2006. – № 2 (18). – С. 218–223.
371. Моцак А. П. Історія та розвиток митної справи на території України / А. П. Моцак. – Львів: КолВес, 2005. – 159 с.
372. Мрамор – все о камне, свойства, применение. «ЮССА-Гран» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ussa-gran.ru/about-stone/item/32-marble-about>.
373. Музика А. А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А. А. Музика. – К. :

Логос, 1998. – 324 с.

374. Музыкальная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.music-dic.ru/html-music-keld>.

375. Налоговая реформа на Нидерландских Антильских островах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.offshore-manual.ru/offshore-library/offshore-company/96---.html>.

376. Налоговые льготы, действующие на территориях ОЭЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/3ba8d28044e5e4b3be42ffaf753c8a7e/tablica_po_nalogam_150612.doc?MOD=AJPERES.

377. Насонов А. Н. Монголы и Русь : (История татар. политики на Руси) / Акад. наук СССР, Ин-т истории. – Москва ; Ленинград : Изд-во Акад. наук СССР, 1940 (Москва). – 178 с.

378. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.profiwins.com.ua/uk/comentsnk/1626.html>.

379. Научно-технический энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ntes>.

380. Национальная валюта [Электронный ресурс] // Экономический словарь. – Режим доступа : http://abc.informbureau.com/html/iaoeiiaeuiaass_aaepoa.html.

381. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=P39600114&p2={nRPA}>

382. Некрасов М. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/%D0%9D%D0%B5%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%92%D1%96%D1%81%D1%81%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%BD-D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.

383. Несторишен І. В. Систематизація критеріїв оцінювання ефективності діяльності митних органів / І. В. Несторишен // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2013. – Вип. 3 (40). – С. 93–97.

384. Ниуз [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.llc.com.ua/offshore/registr_off_niue_inf.html.

385. Новый тлумачний словник української мови : у 4 томах. 42000 слів / укл.: В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконті, 2000. – 4 т.

386. Новикова А. М. Україна в системі МТК. / А. М. Новикова– К.: НІПМБ, 2003. – 493 с.

387. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України : підручник / В. Є. Новицький, – К. : КНЕУ, 2003. – 260 с.

388. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ua/~книги/Словарь%20изобразительного%20искусства>.

389. О Государственной границе СРСР [Электронный ресурс] : закон СССР [от 24 ноября 1982 г.]. – Режим доступа : <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sssр3201.htm>.

390. Об утверждении положения о главном управлении государственного таможенного контроля при совете министров СССР [Электронный ресурс] : постановление [принято Советом министров СССР 13 июля 1987 г. № 775]. – Режим доступа : <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex11977.htm>.

391. Облік та контроль ядерного матеріалу, фізичний захист ядерного матеріалу і ядерних установок. Тлумачний словник українських термінів [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним комітетом ядерного регулювання 8 червня 2004 р. № 101]. – Режим доступу : www.snrc.gov.ua/nuclear/doccatalog/document?id=37841.

392. Огуй О. Обіг турецьких монет та їх позначення на території Буковини та Молдови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://shron.chtyvo.org.ua/Ohui_Oleksandr/Obih_turetskykh_monet.pdf

393. Одесский порт совместно с американцами планирует восстановить зону «порто-франко» в части города [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dumskaya.net/news/Odesskij-port-sovmestno-s-amerikancami-planiruet-014380>.

394. Одеський порт є одним з перевалювальних пунктів на шляху міжнародних транспортних коридорів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www1.port.odessa.ua/se.php?se=koru>.

395. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: 80000 слов и фразеологических выражений / Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – 4-е изд., доп. – М.: ООО «ИТИ ТЕХНОЛОГИИ», 2003. – 944 с.

396. Ониск – мистические и лечебные свойства [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ua-prezent.com/index.php?option=com_content&view=article&id=60:an-onyx-is-mystic-and-medical

properties&catid=31:articles &Itemid=46.

397. ООО «КАМА-ЭКСПРЕСС» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kama-express.ru/invoice>.

398. ООО «Эксимброксервис» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://hotbud.org.ua/?page_id=491.

399. Оперативні дані основних показників діяльності СЕЗ і ТПР станом на 1 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.me.gov.ua/file/.../mon%20010112.xls.

400. Оплата за використання об'єкта права інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalaid.ua/oplata-za-vykorystannya-objekta-prava-intelektualnoji-vlasnosti>.

401. Организация сотрудничества железных дорог (ОСЖД) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://osjd.org/statico/public/osjd?STRUCTURE_ID=976.

402. Організація судових та правоохоронних органів : підручник для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова, В. П. Тихий та ін.; за ред. І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2007. – 528 с.

403. Орлюк О. П. Право інтелектуальної власності. Акад. курс: підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

404. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс : підручник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.

405. Освіта.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/bank/20106>.

406. Ославський М. І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб. / М. І. Ославський. – К. : Знання, 2008. – 216 с.

407. Основи статистики судна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.skipper.kiev.ua/index.php?option=com_zoo&task=item&item_id=244&Itemid=134&lang=ru.

408. Основні показники по СЕЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

409. Основы таможенного дела : учеб. пособие / авт.-сост.: С. А. Алимбаев и др.; под общ. ред. У. Т. Камилова, отв. ред.: М. М. Халмедов, М. М. Перпер ; предисл. У. Т. Камилова. Ташкент : Мир экономики и права, 1998. – 368 с.

410. Особая экономическая зона «Алабуга» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.alabuga.ru>.

411. Особая экономическая зона «Байкальская Гавань». [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.litacom.ru/projects/byryatia-republic/baikalskaya-gavan.html>.

412. Особая экономическая зона «Дубна» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dubna-oez.ru>.

413. Особая экономическая зона «Зеленоград» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oez-zel.com>.

414. Особая экономическая зона в Тольятти [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.7verst.ru/article.aspx?n=4867>.

415. Особая экономическая зона промышленно-производственного типа «Алабуга» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.business-gazeta.ru/company/64>.

416. Особая экономическая зона Тольятти [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://oeztogliatti.ru/ru>.

417. Особая экономическая зона туристско-рекреационного типа «Байкальская Гавань» (ОЭЗ ТР) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.baikaltravel.ru/tourism/recreation>.

418. Особенности налогообложения в Сент-Киттс и Невис: налогообложение физических и юридических лиц [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.astakhovpartners.com/tax_stkitts.html.

419. Особые экономические зоны [Электронный ресурс] // Министерство экономического развития Российской Федерации: официальный Интернет-ресурс Департамента особых экономических зон и проектов регионального развития. – Режим доступа : <http://www.economy.gov.ru/minrec/activity/sections/sez>.

420. Осовська Г. В. Економічний словник / Г. В. Осовська, О. О. Юркевич, Й. С. Завадський. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.

421. Острога В. А. История таможенного дела и таможенного права Беларуси: учеб. пособие / В. А. Острога. – Минск: БИП-С, 2005. – 192 с.

422. Офіційний веб-сайт Державної податкової служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.gov.ua>.
423. Офіційний веб-сайт Державної пробірної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.assay.gov.ua>.
424. Офіційний веб-сайт компанії DHL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dhl.com.
425. Офіційний веб-сайт компанії ТНТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.tnt.com
426. Офіційний веб-сайт компанії Федекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.Fedex.com.
427. Офіційний веб-сайт Трускавецької міської ради та виконавчого комітету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://truskavets-city.gov.ua/modules.php?name=Vlada&op=list_content&eid=616.
428. Офіційний лист Дніпропетровської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 № 5-17-19-3/ 3422-ЕП
429. Офіційний лист Житомирської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 12/4/12-39/3279-ЕП.
430. Офіційний лист Запорізької митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 26.04.13 р. № 07-01-19-21/3334-ЕП.
431. Офіційний лист Івано-Франківської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 22.04.2013 р. № 06-38/ 4/2300 -ЕП.
432. Офіційний лист Київської обласної митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 22.04.2013 р. № 12-41/1/24-2861-ЕП
433. Офіційний лист Київської регіональної митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 № 14/4 -18/5832-ЕП
434. Офіційний лист Кіровоградської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 17.04.2013 р. № 01-1/03/1830-ЕП.
435. Офіційний лист Кримської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 р. № 06-05/3021-ЕП.
436. Офіційний лист Луганської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 25.04.2013 р. № 13/1-19/3322-ЕП
437. Офіційний лист Львівської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 р. № 34.3/6–5702-ЕП.
438. Офіційний лист Миколаївської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 р. № 01/1.2-13/2605 -ЕП.
439. Офіційний лист Південної митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 р. № 11/02-30/6022-ЕП.
440. Офіційний лист Полтавської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 19/11-2174-ЕП.
441. Офіційний лист Рівненської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 03.06.2013 р. № 01/.1/1/54–21–90-ЕП.
442. Офіційний лист Харківської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 11/01-31/4353 – ЕП.
443. Офіційний лист Херсонської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 07/14-20/12230-ЕП.
444. Офіційний лист Центру підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2012 р. № 01-07/6"/3*-ЕП.
445. Офіційний лист Черкаської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 01/1.1-20/47-2275-ЕП.
446. Офіційний лист Чернівецької митниці Міндоходів на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.13 р. № 11/3-21/4134-ЕП.
447. Офіційний лист Чернігівської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 16.04.2013 р. № 03/357-ЕП.
448. Офіційний лист Чопської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 29.04.13 р. № 1/3-6.40/3657-ЕП.
449. Офіційний лист Ягодинської митниці на адресу Державного науково-дослідного інституту митної справи від 30.04.2013 р. № 1/1.2-1/2792-ЕП.
450. Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://iportal>.

rada.gov.ua.

451. Офіційний портал Миколаївської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gorsovet.mk.ua>.

452. Офіційний сайт navoi Free industrial Economic Zone [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fiez.uz>.

453. Офіційний сайт Onne oil & gas free zone [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.onnefreezone.com>.

454. Офіційний сайт Santacruz Electronics Export Processing Zone [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.seepz.gov.in>.

455. Офіційний сайт Sughd Free Economic Zone [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fezsughd.tj/ru/about_sez_sughd/

456. Офіційний сайт Tangier Exportation Free Zone – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tangerfreezone.com/>

457. Офіційний сайт бюро з митних питань та охорони кордонів США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cbp.gov>.

458. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en.aspx>.

459. Офіційний сайт Головного управління по митниці та акцизам Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gsis.gr>.

460. Офіційний сайт Державного митного комітету Азербайджанської Республіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.az>.

461. Офіційний сайт Державного митного комітету Азербайджанської Республіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rs.ge>.

462. Офіційний сайт Державної авіаційної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.avia.gov.ua/documents/diyalnist/pidsumki%20dijalnosti/23904.html>.

463. Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.ua>.

464. Офіційний сайт Державної податкової служби України у Львівській області. ДПІ у м. Трускавці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sta.lviv.ua/index.php?id=391>.

465. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dpsu.gov.ua/ua/static_page/122.htm

466. Офіційний сайт Дніпропетровської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dpccustoms.com.ua>.

467. Офіційний сайт Житомирської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.zt.ua>.

468. Офіційний сайт Запорізької митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.if.ua>.

469. Офіційний сайт Івано-Франківської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.if.ua/>

470. Офіційний сайт Київської регіональної митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customskiev.gov.ua>.

471. Офіційний сайт Кіровоградської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.kr.ua>.

472. Офіційний сайт Ковельської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kovelrada.gov.ua>.

473. Офіційний сайт компанії ЮПС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ups.com

474. Офіційний сайт Кримської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.crimea.ua>.

475. Офіційний сайт Луганської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.lg.ua>.

476. Офіційний сайт Маріупольської місцевої ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.marsovet.org.ua/articles/show/article/224>.

477. Офіційний сайт Митного департаменту Головного управління по митниці та акцизам Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://portal.gsis.gr/>

478. Офіційний сайт Митного департаменту Республіки Кіпр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mof.gov.cy>.

479. Офіційний сайт Митної служби Республіки Вірменія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.am>.
480. Офіційний сайт Митної служби Сінгапуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.gov.sg>.
481. Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua>.
482. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=141050&cat_id=48288.
483. Офіційний сайт міста Одеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odessa.ua>.
484. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
485. Офіційний сайт Національної податкової і митної адміністрації Угорщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nav.gov.hu>.
486. Офіційний сайт Південної митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.odessa.gov.ua>.
487. Офіційний сайт Податкової адміністрації Мексики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sat.gob.mx/sitio_internet/home.asp.
488. Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15534.html>.
489. Офіційний сайт Прикордонної Агенції Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cbsa-asfc.gc.ca/menu-eng.html>.
490. Офіційний сайт Рівненської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.rv.ua>.
491. Офіційний сайт спеціальної економічної зони «Рені» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sez-reni.narod.ru>.
492. Офіційний сайт Федеральної митної служби Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.ru/>
493. Офіційний сайт Харківської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://customs.kharkov.ua>.
494. Офіційний сайт Центральної ради акцизів і митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cbec.gov.in/cae1-english.htm>.
495. Офіційний сайт Центру підвищення кваліфікації, перепідготовки працівників та кінології Держмитслужби [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.center.km.ua/index.php/ua>.
496. Офіційний сайт Черкаської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oda.c.k.ua/?lng=ukr&article=691>.
497. Офіційний сайт Чопської митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://chop-customs.gov.ua>.
498. Оффшор Бахрейн: условия регистрации оффшорной компании, налогообложение, особенности организации бизнеса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://aim-offshore.ru/bahrain>.
499. Оффшорные банковские лицензии на Ниуэ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bre.ru/risk/8652.html>.
500. Оффшоры – рост вашего бизнеса. Оффшор Сент Винсент и Гренадины для инвестиций [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ofsh.ru/98>.
501. Оффшори. Оффшорні зони та відкриття оффшорних компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://narbank.kiev.ua>.
502. Оцінка актуальних загроз екологічній безпеці наземних міжнародних транспортних коридорів в Україні : аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/902>.
503. Павлов А. Українська митниця на шляху до відродження та розвитку. Правові та історичні аспекти / А. Павлов. – К. Акцент, 2002. – 417 с.
504. Павлов А. П. Торговельна і митна справа в Києві у ІХ-ХІХ ст. / А. П. Павлов, К. Є. Гальський. – К. : ЛАТ&К, 2008. – 379 с.
505. Пан-Європейський транспортний коридор V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mtu.gov.ua/article/show/article_id/82/highlight/%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80.
506. Пан-Європейський транспортний коридор III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://>

www.mtu.gov.ua/article/show/article_id/81/highlight/%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80

507. Паризька конвенція про охорону промислової власності [Електронний ресурс] : конвенція [прийнято Лігою Націй 20 березня 1883 р.]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_123.

508. ПАТ Північний гірничо – збагачувальний комбінат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.dnpr.kiev.ua/index.php?.

509. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія / П. В. Пашко. – Одеса: Акціонерне товариство «Пласке», 2009. – 628 с.

510. Пашко П. В. Митна політика та митна безпека України / П. В. Пашко, П. Я. Пісной // Фінанси України. – 2006. – № 1. – С. 74–85.

511. Пашко П. В. Основи митної справи в Україні : підручник / за ред. П. В. Пашка. – К. : Знання, 2008. – 651 с.

512. Пашко П. В. Основи митної справи в Україні : навч. посіб. / за ред. П. В. Пашка. – К. : Знання, 2004. – 732 с.

513. Пашко П. В. Таможенний контроль: на пути к международным стандартам: монографія / П. В. Пашко, А. В. Полищук, Е. Б. Самсонов, С. Н. Семка, В. В. Ченцов. – Одеса: «Пласке» ЗАО, 2009. – 476 с.

514. Перелік відомостей, які містять конфіденційну інформацію митних органів, спеціалізованих митних установ і організацій, що є власністю держави, і документів та інших матеріальних носіїв такої інформації, яким надається гриф обмеження доступу «Для службового користування» [Електронний ресурс] : [затв. Державною митною службою України 22 квітня 2009 р. № 377]. – Режим доступу : http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2911959&cat_id=2704726.

515. Перелік суб'єктів підприємницької діяльності, що реалізують інвестиційні проекти на територіях пріоритетного розвитку та спеціальних (вільних) економічних зон : наказ [Електронний ресурс] : [видано Державною митною службою 4 листопада 2004 р. № 17/17-4965-ЕП]. – Режим доступу : <http://www.customs.com.ua/php/document.php?ISn=19958>.

516. Перелік товарів, які підлягають обов'язковому санітарному, ветеринарному, фітосанітарному, радіологічному, екологічному контролю та контролю за переміщенням культурних цінностей у пунктах пропуску через державний кордон : наказ [затв. Державною митною службою України, Адміністрацією Державної прикордонної служби України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством аграрної політики України, Міністерством культури і туризму України, Міністерством охорони навколишнього природного середовища України, Міністерством транспорту та зв'язку України 27 березня 2009 р. № 265/211/191/210/14/147/326] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vet.in.ua/menu/legislation.php?id_article=667.

517. Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік / [М. Т. (пер. з лат. та прим.), О. Штанк (мал.), О. Прицак (передм. та заг. наук. ред.)]. – К. : Веселка, 1994. – 76 с.

518. Петров О. П. Тлумачний митний словник-довідник / О. П. Петров. – Одеса : ЗАТ «Пласке», 2005. – 592 с.

519. Петухова Н. Е. История налогообложения в России IX–XX вв. / Н. Е. Петухова. – М. : Вузовский учебник, 2009. – 416 с.

520. Питання Державної служби України з контролю за наркотиками [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 13 квітня 2011 р. № 457/2011]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457/2011>.

521. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 21 травня 2012 р. № 451]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF>.

522. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій [Електронний ресурс] : постанова [затв. КМУ 21 травня 2012 р. № 450]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/450-2012-p?nreg=450-2012-%EF&find=1&text=%CC%C4-8&x=13&y=4>.

523. Північний гірничо-збагачувальний комбінат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ua-region.com.ua/00191023.

524. Північний гірничо-збагачувальний комбінат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pivnichniy-girnichozbagachuvalniy-kombi.

525. Підпригоро О. А. Цивільне право України (правові основи підприємництва) : навч. посіб. / Підпригоро О. А., Сумін В. О., Підпригоро О. О. – К. : Юрінформ, 1994. – 108 с.

526. Підприємницьке право : [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / Л. В. Ніколаєва [та ін.] ; ред. О. В. Старцев. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Істина, 2005. – 600 с.
527. Підприємство Публічне акціонерне товариство «Єнакіївський металургійний завод» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : escrin.nssmc.gov.ua/PdfEnname_rpt2510.a
528. Підсумки роботи митних органів України у 2005 році : [інформ.-аналітичний зб.]. – К. : ДМСУ, 2006. – 58 с.
529. Підсумки роботи митних органів України у 2008 році : [інформ.-аналітичний зб.]. – К. : ДМСУ, 2009. – 76 с.
530. Письмаченко Л. М. Державна політика у сфері розвитку та використання експортного потенціалу України / Л. М. Письмаченко // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – Вип. 3 (9). – С. 21–29.
531. Плеохроїзм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BB%D0%B5%D0%BE%D1%85%D1%80%D0%BE%D0%B8%D0%B7%D0%BC>
532. Плешаков А. Биологическое оружие: понятие и уголовная ответственность / А. Плешаков // Советская юстиция. – 1993. – № 23. – С. 22–24.
533. Плохий С. Великий переділ. Надзвичайна історія Михайла Грушевського [Електронний ресурс] / С. Плохий. – Режим доступу : http://krytyka.com/cms/front_content.php?idart=1064.
534. Пневматическое оружие [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://eko-czao.narod.ru/ball/metod/001/1.htm>.
535. Повітряний кодекс України [Електронний ресурс] : [прийнято Верхов. Радою 10 грудня 1971 р. № 322-VIII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>.
536. Погорілко В. Ф. Конституційне право України / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. – Х. : Правова єдність, 2009. – 429 с.
537. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : [прийнято Верхов. Радою 2 грудня 2010 р. № 2755-VI]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
538. Подручник А. М. Міжнародна економіка / А. М. Подручник. – К. : КНЕУ, 2005. – 157 с.
539. Полезно знать [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://mir-kaminov.kiev.ua/ru/news/10>.
540. Политология : Энциклопедический словарь / общ. ред. и сост. Ю. И. Аверьянов. – М. : Изд. Моск. коммерч. ун-та, 1993. – 431 с.
541. Политология : підручник для вузів / за наук. ред. А. Колодій. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2000. – 584 с.
542. Полное собрание законов Российской империи. Первое собрание (1649 – 1913 года) [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.nlr.ru/e-res/law_r/content.html.
543. Положение о специальной экономической зоне «Астана – новый город» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00990&all=all>.
544. Положение о специальной экономической зоне «Парк инновационных технологий» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.government.kz/docs/u110000019320111208.htm>.
545. Положение о специальной экономической зоне «Бурабай» [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.kazpravda.kz/_pdf/jan08/250108law.pdf.
546. Положення про Державний реєстр лікарських засобів [Електронний ресурс] : постанова : [прийнято КМУ 31 березня 2011 р. № 411]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/411-2004-%D0%BF>.
547. Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України 8 вересня 1999 р. № 204]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0787-99>.
548. Положення про митний пост «Київ-східний» Київської регіональної митниці [Електронний ресурс] : наказ [видано Київською регіональною митницею 1 червня 2012 р. № 606]. – Режим доступу : <http://customskiev.gov.ua/index.php/baza-dokumentov/237-polozhennya-pro-mitnij-post-kijiv-skhidnij-kijivskoj-regionalnoj-mitnitsi>.
549. Положення про нагрудний знак «Почесний митник України» [Електронний ресурс] 550. Польский золотый – денежная единица Польши [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ceae.ru/Polish-zloty.htm>.
551. Польський золотий – валюта Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://allmoney.in.ua/groshi-krain-evropi-ta-snd/polskij-zlotij-valjuta-polshhi.html>.
552. Поняття боєприпасів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eko-czao.narod.ru/ball/>

osnov/001/metodik-5.htm.

553. Попередній документальний контроль. Сайт Рівненської митниці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.rv.ua/component/content/article/239-2011-12-19-07-41-20>.

554. Популярна юридична енциклопедія / [кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін.] – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с.

555. Порт Саид. История Порт Саид/Порт-Саид - морские ворота ... [Электронный ресурс]. – Режим доступа : 2egypt.org/portsaid.php.

556. Портовая особая экономическая зона (ПОЭЗ) в Ульяновской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ulregion.com/investment_projects/special_economic_zone/355.

557. Портовая особая экономическая зона. Министерство стратегического развития и инноваций Ульяновской области [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://invest.ulgov.ru/invest/zones/136>.

558. Порт-Саид [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.mediterraneanunion.ru/sec9/pos2253

559. Порты Украины. Сервер морской информации [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://transportinform.com/>

560. Порядок використання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів у ветеринарній медицині [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 9 квітня 2008 р. № 34]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/334-2008-p>.

561. Порядок використання формуляра-специфікації форми МД-8 [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 14 жовтня 2002 р. № 555]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0861-02>.

562. Порядок включення суми роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, під час визначення їх митної вартості, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 446 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – С. 97.

563. Порядок заповнення граф картки обліку особи, яка здійснює операції з товарами [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 634]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1382-12>.

564. Порядок обліку осіб, які здійснюють операції з товарами [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерства фінансів України 30 травня 2012 р. № 634]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1381-12>.

565. Порядок присвоєння спеціальних звань митної служби України [Електронний ресурс] : постанова [затв. КМУ 15 серпня 2012 р. № 752]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-2012-p>.

566. Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 648]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1034-12#n20>.

567. Порядок роботи складу митного органу [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 633]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1097-12>.

568. Постатейний коментар до Кримінального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vuzlib.org/beta3/html/1/9136>.

569. Поштова марка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/%D0%9F%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BA%D0%B0.

570. Поштова марка на честь Івана Мазепи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mazepa.name/biograph/mazepa7.html>.

571. Пояснення до УКТЗЕД / офіційне видання / А. Д. Войцещук, Н. Т. Овдієнко, І. Г. Бережнюк та ін.; за ред. М. М. Каленського / Державна митна служба України. – К., 2004. – Т. 1. – 487 с.

572. Пояснення до УКТЗЕД / офіційне видання / А. Д. Войцещук, Н. Т. Овдієнко, І. Г. Бережнюк та ін.; за ред. М. М. Каленського / Державна митна служба України. – К., 2004. – Т. 2. – 462 с.

573. Пояснення до УКТЗЕД / офіційне видання / А. Д. Войцещук, Н. Т. Овдієнко, І. Г. Бережнюк та ін.; за ред. М. М. Каленського / Державна митна служба України. – К., 2004. – Т. 3. – 446 с.

574. Пояснення до УКТЗЕД / офіційне видання / А. Д. Войцещук, Н. Т. Овдієнко, І. Г. Бережнюк та ін.; за ред. М. М. Каленського / Державна митна служба України. – К., 2004. – Т. 4. – 300 с.

575. Пояснювальна записка до проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc34?id=&pf3511=16198&pf35401=42402.

576. Правила ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2006)

[Електронний ресурс] : наказ [затв. Державним комітетом ядерного регулювання України 30 серпня 2006 р. № 32]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1056-06>.

577. Представник. Словник української мови: в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/p/7/530/1>.

578. Представники залізничних адміністрацій Європи та Азії обговорили питання покращення міжнародних перевезень і збільшення транзитних потоків вантажів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtu.gov.ua/uk/news/print/6391.html>.

579. Представництво в цивільному процесі: поняття, види, умови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/Konspekt/CPPU/015.htm>.

580. При Міндоходів створено Інвестиційну раду. Офіційний портал Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentr/novini/92292.html>.

581. Прикордонна служба в Україні. Історія, сучасність та перспективи розвитку. – Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 2011. – 192 с.

582. Про автомобільний транспорт [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 квітня 2005 р. № 2344-3] : [із змінами від 20 листопада 2012 р. № 5502-VI] // ЛІГА : ЗАКОН.

583. Про авторське право і суміжні права [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою України 23 грудня 1993 р. № 3792-XII]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

584. Про аудиторську діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 березня 2012 р. № 4495-VI]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>.

585. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 7 грудня 2000 р. № 2121-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

586. Про безпечність та якість харчових продуктів [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 грудня 1997 р. № 771/97-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>.

587. Про боротьбу з корупцією [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 жовтня 1995 р. № 356/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>.

588. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 липня 1999 р. № 996-XIV] : [із змінами від 22 грудня 2011 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

589. Про введення в дію рішення колегії Держмитслужби України: наказ : від 12.09.2006 № 772 / Державна митна служба України. – К. : ДМСУ, 2006. – (Нормативні директивні правові документи).

590. Про введення в дію тимчасових структури та штатного розпису Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України 1 лютого 2013 р. № 1]. – Режим доступу : http://www.mdoffice.com.ua/pls/MDOOffice/aMDODoc.html?p_file=11&page=1282.

591. Про ветеринарну медицину [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 25 червня 1992 р. № 2498-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>.

592. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 21 вересня 1999 р. № 1068-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1068-14>.

593. Про виключну (морську) економічну зону України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 травня 1995 р. № 162/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80>.

594. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 31 травня 2012 р. № 657]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE21981.html.

595. Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 14 січня 2000 р. № 1393-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1393-14>.

596. Про війська Цивільної оборони України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 24 березня 1999 р. № 556-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/556-14>.

597. Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту вітчизняних товаровиробників у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних

угруповань [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 лютого 2012 р. № 4436-VI]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4436-17>.

598. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 листопада 2011 р. № 4025-VI]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4025-17>.

599. Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 2 грудня 2011 р. № 4212-17]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4212-17>.

600. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 25 березня 2005 р. № 2505-IV]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2505-15>.

601. Про внесення змін до Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 грудня 2006 р. № 530-V]. – Режим доступу : <http://www.yurist-online.com/zakoni/009/11/017045php>.

602. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 04.07.2013 № 405-VII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/405-18>.

603. Про внесення змін до наказу МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622 [Електронний ресурс] : наказ [видано МВС України 16 березня 2012 р. № 207]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0403-12>.

604. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні 5 липня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5083-17>.

605. Про внесення змін до Порядку контролю за доставкою в митниці призначення транзитних товарів залізничним транспортом з використанням накладної УМВС (СМГС) або на умовах Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) з використанням накладної ЦІМ (СІМ) [Електронний ресурс] : наказ [видано Держмитслужбою України 12 грудня 2007 р. № 1047]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1421-07>.

606. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів» та Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 лютого 1995 р. № 64/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/64/95-вр>.

607. Про внесення змін та доповнень до Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 5 березня 2004 р. № 172]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0361-04>.

608. Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 26 березня 1992 р. № 2235-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-12>.

609. Про встановлення обсягів квот на окремі види сільськогосподарської продукції, експорт якої підлягає ліцензуванню до 30 червня 2011 р., і затвердження Порядку видачі ліцензії на експорт окремих видів сільськогосподарської продукції та розподілу квот [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 4 жовтня 2010 р. № 938]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/938-2010-п>.

610. Про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята 14 червня 1983 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_079.

611. Про гуманітарну допомогу [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 жовтня 1999 р. № 1192-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>.

612. Про День митної служби України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 22 червня 1992 р. № 353]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/353/92>.

613. Про День працівника податкової та митної справи України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 11.10.13 № 554/2013]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/ukazi-prezidenta-ukraini/62855.html>.

614. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними [Електронний ресурс] : закон України

[прийнято Верхов. Радою 18 січня 1997 р. № 637/97-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/637/97-вр>.

615. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 липня 1997 р. № 468/97-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/468/97-вр>.

616. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 20 лютого 2003 р. № 549-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.

617. Про державний кордон України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою від 4 листопада 1991 р. № 1777-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>.

618. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 2 грудня 2010 р. № 2735-VI]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2735-17/print1343200241202644>.

619. Про державний фінансовий контроль [Електронний ресурс] 620. Про Державну митну службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 23 березня 1998 р. № 216/98]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1145/96>.

621. Про Державну прикордонну службу України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 3 квітня 2003 р. № 661-IV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.

622. Про державну реєстрацію актів цивільного стану [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою України 1 липня 2010 р. № 2398-VI]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.

623. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою України 11 лютого 2010 р. № 1952-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

624. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою України 15 травня 2003 р. № 755-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

625. Про державну службу [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 грудня 1993 р. № 3723-XII] : [із змінами від 19 грудня 2006 р. № 489-V] // ЛІГА : ЗАКОН.

626. Про державну службу [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 листопада 2011 р. № 4050-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4050-17>.

627. Про Державну службу експортного контролю України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 8 квітня 2011 р. № 448/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/448/2011>.

628. Про державну таємницю [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 21 січня 1994 р. № 3855-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.

629. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 28 лютого 2013 р. № 726/2012]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/96/2013>.

630. Про деякі питання валютного регулювання та оподаткування суб'єктів експериментальної економічної зони «Сиваш» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 лютого 1996 р. № 65/96-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/65/96-вр>.

631. Про деякі питання відкриття та експлуатації вільної митної зони комерційного або сервісного типу [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 25 червня 2012 р. № 1048/21360]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1048-12>.

632. Про Дисциплінарний статут митної служби України [Електронний ресурс] : статут [видано Верховною Радою України 6 вересня 2005 р. № 2805-633. Про доступ до публічної інформації [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 січня 2011 р. № 2939-VI] : [із змінами від 17 травня 2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

634. Про екологічну експертизу [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 9 листопада 1995 р. № 45/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-вр>.

635. Про електронний цифровий підпис [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 травня 2003 р. № 852-IV] : [із змінами від 18 вересня 2012 р. № 5284-VI] // ЛІГА : ЗАКОН.

636. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 листопада 1999 р. № 1212-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1212-14>.

637. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 24 лютого 1994 р. № 4004-XII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

638. Про залізничний транспорт [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 липня 1996 р. № 273/96-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>.

639. Про засади запобігання і протидії корупції [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 7 липня 2011 р. № 3206-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

640. Про заснування відзнак Державної митної служби України [Електронний ресурс] 641. Про застосування митних документів у прямому автомобільному сполученні при перевезенні вантажів [Електронний ресурс] : угода [прийнята 17 листопада 1983 р.]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/986_006.

642. Про затвердження вичерпного переліку підстав, за наявності яких може проводитись огляд (переогляд) товарів, транспортних засобів комерційного призначення митними органами України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 23 травня 2012 р. № 467]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/467-2012-п/paran10#n10>.

643. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів 20 вересня 2012 р. № 1011] // ЛІГА : ЗАКОН.

644. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю [Електронний ресурс] : наказ [затв. Службою безпеки України 12 серпня 2005 р. № 440]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/tu16/info_suddi/zvidvid.

645. Про затвердження Змін до Структури Міністерства доходів і зборів України [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством доходів і зборів України 18 жовтня 2013 р. № 599] // ЛІГА : ЗАКОН.

646. Про затвердження зразка нагрудного знака «Почесний митник України», Положення про нагрудний знак, Опису нагрудного знака, зразків Посвідчення та Подання [Електронний ресурс] 647. Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 14 квітня 1997 р. № 348]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/348-97-п>.

648. Про затвердження Інструкції з організації митного контролю та митного оформлення міжнародних експрес-відправлень, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 3 вересня 2007 р. № 728]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1081-07>.

649. Про затвердження Інструкції з організації митного контролю та митного оформлення міжнародних експрес-відправлень, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 3 вересня 2007 р. № 728]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1081-07>.

650. Про затвердження Інструкції з організації перевезень вантажів повітряним транспортом [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною службою України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації 2 листопада 2005 р. № 822]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1403-05>.

651. Про затвердження Інструкції з організації та здійснення контролю на безпеку в аеропортах України [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною службою України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації 28 вересня 2004 р. № 81]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/130/92-%D1%80%D0%BF>.

652. Про затвердження Інструкції з перевезення негабаритних і великовагових вантажів залізницями України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством транспорту та зв'язку України 18 листопада 2004 р. № 1026]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1640-04>.

653. Про затвердження Інструкції про організацію митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 17 вересня 2004 р. № 678] : [із змінами від 4 червня 2010 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1286-04>.

654. Про затвердження Інструкції про організацію митного контролю та митного оформлення повітряних суден перевізників і товарів, що переміщуються цими суднами [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 6 квітня 2004 р. № 240]. – Режим доступу : <http://zakon2>.

rada.gov.ua/laws/card/z0522-04.

655. Про затвердження Інструкції про організацію митного контролю та митного оформлення суден і товарів, що переміщуються ними [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Державною митною службою України 17 вересня 2004 р. № 678]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1286-04>.

656. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів [Електронний ресурс] : наказ [видано МВС України 21 серпня 1998 р. № 622]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>.

657. Про затвердження Інструкції про порядок контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібною торгівлі [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством охорони здоров'я України 30 жовтня 2001 р. № 436]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0107-02>.

658. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством культури і мистецтв України 22 квітня 2002 р. № 258]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0571-02>.

659. Про затвердження Інструкції щодо проведення радіаційного контролю транспортних засобів і вантажів у пунктах пропуску через державний кордон та на митній території України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством екології та природних ресурсів України 15 травня 2000 р. № 27]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0411-00>.

660. Про затвердження Інструкції щодо складання державного статистичного спостереження за формою № 2-вод «Звіт про наявність власних морських і річкових суден, вантажних та пасажирських причалів-набережних (річна)» [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним комітетом статистики України 22 лютого 2001 р. № 102]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseft/ua-smwdr.htm>.

661. Про затвердження Інструкцій про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України (Інструкція про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури з товарами (вантажами), переміщуваними залізничними вантажними поїздами, і працівників залізниць України, п.1.4) [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України та Міністерством транспорту та зв'язку України 18 вересня 2008 р. № 1019/1143]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1157-08>.

662. Про затвердження інформаційних карток адміністративних послуг [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством доходів і зборів України 14 червня 2013 р. № 161]. – Режим доступу : <http://www.interbuh.com.ua/ua/documents/oneregulations/5762>.

663. Про затвердження Критеріїв оцінки підприємств-резидентів, до товарів і транспортних засобів яких може встановлюватися спрощений порядок застосування процедур митного контролю та митного оформлення [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 10 серпня 2009 р. № 735]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0813-09>.

664. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження діяльності митного брокера та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 21 березня 2012 № 219]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/print1361864887192433>.

665. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Міністерством охорони здоров'я України 31 жовтня 2011 р. № 723]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1420-11>.

666. Про затвердження Методики визначення узагальненого рейтингу показників роботи митних органів [Електронний ресурс] : наказ [видано Держмитслужбою України 28 листопада 2006 р. № 1062]. – Режим доступу : <http://194.44.29.89/lzch/ch/document/0F6A00WC.lht>.

667. Про затвердження Методики товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством юстиції України, Фондом державного майна України 24 листопада 2003 р. № 142/5/2092 (у редакції наказу Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.07.2009 № 335/5/1159)]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03>.

668. Про затвердження методичних вказівок «Радіаційно-гігієнічне регламентування проведення робіт на об'єктах ліквідованого Придніпровського хімічного заводу (ПХЗ)» [Електронний ресурс] : наказ

[видано Міністерством охорони здоров'я України 11 січня 2007 р. № 3]. – Режим доступу : <http://www.licasoft.com.ua/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=589145&menu=459596>.

669. Про затвердження методичних рекомендацій щодо впровадження положень директив Нового та Глобального підходу Європейського Союзу як технічних регламентів [Електронний ресурс] 670. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 3 жовтня 2007 р. № 1185]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.

671. Про затвердження нормативно-правових актів ліцензування імпорту товарів та внесення змін до порядку розгляду заявок на видачу ліцензій у сфері нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством економіки 14 вересня 2007 р. № 302]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1100-07>.

672. Про затвердження обсягів квот на 2012 рік, у межах яких здійснюється культивування рослин, що містять наркотичні засоби і психотропні речовини, виробництво, виготовлення, зберігання, ввезення на територію України та вивезення з території України наркотичних засобів і психотропних речовин прекурсорів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 22 лютого 2012 р. № 128]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/128-2012-п>.

673. Про затвердження описів прапора та розпізнавального знака митних органів України [Електронний ресурс] : постанова [прийнята Верхов. Радою 4 квітня 1997 р. №181/97-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/181/97-%D0%B2%D1%80>.

674. Про затвердження опису та зразків форменого одягу працівників митної служби, норм забезпечення форменим одягом і строків його носіння [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 31 травня 2012 р. № 515]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/515-2012-%D0%BF/page>.

675. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України постанова [прийнята Кабінетом КМУ 21 травня 2012 р. № 436]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-2012-п>.

676. Про затвердження Переліку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу автомобільним транспортом у внутрішньому сполученні [Електронний ресурс] : постанова [затв. КМУ 25 лютого 2009 р. № 207]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/207-2009-п>.

677. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 6 травня 2000 р. № 770]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-п>.

678. Про затвердження Переліку небезпечних властивостей та інструкцій щодо контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацію/видаленням [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством екології та природних ресурсів України 16 жовтня 2000 р. № 165]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0770-00>.

679. Про затвердження переліку пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 25 грудня 2002 р. № 1950]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1950-2002-п>.

680. Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається [Електронний ресурс] : постанова [видано КМУ 28 травня 2012 р. № 468]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/468-2012-п>.

681. Про затвердження Положення про атестацію наукових працівників [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 13 серпня 1999 р. № 1475]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1475-99-п>.

682. Про затвердження Положення про державний ветеринарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо забою тварин, переробки, зберігання, транспортування й реалізації продукції тваринного походження [Електронний ресурс] : наказ [видано Головним державним інспектором Ветеринарної медицини України 1 вересня 2000 р. № 45]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0760-00>.

683. Про затвердження Положення про Державний реєстр баз персональних даних та порядок його ведення [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 25 травня 2011 р. № 616]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616-2011-%D0%BF>.

684. Про затвердження Положення про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 13 квітня 2011 р. № 464/2011]. – Режим доступу

: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/464/2011>.

685. Про затвердження Положення про Державну реєстраційну службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 401/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/401/2011>.

686. Про затвердження Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 13 березня 2002 р. № 294]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/294-2002-%D0%BF>.

687. Про затвердження Положення про дозвільну систему [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 12 жовтня 1992 р. № 576]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-92-p>.

688. Про затвердження Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 8 вересня 1999 р. № 204]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1004-12>.

689. Про затвердження Положення про здійснення операцій з банківськими металами та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України [Електронний ресурс] : [прийнято Правлінням Національного банку України 6 серпня 2003 р. № 325]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0749-03>.

690. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему відеоконтролю Державної митної служби України [Електронний ресурс] 691. Про затвердження Положення про Колегію Міндоходів України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством доходів і зборів України 29 березня 2013 р. № 13]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-kolegiyu-mindohodiv-ukray-doc138865.html>.

692. Про затвердження Положення про консульський збір України [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством закордонних справ України 5 січня 2011 р. № 3]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0131-11>.

693. Про затвердження Положення про митний контроль та митне оформлення міжнародних поштових відправлень [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України та Державним комітетом зв'язку та інформатизації України 27 жовтня 1999 р. № 680/108]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0791-99>.

694. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 383/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/383/2011>.

695. Про затвердження Положення про Науково-технічну раду Міністерства доходів і зборів України : наказ [затв. Міністерством доходів і зборів України 16 липня 2013 р. № 276] // ЛІГА : ЗАКОН.

696. Про затвердження Положення про обіг складських документів на зерно [Електронний ресурс] : наказ [видано Мінагрополітики України 27 червня 2003 р. № 198]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0605-03>.

697. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Правлінням Національного банку України 16 грудня 2002 р. № 508]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0174-03>.

698. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах [Електронний ресурс] 699. Про затвердження Положення про порядок здійснення контролю за доставкою вантажів у митниці призначення [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 8 грудня 1998 р. № 771]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1037.29.15&nobreak=1>.

700. Про затвердження положення про порядок надання банкам і філіям іноземних банків генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій [Електронний ресурс] : постанова [прийнята Правлінням Національного Банку України 15 серпня 2011 р. № 281] : [із змінами від 22 грудня 2011 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1054-11>.

701. Про затвердження Положення про порядок надання гарантій та здійснення державного контролю за виконанням зобов'язань щодо використання у заявлених цілях товарів, які підлягають державному експортному контролю [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 27 травня 1999 р. № 920] : [із змінами від 25 січня 2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/920-99-%D0%BF>.

702. Про затвердження Положення про порядок надання небанківським фінансовим установам, національному оператору поштового зв'язку генеральних ліцензій на здійснення валютних операцій

[Електронний ресурс] : постанова [прийнята Правлінням Національного Банку України 9 серпня 2002 р. № 297] : [із змінами від 10 липня 2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0712-02>.

703. Про затвердження Положення про порядок підготовки та подання інформації про вантаж для його безпечного морського перевезення [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством транспорту України 14 грудня 1998 р. № 497] // ЛІГА : ЗАКОН.

704. Про затвердження Положення про порядок присвоєння персональних звань працівникам митних установ Державного митного комітету України [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним митним комітетом України 1 лютого 1993 р. № 35к.]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.5319.0>.

705. Про затвердження Положення про склади тимчасового зберігання. – [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 28 травня 2012 р. № 613]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main>.

706. Про затвердження Положення про службові посвідчення працівників митної служби України та його зразок [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 635]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0986-12>.

707. Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів) : наказ [затв. Верхов. Радою 6 вересня 2001 р. № 201]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01>.

708. Про затвердження Порядку ведення Державного судового реєстру України і Судової книги України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 26 вересня 1997 р. № 1069]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1069-97-p>.

709. Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 21 травня 2012 р. № 428]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/428-2012-%D0%BF>.

710. Про затвердження Порядку взаємодії митних органів із Центральним митним управлінням лабораторних досліджень та експертної роботи при проведенні митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, Нормативів взяття проб (зразків) товарів для проведення дослідження (аналізу, експертизи) та форми акта про взяття проб (зразків) товарів [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 31 травня 2012 р. № 654] : [станом на 20.03.2013] // ЛІГА : ЗАКОН.

711. Про затвердження Порядку взаємодії підрозділів митниці при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 30 травня 2012 р. № 647]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1033-12>.

712. Про затвердження Порядку видачі ветеринарних документів [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним комітетом ветеринарної медицини України 13 квітня 2009 р. № 85]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE16535.html.

713. Про затвердження Порядку видачі дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 3 лютого 1997 р. № 146] : [редакція від 11 листопада 2011 р.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1388-2007-p>.

714. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 9 жовтня 2012 р. № 1066]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z2120-12/page2>.

715. Про затвердження Порядку використання електронних замків з функцією GPS - GSM навігації : проект наказу [розроб. Міністерством доходів і зборів України]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/diyalnist/regulyatorna-politika/regulyatorna-politika/2013-rik/116505.html>.

716. Про затвердження Порядку використання електронних замків з функцією GPS - GSM навігації [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством фінансів України 3 грудня 2012 р. № 1266]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2110-12>.

717. Про затвердження Порядку використання наркотичних засобів і психотропних речовин під час дресирування службових собак для розшуку таких засобів і речовин [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 29 липня 2009 р. № 831]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/831-2009-p>.

718. Про затвердження Порядку замовлення, видачі, зберігання, обліку та використання особистих

митних забезпечень інспекторів, а також введення в дію особистих митних забезпечень нового зразка [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 17 листопада 1998 р. № 723].

– Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/spart65/inx65303.htm>.

719. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 651]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1372-12>.

720. Про затвердження порядку заповнення митної декларації для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних з провадженням підприємницької діяльності [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 28 травня 2012 р. № 614]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1014-12>.

721. Про затвердження Порядку застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками під час митного контролю та митного оформлення товарів із застосуванням вантажної митної декларації [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 14 серпня 2009 р. № 756]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0180-11>.

722. Про затвердження Порядку застосування митного режиму магазину безмитної торгівлі [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 7 квітня 2011 р. № 287]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0723-11>.

723. Про затвердження Порядку застосування митного режиму тимчасового ввезення (вивезення) [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 28 березня 2000 р. № 173]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0250-00>.

724. Про затвердження Порядку застосування уніфікованої митної квитанції МД-1 [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 4 січня 2005 р. № 1]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0066-05>.

725. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митній службі України [Електронний ресурс] : наказ [726. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення реалізації [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 20 листопада 2003 р. № 1807]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1807-2003-п>.

727. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 28 січня 2004 р. № 86]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-п>.

728. Про затвердження Порядку здійснення контролю за обігом наркотичних (психотропних) лікарських засобів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 18 січня 2003 р. № 58]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0754-96>.

729. Про затвердження порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 29 березня 2002 р. № 402] // ЛІГА : ЗАКОН.

730. Про затвердження Порядку нарахування митних зборів, мита, податку на додану вартість та акцизного збору при митному оформленні товарів, транспортних засобів та запасних частин до них, які переміщуються через митний кордон України і належать громадянам [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 27 березня 2000 р. № 164]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0227-00>.

731. Про затвердження Порядку організації митних аукціонів, реалізації товарів і транспортних засобів на митних аукціонах, товарних біржах або через підприємства торгівлі, а також розпорядження окремими видами товарів, що не підлягають реалізації [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 26 квітня 2003 р. № 607]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/607-2003-%D0%BF>.

732. Про затвердження Порядку оформлення розрахункових і звітних документів при здійсненні продажу проізних і перевізних документів на залізничному транспорті [Електронний ресурс] : наказ [видано Мінтрансом та ДПА України 24 жовтня 2001 р. № 712/431]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0116-02>.

733. Про затвердження Порядку перевезення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів на території України та оформлення необхідних документів : [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 17 квітня 2008 р. № 366]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/366-2008-п>.

734. Про затвердження Порядку перевезення хворими, які прямують транзитом через територію України, наркотичних засобів і психотропних речовин [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 8 листопада 2007 р. № 1307]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1307-2007-%D0%BF>.

735. Про затвердження Порядку планування, формування, створення, функціонування, супроводження, систематизації електронних інформаційних ресурсів Міністерства економіки України та доступу до них [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Міністерством економіки України 16 липня 2010 р. № 854]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME100638.html.
736. Про затвердження Порядку подання авіаперевізниками або уповноваженими ними особами попередньої інформації про пасажирів, імпорتنі та транзитні вантажі, які перевозяться повітряними суднами, органами охорони державного кордону та митним органам [Електронний ресурс] : наказ [затв. Адміністрацією Державної прикордонної служби, Міністерством фінансів, Міністерством інфраструктури 27 квітня 2012 р. № 291/506/228] : [за станом на 26 жовтня 2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0669-10>.
737. Про затвердження Порядку прийняття, відкликання попереднього рішення про країну походження товару, затвердження форми попереднього рішення про країну походження товару [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 19 червня 2012 р. № 737]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1176-12>.
738. Про затвердження Порядку проведення атестації посадових осіб митної служби [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 25 грудня 2002 р. № 1984]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1984-2002-%D0%BF>.
739. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 26 серпня 2003 р. № 1343]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1343-2003-п>.
740. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців [Електронний ресурс] : постанова [затв. КМУ 5 лютого 2002 р. № 169] : [із змінами від 8 травня 2005 р. № 371] // ЛІГА : ЗАКОН.
741. Про затвердження Порядку продовження строків розрахунків за зовнішньоекономічними операціями [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 29 грудня 2007 р. № 1409]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1409-2007-п?nreg=1409-2007-%EF&find=1&text=%EA%EE%ED%F1%E8%E3%ED&x=0&y=0#w14>
742. Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 21 листопада 2001 р. № 755] : [із змінами від 5 березня 2004 р.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1036-01>.
743. Про затвердження Порядку розгляду звернень та особистого прийому громадян у Державній митній службі України, інших митних органах, спеціалізованих митних установах і організаціях [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 14 вересня 2009 р. № 855] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0935-09>.
744. Про затвердження Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державного казначейства України митних та інших платєжів, які вносяться до/або під час митного оформлення [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерства фінансів України 24 січня 2006 р. № 25/44]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0064-06>.
745. Про затвердження Порядку розроблення технічної документації щодо розміщення і кріплення вантажів у вагонах і контейнерах, які перевозяться залізничним транспортом [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством транспорту та зв'язку України 18 травня 2010 р. № 299]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0503-10>.
746. Про затвердження Порядку створення зон митного контролю [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 22 травня 2012 р. № 583]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0879-12>.
747. Про затвердження Правил етики поведінки посадових осіб митної служби України [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 16 листопада 2009 р. № 1097]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-pravil-etiki-povedinki-posadovih-osib-mit-doc4183.html>.
748. Про затвердження Правил користування послугами поштового зв'язку [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 22 грудня 1997 р. № 1446]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1446-97-%D0%BF>.
749. Про затвердження правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною митною службою України 17 листопада 2005 р. № 1118]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1428-05>.

750. Про затвердження Правил обробки та відправки міжнародної пошти в місцях міжнародного поштового обміну України [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Державним комітет зв'язку та інформатизації України та Державною митною служба України 7 листопада 2000 р. № 165/626]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0112-01>.
751. Про затвердження Правил оформлення вантажних перевізних документів на перевезення морським транспортом [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством транспорту та зв'язку 13 грудня 2004 р. № 1098]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1657-04>.
752. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні [Електронний ресурс] : наказ [затв. наказом Міністерства транспорту України 14 жовтня 1997 р. № 363]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98>.
753. Про затвердження правил передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державним департаментом ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України 7 червня 2002 р. № 28] : [за станом на 8 листопада 2012 р.]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0524-02>.
754. Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів [Електронний ресурс] : наказ [затв. Державною службою з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 14 березня 2006 р. № 186]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.
755. Про затвердження Правил повітряних перевезень пасажирів і багажу [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством транспорту та зв'язку України від 23 квітня 2010 р. № 216]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0669-10>.
756. Про затвердження Правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 17 липня 2003 р. № 1089]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1089-2003-п>.
757. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі ювелірними та іншими виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 25 березня 1999 р. № 460]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460-99-п>.
758. Про затвердження Правил торгівлі антикварними речами [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерством культури і мистецтв України 29 грудня 2001 р. № 322/795]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG6346.html.
759. Про затвердження Правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2006) (Правила, розд.2) [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним комітетом ядерного регулювання України 30 серпня 2006 р. № 132]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z1056-06>.
760. Про затвердження Технології здійснення митного контролю та митного оформлення товарів та інших предметів (вантажів), що прибувають чартерними рейсами в пункт пропуску «Гостомель» [Електронний ресурс] : наказ [прийнято Державною митною службою України 5 червня 2002 р. № 453]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0453483-02>.
761. Про затвердження Технологічної схеми взаємодії митного поста «Слобідка» Ягорлицької митниці та підрозділів Укрзалізничної станції Слобідка під час переміщення через митний кордон України в пункті пропуску «Слобідка» товарів (вантажів) залізничними вантажними поїздами [Електронний ресурс] : наказ [затв. Митницею, Дирекцією залізничних перевезень 17 липня 2006 р. № 99/278/ДН-1] // ЛІГА : ЗАКОН.
762. Про затвердження Технологічної схеми митного оформлення товарів та інших предметів із застосуванням ВМД [Електронний ресурс] : наказ [видано Регіональною митницею 15 жовтня 2002 р. № 766] // ЛІГА : ЗАКОН
763. Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством охорони здоров'я України 10 січня 2001 р. № 247]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0004-01>.
764. Про затвердження типових форм первинного обліку роботи вантажного автомобіля [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством транспорту, Міністерством статистики України 29 грудня 1995 р. № 488/346]. – Режим доступу: <http://www.vs.com.ua/index.php?pageid=2279>.
765. Про затвердження Типового положення про митний пост [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 6 травня 2003 р. № 289]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0378-03>.
766. Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого

центрального органу виконавчої влади [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 25 травня 2011 р. № 563]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/563-2011-p>.

767. Про затвердження Типової мирової угоди про припинення провадження в справі про порушення митних правил [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством фінансів України 28 травня 2012 р. № 607]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/z0985-12.

768. Про затвердження Угоди про погоджений розвиток міжнародних транспортних коридорів, що проходять територією держав - учасниць СНД [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 1 грудня 2010 р. № 1096]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1096-2010-p>.

769. Про затвердження форми Акта про проведення огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів, ручної поклажі та багажу [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 30 травня 2012 р. № 636]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1004-12>.

770. Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення [Електронний ресурс] : наказ [затв. Міністерством фінансів України 24 травня 2012 р. № 599]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0984-12>.

771. Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 24 травня 2012 р. № 598]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0883-12>.

772. Про захист населення від інфекційних хвороб [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 6 квітня 2000 р. № 1645-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.

773. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 8 червня 2000 р. № 1809-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1809-14>.

774. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 грудня 1998 р. № 330-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/330-14>.

775. Про захист персональних даних [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 1 червня 2010 р. № 2297-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

776. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 лютого 1995 р. № 62/95] : [із змінами від 08.09.2011р. № 3712-VI] // ЛІГА : ЗАКОН.

777. Про заходи щодо введення системи визначення ризикових показників за суб'єктивними ознаками («Білий» та «Чорний» списки) при здійсненні митного контролю та митного оформлення [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 17 грудня 2010 р. № 1485]. – Режим доступу : http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2447210&cat_id=296006&search_param=%D1%87%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishing=1.

778. Про заходи щодо проведення експерименту у Північнокримській експериментальній економічній зоні «Сиваш» [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 17 листопада 1995 р. №1062/95]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/1062/95>.

779. Про Збройні Сили України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 6 грудня 1991 р. № 1934-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.

780. Про звернення громадян [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 2 жовтня 1996 р. 393/96-вр]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>.

781. Про зміну підпорядкування митних органів [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 8 лютого 2005 р. № 81]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseit/ua-smengu.htm>.

782. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 квітня 1991 р. № 959-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12/print1332416330867898>.

783. Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 11 липня 2002 р. № 956] : [із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 313 від 11 березня 2004 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/956-2002-p>.

784. Про інформацію [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 січня 2011 р. № 2939-VI] : [із змінами від 10 серпня 2012 р.]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>

show/2657-12.

785. Про Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 7 жовтня 2010 р. № 2591-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2591-17>.

786. Про каміння. Аквармарин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.buz.com.ua/index.php?id=5&ibID=42>.

787. Про карантин рослин [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 30 червня 1993 р. № 34] : [із змінами від 30 травня 2011 р.]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/3348-12.

788. Про комітети Верховної Ради України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>.

789. Про лікарські засоби [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 квітня 1996 р. №123/96-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/123/96-вр>.

790. Про ліквідацію Державної компанії «Адміністрація Північнокримської експериментальної економічної зони «Сиваш» [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 27 грудня 2001 р. №1735]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1735-2001-п>.

791. Про ліквідацію Київської обласної митниці та створення Північної регіональної митниці [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 27 березня 2000 р. № 170]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.4574.0>.

792. Про ліквідацію митних органів [Електронний ресурс] : наказ [видано Державною митною службою України 29 січня 2008 р. № 61]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>.

793. Про ліцензування певних видів господарської діяльності [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 1 січня 2000 р. № 1775-III]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1775-14/page>.

794. Про метрологію та метрологічну діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 11 лютого 1998 р. № 113/98-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/113/98-вр>.

795. Про митний тариф України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 квітня 2001 р. № 2371-III]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2371-14/print1350223473392502>.

796. Про митні пільги для туристів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята 4 червня 1954 р.]. – Режим доступу : <http://www.unepce.org/trans/conventn/Touring-1954e.pdf>.

797. Про Митно-тарифну раду України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 7 лютого 1994 р. № 62]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/62-94-%D0%BF>.

798. Про міжнародний фінансовий лізинг [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята УНІДРУА 28 травня 1988 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_263.

799. Про міжнародні змішані перевезення вантажів [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята ООН 24 травня 1980 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_189.

800. Про міжнародну цивільну авіацію [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята 7 грудня 1944 р.]. – Режим доступу : <http://www.mcgill.ca/files/iasl/chicago1944a.pdf>.

801. Про міліцію [Електронний ресурс]: закон України [прийнято Верхов. Радою 20 грудня 1990 р. № 565-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

802. Про Міністерство доходів і зборів України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 18 березня 2013 р. № 141/2013]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/141/2013>.

803. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 31 травня 2011 р. № 634/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/634/2011>.

804. Про морські перевезення вантажів «Гамбурзькі правила» [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята ООН 31 березня 1978 р.]. – Режим доступу : http://http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_391.

805. Про морські порти [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 травня 2012 р. № 4708]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4709-17>.

806. Про назви митниць і митних постів [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним митним комітетом України 21 лютого 1994 р. № 50]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseri/ua-rmeqmr.htm>.

807. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 лютого 1995 р. № 60/95-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>.

808. Про Національний банк України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 20 травня 1999 р. № 679-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

809. Про обіг векселів в Україні [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 квітня 2001 р. № 2374-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2374-14/print1332416330867898>.

810. Про оборону України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 6 грудня 1991 р. № 1932-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.

811. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 18 лютого 1992 р. № 2135-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

812. Про опрацювання та надання пропозицій до Ліцензійних умов провадження посередницької діяльності митного брокера та митного перевізника [Електронний ресурс] 813. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 9 грудня 2010 р. № 1085/2010]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.

814. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 19 червня 2003 р. № 964-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15%B8>.

815. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 грудня 1993 р. № 3687-XII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

816. Про перевезення небезпечних вантажів [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою від 6 квітня 2000 р. № 1644-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1644-14>.

817. Про передачу залізничних військ Збройних Сил України у підпорядкування Міністерству транспорту України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 27 січня 2003 р. № 46/2003]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/46/2003>.

818. Про переміщення готівки і банківських металів через митний кордон України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Правлінням Національного банку України 27 травня 2008 р. № 148]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>.

819. Про персональні звання державної митної служби України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Верхов. Радою 5 лютого 1992 р. № 2099-XII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2099-12>.

820. Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 7 лютого 2008 р. № 109/2008]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/109/2008>.

821. Про першочергові заходи щодо створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 16 грудня 1996 р. № 1512]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1512-96-%D0%BF>.

822. Про Північнокримську експериментальну економічну зону «Сиваш» [Електронний ресурс] : постанова [прийнята КМУ 23 квітня 1996 р. № 455]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/455-96-p>.

823. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 21 жовтня 2010 р. № 2623-VI]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/annot/2623-17>.

824. Про підтвердження відповідності [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 травня 2001 р. № 2406-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2406-14>.

825. Про поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 грудня 2004 р. № 2288-IV]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2288-15>.

826. Про Положення про Державну податкову службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 12 травня 2011 р. № 584/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>.

827. Про Положення про Державну пробірну службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 13 квітня 2011 р. № 461/2011]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/461/2011>.

828. Про Положення про Державну санітарно-епідеміологічну службу України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 400/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/400/2011>.

gov.ua/laws/show/400/2011.

829. Про Положення про Державну службу України з питань захисту персональних даних [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 390/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/390/2011>.

830. Про Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 10 червня 1993 р. № 198/93]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/198/93>.

831. Про Положення про Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 381/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>.

832. Про Положення про Міністерство культури України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 6 квітня 2011 р. № 388/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/388/2011>.

833. Про Положення про Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 8 квітня 2011 р. № 446/2011]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>.

834. Про портові збори [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ від 12 жовтня 2000 р. № 544]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1544-2000-%D0%BF>.

835. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 вересня 2001 р. № 2681-III]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2681-14>.

836. Про порядок ввезення на митну територію України та вивезення за її межі наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс] : лист [видано Держмитслужбою України 11 березня 2004 р. № 25/9-18/2825-en]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/bases/ua-amezee.htm>.

837. Про порядок взаємодії органів виконавчої влади та юридичних осіб, які провадять діяльність у сфері використання ядерної енергії, в разі виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 2 червня 2003 р. № 813]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/813-2003-p>.

838. Про порядок вивезення (пересилання) за межі митної території України громадянами дорогоцінних металів (за винятком банківських металів, пам'ятних та ювілейних монет України із дорогоцінних металів), дорогоцінного каміння та виробів із них, а також культурних цінностей з метою їх відчуження [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 21 травня 2012 р. № 448]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448-2012-p/paran3#n3>.

839. Про порядок доставки дипломатичної пошти України [Електронний ресурс] : розпорядження [видано Президентом України 27 липня 1992 р. № 130/92-рп] : [із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 70/99 від 27.01.99]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/130/92-%D1%80%D0%BF>.

840. Про порядок ліцензування експорту товарів [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством економіки України 9 вересня 2009 р. № 991]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-09>.

841. Про Порядок проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 25 січня 2012 р. № 33/2012]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/33/2012/paran20#n20>.

842. Про порядок участі центральних органів виконавчої влади у діяльності міжнародних організацій, членом яких є Україна [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 13 вересня 2002 р. № 1371]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1371-2002-%D0%BF>.

843. Про порядок формування та зберігання Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 30 березня 1998 р. № 387]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/387-98-%D0%BF>.

844. Про поштовий зв'язок [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 жовтня 2001 р. № 2759-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2759-14>.

845. Про Правила дорожнього руху [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 10 жовтня 2001 р. № 1306]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-n/page>.

846. Про правила малого прикордонного руху між Урядом Республіки Польща та Кабінетом міністрів України [Електронний ресурс] : постанова [видано Верховною Радою 16 березня 2009 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616_138.
847. Про правовий режим надзвичайного стану [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 березня 2000 р. № 1550-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
848. Про приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів від 19 травня 1956 р. [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 1 серпня 2006 р.]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/57-16>.
849. Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва 1950 р. [Електронний ресурс] : постанова [прийнята Верхов. Радою 19 червня 1992 р. № 2479-XII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2479-12>.
850. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення [Електронний ресурс] : закон України [прийнятий Верхов. Радою 24 березня 2004 р. № 1661-IV]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_472.
851. Про приєднання України до Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг [Електронний ресурс] : закон України [прийнятий Верхов. Радою 11 січня 2006 р. № 3301-IV]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T063301.html.
852. Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів [Електронний ресурс] : закон України [видано Верховною Радою 10.01.2002 № 2933-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2933-14>.
853. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів [Електронний ресурс] : указ [виданий Президентом України 17 травня 2002 р. № 466/2002]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/466/2002>.
854. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 20 вересня 2001 р. № 2730-14]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2730-14>.
855. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у змінній редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 1 січня 2006 р. № 227-V]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-16>.
856. Про призначення О. Клименка Міністром доходів і зборів України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України № 739/2012]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/739/2012>.
857. Про прикордонний контроль [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 5 листопада 2009 р. № 1710-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1710-17>.
858. Про прикордонний режим [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 27 липня 1998 р. № 1147]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF>.
859. Про прикордонні війська України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 4 листопада 1991 р. № 1779-XII]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1779-12>.
860. Про проект «Концепції модернізації діяльності митної служби України» та про реформування структури митної системи [Електронний ресурс] : проект [від 08.09.2006]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.asmap.org.ua%2Finfo%2Fna5.doc&ei=A01NUsnAN6G04AS2tYDIBA&usg=AFQjCNHUGjnTku3VJ8mvrOT1u8Ay m4zVQ&sig2=prl_XfZDG16M-QdwjyM9BA&bvm=bv.53537100,d.bGE&cad=rja.
861. Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Верхов. Радою Української РСР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1000-12>.
862. Про ратифікацію Конвенції про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу [Електронний ресурс] : закон України [видано Верховною Радою 8 квітня 1999 р. № 581-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/581-14>.
863. Про Регламент Верховної Ради України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 10 лютого 2010 р. № 3547-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3547-15>.
864. Про розвідувальні органи України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верховною Радою 22 березня 2001 р. № 2331-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>.

865. Про символіку Державної митної служби України [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 27 червня 2003 р. № 554/2003]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/554/2003>.

866. Про систему валютного регулювання і валютного контролю [Електронний ресурс] : декрет [видано КМУ 19 лютого 1993 № 15-93]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

867. Про службові жилі приміщення [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Радою Міністрів УРСР 4 лютого 1988 р. № 37]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/37-88-p?nreg=37-88-%EF&find=1&text=%EA%B3%ED%EE%EB%EE%E3%E8&x=4&y=9>.

868. Про Службу безпеки України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 25 березня 1992 р. № 2229-XII]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

869. Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону «Порт Крим» в Автономній Республіці Крим» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 21 грудня 2000 р. № 2189-III]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2189-14>.

870. Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 24 грудня 1998 р. № 356-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/356-14>.

871. Про спеціальну (вільну) економічну зону «Порто-франко» на території Одеського морського торговельного порту [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 березня 2000 р. №1607-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1607-14>.

872. Про спеціальну економічну зону «Закарпаття» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 22 березня 2001 р. № 2322-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2322-14>.

873. Про спеціальну економічну зону «Інтерпорт Ковель» [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 22 червня 1999 р. № 702/99]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/702/99>.

874. Про спеціальну економічну зону «Інтерпорт Ковель» [Електронний ресурс] : постанова [видана КМУ 15 травня 2000 р., № 796]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/796-2000-%D0%BF>.

875. Про спеціальну економічну зону «Миколаїв» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 липня 2000 р. № 1909-III]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1909-14>.

876. Про спеціальну економічну зону «Рені» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 23 березня 2000 р. № 1605-III]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1605-14>.

877. Про спеціальну економічну зону «Славутич» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 3 червня 1999 р. № 721-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/721-14>.

878. Про спеціальну економічну зону «Яворів» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 15 січня 1999 р. № 402-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/402-14>.

879. Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець» [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 18 березня 1999 р. № 514-XIV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/514-14>.

880. Про співробітництво і взаємну допомогу в митних справах [Електронний ресурс] : угода [між КМУ і Урядом Республіки Білорусь 22 вересня 2000 р.] : [станом на 30.10.2012] // ЛІГА : ЗАКОН.

881. Про спрощення формальностей у торгівлі товарами [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята 20 травня 1987 р.]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/sad-convention_on_simplification_of_formalities_en.pdf.

882. Про ставки митних зборів [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 27 січня 1997 р. № 65]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/65-97-%D0%BF>.

883. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 1 грудня 2005 р. № 3164-IV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3164-15>.

884. Про стандартизацію і сертифікацію [Електронний ресурс] : декрет [видано КМУ 10 травня 1993 р. № 46-93]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/46-93>.

885. Про статус народного депутата України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 листопада 1992 р. № 2790-XII]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>.

886. Про створення Ради Митного Співробітництва [Електронний ресурс] : конвенція [прийнята 15 грудня 1950 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_184.

887. Про створення регіональних митниць та митниць Державної митної служби України [Електронний

ресурс] : наказ [видано Державною митною службою 20 грудня 1996 р. № 564]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1025.5640.0>.

888. Про створення територіальних митних управлінь [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 8 липня 1994 р. № 465] // ЛІГА : ЗАКОН.

889. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами [Електронний ресурс] : постанова [прийнято Пленумом Верховного суду України 26 квітня 2002 р.]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>.

890. Про судоустрій і статус суддів [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 7 липня 2010 р. № 2453-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.

891. Про схвалення Стратегії розвитку морських портів України на період до 2015 р. : розпорядження [видано КМУ 16 липня .2008 № 1051-p]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2008_07_16/an/24/KR081051.html#24.

892. Про транспорт [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 10 листопада 1994 р. № 232/94-ВР]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>.

893. Про транспортно-експедиторську діяльність [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верховною радою 1 липня 2004 р. № 1955-IV]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.

894. Про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах [Електронний ресурс] : міжнародна конвенція [прийнята 21 жовтня 1982 р.]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/fileadmin/DAM/trans/conventn/harmonie.pdf>.

895. Про утворення нових та збільшення штатної чисельності діючих митних установ [Електронний ресурс] : наказ [видано Державним митним комітетом України 17 листопада 1992 р. № 217]// ЛІГА : ЗАКОН.

896. Про Федеральну митну службу [Електронний ресурс] : постанова [прийнята Урядом Російської Федерації 26 липня 2006 р. № 459]. – Режим доступу : http://www.customs.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=182.

897. Про центральні органи виконавчої влади [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 17 березня 2011 р. № 3166-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17/page2>.

898. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 лютого 2006 р. № 3480-IV]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

899. Проблемы методологии системного исследования / под ред. И. В. Блауберга, В. Н. Садовского, В. Г. Юдина. – М. : Мысль, 1970. – 455 с.

900. Проектирование таможенной политики / Н. М. Блинов, В. Н. Иванов, В. Б. Кухаренко, А.Г. Пашинский; Гос. тамож. ком. Рос. Федерации. – М. : Кн. и бизнес, 2001. – 327 с.

901. Протокол № 7 до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод [Електронний ресурс]. – Режим доступу : conventions.coe.int/Treaty/rus/Treaties/Html/117.htm.

902. Протокол об изменении Международной конвенции об унификации некоторых правил о коносаменте, подписанной в Брюсселе 25 августа 1924 г. (Правила Висби) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896_010.

903. Протокол про збереження і сталє використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, підписаної в м. Київ 22 травня 2003 р. (ст.3) м. Бухарест, 19 червня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_366.

904. Публічне акціонерне товариство «Єнакієвський металургійний завод» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : rada.com.ua/ukr/catalog/8340.

905. Пузанов І. І. Методологічні підходи до аналізу використання експортних субсидій у зовнішній торгівлі [Електронний ресурс] / Пузанов І. І. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Traeviv/2010_2/5.pdf.

906. Радайде Д. С. Развитие таможенной системы России по Европейской границе / Д. С. Радайде // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – 2012. – № 2, т. 25 (64). – С. 350–356.

907. Радник. Український юридичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/pidrychnuku/mishnarod-pravo/468-repetsku/8094-32---.html>.

908. Радянська військова енциклопедія у 8 томах / під ред. Гречко А. А. – М. : Воениздат, 1981. – 8 т.

909. Райзберг Б. А. Современный энциклопедический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е изд., исправ. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 479 с.

910. Реализация инвестиционных проектов: Туристские центры, Горнолыжные курорты [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kit.gov.kz/index.php/ru/razvitie-infrastruktury/realizatsiya-investitsionnykh-proektov-turistskie-tsentry-gornolyzhnye-kurorty>.

911. Регіональна політика в країнах Європи: уроки для України : [монографія] / за ред. С. Максименка. – К. : Логос, 2000. – 171 с.

912. Регулирование перевозок грузов морем [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.transinterlog.com/articles/100>.

913. Резиденты СЭЗ «Могилев» в I полугодии увеличили производство продукции в 2,6 раза [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.moyby.com/news/90711>.

914. Ренийський торговельний морський порт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.portreni.com.ua/?page=ln&lang=ukr>.

915. Решение О деятельности Совета руководителей таможенных служб государств-участников Содружества Независимых Государств от 12 сентября 2008 года, город Москва [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-cis.info/page.php?id=22556>.

916. Решение о Положении о Совете руководителей таможенных служб государств-участников Содружества Независимых Государств в новой редакции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_856.

917. Римський статут міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [www.un.org/russian/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/russian/law/icc/rome_statute(r).pdf).

918. Рішення глав урядів Співдружності Незалежних Держав про Правила визначення країни походження товарів [Електронний ресурс] : [підписано 24 червня 1993 р.]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_055.

919. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу). Справа № 1-23/2009 30 вересня 2009 р. №23-рп/2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-9>.

920. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) Справа № 1-28/2011 11 жовтня 2011 р. № 10-рп/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11>.

921. РОЗДІЛ 1 Индекс глобальной конкурентоспособности 2012: Зростання продуктивності задля підтримки відновлення економіки [Електронний ресурс] 922. Розенберг М. Г. Контракт международной купли-продажи. Современная практика заключения. Разрешение споров / М. Г. Розенберг. – М. : Международный центр финансово-экономического развития, 1996. – С. 209–220.

923. Розпочала роботу Громадська рада при Міндоходів [Електронний ресурс] // Офіційний портал Міністерства доходів і зборів України. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/media-tsentri/novini/98035.html>.

924. Ромат Т. Є. Відповідальність органів державної влади у справах про порушення прав інтелектуальної власності / Т. Є. Ромат // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 20. – С. 98–100.

925. Російсько-український словник правничої мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://r2u.org.ua/data/Російсько-український%20словник%20правничої%20мови%20\(1926\).pdf](http://r2u.org.ua/data/Російсько-український%20словник%20правничої%20мови%20(1926).pdf).

926. Российская империя. История государства Российской империи [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rusempire.ru/glavy-pravitelstva-rossiyskoj-imperii/reytern-mihail-hristoforovich.html>.

927. Российский рубль (Russian Ruble), национальная валюта Российской Федерации, RUB-RUR [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://forexaw.com/TERMs/Money/Currencies/172_Российский_рубль_Russian_Ruble_национальная_валюта_Российской_Федерации_RUB_RUR.

928. Российский рубль [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://banksandmoneys.cc.ua/index.files/ROSRUB.htm>

929. Российское таможенное право : учебник / отв. ред. Б. Н. Габричидзе. – М. : Норма-Инфра-М, 1999. – 520 с.

930. Россия. Особые экономические зоны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.russez.ru>.

931. Ростовцев М. М. Історія методів навчання малювання : зарубіжна школа малюнка : навч. посіб. / М. М. Ростовцев. – М. : Просвітництво, 1981. – 192 с.

932. Румянцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність : навч. посіб. / А. П. Румянцев, Н. С. Румянцева. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
933. Румянцев О. Г. Юридический энциклопедический словарь / О. Г. Румянцев, В. Н. Додонов. – М. : Инфра-М, 1997. – 384 с.
934. Русско-византийский договор 911 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/rus/1.htm>.
935. Савченко М. М. «Рациональный протекционизм» Д. И Менделеева и таможенно-тарифная политика в России в конце XIX – начале XX вв. / М. М. Савченко // Экономический журнал. – 202. – п2. – С. 23–28.
936. Сайт Главное управление Манаус. Зона свободной торговли - SUFRAMA [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.suframa.gov.br>.
937. Сайт Министерства финансов Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://210.minfin.ru/node/8>.
938. Сайт НПО “Поверхность” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.mdoffice.com.ua/pls/MDOOffice/MDOOffice.FindHelp?p_file=101&p_page=259&p_dlawfld_id=01080203.
939. Салтєвський М. В. Криміналістика : підручник : у 2-х / М. В. Салтєвський. – Х. : КонСУМ, Основа, 1999. – 416 с.
940. Сандровский К. К. Таможенное право : учеб. пособ. / К. К. Сандровский. – К. : Вища шк., 1974. – 175 с.
941. Сандровский К. К. Международное таможенное право : Учебник для студ. вузов, обуч. по спец. «Правоведение» / К. К. Сандровский. – К. : О-во «Знання», КОО, 2000. – 462 с. – (Высшее образование XXI века).
942. Сандровський К. К. Митне право в Україні : навч. посіб. / К. К. Сандровський. – К. : Вентурі, 2000. – 208 с.
943. Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций, заключенных СССР с иностранными государствами [Электронный ресурс]. – Вып. V. – М., 1930. – С. 46–53. – Режим доступа : <http://www.lawlibrary.ru/izdanie22077.html>.
944. Сведения об органах Содружества Независимых Государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-cis.info/page.php?id=2374>.
945. Сведения об участниках специальных экономических зон Республики Казахстан по состоянию на 21 января 2013 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mint.gov.kz/upload/reestr.pdf>.
946. Свириденко Н. С. Еволюційні процеси у творчій діяльності Антоніно Страдіварі / Н. С. Свириденко // Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. – 2009. – № 16. – С. 1–7.
947. Свободная экономическая зона «Брест» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fez.brest.by/ru/disposition/city>.
948. Свободная экономическая зона «Могилев» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=7841>.
949. Свободные экономические зоны [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.president.gov.by/press29000.html#doc>.
950. Свободные экономические зоны в Бразилии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rosez.ru/book/zone_brazilia.html.
951. Свойства камней и минералов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.jewellery.org.ua/stones/katalog-hrizolit.htm>.
952. Святий Матфей. Митар. Апостол. Євангеліст / за заг. ред. Пашка П. В. – Одеса : АТ «ПЛАСКЕ», 2010. – 128 с.
953. Сент-Киттс и Невис (St. Kitts & Nevis) – NBCO [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://fiveconsult.com/main/jurisdiction_info/26.
954. Сертифікація в системі УкрСепро [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrcsm.kiev.ua/index.php/uk/2009-02-12-13-16-36/2009-02-16-13-09-20/110-2009-02-16-14-15-53>.
955. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.
956. Скальковський А. О. Історія Нової Січі або останнього Коша Запорозького / А. О. Скальковський. – Дніпропетровськ : Січ, 1994. – 677 с.
957. Словарь морських термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.korabel.ru/dictionary/detail/205.html>.
958. Словарь музыкальных терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru>.

ru/slovar-muzika.

959. Словарь нумизмата. Акче [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://homonumi.ru/informatsiya/slovar/a.html>.

960. Словник економічних термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ekonomiks.net.ua>.

961. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=15366>.

962. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sum.in.ua/s/vatmansjky_papir.

963. Словник. Geograf. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.geograf.com.ua/glossary/minerals>.

964. Словопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovopectia.org.ua>.

965. Служба прикордонних нарядів : Курс лекцій. – Хмельницький: Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2008. – 206 с.

966. Современное стрелковое оружие мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://world.guns.ru>.

967. Соглашение между Правительствами государств - членов Организации за демократию и экономическое развитие - ГУАМ о международных мультимодальных перевозках грузов [Электронный ресурс] : [утв. Постановлением КМУ 23 апреля 2008 г. № 396]. – Режим доступа : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/886_008.

968. Соглашение о согласованном развитии международных транспортных коридоров, проходящих по территории государств-участников СНГ [Электронный ресурс] : [утв. 20 ноября 2009 г.]. – Режим доступа : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_154.

969. Сокур І. М. Транспортна логістика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Сокур, Л. М. Сокур, В. В. Герасимчук. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 222 с.

970. Специальная экономическая зона «Астана – новый город» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sez.astana.kz/ru>.

971. Специальные экономические зоны (СЭЗ) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.invest.gov.kz/?option=content&section=&itemid=206&lang=ru>.

972. Специальные экономические зоны (СЭЗ) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.invest.gov.kz/?option=content&section=&itemid=206&lang=ru>.

973. Специфікація [Електронний ресурс] // Словник іншомовних слів. – Режим доступу : <http://www.rozum.org.ua/index.php?a=term&d=18&t=31572>.

974. Сребреник [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru/~книги/Гуманитарный%20словарь/Сребреник>.

975. Сребреник, сребреник [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.numizm.ru/html/s/srebrunik_serebr8nik.html.

976. Сребреники и златники Владимира Святославовича [Электронный ресурс] // Коллекционер антиквариата. Первые русские монеты. – Режим доступа : <http://goodcoins.narod.ru/coins/1ruscoin.htm>.

977. Срібник [Електронний ресурс] // Лексика: українські енциклопедії та словники. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/10350807/ure/sribnik>.

978. Стандарт державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, державного і комунального майна – 1 «Терміни, які вживаються в стандартах державного фінансового контролю» [Електронний ресурс] 979. Старцев О. В. Підприємницьке право : [навч. посібник] [Електронний ресурс] / О. В. Старцев. – К. : Істина, 2006. – Режим доступу : <http://www.ebk.net.ua/Book/PP/10-6.htm>.

980. Статут Всесвітнього поштового союзу [Електронний ресурс] : [редакція від 12 серпня 2008 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_101.

981. Статут про дисципліну працівників спеціальних (воєнізованих) аварійно-рятувальних служб [Електронний ресурс] : постанова [прийнято КМУ 12 жовтня 2010 р. № 1540]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseap/ua-zmtafr.htm>.

982. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист : підручник / М. І. Стеблюк. – 2-ге вид., перероб. – К. : б.в., 2010. – 487 с.

983. Стеттиниус Э. Ленд-лиз – оружие победы / Перевод с английского С. Луговского. – М. : Вече, 2000. – 400 с.

984. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2007. –

624 с.

985. Страдивари Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://rimkor.edu.ru /index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=65](http://rimkor.edu.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=66&Itemid=65).

986. Стратегия экономического развития Содружества Независимых государств на период до 2020 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_k27.

987. Стратегія економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія / за ред. Д. Г. Лук'яненко. – К. : КНЕУ, 2001. – 988. Стратегія і тактика ведення переговорів : навч.-метод. посіб. з курсу для студентів спеціальності «Міжнародні відносини» [Електронний ресурс] / за ред. А. М. Дегтеренко. – Режим доступу : http://istfak.org.ua/files/metodichni-materiali/mizhnarodni-vidnosini/specialist/nMP_STVP.pdf.

989. Судовой (портовый) тальман [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iqube.biz/rus/article/tallyman>.

990. Сучасна митниця країн СНД та ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://myrack.com.ua>.

991. Сучасний словник економіки Макміллана / голов. ред. Девід В. Пірс ; пер. з англ. – [4-те видання]. – К. : АртЕк, 2000. – 640 с.

992. Схема особой экономической зоны промышленно-производственного типа «Липець» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.admlr.lipetsk.ru/rus/oez/scheme.php>.

993. Съедин С. И. Основы управления : курс лекций / С. И. Съедин. – М. : Российская таможенная академия, 1995. – 120 с.

994. СЭЗ «Бурабай» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/Atameken/ss-15148985>.

995. Таймшит и его значение [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// http://seaspirit.ru/kes/tajmshit-i-ego-znachenie.html](http://http://seaspirit.ru/kes/tajmshit-i-ego-znachenie.html).

996. Таможенная конвенция о карнете А.Т.А. для временного ввоза товаров (Конвенция А.Т.А.) [Електронний ресурс] : [Брюссель, 6 декабря 1961 г.]. – Режим доступу : <http://www.tks.ru/jur/0010000005>.

997. Таможенный барьер [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vocable.ru/dictionary/485/word/tamozhenyi-barer>.

998. Таможенный кодекс СССР [Електронний ресурс] : [утв. ВС СССР 26 марта 1991 г. № 2052-1]. – Режим доступу : <http://pravo.levonevsky.org/baza/soviet/sss0358.htm>.

999. Терещенко С. С. Міжнародні стандарти щодо статусу уповноваженого економічного оператора [Електронний ресурс] / С. С. Терещенко, Г. Д. Симонова, Г. О. Хабло. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Mbez/econ/2010_2/Tereschenko_Simonova_Khablo.pdf.

1000. Терещенко С. С. Основы митного законодавства в Україні: теорія та практика: навч. посіб. для студентів вищ. та серед. спец. навч. закл. / С. С. Терещенко, В. П. Науменко. – К. : АТ «Август», 1999. – 296 с.

1001. Терещенко С. С. Основы митного законодавства України: питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студентів вищ. та серед. спец. навч. закл. / С. С. Терещенко, В. П. Науменко. – К. : АТ «Август», 2001. – 422 с.

1002. Технический железнодорожный словарь [Електронний ресурс] / под ред. Н. Н. Васильева, О. Н. Исаакяна, Н. О. Рогинского и др. – Режим доступу : http://slovarix.ru/tehnicieskij_jeleznodorojnyiy_slovar.

1003. Технопарк «Алатау» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aitc.kz>.

1004. Тизенгаузен В. Г. Сборник материалов, относящихся к истории Золотой Орды / В. Г. Тизенгаузен. – СПб. : [б.и.], 1884. – Т. I. – 588 с.

1005. Тимошенко В. А. Наркобізнес: національна та міжнародна протидія новим викликам : монографія / В. А. Тимошенко. – К. : НА СБ України, 2006. – 440 с.

1006. Тимошенко И. В. Таможенное регулирование ВЭД : Учеб.-практ. пособие / И. В. Тимошенко. – М. : Бератор-Пресс, 2003. – 304 с.

1007. Тишкевич И. С. Уголовная ответственность за посягательства на социалистическую собственность / И. С. Тишкевич. – Минск: Изд-во «Университетское», 1984. – 168 с.

1008. Ткач А. П. Історія кодифікації дореволюційного права України / А. П. Ткач. – К. : Наукова думка, 1968. – 356 с.

1009. Тлумачний словник економіста [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eknigi.org/gumanitarnye_nauki/144119-tlumachnij-slovník-ekonomista.html.

1010. Тлумачний словник термінів прикордонного контролю. – Хмельницький: Видавництво Національної академії ПВУ, 1999. – 56 с.

1011. Толочко П. П. Древний Киев / П. П. Толочко. – К. : Наукова думка, 1976. – 207 с.
1012. Топаз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.alhimikov.net/himerunda/topaz.html>.
1013. Топазы Волины [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://geo.web.ru/druza/m-topaz-F.htm>.
1014. Транспортне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Л. Шелухін, О. І. Антонюк, В. О. Вишневецька та ін.; за ред. М. Л. Шелухіна. – К. : Вид. Дім. «Ін Юре», 2008. – 896 с.
1015. Трукин Д. Двухмерный (2D) штрих-код – Структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.barcoding.ru/resources/statii-obzory/dvukhmernyi-shtrikh-kod-struktura.html>.
1016. Туржанський В. А. Особливості діяльності податкової та митної служб у Республіці Вірменія : матеріали міжн. науково-практ. конф / В. А. Туржанський // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації, (Хмельницький, 18-20 квітня 2013 р.). – Хмельницький, Хмельницький університет управління та права, 2013. – С. 436–440.
1017. У справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України “Про міліцію” (справа про строки адміністративного затримання) [Електронний ресурс] : рішення [прийнято Конституційним судом України 11 жовтня 2011 р. № 10-рп/2011]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11>.
1018. Увеличена площадь СЭЗ «Астана – новый город» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profinance.kz/2011/05/12/uvlieniya-ploshadi-sz-astana-novyy-gorod.html>.
1019. Угода між Україною та Словацькою Республікою по співробітництву у галузі карантину і захисту рослин [Електронний ресурс] : [підписано 14 травня 1993 р.]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/703_076.
1020. Угода між Урядом України та Урядом Російської Федерації про вільну торгівлю [Електронний ресурс] : [підписано 24 червня 1993 р.]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/643_009
1021. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (УМВС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_011/page.
1022. Угода про співробітництво та взаємодопомогу в митних справах від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_222.
1023. Угода про технічні бар’єри в зоні вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_a48.
1024. Угода про технічні бар’єри у торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/981_008.
1025. Угода про торговельні аспекти права інтелектуальної власності [Електронний ресурс] : [видано Світової організацією торгівлі 15 квітня 1994 р.]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
1026. Угорський форинт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Угорський_форинт.
1027. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) : офіційне видання / А. Д. Войцещук, Н. Т. Овдієнко, І. Г. Бережнюк та ін.; за ред. М. М. Каленського / Державна митна служба України. – К. : Лат & К, 2004. – 626 с.
1028. Українська Радянська Енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://leksika.com.ua/17870519/ure/mifologichniy_zhanr.
1029. Український економічний термінологічний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://marazm.org.ua/document/termin-economy-ua/index.php>.
1030. Український юридичний термінологічний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.marazm.org.ua/document/termin/index.php?file=%C4%E5%EF%EE%F0%F2%E0%F6%B3%FF.txt>.
1031. Укрзалізниця. Поступ часу 1991-1996 : матеріали до історії залізничного транспорту України / Авт.-упоряд. П. Москаленко, Т. Мукмінова. – К. : Транспорт України, 1996. – 336 с.
1032. УкрОборонПром – державний концерн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukroboronprom.com.ua/ua/news/241>.
1033. Ульяновская портовая ОЭЗ самая эффективная в России за 2011 год. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uldelo.ru/news/ulyanovskaya-portovaya-oez-samaya-effektivnaya-v-rossii-za-2011-god>.
1034. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів [Електронний ресурс] : [прийнято Міжнародною торговельною палатою 1 січня 1993 р. № 500]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988_003.

1035. Управление в таможенных органах (по материалам США) : учебно методическое пособие / Пер. с англ.; под ред. Н. М. Блинова, С. И. Съедина. – М. : РИО РТА, 1995. – 150 с.
1036. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. Ч. 1. / [А. І. Кредісов, С. М. Березовенко, С. М. Березовенко, Г. М. Биков та ін.]; за заг. ред. А. І. Кредісова. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : ВІРА-Р, 2002. – 552 с.
1037. Устройство и назначение основных частей и механизмов огнестрельного оружия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eko-czaao.narod.ru/ball/osnov/001/metodik-2.htm>.
1038. Фаминский И. П. Внешнеэкономический толковый словарь / под ред. И. П. Фаминского. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 512 с.
1039. Фармацевтична енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/930/prekursori>.
1040. Федеральная служба финансовой статистики РФ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.gks.ru/
1041. Философская энциклопедия : в 5 т. / под ред. Ф. В. Константинова. – М. : Советская энциклопедия, 1967. – Т. 4. – 592 с.
1042. Фінансовий словник-довідник / за ред. М. Я. Демяненка. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 555 с.
1043. Фінансово-економічний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fes.net.ua/?p=1110>.
1044. Флюорит // Минералы. Сокровища земли. – 2009. – № 10. – С. 3–4.
1045. Флюорит [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://znaimo.com.ua/Флюорит>.
1046. Форма №1, документ для вывоза животного за границу (как и где его оформить) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.animal-planet.com.ua>.
1047. Фрадинський О. А. Організація діяльності митних служб на пострадянському просторі / О. А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 4, Т 2. – С. 283–287.
1048. Фрадинський О. А. Историчні аспекти виникнення та врегулювання міжнародних торговельних конфліктів / О. А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 3, Т.3. – С. 16–20.
1049. Фрадинський О. А. Контрабанда в СРСР під час II Світової війни / О. А. Фрадинський // Історія торгівлі, податків та мита : тези доповідей VII міжн. наук. школи-семінару, (м. Дніпропетровськ, 24-25 жовтня 2013 р.). – Дніпропетровськ. – С. 26–27.
1050. Фрадинський О. А. Ленд-ліз в СРСР як форма військово-економічної співпраці країн-союзників у II Світовій війні. / О. А. Фрадинський // Історія торгівлі, податків та мита. – 2013. – № 1(7). – С. 122–132.
1051. Фрадинський О. А. Митний тариф Д. І. Менделєєва і торгова війна Німеччини та Російської імперії (1893-1894 роки) / О. А. Фрадинський // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 4. – С. 52–55.
1052. Фрадинський О. А. Основи оподаткування : [навч. посіб.] / О. А. Фрадинський. – Львів: Новий світ – 2000, 2010. – 345 с.
1053. Фрадинський О. А. Становлення морської митної варти в Російській імперії (XVIII-XX століття) / О. А. Фрадинський, А. І. Машко // Світ фінансів. – 2012. – № 4. – С. 240–244.
1054. Франклін Р. Рут. Міжнародна торгівля та інвестиції / Р. Рут Франклін, А. Філіпенко. – К. : Основи, 1998. – 632 с.
1055. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для студ. вищих навч. закладів / П. Л. Фріс. – К. : Атіка, 2004. – 488 с.
1056. Фунт стерлінгів – валюта Великобританії (Англії) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://allmoney.in.ua/groshi-krain-evropi-ta-snd/funt-sterlingiv-valjuta-velikobritanii-anglii.html>.
1057. Хімічна зброя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://himvoiska.narod.ru/chmweapon.html>.
1058. Хмельницький центр підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів ДМСУ. Зброя та її ідентифікація. Організація боротьби з контрабандою зброї, боєприпасів, вибухових речовин. Лекція. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.center.km.ua/old_version/library/tezy_lekciy/tezy_np/rozdz4/1.6.8.html.
1059. Холодное оружие. прикладной бой [Электронный ресурс]. – Режим доступу : <http://mywdrag.ks.ua/page/holodnoe-oruzhie>.
1060. Хронотон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chronoton.ru/past/bio/menzinskiy>.
1061. Цивилизационные модели современности и их исторические корни / [Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко и др.]; под ред. Ю. Н. Пахомова. – К. : Наук, думка, 2002. – 632 с.

1062. Цивільна авіація СРСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aviaciya.org.ua/archives/612>.
1063. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 16 січня 2003 р. № 435-IV]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
1064. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля : навч. посіб. / Т. М. Циганкова, Л. П. Петрашко, Т. В. Кальченко. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
1065. Циганкова Т. М. Міжнародний маркетинг : навч. посіб. / Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 1998. – 120 с.
1066. Циганкова Т. М. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ [Електронний ресурс] / Т. М. Циганкова. – Режим доступу : <http://ecolib.com.ua/article.php?book=10&article=935>.
1067. Циркон – свойства, применение [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.v miretrav.ru/kamneterapiya/cirkon.html>.
1068. Цюцюра В. Д. Метрологія та основи вимірювань : [навч. посіб.] / В. Д. Цюцюра, С. В. Цюцюра. – К. : Знання -Прес, 2003. – 180 с.
1069. Ченцов В. В. Досвід модернізації митної служби США та можливості його імплементації в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Ченцов. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Patp/2009-01/ChentsovStat.pdf>.
1070. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою : монографія / В. В. Ченцов. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2012. – 492 с.
1071. Чеська крона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://znaimo.com.ua/Чеська_крона.
1072. Четвёртая сторона монеты [Электронный ресурс] // Газета «Деньги». – Режим доступа : <http://www.dengi-info.com/archive/article.php?aid=360>.
1073. Чорний В. Б. Україна і митна справа : історичний нарис / В. Б. Чорний. – К. : Комп'ютерно-видавничий інформаційний центр КВІЦ, 2000. – 349 с.
1074. Шандрович З. Універсали Богдана Хмельницького [Електронний ресурс] / З. Шандрович // В бою за волю України. – Режим доступу : <http://www.free-ukraine.com/study-19-23.html>.
1075. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : навч. посіб. / Л. А. Швайка – К. : Знання, 2006. – 435 с.
1076. Швейцарський франк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.banki.ru/wikibank/shveysarskiy_frank.
1077. Швидько Г. К. Джерела до історії діяльності митниць Гетьманщини XVIII століття / Г. К. Швидько // Вісник АМС України. – 2001. – № 4. – С. 118–124.
1078. Шингарёв Андрей Иванович [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ibyu.narod.ru>.
1079. Шитов В. Н. История Российского Министерства финансов в лицах его руководителей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://venec.ulstu.ru/lib/disk/2012/Witov.pdf>.
1080. Шифр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vseslova.com.ua/word/%D0%A8%D0%B8%D1%84%D1%80-122812u>.
1081. Шишка Р. Б. Митне право України : навч. посіб. / Р. Б. Шишка, В. В. Сергієчко. – Харків : Еспада, 2002. – 296 с.
1082. Шостак М. Ф. Митне право: навч. посіб. для студентів юрид. вузів та факультетів. / М. Ф. Шостак. – К. : ТП Прес, 2003. – 224 с.
1083. Штрих-коды: расшифровка штрих-кода, штрих-коды стран [Електронний ресурс]. – Режим доступу : tm.ua/shtrih-kody.html.
1084. Що таке інтелектуальна власність? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://patent.net.ua/intellectus/patentbureau>.
1085. Щодо застосування положень угод про вільну торгівлю [Електронний ресурс] : лист [видано Держмитслужбою України 20 березня 1998 р. № 11/2-2782] // ЛІГА:ЗАКОН
1086. Щодо питання правил прямого відвантаження при митному оформленні рибопродукції, яка виловлена російським судном, що ввозиться на митну територію України [Електронний ресурс] : лист [видано Держмитслужбою України 9 листопада 1998 р. №14/1-700] // ЛІГА:ЗАКОН
1087. Щодо пільг при митному оформленні товарів з країн СНД, з якими укладені угоди про вільну торгівлю [Електронний ресурс] : лист [видано Держмитслужбою України 9 березня 1999 р. №14/1-558-ЕП] // ЛІГА:ЗАКОН
1088. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона [Электронный ресурс]. – Режим доступа :

http://www.rubricon.com/bie_1.asp.

1089. Энциклопедический словарь экономики и права [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law.

1090. Энциклопедия Кругосвет [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.krugosvet.ru/enc>.

1091. Энциклопедия музыкальных инструментов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://grenada.al.ru/enciklopedia/lutn.htm>.

1092. Энциклопедия символов и знаков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sigils.ru/symbols/kadukey.html>.

1093. Энциклопедия техники [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_tech/1180/%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D1%80.

1094. Юридический словарь. Словари и энциклопедии на Академике. Таможенный пост [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/18734>.

1095. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемчушенко [та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 1998. – 6 т.

1096. Юрий М. Ф. Поняття національного інтересу. Національні інтереси України [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/part8/1904.htm.

1097. Яворницький Д. І. Із української старовини : Пер з рос. наук.-худож. кн.: для серед. та ст. шк. віку; Мал. М. С. Самокиша та С. І. Васильківського / Д. І. Яворницький. – К. : Веселка, 2001. – 173 с.

1098. Ядерна зброя [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://himvoiska.narod.ru/nclweapon.html>.

1099. Як просто [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://yak-prosto.com>.

1100. Янжул И. И. Основные начала финансовой науки: учение о государственных доходах. / И. И. Янжул. – М. : Статут, 2002. – 555 с.

1101. Янушевський Г. Е. Начало истории Русского народа по новейшим данным [Электронный ресурс] / Г. Е. Янушевський. – Режим доступа : http://guides.rusarchives.ru/browse/gbfond.html?bid=204&fund_id=709954.

1102. Asstra Associated Traffic AG. Генеральні вантажі [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://asstra.com.ua/ukr/general-cargo>.

1103. Bahrain Tax Rates [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.taxrates.cc/html/bahrain-tax-rates.html>.

1104. Cagayan free port zone not quite its Subic cousin 17 years after creation [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://Newsinfo.inquirer.net/362831/cagayan-free-port-zone-not-quite-its-subic-cousin-17-years-after-creation>.

1105. Central Intelligence Agency. Europe: Jersey [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/je.html>.

1106. CEZA – Investments&Business Expansion in Cagayan [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://ceza.gov.ph>.

1107. Clark Development Corporation [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.investphilippines.gov.ph/cdc.html>.

1108. Clark Freeport (Clark Air Base), Pampanga Philippines Clark Freeport Zone Information, Import/Incentives [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.clarksubicmarketing.com/clark.htm>.

1109. CLARK: Your Economic Haven in the Asia Pacific [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.clark.com.ph/default.asp?module=Home>.

1110. Cochin Spezial Economic Zone [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.csez.com>.

1111. CONSULTING SERVICES FOR THE MASTER PLANNING OF 36,086 – HECTARE CLARK SPECIAL ECONOMIC ZONE (CSEZ) TERMS OF REFERENCE. [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://www.bcda.gov.ph/file_attachments/0000/4724/CSEZ_TOR.pdf.

1112. Customs Barrier [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.investopedia.com/terms/c/customs-barrier.asp>

1113. Department of Finance Bureau of Customs [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://customs.gov.ph>.

1114. Free economic zone «Manaus» (Brazil) [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://investments.com.ua/free-economic-zone-manaus-brazil>.

1115. Free Trade Zone from General Pico, La Pampa (FTZGP) [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://specialeconomiczone.org/free-trade-zone-from-general-pico-la-pampa-ftzgp>.

1116. Free Zone Pirot [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.freezonepirot.com>.

1117. Global Enabling Trade Report. World Economic Forum [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.weforum.org/s?s=global+enabling+trade+report>.
1118. Historical Overview [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://www.region.com.ar/english/province/prov_05.htm.
1119. International Trade. World Economic Forum [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.weforum.org/issues/international-trade>.
1120. Jersey Finance, Offshore and Trust Companies Information Centre [Electronic Resource]. – Режим доступу : <http://www.jersey.co.uk/finance/index.html>.
1121. Manaus Free Trade Zone: Business Opportunity and Investment in Amazon [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://www.mdic.gov.br/sistemas_web/renai/public/arquivo/arq1272655278.pdf.
1122. Ministry of Finance and Economy of the Republic of Serbia. Free Zones Administration [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.usz.gov.rs/en/free-zone-pirot.html>.
1123. Models of Excellence Awardees at the 4th Philippine Real Estate Festival [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://pinoydreamhousetoday.com/models-of-excellence-awardees-at-the-4th-philippine-real-estate-festival>.
1124. Pinoy Progress Philippines Forums [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.pinoyprogress.com/showthread.php?t=299>.
1125. Regulation (EC) no 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code) [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://eur-lex.europa.eu/en/legis/latest/chap0210.htm>.
1126. SEZs in India - Kandla Special Economic Zone [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://sezindia.nic.in/sezindia-ksez.asp>.
1127. St. Kitts: Offshore Legal and Tax Regimes [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://www.lowtax.net/lowtax/html/stkitts_nevis/jvoltr.html
1128. States of Alderney [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.alderney.gov.gg>.
1129. Subic [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.subic.com>.
1130. Subic Bay Metropolitan Authority (SBMA) [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.sbma.com>.
1131. Subic Bay naval Base now Subic Bay Freeport Zone [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.clarksubicmarketing.com/subic.htm>.
1132. The Philippine Economic Zone Authority (PEZA) [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.actrav.itcilo.org/actrav-english/telearn/global/ilo/frame/epzppi.htm>.
1133. The Subic Bay Metropolitan Authority [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.philippinebritish.com/SBMA%20Profile.pdf>.
1134. The World Bank Group. Logistics Performance Index. International LPI: ranking [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www1.worldbank.org/PREM/LPI/tradesurvey/mode1b.asp>.
1135. The World Bank Group. Logistics Performance Index: Connecting to Compete 2012 [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/TRADE/0,,contentMDK:23188613~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:239071,00.html>.
1136. TRACECA [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://enpi-info.eu/maineast.php?id=272&id_type=10.
1137. Trade Facilitation Implementation Guide. Logistics Performance Index [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://tfig.unece.org/contents/logistic-performance-index.htm>.
1138. UBR [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : http://ubr.ua/glossary/%E2/ves_netto.
1139. Urban Planning and GIS Section [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://cdc-gis.clark.com.ph>.
1140. Zona Franca de Manaus Modelo de desenvolvimento para Amazonia [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.receita.fazenda.gov.br/Publico/estudoTributarios/Eventos/WorkShopGastosTributarios/SUFRAMA.ppt#500,5,Слайд 5>.
1141. Zona Franca. General Pico. La Pampa [Electronic Resource]. – Mode of access : URL : <http://www.zflapampa.com.ar/english/zonafranica/beneficios.php>.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ
МИТНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

у двох томах

Том 1

Колектив авторів:

Бережнюк Іван Григорович	Мартинюк Володимир Петрович
Пашко Павло Володимирович	Медвідь Юрій Олександрович
Арзянцева Дар'я Андріївна	Миринов Олександр Вікторович
Бабенко Борис Іванович	Морозов Олег Вікторович
Барановський Олександр Іванович	Мотюк Катерина Дмитрівна
Батанов Олександр Васильович	Нагорічна Ольга Степанівна
Баязітов Лев Рауфович	Неліпович Олена Володимирівна
Білак Наталія Ігорівна	Несторишен Ігор Васильович
Булана Віталія Володимирівна	Новікова Крістіна Ігорівна
Бурдін Володимир Миколайович	Олексієнко Роман Юрійович
Вакульчик Олена Михайлівна	Пархоменко Валерій Михайлович
Виноград Олександр Васильович	Пасічник Анатолій Миколайович
Войцешук Андрій Дмитрович	Петров Олександр Петрович
Гальський Климентій Євгенович	Петруня Віра Юрівна
Гармаш Євген Васильович	Петруня Юрій Євгенович
Гребельник Олександр Петрович	Погорелов Юрій Сергійович
Дворнічена Інна Михайлівна	Попель Сергій Анатолійович
Долобанько Вікторія Василівна	Потушинська Ольга Петрівна
Єдинак Володимир Юрійович	Примак Алла Федорівна
Жданова Віта Петрівна	Прус Людмила Романівна
Івашова Людмила Миколаївна	Пунда Олександр Олегович
Калашникова Ольга Леонідівна	Разумей Максим Миколайович
Клен Олена Миколаївна	Руда Тетяна Василівна
Колесников Костянтин Миколайович	Рудніченко Євген Миколайович
Коновалов Юрій Олександрович	Трусов Сергій Іванович
Корнійчук Олександр Трохимович	Туржанський Віталій Анатолійович
Корнійчук Олеся Олександрівна	Фрадинський Олександр Анатолійович
Кредісов Анатолій Іванович	Хома Валерій Олександрович
Крисоватий Андрій Ігорович	Царенко Володимир Іванович
Кунєв Юрій Дем'янович	Ченцов Віктор Васильович
Мазаракі Анатолій Антонович	Шнирков Олександр Іванович
	Яковенко Оксана Вікторівна

Голова редакційної колегії – *Бережнюк Іван Григорович*

Літературне редагування – *І.М. Дворнічена*

Технічне редагування – *Ю.О. Медвідь*

Дизайн обкладинки – *О.В. Миринов*

Підписано до друку 09.12.2013. Формат 60x84/8

Ум. друк. арк. 27,3. Тираж 300 прим.

Надруковано: ПП Мельник А.А.
м. Хмельницький, вул Чорновола, 37.
тел.: (0382) 74-32-22

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1942 від 15.09.2008 р.